

प्रथम संस्करण :

बीर सं० २५०४/विक्रम सं० २०३४/ई० स० १९७८

मूल्य ४० रुपया

प्रकाशक

रमिलाल श्रीमनलाल कोठारी

सेवंतीलाल केदारलाल शाह

जगजीवन पोपटलाल शाह

मानद मंत्रीओ

श्री महावीर जैन विशालय

ऑगस्ट क्रान्तिमार्ग, बम्बई-४०० ०३६

मुद्रक

म. पु. भागवत

भीम प्रिन्टिंग प्रेस

मद्रासवाडी, मुंबई-४०० ००४

Jaina-Āgama-Series No. 2 (2)

SŪYAGADAMGASUTTAM

[SŪTRAKRTĀNGASŪTRAM]

Editor

MUNI JAMBŪVIJAYA

the disciple of

H. Holiness Munirāja

Shrī BHUVANAVIJAYAJI MAHĀRĀJA

SHRĪ MAHĀVĪRA JAINA VIDYĀLAYA
BOMBAY 400 036

प्रकाशनीय निवेदन

आ.प्र.१२

२०७२-७३

लि.प्र.आ.प्र. १२/७३ (मुद्राशली प्रस्तावना)

आमुक्तम्

FOREWORD

सामान्यसङ्केतविवरणम्

सम्पादनोपयुक्तग्रन्थसूचिः [सङ्केतविवरणसहितं]

विषयानुक्रमः

सूच्यगङ्गसूचिं (सूच्यगङ्गासूच्यम्)

प्रथमः धृतस्कन्धः

द्वितीयः धृतस्कन्धः

प्रथमं परिशिष्टं 'विशिष्टशब्दसूचिः'

द्वितीयं परिशिष्टं 'सूच्यगङ्गासूच्यान्तर्गतगाथायाः

तृतीयं परिशिष्टं 'कतिपयानि विशिष्टानि टिप्पण्यः

शुद्धि-वृद्धिपत्रकम्

પ્રકાશકીય નિવેદન

અમારી જૈન આગમ ગ્રંથમાળાના એક પછી એક ગ્રંથોનું પ્રકાશન, કંઈક ધીમી ગતિએ છતાં, નિયમિત ચર્ચ રહ્યું છે અને અત્યાર સુધીમાં પ્રગટ થયેલ ૭ ગ્રંથોના પ્રકાશન પછી બીજા અંગસૂત્ર “શ્રી સૂત્રકૃતાંગસૂત્ર”નું પ્રકાશન આજે ચર્ચ રહ્યું છે, તે પ્રસંગે અમે સંતોષ અને હર્ષની લાગણી અનુભવીએ છીએ.

અંધાં મૂળ પવિત્ર આગમસૂત્રો પ્રકાશિત કરવાની, શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયની વિશિષ્ટ અને મોટી યોજનાના પ્રણેતા અને પ્રાણ પૂજ્યપાદ આગમપ્રબાકર શ્રુતશીલવારિધિ મુનિભગવંત શ્રી પુરયવિજયજી મહારાજ પોતે માનતા હતા કે, અગિયાર અંગસૂત્રોમાંના પહેલા શ્રી આચારાંગસૂત્ર તથા બીજા શ્રી સૂત્રકૃતાંગસૂત્રના સંપાદન-સંશોધન-શુદ્ધીકરણનું કામ, બીજાં આગમસૂત્રોના સંશોધન-સંપાદનની સરખામણીમાં, વધારે અઘરું, વધારે શ્રમસાધ્ય છે અને વધારે વિચારણા તથા આગળપાછળના આગમિક પ્રવાહોની વિશેષ સૂઝ-સમજ-માહિતી તેમ જ પૂરતો સમય માગી લે એવું છે. તેથી જ તેઓએ એ બન્ને અંગસૂત્રોનું સંશોધનકાર્ય, આ આગમ ગ્રંથમાળાની શરૂઆતનાં વર્ષોમાં હાથ ઉપર ન લેતાં બિવિષ્યમાં કરવાનું મુનાસિફ માન્યું હતું. પરંતુ, હવિતબળતા કંઈક એવી હતી કે, તેઓ આ કાર્ય હાથ ધરી ન શક્યા અને તેઓનો સ્વર્ગવાસ થયો.

આવી ચિંતાકારક પરિસ્થિતિમાં ભારતીય દેશનો અને જૈન આગમોના મર્મસ્થ શાંતા અને દેશ-વિદેશમાં સુવિખ્યાત ભારતીય વિદ્વાન પરમપૂજ્ય મુનિવર્ય શ્રી જંબૂવિજયજી મહારાજે અમારી આગમ ગ્રંથમાળાને ચાલુ રાખવાનું સુકાન સંભાળી અમને ચિંતામુક્ત કર્યા અને આગમસૂત્રોના સંપાદન-સંશોધનનું કાર્ય શરૂ કર્યું. એમના અવિરત અને ખંતભર્યા પ્રયત્નો બે મુશ્કેલ અંગસૂત્રો-માંથી પહેલા અંગસૂત્ર “શ્રી આચારાંગસૂત્ર”નું તેઓથીએ કરેલ સંપાદન એક વર્ષ પહેલાં, સને ૧૯૭૭માં અમે પ્રકાશિત કરી શક્યા હતા અને આજે તેઓથીની સિદ્ધહસાકાળથી પરિશ્રુત થયેલ “શ્રી સૂત્રકૃતાંગસૂત્ર” નામે બીજા અંગસૂત્રનું, અમારી ગ્રંથમાળાના ગ્રંથાંક બીજાના બીજા ભાગરૂપે પ્રકાશન ચર્ચ રહ્યું છે, ત્યારે અમે વિશેષ ખુશાલી અને કૃતાર્થતાની લાગણી અનુભવીએ એ સ્વાભાવિક છે.

પરમપૂજ્ય મુનિપ્રવર શ્રી જંબૂવિજયજી મહારાજ સાહેબે, ખરા અણીના વખતે, આ ગ્રંથમાળાને ચાલુ રાખવા માટે અમને જે સક્રિય સાથ અને વાતસલ્યભર્યો સહકાર આપ્યો છે તે બદલ તથા આ ગ્રંથમાળાના ગ્રંથો આદર્શરૂપમાં તૈયાર થાય એ માટે તેઓ જે અવિરત પરિશ્રમ કરી રહ્યા છે, તે માટે અમે તેઓથીનો જેટલો ઉપકાર માનીએ એટલો બોલો છે.

આપણા સંઘમાં શરૂ થયેલ આગમ પ્રકાશનની પ્રવૃત્તિનો વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આ મહાન કાર્યના પુરોગામી મહાપુરુષ તરીકે પૂજ્યપાદ આગમોદ્ધારક આચાર્ય ભગવંત શ્રી સાગરાનંદ-સરીધરજી મહારાજ અને એમના ઉપકારોનું સહજભાવે સ્મરણ ચર્ચ આવે છે. એ જ રીતે પૂજ્યપાદ આગમપ્રબાકર મુનિભગવંત શ્રી પુરયવિજયજી મહારાજનું નામ અને કામ પણ આગમોના સંશોધન અને શુદ્ધીકરણના આ મુગ્ધના ઇતિહાસમાં સોનેરી અક્ષરોથી બની રહે એવું છે. પોતાનું સમગ્ર જીવન શાંતોપાસનાને સમર્પિત કરીને, વિદ્વાનો અને અભ્યાસીઓને માટે સંશોધન-સંપાદનની વિપુલ સામગ્રી તેઓ મૂકી ગયા છે. આ બન્ને આગમપ્રગટ મહાપુરુષોના ઉપકારોને આપણે હંમેશને માટે પાદ કરતા રહીશું અને એમાંથી પ્રેરણા લેતા રહીશું.

પ્રકાશકીય નિવેદન

અમારી જૈન આગમ ગ્રંથમાળાના એક પછી એક ગ્રંથોનું પ્રકાશન, કંઈક ધીમી ગતિ
છતાં, નિયમિત ચર્ચ રહ્યું છે અને અત્યાર સુધીમાં પ્રગટ થયેલ ૭ ગ્રંથોના પ્રકાશન પછી બં
અંગ્રસૂત્ર “શ્રી સુત્રપૂર્વાંગસૂત્ર”નું પ્રકાશન આજે ચર્ચ રહ્યું છે, તે પ્રસંગે અમે સંતોષ અને હર્ષ
લાગણી અનુભવીએ છીએ.

અર્ધા મૂળ પવિત્ર આગમસૂત્રો પ્રકાશિત કરવાની, શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયની વિશિષ્ટ
મોટી યોજનાના પ્રણેતા અને પ્રાણ પૂજ્યપાદ આગમપ્રજાકર મુનિભગવંત
પુણ્યવિજયજી મહારાજ પોતે માનતા હતા કે, અગિયાર અંગસૂત્રોમાંના પહેલા શ્રી આચારાંગ
તથા બીજા શ્રી સુત્રપૂર્વાંગસૂત્રના સંપાદન-સંશોધન-શુદ્ધીકરણનું કામ, બીજાં આગમસૂત્ર
સંશોધન-સંપાદનની સરખામણીમાં, વધારે અઘરું, વધારે અમ્હાધ્ય છે અને વધારે વિચારણા
આગમપાળના આગમિક પ્રવાદોની વિશેષ સૂક્ષ્મ-સમજ-માહિતી તેમ જ પૂરતો સમય માગી
એવું છે. તેથી જ તેઓએ એ બંને અંગસૂત્રોનું સંશોધનકાર્ય, આ આગમ ગ્રંથમાળાની શરૂઆત
વર્ષોમાં હાથ ઊપર ન લેતાં અવિધ્યમાં કરવાનું મુનાસિફ માન્યું હતું. પરંતુ, ભવિત્યમાં કંઈક એ
હતી કે, તેઓ આ કાર્ય હાથ ધરી ન શક્યા અને તેઓનો સ્વર્ગવાસ થયો.

આવી ચિંતાકારક પરિસ્થિતિમાં ભારતીય દર્શનો અને જૈન આગમોના મર્મગ્રાતા
દેશ-વિદેશમાં સુવિખ્યાત ભારતીય વિદ્વાન પરમપૂજ્ય મુનિવર શ્રી જંબૂવિજયજી મહારાજે અમ
આગમ ગ્રંથમાળાને ચાલુ રાખવાનું સુકાન સંભાળી અમને ચિંતામુક્ત કર્યાં અને આગમસૂત્ર
સંપાદન-સંશોધનનું કાર્ય ચાર કર્યું. એમના અવિરત અને ખંતગર્ભા પ્રયત્નોથી એ મુશ્કેલ અગમ
માંથી પહેલા અંગસૂત્ર “શ્રી આચારાંગસૂત્ર”નું તેઓથીએ કરેલ સંપાદન એક વર્ષ પહેલાં, ૧
૧૯૭૭માં અમે પ્રકાશિત કરી શક્યા હતા અને આજે તેઓથીની સિદ્ધહસ્તકળાથી પરિપૂર્ણ થયે
“શ્રી સુત્રપૂર્વાંગસૂત્ર” નામે બીજા અંગસૂત્રનું, અમારી ગ્રંથમાળાના ગ્રંથાંક બીજાના બીજા ભાગ
પ્રકાશન ચર્ચ રહ્યું છે, ત્યારે અમે વિશેષ ખુશાલી અને કૃતાર્થતાની લાગણી અનુભવીએ
સ્વાભાવિક છે.

પરમપૂજ્ય મુનિપ્રવર શ્રી જંબૂવિજયજી મહારાજ સાહેબે, ખરા અર્થમાં વખતે, ગ્રંથમાળાને ચાલુ રાખવા માટે અમને જે સક્રિય સાથ અને વાતસલ્યમયો સહકાર આપ્યો છે
બદલ તથા આ ગ્રંથમાળાના ગ્રંથો વ્યાદર્શનમાં તેવાર થાય એ માટે તેઓ જે અવિરત પરિશ્રમ
કરી રહ્યા છે, તે માટે અમે તેઓથીનો જોડલો ઉપકાર માનીએ એટલો ઓછો છે.

આપણા સંપર્કમાં રાહ થયેલ આગમ પ્રકાશનની પ્રવૃત્તિનો વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે
મહાન કાર્યના પુરોગામી મહાપુરુષ તરીકે પૂજ્યપાદ આગમોદ્ધારક આચાર્ય ભગવંત શ્રી સાગરા
સરીશ્વરજી મહારાજ અને એમના ઉપકારોનું સદજન્માવે રમરણ ચર્ચ આવે છે. એ જ
પૂજ્યપાદ આગમપ્રજાકર મુનિભગવંત શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજનું નામ અને કામ પણ આગમો
સંશોધન અને શુદ્ધીકરણના આ યુગના ઇતિહાસમાં સોનેરી અક્ષરોથી બની રહે એવું છે. પોતા
સમગ્ર જીવન જ્ઞાનોપાસનાને સમર્પિત કરીને, વિદ્વાનો અને અજ્ઞાતીઓને માટે સંશોધન-સંપાદન-
વિપુલ સામગ્રી તેઓ મૂકી ગયા છે. આ બંને આગમપ્રગટ મહાપુરુષોના ઉપકારોને આપ
દંમેશને માટે યાદ કરતા રહીશું અને એમાંથી પ્રેરણા લેતા રહીશું.

આ જિનાગમ કાર્યને નિઃસ્વાર્થભાવે પોતાનું માનીને એમાં દરેક પ્રકારનો સહકાર આપવા બદલ પં॰ શ્રી દલસુખભાઈ માલવણિયા અને શ્રી રતિલાલ દીપચંદ દેસાઈ અત્યે આભારની લાગણી વ્યક્ત કરીએ છીએ. તે ઉપરાંત આગમ સંપાદન કાર્યના સહકારી અને પરમપૂજ્ય મુનિભગવંત શ્રી જંબૂવિજયજી મહારાજ સાહેબની કોઈ કોઈ સૂચના અનુસાર નોંધ, અવતરણ વગેરે લખી મોકલવા બદલ અમે પંડિત શ્રી અમૃતલાલ મોહનલાલ ભોજકનો આભાર માનીએ છીએ.

અમદાવાદના લા॰ દં॰ ભારતીય સંસ્કૃતિવિદ્યામંદિરના અધ્યક્ષ ડૉ॰ નગીનદાસ જીવણલાલ સાહે આ ગ્રંથની પ્રસ્તાવનાનો અધિકૃત અંગ્રેજી અનુવાદ કરી આપ્યો છે. વિદ્યાલયના મહામાત્ર શ્રી કોનિલાલ ડાહ્યાભાઈ દોરાની સીવટ અને ખંતને લીધે આ ગ્રંથમાળાના ગ્રંથો સુંદરરૂપમાં પ્રગટ થતા રહે છે અને મુગ્ધના સુવિખ્યાત મુદ્રણાલય મૌજ પ્રિન્ટિંગ પ્લોરોના સંચાલક શ્રી પ્રભાકરભાઈ ભાગવતની સતત દેખરેખને લીધે જ આ ગ્રંથમાળાના ગ્રંથોની સુધક્તા અને શુદ્ધિનું વોરણ એકધારું સચવાઈ રહ્યું છે. આ બધાનો અમે આભાર માનીએ છીએ.

આગમ સંશોધન પ્રકાશન કાર્યમાં સીધી યા પરોક્ષ રીતે અનેક જ્ઞાનભંડારો, સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિઓનો સહકાર મળે છે, તેઓના અમે આભારી છીએ.

શ્રી મહાત્મા ગાંધી વિદ્યાલય
ઓગસ્ટ ક્રાંતિ માર્ગ
મુંબઈ ૪૦૦ ૦૩૧
તા॰ ૨૪-૪-૧૯૭૮

રતિલાલ ચીમનલાલ કોટારી
સુવંતીલાલ કેશવલાલ શાહ
જગજીવન પોપટલાલ શાહ
માનદ મંત્રીઓ

ઝણુસ્ત્રીકાર

જૈન આગમ અંધોના સંશોધન-સંપાદન અને પ્રકાશનના કાર્યમાં વેગ આપવાના ઉદ્દેશથી, વિ. સં. ૨૦૦૧ ની સાલમાં, પાટણ (ઉ. ગુ.) માં પૂજ્યપાદ મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજની પ્રેરણાથી અને મુ. શ્રી કેશવલાલ કીલાચંદના પ્રયાસોથી સ્થપાયેલ શ્રી જિનાગમ પ્રકાશિની સંસદ (ડૉ. શ્રી પાટણ જૈન મંડળ, ૭૭, મરીનડ્રાઈવ, મુંમઈ-૨૦) તરફથી શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય (મુંમઈ) ની મૂળ જૈન આગમો પ્રકાશિત કરવાની યોજના માટે રૂ. ૧,૩૫,૫૬૬-૦૦ અંકે એક લાખ પાંત્રીસહજાર પાંચસો છાસઠ રૂપિયા પૂરા મળ્યા છે; આ લઘ્ય સહકાર માટે અમે શ્રી જિનાગમ પ્રકાશિની સંસદનો, શ્રી પાટણ જૈન મંડળનો તથા એ બન્ને સંસ્થાના કાર્યકરોનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

રતિલાલ વીમનલાલ કોઠારી
સેવંતીલાલ કેશવલાલ શાહ
જગજીવન જોષીલાલ શાહ
માનદ મંત્રીઓ

શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય

આ ભા ૨

શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય તરફથી પ્રકાશિત થતી શ્રી
 ગ્રંથમાળાના બીજા ગ્રંથ : ભાગ બીજો : શ્રી ૨
 'સુયગડંગસુત'ના પ્રકાશનમાં થયેલ ખર્ચની રૂા.
 પીરતાલીસ હજાર જેટલી રકમ શ્રી જૈન રવેતાર
 સંઘની સુપ્રસિદ્ધ પ્રતિનિધિ સંસ્થા, શેઠ આણંદજી કદ
 અમદાવાદ તરફથી અમોને મળી છે. આ કાર્ય મા
 સહકાર આપવા બદલ અમો શેઠ આણંદજી કદ્ય
 હાર્દિક આભાર માનીએ છીએ.

રતિલાલ ચીમનલાલ કોઠારી
 શેવંતીલાલ ઠેરાવલાલ શાહ
 જગજીવન પોપટલાલ શાહ
 માનદ મંચીઓ
 શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય

ધી શક્તેશ્વરપાઘ્યનાપાય નમઃ ।

ધી અજિતાનાધર્યામિને નમઃ ।

આચાર્યમહારાજધીમદ્વિજયસિદ્ધિશ્ચીશ્વરજીવાદપદ્મેભ્યો નમઃ ।

આચાર્યમહારાજધીમદ્વિજયમેઘમૂર્તીશ્વરજીવાદપદ્મેભ્યો નમઃ ।

સદ્ગુરુદેવમુનિરાજધીભુવનવિજયજીવાદપદ્મેભ્યો નમઃ ।

જિનઆગમ જયકાર

(પ્રસ્તાવના)

૫૨મ પુષ્પાગ્ર, અનંત ઉપકારી અરિદ્ધત પરમદ્રમા તથા પરમોપકારી પિતામી અને સદ્ગુરુદેવ પૂજ્યપાદ મુનિરાજધી ભુવનવિજયજી મહારાજની ૫૨મપુષ્પાથી—અર્ચથી જિનેશ્વર-ભાગિન તથા સૂત્રથી મુજપરમજયંતઘણિન દ્વાદશાંગીરૂપ માળાના પ્રથમ પુષ્પરૂપ આચાર્યમહારાજના પ્રકાશન પાછી દહે દ્વિતીયપુષ્પરૂપ—મી મૂત્રજૂતાંત્રમૂત્ર (સુખમંત્રસુત)ને વિવિધ સામગ્રીને આધારે સંપાદિત કરીને આગમઅભ જગત સમક્ષ રજૂ કરતાં અમને ધન્ય જ દર્શ થાય છે.

મી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય તરફથી પ્રકાશિત થતી આ જૈન આગમ પ્રથમાસાના પ્રાચુર્યરૂપ સ્વ. આગમપ્રગટક મુનિરાજધી પુણવિજયજી મહારાજે સમૃદ્ધીન કરેલી તથા બીજી પજુ જે પ્રાચીન દસ્તાવિજિત સામગ્રીને આધારે આ મંથનું સંપાદન કરવામાં આવ્યું છે તેનો પરિચય આ પ્રસ્તાવનાના છેવટના ભાગમાં આપવામાં આવશે.

દ્વાદશાંગીમાં સૂત્રજૂતાંત્ર દ્વિતીય અંત્રસૂત્ર છે. રચના તથા રચાવનાની દૃષ્ટિએ દ્વાદશાંગીમાં આચાર્યમહારાજના ક્રમ વિશે આચાર્યમહારાજની પ્રસ્તાવનામાં (શુભો ૫૦ ૧૭-૧૮) જે વિવિધ વિચારકેશઓ અને જગતી છે તે જ વિચારધારાઓ સૂત્રજૂતાંત્રસૂત્રના ક્રમ વિશે પજુ થયાપોઅ સમજી લેવાની છે.

પ્રજ્ઞા અંત્રસૂત્રનું સંજ્ઞામાં, મેનાંજર તથા વિંજંતર બંને પરંપરામાં સ્વકૃત નામ જ પ્રસિદ્ધ છે. પ્રાજ્ઞામાં, મેનાંજરમાત્ર મંથોમાં મૂલકક, મુત્રકક, તથા મૂલકક એવાં ત્રણ નામ મળે છે. ૧

૧. “સુલકકે અંગાળં વિતિયં તરમ ચ દ્વાગાં નામાણિ । મૂલકકં છનકકં સુલકકં ચેવ મોળ્લાદં ॥ ૨ ॥” — સૂત્રજૂતાંત્રનિર્મુક્તિ ।

“સુપુરુષાસ્ય ચારણેગામિ મૂલ્લ્યાણીયાણિ । સેમગુત્તરુપા સર્વગાણિ કલ્પાવ્યહુદાદિકન્ । તેષિ ચારણાં અંગાળં પૂર્વં વિતિયં ળર્ગં । નામાણિ દ્વાગદ્વાગાણિ દ્વન્દ્વ-ઘન-પુરન્દરચત્, તેત્રયા—સુલકકં તિ ચા મુત્રકકં તિ ચા મૂલકકં તિ ચા । નામં પુણ દુષિયં મોળ્લં દનરં ચ, મુળેભ્યો જાયતે મોળમ્, જયા તજ્જતીતિ તજ્જો, જલ્લતીતિ જલ્લો સુલકકિ, તત્પેનાણિ દ્વાગદ્વાગામાણિ મોળ્લાદિ । તત્થ સુલકકં “પૂર્વ પ્રાણિપ્રમને” [વા. ધા. ૧૧૩૨]આજપ્રસવો ગળપરેભ્યં દ્વં પ્રમૂતમ્, અપવા “અત્ય માગતિ અદ્ધા” [આજ. નિ. વા. ૧૨], તતઃ સૂર્વે પ્રગવતિ । મુત્રકક તિઆજસૂત્રેણ સુ સૂત્રાનુસારેણ નિર્ણયવયં ગમ્યતે । સુલકકે માવે સવનસ-વરમમયવલ્લગમેનં ।” — સૂત્રજૂતાંત્રનિર્મુક્તિ ૫૦ ૪ । “સૂત્રકૃતમિત્યેતદ્દ્વાતાં દ્વિતીયમ્, તરય ચામૂલ્લેકાર્થિકાણિ, તત્રયા—સુલમ્ વરપમર્થ-રૂપવા લીર્થેકૃદ્ધયા, તતઃ કૃતં પ્રન્ધરચનવા ગળપેરેરિતિ । તથા સૂત્રકૃતમિતિ સૂત્રાનુસારેણ તરવાલ્લભેઃ કિપ્તેત્તરિમ્ભિતિ । તથા સૂત્રાકૃતમિતિ સ્વરસમયવલ્લવા સાદરિમન્ કૃતેતિ । પૂતાણિ પાસ્ય મુગનિવ્વવાણિ નામાણીણિ ।” — વોલાચાર્યવિરચિત સૂત્રજૂતાંત્રનિર્મુક્તિ ૫૦ ૨ ।

સાત અધ્યયનો છે અને તે મોટા હોવાથી સ્થાનાંશુત્ર તથા સૂત્રકૃતાંશુચ્છિ આદિમાં તે માટે મહજ્જયના એવો ઉલ્લેખ મળે છે.^૧ આ રીતે સૂત્રકૃતાંશુમાં બે શ્રુતરૂઢ તથા બધાં મળી (૧૧+૭=) ૨૩ અધ્યયનો છે. પ્રથમ અધ્યયનમાં ૪, બીજામાં ૩, ત્રીજામાં ૪, ચોથામાં ૨, તથા પાંચમામાં ૨ ઉદેશક—આ રીતે પાંચ અધ્યયનના ૧૫ ઉદેશક છે. તે દરેકનો એક એક ઉદ્દેશનકાલ તથા સમુદ્દેશનકાલ, તથા બાકીનાં (ઉદ્દેશકવિભાગ વિનાનાં) ૧૮ અધ્યયનોનો એક એક ઉદ્દેશનકાલ તથા સમુદ્દેશનકાલ એ રીતે સૂત્રકૃતાંશુના એકંદરે ૩૩ ઉદ્દેશનકાલ તથા સમુદ્દેશનકાલ છે.^૨

સૂત્રકૃતાંશુનાં ૨૩ અધ્યયનોનાં પ્રાકૃત તથા સંસ્કૃત નામો આ પ્રમાણે છે—

પ્રાકૃત નામ	સંસ્કૃત નામ	પ્રાકૃત નામ	સંસ્કૃત નામ
૧ સમય	સમય	૧૪ ગંય	ગ્રન્થ
૨ વૈયાલિય	વૈતાલીય	૧૫ આયાણિજ	આદાનીય
”	વૈદારિક	”	સંકલિકા
૩ ઠવસગપરિણ્યા	ઠાસગંપરિણ્યા	”	ચમતીત
૪ દ્વાયીપરિણ્યા	છીપરિણ્યા	૧૬ માદા	માધ્યા
૫ ગિરયવિમલિ	નરકવિમલિ	૧૭ પોંડરીય	પોંડરીક
૬ મહાવીરયવ	મહાવીરસ્તવ	”	પુણ્ડરીક
૭ કુચીલપરિમાણિય	કુચીલપરિમાણિત	૧૮ કિરિયાઠાળ	કિરિયાસ્થાન
કુચીલપરિમાણા	કુચીલપરિમાણા	૧૯ આહારપરિણ્યા	આહારપરિણ્યા
૮ વીરિય	વીર્ય	૨૦ પચસ્લાળકિરિયા	પ્રાપ્ત્યસ્થાનક્રિયા
૯ ધમ્મ	ધર્મ	૨૧ આચારશુત	આચારશુત
૧૦ સમાદિ	સમાધિ	”	અનાચારશુત
૧૧ મગ્ગ	માર્ગ	”	અનગારશુત
૧૨ સમોચરણ	સમવહરણ	૨૨ અદ્વૈજ	આદ્રંકીય
૧૩ આદ્યહિય	યાયાતર્ય	૨૩ નાલંદીય	નાલંદીય

૧. શુઓ આ ૪૪ મંથમાં ૫૦ ૧૨૧ ડિ. ૧. “સત મહજ્જયના” —સ્થાનાંશુત્ર. “ગાથા સોલસગમ્મી જેસિ અજ્ઞયણાં તે દમે ગાથાસોલસગા. મહન્તિ અજ્ઞયણાણિ અધવા મહંતિ ચ તાણિ અજ્ઞયણાણિ ચ મહજ્જયણાણિ.” —સૂત્રકૃતાંશુચ્છિ ૫૦ ૧૫.
૨. “દો ચેવ ઇયક્કંધા અજ્ઞયણાં ચ હંતિ તેવીસં. તેતિસુદેસનકાલા (તેતીસં ઉદેસા-પ્ર.) આચારામો હુગુણમર્મ ॥ ૨૨ ॥” —સૂત્રકૃતાંશુનિર્ણય. “દ્વાવ્ય યુતસ્કન્ધો, પ્રયોવિંશતિરધ્યયનાનિ, પ્રયવિંશ-સુદેશનકાલાઃ. તે ચૈવં ભવન્તિ—પ્રથમાધ્યયને ચત્તારો દ્વિતીયે પ્રયસુતીયે ચત્તારઃ, એ ચતુર્થ-પચમયોર્દો દ્વો, તપેકાદરાસ્યેકસરકેન્ધેકાદસૌવેતિ પ્રથમયુતસ્કન્ધે, તથા દ્વિતીયયુતસ્કન્ધે સપ્તાધ્યય-નાનિ તેવાં સત્તેવોદેશનકાલાઃ, એવમેતે સર્વેંપિ પ્રયવિંશશદિતિ. એતચ્ચાચારાજ્ઞાદ્ દ્વિગુણમજ્ઞમ્, પદ્વિંશતપદસહસ્રપરિમાણમિત્યર્થઃ.” —સૂત્રકૃતાંશુચ્છિ શીલાચાર્યવિરચિત ૫૦ ૮. “સે ણં અગટ્થાણં વિદ્ધ અગે, દો ઇયક્કંધા, તેવીસ અજ્ઞયણા, તેતીસં ઉદેશનકાલા, તેતીસં સમુદેશન-કાલા, છતીસં પદસહસ્રાણિ પયગેણ” —મન્દીસૂત્ર. સમવાયાસૂત્ર.
૩. માર્કેશનાં ૧૧ અધ્યયનોનાં નામો સંબંધી ત્રિવિધ પાઠો તથા તેમાં આવતા ૨૬૬૫ પાઠકેદ આદિ મઠિ શુઓ ૫૦ ૧૧૮ ડિ. ૧૮, ૫૦ ૧૬ ડિ. ૪, ૫૦ ૬૮ ડિ. ૪, ૫૦ ૧૦૦ ડિ. ૧, ૫૦ ૧૧૧

૫૬પરિભાષામાં જે કંઈ યોગે થયો ધટાગે અનેક કારણોથી થયો છે તથા આચારીગસૂત્રનું મહાપરિતા અધ્યયન આગે મળતું પણ નથી એ બધાનો વિચાર કરતાં, આચારીગસૂત્રથી સૂત્રકૃતાંગસૂત્રનું ૫૬-પ્રમાણ બમણું છે એમ જે કહ્યું છે તે આગે પણ મરાળર પડે છે.

રચયિતા—સૂત્રકૃતાંગસૂત્રના કનાના સંબંધમાં સૂત્રકૃત ગનિર્નુક્રિતમાં સામાન્ય રીતે ‘ગણધર’ શબ્દનો નિર્દેશ કરેલો છે,^૧ છતાં સુધર્માંસ્વામીનું આસુભ્ય સૌથી વધારે હતું તેથી બધા મણધરોએ નિર્વાણસમયે પોતાનો પરિવાર સુધર્માંસ્વામીને સોંપ્યો હતો એટલે તેમની શિષ્યપરંપરાદ્વારા પ્રસ્તુત વાચના પ્રચલિત હોવાથી તથા સૂત્રકૃતાંગચરિત્ર અને વૃત્તિમાં અનેક રચણે આવના ‘સુધર્માંસ્વામી (પોતાના શિષ્ય) જંબૂસ્વામીને કહી રહ્યા છે’ એવા ઉદ્દેશોથી સૂત્રકૃતાંગની પ્રસ્તુત વાચના પંચમ ગણધર વળવાન સુધર્માંસ્વામીની છે અને પરંપરાથી પણ એ જ પ્રસિદ્ધ છે.

વિષય—સૂત્રકૃતાંગના વિષયનો સામાન્ય રીતે ઉદ્દેશ્ય વિવિધ ગ્રંથોમાં આ પ્રમાણે મળે છે?—

સમવાર્તાંગસૂત્રમાં કહ્યું છે કે સૂત્રકૃતાંગમાં રવસમય, પરસમય, લોક, અલોક, શુચ, અશુચ, પુરુષ, પાપ, આશ્રમ, સંવર, નિર્જરા, બંધ, મોક્ષ આ પદાર્થો સૂચિત ક્યાં છે. કુસમયથી મોહિત થયેલા અને સંદિગ્ધ બનેલા નવદીક્ષિત સાધુઓના મતિમાલિન્યને દૂર કરવા માટે ૧૮૦ ટિપ્પાવાદી, ૮૪ અટ્ટિપાવાદી, ૬૭ અસ્તાનવાદી, ૩૨ વિનયવદી આ રીતે ૩૬૩ અન્યદષ્ટિઓના મતનો ૮૫૬

૧. “સોડગ ઝિજવરમતં મણધરો વાઙ તત્ત્વજોવસમં । અગ્નવસાણેજ કર્મ સુતમિજ તેજ સ્વગદં ॥૧૮॥ (મુચ્છનામનિર્નુક્રિ) । શ્રુત્વા નિશમ્ય ઝિજવરાણાં તીર્થકરાણાં મતમ્ અમિત્રાયં માતૃવાદિપદં મણધરેઃ શૌતમાદિભિઃ, કૃત્વા પ્રત્યરચ્ચને ધ્યયોપશમં,.....દુમાધ્યક્ષસાયેન ચ સતા જ્ઞતમિદં સ્વં તેજ સ્વકૃતમિતિ” —સૂત્રકૃતાંગવૃત્તિ પૃ. ૬ । મુઓ આચારીગસૂત્રનું પરિશિષ્ટ પૃ. ૪૦૧.
૨. “સે કિં ત સ્વગદે ? સ્વગદે જં સસમયા સૂઝંતિ પરસમયા સૂઝંતિ સમમયપરસમયા સૂઝંતિ જીવા સૂઝંતિ અજીવા સૂઝંતિ જીવાજીવા સૂઝંતિ લોગે સૂઝંતિ અલોગે સૂઝંતિ લોગાલોગે સૂઝંતિ । સ્વગદે જં જીવાજીવ-વુણ પાવા ડસત-સંચર નિજ્જર-બંધ મોવસાવસાજા પ્યત્થા સૂઝંતિ, સમગાળ અચિરકાલપવ્વદયાણં કુમમયમોહ-મોહ-મદ-મોહિયાણં સંવેદનાય સહજબુદ્ધિ-પરિણામસંસદયાણં પાવકરમદ્દલમદ્દુણવિસોદ્ધાણ્યં આસીતસ્સ કિરિયાવાદિસતસ્સ, પચરાસીદ્ધ અભિગિયવાઈણં, સત્તટ્ઠીદ્ધ અણ્ણાણિયવાઈણં, મત્તીસાદ્ધ વેણદ્ધવાઈણં—તિણ્હં તેસટ્ઠાણં અણ્ણવિદ્ધિયસયાણં વૂહં કિચ્છા મસમદ્ધ ઠાવિજ્જહિ । ણાણાવિદ્ધંતવવણખિસ્સારં સુટ્ઠુ દગિસયંતા વિવિદ્ધવિતયાણુમમ-પરમસમ્માવ ગુણ-વિસિટ્ઠા મોક્ષલપદ્ધોયારાગા હદારા અણ્ણાણતમંધકારદુન્નોમુ સીવમ્ભૂતા સોવાળા ચેવ સિદ્ધિસુગદ્ધપદ્ધતમસ્સ ખિન્નતોમ—નિપ્પકંપા સુત્તયા ।” इति समवायाद्गसूत्रे । “से किं त स्वगदे ? स्वगदे जं ससमया सूजन्ति परसमया सूजन्ति सममय-परसमय सूजन्ति । स्वगदे जं जीवाजीव-वुण पावा ढसत-संचर निज्जर-बंध मोवसावसाजा प्यत्था सूजन्ति, समगाल अचिरकालपव्वदयाणं कुममयमोह-मोह-मद-मोहियाणं संवेदनाय सहजबुद्धि-परिणामसंसदयाणं पावकरमदलमददुणविसोद्धाण्यं आसीतस्स किरियावादिसतस्स, पचरासीद अभिगियवाइणं, सत्तट्ठीद अण्णाणियवाइणं, मत्तीसाद वेंणद्ववाइणं—तिण्हं तेसट्ठाणं अण्णविद्वियसयाणं वूहं किच्चा मसमद ठाविज्जहि । णाणाविद्वंतववणखिस्सारं सुट्ठु दगिसयंता विविद्ववितयाणुमम-परमसम्भाव गुण-विसिट्ठा मोक्षलपद्दोयारगा हदारा अण्णाणतमंधकारदुन्नोमु सीवम्भूता सोवाणा चैव सिद्धिसुगदध्पद्दतमस्स खिन्नुतोम—निपक्का सुत्तया ।” इति समवायाद्गसूत्रे । “से किं त स्वगदे ? स्वगदे जं लोए सूज्जइ, अलोए सूज्जइ, लोयाऽलोए सूज्जइ, जीवा सूज्जन्ति, अजीवा सूज्जन्ति, जीवा-ऽजीवा सूज्जन्ति, सममए सूज्जइ, परसमए सूज्जइ, ससमय-परसमए सूज्जइ । स्वगदे जं लोणीतस्स किरियावा-दिसयस्स, पचरासीइए अभिरियवादीणं, सत्तट्ठीए अण्णाणियवादीण, मत्तीसाए वेंणद्ववादीण, तिण्हं तेसट्ठाणं पावादुवसयाणं वूहं किच्चा ससमए ठाविज्जइ ।” इति मन्दीसूत्रे । “स्वदयं णाम अंगं ससमयं परसमयं बीपरिणामं कल्लेव्या-स्कुटतव-मदनावेश-विभ्रमा-ऽऽस्सकालमसुत-सुंसकामतादिदीप्पदणं च प्रकुरयति ।”—जयवक्कला पृ. ११२ । “स्वदयं णाम अंगं ठणीसपयसहरसेहि णाणवियवण्णावणा-कपाण्ण-च्छेदोवद्वावण-ववहारधम्मकिरियाओ पक्खेइ राममय-परसमयसरुवं च पक्खेइ”—धवला पृ. १०० । “सूत्रकृते ज्ञानविनयप्रज्ञापना-कल्याणकल्या-हेदोपस्थापना-व्यवहारधर्मविया प्रकुर्यन्ते ।”—तत्सर्वारंजवार्तिक १ । २० ।

પરિમાણ—આગાંડાનું પરિમાણ ૧૮૦૦૦ પદ છે અને મૂલ્યાંકન પરિમાણ ૩૧૦૦૦ પદ છે આનો હોરેજલ સ્તરીય તથા દિંગર અને પર્વરાત્ર; અંગે માં પણ રચો રચો મો છે । આ પ્રાચીન પદપરિમાણ છે.

[illegible]

કેટલાય સમયથી ૩૨ અડાંગોનો એક સ્ટોક એ જળનરીથી મેળોના અને ૭૨ મેંચાપન સ્ટોક પ્રમાણ આપવામાં આવે છે, તે પ્રમાણ મુજબનાંની ધબી દાનગિલિન પ્રતિઓમાં ૨૧૦૦ સ્ટોક જેટલું આપેલું છે (જુઓ પૃ. ૨૫૮ ટિં. ૩, ૧, ૬). આચારીના પ્રથમપુરાકરણ પ્રમાણ પાટળના સંધરીના પાકાના કાગળની તકરોર પ્રતિમાં ૮૦૦ સ્ટોક જેટલું જળનરી છે. (જુઓ આચારીશુભ પૃ. ૪૧૮ પં. ૫.) અહીં એ વાદ રાખવાનું છે કે આચારીશુભના પ્રથમપુરાકરણ સાતમુ અપેક્ષન મદાપરિણા કે જેના સાત હિસ્સો દના તેનું સ્ટોકપ્રમાણ તો આમાં આવતું પણ નથી. એટલે વર્તમાનમાં લેણકાં અચારીશુભના પ્રથમપુરાકરણ વર્તમાનમાં ઉપલબ્ધ મુજબનાં લગભગ અડીશનું થાય છે. સુત્રોની રચના થયા પછી પસાર થયેલા કિંમતોમાં મેળો

દિ. ૧. ૧૭ તથા ૨૧ થી ૨૩ આ અવધનના નામ અટે જુઓ પૃ. ૧૨૧ દિ. ૩, ૫. ૨૧
 દિ. ૧, ૫. ૨૨૩ દિ. ૧, ૫. ૨૩૪ દિ. ૧

“तेसीवार सूयगड्डासयणेहिं सूयम् । तस्य इमा गाथा—‘पुंडरीय १ किरियाडानं २ आहारपरिणं ३ पचयतानं ४ य । अणगार ५ अह ६ नालद ७ सोतसाइ १६ च तेसीमे ११’—आवदसव-
प्रतिक्रमणाध्ययने पृ० १४३ । “तेसीवार सूयगड्डासयणेहिं सवोदिसातिनिः सूयसूयस्ययनेः, विद्या
पूर्वत्त, तानि पुनरमुनि—‘पुंडरीय १ किरियाडानं २ आहारपरिणं ३ पचयतानं किरिया ४ य ।
अणगार ५ अह ६ नालद ७ सोतसाइ १६ च तेसीमे २३ ॥’ गाथा निगदगिदेव ।” —आवदसव-
प्रति हारिभदी पृ० ९५८ । “तेसीमे सूयगड्डासयणा प० तं १ सामए, २ येनाटिए, ३ तवगम-
परिणं, ४ बीररिणं, ५ नरयविभली, ६ महावीरयुधे, ७ पुडीलारियागिण, ८ बीरिए, ९ पन्ने,
१० समाही, ११ मगे, १२ समोणं, १३ आहणदिए, १४ गंये, १५ जमरेण, १६ गाहा, १७
पुंडरीए, १८ किरियाडाने, १९ आहारपरिणं, २० अवयसखागकिरिआ, २१ अणगारयुय, २२
अहदं, २३ नालदं ।” —समवायासूयम् ।

प्रतिष्ठापनार्थं यमस्य नामना पुस्तकानां लेखीयाण्युद्दिष्टानि सन्ति ॥ १॥ ७५२ विष्णुसाम्यर्थं प्रभा-
 वः ॥ १॥ ७५३ विष्णुसाम्यर्थं प्रभा ॥ २३ अथ यमस्य नामना संस्कृतानां आ प्रभाये आपेक्षा ७—
 १ समय, २ वैतालीय, ३ जपमार्ग, ४ स्त्रीपरिणाम, ५ मरक, ६ वीरसुति, ७ कुशीलपरिभाषा,
 ८ बीज, ९ धर्म, १० अथ, ११ मार्ग, १२ रामचरण, १३ प्रकाशप्रपञ्च, १४ आत्मा, १५
 तदित्येवमाद्या, १६ पुण्डरीक, १७ द्विधारयान, २८ आहारकपरिणाम, १९ प्रत्याख्यान, २० अनगार-
 गुणधीर्ति, २१ ध्रुव, २२ अर्थ, २३ नालन्दा ।

૧. જુઓ આ પ્રત્યાવના યુ ૨ દિ ૪, યુ ૩ દિ ૨
૨. જુઓ આ પ્રત્યાવના યુ ૩ દિ ૨
૩. જુઓ આધારાંગમુલતી પ્રત્યાવના યુ ૧૬ દિ ૧, યુ ૩૧ દિ ૧

“પૃથ્વી, અપ્, તેજસ્, વાયુ અને આકાશ આ પાંચ મહાભૂતો છે. આ પાંચ મહાભૂતોમાંથી એક દેહી (દેહધારી-આત્મા) ઉત્પન્ન થાય છે. અને જ્યારે આ પાંચ મહાભૂતોની વિનાશ થાય છે ત્યારે તે દેહીનો પણ વિનાશ થાય છે.” (સૂત્ર ૭, ૮). આ પંચમહાભૂતવાદ છે. આનું વિસ્તારથી વર્ણન બીજા શ્રુતરકંધમાં (સુ. ૧૫૪-૧૫૮) છે. આ મન આર્વાકોનો છે એમ વૃત્તિમાં કહ્યું છે.^૧

“જેમ એક જ પૃથ્વીપિંડ નાનારૂપે જન્મતમાં દેખાય છે તે રીતે એક જ વિદ્વાન (વિદ્યુત્-વિદ્ય આત્મા) નાના રૂપે—ચેતનાચેતન જગત્ રૂપે દેખાય છે.” (સુ. ૯) આ એકાત્મવાદનું સ્વરૂપ છે. આને મળતું વિશેષ વર્ણન બીજા શ્રુતરકંધમાં (સુ. ૮૩૩) પણ છે. વેદનો પુરુષવાદ તથા વેદાંતીઓનો અદૃતવાદ-અજ્ઞવાદ સ્વયંભગ આને મળતો છે.

“પ્રત્યેક શરીર અણમ અણમ આત્મા (જીવ) છે અને જે શરીર છે તે જ જીવ છે. એક ભવમાંથી બીજા ભવમાં જન્મારો તે તે શરીરથી જુદો કોઈ પણ આત્મા નથી. પુરુષ પણ નથી, પાપ પણ નથી, પરલોક પણ નથી. શરીરનો વિનાશ થાય ત્યારે આત્માનો પણ વિનાશ થઈ જાય છે” (સુ. ૧૧, ૧૨) આનું તત્ત્વજીવ-તત્ત્વશરીરવાદનું માનવું છે. આનું વિસ્તૃત વર્ણન બીજા શ્રુતરકંધમાં (સુ. ૧૪૮-૧૫૨) પણ છે. બૌદ્ધોના પાંચિ ત્રિપિટકમાં અગ્નિ કેસકંપણનો જે મત આવે છે. તેમાં પણ આને મળતું વર્ણન જોવામાં આવે છે.^૨ જુઓ પ.રંસિટ ત્રીજું પૃ. ૩૫૭. શાયચસેન્દ્રિય સૂત્રમાં જુ વિસ્તારથી આ મતનું વર્ણન છે.

૭. નિર્મળ્યજ્ઞાનપુત્ર સમવાન મદાવીરના મનના વર્ણનમાં ૨૫૫ ગ્રંથે સ્થાપ્ય છે કે તેમાં ધાત્રી બ્રહ્મો ભરેલી છે, એટલે આ છ ધાત્રીઓના મતનું વર્ણન ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ સંપૂર્ણ આધારમત ન માની શકાય, ન કદી શકાય, તો પણ તુલના કરવા માટે તે પણ ઉપયોગી થશે એમ ધારીને અહીં ત્રીજા પરિશિષ્ટમાં ટિપ્પણરૂપે આપેલું છે. નિઃશ્વાસુઓએ તે ગ્રંથ લેવું. બૌદ્ધધર્મ વસુભન્ધુચિરચિત્ત અભિધર્મકોશઆભ્યાસી યશોમિત્રચિરચિત્ત રજુટાર્થો આખ્યામાં તથા બૌદ્ધધર્મ દિગ્દર્શનમાં આ મર્મનાયકોના સંસ્કૃત નામો આ પ્રમાણે આપેલાં છે—“આદિરામ્દેન પદ્ શાસ્ત્રારો વૃક્ષન્તે, તથા—પૂર્ણકાદયપત્, મસ્કરી ગોશાલીપુત્ર, સમ્પલો ચૈરદીપુત્ર, અજિત્ત્વઃ કેસકમ્બલઃ, કનુદઃ કાપ્યાવન, નિર્મળ્યો જ્ઞાતિપુત્ર इति”—સ્ફુટાર્થી પૃ. ૭૦૨, ૪. ૮૦. “તેન સત્ત્વ સમયેન રાત્રયદે નગરે પદ્ પૂર્ણાવાઃ શાસ્ત્રાર”.....પ્રતિવસન્તિ સ્મ, તથા—પૂર્ણઃ શાદયપત્, મસ્કરી ગોશાલીપુત્ર, સંસ્કરી ચૈરદીપુત્ર, અજિત્ત્વઃ કેસકમ્બલઃ, કનુદઃ કાપ્યાવન, નિર્મળ્યો જ્ઞાતિપુત્ર:”—દિગ્દર્શનપદ્મ પૃ. ૮૧.

૨. તુલના—“ઇધ મિત્તલ્લે દુક્કલો સન્નલો વા માદ્દલો વા દ્વંદ્વારી હોતિ દ્વંદ્વિદ્ધિ”-વગેરે શ્લો, શ્લો, અર્થે અત્તા રૂપી જાનુમદ્દામૂતિકો મળતા પેતિકસમ્મલ્લો કાદસસ મેદા સત્તિદ્વન્તિ મિત્તલ્લે, ન હોતિ વરં મરણા, દ્વાવળા શ્લો, શ્લો, અર્થે અત્તા સમ્મા સમુન્નિદ્ધલો હોતી ‘તિ. દ્વયેકે સત્તો સત્તસ્સ ઉચ્છેદં પિનાસં વિમર્સં દ્વન્નવેન્તિ”—(પૃ. ૧૦) આ રીતે બૌદ્ધધર્મ-ય દૌધનિકાધના અગ્રભવસૂત્રમાં ઉચ્છેદવાદનું વર્ણન છે. એકંદરે આવા સાત ઉચ્છેદવાદનું તર્ક વર્ણન છે.

૩. યુર્ધ્વિમાં વિજ્યુ પાઠ છે અને તેનો વિદ્વાન અથવા વિશ્વ અર્થે શેલો છે.

૪. બૌદ્ધધર્મ ઉદ્ધાન સાથે તુલના—“દ્વં મે દ્વેને । દ્વં સમયે મગ્ગા સાથલિયે મિદ્ધાંતિ જેટલે જગ્ગા પિતિદ્ધસા કારામે । તેન શ્લો પત્ત સમયેન સમ્બદ્ધલા માનાતિપિદ્ધમદ્ગદ્ગદ્ગદ્ગપરિચ્છાવજા સાથલિયે પટિદ્ધગન્તિ માનાદિદ્ધિજા માનાત્તન્તિજા માનાદ્ધિજા માનાદિદ્ધિનિરગ્ગનિરિણ્ણા:” સન્તેકે સમ્મ-માદ્દલા દ્વંદ્વારિણો દ્વંદ્વિદ્ધિનો—“સં ઝીલં સં સરીરં, દ્વયેક સર્થં મોદમમ્મ” િ. સન્તિ વનેકે સમગ્ગમાદ્દલા દ્વંદ્વારિણો દ્વંદ્વિદ્ધિનો—“અમ્મં ઝીલં અમ્મં સરીરં, દ્વયેક સર્થં મોદમમ્મ” િ.”—ઉદ્ધાન (દ્વંપિટક) પૃ. ૧૪૨-૧૪૩.

“પૃથ્વી, અપ્, તેજસ્, વાયુ અને આકાશ આ પાંચ મહાભૂતો છે. આ પાંચ મહાભૂતોમાંથી એક દેહી (દેહધારી-આત્મા) ઉત્પન્ન થાય છે. અને જ્યારે આ પાંચ મહાભૂતોનો વિનાશ થાય છે ત્યારે તે દેહીનો પણ વિનાશ થાય છે.” (સૂત્ર ૭, ૮). આ પંચમહાભૂતવાદ છે. આનું વિસ્તારથી વર્ણન બીજા સુતરકંધમાં (સ. ૧૪૪-૧૫૮) છે. આ મત ચાર્વાકોનો છે એમ શક્તિમાં કહ્યું છે.^૧

“જેમ એક જ પૃથ્વીપિંડ નાનારૂપે જગતમાં દેખાય છે તે રીતે એક જ વિદ્યાન (વિજ્યુત-વિદ્યા આત્મા) નાના રૂપે—ચેતનાચેતન જગત્ રૂપે દેખાય છે.” (સૂ. ૬) આ એકાત્મવાદનું સ્વરૂપ છે. આને મળતું વિશેષ વર્ણન બીજા સુતરકંધમાં (સૂ. ૮૩૩) પણ છે. વેદનો પ્રકૃતવાદ તથા વેદાંતીઓનો અદૈતવાદ-અહમવાદ સમાજમાં આને મળતો છે.

“પ્રત્યેક શરીર અણુ અણુ આત્મા (જીવ) છે અને જે શરીર છે તે જ જીવ છે. એક ભવમાંથી બીજા ભવમાં જન્મારો તે તે શરીરથી જુદો કોઈ પણ આત્મા નથી. પ્રુષ્ઠ પણ નથી, પાપ પણ નથી, પરલોક પણ નથી. શરીરનો વિનાશ થાય ત્યારે આત્માનો પણ વિનાશ ર્ધ નય છે” (સૂ. ૧૧, ૧૨) આનું તત્ત્વજ્ઞવ તત્ત્વશરીરવાદનું માનવું છે. આનું વિસ્તૃત વર્ણન બીજા સુતરકંધમાં (સૂ. ૬૪૮-૬૫૨) પણ છે. બૌદ્ધોના પાંચ ત્રિપિટકમાં અગ્નિ કેસર્યવલ્લો જે મત આવે છે. તેમાં પણ આને મળતું વર્ણન જ્ઞેવામાં આવે છે.^૨ જુઓ પ.રેશિટ્ટ ત્રીજું પૃ. ૩૫૭. શાયપહેલ્લિય સૂત્રમાં પણ વિસ્તારથી આ મતનું વર્ણન છે.

૭. નિર્ચેત્યજ્ઞાતપુત્ર ભગવાન મહાવીરના મતના વર્ણનમાં ૨૫૪ જેઠ શબ્દો છે કે તેમાં ઘણી ભૂલો કરેલી છે, એટલે આ ૭ વારીઓના મતનું વર્ણન એતિહાસિક દૃષ્ટિએ સંપૂર્ણ આધારભૂત ન માની શકાય, ન કદી શકાય, તો પણ તુલના કરવા માટે તે મધ્ય કપથોમાં ઘરો એમ ધારીને અહીં ત્રીજા પશ્ચિમમાં ટિપ્પણરૂપે આપેલું છે. જિજ્ઞાસુઓએ તે જેઠ લેવું. બૌદ્ધાચાર્ય વસુખન્ડુવિરચિત અભિધર્મકોશમાંથી યશોભિતવિરચિત સ્ફુટાર્થો વ્યાખ્યામાં તથા બૌદ્ધગ્રંથ દિગ્માવદાનમાં આ ધર્મનાયકોના સંસ્કૃત નામો આ પ્રમાણે આપેલાં છે—“આદિરાજ્યેન વદ્ વાસ્તારો મુદ્ધાન્તે, તત્ત્વયા—પૂર્ણકાદયપ્, મસ્કરી ગોશાલીપુત્ર, સંજયો વૈરદીપુત્ર, અજિતઃ કેશકમ્બલઃ, કકુદઃ કાત્યાયનઃ, નિર્મલ્યો જ્ઞાતિપુત્ર ઇતિ”—સ્ફુટાર્થો પૃ. ૭૦૨, ૪. ૮૦. “તેન સત્ત્વ સમયેન રાજગૃહે નગરે વદ્ પૂર્ણાઘાઃ કાસ્તાર”.....પ્રતિવસન્તિ સ્મ, તત્ત્વયા-પૂર્ણઃ કાદયપ્, મસ્કરી ગોશાલીપુત્ર, સંજયી વૈરદીપુત્ર, અજિતઃ કેશકમ્બલઃ, કકુદઃ કાત્યાયનઃ, નિર્મલ્યો જ્ઞાતિપુત્રઃ”—વિગ્યાવદાન પૃ. ૮૧.

૨. તુલના—“ઇધ મિત્તરવે એકથો સમ્મણો મા પ્રામ્મણો વા એવાદી હોતિ એવંદિહિ—”યતો છો, ઓ, અર્થ અત્તા રૂપી ચત્તુમહામુલિકો માતા-પેતિકસમ્મવો કાલસસ મેદા ઉચ્છિન્નજાતિ મિત્તરમતિ, ન હોતિ પરં મરણા, એતાવલા છો, ઓ, અર્થ અત્તા સમ્મા સમુચ્છિન્નો હોતી તિ. ઇત્થેકે સત્તો સત્તમ ઉચ્છેદં વિનાસં વિમ્મવં પન્નપેન્તિ”—(પૃ. ૧૦) આ રીતે બૌદ્ધગ્રંથ દીપ્પનિકામાં અગ્નિવશુત્રમાં ઉચ્છેદવાદનું વર્ણન છે. એકંદરે આવા સાત ઉચ્છેદવાદનું ત્યાં વર્ણન છે.

૩. ચૂર્ણિમાં વિષ્ણુ પાઠ છે અને તેનો વિદ્યાન અથવા વિજ્યુત અર્થ કરેલો છે.

૪. બૌદ્ધગ્રંથ ઉદ્ધાન સાથે તુલના—“એવં મે છુને. એકં સમયં ભગવા સાવાલિયં વિહરતિ જેતવને અનાય-પિણ્ડિકસ્મ આરામે. તેન રો પન સમયેન સમ્બહુલા માનાતિલ્પિયસમગ્ગપ્રાપ્તપરિવ્યાજકા સાવાલિયં પટિવસન્તિ માનાદિટ્ઠિકા માનાલ્પનિકા માનાલ્પિજ્ઞા માનાવિટ્ઠિનિસ્સવનિરિસતા.” સન્તેકે સમગ્ગ-પ્રાપ્તના એવાદિનો એવદિટ્ઠિનો—“તં જીવં તં સરીરં, દ્વમેવ સર્વં પ્રોધમ્મજ્ઞ” તિ. સન્તિ પનેકે સમગ્ગપ્રાપ્તના એવાદિનો એવદિટ્ઠિનો—“અન્નં જીવં અન્નં સરીરં, દ્વમેવ સર્વં પ્રોધમ્મજ્ઞ” તિ.”—ઉદ્ધાન (સ્કાપિટક) પૃ. ૧૪૨-૧૪૩.

અથવા આત્મા) છે, એમ કહે છે.” (સુ. ૧૭, ૧૮) વૃત્તિદાર? જણાવે છે કે “ક્ષણિકવાદમાં ક્રિયાક્ષણે કર્તાનો નાશ થઈ જવાથી ક્રિયાના ફળ સાથે કર્તાને સંબંધ થતો નથી માટે આ અફલવાદી છે અથવા પૂર્વે જણાવેલા સર્વે વાદોઓ અફલવાદી છે.” ચૂર્ણિ તથા વૃત્તિમાં જણાવ્યા પ્રમાણે? પંચમહાભૂતવાદી વગેરે સર્વ વાદોઓ અફલવાદી થી રીતે છે તેનું સ્પષ્ટીકરણ અગારમાવસતા વિ આ ૧૬ માં ગાયાથી સર થાય છે.

બીજા ઉદ્દેશકર્તા પ્રારંભમાં જણાવ્યું છે કે “કેટલાકનું એમ કહેવું છે કે—જીવો અલગ અલગ છે, સુખ-દુઃખને અનુભવે છે, તથા સ્થાનથી લુપ્ત થાય છે—એક સ્થાનથી આવિત થઈને બીજા સ્થાને જાય છે. સુખ કે દુઃખ સ્વકૃત નથી, પરકૃત તો હોય જ ક્યાંથી? (અર્થાત્ પરકૃત પશુ નથી). સ્વકૃત પશુ નહીં અને પરકૃત પશુ નહીં એવા સુખ-દુઃખને અલગ અલગ જીવો અનુભવે છે તે ઔચિત્ય છે (નિયતિકૃત છે). અર્થાત્ જે કાળે જે બનવાનું હોય તે કાળે તે બન્યા કરે છે.” (સુ. ૨૮-૨૯) આ નિયતિવાદનું સ્વરૂપ છે.” ચૂર્ણિ તથા વૃત્તિમાં અહીં સગતિનો અર્થ નિયતિ કહેલો છે. આ નિયતિવાદનું વિશેષ વર્ણન બીજા શુનરકંધમાં (સુ. ૬૬૩-૬૧૫) છે. ત્યાં તો નિયતિ અને સંગતિ બંને શબ્દોનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ જુદે જુદે સ્થળે છે. બૌદ્ધોના દ્વીધનિકાયમાં (૫૦ ૪૭) ત્યાં મહામહિષાસાલના મતનું વર્ણન છે ત્યાં સન્ને જીવા અવસા અવલા અવિરિયા નિયતિસદ્ગતિમાવપરિગતા એનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે. જુઓ પરિશિષ્ટ ત્રીજું પૃ. ૩૫૬.

સુ. ૨૮ થી ૪૦ સુધી નિયતિવાદ સંબંધી વિચારણા છે, અને તે પછી સુ. ૪૧ થી ૫૦ સુધી અગ્તાનવાદની ચર્ચા છે. આ ચૂર્ણનો^૫ અભિપ્રાય છે. વૃત્તિ પ્રમાણે^૬ સુ. ૩૩ થી ૫૦ સુધી અગ્તાનવાદની ચર્ચા છે.

૧. “અફલવાદિત્વં ચૈતેર્પા ક્રિયાક્ષણ એવ ચર્તુઃ સર્વાત્મના નશ્તવાન્ ક્રિયાફલેન સમ્બન્ધાભાવાદ્વસેયમ્ । સર્વે એવ વા પૂર્વવાદિનોઽફલવાદિનો દ્રઢધ્યાઃ, ચૈદિદાત્મનો નિત્યત્યાગિવારિણોઽભ્યુપગતત્વાત્ ચૈદ્ધિત્તુ - આત્મન એવાનભ્યુપગમાદિતિ” —પૃ. ૨૬ ।
૨. “કેવિદ્ સુવતે—અતારિ ધાનુજો રૂઝં । એતેનિ ઉતારે નિજ્જુતી૫ ॥ ૧૮ ॥ પંચમહાભૂતવાદિનો ભારમ્બ કથં અફલવાતિ નિ તાવ મળ્ગતિ—અગારમાવસતા વિ..... ॥ ૧૯ ॥” —સૂત્રકૃતાગ્રચૂર્ણિ પૃ. ૨૯ । “સામ્પ્રતં પદ્મભૂતા-ઽઽત્માદૈવ-તત્ત્વીવતચ્છરીરા-ઽઽવારવા-ઽઽત્મપદ્મ-અભિકષ્ણરસન્ય-વાદિનામફલવાદિત્વં ચનુક્તમઃ સૂત્રકારસ્તેર્પા સ્વદર્શનફલાભ્યુપગમં દર્શયિતુમાહ—અગારમાવસંગા વિ..... ॥ ૧૯ ॥ ફવાનીં તેપામેવાફલવાદિત્વાવિષ્કરણાયાહ—તે પાતિ સંધિ જક્ષા જં..... ॥ ૨૦-૨૧ ॥” —સૂત્રકૃતાગ્રચૂર્ણિ પૃ. ૨૮ ॥
૩. અહીં સુ. ૨૯ માં સંગતિયં તે તદ્વા તેતિ એવો પાઠ છે, બીજા શુનરકંધમાં સુ. ૬૧૫ માં તે એવ સંગદ ચંતિ, ઉવેહા૫ જો એવં વિપ્પલ્લિવેદંતિ—એવી પાઠયોજના વૃત્તિને આધારે અમે આપેલી છે (જુઓ પૃ. ૬૩૮ થં ૧૧ તથા ૬૮૦). પરંતુ પૂર્વાપર વિચારનાં તે એવં સગદ્ય તિ ઉવેહા૫ જો એવં વિપ્પલ્લિવેદંતિ એવી પાઠયોજના વધારે સારી જણાય છે.
૪. મૂળમાં કે વૃત્તિમાં નિયતિવાદના પુરસ્કર્તાનો કોઈ નામનિર્દેશ નથી, પરંતુ નિયતિવાદનો પુરસ્કર્તા ગોશાલક હતો અને તે આજીવક સપ્રદાયનો અમેસર હતો આ વાત પ્રસિદ્ધ છે. સુ. ૭૯૩ માં પશુ ચૂર્ણિ તથા વૃત્તિમાં કરેલા સ્પષ્ટીકરણ પ્રમાણે ગોશાલકમતનો ઉલ્લેખ છે. સુ. ૧૭૧ માં આજીવક સપ્રદાય છે, પશુ ત્યાં તે જુદા જ અર્થમાં છે. (આજીવિકામદના અર્થમાં છે).
૫. “અવિત્તિવાદો મનો । દ્વિદાયિ અજ્ઞાણિયવાદિદિરણં અજ્ઞાણે વા વતો વમ્મોવચયો જ મવતિ તત્ત્વનિષેધાર્યમપદિસ્યતે—માહુના સમગ્ગા...” પૃ. ૩૪ ।
૬. “મતા નિયતિવાદિનઃ । સામ્પ્રતમશાનિમતં દુપચિનું દદ્યન્તમાહ—અવિજો મિગા...” —પૃ. ૩૨ ।

तेनाथी स्वरूप विपाकनो अनुभव यतो नथी.)^१ १ मनना प्रक्षिप्तानपूर्वक स्वरूपं दिसा करवाथी, २ दिसा करवा भारे भीलने मोक्षवाथी, तथा ३ दिसाभां मानसिक अनुभूति आपवाथी अमे तथु करलोथी पापकर्म अंधाय छे. आर्यविशुद्धिथी निर्वाणनी प्राप्ति थाय छे. असंभवी गृहस्थ^२ पुत्रनी दिसा करीने पञ्च भोगन तेवार करे अने अमे भोगन किन्तु आय तो पञ्च ते किन्तुने कर्मनो-पापनो सेप लागतो नथी. अनथी ने रूप करे छे तेभनु यित दुख होतु नथी—अनवध होतु नथी. ते संवर आभरता नथी” (सू० ५१-५६) आने भगनी भासादारनिर्दोषतासंगंधी केवलीक नोदसंननी वानो सू० ८१२-८१६ भां तथा सू० ८२३-८२४ भां पञ्च छे.

१. कर्मना अंधभां भुज्य करणु मन छे आ वाननो विलेख मनोपुष्पंगमा घम्मा (सम्मपद १११) पजेरे यन्ता नोद अथोभां छे. नृयो परिशिश कोनू, ५० ३१० भां अज्जिअभिहाय (आत्र २) उपाविसुन.
२. पुनं पि ता समारंम आहारहुमसेवह। भुजमानो वि मेवावी कम्मणा नोवलिप्पति ॥ आनो पाड भानीने आ अर्थ भूमिभां आपेवो छे. इतिभां पुनं पिता समारंम अेवो पाड भानीने ‘असंभवी पिता’ पञ्च तथाविध आपत्तिभागभां आदारने भारे पुत्रने भारीने भाय तो ते पिताने तथा तेवो आदार येनार संभवी किन्तुने धनेने पापनो लेप लागवो नथी’ अेवो अर्थ आपेवो छे. भूमि तथा इतिभां आ वान आ रीने नृज्जावी छे—

“पुत्रमपि ठावन् समारम्प, समारम्भो नाम विदीय मारयित्वा तन्मसिन् वा द्रव्येण वा, किमपि [पु]त्रपुत्रं शूद्रं वा छागलं वा, आहारां कुर्याद् भक्तं भिक्खुणं, भस्मं व्रजो नाम भिक्खुण्यति-रिक्तः, स पुनरपामघोऽन्यो वा, तं च भिक्षुः विभोदिशुद्धं भुज्जानोऽपि मेवावी कम्मणा नोवलिप्पते” —सूत्रहताक्षवर्ण ५० ३८। “पुत्रं विना इत्यादि। पुत्रमपत्यं पिता जनकः समारम्भं क्यापाय आहाराय क्यायिन् तथाविधायामापदि तदुद्धरणार्थमरुद्विष्टः जन्मपतो गृहस्थः सत्पितृसत् पुत्रानोऽपि, चतुन्दस्य अविशन्दायैरवादिनि, तथा मेवाप्यपि संयनोऽपीत्यर्थः; तदेवं गृहस्थो भिक्षुर्वा द्वादशवयः विंशितादयपि कर्मणा पापेन नोवलिप्पते नाभिप्पते” —सूत्रहताक्षवर्ण शीलाचार्यविरचिता ५० ३९।

सूत्रभाषो—भोदभंय शास्त्रिपिटकान्तर्गेन सुतपिटकना पुद्गलिकायना लतकशास्त्रिभां २४९ भां बालोवाद लतकभां (५० ९४) आ लतनुं पुद्गलं पीतानुं चयन नेवार्भा आने छे—

“पुत्र-सूतरे पि वे हन्त्वा, देति दानं अमन्त्रतो।

भुज्जमानो वि सपपन्तो, न पापमुपलिप्पती ॥ ति”

(भील भांसनी वान न्वा हो) कोई असंभवी भुज्य भोनाला पुत्र तथा सीने भारीने भांसनुं दान करे अने प्रज्ञावान् (संभवी) ते भांसनुं अक्षान् करे तो पञ्च तेने पाप लागतुं नथी.”

पं० जेयरादास श्रवराज होशी जैन साहित्य का बृहद् इतिहास भाग १ भां अत्र आत्रभनो विस्तारथी परिचय आपनो सुतपुत्रांयना परिचयभां (५० १३९-१३७) अमे संभाषना करनो जेभ नृज्जावे छे—

बौद्ध परंपरा में एक कथा ऐसी प्रचलित है कि बुद्ध बुद्ध ने ‘शूद्रमहत्त्व’ अर्थात् शूद्र का मांस खाया था....(सूत्रहताक्ष की) भाषा के प्रारम्भ में जो ‘पुनं’ पाठ है वह किसी कारण से विकृत हुआ मान्य पड़ता है। मेरी दृष्टि से यहाँ ‘पोनि’ पाठ होना चाहिए। अमरकोश तथा अभिधान-चिन्तामणि में पोत्री (प्राकृत पोनि) शब्द शूद्र के पर्याय के रूप में उपलब्ध है। अथवा सरकृत पोत्र (प्राकृत पुत्र) शब्द शूद्र के मुग का सूचक माना गया है। यदि ऐसा समझा जाय कि इसी अर्थवाला ‘पुत्र’ शब्द इस भाषा में प्रयुक्त हुआ है तो भी शूद्र का अर्थ संगत हो जाता है।

વર્ણન આ પ્રમાણે છે—‘પ્રથમ ઉદ્દેશકમાં ‘પ્રતિકૂલ ઉપસર્ગોનું, ખીજામાં ‘માતા વગેરે સ્વજનોએ કરેલા અનુકૂળ ઉપસર્ગોનું, ત્રીજામાં અધ્યાત્મમાં ‘વિવાદનું અને પરવાદીઓના વિવિધ આક્ષેપોનું’ વર્ણન છે. ચોથામાં દેવાભાસો દ્વારા વ્યામોહિત થયેલાઓને—સંયમથી ચક્રિત થયેલાઓને શાસ્ત્રાનુસારે સમજાવવા માટે યથાવસ્થિત અર્થની પ્રવૃત્તિ કરેલી છે.’

સુ. ૨૨૫-૨૨૬ માં કહ્યું છે કે—‘કેટલાક (સમજ્યા વિના) એમ કહે છે કે પૂર્વકાળમ થયેલા મહાપુત્રો સચિત પાણી પીવા છતાં ય મોક્ષમાં ગયા છે. ‘નમિ વિરેદી ભોજન કર્યા વિન મોક્ષમાં ગયા છે, તો રામચુપ્ત ‘સપિ ભોજન કરવા છતાં યે મોક્ષમાં ગયા છે, ‘બાહુક અને

૧. દેવેન ઋતુમાં બચકર ઠંડી, ઓષ્ઠ ઋતુમાં તાપ તથા તૃષા, સદા યાચના—મિત્તાવૃત્તિ ઉપર છવવાનું માનસિક તથા શારીરિક મદાનું કષ્ટ, કુતરા કરડે, સોઠો ભતભતનાં કઠોર અપમાનજનક વચનો ઉચ્ચારે, દાંસ-મચ્છરના ઉપદ્રવો, કેસલોચ, બ્રહ્મચર્ય, અનાયં સોઠા તરફથી વચન તથા લાક્ષી આદિથી કરાતા પ્રદારો આવા આવા અનેક પ્રતિકૂલ ઉપસર્ગો આવી પડે ત્યારે દુર્બળ મનવાળા સાધુઓની યતી અવદશાનું ચિત્ર આ ઉદ્દેશકમાં વર્ણવ્યું છે.
૨. માતા-પિતા વગેરે સ્વજનો દ્વારા મુદસંસારમાં પાછા ખેંચી જવા માટે કરાતી પ્રાર્થનાઓ તથા રાત્ર, મંત્રો વગેરે સમાજના મોટા માણસો દ્વારા ભોગો માટે અપાતાં નિમંત્રણોથી પ્રભુદ્વ સાધુઓ તો અત્યંત સાવચેતીથી દૂર ખસી જાય છે, પણ અબુધ સાધુઓ કેવા કુસાઈ જાય છે અને માર્ગથી પતિત થઈ જાય છે તેનું આમેદુજ વર્ણન આ ઉદ્દેશકમાં છે.
૩. અવિષ્કારમાં સાધુછવન પાળી ન શકાય તો શું કરવું? એવી માનસિક વિષાદયુક્ત કલ્પનાથી કેટલાક ન્યોતિય, મંત્રસાત્ર આદિ મંત્રો બળવા લાગે છે. આવા વિવાદથી દૂર રહીને યશ્વરીતાથી સંયમની આરાધના કરવા આમાં કષ્ટોર છે.
૪. ‘એમ દંભુ બનના ક્યેંછો યુદ્ધમાં દારી જાય ત્યારે પવંતનો આશ્રય છે છે તેમ પરવાદીઓ ધુમ્પિથી બ્યારે ફાવી લાભા નથી ત્યારે આકોસોનો—માજા-ગાળીનો આશ્રય છે છે. પરંતુ આવા પ્રચંડ પોતલો સમાપ્તિ રજી રહે અને સામા સાથે ક્ષેરા ન થાય તે રીતે સાધુએ સાંતિથી વર્તવું—‘વધાવોજ જવાન આપનો’ એમ સુ. ૨૨૧-૨૨૨ માં કહ્યું છે. ડૉ. હર્મેન થાકોળીનું મારવું છે કે આ દંકલો મધ્યપ્રદેશના ઉશાન પ્રદેશમાં વસતી કોઈ ભતિ હતી. સૂત્રાંતમ્બા અંગ્રેજ આર્યામાં મિષ્કમ્બા તેમજ આ વાન જણાવી છે—“This hill-tribe lived somewhere in the north east of Madhyapradesh, see Petersburg Dictionary, S. V.”—Sacred Books of the East Vol. XLV p. 268.
૫. આ રાજાની કાઠેજ ઉત્તરદક્ષિણ સૂતના નવમા નમિઅવનથા અધ્યયનમાં આવે છે. આમલન પુરાનના ૨૧૪ & અપાલ ૧૩ માં નિમિનું ચરિત્ર છે નિમિનાં જનક, વૈદેક તથા મિથિલ ભાગનો કેદી રિતે વર્તે છે તે બનવા માટે જુઓ આ મંત્રનું ત્રીજું પરિશિષ્ટ પૃ. ૩૧૪.
૬. હસિઆસિયાઈ (હસિઆવિન) માં ૨૩ માં રામવર્ણય અધ્યયનમાં “કુવે મરણા અગિં કોવ દુરમ્નદ્વર્તન, ન કા—દુર્મનં વેચ દુરમ્નં વેચ રામવર્ણય મરહતા ક્ષિણા કુરનં” (પૃ. ૪૫) એ ક્ષેત્રે ન નોંધેજ આ છે.
૭. કુવેમ્નદ્વર્તન વચનમિતે કાકુદેન મરહતા ક્ષિણા કુરનં (પૃ. ૨૭) એ પ્રમાણે હસિઆસિયાઈના ૧૭ માં કાકુદ જ્ઞાપનના ન. નોંધેજ છે, મદામારતમાં તોબ આગમકષ્ટમાં નવશાબનું બંધુ ન.વ બંધુ આ છે પણ ને નો કાવનું નામ છે.

૧ તારાશરૂપ ઋષિ સચિત પાણી પીરા છતાં યે મોક્ષમાં ગયા છે. ૨ આસિલ (અસિત ?) દેવિલ, વેદીપાથન તથા પારાશર ઋષિ સચિત પાણી, બીજ, હરિત (લીલી વનસ્પતિ) વગેરેનો આદાર કરવા છતાં યે મોક્ષમાં ગયા છે. આ બધા મહાપુરુષો હતા અને અહીં પણ (ગૈનદર્શનમાં પણ ઉત્તરાધ્યયન તથા ઋષિભાષિત-મંથમાં) આ બાન્યપુરુષો છે. મહાભારત તથા પુરાણ વગેરેમાં આમનો ઉલ્લેખ આવે છે. આવી વાતો સાંકળીને જે મદ (આચારમાં શિથિલ) થયેલા હોય છે તે સંપ્રમાણમાં વિશાદ પામે છે—શિથિલાચાર તરફ વળે છે.’

‘અરેખર તો, આ મહાપુરુષો શીતોદક (સચિત જલ) આદિનો ઉપયોગ કરતા હતા છતાં જ્યારે તેમને સર્વવિરતિપરિણામની પ્રાપ્તિ થઈ ત્યારે જ તેમને કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થઈ છે. જે મંદપરિણામીઓ સંપૂર્ણ સમજ્યા વિના આવી વાતનું આલંબન કરીને શિથિલાચારમાં પ્રવૃત્ત થાય છે તે માર્ગગ્રસ્ત થઈને છેવટે સંસારમાં રૂંધે છે. આ વાત યૂર્જિ તથા વૃત્તિમાં સારી રીતે સ્પષ્ટ કરી છે.

૧. ઇસિભાસિયાઈમાં ૩૬ મા તારાયણિજ અધ્યયનમાં તારાયણેણ અરહતા હિતિણા બુદ્ધં । પતસ્સ મમ ય અજેમિ, મુકો કોવો દુદ્ધાવહો । તમ્હા સલુ ઉપ્પતત્તં સહસા કોવં નિગિઘિત્થવ । (પૃ• ૮૧) આ પ્રમાણે તારાયણ ઋષિનો નામોદ્દેશ આવે છે.

૨. ઇસિભાસિયાઈમાં ૩૭ નીલ દવિલ અધ્યયનમાં મવિદ્ધં સલુ મો સબ્બોવરતેણં.....તમ્હા સલ્લહેવોવરણ મવિસ્સામિ તિ વઠુ અસિણ દવિલેણં અરહતા હિતિણા બુદ્ધં (પૃ• ૫) આ પ્રમાણે નામોદ્દેશ મળે છે. જુઓ આ જ મંથમાં પૃ• ૪૦ ટિ• ૧૬. અહીં ‘અસિત દેવલ’ એક જ ઋષિ વિવક્ષિત જણાય છે. યૂર્જિનો પણ આશય એવો લાગે છે. આ મહાભારતમાં પ્રસિદ્ધ ઋષિ છે મહાભારતમાં નવમા શત્કપર્વમાં, બારમા શાન્તિપર્વમાં તથા બીજે પણ પાંચે સ્થળે અસિત દેવલ નો ઉલ્લેખ છે જુઓ પરિસિષ્ટ ત્રીજું, પૃ• ૩૬૪. વૃત્તિ પ્રમાણે આસિલ અને દેવિલ બે ઋષિ અહીં વિવક્ષિત છે. વાયુપુરાણમાં પ્રથમખંડમાં ઋષિલક્ષ્મણમાં વાસ્યપથેવ વત્સારો વિષ્ણુમો રેખ્ય એવ ચ । અમિતો દેવલથેલ પદેતે વ્રજવાદિનઃ ॥ ૨૬ ॥ આ બંનેનો ઉલ્લેખ છે. તે બેતાં વાયુપુરાણમાં પણ અસિત અને દેવલ બંને જુદા ઋષિઓ વિવક્ષિત જણાય છે.

૩. ઋષિભાષિતમાં ૪૦ મા દીવાયણિજ અધ્યયનમાં ઇચ્છમણિચ્છં પુરા કરેજા । દીવાયણેણ અરહતા હિતિણા બુદ્ધં । ઇચ્છા મહુવિચા લોપ્પ જાણે મહો તિલિસ્સતિ । તમ્હા ઇચ્છમણિચ્છાણ જિણિતા મ્હમેવતી ॥ ૧ ॥ (પૃ• ૮૬)માં આ પ્રમાણે દ્વીપાથન ઋષિનો નામોદ્દેશ છે, જાનું પારાશર ઋષિનો ઉલ્લેખ નથી. ઉચ્ચવાધય (આર્યપાતિક) સૂત્રમાં તથ્ય સલુ રૂપે મહુ માહણપરિવ્યાયગા મવતિ, તં જહા—કન્હે ય કરકંહે ય, અંબહે ય પરાસરે । કન્હે દીવાયણે ચેવ દેવગુતે ય નારણ આ પ્રમાણે પારાશર અને દીવાયણ એમ બે પરિમાજ્ઞેનો (ઋષિઓનો) નામોદ્દેશ છે.

સૂત્રકર્તાઓની વૃત્તિમાં મૂળસૂત્રના દીવાયણ અને પારાસર શબ્દનો દ્વિપાથન અને પારાશર અર્થ આપ્યો છે. વૃત્તિની કોઈક પ્રતિમાં પારાશર પાડ પણ મળે છે. પારાશર વ્યાસના પિતાનું નામ છે. પારાશર એ વ્યાસનું નામ છે.

૪. “एतेमि पनेयबुद्धानं वणवासे चैव वसंताणं बीयाणि हरिताणि य भुञ्जताणं ज्ञानान्युत्पज्जानि, येषां भरतस्य आर्दसगिद्धे णाणमुप्पण्णं, तं तु तस्स आवल्लिंयं पडिबण्णरसं खीणचउक्कमारसं गिहवासे उप्पण्णमिति । ते तु कुत्तिराया ण जाणंति कस्मिन् भावे वर्तमानस्य ज्ञानमुत्पद्यते ? कतरेण वा संघ तणेण सिज्जति ? अजानानास्तु ब्रुवते”—सूत्रकृताञ्जलि पृ• ९६ । “न पुनरेतद् विदन्त्यशा”, तद्यथा—येषां सिद्धिमनमभूत् तेषां कुतश्चिद् निमित्तात् जातजातिस्मरणादिप्रत्ययानामवाप्तमभ्युत्थान-चारित्राणामेव बन्कलचौरिप्रभृतीनामिव मिद्धिमनमभूत्, न पुनं कदाचिदपि सर्वविरतिपरिणामभाव-लिङ्गमन्तरेण शीतोदकबीजाद्युपभोगेन जीवोपमर्दप्रायेण कर्मक्षयोऽवाप्यते”—सूत्रकृताञ्जलि पृ• ९६ ।

સુ. ૨૩૦માં 'સુખથી સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે' આ બૌદ્ધમતનો ઉદ્દેશ છે. ઇસિઆસિયાઈમાં ૩૮મા સાદુત્તિજ અધ્યયનમાં પણ આ વાતનો આ પ્રમાણે ઉદ્દેશ છે—

“બં મુદેગ મુદ્દં લદ્દં અચન્તમુગમેવ વં । બં મુદેગ મુદ્દં લદ્દં મા મે તેણ સમાગમો ॥ ૧ ॥

સાતિપુત્તેગ મુદ્દેગ અરહતા મુદ્દં ।

મણુગં મોયગં મોયા મણુગં સયગાસગં । મણુગંસિ અગારંસિ જ્ઞાતિ મિક્કૂ સમાદિય ॥ ૨ ॥

અમણુગ મોયગં મોયા અમણુગં સયગાસગં । અમણુગંસિ મેહંસિ દુક્કં મિક્કૂ સિયાવતી ॥ ૩ ॥

एवं अणंगवणागं तं परिचज्ज पंडिते । णणाय लुमभ ण्णे एवं बुद्धाग सावणं ॥ ४ ॥

—૫૦ ૮૧। અહીં સાતિપુત્ત બુદ્ધ શબ્દથી એ ગૌતમ શુદ્ધ વિવક્ષિત દોષ તો સાતિપુત્ત શબ્દ શાસ્ત્રપુત્ર એવો અર્થ કરવો જોઈએ. પરંતુ ઇસિઆસિયાઈની ટીકામાં શારિપુત્રીયમત્તયનન્ એ અંતમાં (૫૦ ૧૫૫માં) લખેલું છે. મહારામા ગૌતમ શુદ્ધના એક શારિપુત્ર નામના પ્રસિદ્ધ સિદ્ધ પણ હતા. તે શારિપુત્ર એ અહીં સાતિપુત્ત શબ્દથી અભિપ્રેત દોષ તો અહીં બુદ્ધ શબ્દનો વૈભવ (બુદ્ધસિદ્ધ) એવો અર્થ કરવો જોઈએ. ઇસિઆસિયાઈની ટીકામાં (૫૦ ૧૫૩) પણ ફક્ત બૌદ્ધસિદ્ધ માત્રિન્ એમ કરેલું છે.

સુ. ૨૩૩-૨૩૬માં 'ઔસંગમાં પણ દોષ નથી' એવું જણાવતા કેટલાક વાદીઓ દેવતાઓનો-કુતરોનો ઉદ્દેશ છે. તે પછીના સુત્રોમાં આ કુતરો કેવા અત્યંત ભયંકર છે ૨૫૮ વર્ણવ્યું છે. ઉપરે આ બધા અનુકૂળ-પ્રતિદૂળ ઉપસર્ગોને છતીને મોક્ષમાર્ગમાં સારી રીતે વિચારવા માટે સાધુને ઉપદેશ આપવામાં આવેલો છે.

થોડું અધ્યયન—આનું નામ ફર્યાદરિણા છે. ઔઓના સ્વભાવોનું તથા ઔઓ સંસ્કારી થતી ભયંકર દુર્દેશનું સ્વરૂપ જાણીને ઔઓથી અત્યંત દૂર રહેવા માટે આમાં ખાસ ઉપદેશ આપવામાં આવ્યો છે. આ અધ્યયનના બે ઉદ્દેશ છે. પ્રથમ ઉદ્દેશમાં ઔઓ કેવી રીતે ફાટવું તથા ઔઓરિચ્છથી કેવું પતન થાય છે તેનું વર્ણન છે. બીજા ઉદ્દેશમાં ઔસંગથી પતિત થયેલા કેવી દુર્દેશા યાવ છે તેનું આશ્વેષન વર્ણન છે.

પાંચમું અધ્યયન—આનું નામ ગિરવધિમલિ છે. આના બે ઉદ્દેશ છે. દિસા આદિ પાપ કર્મ કરનારા છત્રો નારાધીમાં જઈને નરકમનિમાં કેવી કેવી અતિ ભયંકર વેદનાઓ અનુભવે તેનું દર્શન મુલથી મો તેનું જ્ઞાનક વર્ણન કરીને દિસા-પરિમદ આદિ પાપકર્મોથી દૂર રહેવામાં આપવા ઉપદેશ છે.

છઠું અધ્યયન—આનું નામ મહાવીરવ્યસ છે. ભગવાન સુધર્માસ્વામીને જંબુદ્વીપી વગેરે પડે છે કે—જેને જાનથી મુંઝર રીતે જોઈને આલો એકાન્તદિનકારક અનેક ધર્મ જાતાઓ છે (૫૬૫ની) છે કોણ? તે જાનકુલ મહાવીરનાં જાન, ઈશન તથા શીલ કેવા દતાં તે તમે સારી રીતે જાનો છો અને તેણે જંબુદ્વીપી (૫૦ ૩૫૨-૩૫૩). આના ઉત્તરમાં સુધર્માસ્વામીએ ભગવાન ૫૬૬ની મુખેનું ઘેરજ (મિત્ર), કુચર, આગુચર, વચ્ચની, સર્વદર્શી, અનન્તજની વગેરે અને અનેક નિદેશનો તથા અનેક અનેક ઉપમાઓ દ્વારા વર્ણન કર્યું છે તેથી આ અધ્યયનનું નામ મહાવીરવ્યસ છે.

૧ અનિચ્છાનિરૂપણા સુત્રક્રમપચ્ચયનાં નિર્ણયો સ.સ. બુદ્ધનો એ વાનંતાપ થયો (૧૦ ૧૧૮-૧૧૯) તેના 'મ મો, અપુત્તે મોત્ત, દુમેત મુમ્ અરિગ્ગન્તજ્જ, કુલ્લેત મો દુમ્મસન્ન' આ નિર્દેશના અનુસાર બુદ્ધ એ જગત આપ્યો છે તેમાં આ બૌદ્ધમત ૨૫૫ ૬૯૭ મુખે ૫૬૬.૫ મુખે, ૧૦ ૩૫૫.

“યોદ્ધાઓમાં જેમ વીસસેણ (કૂબ્જ) શ્રેષ્ઠ છે, પુષ્પોમાં જેમ કમળ શ્રેષ્ઠ છે, ક્ષત્રિયોમાં જેમ રેદંતવક્ષ શ્રેષ્ઠ છે, તેમ ઋષિઓમાં વર્ધમાન શ્રેષ્ઠ છે. દાનોમાં જેમ અભયદાન શ્રેષ્ઠ છે, અત્ય વચનોમાં જેમ અનવદ્ય (પારકાને ખીણ નહિ ઉપજાવતાં) વચન શ્રેષ્ઠ છે, તપોમાં જેમ ઉત્તમ બ્રહ્મચર્ય શ્રેષ્ઠ (તપ) છે તેમ જ્ઞાતપુત્ર (અમણ્ય લગવાન મહાવીર) સર્વલોકોમાં શ્રેષ્ઠ છે.” એમ સુ. ૩૭૩-૩૭૪ માં કહ્યું છે.

સુ. ૩૭૮ માં લગવાન ક્રિયાવાદ, અદિયાવાદ, વિનયવાદ, તથા અજ્ઞાનવાદ આ સર્વવાદોના ગાંતા દુના એવો ઉલ્લેખ છે.

સાતમું અધ્યયન—આનું નામ (કુસીલ્લપરિમાસિય અથવા કુસીલ્લપરિમાસા) છે. આમાં અગ્નિનો ઉપયોગ કરનારા, વનરપતિનો ઉપયોગ કરનારા, ભોજનમાં લવણનો ત્યાગ કરવાથી મોક્ષ મળી જાય છે એમ માનનારા, સર્જ સવાર હંડા પાણીથી સ્નાન કરવાથી મોક્ષ મળે છે તેમ માનનારા સૌયત્તદીઓ, તથા દોમ-દુવનથી મોક્ષ માનનારા, એમ અનેક પ્રકારના વૈકુણ્ઠીયવાદીઓના આચારોનું અને વિચારોનું વર્ણન કરીને તથા તેમાં અનેક દોષો બતાવીને મુંદર શીલ્પને ધારણ કરવાનો ઉપદેશ આપેલો છે.

શીલ્પવાન સાધુએ અજ્ઞાનપિંડથી જીવનનો નિર્વાદ કરવો જોઈએ, તપશ્ચર્યા દ્વારા પૂજની-માન-સ્વ-માનની અભિલાષા પણ ન સેવવી જોઈએ, શબ્દ તથા રૂપમાં આસક્તિ યથા સિવાય સર્વ કામોની આસક્તિને ત્યજીને સંયમનું પાલન કરવું જોઈએ. સર્વ સંગોનો ત્યાગ કરીને, આવી પદાર્થો દટોને કામાથી સડન કરતા સાધુએ સંયમભારનું વહન કરવા માટે જ આહાર લેવો જોઈએ અને કર્મોમાંથી કેમ મુક્તિ મળે એની જ ઝંખના સાધુએ સદા રાખવી જોઈએ વગેરે ઉપદેશ આ અધ્યયનમાં છેવટે આપેલો છે.

આઠમું અધ્યયન—આનું નામ વીરિય (વીર્ય) છે. વીર્ય એટલે સામર્થ્ય, આ વીર્ય બે પ્રકારનું છે—૧ કર્મવીર્ય, તથા ૨ અકર્મવીર્ય. પ્રમાદી જીવોનું જે વીર્ય છે તે કર્મવીર્ય છે, આને બાહ્યવીર્ય પણ કહેવામાં આવે છે. અપ્રમાદી જીવોનું જે વીર્ય છે તે અકર્મવીર્ય છે, આને પંડિતવીર્ય

૧. ચૂર્ણિમાં આના વિષસેન = ચક્રવર્તી તથા વિષ્વકસેન = વાસુદેવ આ બે અર્થો આપેલા છે. જનિમાં વિષસેન = ચક્રવર્તી એવો એક જ અર્થ આપેલો છે. શબ્દોત્પત્તિ કૃષ્ણચંદ્ર વિષ્વકસેન નામ પ્રસિદ્ધ છે.

૨. ચૂર્ણિ તથા વૃત્તિમાં આનો અર્થ દાન્તવાક્ય = ચક્રવર્તી એવો કરેલો છે. ભાગવતપુરાણમાં કશામાં સંકેતમાં ૭૮ માં અધ્યાયમાં કૃષ્ણની કૃદિના દીકરા એક મહાધારી દન્તવક્ત્રનો ઉલ્લેખ આવે છે. મહાભારતમાં પણ પહેલા આદિપર્વમાં (૧૧-૫૩) તથા બીજા સભાપર્વમાં (૧૩-૧૨, ૨૮-૩) દન્તવક્ત્ર તથા દન્તવક્ત્ર શબ્દોનો ઉલ્લેખ આવે છે. જુઓ તો ચૂર્ણિ પરિશિષ્ટ, પૃ. ૩૧૧.

૩. જહ નામ ગોત્રમા ચંદીદેવ્ય વારિમદ્ગા ચેવ । જે જગિહોત્તવાદી જલમોયં જે ય દ્વચ્છતિ ॥૧૦॥ —મૂત્રહતાત્તનિર્ગુણિ । આ રીતે નિર્ગુણિમાં તથા તેની ચૂર્ણિ અને વૃત્તિમાં ગૌતમ સંપ્રદાય (મહાજનતિના પાપકિઓ તથા ગોમતિકો), રંદેવક (ચંદીદેવક—પાશાન્તર) સંપ્રદાય, વારિમદ્ગ, અગ્નિદ્વોમવાદી, જલશૌચવાદી (ભાગવત, દગસોધરિવ) નો કુશીલોમાં સમાવેશ કરેલો છે. “ગોત્રમા નામ વાસકિણો મમગજાનીયા... ગોમ્વતિયા વિ ધીયારપ્રાયા... રંદેવગા વર (૨)પ્રાયા... જલ્લોચ કેદ (જે ય) દ્વચ્છંતિ માગવત-દગસોધરિયાદિ” —ચૂર્ણિ પૃ. ૧૫૨. “ગૌતમા इति गोमतिष्ठाः...चंदीदेव्य त्रि चक्रपरप्रायाः...ये चान्ये जलशौचमिच्छन्ति मागवतादयः” —વૃત્તિ પૃ. ૧૫૪.

પામ કરીને, મુનિએ મોક્ષનું જ લક્ષ્ય બાંધું નોંધ એ. આવા આવા હિપરેશ દ્વારા ભગવાન મહાવીરે બતાવેલા ધર્મનું આ અધ્યયનમાં વર્ણન છે.

૬૨મું અધ્યયન—આનું નામ સમાધી (સમાધિ) છે. જીવનમાં સમાધિની પ્રાપ્તિ થી રીતે થાય તેનું આમાં સુંદર વર્ણન છે.

અગિયારમું અધ્યયન—આનું નામ મમ્મ (માર્ગ) છે. પંચો મમ્મો જાઓ વિદી ચિત્તી સોમતી દિય મુદ્દં ચા। પર્યં સેવં ણિલુદ્ધ ણિલ્લાણં સિવકર ચેવ ॥ ૧૧૫ ॥ આ નિર્મુક્તિમાં ૧ પંચ, ૨ માર્ગ, ૩ આપ, ૪ વિધિ, ૫ ધૃતિ, ૬ સદ્ગતિ, ૭ હિત, ૮ સુખ, ૯ પશ્ય, ૧૦ શ્રેયસ્, ૧૧ નિવૃત્તિ, ૧૨ નિર્વાણ, ૧૩ સિવકર—આ પ્રમાણે મોક્ષમાર્ગનાં ૧૩ નામો પર્યાયરૂપે આપેલાં છે. જંબૂઝ્વામી ભગવાન સુધર્મા સ્વામીને પૂછે છે કે ‘મતિમાન અદિસકે ભગવાન મહાવીરે કયો માર્ગ બતાવ્યો છે કે જે સરળ માર્ગને પ્રાપ્ત કરીને જીવે આ દુરતર સંસારસમુદાયે તરી જાય છે? હે મહામુનિ! સર્વદુઃખોમાંથી હોઝાવનાર તે શુદ્ધ અને શ્રેષ્ઠ માર્ગ તમે જે રીતે જાણતા હો તે અમને કહો. જે દેવો અથવા મનુષ્યો અમને સંસાર તરવાનો સન્માર્ગ પૂછે તો અમારે શો માર્ગ બતાવવો તે અમને કહો’ (સૂ. ૪૯૭-૪૯૯) આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં ‘જેનો આશ્રય લઈને અનેક લોકો પૂર્વે સંસાર-સમુદાયે તરી ગયા છે, વર્તમાનમાં તરી જાય છે અને હવે અમને તરી જશે તે, કાશ્યપે (ભગવાન મહાવીરે) બતાવેલો મહાવિષક માર્ગ તમારી આગળ કહું છું’, (સૂ. ૫૦૧-૫૦૨) આમ કહીને બાં સુધર્માસ્વામીએ જેનાથી શાંતિ અને સદ્ગતિની પ્રાર્થના થાય તે ભાવ માર્ગનું આ અધ્યયનમાં વર્ણન કર્યું છે. અદિસા, સમતા, સર્વજીવો સાથે આત્મીયમયની (આત્મતુલ્યત્વની) જાવના વગેરે ધર્મી વાતો આમાં કહેલી છે. દાન-પુણ્યની પણ આમાં ચર્ચા છે. અશુદ્ધ જતા પોતાને શુદ્ધ માનતા જે લોકો હિંદુ અદિ આદારનું ભોજન કરીને ખ્યાન કરવાની વાતો કરે છે તેમનું ખ્યાન કેવું દોષવાળું છે તેની પણ આમાં વિચારણા છે.

બારમું અધ્યયન—આનું નામ સમોસરણ (સમવસરણ) છે. અહીં સમવસરણ શબ્દનો ‘દર્શનોનું મોક્ષન’ એવો અર્થ છે. ૧ દ્વિયાવાદી, ૨ અદ્વિયાવાદી, ૩ વિનયવાદી, ૪ અજ્ઞાનવાદી—આ રીતે ચાર સમવસરણનો (સૂ. ૫૩૫) ઉલ્લેખ કરીને સૂ. ૫૩૬ માં અજ્ઞાનવાદમાં દોષ બતાવ્યો છે. સૂ. ૫૩૭-૫૩૮માં વિનયવાદમાં દોષ બતાવ્યો છે. તે પછી સૂ. ૫૪૨ સુધી અદ્વિયાવાદની અને તેના દોષોની ચર્ચા છે. તે પછી દ્વિયાવાદનું વર્ણન છે. અહીં દ્વિયાવાદને સમ્યગ્

૧. “સમવસરંતિ જેઠ્ઠ દરિસણાણિ દિટ્ઠોઓ વા તાણિ સમોસરણાણિ ।” —જૂળિ પૃ. ૨૦૭ । “સમ્યગ્ એકીભાવેનાવસરણમ્ પુરુષ મેલપકં સમવસરણમ્” —જૂળિ પૃ. ૨૦૭, “વાદિનાં સમ્યગ્વચરણં મેલપકં” —જૂળિ પૃ. ૨૧૦, “સમવચરણાણિ પરતીર્થિકામ્યુપગમસમુદ્ધરુપાણિ” —જૂળિ પૃ. ૨૧૨ ।

બોદ્ધઅથ સુતપિટકના સુતનિપાત (પૃ. ૩૫૧)માં પણ સમોસરણ શબ્દને સ્થાને સોસરણ શબ્દનો પ્રયોગ કરીને વાદોનો નીચે પ્રમાણે ઉલ્લેખ કર્યો છે—

યાનિ ચ સીણિ યાનિ ચ સટ્ઠિ સમ્મગ્ગવાદસિ(સ)તાનિ મૂરિપજ્ઞ । સમ્મવચરણસમ્મનિમિસતાનિ સોસરણાણિ વિનેવ્ય ઓષતમયા ॥

બોદ્ધાચાર્ય બુદ્ધધર્મોએ આની રીતે સુતનિપાત-અટ્ઠકથા માં (ભાગ ૨, પૃ. ૨૬૫-૨૬૬) આ પ્રમાણે અર્થ કર્યો છે—સોસરણની તિ ઓગદ્ડણાણિ નિરુપાણિ, દિટ્ઠિયો તિ વચ્ચો । તાનિ યસ્મા સવાયદિટ્ઠિયા સદ્દ બ્રહ્મજાલે વુપદ્ધાગ્ગદ્ધિદિટ્ઠિયતાનિ ગહેત્વા સેમટ્ઠિ હોન્તિ, યસ્મા ચ તાનિ અજ્ઞાતિવિચયમમણાં પવાદમૂતાનિ સત્થાનિ સિતાનિ વપદિમિતબ્બસેન, ન વપ્પતિવસેન ।

આત્માને માનવારા કેટલાક વાદીના વિચારો પણ આને મળતા હોવાથી તેમનો પણ આવજ્ઞા^૧ પુણ એવે એવમાદુ—(સુ. ૧૫૭) એમ કહી બીજા પુરુષમાં સમાવેશ કરેલો છે. આ આત્મવ્યવહારી સાંખ્યો છે એ રીતે ચૂલ્કિ તથા શ્રુતિમાં વ્યાખ્યા કરેલી છે. શુઓ ૫૦ ૧૩૪ ટિ. ૯.

ત્રીજો પુરુષ ઈશ્વરકારણિક છે. સુ. ૧૧૦-૧૧૦ માં આનું વર્ણન છે. વેદમાં જે પુરુષવાદનું વર્ણન આવે છે તેને અનુવર્ણીને અહીં ઈશ્વરકારણિક શબ્દ વાપર્યો જણાય છે. અહીં જે વર્ણન છે તેને મળતા પણા શબ્દો હિંદુમાધિવાદીમાં ૨૨ મા અધ્યયનમાં છે. શુઓ પરિશિષ્ટ ત્રીજું ૫૦ ૩૬૯.

કથાવોધી મુક્ત થયેલો છે, તેવા ભિક્ષુ^૨ પાસેથી ધર્મ સાંતળીને પરાક્રમી પુરુષો મોક્ષ પ્રાપ્ત કરે છે.

અદારશું અધ્યયન—આનું નામ મિરિયાટાળ (ક્રિયાસ્થાન) છે. કર્મબંધના કારણભૂત^૩ તેર પ્રકારની ક્રિયાઓનું આમાં વર્ણન છે. ૧ અર્થદંડ, ૨ અનર્થદંડ, ૩ દિસાદંડ, ૪ અકરમાતદંડ, ૫ દહિવિવર્ણસદંડ, ૬ મૃત્યુપ્રત્યયિક, ૭ અદર્યાદાનપ્રત્યયિક, ૮ આત્માત્મિક, ૯ માનપ્રત્યયિક, ૧૦ મિત્રદોષપ્રત્યયિક, ૧૧ માયાપ્રત્યયિક, ૧૨ લોકપ્રત્યયિક, ૧૩ ઈર્ષ્યાપથિક.

૧. સ્વ તથા સ્વર્ગન આદિ નિમિત્તે ત્રસસ્થાવર જીવોની દિસા આદિ પાપ પ્રતિતિ કરવામાં આવે તે અર્થદંડ છે. તેથી જે પાપકર્મ બંધાય તે અર્થદંડપ્રત્યયિક છે.
૨. કોઈ પાપ પ્રયોજન વિના ત્રસસ્થાવર જીવોની દિસા કરવામાં આવે કે જંગલ આદિને આગ લગાડવામાં આવે તે અનર્થદંડ છે.
૩. આમુક માણસે મને વ્યથવા મારા સંબંધીઓને દણ્યા છે, દણ્યે છે, વ્યથવા દહણ્યો એવી સંભાવના છે એમ સમજી અન્ય જીવોની દિસા કરવામાં આવે તે દિસાદંડ છે.
૪. દહણ્ય આદિ અન્ય જીવોની દિસા કરવા મારે બાણ્ય આદિ સસ્ત્ર હોડવામાં આવ્યું હોય અને અકરમાત્ તેતર આદિ પક્ષીનો વધ થઈ જાય તે અકરમાત્ દંડ છે. એ જ પ્રમાણે સ્થાવર વિષે સમજી લેવું.
૫. માતા-પિતા આદિ સાથે વસતો કોઈ પુરુષ ભ્રાતૃથી મિત્ર દોષા છતાં અમિત્ર (દુસ્ત્રમન) સમજીને તેનો વધ કરે તે દહિવિવર્ણસદંડ છે. તે જ પ્રમાણે મામન્યર આદિના પાત પ્રસંગે કોઈ ખરેખર ચોર ન હોય છતાં તેને ચોર માની લઈ તેનો વધ કરે તે પણ દહિવિવર્ણસદંડ છે.

૧. આવજ્ઞા શબ્દ ૧૫૬ મા સૂત્રમાં લખેલો છે, છતાં ચૂલ્કિ પ્રમાણે વિચારતાં ૧૫૭મા સૂત્રમાં એ શબ્દનો સંબંધ ખરેખર જણાય છે.

૨. “પુરુષ એવેદં સર્વં વદ્ ભૂતં વચ્ચ માધ્વમ્. હતામૃતત્વસ્વેશનો વદજ્ઞેનાતિરોહતિ ॥”—શુલ્ક-ચતુર્વેદ ૩૧. ૨.

૩. શુઓ આ પ્રસ્તાવના ૫ ૯. સુ. ૨૮-૪૦ માં પણ આ વાદનું વર્ણન છે.

૪. આવા ભિક્ષુના અનેકવિધ આચારોના વર્ણનમાં ધૂતળેત (ધૂમનેત્ર) પીવા ને ત્યાગ કરવાનો પણ ઉલ્લેખ સુ. ૧૮૧, ૭૫૩ માં છે. આ ધૂતળેતનો અર્થ ‘નેચો’ કે ‘ચૂળી’ જેવો લાગે છે. દસાવેકાલિકમૂત (૩/૯) માં પણ આ ધૂતળેતનો ઉલ્લેખ છે. આ અંગે શુઓ વિસ્તૃત ટિપ્પણ ૫ ૪૬ ટિ ૧૪.

૫. શુઓ ૫. ૧૫૨ ટિ ૧૩ આચર્યકચૂલ્કિમાં આ તેર વિચારધાનોનું વર્ણન તેમજિં કિરિયાઠાણેહિં આ ક્રમજી પ્રતિક્રમજી સૂત્રના પાઠની વ્યાખ્યામાં પણ છે અને ત્યાં સૂત્રકૃત ચસૂત્રનો સૂત્રચક લગભગ અક્ષરશઃ ઉદ્ધૃત કરેલો છે.

૬. ૨૪ કે ૨૪જનાદિ નિમિત્તે અસત્ય જોડવા આદિ પ્રગતિ કરવી તે મુદ્ધાપ્રત્યયિક હંડ છે.
૭. ૨૪ કે ૨૪જનાદિ નિમિત્તે ચોરી કરવા આદિ અંગેની પ્રગતિ કરવી તે ગદતાદાનપ્રત્યયિક હંડ છે.
૮. ખીલએ કંઈ પણ ન ક્યું ન કોણ જના, ઉદાસ-સોકમઅ દીન દીન ગિતાતુર બનીને રહે, ચિત્તમાં ક્રોધાદિ કાળાઓની પરંપરા આશ્વા કરે તે આધ્યાત્મિક હંડ છે.
૯. જાતિમદ, કુલમદ, બધમદ, રૂપમદ, તપમદ, શ્રુતમદ, લાભમદ, અભ્યર્થમદ, પ્રજામદ—આ મહોથી મહો-મત બનીને ખીલઓની નિંદા, પરાભવ, અપમાન આદિ કરવા અને પોતાને શ્રેષ્ઠ માનવો આ બધો માનપ્રત્યયિક હંડ છે.
૧૦. પોતાની સાથે રહેનારાઓનો નાનો અપરાધ મળેલો હોય તો પણ તેમને મોટી જાળ કરવી આ મિત્રદોષપ્રત્યયિક હંડ છે.
૧૧. શુભ રીતે દિસાદિ પાપપ્રગતિ કરનારા જનાં બદારથી પોતાને સારા દેખાડનારા કપટી મનુષ્યોની પાપપ્રગતિ તે માયાપ્રત્યયિક હંડ છે.
૧૨. લોકને લીધે દિસાદિ પ્રગતિ કરનારા અને કામમોગોમાં આસક્ત જીવોની જે પ્રગતિ તે લોકપ્રત્યયિક હંડ છે.
૧૩. સમિતિ-ગુમિતિ યુક્ત, યનાનુપૂર્વક સર્વપ્રગતિ કરનારા ઉત્તમ સાધુપુરુષોની જે પ્રગતિ તે ધર્માપચિત્ત દિવા છે. આનાથી જે કર્મ બંધાય છે તે પ્રથમ સમયે બંધાય છે, ખીલ સમયે અનુભવાય છે, ત્રીજા સમયે તેની નિર્જરા ઘર્ષ જાય છે, એટલે આ કર્મબંધ અસાવધ છે.^૧

આમાં બાર ક્રિયારથાનો અધર્મપક્ષ છે, તેને સેવનારો આત્મા મોક્ષ પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી માટે ત્યાજ્ય છે. તેરમું ક્રિયારથાન મોક્ષપ્રાપક છે માટે સેવનીય છે આ વાત સં ૬૬૪, ૭૦૬, ૭૦૭, ૭૨૧ માં સ્પષ્ટ જણાવી છે.

તેર ક્રિયારથાનોના વર્ણનપ્રસંગમાં નહિં વર્ણવેલી અધર્મપક્ષ, ધર્મપક્ષ, તથા મિત્રપક્ષ સંબંધી અનેક અનેક વાતો મિત્ર મિત્ર રૂપે સં ૭૦૮-૭૧૬ માં વર્ણવેલી છે. સં ૭૧૭માં ક્રિયાવાદી, અક્રિયાવાદી, અમાનવાદી, વિનયવાદીના બેદો ૩૬૩ પ્રાવાદિકોનો ઉલ્લેખ અધર્મપક્ષમાં કરેલો છે. સં ૭૧૮ માં અન્ય પ્રાવાદિકોને તેમના જ વર્તન તથા કથનનો આધારે લઈને અદિસાનો સિદ્ધાંત સમર્પણવા પ્રયત્ન કરેલો છે. સં ૭૧૯ માં દિસાનો ઉપદેશ આપનારા સંસારમાં કેવાં દુઃખો પામે છે તેનું નિરૂપણ છે. સં ૭૨૦ માં સર્વ જીવોની અદિસાની પ્રરૂપણા કરનારા જ નિર્વાણને પ્રાપ્ત કરે છે એ વર્ણવ્યું છે. સં ૭૨૧ માં બાર ક્રિયારથાનોનું ૧૭ સંસાર છે અને તેરમા ક્રિયારથાનનું ૧૭ મોક્ષ છે એમ વર્ણવીને આત્માર્થી સાધુને બાર ક્રિયારથાનોનો ત્યાગ કરવાનો ઉપદેશ છે.

ઓમઠીસમું અધ્યયન—આનું નામ આદ્યારણા (આદ્યારણિયા) છે. આમાં ૭

૧. ૪૦મો ૪૦ ૧૧૪ ડિ. ૧૧ અત્યારે મળતી સુવૃત્તાંગની હસ્તલિખિત પ્રતિઓમાં અહીં છાવજ રાજ નેરામાં આવે છે, જ્યાં સુવૃત્તામ ચૂર્ણિને આધારે તથા આવરણક ચૂર્ણિમાં ઉદ્ધત કરેલા પાને આધારે અક્ષરજ એ જ સાચો પાઠ છે. તેણથી આચાર્ય ઉવસી જેના પ્રમુખ છે તે વૈચનામાં, મુનિ નયમજીએ છાવજ રાજ સુધારવાને બહારે એ પાઠ જ ઠાઠી નાખ્યો છે. અગતુલાલિ ૪૦ ૩૦૧ ડિ. ૬ માં તેમણે જણાવ્યું છે કે પૂર્વર્ણિશ્વરશકિયાધ્યાનગતાધ્યારોન લિપિપ્રમાદોડગી અજ્ઞાન પ્રતીકરે. ૧૧૨ તેમણે આવરણકચૂર્ણિને આધારે અક્ષરજ જે અહીં સાચો અને મોક્ષિક પાઠ છે તે પાઠ અહીં ખરેખર મહારાત્રી ૧૧૨ દતી.

અનિર્ણયનારે અનેક પ્રકારનાં છવો કેવો કેવો આધાર લે છે તેનું વિસ્તારથી વર્ણન છે. સુ. ૭૪૬ નાંરે અંતમાં આધારમુખ (આધારમાં વિવેકી) બનીને સંખ્યાનુક્રમમાં ઉદભવીય બનવાનો ઉપદેશ છે.

વીસમું અધ્યયન—આનું નામ વલ્લભાનકિરિયા (પ્રત્યાખ્યાનક્રિયા) છે. છવે દિશા આદિનું જ્યાં મુખી પ્રત્યાખ્યાન ન કર્યું હોય ત્યાં મુખી દિશા આદિ પાપ ન કરે તો પણ તેને અવ્યય પાપમંત્ર યાચ છે. તેથી સાચા સંપત્રી થવા માટે પ્રત્યાખ્યાન કરવું અત્યંત જરૂરી છે. આ વાત ચર્ચા-વિચારણાપૂર્વક યુક્તિ-ઉદાહરણ આપીને આમાં સિદ્ધ કરેલી છે. સુ. ૭૫૩ માં સ્પષ્ટ તથા વિરત સાધુ કેવા હોય છે તેનું વર્ણન છે.

એકવીસમું અધ્યયન—આ અધ્યયનનાં ૧ આચારમુત (આચારશ્રુત), ૨ અગાચારમુત (અનાચારશ્રુત) તથા ૩ અગાચારમુત (અનચારશ્રુત) એવાં ત્રણ નામોનો ઉલ્લેખ મળે છે. જુઓ ૫૦ ૨૧૭ ટિ. ૧. શું બોલવું જોઈએ અને શું માનવું જોઈએ એ આચારનું. તથા શું બોલવું ન જોઈએ અને શું માનવું ન જોઈએ એ અનાચારનું આમાં વર્ણન છે અને અનાચારનો ત્યાજ એ પરમાર્થથી અનચારપણાનું (સાચા સાધુપણાનું) કારણ છે તેથી આ ત્રણે નામો અપેક્ષાએ ધરી શકે છે. સુ. ૭૫૫-૭૬૪ માં કેટલાંક એકાંતવચનોને અયોગ્ય જણાવીને, સુ. ૭૬૫-૭૮૨ માં 'લોક-અલોક-અવ-અવ-અર્થ-અર્થ-અર્થ-મોક્ષ-પુરુષ-પાપ-આત્મ-સંતર-વેદના-નિર્ગત-દિશા-અક્રિયા-કોત-માન-માયા-લોભ-રાગ-દ્વેષ-સંસાર-રેવ-રેવી-સિદ્ધિ-અસિદ્ધિ-સાધુ-અસાધુ-કલ્યાણ-અકલ્યાણ નથી' આ માન્યતાને અનાચાર જણાવીને, છેવટે કેટલાંક અનાચારણીય વચનોને જણાવીને જિનેશ્વરે બતાવેલા માર્ગે વર્તવાનો સાધુને ઉપદેશ આપ્યો છે.

બાવીસમું અધ્યયન—આનું નામ અદ્વૈત (અર્ધકીય) છે. આદ્યક્રમારનો ગોરાશક, મોક્ષ સાધુઓ (સુ. ૮૧૨-૮૨૮), (સાલગ્રામી) સ્વપ્રવચીઓ (સુ. ૮૨૯-૮૩૨), પત્રિદંડીઓ (સુ. ૮૩૩-૮૩૭) તથા દક્ષિનાપસો (સુ. ૮૩૮-૮૪૦) સાથે જે વાદ (વાર્તાલાપ) થયો હતો તેનું આમાં વર્ણન છે. ગોરાશક અ દિની વિચિત્ર માન્યતાઓ આમાં જળવ્યા મળે છે.

તેવીસમું અધ્યયન—રાજગૃહ નગરની બહાર ઈશાનકોણમાં નાલંદા નામે સ્થાન હતું ત્યાં છેલ્લે નામનો ધનાઢ્ય ધાર્મિક શ્રમણોપાસક વસતો હતો. નાલંદાથી ઈશાનકોણમાં આ

૧. અપ્રાપ્તના વર્ણનમાં વાતચોક્કિ અપ્રાપ્તનું પણ વર્ણન છે. જુઓ ૫ ૨૦૬ ટિ. ૧૦. આજના વિજ્ઞાનમાં ઓક્સિજન અને હાઇડ્રોજન વાયુના મિશ્રણથી H_2O પાણી ઉત્પન્ન થાય છે એવી જે વાત છે તેની સંબંધિત જનુ જૈન સિદ્ધાંત સાથે બરાબર થાય છે.
૨. ૫ ૨૦૬ ૫ ૧૬ માં ૭૭૭ સુત્રાંક બૃહત્પી ધ્યાયો છે. વસ્તુતઃ આ વાક્ય સુ. ૭૪૬ નો બાજ છે.
૩. આ અધ્યયનને અને બધી દક્ષિણિણ પ્રતિઓમાં અગાચારમુત કે અગાચારમુત સહ મળતો હોવાથી અમે અગાચારમુત નામ રાખ્યું છે.
૪. આદ્યક્રમારનું વિસ્તારથી અવચરિત નિર્ણય, ચૂર્ણિ તથા જ્ઞાતિમાં છે. આદ્યક્રમાર અવચરન મદાપીર પારો જઈ રવા છે ત્યારે આ વાદ થયો છે.
૫. અર્ધી જ્ઞાતિમાં પુનરપિ ત એવેકલ્પિનઃ શાંકારિકગૌતમદાર્થસામ્યપાદનાદાદુઃ (ટુ. ૪૦૧) એમ કહેવું છે, પરંતુ ચૂર્ણિમાં અર્થેનં વિદં નિદગ્ધુગ્ધોય જાલ પળનહરલગટા વર્તમાનજઞઃ પરિચાર્યં તમદ-પત્રાવિષ્ણુભિગર્ભાભિર્દગ્ધમાળા વર્ણવતુ એમ ૨૫૫ કહેવું છે. નિર્ણયિમાં જનુ અજ્ઞાત મોગલ-નિષ્કુ-વંશજની-નિર્દેશીય. જહ દરિયજાલમાળ જહિયં દ્યમો તદા મુવં ॥ ૧૧૦ ॥..... મોગલ-નિષ્કુ-વંશી-તિર્દેશિયા-સાલગ્રામી સહ શ્લોકો ॥ ૧૧૮ ॥ એવો ૨૫૫ કહેવો છે

લેખ શ્રાવકની મેસેજવિધા (નિવંદન) નમે ઉદ્ધેશાશા હતી. આ ઉદ્ધેશાશાના પ્રધાનકોણમાં દમ્ભિવાદ નામનો વનખંડ હતો. ત્યાં ગૃહપ્રદેશમાં (પરવાળા પ્રદેશમાં) બગવાન ઔતપ્રદેશમાં મેદા દત્તા અને આરામપ્રદેશમાં બગવાન મહાવીર મિરાન્ગલા હતા. તે સમયે પાર્થિનાથ બગવાનના પરિવારમાં દીક્ષિત થયેલા ઉદ્ધેશેદાસપુત્ર નામના સાધુ ત્યાં આવી ચલા. તેમનો બગવાન ઔતપ્રદેશમાં સાથે જે વાર્તાશ્રાવ યથો તે નાસંદાની સમીપમાં થયેલો દોવાથી આ અખ્યવનનું નામ નાનંદાસ (નાસંદાસ) છે.

ઉદ્ધેશનો મુખ્ય આગ્રેષ એ છે કે તમારા સાધુઓ શ્રાવકોને ત્રસની હિંસાનું જે પચ્ચક્ષ્ણુ કરાવે છે તે જરાવર નથી, ખોટું પચ્ચક્ષ્ણુ છે. સંસારી છત્રો રથાવગમાંથી ત્રસમાં આવે છે અને ત્રસમાંથી રથવગમાં આવે છે. મારે એવો કોઈ રથાવર છવ નથી કે જે જૂતકાળમાં કે કલિયુગમાં ત્રસ ન થયો હોય કે ન થવાનો હોય. એટલે જેણે ત્રસની હિંસાનું પચ્ચક્ષ્ણુ કર્યું છે તે જરાવે રથાવગની દિક્ષા કરે છે ત્યારે તે રથાવર છવ પણ કોઈપણ કાળે ત્રસરૂપ દોવાથી પચ્ચક્ષ્ણુનો ભંડ ધાવ છે. મારે પચ્ચક્ષ્ણુ કરાવનારે ત્રસ છવોની હિંસાનું પચ્ચક્ષ્ણુ નહિ, જનુ ત્રસજૂન છવોની હિંસાનું પચ્ચક્ષ્ણુ કરાવતું નેઈએ. ત્રસજૂન એટલે વર્તમાનકાળમાં જે ત્રસજૂન દોવ તેની હિંસાનું જ પચ્ચક્ષ્ણુ. આ રીતે જૂન શબ્દ હિમેરીને પચ્ચક્ષ્ણુ કરાવવામાં આવે નો અર્થ પચ્ચક્ષ્ણુ કરેલા.

બગવાન ઔતપ્રદેશમાં જે ઉત્તરમાં કહ્યું કે 'તમે જેને ત્રસજૂન કહો છો તેને જ અને ત્રસ કરીને કહો. પચ્ચક્ષ્ણુમાં જૂન શબ્દ હિમેરવાની કમી જ જરૂર નથી.' આમ જણાવીને તે જાડી જળાં જ જળાં નિઃકાળે આવીને આ વાતનું બગવાન ઔતપ્રદેશમાં મે રપ્થોડરણ કર્યું છે.

બગવાન ઔતપ્રદેશમાં જે ઉત્તરમાં કહ્યું કે 'તમે જેને ત્રસજૂન કહો છો તેને જ અને ત્રસ કરીને કહો. પચ્ચક્ષ્ણુમાં જૂન શબ્દ હિમેરવાની કમી જ જરૂર નથી.' આમ જણાવીને તે જાડી જળાં જ જળાં નિઃકાળે આવીને આ વાતનું બગવાન ઔતપ્રદેશમાં મે રપ્થોડરણ કર્યું છે.

બગવાન ઔતપ્રદેશમાં જે ઉત્તરમાં કહ્યું કે 'તમે જેને ત્રસજૂન કહો છો તેને જ અને ત્રસ કરીને કહો. પચ્ચક્ષ્ણુમાં જૂન શબ્દ હિમેરવાની કમી જ જરૂર નથી.' આમ જણાવીને તે જાડી જળાં જ જળાં નિઃકાળે આવીને આ વાતનું બગવાન ઔતપ્રદેશમાં મે રપ્થોડરણ કર્યું છે.

બગવાન ઔતપ્રદેશમાં જે ઉત્તરમાં કહ્યું કે 'તમે જેને ત્રસજૂન કહો છો તેને જ અને ત્રસ કરીને કહો. પચ્ચક્ષ્ણુમાં જૂન શબ્દ હિમેરવાની કમી જ જરૂર નથી.' આમ જણાવીને તે જાડી જળાં જ જળાં નિઃકાળે આવીને આ વાતનું બગવાન ઔતપ્રદેશમાં મે રપ્થોડરણ કર્યું છે.

સૌથી—ગદ્ય-પદ્ય સૌથીમાં આ સૂત્રની રચના થયેલી છે. પહેલા શ્રુતરક્ષકમાં ૧૫ અધ્યયનો સ્પષ્ટ રીતે પદ્યમાં છે.^૧ સોળમુ આઠમા અધ્યયન સામુદ્રાંશમાં રચાયેલું છે.^૨ બીજા શ્રુતરક્ષકમાં ત્રીજા અધ્યયનમાં ચાર પદ્ય છે તથા પાંચમુ અને છઠ્ઠું અધ્યયન સંપૂર્ણરીતે પદ્યમાં છે. બાકી બધું સૂત્રકૃતાંશ ગદ્યમાં છે. પ્રથમશ્રુતરક્ષકમાં ૧, ૩, ૮, ૯, ૧૧, ૧૫ આ અધ્યયનો અનુક્રમ હેઠળ છે. બીજું અધ્યયન વૈતાલીય હેઠળ છે.

પ્રથમ શ્રુતરક્ષકના ચોથા અધ્યયન ઇત્યીપરિણામાં જે શ્લોકો છે તે “ભારતીય ઇન્દ્ર-શાસ્ત્રના ઇતિહાસમાં જેટલા અગત્યના તેટલા જ ફલક એવા, એટલે કે આર્યાના પ્રાચીનતર સ્વરૂપમાં, રચનામાં આવેલા છે. પ્રાકૃત કાવ્યમાં પ્રચલિતતમ એવી ઉત્તરકાલીન ‘સામાન્ય’ આર્યા, આપણે જાણીએ છીએ તેમ, જૈન આગમોના અર્વાચીનતમ સ્તરનું અંગ છે અને એના પ્રાચીનતર સ્તરોના (મૂળભૂત આગમો) તે સર્વથા અનુપલબ્ધ છે. એથી ઊલટું ચાલુ આર્યાની પુરોગામિની પ્રાચીન આર્યા, આચાર્યસૂત્રના પ્રથમ શ્રુતરક્ષકના નવમા અધ્યયનમાં, સૂત્રકૃતાંગસૂત્રના ચોથા અધ્યયનમાં અને (કંઈક અંશે) ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના આઠમા અધ્યયનમાં એમ અત્યંત પ્રાચીનતમ જૈન ગ્રંથોના ત્રણ પ્રકરણોમાં અને અત્યંત પ્રાચીનતમ પૈડીના એક એવા મુત્તનિપાત (બૌદ્ધગ્રંથ)ના ૮ અને ૧૪ એ બે પ્રકરણોમાં જ ઉપલબ્ધ થાય છે.” ઇત્યાદિ અનેક વાતો જણાવીને જર્મન પ્રોફેસર લુડવિગ આલ્સડોર્ફ^૩ ઇત્યીપરિણા અધ્યયનના હેતોની વિસ્તારથી ચર્ચા તેમના એક અંગ્રેજ લેખમાં કરી છે અને સાથે સાથે આ અધ્યયનનો તેમણે વિચારેલો-નુધારેલો પાઠ અને અનુવાદ પણ આપેલો છે. આ લેખ Indo Iranian Journal (ગ્રંથ ૨, અંક ૪, પૃ. ૨૪૯-૨૭૦) માં અંગ્રેજ ભાષામાં પ્રગટ થયેલો છે. તેનો ડૉ. અરુણોદય જાનીએ કરેલો ગુજરાતી અનુવાદ શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય મુવર્ણ મહોત્સવ ગ્રંથ (ઈસ્વીસન ૧૯૬૮) માં છપાયેલો છે (પૃ. ૨૩૭-૨૬૦). જિજ્ઞાસુઓએ ત્યાં જોઈ લેવું.

પ્રો. હીરાશાસ્ત્ર સંસ્કૃતસ કાપડિયા ‘આમરોનું દિગ્દર્શન’ એ નામના પુસ્તકમાં (પૃ. ૩૯) લખે છે કે—“સુયગમાં ઇન્દ્રવજ્રનો પ્રયોગ પચીસવાર થયેલો છે. જુઓ ‘પદ્યરચનાની ઐતિહાસિક સમાલોચના’ (પૃ. ૧૫૪). પહેલા સુયગ્ધંષનું ‘ઇત્યીપરિણા’ નામનું અન્યથા ‘ઉવહાણસુય’ની પેઠે ગાથા ડિવા આર્યામાં નથી. કિન્તુ ‘ગાથાનુક્રમી સંગ્રહિ’ નામે ઓળખાવાયેલા મિથ્ર હન્દમાં છે એમ પદ્યરચનાની ઐતિહાસિક સમાલોચના (પૃ. ૧૮૫-૬) માં ઉલ્લેખ છે.”

પ્રથમ શ્રુતરક્ષકમાં ૫, ૬, ૭, ૧૦, ૧૨, ૧૩, ૧૪ આ અધ્યયનો મુખ્યત્વે ઉપનિષદોમાં છે. બીજા શ્રુતરક્ષકમાં ત્રીજા અધ્યયનમાં સુ. ૭૪૫ માં આવતા ચાર પદ્યો આર્યામાં છે, પાંચમું અધ્યયન અનુક્રમમાં છે, છઠ્ઠું ઉપનિષદોમાં છે.

કાલિયસુત્ર—“નન્દીચૂર્ણ પૃ. ૫૬. “અગમિકં તુ પ્રાયો ગાથાદિ અસમાનદ્રવ્યત્વાત્ કાલિક-શ્રુતમાચારાદિ”—નન્દીકૃતિ હારિમદ્રી પૃ. ૬૧. “અગમથ દ્વાદશાઞ્જાદિરૂપ, સોડ્યાર્ચરક્ષિત-મિથ્રેદંદુગીનપુરુષાનુપ્રવહુદયા ચરણકરણ દ્રવ્ય ધર્મૈશ્ચ ગણિતાનુયોગમેદાશ્વતુર્ધા વ્યવસ્થાપિત”, તપ્રાચારાઞ્જ ચરણકરણપ્રધાન્યેન વ્યાધ્યાતમ્, અધુનાડવચગણાત દ્રવ્યપ્રાધાન્યેન સૂદ્રજનારથે દ્વિતીયમથ વ્યાધ્યાનુમારમ્વ્યન દ્વિતી—સૂત્રકૃતાઞ્જકૃતિ શ્રીલકાર્દવિરચિતા પૃ. ૧. ૧.

૧. “પત્ર ગાથામોલસાદિ”—સૂત્રકૃતાંશ પૃ. ૪. આચાર્ય-પરિશિષ્ટ પૃ. ૪૦૨-૪૦૩.

૨. જુઓ આ પ્રસ્તાવના, પૃ. ૨૧.

૩. Prof Dr Ludwig Alsdorf, Seminar for Indian Culture, Hamburg University, Hamburg, Germany.

અને નાગાર્જુન આચાર્યના પ્રમુખપરે વચ્ચીપુરમાં અંબજસંઘ એકત્રિત થયો. જેને જે યાદ હતું તે માધુ સંપત્તિ-વ્યવસ્થા કરવામાં આપ્યું. આમાં અથુરામાં થયેલી વાચના માધુરી કહેવાય છે અને વચ્ચીમાં થયેલી વાચના નાગાર્જુની કહેવાય છે : પરંતુ જીવનસમય દરમ્યાન બંને આચાર્યોનો ૫૨૨૫૨ મેળાવ ન થવાથી બંને વાચનાઓમાં કોઈ કોઈ રચને પાદોત્થાપ થઈ ગયો.^૧

તે પછી આચાર્ય દેવર્ષિઅભિ દામ્યપ્રભજે તેમના સમયમાં (વીરનિર્વાજ સંવત્ ૬૮૦ માં) વચ્ચી પુરમાં સંપન્ને એકત્રિત કરીને આમ્મોને પુસ્તકારૂઢ કર્યા હતાં. ‘આ• દેવર્ષિઅભિ દામ્ય-અમજ માધુસંપન્ના મુગમ્બન હતા, તેમજ આમ્મોને પુસ્તકારૂઢ કરતી વખતે માધુરી વાચનાને મુખ્ય રચાન આપ્યું હતો અને નાગાર્જુની વાચનાના પાદોત્થાપની પણ નોંધ કરી હતી’ હતાં. આમ્મપ્રભજર ૨૫૦ મુનિરાજથી પુરપવિત્તજી મદારાજે તેમના બેન આમ્મપર ભીર પ્રાકૃત વાલ્લવ આ નિર્ણયમાં અજાણ્યું છે. જુઓ આચાર્યમુનની અસ્તાવતા, ૫૦ ૪૬-૪૮.

મધુર્ણ કર્ણ તદ્દા માધુર્ણ વાદના અગ્નિ. મા ય દાદિલાવરિદગમ્મય તિ જાતું તરસંતિવો અણુઓનો અગ્નિ. યેઈ ચંટી. અગ્ને અગ્નિ તદ્દા—દુર્ગં જ તદ્દં, તસ્મિ દુર્ગમિત્તકાલે જે અગ્ને વહાળા અણુ-ઓપરા તે વિનદા, એ મંદિલાવરિદ સંપરે, તેજ મધુર્ણ અણુઓનો પુગો સાધૂર્ણ વચ્ચીવો તિ માધુર્ણ-વાદના અગ્નિ. તરસંતિવો ય અણુઓનો અગ્નિ ॥ ૧૨ ॥—મન્દીરૂપિ પૃ. ૧.

અદે૫૨મૂરીવિરચિત્ ૬૬૧૫૩ીમાં આ વાત આ રીતે અજાણી છે—

“અરિય મધુરાટીર્ણ દુયમમિદો મંદિલો નામ મૂરી, તદ્દા વલદિનદરીર્ણ માગજુગો નામ મૂરી. તેદિ ય આર્ણ વારગવરિર્ણ દુષ્ટાંતે નિષ્વટમાવમો વિકુર્દિ (૧) જાકળ પેવિયા દિમોદિગિ સાહવો. ગમિર્ત ય વદવિ દુર્ગં તે પુગો મિલિયા યુગાલે. જાવ સગ્ગાવંતિ તાવ સગ્ગદરીમૂર્ણ પુગ્ગાહીર્ણ. તનો મા દુયમોરિટગી હોટ તિ પાગ્ગો મૂરિદિ વિદ્વન્નુગો. તત્ત્વ તિ જં ન વીમરિયં તદ્દેજ સંટવિયં. યમ્મુદ્ગાનં ડગ પુગ્ગાવરણદંનુગાણુવારમો જવા સંપડગા.”—મદાવડી.

૧. “એગેરમ્મવર્ગમેજાવ ય તસ્મમયામો મદિવ-નાગજુગાવરિયા જાલં જાટં દેવલોગં ગયા. તેજ દુડયાર્ણ મિ તદ્દુદરિયવિદંનાર્ણ ઓ સંજામો જાવ ય વાદનામેમો યો ય ન વાદિઓ પચિછમેદિ, સઓ મિવરણચરેદિ પિ ‘નાગજુગીયા ડગ એવં પડંતિ’ તિ તાગુરિગિયા તદ્દેવાવારણ્ણ.”—મદાવડી.
“કુર્મિજાનિક્કમે સમિજ્ઞપૂર્ણો દ્વલોઃ સદ્ધવોર્મેજાવચોડમવર્ણ, તથવા—એકો વલ્લખ્યામ્ એકો મધુરા-વામ્, તત્ત્વ ય મૂર્ણસંપડગેન પરરવરવાતમાદેશો જાતઃ.”—ડ્યોતિન્કરજ્ઞકટીકા મલદગિરિસુરિ-વિરચિત્ પૃ. ૪૧.
૨. “ત્રિનવર્ણં ચ દુષ્પમાદાલજ્ઞાદુષ્કિલ્લગ્રાયમિતિ મત્વા મગવદ્ધિર્નિર્વાણેન-સ્કન્ધિલાચાર્યપ્રવૃત્તિમિઃ પુસ્ત્રેણે ન્યસ્તમ્.”—યોગચાત્રાર્તિ પૃ. ૨૦૭. —આ રીતે યોગચાત્રની વૃત્તિમાં દેખચ્છમૂરિ મદારાજ તો નાગાર્જુન તથા રહેલિવાચાર્ય પણ આમ્મોને પુસ્તકોમાં અખાલ્યાં હતા એમ અજાણી છે.
૩. “ધીરેદર્શિગતિજ્ઞમાપ્રવેગેન ધી વીરાટ્તીત્વવિદ્વન્નવજાનવર્ણે (૨૮૦) જાતેજ દ્વાદશકર્ણીચદુર્મિધવજાદ્ મદુનરવાપુષ્પાવગી મદુપ્રતવિચિત્તો ચ જાનાર્વા.....મધિવદ્મમ્બલોચોવધારાય ધુનમચ્ચે ચ ધીવજ્ઞામદાર્ણ મ્ત્રાવચિટ્તજ્ઞાકાવીનવર્ણયાપૂર્ણ વલ્લખ્યામાચાર્યં તન્મુવાદ્ વિચિછાવાચિટ્તાનં ન્યૂના-પિ જાન્ મુટિનાનુનુટિતામામાલવજાનનુકમેજ રત્નમત્વા સંકલ્પ્ય પુસ્તકારૂઢા-કૃણાઃ.”—સામાધારી-સત્ત્વક ડગાધ્યાયવમવમુન્દરચિત્. ૬૫૨મુનુઓપિદામાં ૭૭૫ બ્યાખ્યાનને અને અજાણ્યું છે ૩—સયોકં—“વર્ણાદિપુસ્તિમિ જયરે દેવિદ્વિદ્વપ્સુદ્ધસલસંપેદિ. પુણ્યે આગમ મિદિઓ નવસયવસિયાઓ વીરાઓ.”—પૃ. ૧૨૬.

આ નાગાર્જુની વાચનાના પાઠભેદો સૂત્રકૃતાંગની ચૂર્ણિ તથા વૃત્તિમાં જણાવેલા છે. જુઓ
 પૃં ૧૧ ટિં ૧૨, પૃં ૧૬ ટિં ૭, પૃં ૨૧ ટિં ૧૬, પૃં ૨૨ ટિં ૮, પૃં ૧૬૧ ટિં ૮,
 પૃં ૧૬૪ ટિં ૭, પૃં ૧૬૫ ટિં ૪, ૬, પૃં ૨૧૨ ટિં ૪, પૃં ૨૪૦ ટિં ૧૭, ૨૩, પૃં ૨૪૫
 ટિં ૧૫, પૃં ૨૫૪ ટિં ૧૬. આ બધા તેર સ્થળોમાં ચૂર્ણિમાં નાગાર્જુનીય પાઠભેદો ઉલ્લેખ
 છે. પરંતુ વૃત્તિમાં તો આર સ્થળે જ ઉલ્લેખ છે જે અમે પૃં ૨૧ ટિં ૧૬, પૃં ૨૨ ટિં ૮,
 પૃં ૧૬૪ ટિં ૭ તથા પૃં ૨૧૨ ટિં ૪ માં જણાવ્યો છે. આ ઉપરાંત પણ ચૂર્ણિમાં (પૃં ૪૭)
 માગાર્જુનીવાલુ વદન્તિ—‘વ્રતનામઙ્ગદયેન વ્રતે ન જ સ્થાવરોદયનામેન।’ આવો ઉલ્લેખ છે. પરંતુ
 ચૂર્ણિના સંપાદક મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે ત્યાં ૧૧ માં ટિપ્પણમાં સ્પષ્ટીકરણ કર્યું
 છે કે ૧૧ અથવા નાગાર્જુનીવાચાર્વાકો કોઽપિ વાઙ્મહેદો વાચનામેદો વા નાસ્તિ, કિન્તુ સ્વાધ્યામેદ
 દવાન દદન્તે।

આ ઉપરાંત ત્રિંગ્લરપરંપરામાં અથવા વાપનીયસંપત્તિ પરંપરામાં પણ સૂત્રકૃતાંગની કોઈક
 વાચના દર્શી.^૧ ત્રિંગ્લર સંપત્તિ અત્યંત માન્ય મૂલ્યાંકનના (અગતીઆરાધના)ની અપરાગિત-
 શ્રિએ રચેલી વિજયોદયાટીકામાં (પૃં ૬૧૨) સૂત્રકૃતાંગના પુરોહિત અધ્યયનના પાઠનો આ પ્રમાણે
 ઉલ્લેખ છે—‘તથા મૂલક્રમ્ય પુણ્ડરીકેઽધાયે કથિતમ્—’જ કહેલા ધમ્મકર્ણ વાલ્ય-વત્તાદિદેવું’ ર્ણિ।
 સૂત્રકૃતાંગ પૃં ૧૫૦ માં આ જ વાત સૂં ૬૬૦ માં વિસ્તારથી છે. થોડો શાબ્દિક ભેદ છે, તેથી
 સમતપ છે કે ત્રિંગ્લરપરંપરામાં કે વાપનીયસંપત્તિ પરંપરામાં પણ સૂત્રકૃતાંગની કંઈક જુદી વાચના
 અસંભવ દર્શી

પ્રથમિત માન્યતા પ્રમાણે, આં દેવધર્મશ્રી ક્ષમાશ્રમજી જે વાચના પુસ્તકારૂઢ કરી તે વાચના
 અત્યારે પ્રચલિત છે એમ કહેવાય છે. છતાં ગમે તે કારણે ગમે તે સમયે એમાં પણ બહુ
 પાઠભેદો થયા છે. આ વાંચનો સ્પષ્ટ અનુભવ આચાર્યગચૂર્ણિ તથા આચાર્યગચૂર્ણિ શીર્ષકાચાર્ય-
 વિરમિત ર્ણિ,^૨ મુખ્યત્વે ચૂર્ણિ તથા સૂત્રકૃતાંગસૂત્રની શીર્ષકાચાર્ય વિરમિતવૃત્તિ ગ્ણેતાં ચાપ છે.
 આ સંપત્તિમાં અં ૫૦ ૨૧૦ મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ સેત આગમપર ઓર પ્રાકૃતવર્ણ્ય
 નિર્ણયમાં નીચે પ્રમાણે જણાવે છે—

જુડ વિદ્વાન્મર્ણ આર્થ દેવધર્મિય કે આગમ-વ્યવસ્થાપન વ આગમ-લેખન કો વાક્યમી
 વાક્યત્વ મે વાક્યો દે દિગ્ગ ડાર વાક્યમી વાચના કે વિચ મે કો કુછ કહા ગયા દે ડમ્મે ડમ્મા
 વદ વદર ડમ્મ વિદ્ધ હોગ દે. વાચન મે વાક્યમી વાચના વદી દે કો માયુરી વાચના કે સમય મે
 મર્ણ આર્થે વાક્યો મે વાક્યમર્ણ મે સંચયનવાપ દદ્ધ કર જેત આગમોં વા સંકટન દિવા વા.

મર્ણ આર્થે દેવધર્મિય મે વાક્યમી મે સંચયનવાપ કો વદ્ધિય કર જેત આગમોં કો અવરિય
 વિદ્ધ વાક્યમર્ણ. ડગ ડગ લેખન કી પ્રવર્તિત પ્રવૃત્તિ કિમ કપ મે દુર્ગે દુર્ગા સ્વ ડગેત વદી
 જે વદિ વિદ્ધ. વાચનવાપ કોવિદુલ વદા વાના દે કિ વાક્યમી મે દુર્ગા કી સંઘપા મે મંચ વિમે
 દે કે, કિન્તુ દુર્ગે વાચને વાક્યમર્ણ, વર્ણમર્ણવાર અમરદેવધર્મ આદિ વાક્યવાકાર આવાવો
 કે કો વિદ્વાન્મર્ણ ડગેત વિચયન દે ડમ્મે ડો વદ માના નદી જા વદ્ધા કિ દુર્ગે પ્રવળ મે
 દદ્ધેવદ્ધ દુર્ગા હોગ.

૧ જુઓ આચાર્યગચૂર્ણિ ૩-૧૫૫ ૬૦ ૩૬ તથા કીર્તિવર્ણ દેવધર્મવિદ્વાન્મર્ણ પ્રસ્તાવના,
 ૧૦ ૧૦ ૧૮.

૨ જુઓ આચાર્યગચૂર્ણિ ૩-૧૫૫, ૧૦ ૩૨-૩૩.

भी शीलकाचार्य ने सूत्रकृतार्ग की अपनी वृत्ति में इस प्रकार लिखा है :

“इह च प्रायः सूत्रादर्शेषु नानाविधानि सूत्राणि दृश्यन्ते, न च टीकासंवादी एकोऽप्यादर्शः समुपलब्धः, अतः एकमादशमन्त्रीकृत्यास्माभिर्विवरणं क्रियत इति, एतदवगम्य सूत्रविसंवाद-दर्शनादित्यामोहो न विधेय इति” [मुद्रित पत्र ३३६-२]

अर्थात् चूर्णिसंमत मूलसूत्र के साथ तुलना की जाय ऐसी एक भी मूलसूत्र की हस्तप्रति आचार्य शीलंक को नहीं मिली थी। भी अभयदेवाचार्य ने भी स्थानार्ग, समवायार्ग व प्रश्नव्याकरण इन तीनों अंग आगमों की वृत्ति के प्रारम्भ एवं अन्त में इसी आशय का उल्लेख किया है जो क्रमशः इस प्रकार है :

१. वाचनानामनेकत्वात्, पुस्तकानामशुद्धितः ।
सूत्राणामतिर्गामीर्वाद् भनभेदाद्य कुत्रचित् ॥ २ ॥
२. यस्य ग्रंथवरस्य वाक्यजलधेर्यैश्च सहस्राणि च,
चत्वारिंशदहो ! चतुर्भिरेधिका मानं पदानामभूत् ।
तस्योचभ्युक्तकृतिं विदधतः कालादिदोषात् तथा,
दुर्लभात् लिखतां गतस्य मुधियः कुर्वन्तु किं मादधाः ! ॥ २ ॥
३. अशा वयं शास्त्रमिदं गभीरं, प्रायोऽस्य कूटानि च पुस्तकानि ।
सूत्र व्यवस्थाप्यमतो विमृश्य, व्याख्यानकल्पादित एव नैव ॥ २ ॥

ऊपर उदाहरण के रूप में भी शीलकाचार्य व भी अभयदेवाचार्य के जो उल्लेख दिये हैं उनसे प्रतीत होता है कि वठमी में स्पष्टिर आर्य देवर्दिगणि, गधर्ववादिवेताल शान्तिमूर्ति आदि के प्रयत्न से जो जैन आगमों का संकलन एवं व्यवस्थापन हुआ और उन्हें पुस्तकाखण्ड किया गया, यह कार्य जैन स्पष्टिर भगणों की जैनआगमादि को प्रसारण करने की अत्यवधि के कारण बहुत सशित रूप में ही हुआ होगा तथा निकट भविष्य में हुए वठमी के भग के साथ ही यह व्यवस्थित किया हुआ आगमों का लिखित छोटा-सा ग्रंथ-संग्रह नष्ट हो गया होगा। परिणाम यह हुआ कि आखिर जो स्पष्टिर आर्य रुद्रिदल एव स्पष्टिर आर्य नागार्जुन के समय की हस्तप्रतियाँ होंगी, उन्हीं की शरण व्याख्याकारों को लेनी पड़ी होगी। यही कारण है कि प्राचीन चूर्णियाँ एवं व्याख्याग्रंथों में सैकड़ों पाठभेद उल्लिखित पाये जाते हैं जिनका उदाहरण के रूप में मैं यहाँ संक्षेप में उल्लेख करता हूँ-

आचार्यमूल की चूर्णि में चूर्णिकार ने नागार्जुनीय वाचना के उल्लेख के अलावा ‘पठिच्च इ य’ ऐषा लिखकर उन्नीस स्थानों पर पाठभेद का उल्लेख किया है। आचार्य भीशीलंक ने भी अपनी वृत्ति में उपलब्ध हस्तप्रतियों के अनुसार कितने ही सूत्रपाठभेद दिये हैं।

इसी प्रकार सूत्रकृतार्गचूर्णि में भी नागार्जुनीय वाचनाभेद के अलावा ‘पठ्यते च, पठ्यते चान्यथा सन्निः, अथवा, अथवा इह तु, मूलपाठस्तु, पाठविरोधस्तु, अन्यथा पाठस्तु, अपमपरकस्य, पाठान्तरम्’ आदि वाक्यों का उल्लेख कर केवल प्रथमश्रुतस्कन्ध की चूर्णि में ही लगभग सवासी जगह जिन्हें वास्तविक पाठभेद माने जाय ऐसे उल्लेखों की गाथा की गाथाएँ, पूर्वार्ध के पूर्वार्ध व चरण के चरण पाये जाने हैं। द्वितीय श्रुतस्कन्ध के पाठभेद तो इसमें शामिल ही नहीं किये गये हैं। आचार्य शीलंक ने भी बहुत से पाठभेद दिये हैं, फिर भी चूर्णिकार की अपेक्षा ये बहुत कम हैं। यहाँ पर एक बात साफ प्पान देने योग्य है कि खुद आचार्य शीलंक ने स्वीकार किया है कि ‘हमें चूर्णिकारस्वीकृत आदर्श मिला ही नहीं।’ यही कारण है कि उनकी टीका में चूर्णि की अपेक्षा मूल सूत्रपाठ एवं व्याख्या में बहुत अन्तर पड़ गया है। इसके साथ भेरा यह कथन है कि आज हमारे सामने जो प्राचीन सूत्र-

રીને દસ્તાવિજિત પ્રતિઓમાં યુતિસંમત પાઠ મળે છે, છતાં કોઈક પ્રતિમાં યૂર્જિસંમત પાઠ પણ કેટલીક વાર મળે છે. આ યૂર્જિસંમત પાઠ પ્રાચીન દોષા છતાં અત્યારે મોટા ભાગે શ્તિના પાઠન-પાઠનો અધિક પ્રચાર દોષાને લીધે, શ્તિના અભ્યસીઓને અનુકૂળતા રહે તે માટે અને શ્તિસંમત પાઠને મોટા ભાગે મૂળમાં લીધો છે અને બીજા પાઠ ટિપ્પણમાં આપ્યો છે. તેમ છતાં કવચિત્ યૂર્જિસંમત પાઠને પણ અને મૂળમાં લીધો છે.

સૂત્રકૃતાંગસૂત્રની ભાષા અર્થભાગથી છે. તે વિશે તથા ભાષાકીય પાઠભેદો વિશે આચારાંગસૂત્રની પ્રસ્તાવનામાં પૃ. ૪૩-૪૪ માં અને જે જગ્યાએ તે ૪૮ અર્ધ સમગ્ર લેવાનું છે.

પરિશિષ્ટોમાં પ્રથમ પરિશિષ્ટમાં વિશિષ્ટ શબ્દોની સૂચિ આપેલી છે, બીજા પરિશિષ્ટમાં સૂત્રકૃતાંગમાં આપતી માયાઓનો અકારાદિક્રમ છે, ત્રીજા પરિશિષ્ટમાં વર્તિવર્ણાણિ વિશિષ્ટાણિ ટિપ્પણાણિ છે. સૂત્રકૃતાંગના કેટલાક અંશોની બીજા અંશો સાથે તુલના, કેટલેક સ્થળે રપટીકરણ, કેટલેક સ્થળે અમને જે વિશિષ્ટ શબ્દપાઠ કે પાઠભેદો પાછળથી જગ્યાવા છે તેનો નિર્દેશ વગેરે ધણી વારો આ ત્રીજા પરિશિષ્ટમાં છે. સૂત્રકૃતાંગમાં જે પરસ્પર એકસરખા કે એકસરખા જેવા પાઠો મળે છે તે બીજા પરિશિષ્ટમાં આપેલા માયાઓના અકારાદિક્રમથી પણ જણી શકાય છે, એટલે પરસ્પર સૂત્રોની તુલના બીજા પરિશિષ્ટમાં આપેલા અકારાદિક્રમના આધારે સમગ્ર લેવી.

આ અંચના અભ્યાસીઓએ શુદ્ધિપત્રકનો અવગમ ઉપયોગ કરીને વાંચવું, એવી ખાસ વિનંતિ છે.

સૂત્રકૃતાંગસૂત્રની વ્યાખ્યાઓ

નિર્બુદ્ધિ—જ્ઞાના કર્તા અતુલ્યપૂર્વક જન્મવાન શબ્દનાદુસ્વામી છે. આમાં તે તે પદના નિષ્પેષા, તે તે અખ્યયન અને ઉદ્દેશકનો સાર વગેરે છે. આ એક વિશિષ્ટ પ્રકારની પ્રાપ્ત વ્યાખ્યા છે. આમાં એકંદર ૨૦૫ માયા છે.

યૂર્જિ—સૂત્રકૃતાંગસૂત્ર તથા નિર્બુદ્ધિ ઉપર અત્યારે મળતી વ્યાખ્યાઓમાં આ સૌથી પ્રાચીન છે. આની ભાષા સંસ્કૃતાભિજિત પ્રાકૃત છે. એના કર્તા વિશે કોઈ ચોક્કસ ઉલ્લેખ મળતો નથી. પૃ. ૭૬ માં અણુતરણાણી અણુતરદસી અણુતરણાણદંશણકરો, દત્તેણ દક્ષત્વં ગાણ-દંશણાણ કયાપિત્ત મવતિ [રાશરર] આપો ઉલ્લેખ છે તે ઉપરથી આચાર્ય સિદ્ધસેન દિવાકરના તે અનુયાયી દોષ તેમ લાગે છે. સં. ૭૬૦ની યૂર્જિમાં (પૃ. ૪૦૫) અથ્વા દુર્લભાશ્રિતમણિવ્યમદિ(દિ?)વાચાર્વા મુલતે એવો ઉલ્લેખ મળે છે. ભદ્રિયાચાર્યનો ઉલ્લેખ? દશવૈકલિકયૂર્જિમાં પણ મળે છે.^૧ મોડેરના મામતો ઉલ્લેખ પણ મળે છે. રત્નકામની કળામદેવ કેશરીમસજીની પેઠી તરફથી આ યૂર્જિ સંપૂર્ણ છપાઈ છે, છતાં વિવિધ પ્રતિઓને આધારે મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજને શુદ્ધ કરેલી યૂર્જિનો જ આ સંપાદનમાં ખાસ આધાર લેવાયો છે. પ્રથમઅતરકંઠ સુધીની પ્રથમ ભાગ પ્રાકૃત રેક્ટ સોસાયટી તરફથી છપાઈ પણ ગયો છે.

૧. સં. ૧, સં. ૨ વગેરે અનેક દસ્તાવિજિત પ્રતિઓનો ઉપયોગ આના સંપાદનમાં કરવામાં આવ્યો છે તેનો પરિચય દબે પછી આપવામાં આવ્યો. આ. પ્ર. મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજને એક સ્થળે નોંધ કરેલી છે કે ‘વા ૧ માંથી યૂર્જિસંમત પાઠો વધારે મળે છે, છતાં ક્યારેક ત ૨ માંથી તેવો પાઠ મળી આવે છે.’
૨. “મહિયાવરિભોવદ્દેણં મિત્તરુવા દક્ષત્વં દમસદ્દેણ સંગિહીયા મવતિ” —દશવૈકલિકયૂર્જિ પૃ. ૧.
૩. “જહા પુદ્ધે કેણદ્ધો દો વિ ભુમ? મોદરગાલો અતોમવાન્? દો મળતિ જાહં મોદરગાલો, મવદ્દામા-દાયાતો” —પૃ. ૧૪૮.

રીને દસ્તાવિજિત પ્રતિઓમાં જૂલિસંમત પાઠ મળે છે, છતાં કોઈક પ્રતિમાં ચૂર્ણિસંમત પાઠ પણ કેટલીક વાર મળે છે. સાં ચૂર્ણિસંમત પાઠ પ્રાચીન હોવા છતાં અત્યારે મોટા ભાગે જ્ઞાતિના પાંડવ-પાંડવનો અધિક પ્રચાર હોવાને લીધે, જ્ઞાતિના અભ્યાસીઓને અનુકૂળતા રહે તે માટે અને જૂલિસંમત પાઠને મોટા ભાગે મૂળમાં ભીષો છે અને બીજા પાઠ ટિપ્પણમાં આવ્યો છે. તેમ છતાં કવચિત્ ચૂર્ણિસંમત પાઠને પણ અને મૂળમાં લીધો છે.

સૂત્રજ્ઞાતિની ભાષા અર્ધભાગથી છે. તે વિશે તથા ભાષાકીય પાઠભેદો વિશે આચાર્યશ્રીની પ્રસ્તાવનામાં પૃ. ૪૩-૪૪ માં અને જે જાણીયું છે તે જ અહીં સમજાવેલાં છે.

પરિશિષ્ટોમાં પ્રથમ પરિશિષ્ટમાં વિશિષ્ટ શબ્દોની સૂચિ આપેલી છે, બીજા પરિશિષ્ટમાં સૂત્રજ્ઞાતિમાં આવતી માયાઓનો અકારાદિઃ છે, ત્રીજા પરિશિષ્ટમાં કશિવાનિ વિવિધાનિ ટિપ્પણાનિ છે. સૂત્રજ્ઞાતિના કેટલાક અંશોની બીજા અંશો સાથે તુલના, કેટલેક સ્થળે સ્પષ્ટીકરણ, કેટલેક સ્થળે અમને જે વિશિષ્ટ શુદ્ધપાઠો કે પાઠભેદો પાછળથી જાણ્યા છે તેનો નિર્દેશ વગેરે ઘણી વાતો આ ત્રીજા પરિશિષ્ટમાં છે. સૂત્રજ્ઞાતિમાં જે પરસ્પર એકસરખા કે એકસરખા નેવા પાડી મળે છે તે બીજા પરિશિષ્ટમાં આપેલા માયાઓના અકારાદિઃમયી પણ જાણી શકાય છે, એટલે પરસ્પર સૂત્રોની તુલના બીજા પરિશિષ્ટમાં આપેલા અકારાદિઃમયના આધારે સમજાવી શકાય.

આ અંશના અભ્યાસીઓએ શુદ્ધિપત્રકનો અવરમ ઉપયોગ કરીને વાંચવું, એની ખાસ વિનંતિ છે.

સૂત્રજ્ઞાતિસૂત્રની વ્યાખ્યાઓ

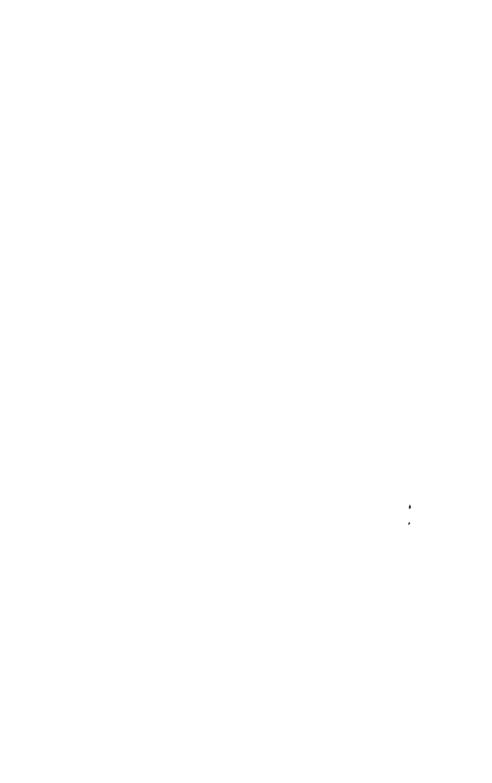
નિર્દુક્તિ—આના કર્તા અનુદંશપૂર્વક જનવાન બદખાદુસ્વામી છે. આમાં તે તે પદના નિર્ણય, તે તે અર્થમન અને ઉદ્દેશનો સાર વગેરે છે. આ એક વિશિષ્ટ પ્રકારની પ્રાકૃત વ્યાખ્યા છે. આમાં એકંદરે ૨૦૫ ગાથા છે.

ચૂર્ણિ—સૂત્રજ્ઞાતિસૂત્ર તથા નિર્દુક્તિ ઉપર અત્યારે મળતી વ્યાખ્યાઓમાં આ સૌથી પ્રાચીન છે, આની ભાષા સંસ્કૃતમિશ્રિત પ્રાકૃત છે. એના કર્તા વિશે કોઈ ચોક્કસ ઉદ્દેશ મળતો નથી, પૃ. ૭૬ માં અનુજાત્યાગી અનુવર્તદંસી અનુવર્તમાગદંસગધરો, દ્વતેજ દક્ષત્વં જાગ-દક્ષગર્જા દ્વાપિત મવતિ [રાજાર્ક] આવો ઉદ્દેશ છે તે ઉપરથી આચાર્ય સિદ્ધસેન દિવાકરના તે અનુવાચી હોય તેમ લાગે છે. સુ. ૭૬૦ની ચૂર્ણિમાં (પૃ. ૪૦૫) અથ દુપગણિષ્ઠમાધમગણિષ્ઠમદિ(દિ?)વાચાર્યા મુવતે એવો ઉદ્દેશ મળે છે. બદિયાચાર્યનો ઉદ્દેશ? દશવૈકલિકચૂર્ણિમાં પણ મળે છે. મોદેશ ગામનો ઉદ્દેશ પણ મળે છે. રતલામની ઋષભદેવ કેશરીમહાજીની પેઠી તરફથી આ ચૂર્ણિ સંપૂર્ણ છપાઈ છે. છતાં વિવિધ પ્રતિઓને આધારે મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે શુદ્ધ કરેલી ચૂર્ણિનો જ આ સંપાદનમાં ખાસ આધાર લેવાયો છે. પ્રથમશ્રુતરંધ્ર સુધીનો પ્રથમ ભાગ પ્રાકૃત રેકર્ડ સોસાયટી તરફથી છપાઈ પણ મળ્યો છે.

૧. જો, ૧, જો, ૨ વગેરે અનેક દસ્તાવિજિત પ્રતિઓનો ઉપયોગ આના સંપાદનમાં કરવામાં આવ્યો છે તેનો પરિચય હવે ઘણી આપવામાં આવશે. આ. પ્ર. મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે એક સ્થળે નોંધ કરેલી છે કે 'જો ૧ માંથી ચૂર્ણિસંમત પાઠો લધારે મળે છે, છતાં જોવારે ૨ માંથી તેવો પાઠ મળી આવે છે.'

૨. "મદિવાવરિભોવપ્સેર્ગ મિજરુષા દક્ષા દક્ષસદેજ સંગિહીવા મવંતિ"

૩. "જહા પુદે કેવલ જો વિ દુર્મ? મોદેરગાનો અતોમવાલ? જો દાવાનો"—પૃ. ૨૪૮.

ત્રિવિંશત) તથા તેની આકૃષ્ટા વગેરે, મહાભારત આદિ હિન્દીસ-પુરાણના ગ્રંથો, રચકસંદિતા આદિ વેદગ્રંથ ગ્રંથો વગેરે વિવિધ પ્રાચીન સાહિત્ય પણ ક્યારેક ઉપયોગી થાય છે. આ દૃષ્ટિએ ટિપ્પણીમાં તથા ગ્રીક પરિચિત્માં કેટલીક તુલના પણ આપવામાં આવી છે.

આ સંપાદનમાં આધારભૂત સૂત્રકૃતાંગસૂત્રની હસ્તલિખિત પ્રતિઓનો પરિચય

૧ તા.૬૫૨ ૭૫૨ ઇ.સ.ની પ્રતિઓ

તં ૧—શ્રી સંતિનાથ તાડાનીય જૈન શાસ્ત્રાંગ-ખંડાત-ની આ પ્રતિ છે. વોદરા-પ્રાચ્યવિદ્યાભરિ તરફથી પ્રાપ્તિત થયેલી આ કંડારની સૂચિ (Catalogue of Palmleaf Manuscripts in the Santinatha Jaina Bhandara Cambay, part one,

આચાર્યસૂત્ર (સૂ. ૧૧૨, ૧૧૫, ૧૧૨) માં નિવિંશો શબ્દ જન્યાર આવે છે. આચાર્યસૂત્રમાં નિવિંશ પાઠ પણ છે. આનો સૂત્રિમાં અતિવિદ્યત અર્થ થયો છે. શાસ્ત્રાર્યવિશયી શીક્ષા અતિવિદ્ય: એવો અર્થ થયો છે. તુલનાપદ્ધિએ વિચારતાં, નિવિંશો શબ્દ એ યુગમાં થયો પ્રચલિત હશે એમ જણાય છે. વૈદિકોમાં વૈવિધ્ય શબ્દ જન્ય વેદના ભખ્તાર મટિ વપરાનો હતો. ૧. પૂર્વજન્ય જ્ઞાન, ૨. છત્રોના જન્ય-મરજન્યઆદિનું જ્ઞાન તથા ૩. આશ્રવણનું જ્ઞાન, આ ત્રણ વિધાઓ જોને પ્રાપ્ય થઈ હોય તે શાસ્ત્રો વૈવિધ્ય છે એમ બુદ્ધે કહ્યું છે. ૭૫૭—“ધર્મનાઈ, મિજલવે, સેવિંશે પ્રાપ્ત્યં પન્મનેમિ, નામ્યં સપિત્તપાનમંગત. મિજલુ મનેકવિહિતં પુલ્લેનિવાસં અનુસ્મરતિ, મિજલુ રિચેન વજનુના વિપુલેન અનિદ્ધતમાનુષકેન સને વસતિ જવમાને ઉપ્પજમાને હીને પળીતે ઇવળે દુધ્વળે સગતે દુગતે વપાધ્મુપગે સતે પજાનાતિ. મિજલુ આમવાન સથા અનામવ વેરેદિમુનિ પમ્માવિમુનિ દિદેવ ધમ્મે સયં અભિજ્ઞા મનિહરશા ઉપ્પમ્પમ વિહરતિ. અયમસ્ય ઇતિયા વિજા અધિગતા હોતિ. પુલ્લેનિવાસં ચો વેદે સમ્માપાયં ચ પસન્નતિ. અયો જાતિકસયં પમો અભિજ્ઞાવોસિતો મુનિઃ પનાહિ સીહિ વિમ્માહિ સમ્પજો હોતિ પ્રાપ્તજો. તમહં વદામિ સેવિંશં નામ્યં સપિત્તપાનં” —મુલનિવાસ સેવિંશદુગ પૃ. ૨૪૮-૨૫૦ ॥

જહાં અંતો સહા શાદિ [સૂ. ૧૨] તથા અંતો શદિ વિયોમમ અગત્તં છદ્ધેસલ્ [સૂ. ૨૧૧] આ આચાર્યસૂત્રની અંદા અંતો તુલના સંપુતનિવાસ (માગ ૪, પૃ. ૨૨૬, ૨૨૮, ૨૪૧, ૨૪૭, ૨૪૮) માં વિવિધ નિરૂપણથી આવના અગત્તં સદ્ધિના મવિરસતિ ન વ શદિદ્ધા વિમ્મિલ્લા મવિરસતિ વરજાપુરેલ્લની ચ વિહરતિ વપા પુરે તથા વરજા વપા વરજા તથા પુરે વપા અથો તથા ઉદ્ધં વપા ઉદ્ધં તથા અથો. વગેરે પાઠ સાથે કરતા જેની મળ્યાં.

૨. કશ્વેશ્વર સૂત્રમાં (૩૧૬) આવના ધૂમ્મેતિ અથવા ધૂમ્મેતિ શબ્દ તથા ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર (૧૫૮) માં આવના ધૂમ્મેત્તં શબ્દનું તાત્પર્ય ચરકસંદિતામાંથી સારી રીતે મળ્યું છે. ૭૫૭ આ સૂત્રકૃતાંગનું પૃ. ૧૪૬ ટિ. ૧૪.

આચાર્યસૂત્રમાં બીજા મુતરકથના પંદરમા આવના અધ્યયનની સૂત્રિના સત્તમ અંતમાગમાં મયોલો ચ: પુન: ક્ષોદેર્ય: મમનુસીયે. તદ્વપ્તિશ્વવસાયાર્ય પુનરુલો ન શકતે ॥ આવો શ્લોક આવે છે. આ શ્લોક ચરકસંદિતાના પ્રથમઅધ્યાયના અંતમાગમાં પણ છે. ત્યાં ચોથા વચનમાં દ્વિત્વે તજ મયેતે એકલો ખાસ પાઠમે છે. એને ખ્યાનમાં લેતાં, સૂત્રિમાં પણ પુનરુલો ન શકતે આવો પાઠ અર્થસંદિધે પણ થયો સુંદર લાગે છે. શ્રી મહાવીર જૈન નિયાતકથી પ્રાપ્તિત આચાર્યસૂત્ર પૃ. ૨૧૦ ટિ. ૨૦ માં આ સૂત્રિનો પાઠ ઉપાર્થ તથા પછી ચરકસંદિતાનો આ પાઠ અમારા એવામાં આવ્યો છે.

લા-સંસ્કૃતી પાઠ્ય જ્ઞેન જ્ઞાનભંદાર-પાટણ-ની આ પ્રતિ છે. અત્યારે શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જ્ઞેન જ્ઞાનભંદાર-પાટણ-માં મુદ્રિત છે. આ પ્રતિ વિષમસંવત્ ૧૪૧૮ માં પાટણમાં લખાયેલી છે. ત્રાયકવલ્લ ઓરિએન્ટલ સીરીઝમાં પ્રકાશિત થયેલી વલ્લભજ્ઞેનમંથમાળાગીય સૂચિમાં આનો ક્રમાંક ૩૬૭ (૧-૨) છે. શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યજ્ઞાનભંદાર તરફથી પ્રકાશિત થયેલા સુચિપત્રમાં આનો ક્રમાંક ૩૧ (૩) છે. તેનાં ૧ થી ૪૮ B પત્રમાં સુત્રજૂતાંગમુત્ર મૂળ છે. આના અંતમાં ૭૭ છાંયેષ છે તે ૫૦ ૨૫૮ ટિ ૬ માં અને ૪૮B થી ૫૪ B સુધીમાં સુત્રજૂતાંગમુત્રિય છે. મંથના અંતે ૪ છુમ્ મવતુ ॥ સંવત્ ૧૪૧૮ વૈશાક શુક્રે અગ્રેહ ધીરવત્સને ત્રિવિગમિદ્ ॥ છ ॥ એ પ્રમાણે લખેલું છે. આ પ્રતિ લગભગ પ્રથમશ્રુતરકથ ઉપાઈ ગયા પછી અમને મળી હતી તેથી આનો ઉપયોગ ખીજા શ્રુતરકથથી જ અને કરેલો છે.

હાગળ ઉપર લખેલી પ્રતિઓ

પુ ૧-આગમપ્રમાકર ૨૨, મુનિરાજની પુણ્યવિજયજી મહારાજના સંપદની સુત્રજૂતાંગમુત્ર-મૂળની આ પ્રતિ છે. આ સંપદ અત્યારે લાલજીભાઈ દલપતભાઈ બારનીય સંસ્કૃતિવિદ્યાભંદાર-અમદાવાદ-માં મુદ્રિત છે. લા. ૬. વિદ્યાભંદારની સુચિ (Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts, Munirāja Sri Punyavijayaji's Collection, Part I) માં

કટુષાઢ્ય છુપેટી માંગાક રૂપિ યતમઃ ।

સીમ્પારકઃ સુહસાઢ્ય ધર્મદર્મૈશ્વર્મઃ ॥ ૫ ॥

વનનુગઃ શાવકસંપદ યોગ્યદાદા વદાન્વો ત્રિનશતનજઃ ।

સદા મદાચારવિચારવાદનિદાસમાચારશુચિવ્રતાનામ ॥ ૬ ॥

શ્રીમદગણપત્રમુનીન્દ્રશિશ્યશ્રીપૂજ્યદેવેન્દ્રસૂરીધરાણામ્ ।

સદાપરિપ્યજ્યમૂર્તિ ચ વિદ્યાનન્દાલ્લભિલ્લાસતમુનિપ્રભૂણામ્ ॥ ૭ ॥

તથા શુભાં શુભૈર્જુઢ્ઢાં ધીપર્મચોરાભિપગુરિરાણામ્ ।

સદેવનામેવમગારમાર્ગ શુભાચ આશાવનતોતમાંગઃ ॥ ૮ ॥

વિપયગુણવિપાસોર્ગેહિનઃ શાસ્તિ શીલ

વરગવશાગતસ્ય સ્વાત્ સવો શાડપિ કીદક્ 。

અનવરતમદપ્રારમ્ભિષો માવનાઃ વા-

રુદિદ્ધ નિયતમેક દાનમેવાસ્ય ધર્મઃ ॥ ૯ ॥

કિંચ-ધર્મઃ રૂઢ્ઢેતિ દાનમેવ દુહિર્ણા જ્ઞાનામવોપમદે-

શેષા તદ્વરમાયમત્ર વદિતો નિ.શેરદામોદયઃ ।

જ્ઞાનં વ્યાય ન પુનરૈર્વિરહિર્ન દાર્તુ ચ લાર્તુ ચ વા

શમ્યં પુનરભ્યેક્ષનેન કૃતિભિઃ કાર્યસ્તદયોર્ડયંવાત્ ॥ ૧૦ ॥

ધ્રુવેતિ સંપદમવાવિધીયમાનજ્ઞાનાર્ચનોદ્ભવધનેન ભિવઃ પ્રદિદ્ધમ્ ।

નીતેન પુસ્તકમિદ્ યુનશેશદુઢી વદાદાર્થિવામહેગમયેષ દટઃ ॥ ૧૧ ॥

વાર્તાજિનમતમાનુઃ પ્રકાશિતાશેપવસ્તુવિસ્તારઃ ।

અગતિ જયતીહ પુસ્તકમિદ્ શુભૈર્વાચ્ચનાં સાવત્ ॥ ૧૨ ॥ છ ॥

સંવત્ ૧૩૪૯ વર્ષે માર્ગશુદ્ધિ.....અગ્રેહ દયાવટે યે. હોના યે. કુમરમીહ યે. સોમાપ્રમૃતિ-સંપદમવાવસમારખપુસ્તકમાંગારે છે. સીદ્ધાકેન ત્રિલિપ્તમ્ ॥ છ ॥

વિક્રમસંવત ૨૦૦૬ (ઈસ્વીસન ૧૯૫૦) માં પ્રકાશિત ગયેલા સડીક સુત્રપૂર્તાગની પ્રતિમાં પણ તેમણે જ નગીનદાસ કેવળસી શાહ પામે સુત્રપૂર્તાગ મૂળ મૂલના ત્વં ૧, ૨ માં વિદ્યમાન પાઠભેદોની પણ નોંધ કરાવેલી છે. આ ઉપરાંત નગીનદાસ કેવળસી શાહે ત્વં ૧ ના પાઠભેદોને બીજી પણ સુત્રપૂર્તાગની એક નકલમાં નોંધેલા છે. અમે આ અંથના સંપાદનમાં આ નોંધોનો જ ઉપયોગ કરેલો છે. સામાન્યરીતે ત્વં ૧ ના પાઠભેદો બધી નોંધોમાં લગભગ એક સરખા નોંધેલા છે. છતાં કોઈક કોઈક સ્થળે આ નોંધોમાં ભેદ જોવામાં આવ્યો છે. તેવા સ્થળે ત્વં ૧ ના પાઠ વિશે અમને સંદેહ રહી ગયો છે. શુઓ પૃ. ૨૫૬ ટિ. ૯. પૃ. ૨૫૮ ટિ. ૩ પં. ૮-૯ માં એક નોંધ પ્રમાણે સર્વકલ્યા-જાતશ્લોકાઃ ૬૬૦૦.....માદ્રપદવિ ૫ એમ અમે છાપ્યું છે. પરંતુ બીજી બધી નોંધોમાં સર્વકલ્યાજાતશ્લોક ૧૬૦૦૦ છા. છા. સં. ૧૩૨૭ વૉં માદ્રપદવિ ૨ રવાવચેદ વીઝાપુરે એમ લખેલું છે.

આ ઉપરાંત, સત્કૃતાંગની શીર્ષાંકાચાર્યવિરચિત્તીકા ને આગમોદયસમિતિ તરફથી પ્રકાશિત થયેલી છે તેનાથી અનેક વિશિષ્ટ પાઠભેદો તં ૧ તથા તં ૨ માં ટીકામાં છે. આ પૈકી કેટલાક પાઠ-કરેલી છે. વળી, આગમપ્રમાકર સ્વ૦ મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજને પથ્ય કોષિક પ્રાચીન પ્રતિ ઉપરથી ટીકાના પાઠભેદોની નોંધ આગમોદયસમિતિ તરફથી પ્રકાશિત થયેલી પ્રતિમાં કરાવેલી છે.

तेष्वस्ति पर्वताख्यो लक्ष्मीकान्तः सहस्रवीरेण । पोट्ठेआप्रमुखकुट्टम्वैः परीरुतो वंशशोभाकृत् ॥ २३ ॥
 इंगरनामा द्वितीयः स्वचाराकृत्युर्वर्धनमेषावात् । पत्नीमंगादेवीरमणः कान्हाख्यपुत्रपक्षः ॥ २४ ॥
 येषं हि नन्देपुतियौ १५५९ च चक्रतुः श्री वाचकस्यापनसन्महोत्सवम् ॥ २५ ॥
 जीराण्डीशार्थ-सुवर्णचक्रालयेषु सोडासाम् ॥ २६ ॥
 गन्धारमंदिरे तौ क्लमल्युगलादिसमुदयोपेताः ।
 धीकृष्णस्तिका अपि दरवाऽखिलसर्वशालाम् ॥ २७ ॥
 हनर्धपसकृन्नी ज्ञावाचयना तौ च रूप्यनाणक्युग्म् ।
 ददुच मितापुत्र समस्तनप्रागरिकवणिजाम् ॥ २८ ॥
 हनवन्तौ तावित्यादि विहितचतुर्धनसादरौ स्मृतम् ।
 आगमगच्छेत्तथीविबेकराणाख्यगुरुवचनम् ॥ २९ ॥
 अयोगमौ परं(न)कान्हानामधौ शार्पा(धौ)पमौ मूरिपदप्रवापते(दापने) ।
 पुनः दुह्लादिहृदानपूर्वकं समस्तगर्वानसापुत्रनान् ।
 मरुमहं जैनगुरुं तौ वनिप्रचिनी त्रिनधर्मवाप्तिनौ ॥ ३१ ॥ युग्मम् ॥
 आगमगच्छेत्तथी मूरिपदप्रवापते(दापने) ।
 धीमद्विबेकराणाख्यगुरुवचनम् ॥ ३२ ॥ युग्मम् ॥
 एतन्मूर्तिर्द्वय १००९ मिनवर्षे समस्तविद्वान्ते जनप्राभ्याम् ।
 [१००९] ददवद्वररुच्य कान्हाणा मुह्यविद्याभ्याम् ॥ ३३ ॥
 निबन्धनमोदभाददेति मिष्ट निबन्धनमोदविचारवचनम् ।
 मूरिपदप्रवापते(दापने) ।
 एतन्मूर्तिर्द्वय १००९ मिनवर्षे समस्तविद्वान्ते जनप्राभ्याम् ॥ ३४ ॥ त्रिभिर्विद्येयकम् ॥ इति प्रशस्तिः ॥

૬૦ પ્રતિમાં પણ કેટલેક સ્થળે દીકામાં પાડમેદો છે. આ ગ્રંથના સંપાદનમાં ટિપ્પણોમાં દીકામાંથી
 ન્યા પાડો ઉદ્ભૂત કર્યા છે ત્યાં આ પાડમેદોનો પણ ઉપયોગ અમે કર્યો છે. ઉદાહરણ તરીકે જુઓ
 પૃ ૨૧ ટિ ૧. અહીં વળ્લસમતે ફરવાદિ આટલો અંશ આગમોદયસંગિતિ તથા ગોડીછ તરફથી
 પ્રકાશિત થયેલી પ્રતિમાં નથી, પરંતુ હસ્તલિખિત પ્રતિઓમાં આ અંશ પણ છે. તથા જુઓ
 પૃ ૨૮ ટિ ૧ વગેરે. દીકા તથા ચૂલ્હિ આદિની ભિન્ન ભિન્ન પ્રતિઓમાં મળતા આવા પાડમેદોનો
 પણ () આવા કોષકર્માં પ્ર = વ્યવસ્થિત એવા નિર્દેશ સાથે અમે ઉલ્લેખ કર્યો છે. જુઓ
 પૃ ૨ ટિ ૧ વગેરે.

ધન્યવાદ

શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય તરફથી પ્રકાશિત થતી આ જૈન આગમગ્રંથમાધ્યાના પ્રાણસ્વરૂપ
 આગમપ્રમાણકર પુસ્તકનામધેય સ્વં મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે સંપૂર્ણ રીતે કરેલી સામગ્રી
 જ આ ગ્રંથના સંપાદન-સંપાદનમાં મુખ્યત્વે આધારભૂત બનેલી છે. એટલે તેઓથી પ્રત્યે પણ
 ભાવપૂર્ણ અર્ધાન્ગિલિ અર્પણ કરું છું.

મુ ૦ પ્રતિના સંપાદક સ્વં પૃ ૫૦ આગમોદયક સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજ કે જેમના
 બાળીય પ્રમાણથી આગમ આદિ વિશાળ જૈન સાહિત્ય પ્રકાશનમાં આવ્યું છે તેઓથી પ્રત્યે પણ
 ભાવપૂર્ણ અર્ધાન્ગિલિ અર્પણ કરું છું.

પટણ સંપત્તિ પાઠના ભંડારના વ્યવસ્થાપક સ્વં સેવતિલાલ છોટલાલ પટવાના સુપુત્રો તથા
 શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જ્ઞાનભંદિરના વ્યવસ્થાપક ઝોં સેવતિલાલ મોદનલાલના સૌજન્યથી સ્વપ્રકાશના
 પા ૦ પ્રતિ મળી છે.

અમદાવાદ સંવેગીના ઉપાશ્રયના જ્ઞાનભંડારના વ્યવસ્થાપક સ્વં શેડ મવાભાઈ સાંકળચાંદના
 સુપુત્રો નરોત્તમભાઈ તથા કલ્યાણભાઈ તરફથી ૬૦ પ્રતિ મળી છે.

આ ૦ મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે સંપૂર્ણ રીતે કરેલી આગમસંશોધનને લગતી
 બધી જ સામગ્રી લાલભાઈ દલપતભાઈ કારતીય સંસ્કૃતિ વિદ્યામંદિર-આમદાવાદ-માં સુરક્ષિત
 છે. આ બધી સામગ્રી ત્યાંના મુખ્ય નિયામક પં. દલમુખભાઈ માલવણિયાના સૌજન્યથી ન્યારે
 ન્યારે જરૂર પડી છે ત્યારે ત્યારે મળતી રહી છે.

પં. અમૃતભાઈ મોદનલાલ કોજક પણ અનેક અવસરે વિવિધ રીતે સહાયક થયા છે.

મુખર્જીના પ્રખ્યાત મૌજ પ્રિન્ટિંગ બ્યુરોના માલિક, મેનેજર તથા કંપોઝિટરોએ ખૂબ જ
 કાળજી, ધીરજ, શ્રમ અને સૌજન્ય પૂર્વક આ ગ્રંથનું મુદ્રણકાર્ય સુંદર રીતે પરિપૂર્ણ કર્યું છે.

શ્રી કલિલાલ ગણાભાઈ કોરા (મહામાત્ર, શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય)એ આગમશાસ્ત્રો
 પ્રત્યે અત્યંત ભક્તિ અને લાગણીપૂર્વક—અનેકવિધ કાર્યો અને જવાબદારીઓ વચ્ચે પણ અગતરસ
 લઈને—ખૂબ જ આત્મીયતાથી આ ગ્રંથનું મુદ્રણ-પ્રકાશન કાર્ય પાર ઉતાર્યું છે.

શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયના ટ્રસ્ટીઓ, મંત્રીઓ, કોષાધ્યક્ષો અને સભ્યો તથા આગમ-
 પ્રકાશનસમિતિના સભ્યોએ અત્યંતશ્રુતભક્તિથી પ્રેરાઈને શ્રી જૈન આગમગ્રંથમાધ્યાના પ્રકાશનની

૧ આવા પ્રતીકનિર્દેશાત્મક પાડો, ગાથા તથા સુત્રોની દીકાના પ્રારંભમાં દીકાની હસ્તલિખિત પ્રતિઓમાં
 છે. છતાં જેને તે દારણે આ બંને પ્રકાશનોમાં આવા પાડોનો લગભગ અભાવ દેખાય છે.

भमगतहेन विहितम् । द्वादशाक्षर्य दशित्वाद्यात्मनार्थे तु स्मृतमद्राष्टयो मुनयो नेपालदेशमार्गस्य
भद्रयादुस्यामिनोऽनिकं गताः । शुभमस्माभिनः पभार् प्रपन्नोऽयं वाचनोद्धारः चाप्ये भूयो ।'

भमगतो महावीरस्वामिनो निर्वाणार् ८२७ वर्षे पुनरपि 'ममार्वाणि कर्तुमिच्छामासु' ताभूतो
पूर्वापीठं भुज्जाने पण्डितम्भीभूमम्, अतो दुर्मिशावगाने मधुराशाम् आर्यहृन्दिताचार्यगतिषु
घलभ्यां च नागाजुनाचार्यगतिषु पुनरपि भमगतहेन एकरीभूत कालिकभुतं संवदिम् । किन्तु
परस्परं कश्चित् कश्चिद् वाचनाभेदः भवति । द्वोरपि आचार्ययोः ततः परं परस्परं मीमे कस्यपि न
ब्रवमिति तथैव वाचनाभेदोऽवस्थितः । मधुरायां जाता वाचना माधुरी इति मन्यते, या तु घलभ्यां
नागाजुनाचार्यगतिषु वाचना प्रस्ता गा 'नागाजुनीया' इति गीयते ।

माधुर-नागाजुनीयवाचनयोर्मध्ये यः पाठभेदः संज्ञात्मक्य कश्चित् तद्विज्ञा आचाराङ्गचूर्णि
सूत्रहृताङ्गचूर्णि-शीर्षाचार्यविरचित्वाङ्गि-उत्तराख्यनचूर्णि-दशैकाङ्गिचूर्णि इत्यन्ते । आचाराङ्गचूर्णि
पद्यदशक्यः शीर्षाचार्यविरचित्वाङ्गि च दशहस्तो नागाजुनीयवाचनागतानां पाठभेदनां नाममाहमुज्जितो
इत्यते । सूत्रहृताङ्गचूर्णि प्रयोदशहस्तः शीर्षाचार्यविरचित्वाङ्गि तु चतुर्थेन स्थाने तु नागाजुनीयवाचनागताः
पाठभेदा निर्दिष्टाः । भक्तो महावीरस्वामिनो निर्वाणार् ९८० वर्षे घलभीपुरे देवर्धिंगिधमा-
श्रमगप्रमुखत्वेन आगमग्रन्थाः पुस्तकेषु लिखिताः । देवर्धिंगिधमाश्रमगाः माधुरगवस्य युगप्रधानाचार्या
माधुरवाचनानुयायिनश्च । अतः पुनस्तत्कालसमये माधुरो वाचना तेः प्रामुख्येनानुयुक्ता इति साध्यतस्माद्विना
विज्ञेयः संभार्यवन्ति । तेषामभिप्रायेण सम्प्रति प्रसिद्धाना आचाराङ्ग-सूत्रहृताङ्गादीनां बहुनामागमग्रन्थानां
पाठपरम्परा माधुरी वाचनामनुसरति ।

देवर्धिंगिधमाश्रमगप्रमुखत्वेन घलभीपुरी पुस्तकेषु लिखितायामपि आगमवाचनायां कालान्तरेण
बहवः पाठभेदाः सञ्जाता इति संभाव्यते । यतः चूर्णिषु वृत्तिषु च तत्र तत्र बहवः पाठभेदा निर्दिष्टाः । किञ्च,
आचाराङ्ग-सूत्रहृताङ्गचूर्णिहृता समस्तं या पाठपरम्परा आसीत् ततोऽपि अनेकेषु स्थानेषु अस्तीयता
भूयसा वंशेन भिन्ना पाठपरम्परा वृत्तिहृतां शीलाचार्याणां समप्रमाणीत्, अत एव शीलाचार्यैः "न च
दीक्षा(चूर्णि)मवायेभ्योऽप्यस्माभिरादर्शः समुपलब्धः" इत्यादिना स्वकीय मानसिकं कष्टं सूत्रहृताङ्गचूर्णी
[पृ० ३३६] स्पष्टमेवावेदितेन, इत्यन्ता पृ० १८७ टि० ९ । अत्र प्रथमे भुतरङ्ग्ये चूर्णिहृतां वृत्तिहृतां
च समस्तं विप्रमानयोः पाठपरम्परायोः कश्चित् कश्चित् स्वल्पो भेदः । द्वितीयधुतरङ्ग्ये तु बहुषु स्थानेषु

१. दस्यनामस्य सूत्रहृताङ्गस्य प्रस्तावना पृ० ३० टि० १ ॥ २. दस्यनामस्य सूत्रहृताङ्गस्य प्रस्तावना पृ० ३० टि० २ पृ० ३१ टि० १ ॥ ३. दस्यनामाचाराङ्गस्य पृ० २१ टि० १, ८, पृ० ३३ टि० १०, पृ० ३५ टि० १२, पृ० ४० टि० १२, पृ० ४६ टि० १, पृ० ४७ टि० २, पृ० ६० टि० १, पृ० ६३ टि० ११, पृ० ६४ टि० १, पृ० ६६ टि० १०, पृ० ६७ टि० ६, पृ० ६८ टि० १८, पृ० ८४ टि० ५, पृ० ९० टि० १०, पृ० ९४ टि० १० ॥ ४. दस्यनामाचाराङ्गस्य पृ० २१ टि० १, ८, पृ० ३५ टि० १२, पृ० ४० टि० १२, पृ० ४६ टि० १, पृ० ४७ टि० २, पृ० ६० टि० १, पृ० ६३ टि० ११, पृ० ६६ टि० १०, पृ० ६७ टि० ६, पृ० ९० टि० १० ॥ ५. दस्यनामस्मिन् ग्रन्थे पृ० ११ टि० १२, पृ० १६ टि० ७, पृ० २१ टि० १९, पृ० २२ टि० ८, पृ० १९१ टि० ८, पृ० १९४ टि० ७, पृ० १९५ टि० ८, ९, पृ० २१२ टि० ४, पृ० २४० टि० १७, २३, पृ० २४५ टि० १५, पृ० २४४ टि० १६ ॥ ६. दस्यनामस्मिन् ग्रन्थे पृ० २१ टि० १९, पृ० २२ टि० ८, पृ० १९४ टि० ७, पृ० १९२ टि० ४ ॥ ७. दस्यनामस्य सूत्रहृताङ्गस्य प्रस्तावना पृ० ३१ टि० ३ ॥ ८. दस्यनामाचाराङ्गस्य प्रस्तावना पृ० ४६-४७ ॥ ९. दस्यनामाचाराङ्गस्य प्रस्तावनायां पृ० ३३-३५, आनुये पृ० ५८ ॥ १०. दस्यनामस्य सूत्रहृताङ्गस्य प्रस्तावना पृ० ३२ पं० १४ ॥

मूषान् पाठमेते निबोधये, एतच्च तत्र तत्र निर्दिष्टेष्वपि न्येयोऽवसेयम्, दम्पतां पृ० १२७ टि० २६, पृ० १४० टि० १, पृ० १५० टि० १६, पृ० २३६ टि० ३, ८, पृ० २४१ टि० १३ इत्यादि ।

सम्प्रति वा पाठपरंपरा मूलहृताद्रस्य दृष्टान्तिग्राह्यैरुपलब्धते सा वृत्तिहृदनुवृत्तावधारणा प्रायशः संशयः, क्वचित् क्वचिन्मूर्तिहृदनुवृत्ताः पाठा अप्सुराश्रयन्ते तत्र । स १ आदर्शे चूर्णिहृदनुवृत्ता बहवः पाठा उपलब्धन्ते । अस्माभिः वृत्त्यपेक्षया सौकर्याय वृत्तिहृदनुवृत्ताः पाठाः प्रामुष्येन मूले उपन्यस्ताः, अपरे पाठमेव अपस्तम्बिनेषु दक्षिणाः, क्वचित् क्वचिन्मूर्तिहृदनुवृत्ता अपि पाठा मूले उपलब्धता इति ध्येयम् ।

यौतनीयस्यै दिगम्बरस्यै वा मूलहृताद्रस्य क्वचित् विभिन्न विभिन्ना पाठपरंपरा आसीदित्यपि प्रतीयते दृष्टतां १५० टि० २ ।

मूलहृताद्रस्यास्य संशयोक्ते मूलहृताद्रचूर्णि-मूलहृताद्रस्यापस्यचूर्ण्यार्दयोऽनेके ग्रन्था उपयुक्ताः, तेन्यभ्यानेके पात्रादियन्ते तत्र तयोद्भूताः, अभोदनेषु पाठेषु मुद्रितग्रन्थेष्वपि यत्र भेदे दृश्येते तत्र म्यामोदो न विधेयः, स एते भिन्ना विविधाः पात्रा आ० प्र० मुनिराजमी पुण्यविजयजीमदोदपत्रं दक्षिणप्राचीन दारहम्भित्तिग्रन्थम्वराटमेतानुसारेण तत्र तत्राग्राभिर्निर्दिष्टाः । उपलब्धपात्राधाने ये पाठाः शुद्धाः शुद्धता वा अस्माभिः संभावितानि पात्राः () एतादृशोऽस्मत्पेऽत्र निवेशिताः । ये तु पाठा 'आन्यथाः' इति विमाम् अस्माभिः संश्रितास्ते [] एतादृशोऽस्मत्पेऽत्र पदग्रन्थ-शोभनावगारेऽस्मिन् ग्रन्थे निवेशिता अस्माभिः ।

परिनिष्ठानि—अत्र त्रीणि परिनिष्ठानि संशोक्तानि । तत्र तृतीये परिनिष्ठे तेषु तेषु स्थलेषु कतिपयानि विविधानि दियगानि वर्तन्ते । तत्र च जैन-बौद्ध-उपरिपद-महाभारत-भागवत-वायुपुराण-मनुस्मृत्याभिर्भूतमिदं सद्यः तत्तद्विधाना विमारेण तुल्या दक्षिणा, क्वचित् परम्पर तुल्यापि दक्षिणा, द्वितीयैरादीशायन्यनेषु मुद्रितपात्रपेक्षया ये पाठाः छन्दोऽपेक्षया सर्गाचीनतया अमरद्विषय-मावधानेऽपि तत्र तत्र दक्षिणाः, अग्राह्यमनवगतानि अमुद्भूतानि मुद्रितानां वेदाभित् पाठानां स्थाने शुद्धताय अपि तत्र तत्र दक्षिणाः, अतः निरतिशयिर्भूतविषयमिदं सम्प्रतिदं तृतीये परिनिष्ठमुपयोम्यम् ।

शुद्धि-शुद्धिपत्रकानि सम्प्रत्युपयुक्तैवाप्येतयोऽप्ये ग्रन्थः ।

व्याख्याः—मूलहृताद्रस्य सम्प्रति उपलब्धनानाम् व्याख्याषु चतुर्दशपूर्वविदा भगवता भद्रपादु-स्वामिना प्राकृतभाषायां विरचिता निर्युक्तिः प्राचीनतमा व्याख्या ।

तत्र परं मूलहृताद्रचूर्णिग्रन्थे, संमृतनिष्ठप्राकृतभाषानिवृद्धा इयम् अदिप्राचीना मूल-निर्युक्तिव्याख्या । 'सुखदेवजी केसरीमन्जी, रतनाम्' इत्यनया सप्तम्या प्रकाशिता मूलहृताद्रचूर्णिग्रन्थे अमुद्भूता, एतदपेक्षया मुनिराजभृत्यपुण्यविजयजीमदोदपत्रं संशोभिता चूर्णिः सम्यक् शुद्धाः अस्माभिरिय-मुपयुक्ताः दियगाः । अस्मां चूर्णी [पृ० १६] "अनुत्तर-नाण-दंशगधरो, एतेन एकत्वं शाण-दंशगाय ख्यातिं भवति" [२।४।२२] इत्युत्तेषो दृश्यते, तदनुसारेण चूर्णिहृताः सिद्धसेनदिवकराचार्य-मतानुयायिन इति प्रतिमाति । ७६० तन्मूलस्य चूर्णी "अत्र दृष्टगणितनाभ्युपगम्यमद्विषयाचार्या हुक्ते" [पृ० ४०५] इत्युत्तेषोऽपि दृश्यते ।

१. मूलराधनाङ्गौ मूलहृताद्रन उद्भूतः पाठो दृश्यते । अयं च मूलराधनाग्रन्थो यद्यपि दिगम्बरसंघे सम्प्रति बहुमतः, किन्तु तस्य रचयितारो व्याख्यातारो वा सापत्नीयसंशयानुयायिन आसन्निति अस्माभिः संभाव्यते, दृष्टतां श्रीनिर्वाण-केवलमुनिप्रवरणप्रस्तावना ॥ २. अस्याः केवलं प्रथमः ध्रुतरत्नः ग्रन्थः Prakrit Text Society द्वारा प्रकाशितः । द्वितीयस्तु सम्प्रति हन्तिलिखन एव ॥ ३. तुल्या— "मद्विषयविशेषां निरूपणं एकत्र दपक्षेण संनिहीया भवन्ति"—अगस्त्यसिंहविरचिता दशवैकालिकचूर्णिः पृ० ३ ॥

सू० = इयमी उरिभिर्दिष्टा ० इ० विनामनिःसृष्टा । अस्याः क्रमाङ्कः १४९२८ । पत्राणि ३९ ।

इयमी वैष्णवे योऽसौ धारणे निविता भाति ।

सं० = अहमदाबादमारे 'हादराटेली वोट, मुंवेगीनो ठाभय' इत्यत्र जैनहालभंडादे विद्मन्नेव प्रतिः । तद्यम्भुविद्यानुसारेण क्रमाङ्कः ३६०४ अस्ति । पत्राणि ३५२ । अस्यां प्रती मध्ये गृह्यग्रहसूत्रं विहितम्, उरि अपभ्रंशय कीर्तवार्धविरचिता टीका निविता । इयं प्रतिःक्रमे योऽसौ समस्तो वा धारणे निविता भाति ।

इये । मेग हस्तनिविता आदर्शो अयं संशोधने उपयुताः ।

मु० = आगनोदयधर्मिणा विद्मन्नेव १९७३ (1917 A. D.) कीं प्रकाशिता शौण्वार्धविरचित-
वृत्तियुक्तं प्रतिः । अस्यां विनेता उरवेगो दितीयभूतमन्त्रयस्य विषयेष्वेव पाठान्तरनिर्दिष्टार्थं
तेषु तेषु स्थितिनोदेन अस्माभिर्विहितः । मु० प्रतीताधारभूताः के हस्तनिवितादर्शा इति नु कथं
न हिमनि बानीनः । न च मु० प्रतीतावि विहितिर्दिष्टम् । मु० प्रतीतनेवेऽमुद्रपात्र अधुदाभ
पदच्छेदा दृश्यन्ते ।

सं० १, २ प्रती अस्यानिः स्वयं न ह्ये, हिन्नु कुनितारभं पुनरिबपर्वनहाभागेः नं १, २ प्रतीत्या
वे पाठभेदाः संश्रुताग्रेसमसोरवेगो विहितोऽस्याभिः । एते च पाठभेदा वास्तवं संश्रुता मिश्रमिश्रकृते,
तत्र च केचनप्राशस्त्या कविर् भेदा दृश्यन्ते तथापि ते प्रापय एवम्वा एव । पा० प्रतिः प्रथमभूत-
मन्त्रयमुद्राजन्मन्याभिर्दिष्टा, बाडो दितीयभूतमन्त्रये एव मय्या उरवेगो विहितः । सं० प्रतीति
कविर् कविर् विहितस्येतेषोरुपुता ।

धर्मपादः — अस्या जैनमन्त्रयनाश्रयाः प्रकाशने बीजव्याः प्राणभूताश्च स्व० आगमप्रमाणमुनि-
पदभी पुण्यविजयजीनहामत्याः । अत्र संशोधनायोरवेगिनी प्रायः सर्वसि सामग्री महता परिभोगेन
तेरेव संश्रुता ।

अहमदाबादनगरे ल्याम्भार्-द्वाराउम्भार्-मारीवसंनृदिविद्यानन्दिरे विद्मन्नेव सामग्री तत्रय-
भूतपूर्वविद्यामरीः 'वं द्युताम्भार् मात्रगिवा' महोदयैर्हता गौरव्येन प्रस्ता, निविष्टवृत्ताविधिभाति
शास्त्रमनुष्ठितम् ।

मु० प्रीः मय्यादेः स्व० आगनोदयधर्मिणागनन्दपरिभिर्महता महता परिभोगेन जैनगमादि'
विशाप्रत्ययानोः संशोधने प्रकाशने च विषय महागुप्तकारो विहितः ।

पा० प्रतिः संवरीताशभंडार(पाटग)स्य ध्ववरपापकान्ता 'स्व० सेवेन्टिन्नाज छोटाछान पट्या'
इत्येतेषां पुस्तकां शीबन्याल्ल्या ।

सं० प्रतिः तदवतरपापकान्ता 'स्व० शंठ मय्यामार् छांछबंद' इत्येतेषां मुपुषाणां 'नरोत्तममार्दे'
तया 'कल्याणमार्दे' महाधयानां शीबन्याल्ल्या ।

भीममद्रुपालयस्याधिविदिमिः कार्यवाहकैश्च परमेग शीबन्येन मुद्रितोऽयं ग्रन्थः । सौयकाधर-
संयोजक (श्रीयोहीट) वेंगावि महता भोगेन कष्टेन च मुद्रणकार्यमिदं पार प्रापितम् ।

भीमहावीरजैनविद्यालयस्य कार्यवाहकमहाधुमापैर्दिनागमेतु परममहत्वाङ्गीकृतमिदं विपुलपुन्य-
वादिग्रन्थं जैनगमाणां प्रकाशनकार्यम् । तेरेव केचनसंशोधनद्वारा त्रिनववत्ताराधनाया अवसरतो धर्मं प्रदत्तः ।

भीमहावीरजैनविद्यालयस्य महामारीः 'भी कान्तिमार्दे डाक्षामार्दे कोरा' इत्येभिर्महाधुमापै-
र्यस्यसि मुद्रण-प्रकाशनादिकार्यव्यवस्था महात्वा भुवमन्या परमेग शीबन्येन बीधल्येन च विहिता ।

१. अस्याः प्रवेरन्ते विविधा दीर्घां प्रचलिः प्रस्तावनायां [पृ० ४० टि०] विलोकनीया ॥ २. आमां
पताणामपि पञ्जीनमन्त्रे विद्यमाना उज्जैता अत्र मूलकृतात्रयान्तो [पृ० ३५८] टिप्पणेषु विलोकनीयाः ॥

विनेयेन मुनिश्रीधर्मचन्द्रविजयेन परिसिद्धविधान-प्रमुद्रितपत्र(मुक्त)पठनादिविविधकार्येषु अनवरतं छाहायकं भक्तिपूर्णचेतसाऽनुष्ठितम् ।

एवमस्य संतोषनाशे विविधैः प्रकारैश्चकारिणः सर्वेऽपि महानुभावा अनेकशो धन्यवादमहन्ति ।

देव-गुरुचरणप्रणिपातपूर्वकं प्रभुपूजनम्

परमहृष्याक्षं परमेश्वराणां देवाधिदेवश्रीशङ्खेश्वरपार्श्वनाथप्रभूणां परमोपकारिणां पूज्यराज्ञां त्रिवचरणानां सद्गुरुदेवानां मुनिराजश्रीभुवनविजयजीमहाराजनानां च कृपया छाहायाचैव कार्यमिदं सम्पन्नमिति तेषां चरणेषु अनन्तशः प्रणिपातं विधाय देवाधिदेवश्रीशङ्खेश्वरपार्श्वनाथप्रभूणां कर-कमलेऽद्य भक्तिभरनिर्भरेण चेतसा पुण्यरूपमेतं ग्रन्थं निधाय अनन्तशः प्रणिपातपूर्वकं श्रीपार्श्वनाथ-प्रभुनिरागकल्याणकदिने

श्रीशङ्खेश्वरपार्श्व महाभास्वतेन कुमुतेन ।

विक्रमसम्भन २०३३ }
प्रभुपार्श्वनाथनिरागकल्याणकदिनम् }
(दिवादिभारतस्य शुक्लपक्षे)
थाय (विश्व-वनायकांश)

—श्रुत्यावेद्यति
पूज्यराज्ञाचार्यमहाराजश्रीमदिजयनिदिमूरीचरशङ्खद्वार-
पूज्यराज्ञाचार्यमहाराजश्रीमदिजयमेघमूरीचरशिष्य-
पूज्यराज्ञमुनिराजश्रीभुवनविजयान्तेरानी
मुनि जम्बूविजयः

FOREWORD

By the grace of Supreme Soul and spiritual teachers I am able to present before the lovers of Jaina Āgamas the critical edition of the *Sūtrakṛtāṅgasūtra*, the second of the twelve Āṅga works. While preparing this critical edition, I utilized many old manuscripts and scrutinized various readings yielded by them.

After having attained omniscience Lord Mahāvīra (= Vardhamāna) commenced preaching Religion. At Apāpā town in Mahāsena Grove he delivered his first sermon. Closely following his preachings, Indrabhūti Gautama and others, the direct principal disciples of his, composed twelve Āṅgasūtras. They are as follows:

Prakrit Title ¹	Sanskrit Title
1. <i>Āyāro</i>	<i>Ācāraḥ</i>
2. <i>Sūyagado</i>	<i>Sūtrakṛtām</i>
3. <i>Thānam</i>	<i>Sthānam</i>
4. <i>Samavāo</i>	<i>Samavāyaḥ</i>
5. <i>Viyāhapannatti²</i>	<i>Vyākhyāprajñaptiḥ</i>
6. <i>Nāyādhammakahāo³</i>	<i>Jñātādharma-kathāḥ⁴</i>
7. <i>Uvāsagadasāo</i>	<i>Upāsakadaśāḥ</i>
8. <i>Antagadadasāo</i>	<i>Antakṛdāśāḥ</i>
9. <i>Anuttaravavāiyadasāo</i>	<i>Anuttaraupapātikadaśāḥ</i>
10. <i>Pañhāvāgarānām⁵</i>	<i>Praśnavyākaranam</i>
11. <i>Vivāgasuyam⁶</i>	<i>Vipākāsūtram⁷</i>
12. <i>Ditṭhivāo</i>	<i>Dṛṣṭivādaḥ⁸</i>

1. Titles given here are according to the Nandīsūtra.
2. It is also known by the title 'Bhagavati'.
3. The reading 'nāyādhammakahā' is available in the Digambara works like the *Jayadharaḥ* (p. 114).
4. This title occurs in the *Tattvārthabhāṣya* (I 20). But in the *Hārībhadrīya Vṛtti* on the Nandīsūtra and other works, the title 'Jñātādharma-kathāḥ' is mentioned.
5. In the *Jayadharaḥ* (p. 119), etc., we come across the title 'Pañhāvāgarānam'.
6. In the *Jayadharaḥ* (p. 120), etc., there occurs the title 'Vivāgasuttam'.
7. The *Tattvārthabhāṣya* (I 20), etc., mention the title 'Vipākāsūtram'.
8. In the *Tattvārthabhāṣya* (I. 20) there occurs the title 'Dṛṣṭivāda'.
9. The twelfth Āṅgasūtra entitled 'Dṛṣṭivāda' has been lost to us since long. But when it was extant it was as vast as an ocean. It had five divisions, viz., (1) *Parikarma*, (2) *Sūtrāṅgi*, (3) *Pūrvagatam*, (4) *Cūlikā*, and (5) *Prathamānuvoga*. Among these five divisions, the *Pūrvagata* division contained fourteen *Pūrvas* beginning with *Utpādapūrvā*; each succeeding *Pūrvā* was more extensive than the immediately preceding one.

In the Scriptures the *Deśa* (place) is also denoted by the term 'ganipitāla'. As the twelve *Āgamas*, viz. the *Ācāra*, the *Sūtrācāra*, the *Sihāna*, etc. are conceived as parts of the body of the Śruti-purusa, they are called *Anga sūtras* as for example, 1 the *Ācārāṅgasūtra*, 2 the *Sūtrācārāṅgasūtra*, 3 the *Sihānāṅgasūtra*, etc. And the *Sūtrācārāṅgasūtra* is accorded the second place in the *Dṛk-dāśaṅgi* (a group of twelve *Anga* works)

Title In the *Nirṇayā* commentary on the *Sūtrācārāṅga*, composed by Bhadrabāhusvāmī who was proficient in fourteen *Pāras*, three Prakrit titles are indicated. They are 'Sūtagadam', 'Sūtagadam' and 'Sūyagadam'. The Sanskrit renderings of these titles are 'sūtakṛtam', 'sūtrakṛtam', 'sūcākrām' respectively. The author of the *Cūmi* and *Śilācūrya*, the author of the *Vṛtti*, have rightly and clearly explained their meanings. But in the *Śvetāmbara* tradition the Prakrit title 'Sūyagada' and the Sanskrit title 'Sūtrakṛtam' are prevalent. The title 'Sūyagada' is found mentioned in the *Āgamas*, viz. the *Samarāyāṅga*, the *Nandisūtra*, etc. Though the etymological meaning of the word 'sūyagada' is applicable to other *Anga sūtras* too, by convention the word 'sūyagada' (*sūtra-kṛta*) denotes the second *Angasūtra* only. This is clearly stated in the *Nandivṛtti* etc.

10. This title occurs in the *Nandisūtra*, etc.

11. "Pāyadugam 2 jaṃghorū 2 + 2 gātadugaddham 2 tu do ya bāhuyo givā 1 sram 1 ca puriso bārāsa-amo suyaṇisijho // 1 //". This gāthā is found in the *Nandivṛtti* (p. 67). It also occurs in Haribhadra's *Vṛtti* on the *Nandisūtra* (p. 69), the only difference being the variant 'gātaddugayam'. Malayagiri's explanation of this gāthā is: "cha puruṣasya dvādaśa aṅgāni bhavanti, tadyathā — dvau pādau, dve jaṅghē, dvā ūrūni, dve gātrārdhe, dvau bāhū, gīvā śīrṣā ca / evam śrutarūpaṣṭya paramapuruṣasya ācārādini śrutapuruṣasya aṅgeṣu pra / yat punar etasyaiva dvā sthūtam — aṅgabāhyatvena Śricandraśūri in his *Nand pūrva-pāścimorahprajñirūpam*" (p. 161)

12. Refer to the *Prastāvanā* to the present edition of the *Sūtrācārāṅga* p. 1, fn 1

13. According to the *Sūtrācārāṅga* — viz. "soṅga jinarāmatas kayam suttaminam ten takṛtam" or *Śruteḥ kṛtam*

14. Even the twelfth *Anga* *Dṛṣṭivāda* had five divisions, viz., *Parikarmā Sūtra*, *Pūrvagata*, *Anuyoga* and *Cūlikā*. "Se kim tam diṣṭhede? samśao pamevāhe pannatte, tam jaḥā 1 Parikamme, 2 Suttāni 3 Pūrvagata, 4 Anuyoga, 5 Cūlikā" — *Nandisūtra* 98. Even in the Buddhist works there occur titles 'Suttapiṭakam', 'Suttanipāto'. It is to be noted that here the term 'sūtra' is conventionally used to denote a particular book (*grantha*)

In the Digambara tradition¹⁵ also three Prakrit titles are available. They are—*Suddayadam*, *Sūdayadam*, *Sūdayadam*. The first member of these titles is either 'sudda' or 'sūda'. 'Sudda' is a Prakrit form of the Sanskrit word 'sūtra', whereas 'sūda' is a Prakrit form of the Sanskrit word 'sūtra' or 'sūta'. The second member of these titles is either 'yaḍa' or 'yada'. 'Yaḍa' and 'yada' are the two Prakrit forms of the Sanskrit word 'kṛta'. It is to be noted that in the Digambara Sanskrit works like *Sarrārthasiddhi*, *Rājarārtika* (= the commentaries on the *Tattvārthasūtra*) etc., the only Sanskrit title available is 'Sūtrakṛta'.

Language: The direct principal disciples of Lord Mahāvīra wrote down all the eleven Anga works in Ardhamāgadhī language. So the language of the text of the *Sūtrakṛtāṅga* is Ardhamāgadhī. It is a fact that with the passage of time linguistic changes crept in the Agama works written in Ardhamāgadhī language. But the modern historians opine that the language of the *Ācārāṅga* and the *Sūtrakṛtāṅga*, as we find it today, represents the most ancient form of Ardhamāgadhī.

The frequent use of 'q' syllable in place of 'g' is easily discernible in the very late manuscripts of the *Sūtrakṛtāṅga*. But following the ancient manuscripts we have accepted in the body of the text the ancient usages.

Parts: The *Sūtrakṛtāṅga* has two main parts. They are called 'Śrutaskandha'. The first śrutaskandha contains sixteen adhyāyana (chapters), beginning with the *Samaya-adhyāyana* and ending with the *Gāthā-adhyāyana*. The *Gāthā-adhyāyana* being sixteenth, the first śrutaskandha is also known by the name 'Gāthāsolasaga' (*Gāthā-sodasaka*).¹⁶ The second śrutaskandha contains seven adhyāyana beginning with *Puṇḍarika-adhyāyana* and ending with *Nālandiya-adhyāyana*. Refer to pages 118, 119, 121 fn 1.

As these seven adhyāyana are lengthy (*mahānti*) they are called *mahājñhāyana*.¹⁷ Thus the *Sūtrakṛtāṅga* has in all twenty-three adhyāyana. Their Sanskrit and Prakrit titles are as follows¹⁸:

15. Refer to *Prastāvanā* to this edition, p 2, fn 4; p 5, fn 2.

16. *Ibid.*, p 3, fn. 1.

17. Āc. Prabhācandra's *Vṛtti* (commentary) on the sūtra 'tevisāe suddayaḍ-ajjhāneru' occurring in the Digambara work entitled *Pratikramana-pranātharoyl* evinces minor difference in the titles of 23 adhyāyana. The three gāthās of the *Vṛtti* containing these titles run as follows:

1. samae, 2. vedḍhijje, etio, 3. uvasaggo, 4. itthiparināme |

5. parayamitara, 6. virathudī, 7. kuelaparibhāsa(i?)e, 8. vīrie || 1 ||

9. dhammo, ya 10. agga(dgha?), 11. magge, 12. samovasarānam, 13. tūkāla,

14. gāthahide |

15. ād(h?)ātadāṭṭha, 16. gāthā, 17. puṇḍariko, 18. kīriyajjhāne, ya || 2 ||

19. āhārayaparināme, 20. paccakkhāna, 21. anagāragunakitti |

sūda, 22. attha(adda?), 23. nālamde, suddaya(ḍ)jjhānāni tevisam || 3 ||

example, it is stated that the *Ācārāṅga* (the first *śrutaskandha* alone)¹⁹ has eighteen thousand *paḍas*, the *Sūtrakṛtāṅga* has thirty-six thousand *paḍas*,²⁰ so on and so forth. We come across different definitions of *paḍa*, the one being "in this context a *paḍa* means that which yields meaning" (= 'iha yatārthopalabdhis tat paḍam'—*Nandivṛtti* by Ācārāṅgadhara, p. 76). Thus according to the Scriptures the extent of the *Sūtrakṛtāṅga* is equal to thirty-six thousand *paḍas*.

The measure of one *anuṣṭup* verse is 32 syllables and at present in measuring the extent of a particular text the *anuṣṭup* verse is taken as a unit of measurement. The extent of the *Sūtrakṛtāṅga* as given in the old manuscripts is equal to 2,100 verses. Only a few manuscripts, while mentioning the extent, give the figures somewhat higher than this. For this one may read footnotes 3, 6, 9 on p. 258.

In the ४१० manuscript it is stated that the extent of the first *śrutaskandha* of the *Ācārāṅgasūtra*, the seventh *adhyayana* entitled 'Mahāparijñā' excluded, is equal to 800 verses. For this one may refer to the *Ācārāṅgasūtra*, the Mahavira Jaina Vidyalaya Edition, p. 418, line 5, as also the Āmukha to this Edition, p. 58. When the number of verses of the extent of the *Mahāparijñā adhyayana* consisting of seven *uddeśakas* is added to this number of 800 verses, the extent of the *Ācārāṅgasūtra* gets considerably increased. So, the remark 'this *Anga* is twice as large as the *Ācārāṅga*' (= *āyārāo dugunamamgam*) occurring in the *Sūtrakṛtāṅganiryukti* is quite in consonance with the extent of the *Sūtrakṛtāṅga* as is available to us today.

Style: All the *adhyayanas* of the first *śrutaskandha* of the *Sūtrakṛtāṅga*, except the sixteenth *Gāthādhyayana*, are composed in verses. Though the *Gāthādhyayana* is at present found in prose composition, the *Niryukti*, etc., state that it is composed in the *Sāmudra* metre (= 'tat sāmudrena chandasā nibaddham')²¹ and the *Sūtrakṛtāṅga-Cūṛṇi*, etc., further inform us that in olden days it was meant to be sung somehow.²² Moreover, in the *Sūtrakṛtāṅgacūṛṇi* (p. 4)

19. Refer to the *Prastāvanā* to the *Ācārāṅgasūtra*, Mahavira Jaina Vidyalaya edition, p. 31, fn. 1.

20. Refer to the *Prastāvanā* to the present edition of the *Sūtrakṛtāṅga*, p. 3, fn. 2.

21-22. *Ibid.*, p. 21, fn. 2.

Even in the Buddhist literature there exists a division of works which is designated by the term 'gāthā'. For details one may refer to the Appendix to the *Ācārāṅgasūtra*, MJV Edition, p. 401 lines 11, 14. Buddhist Āc. Asaṅga has stated the definition of *gāthā* in the *Sūtrakabhāṣā*. Āc. Hemacandra has also given its definition. Both these definitions are quoted in the *Āc. Āc. present edition* of the *Sūtrakṛtāṅga* (p. 21, 1).

head of a group of monks, his primary duty was to impart lessons to the monks of his group. Lord Mahāvira had eleven *gacchharas*, though he had only nine *gacchas*, groups of monks. This was so because two *gacchas* had two heads each. So, there came into existence nine recensions of the *Dvādaśāṅgi*. These nine recensions did not differ in meaning. There is no difference of opinion on this point. But there has been a controversy on the point as to whether all the nine recensions were identical from the point of view of the wording of the sūtras. Some maintained that though from the point of view of meaning the *Dvādaśāṅgi* was uniform, from the point of view of the wording of the sūtras it came to be ninefold in nine different recensions. This view occurs in the *Arasāyakaśāstrī* (p. 337) the recension of Lord Mahāvira preached the meaning and the *gāthā* (the verse) of the sūtra and the sūtra (composed by the *gāthā* and the sūtra) was able to compile word to word and vowel to vowel. According to the *Arasāyakaśāstrī*, the nine recensions of the *Dvādaśāṅgi* from the point of view of the wording

FOREWORD

way to Nepal. In the scriptures this is described as the recension of the Angas after Sudhar.

Again, 627 years after the death of Lord Mahāvira, the Angas, which the Jaina monks had acquired in the twelve year long famine²². So, at the end of the group of Jaina monks assembled in Mathurā in the time of Ac. Nāgārjuna. They compiled properly the Kādikāśa. Hence there came into existence some difference to readings here and there in the Kādikāśa scriptural assemblies. After the assemblies, the two decided each other and hence the difference pertaining to reading and came to stay. The recension finalized at Mathurā is called Nāgārjuna's recension. Several different readings accepted in Mathurā and Nāgārjuna's recension, the Uttarādhyayanacūmi and the Kādikāśa. Five times in the recension accepted in the Kādikāśa by Śīlācārya the readings accepted in the Nāgārjuna's recension are found mentioned, the source of the readings, viz. the Kādikāśa and four times in the recension accepted in the Nāgārjuna's recension are indicated. Nine hundred years after the death of Lord Mahāvira the Agamas were headed down at Valabhi²³ by the Order of Jaina monks headed by Devardhigani Kāśyapa who was a yugapradhāna dārya belonging to the Order of Mathurā and hence a follower of Mathurā recension. So the modern scholars opine that while penning down the Agamas Devardhigani has mainly followed the Mathurā recension.

22. Ibid., p. 30, fn. 1

23. Ibid., p. 30, fn. 2, p. 31, fn. 1

24. Refer to the *Ācārāṅgagāthā*, MJV Ed., p. 21, fn. 1, 8, p. 33, fn. 10, p. 34, fn. 12, p. 40, fn. 12, p. 42, fn. 1, p. 47, fn. 2, p. 60, fn. 1, p. 63, fn. 13, p. 64, fn. 1; p. 65, fn. 10, p. 67, fn. 6, p. 68, fn. 18, p. 84, fn. 5, p. 90, fn. 10, p. 94, fn. 10

25. Ibid., p. 21, fn. 1, 8, p. 33, fn. 13, p. 40, fn. 12, p. 46, fn. 1, p. 46, fn. 1, p. 47, fn. 12, p. 60, fn. 1, p. 63, fn. 11; p. 68, fn. 10, p. 67, fn. 6, p. 90, fn. 10

26. Refer to this volume, p. 11, fn. 12, p. 16, fn. 7, p. 21, fn. 19, p. 22, fn. 8, p. 191, fn. 8, p. 194, fn. 7, p. 195, fn. 4, 9, p. 212, fn. 4, p. 240, fn. 17, p. 243, fn. 15, p. 254, fn. 16

27. Ibid., p. 21, fn. 19, p. 22, fn. 8, p. 194, fn. 7, p. 212, fn. 4

28. Refer to the *Prastāvanā* to the present edition of the *Sutrakṛtyāṅga*, p. 31, fn. 3

29. Refer to the *Prastāvanā* to the *Ācārāṅgagāthā*, MJV Ed., p. 31, fn. 3

सामान्यसङ्केतविवरणम्

[१] सूत्रहस्ताङ्गस्य संशोधने उपयुक्तानां सूत्रहस्ताङ्गस्य सप्तानां हस्तलिखितादर्शात् नामेकस्य मुद्रितादर्शस्य च सङ्केतानां सामान्यतो विवरणम् । विशेषरतो विवरणं प्रस्तावना-
आमुखन्यायवगन्तव्यम् ।

खं१ = 'खंभात' नगरस्य श्रीशान्तिनाथनालपंथीयजैनज्ञानभाण्डागारसत्का प्रतिः

खं२ = " "

पा० = संवत्तीराडा जैनज्ञानभाण्डागारसत्का तालपत्रोपरि लिखिता प्रतिः

पु१ = मुनिराजश्रीपुण्यविजयजीनशराजसंगृहीता कागजोपरि लिखिता प्रतिः

पु२ = " "

ला० = लालभाई दलपतभाई भारतीयविद्यामन्दिरस्था कागजोपरि लिखिता प्रतिः

सं० = 'संवेगीनो उपाश्रय, अहमदाबाद' इत्यत्रस्था कागजोपरि लिखिता प्रतिः

मू० } = यत्र सूत्रहस्ताङ्गस्य हस्तलिखितादर्शेषु मूलरूपः पूर्वं भिन्नः पाठो लिखितः पश्चात्तु
सं० } केनचित् संशोधितः तत्र मूलपाठस्योपदर्शनार्थं पामू० इत्यादयः सङ्केताः प्रयुक्ताः

यस्तु पाठः पश्चात् संशोध्य तत्र लिखितस्तदर्थं पासं० इत्यादयः सङ्केताः प्रयुक्ताः ।

ते च मयायोगमवगन्तव्याः ।

मु० = आगमोदयप्रमित्या वि. सं. १९७३ वर्षे प्रकाशिता सूत्रहस्ताङ्गस्य मुद्रिता प्रतिः ।

[२] अपरे सङ्केताः

अ० = अज्यायः, अण्ययनं वा । चू० = सूत्रहस्ताङ्गस्य चूर्णिः । चूपा० = सूत्रहस्ताङ्गचूर्णौ निर्दिष्टं पाठान्तरम् । टि० = टिप्पणम् । पृ० = पृष्ठम् । पं० = पङ्क्तिः । प्र० = प्रत्यन्तरे पाठः । शी० = सूत्रहस्ताङ्गस्य शीलचार्यविरचिता वृत्तिः । शीपा० = शीलचार्यविरचितायां सूत्रहस्ताङ्गवृत्तौ निर्दिष्टं पाठान्तरम् । सू० = सूत्रम् ।

सामान्यसङ्केतविवरणम्

[१] सूत्रकृताङ्गसूत्रस्य संशोधने उपयुक्तानां सूत्रकृताङ्गस्य सप्तानां हस्तलिखितादर्शात् नामेकस्य मुद्रितादर्शस्य च सङ्केतानां सामान्यतो विवरणम् । विशेषतो विवरणं प्रस्तावना-आमुक्तधावगन्तव्यम् ।

खं१ = 'खंभात'नगरस्य श्रीशान्तिनाथनालपत्रीपजैनज्ञानभाण्डागारसत्का प्रति:

खं२ =

"

पा० = संवत्तीराडा जैनज्ञानभाण्डागारसत्का तालपत्रोपरि लिखिता प्रति:

पु१ = मुनिराजश्रीपुष्पविजयश्रीमहाराजसंगृहीता कागजोपरि लिखिता प्रति:

पु२ =

"

ला० = लालभाई दलपतभाई भारतीयविधानमन्दिरस्था कागजोपरि लिखिता प्रति:

सं० = 'संवेगीनो उपाश्रय, अहमदाबाद' इत्यत्रस्था कागजोपरि लिखिता प्रति:

मू० } = यत्र सूत्रकृताङ्गस्य हस्तलिखितादर्शेषु मूलरूपः पूर्वं भिन्नः पाठो लिखितः पश्चात्

सं० } केनचित् संशोधितः तत्र मूल-पाठस्योपदर्शनार्थं पामू० इत्यादयः सङ्केताः प्रयुक्ताः

यस्तु पाठः पश्चात् संशोध्य तत्र लिखितस्तदर्थं पासं० इत्यादयः सङ्केताः प्रयुक्ताः ।

ते च यथायोगमवगन्तव्याः ।

मु० = आगमोदयसमित्या वि. सं. १९७३ वर्षे प्रकाशिता सूत्रकृताङ्गस्य मुद्रिता प्रतिः ।

[२] अपरे सङ्केताः

अ० = अथापः, अप्ययनं वा । चू० = सूत्रकृताङ्गस्य चूर्णिः । चूपा० = सूत्रकृताङ्गचूर्णी

निर्दिष्टं पाठान्तरम् । टि० = टिप्पणम् । पृ० = पृष्ठम् । पं० = पङ्क्तिः । प्र० = प्रत्यन्तरे

पाठः । शी० = सूत्रकृताङ्गस्य शीघ्रचार्यविरचिता वृत्तिः । शीपा० = शीघ्रचार्यविरचितायां

सूत्रकृताङ्गवृत्तौ निर्दिष्टं पाठान्तरम् । सू० = सूत्रम् ।

सम्पादनोपयुक्तग्रन्थसूचिः

[सङ्केतविवरणसहिता]

ग्रन्थनाम	प्रकाशकादि
भिषमकोश	बौद्धभारती, वाराणसी
" भाष्य	" "
" " स्फुटार्था	" "
भिधानचिन्तामणि	
मरकोश	
आभोगुं दिग्दर्शन	लेखक-हीराबाब रसिकदास ठापरडिया
१० = आचारान्नमून	श्री महावीर जैन शिवालय, बम्बई,
तथा० =	"
तृ० = आचारान्नचूर्णि	श्री ऋषभदेवजी केशरीमठजी, रतन्याम
आचारान्ननिर्युक्तिः	आगमोदयसमिति वि. सं. १९७२
तृती० = आचारान्नवृत्ति [शीलाचार्यविरचिता]	"
तृती० आगमोनु अवलोकन	हीराबाब रसिकदास ठापरडिया
तव० नि० = आवश्यकनिर्युक्तिः	आगमोदयसमितिः
तवश्यकचूर्णि	श्री ऋषभदेवजी केशरीमठजी, रतन्याम
तवश्यकनिर्युक्तेरवचूर्णिः [ज्ञानपागरगूरिविर- चिता]	
तवश्यकमूनवृत्तिः [हारिभट्टी]	आगमोदयसमितिः
सिमासिपाई [ऋषिभाषितानि]	लालभाई दलपतभाई भारतीय संस्कृति
" टीका [ऋषिभाषितटीका]	शिवामन्दिर, अहमदाबाद
उणादिमून	"
उत्तरा० = उत्तराध्ययनमून	श्री महावीर जैन शिवालय, बम्बई
उपनिषद्ः [कठारवः]	मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली ७
उवचाइय = औपपानिकमून	आगमोदयसमितिः
आप० = औपपानिकमून	"
औप० वृ० = औपपानिकमूनवृत्तिः [अभय- देवगूरिविरचिता]	"
अंगविज्ञा	प्राकृत देश सोसायटी
अंगमुत्तानि	जैन विश्वभारती, लाहन्, राजस्थान

सम्पादनोपयुक्तग्रन्थसूचिः

आगमोदयसमिति

"

निर्णयसागर प्रेस, मुंबई

"सिंधी जैन ग्रन्थमाला," भारतीय विद्याभवन, बम्बई

मा० दिगम्बर जैन संघ ग्रन्थमाला, मथुरा

मुनिश्री हजारीमल स्मृतिप्रंथ, व्यावर
पार्थनाय विद्याश्रम शोधसंस्थान, जैना-
श्रम, हिन्दू यूनिवर्सिटी, वाराणसी

आगमोदयसमिति
श्री ऋषभदेवजी केदासीमठजी, रत्नाम
भारतीय ज्ञानपीठ, काशी

"गंगाबाई जैन चॅरिटेबल ट्रस्ट, मुंबई ५६
श्री महावीर जैन विद्यालय
प्राच्य टेस्ट सोसायटी
श्री ऋषभदेवजी केदासीमठजी, रत्नाम
आगमोदयसमिति

मिथिला विद्यापीठ, दरभंगा
जैन आमानन्दसभा, भावनगर
जैन-संस्कृति-संरक्षक-संघ, सोलापूर

प्राच्य टेस्ट सोसायटी

"

"

"

आगमोदयसमिति

कल्पसूत्र

"सुबोधिका

कदावली

चरकसंहिता

"टीका [चक्रपाणिदत्तविरचिता]

छन्दानुशासन

जयधवल [वीरसेनाचार्यविरचिता कलापपाहुड-
टीका]

जैन आगमधर और प्राकृतवाङ्मय

जैन साहित्य का बृहद् इतिहास

ज्योतिष्करण्डकटीका

ज्ञाता० = ज्ञातार्थमर्कथाः

तत्त्वार्थभाष्य

तत्त्वार्थगजवार्तिक [अकलरुदेवविरचिता
व्याख्या]

तत्त्वार्थसर्वार्थसिद्धि [शृङ्गपादविरचिता]

निपट्टिशालाकापुरुषचरित्रम् [दशम पर्व]

दसार्थ० = दसार्थकालिकमूत्र

"चूर्णिः [धगल्लमिहविरचिता]

"वृद्धविवरणम्

"श्रुतिः [हार्दिभट्टी]

दशाधुनगकन्धः

दशा० नृ० = दशाधुनगकन्धचूर्णिः

दिप्यावदान

दादसाज्जपयचरुश्रुति

धवला [वीरसेनाचार्यविरचिता पञ्चमहागमटीका]

भ० १
नन्दीमूल

"चूर्णि

"श्रुतिः [हार्दिभट्टी]

"श्रुतिटिप्पणक

श्रुतिः [मन्वन्तिमूर्तिविरचिता]

सूत्रकृताङ्गसूत्रस्य विषयानुक्रमः

पृष्ठाः	विषयः	पृष्ठाङ्काः
८७३	स्वच्छतासूत्रम् (२३ अध्यायानि)	
८७३	स्वच्छतासूत्रम् (२३ अध्यायानि)	
	(४ उद्देशकाः)	
	प्रथम	
	बन्धन	इति
		प्रोक्तमिति
१		
२		
३		
४		
५		
६		
७		
८		
९		
१०		
११		
१२		
१३		
१४		
१५		
१६		
१७		
१८		
१९		
२०		
२१		
२२		
२३		
२४		
२५		
२६		
२७		
२८		
२९		
३०		
३१		
३२		
३३		
३४		
३५		
३६		
३७		
३८		
३९		
४०		
४१		
४२		
४३		
४४		
४५		
४६		
४७		
४८		
४९		
५०		
५१		
५२		
५३		
५४		
५५		
५६		
५७		
५८		
५९		
६०		
६१		
६२		
६३		
६४		
६५		
६६		
६७		
६८		
६९		
७०		
७१		
७२		
७३		
७४		
७५		
७६		
७७		
७८		
७९		
८०		
८१		
८२		
८३		
८४		
८५		
८६		
८७		
८८		
८९		
९०		
९१		
९२		
९३		
९४		
९५		
९६		
९७		
९८		
९९		
१००		

भद्राचीरस्वाभीनो संयमधर्मं
(श्रीसूत्रदृतांगनो छायानुवाद)
मूलाराधनटीका विजयोद्या [आराजिन-
सूरिविरचिता]

वायुपुराण
विशेषावश्यकभाष्य

„ स्वोपज्ञटीका
विसुद्धिमग्नो
श्रावकभूमि: [चौदाचार्येण असङ्गेन विरचिता]

सम० = समवायाङ्गसूत्र
„ वृत्ति: [अभयदेवसूरिविरचिता]

सामाचारीशतक [समयसुन्दरसूरिविरचित]
सांख्यकारिका [ईश्वरकृष्णविरचिता]
सि० = सिद्धहेमशब्दानुशासन

सूत्रकृताङ्गसूत्र
सुवृ० = सूत्रकृताङ्गचूर्णि: [प्रथमश्रुतस्कन्ध:]
„ [द्वितीयश्रुतस्कन्ध:]

सूत्रकृताङ्गनिर्युक्ति:
„ वृत्ति: [शीलाचार्यविरचिता]
„ दीपिका [हर्षपुलगाणिविरचिता]
„ दीपिका [साधुरङ्गविरचिता]

सेनप्रश्न
स्त्रीनिर्वाण-केवलिभुक्तिप्रकरणे
रघुनाथसूत्र

„ वृत्ति: [अभयदेवसूरिविरचिता]

शुभशत विद्यापीठ, अमरावती,
दोण्ड-गोपायकाम लुवाभाई भटे
बंगार गग जैन पन्थिकेसन सोसायटी,
कारंजा

लालभाई दत्तपतभाई भारतीय संस्कृति
विद्यामन्दिर, अहमदाबाद ९.

„
पान्थिप्रमात्र, वाराणसी
काशीप्रसाद जायराज रिचर्व इन्स्टिट्यूट
पटना
आगमोदय समिति

श्री महावीर जैन विद्यालय, मम्बई
प्राकृत टेक्स्ट सोसायटी
श्री ऋषभदेवजी केशरीमठजी, रतनाम
आगमोदयसमिति

„
मीमसी भाणेक, मुंबई
देवचंद लालभाई जैन पुस्तकोद्धार कं
सुरत

जैन आत्मानन्द सभा, भावनगर
आगमोदयसमिति

„

विषयानुक्रमः

७९

पृष्ठाङ्काः	विषयः	पृष्ठाङ्काः
	पञ्चमध्ययनं 'महावीरस्तवः'	
३५२-३८०	प्रभोर्महावीरस्यामिनो विविचयुगवर्गनद्वारेण स्मृतिः	६३-६७
	सप्तममध्ययनं 'कुशीलपरिभाषितम्'	
३८१-४१०	विविधान् कुशीलाधारात् प्राञ्चस्नान-लक्षणमोचन-होमादिना मोक्षवादिना स्तनं च वर्णयित्वा उपागावोपदेशः	६८-७३
	अष्टममध्ययनं 'वीर्यम्'	
४११-४३६	कर्मवीर्य-ऽकर्मवीर्ययोः (बल-वण्डितवीर्ययोः) स्वरूपमभिधाय ध्यानयोगेन विचरणावोपदेशः	७४-७८
	नवममध्ययनं 'धर्मः'	
४३७-४७२	संप्रमदावकविचिन्ताकारवर्गनसहितं धर्मस्वरूपवर्णनम्	७९-८४
	दशममध्ययनं 'समाधिः'	
४७३-४९६	समाध्यापायवर्णनम्	८५-८९
	एकादशमध्ययनं 'मार्गः'	
४९७-५३७	संसारतरणाय मार्गस्य वर्णनम्	९०-९५
	द्वादशमध्ययनं 'समरसरणम्'	
५३८-५५६	अतुणी क्रिया-ऽक्रिया-विनशा-ऽज्ञानवादिनां मतस्य वर्णनम्	९६-१००
	त्रयोदशमध्ययनं 'याथातथ्यम्'	
५५७-५७९	सम्बन्धान-दर्शन-चारित्र्यरूपस्य परमार्थस्य वर्णनम्	१०१-१०५
	चतुर्दशमध्ययनं 'ग्रन्थः'	
५८०-६०६	द्रव्यभावग्रन्थस्याग्निः दीक्षकस्य कर्तव्यानां वर्णनम्	१०६-११०
	पञ्चदशमध्ययनं 'जमतीतं'	
६०७-६३१	आपतचारित्र्येण साधुना मान्यमित्यस्य प्रतिपादनम्	१११-११५
	षोडशमध्ययनं 'गाथा'	
६३२-६६७	माह्य-भ्रमग-भिद्भु-निग्रन्थानां यथाशेस्वरूपस्य वर्णनम्	११६-११७
६६८-८७३	द्वितीयः श्रुतसूक्तग्रन्थः (७ बाध्ययनानि)	१२१-२५८
	प्रथममध्ययनं 'पौण्डरीकम्'	१२१-२५१
८७८	पुष्करिण्या वर्णनम्	१२१-१२२

द्वितीयमध्ययनं 'धैतालीयम्' (१ उद्देशः)
(मगध कथमदेवस्य ज्ञानवर्ति पुत्रानुद्दिश्य उपदेशः)

प्रथम उद्देशकः

८९-११०

मगधो वै समुद्देशः, अनित्यतायाश्च वर्णनम्

द्वितीय उद्देशकः

१११-१४३

मान-मद-सन्निदादिवर्जताया उपदेशः

तृतीय उद्देशकः

१४४-१६४

जगतोऽविच्छिन्नमोक्षसाधनं सुखदमहादिप्राप्ताय उपदेशः

चतुर्थमध्ययनम् 'उपमार्गपरिभा' (४ उद्देशः)

प्रथम उद्देशकः

१६५-१८१

सर्वज्ञत्वेन वर्णनम्

द्वितीय उद्देशकः

१८२-१९३

सर्वज्ञत्वेन वर्णनम्

तृतीय उद्देशकः

१९४-२१०

सर्वज्ञत्वेन वर्णनम्

चतुर्थ उद्देशकः

२११-२२७

सर्वज्ञत्वेन वर्णनम्

चतुर्थमध्ययनम् 'सर्वज्ञपरिभा' (१ उद्देशः)

प्रथम उद्देशकः

२२८-२४४

सर्वज्ञत्वेन वर्णनम्

द्वितीय उद्देशकः

२४५-२६१

सर्वज्ञत्वेन वर्णनम्

तृतीय उद्देशकः

२६२-२७८

सर्वज्ञत्वेन वर्णनम्

विषयानुक्रमः

७९

सूत्राङ्काः	विषयः	पृष्ठाङ्काः
	पष्ठमध्ययनं 'महावीरस्तयः'	
३५२-३८०	प्रभोर्महावीरव्यामिनो विविधगुणवर्णनद्वारेण स्तुतिः	६३-६७
	सप्तममध्ययनं 'कुशीलपरिभाषितम्'	
३८१-४१०	विविधान् कुशीलाधारान् प्राञ्चस्नान-लवणामोचन-होमादिना मोक्षवादिनां सतं च वर्णमिच्छा हरणायापदेशः	६८-७३
	अष्टममध्ययनं 'धीर्यम्'	
४११-४३६	कर्मरीया-ऽकर्मवीर्ययोः (बाल-पण्डितवीर्ययोः) स्वरूपमभिधाय ध्यानयोगेन विचरणाद्योरदेशः	७४-७८
	नवममध्ययनं 'धर्मः'	
४३७-४७२	संयमशतकविविधानाचारवर्णनसहितं धर्मस्वरूपवर्णनम्	७९-८४
	दशममध्ययनं 'समाधिः'	
४७३-४९६	समाध्युपायवर्णनम्	८५-८९
	एकादशमध्ययनं 'मार्गः'	
४९७-५३७	संसारतरणाय मार्गस्य वर्णनम्	९०-९५
	द्वादशमध्ययनं 'समनसरणम्'	
५३८-५५९	चतुर्णां क्रिया-ऽक्रिया-विनया-ऽज्ञानवादिनां मनस्य वर्णनम्	९६-१००
	त्रयोदशमध्ययनं 'यायातय्यम्'	
५६०-५७९	संयमज्ञान-दर्शन-चारित्र्यरूपस्य परमार्थस्य वर्णनम्	१०१-१०५
	चतुर्दशमध्ययनं 'ग्रन्थः'	
५८०-६०६	द्रव्यभावग्रन्थस्याग्निः दीशकस्य फलव्यानां वर्णनम्	१०६-११०
	पञ्चदशमध्ययनं 'जमनीर्त'	
६०७-६३१	आपत्तचारित्र्येण साधुना भाव्यमित्यस्य प्रणिपादनम्	१११-११५
	षोडशमध्ययनं 'गाथा'	
६३२-६३७	माहग-भ्रमण-भिद्यु-भिर्ग्रन्थानां यथावत्स्वरूपस्य वर्णनम्	११६-११७
६३८-८७३	द्वितीयः श्रुतस्कन्धः (७ अध्यायानि)	१२१-२५८
	प्रथममध्ययनं 'पौण्डरीकम्'	१२१-१५१
८७८	शुक्लरिष्या वर्णनम्	१२१-१२२

सूत्राङ्काः

विषयानुक्रमः

विषयः

पृष्ठः

१३९-१४२	पुण्डरीकोच्चैःपङ्कगामिलापिगो नीरतीरप्रष्टपुरुषचतुष्टयस्य वर्णनम्	१२२-१२५
१४३	पुण्डरीकोच्चैःपङ्कगामिलापिगो नीरतीरप्रष्टपुरुषचतुष्टयस्य वर्णनम्	१२५-१२६
१४४-१४५	भगवता महाशरीरेण विहित उपनयः	१२६-१२७
१४६-१४७	राजः राजपरिवदश्च वर्णनम्	१२७-१२८
१४८-१४९	तर्जनीहन्तरीरवादिनः प्रथमपुरुषस्य वर्णनम्	१२८-१२९
१५०-१५१	पञ्चमहाभूत-आत्मरष्टपञ्चमहाभूतवादिद्वितीयपुरुषवर्णनम्	१२९-१३०
१५२-१५३	ईश्वरकारिणिकस्य तृतीयपुरुषस्य वर्णनम्	१३०-१३१
१५४-१५५	निवर्तिनादिनश्चतुर्थपुरुषस्य वर्णनम्	१३१-१३२
१५६	कार्यमार्गमनातानां चतुर्णां पुरुषाणां कामभोगेषु विषण्णत्वम्	१३२-१३३
१५७-१५८	भिन्नोः स्वरूपस्य वर्णनम्	१३३-१३४

द्वितीयमध्ययनं 'प्रियास्थानम्'

१५९-१६०	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१३५-१३६
१६०-१६१	व्यक्त्यम्	१३६-१३७
१६१	प्रजापत्येकः धर्मपक्षे व्यक्त्यम्	१३७-१३८
१६२	धर्मपक्षे व्यक्त्यम्	१३८-१३९
१६३	मिथ्यापक्षे व्यक्त्यम्	१३९-१४०
१६४	प्रजापत्येकः धर्मपक्षे व्यक्त्यम्	१४०-१४१
१६५-१६६	प्रजापत्येकः धर्मपक्षे व्यक्त्यम्	१४१-१४२
१६६	प्रजापत्येकः मिथ्यापक्षे व्यक्त्यम्	१४२-१४३

धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण

१६७	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१४३-१४४
१६८	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१४४-१४५
१६९	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१४५-१४६
१७०	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१४६-१४७

तृतीयमध्ययनं 'माहात्म्यम्'

१७१-१७२	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१४७-१४८
१७३	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१४८-१४९
१७४	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१४९-१५०
१७५	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५०-१५१
१७६	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५१-१५२
१७७	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५२-१५३
१७८	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५३-१५४
१७९	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५४-१५५
१८०	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५५-१५६
१८१	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५६-१५७
१८२	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५७-१५८
१८३	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५८-१५९
१८४	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१५९-१६०
१८५	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१६०-१६१
१८६	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१६१-१६२
१८७	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१६२-१६३
१८८	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१६३-१६४
१८९	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१६४-१६५
१९०	धर्म-ऽधर्मभेदोऽधर्मपक्षे श्रवोदत्तानां क्रियास्थानानां विस्तरेण	१६५-१६६

विषयानुक्रमः

८१

पृष्ठाङ्काः	विषयः	पृष्ठाङ्काः
७४३	अभिज्ञानिकाविवेचनानामाहारस्य वर्णनम्	२०७
७४४	वपुष्ठाविक्रीडानामाहारस्य वर्णनम्	२०७-२०८
७४५	पृथिवीकाविक्रीडानामाहारस्य वर्णनम्	२०८-२०९
७४६	सर्वेजीवानुद्दिश्य सामान्यतो वर्णनम्	२०९
	अनुर्थमध्ययनं 'प्रत्याख्यानप्रिया'	२१०-२१६
७४७	अप्रत्याख्यानं पापकर्मवन्धः	२१०
७४८	शोधकस्य आशयः	२१०-२११
७४९-७५२	आचार्यस्य परिहारः	२११-२१५
७५३	संयत्नरूपम्	२१५-२१६
	पञ्चममध्ययनम् 'अनाचारघृतम्'	२१७-२२१
७५४-७८१	विविधानामनापारागं वर्णनं वद्वर्जनाय शोधदेताः	२१७-२२१
	षष्ठमध्ययनम् 'आर्द्रकीयम्'	२२२-२३२
७८७-७८९	आर्द्रं प्रति गोशालकस्य वचनम्	२२२
७८९-७९२	आर्द्रकुमारस्य गोशालकं प्रति प्रतिवचनम्	२२२
७९३	आर्द्रं प्रति गोशालकस्य वचनम्	२२३
७९४-७९६	आर्द्रकुमारस्य गोशालकं प्रति उत्तरम्	२२३
७९७ पूर्वार्थम्	आर्द्रं प्रति गोशालकस्य वचनम्	२२३
७९७-८००	आर्द्रकुमारस्य प्रतिवचनम्	२२३-२२४
८०१-८०२	आर्द्रं प्रति गोशालकस्य वचनम्	२२४
८०३-८११	आर्द्रकुमारस्य गोशालकं प्रति उत्तरम्	२२४-२२६
८१२-८१५	आर्द्रं प्रति बौद्धभिक्षूनां वचनम्	२२६-२२७
८१६-८२८	आर्द्रकुमारस्य बौद्धभिक्षून् प्रति उत्तरम्	२२७-२२९
८२९-८३०	आर्द्रं प्रति ब्राह्मणानां वचनम्	२२९
८३१	आर्द्रकुमारस्य ब्राह्मणानां प्रति उत्तरम्	२३०
८३२-८३४	आर्द्रं प्रति श्रद्धाङ्गिनां वचनम्	२३१
८३५-८३७	आर्द्रकुमारस्य उत्तरम्	२३१-२३२
८३८	आर्द्रं प्रति हस्तिनापुरिणां वचनम्	२३२
८३९-८४०	आर्द्रकुमारस्य उत्तरम्	२३२
८४१	भक्त्यागतरत्नोपायः	२३२
	सप्तममध्ययनं 'नालन्दीयम्'	
८४२-८४४	पञ्चगृहाद् बहिराङ्गस्यायं लेखो नाम भ्रमणोपायकं शेखरप्रियायामुद्धृताः श्लोकाः	

शुद्धाष्टाः

८४५

विषयानुक्रमः

विषयः

शुद्धाष्टाः

२३७

२३९

२३९-२४०

२४०-२४३

२४३

२४९-३७६

२५९-३५३

२५९-३०३

३०३-३४४

३४५-३५५

३५५-३७५

३७५-३७६

बनगण्डे भगवान् महावीरो गौतमस्वामी च विहरतः, तत्र गौतम-
स्वामिनः समीपे श्रीवार्धनायनीयंकरमन्तानीवरश्च वेङ्गलपुत्रस्य
उद्दकस्य ज्ञानमनं प्रभञ्ज

‘भवत्तं भगवाः भगवोरापकात्’ श्रम ‘हिंसाजल्पव्याने’ कारयन्ति,
हित्वा ‘श्रम’ रणने ‘श्रमभूत’ शब्दं प्रयुज्य श्रम्यान्त्यानं कारयि-

तवम्’ इति उद्दकस्य गौतमस्वामिने कथनम्।
भगवतो गौतमस्वामिना भूराद्वानावश्यक्यप्रतिपादनम्

भगवतो गौतमस्वामिन उद्देन सह संशब्दः
भगवतो महावीरश्चात्रिकमागच्छ उद्देन पञ्चमहात्रिकमपत्ति-

कमग उद्देपाद्रीकरणम्

३ परिशिष्टानि

प्रथमं परिशिष्टं ‘त्रिनिश्रिष्टाद्दृष्टिः’

(१) प्रथमपुत्रकल्पनात्तत्रिकिष्टाद्दृष्टिः

(२) द्वितीयपुत्रकल्पनात्तत्रिकिष्टाद्दृष्टिः

द्वितीयं परिशिष्टं ‘श्रवणानुसंगानामकारादिकमः’

तृतीयं परिशिष्टं ‘कतिपयानि त्रिनिश्रिष्टानि त्रिनिश्रिष्टानि’

तृतीयं परिशिष्टं

॥ श्रीऋग्वेदस्यामिने नमः ॥

॥ श्रीयजुर्वेदस्यामिने नमः ॥

॥ श्रीसंहितायामिने नमः ॥

॥ नमो शु नं समलस्य मगधमो महारमदापीरयद्रमापमामिस्त ॥

॥ नमः श्रीमद्गुरुदेवेभ्यः ॥

पंचमगगहरमपचंसिरिसुहृन्ममामिदिरूपं विदूषमं

सूयगडंगसुत्तं ।

॥ पटमो सुयक्खंधो ॥

१

पटमं अज्ञायणं 'समयो'

[पटमो उदेमत्रो]

॥ नमः श्रीवर्धमानाय । अर्हं नमः ॥

१ बुद्धिञ्च 'निउट्टेजा' पंधणं परिजानिया ।

किंमाह पंधणं धीरे? किं वा जाणं 'निउट्टेई' ? ॥ १ ॥

२ चित्तमंतमचित्तं वा परिगिञ्छ किस्सामधि ।

अन्नं वा अणुजाणोति एवं दुक्कता ण मुंचइ ॥ २ ॥

३ मयं तिसायए पाणे अदुवा अण्णेहि धायए ।

दणंतं वाऽणुजाणाइ वेरं वेडुंति अप्पणां ॥ ३ ॥

५

१०

१. नमः श्रीवर्धमानाय सं १ । अर्हं सं २ पु २ । अर्हं नमः पु १ । नमः श्रीवर्धमानजिनाय ।

अर्हं ला० ॥ २. निउट्टेजा पु १ ला० । निउट्टेजा पु २ ॥ ३. किंमाह पंधणं धीरे पु १ सू० ।

“किंमाह पंधणं परि.....बुद्ध्यापीर गुणात् दधातीति धीरेः” सू० । “किंमाह निमुक्कतात्

कनयने धीरेः दीर्घकृत्” धी० ॥ ४. निउट्टेई सू० ॥ ५. “चित्तमचित्तं वा परिगिञ्छ कस्सामधि

खे १ ॥ ६. “पाणं एधं सं १ पु १, २ । पाणं एधं ला० ॥ ७. मुचरि सं १ पु १ ॥ ८. यापये सू० ॥

९-१०. विना-वडुंति सं १ । वडुंति सं २ पु १, २ ला० । दुक्कता-जा० सू० १३, ११४ ॥

- ४ डोम कुने मनुजो वेदि वा मंथे परे ।
मनः कुनः बने अतःवेदि मुनिग ॥ ४ ॥
- ५ विने मंगिया नेर मन्थे न तंगार ।
मनः डोमि नेर कैमला उ तिउट्टी ॥ ५ ॥
- ६ — विने तिउट्टी नेर मन्थे-मन्थी ।
मन्थे तिउट्टी मन्थे कंमि मन्थी ॥ ६ ॥
- ७ विने नेर मन्थी इमिनेमिनिग ।
मन्थे नेर नेर मन्थे मन्थी ॥ ७ ॥
- ८ ने नेर मन्थी ने मन्थी वि मन्थी ॥ ८ ॥
- ९ ने नेर मन्थी ने मन्थी नेर मन्थी ॥ ९ ॥

- ९ जंहा य पुद्वीधूमे एगे नाणा द्वि दीसइ ।
एवं भो ! कसिणे 'लोण' एके विज्जा शु वत्तए ॥ ९ ॥
- १० एवमेगे ति जंपंति मंदा आरंभणिस्मिया ।
एगे किञ्चा सयं पावं निव्वं दुक्कं नियच्छइ ॥ १० ॥
- ११ पत्तयं कग्गिने आया जे पाटा जे य पंडिता ।
संति पेचा ण ते मंति णत्थि सत्तावेगातिया ॥ ११ ॥
- १२ णत्थि पुणे य पावे या णत्थि लोण इतो परे ।
सरीस्स विगामेगं विणासो हाति 'देहिणो ॥ १२ ॥
- १३ कुव्वं च कैरवं चेव सयं कुव्वं ण 'विज्जति ।
एवं अक्करओ अप्पा एवं ते उ पगम्भिया ॥ १३ ॥
- १४ जे ते उ यास्सो एवं लोण तेसिं कुंओ सिया ।
तमातो ते तमं जंति 'मंदा आरंभनिस्सिया ॥ १४ ॥"
- १५ संति पंच महम्मूता इहमेगेसि आहिता ।
औयछट्ठा पुंजेगाऽऽहु आया लोणे य साम्भे ॥ १५ ॥

१. जंहा य पुद्वीधूमे एगे नाणिहि दीसंती खं १ ॥ २. लोण विण्णू नाणा हि दीसए खं २ ख० ।
लोण विण्णू नाणा हि बटइ पु १, २ ला० ॥ ३. 'मेगे ति पु १, २ ला० । "एवं" 'एगे
ति 'एक एव पुद्वः' एवं प्रमाणते" ख० । "एवमेगेदादि। एवम्.....एके केचन.....
अल्पन्ति" खी० ॥ ४. "एगे किञ्चा सयं पावं.....एकः कृत्वा इत्ये पापम्" ख० । "एके
केचन.....हत्वा.....इत्यम्.....पापम्.....तीनदुःखं.....नियच्छतीति आर्पत्वा
बहुवचनार्थे एकवचनमकारि" खी० ॥ ५. पावं मेगे(ण ख० ला०) तिष्वं नियच्छइ पु १, २
ला० ख० । एतदनन्तरं सर्वगणकारी मत्तः इत्यधिकं वर्तते पु १, २ ला० ॥ ६. पक्षा खं २ ॥
७. 'ववाइया खं २ । 'ववायया पु १, २ ला० । "उपपातेन निर्गता भौतपातिकाः, भवाद
मवान्तरगमिनो न भवन्तीति सात्वयार्थः" खी० ॥ ८. परं ख० । परे खं १ ॥ ९. देहिणे
ख० । एतदनन्तरं लब्धीवत्करीरकारी मत्तः इत्यधिकं वर्तते खं २ पु १, २ ला० ॥ १०. कारयं
खं २ पु १, २ ॥ ११. विज्जती खं १, पु १ ॥ १२. एवमेगे पा" ख० । ते उ एवं पग" खं २
पु १, २ ला० ॥ १३. कम्मो खं २ ॥ १४. मंदा मोहेण पाठना कृतः ॥ १५. एतद्वापानन्तरम्
अकिरियकारी मत्तः इत्यधिकं वर्तते खं २ पु १, २ ला० ॥ १६. "आणउट्ठो पुणो आहु.....
आत्मा पठः, कोट्ठीः ? यथा पथ महाभूतानि सन्ति तथा तेभ्यः पृथग्भूतः पठ आत्माएवः
परायोऽस्तीति भावः" खी० ॥ १७. पुणेगाहु खं १ । पुणो आहु खं २ पु १, २ ला० । "ते तु
आणछट्ठा पुण एगे आहु" ख० । "ते च वादिन एवमाहुः एवमावयातवन्तः यथा... आरम-
पथानि भूतानि विवृण्व इति" खी०, एतदनुसारेण पुणेवाऽऽहु इति पाठः खी० सम्मतः प्रतीयते ॥

२६ < णाणाविहाइं दुक्खाइं अणुभवन्ति पुणो पुणो ।
संसारचक्खवालमि वाहि-मच्चु-जराकुले ॥ २६ ॥

२७ उच्चाववाणि गच्छन्ता गम्भमेस्संतऽणंतमो ।
नॉयपुत्ते महावीरे एवमाह जिणोत्तमे ॥ २७ ॥ ति वेमि ॥ >

॥ 'पदमज्ज्ञयणे पदमो उद्देसओ ॥

५

[विद्मो उद्देसओ]

२८ आंघायं पुंण एगेसिं उववन्ता पुढो जिया ।
'वेदयन्ति सुहं दुक्खं अदुवा लुं'पन्ति ठाणओ ॥ १ ॥

२९ न तं सयंकडं दुं'क्खं कओ अन्नकडं च णं ।
सुहं वा जेइ वा दुक्खं सेहियं वीं असेहियं ॥ २ ॥

१०

ते प्रवृत्ताः, णमिति वाक्पालद्वारे" शी० ॥ १६ पूर्वार्धमिदं नास्ति ख १ । अनेइं बोध्यम्—इत
२१ गायान आरब्ध २५ गाथापर्यन्तं तासां रावोसामपि गायानां स्थाने खं २ पु १, २ ला० मध्ये
०णो एव ते संसारपारया, ०णो एवं ते गम्भस्य पारया, एवं ते जम्भस्य पारया, न ते दुक्खस्स
पारया, जे ते उ वादिणो एवं न ते मारस्य पारया इति पाठः ॥ * वातिणो खं १ ॥
१. खं १ पु १, २ ला० विना < > एतदन्तर्गतपाठस्थाने चूर्त्यनुसारणैव गायैव सम्भाव्यते—
संपारचक्खवालमि भमंवा [य पुणो पुणो ।] उच्चावयं गियच्छन्ता गम्भमेस्संतऽणंतमो ॥ २६ ॥
ति वेमि । अपेक्षी चूर्तिः—“संपारचक्खवालमि० सिलोगो । एवमस्मिन् संसारचक्खाले भ्रमन्तः
चकवद् भ्रममाणा उच्चावयं गियच्छन्ता..... गम्भमेस्संतऽणंतमो..... इति परिसमाप्ती वेमि ति ” ।
खं २ प्रनौ तु धार्या एव सूत्रगाथा एवं वर्तते—णाणाविहाइं दुक्खाइं अणुहवन्ति पुणो पुणो ।
संपारचक्खवालमि वाहिनच्चुजराकुले । उच्चावयाइं गच्छन्ता गम्भमेस्संतऽणंतमो ॥ ति वेमि ।
शीलाचार्येण स्वशैवं व्याख्या कृतानि—“तथा न ते वादिनः संसार गर्भ-जन्म-दुःख मारादि-
पारया भवन्तीति । यत् पुनस्ते प्राप्नुवन्ति तद् वर्णयितुमाह—णाणाविहाइं मित्यादि । नानाविधानि
..... दुःखानि ये एवभूता वादिनस्ते पीन-पुन्येन समनुभवन्ति, एतच्च श्लोकार्थं सर्वेषुत्तर-
श्लोकोर्ध्ववाच्यम् । शेषं शुभम वाचदुःखकसमातिरिति । नवरम् उच्चाववाणीति अधमोलमानि
नानाप्रकाराणि वासस्थानानि गच्छन्तीति । गच्छन्तो भ्रमन्तो गर्भाद् गर्भमेप्सन्ति यास्यन्ति
अनन्तशो निर्दिष्टेदमिति श्रवीमीति सुधर्मस्त्वामी जम्बूस्त्वामिन् प्रत्याह ।”—शी० ॥ २. मय-
(वु)वाहिजराकुले ख १ ॥ ३. 'मेसंत' खं २ पु १, २ ला० चू० ॥ ४. नातिपुत्ते खं १ ॥
५. एवमाह पु १, २ ला० ॥ ६. प्रयमोदेसकः ख १ ॥ ७. अक्खायं पु १ २ ला० ॥
८. पुणिहेगेसि चू० ॥ ९. वेदयनी चू० ॥ १०. लुं'पति ख १ । “अदुवेति अपया
विलुप्यन्ते उच्छिद्यन्ते” शी० ॥ ११. दुक्खं कओ अण्ण" चू० ॥ १२. जति खं २ पु
१, २ ला० । जदिवाऽसुहं चू० ॥ १३. व खं १ ॥

- १६ दुहओ 'ते ण विणस्संति 'नो य उप्पज्ज असं ।
सब्बे वि संब्रहा भावा नियतीभावमागता ॥ १६ ॥
- १७ पंच खंधे वयंतगे बाला उ खण्णजोगिणो ।
अन्नो अणन्नो पेयाऽऽहु हेउयं चं अहेउयं ॥ १७ ॥
- १८ पुढवी आऊ तेऊ य तहा वाऊ य एंऊओ ।
चत्तारि धाउणो रूवं एवमाहंसु जाणगा ॥ १८ ॥
- १९ अमारमावसंता वि आरण्णा वा वि पंथ्या ।
ईमं दरिसणमावन्ना सब्बदुक्खा "विमुचती ॥ १९ ॥
- २० "ते णावि संधिं णचा णं न ते धम्मविऊ जणा ।
जे ते उ वाइणो एवं ण ते ओहंतरोऽऽहिता ॥ २० ॥
- २१ "ते णावि संधिं णचा णं न ते धम्मविऊ जणा ।
जे ते उ वाइणो एवं ण ते संसारपारगा ॥ २१ ॥
- २२ "ते णावि संधिं णचा णं न ते धम्मविऊ जणा ।
जे ते उ वाइणो एवं ण ते गन्धस्स पारगा ॥ २२ ॥
- २३ "ते णावि संधिं णचा णं न ते धम्मविऊ जणा ।
जे ते उ वाइणो एवं न ते जम्मस्स पारगा ॥ २३ ॥
- २४ "ते णावि संधिं णचा णं न ते धम्मविऊ जणा ।
जे ते उ वाइणो एवं न ते दुस्सस्स पारगा ॥ २४ ॥
- २५ "ते णावि संधिं णचा णं न ते धम्मविऊ जणा ।
जे ते उ वाइणो एवं न ते मारस्स पारगा ॥ २५ ॥

[illegible]

२६ < गाणाविहाइ दुक्खाइं अणुमवंति पुणो पुणो ।
संसारचक्रवालमि वादि-मद्यु-जराकुले ॥ २६ ॥

२७ उच्चावयाणि गच्छंता गन्धमेस्संतऽणंतयो ।
नोयपुत्ते महावीरे एवमाह जिणोत्तमे ॥ २७ ॥ ति वेमि ॥ >

॥ 'पदमज्ज्ञयणे पदमो उद्देसओ ॥

५

[विद्मो उद्देसओ]

२८ ओघायं पुंण एगेसिं उववन्ता पुढो जिया ।
'वेदयंति सुहं दुक्खं अदुवा लुंप्पंति ठाणओ ॥ १ ॥

२९ न तं सयंकडं दुक्खं कओ अन्नकडं च णं ।
सुहं वा जइ वा दुक्खं सेहियं वो असेहियं ॥ २ ॥

१०

ते प्रवृत्ता, जमिति वाक्पालद्वारे" शी० ॥ १६ पूर्वार्थमिदं नास्ति ख १ । अत्रेदं बोध्यम्—इत
२१ गायान आरभ्य २५ गायार्थ्यन्त तागा सर्वामामपि गायानां स्थाने ख २ पु १, २ ला० मध्ये
०णो एवं ते संसारपारया, ०णो एवं ते गन्धस्म पारया, एवं ते जग्मस्म पारया, न ते दुक्खस्म
पारया, जे ते उ वादिणो एवं न ते मारस्म पारया इति वाठः ॥ * वातिणो खं १ ॥

१. खं १ पु १, २ ला० भिना < > एतदन्तर्गतं ताठस्थाने चूर्त्यनुसारणैकैव गायैव सम्भाव्यते—
संसारचक्रवालमि भमंता [च पुणो पुणो] उच्चावयं गियच्छंता गन्धमेस्संतऽणंतयो ॥ २६ ॥
ति वेमि । अत्रेदं चूर्तिः—“संसारचक्रवालमि० मिलोणो । एवमस्मिन् संसारचक्रवाले भ्रमन्ता
चक्रवद् भ्रममाणा उच्चावयं गियच्छंता.....गन्धमेस्संतऽणंतयो” इति परिसमाप्ति वेमि ति” ।
खं २ प्रनौ तु सार्था एव सूत्रगाथा एव वर्तते—गाणाविहाइं दुक्खाइं अणुमवंति पुणो पुणो ।
संसारचक्रवालमि वादिमद्युजराकुले । उच्चावयाइं गच्छंता गन्धमेस्संतऽणंतयो ॥ ति वेमि ।
शीलाचार्येण तत्रैव व्याख्या कृतानि—“तया न ते वादिन. संसार गर्भ-जन्म-दुःख मारादि-
पारया भवन्तीति । यत् पुनस्ते प्राप्नुवन्ति तद् दर्शयितुमाह—गाणाविहाइमिलोदि । नानाविधानि
.....दुःखानि ये एवंभूता वादिनस्ते पीन पुन्येन समनुभवन्ति, एतच्च श्लोकार्थं सर्वेपूर्तर-
श्लोकार्थेऽप्यव्योक्तम् । शेषं सुगमं यावदुद्देशकसमाप्तिरिति । नवरम् उच्चावचानीति अधमोत्तमानि
नानाप्रकाराणि वासस्थानानि गच्छन्तीति । गच्छन्तो भ्रमन्तो गर्भाद् गर्भविष्यन्ति यास्यन्ति
अनन्तसो निर्दिच्छेदमिति प्रवीमीति सुधर्मस्वामी जम्बूस्वामिनं प्रत्याह ।”—शी० ॥ २. मद्य-
(च)वादिजराकुले खं १ ॥ ३. 'मेस्संत' खं २ पु १, २ ला० चू० ॥ ४. नातिपुत्ते खं १ ॥
५. एवमाहु पु १, २ ला० ॥ ६. प्रयमोद्देशकः खं १ ॥ ७. अक्खायं पु १ २ ला० ॥
८. पुणिहेगेमि चू० ॥ ९. वेदयंती चू० ॥ १०. लुंप्पंति खं १ । “अदुवेति अथवा.....
विलुप्यन्ते लच्छियन्ते” शी० ॥ ११. दुक्खं कओ अण्णं चू० ॥ १२. जति खं २ पु
१, २ ला० । जदिहाइसुहं चू० ॥ १३. व खं १ ॥

- ३० न स्यात् कर्तुं न शक्नोति वेदयति पुनो विना ।
संविदं न तदा तेभि इत्येतेभिर्नदियं ॥ ३ ॥
- ३१ तन्निष्ठं वेदं वाच्यं वेदितव्यमिति ।
विद्वत्-उत्तरं स्यात् वेदार्थं अनुविता ॥ ४ ॥
- ३२ तन्मते उ तन्मते न मुक्तं विद्वत्तया ।
तं दृष्ट्वा वेदं न ते दृष्ट्वा विद्वत्तया ॥ ५ ॥
- ३३ कर्तुं विद्वत् कर्तुं वेदं विद्वत्तया विद्वत् ।
कर्तुं वेदं वेदं विद्वत्तया विद्वत्तया ॥ ६ ॥
- ३४ वेदं विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया ।
विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया ॥ ७ ॥
- ३५ वेदं विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया ।
विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया ॥ ८ ॥
- ३६ वेदं विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया ।
विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया विद्वत्तया ॥ ९ ॥

- ३७ एवं तु समणा एगे 'मिच्छदिट्ठी अणारिया ।
असंकिताइं संकंति संकिताइं असंकिणो ॥ १० ॥
- ३८ धम्मपण्णवणा जां सा तं तु संकंति मूढगा ।
आरंमाइं न संकंति अवियत्ता अकोविया ॥ ११ ॥
- ३९ सव्वप्पगं विउक्कमं सव्वं णमं विट्ठणिया ।
अणत्तियं अकम्मंसे एयमहं मिगे जुए ॥ १२ ॥
- ४० जे एतं णाभिजाणंति 'मिच्छदिट्ठी अणारिया ।
मिगा वा पासवद्धा ते पायमेसंतडणंतसो ॥ १३ ॥
- ४१ माहणा समणा एगे सव्वे णाणं सयं वदे ।
संखलंगे वि जे पाणा न ते जाणंति किंयणं ॥ १४ ॥
- ४२ मिलक्खु अभिलक्खुस्स जेहा बुत्ताणुभोसती
ण हेउं से 'विजाणाति भासियं तड्णुमासती ॥ १५ ॥
- ४३ एवमण्णाणिया नाणं 'वयंता विसयं सयं ।
'णिच्छयत्थं ण जाणंति मिलक्खू वे अयोहिए ॥ १६ ॥

विममं तेगुवागते वू० । "विपमान्नेन कूटपाशादियुक्तेन प्रदेसेनोपागमः, यदिवा विपमान्ते कूटपाशादिके आत्मानमनुपातयेत्" शी० । "विममं णाम कूटपाशोपमे आरीणं तद्वायुगद्गारं तं विममं समं च तेग मलः उपागमः" वू० ॥ १८. वू० विना-पाशादी ख १ शी० । 'पासाइं खं २ ला० । 'पासायं पु २ । 'पासातो पु १ । "ते वदे पयवासेहिं, से वि स मूगः । वय्यते स्म वय्य-(दः), पदं पासायतीति पदपाशः, स च कूटः उपगो वा" वू० । "तत्र चासौ पत्तिनो बद्धश्च तेन कूटादिना पदपाशादीननर्थबहुलानवस्थाविशेषान् प्राप्तं तत्र बन्धने धात्रे विनाशं नियच्छति प्राप्नोतीति ।" शी० ॥ १९. धनं वू० । "घन्तः पातकं, पातक एवान्तं, पातेन घन्तं करोतीति घन्तं, नियतमधिकं वा घन्तं गच्छति नियच्छति" वू० ॥ २०. निगच्छति(वी खं १) खं १ पु १ । इत्यन्तामुपरितनं टिप्पणम् ॥

१. मिच्छदिट्ठी पु १ वू० । मिच्छदिट्ठि यं १ । मिच्छदिट्ठी ला० ॥ २. संकिंती वू० । "संकिताः" शी०, एतदनुसारेण संकिता इति पाठोऽत्र शी० कृतिभूनां सम्मनो भाति ॥ ३. जा तु सीसे संकंति वू० ॥ ४. आरंमाणि यं १ । "आरंमाय ण संकंति, य वंति" वू० ॥ ५. विउक्कमं वू० ॥ ६. वा अणत्तियं खं १ । "वा अणत्तियं खं १ । अणत्तियं पु २ । "विउगिणं.....अणत्तियं" वू० ॥ ७. जे तेनं च खं १ । मिच्छदिट्ठी ला० ॥ ९. वेगे खं १ ॥ १०. सव्वलंगं वू० । ॥ ११, १२. निच्छिवायं खं

२ पु मा ॥ १२. निवाणेति वू० ॥ १४. ॥ ११, १२. निच्छिवायं खं १ पु १, २ ला० ।

" वू० । "

- ४४ अग्गानियान वीममा अग्गाने नो निवच्छती ।
अन्नतो य परं पालं कुतो अग्गेउयुमासिउं ? ॥ १७ ॥
- ४५ वणे मूदे जथा जंतू मूदेनेनायुगामिए ।
दुइओ मि अहंरिना निगं सोयं निवच्छति ॥ १८ ॥
- ४६ अंतो अंधं पइं मित्रो दूमद्वान गच्छती ।
आवखे उअं जंतु अंदुवा पंथायुगामिए ॥ १९ ॥
- ४७ पवनेने निरावर्द्धी घम्मनागइगा वयं ।
अंदुग अयम्मनावखे ण ते मं वज्जुपं वए ॥ २० ॥
- ४८ पवनेने निरावर्द्धी णो अगं पज्जुरामिया ।
अन्नं य निरावर्द्धी पंमं नू दि दुम्मी ॥ २१ ॥
- ४९ अन्नं अन्नं अन्नं अन्नं अन्नं अन्नं अन्नं ।
अन्नं अन्नं अन्नं अन्नं अन्नं अन्नं अन्नं ॥ २२ ॥

- ५० मयं मयं पममंता गगहंता परं पंहे ।
जे उ तत्प विउस्संनि भंसारं ते विउस्सिया ॥ २३ ॥
- ५१ बहारं पुरस्सायं किरियावाइदरिस्सुणं ।
कम्मधिनागहानं संसारपरिवृणं ॥ २४ ॥
- ५२ जाणं काण्ण[उ]णाउट्ठी भुवुरो जे च हिंसरी ।
पुट्ठी वेदेति परं भविषत्तं मु मायजं ॥ २५ ॥
- ५३ सुंनिमे तभो आपाणा जेहिं कीरति पावणं ।
अभिकम्माय वेगाय मणमां अगुजाणिया ॥ २६ ॥
- ५४ एण उ तभो आयणा जेहिं कीरति पावणं ।
एयं भवविमोहीण जेज्जाणममिगच्छती ॥ २७ ॥
- ५५ पुत्तं "ति ता समारंम आहारदममंजण ।
भुजमानो य मेधावी कम्मुणा नोरलिप्पति ॥ २८ ॥

१. गगहंता व परं मं १ । "गहंन्ति घरेषां बबन्तनि होव प्रवटीइरन्ति" मू०, एतदनुगारेण गगहंती इति पठ्योऽनिसम्पुर्णस्वरभवेति भाति । "गहंताया निन्दन्ता पवटीयां वाचम्" शी० ॥
२. वयं मं २ म० । वरिं मं १ ॥ ३. भंसारं म० । "भंसारं... विविग्णं अनेकप्रकारम् उच्यते अत्राप्येव धिमां मयंताः, एव वा मंसारे उच्यन्ताः संगारान्तर्भवन्तः सर्वदा मयन्तित्यर्थः" शी०, एतदनुगारेण विरगिया इति पाठान्तरे भाति ॥ ४. "जाणं दुरिं" स २ म० । "वद्वरिं" पु १, २ ॥ ५. संगारस्य पवपुणं मं २ पु १, २ । पुनरुक्त्यविषयत्वं मू० शी० । "तेषां कुपयेनं कुलम्बक्यविषयेनम् कर्मसंग्रहवर्धनमित्यर्थः, तेषां हि आदिशानो[प]चितं हिपायं मयन्तिनिर्द्धं च कर्म धर्मं न दानीत्युच्यते कम्मवितापगहो । स्मार-कथे पुनरुपचीयते? उच्यते-वदि मावध भवति १, मयवोता व २, मयित्व सयित्व ३ अविनाशं मयपरोपणं प्राणनिगमः" मू० । "तेषां येनं दुरीनं कुलम्बक्यम् अगणोदयरमाराया विषयेनं मयति, वरिविर् मयत्[परि]वर्धनमिति पाठः, ने होवं प्रविगच्छन्ता, संगारस्य वदिमेव कुर्वन्ति" शी० ॥
६. जाणं काण्ण जाउट्ठी मं १ । "जाणं काण्ण जाउट्ठी(हे?) गिलोगो । जानानः गत्वं वदि एवेण जाउउट्ठी... अयं जानति वरिभस्य पुट्ठस्य विगणोऽपि पापं न कप्पते । काण्ण जाउउट्ठी नि मयन्तते पापदमपि गत्वं न बायेन जाउउट्ठी, न समारमते इत्यर्थः ।" मू० । "आउन्ममावुरः, य विपत्ते दममावावुरी, जावुरी अनावुरी" शी० ॥ ७. जे च हिंसरी मू० ८. अहिकम्माय मं १ पु १ ॥ ९. "ता य अणु" मं १ ॥ १०. मावणमुट्ठी मू० ॥
११. जेज्जानं अहिकम्माय मं १ ॥ १२. मू० विना-विपा समारंम जाहुरेअ अमं" स १, २ पु १, २ म० । "पुत्तं वि ता समारंम गिलोगो । अवि पदार्थगम्मादने, उक्ते हि- 'प्राणिनः शिवताः पुत्ता' [] । तेन पुत्रमपि तावत् समारंम, समारंमो नाम विधीय मारयित्वा तन्मयेन वा इत्येव वा, किमपि नरपुत्रं दूतरे वा उच्यते वा । आहारार्थं कुर्वाद् अर्थं

- ६१ तमेव अविजाणता 'यिसमंमि अकोविया ।
मच्छ वेसलिया चेव उदगंस्सडभियागमे ॥ २ ॥
- ६२ उदगंस्सडभ्यावेणं सुकंमि पातमिति उ ।
ढंकेहि य कंकेहि य औमिसद्वेहि ते दुही ॥ ३ ॥
- ६३ एवं तु समणा एगे वट्टमाणमुद्देशिणो ।
मच्छ वेसलिया चेव पातमेसंतडणंतसो ॥ ४ ॥
- ६४ इणमन्नं तु अण्णाणं इहमेगेसिमाहियं ।
देवउत्ते अयं लोगे धंमउत्ते ति आवरे ॥ ५ ॥
- ६५ 'ईसरेण कडे लोए पंहाणाति तद्वावरे ।
'जीवा-डजीविसमाउत्ते सुह-दुक्खसमन्निए ॥ ६ ॥
- ६६ सयंमुणा कंडे लोए 'ईति घुत्तं महेसिणा ।
मारेण संयुता माया तेण लोए असासते ॥ ७ ॥
- ६७ माहणा समणा एगे आह अंडकडे जगे ।
अमो तत्तमकासी य अयार्णता मुमं 'वदे ॥ ८ ॥

आगन्तुवोऽपि यदि सहस्रमंतरकडं भुंते दुष्पन्नं नाम पशौ द्वौ सेवते. तयथा—एदित्वं प्रवज्यां प ।” वू० । “अदावता अन्येन भस्तिमताऽपरान् आगन्तुकानुदित्य ईदित्वं चेष्टितं निष्पादितम्” शी० ॥ ११. सहस्रमंतरकडं खं १, २ पु २ । सहस्रमंतरकडं वू० । दशयत्तामुपरितन डिप्पणम् ॥ १२. दुष्पन्नं खं २ पु १, २ ला० ॥ १३. गेवति वू० ॥

१. “तमेवं,.....एवं अनेन प्रकारेण” वू० ॥ २. विममंमि धं० वू० ॥ ३. मच्छे वेसलिये चेव चूपा० ॥ ४. ‘गस्सडभियागमे खं १ ॥ ५. उदगस्स पभावेणं पु १ खं शी० । “अण्यभावो नाम उदगस्स अल्पमावः” वू० । “उदकरय प्रभावेन नदीमुखमागताः” शी० ॥ ६. सुक्खमि म्भावमेति उ खं १ । “धम्ममेनीति (धानयतीति प्र०) धनपासेन वा अतं करोतीति धम्म, ‘कर्मवत् कर्मकर्ता’ इति वृत्ताऽपदिदयवे स्वयमेकासी धानारं (धान—प्र०) एणि प्राप्नोतीत्यर्थ । अपवा धंते नाम मच्च, तं मच्चमेति” वू० । “उदके शुष्के.....धानं विनाशं यान्ति प्राप्नुवन्ति, कुरवकारणे” शी० ॥ ७. आमित्तासीहि वू०, “आमित्तासित्तः धृणल-पहि-यत्तु-य-मात्रादयः” वू० ॥ ८. “सि मां खं १ ॥ ९. ईसरेण कते लोगे वू० ॥ १०. पहाणाड खं १ । “तथा प्रधानादि अन्ये इच्छन्ति, प्रधानमव्यक्तमित्यर्थः” वू० । “यथा प्रधानादिकृतोऽयं लोक्” शी० ॥ ११. “जीवाजीवैः संयुक्तः” वू०, एतद्दुसारेण जीवाजीवोहि संयुक्ते इत्यपि वू० सममतः पाठः स्यात् ॥ १२. कते लोगे वू० । “नागाजुनीयास्तु पठन्ति—अतिवृद्धीयजीवा न मही विष्णवते पमुं । ततो से मायामंजुते करे लोगतः भिद्यथा ।” वू० ॥ १३. धं० वू० विना—इती ॥ १४. वेते खं २ पु १, २ ला० ॥ १५. वते खं २ पु १, २ ला० ॥

- ७३ मने मने उपदृष्टे निदिमेव न अद्गहा ।
अंही वि हंति यमरती मन्त्रकमर्ममपिण् ॥ १४ ॥
- ७४ मिद्धा य ते अरोगा य इदमेमंति आहितं ।
मिद्धिमेव पुंराक्यं मौरा गदिया गग ॥ १५ ॥
- ७५ अमंयुडा अणादीयं ममिद्धिति पुणो पुणो ।
कण्ठकन्धमुवन्ति ठाना आंमुर-हिन्विमिय ॥ १६ ॥ ति येमि ।

॥ ततिभो उद्देमश्रो मन्मश्रो ॥

[चउत्थो उद्देमश्रो]

- ७६ एते जिना भो ! न मरणं धात्वा पंडितमाणिषां ।
‘देवा नं पुत्रमंजोगं’ मिया किनोपदेसुगा ॥ १ ॥

१०

१. मय मय भू० मे० ॥ २. अहो इहेव वग? पु २ सं० सा० । “अन्यथा तु स्वार्थकालचरणधर्म-
विशेषा इहेव अहोनेधर्मगतो भवति मयसा—अजिमानं सविमानमियादि । अहो अहोधि
होति वयवती, अहोधि मय अविशालः, वयवती मय वयो तस्येन्द्रियाणि वर्धन्ते, मायाविन्दि
वयवः” भू० । “मिद्धिमेव पुंराक्यं प्रागपि वाक्यार्था मिद्धिमानिर्भ भवति तावदेव
अमन्मन्मरीददर्शनोत्तानुशानुभावादहोनेधर्मगता भवति दर्शनं—आमवरो वर्तिषु शील-
मन्वेति वयवती वयोन्द्रिय इत्युक्तं भवति” धी० ॥ ३. समयिषो भू० ॥ ४. पुरो काई सं० ।
“मिद्धिमेव पुंराकाई.....मिद्धि पुंराक्य” भू० ॥ ५. “आमपुद्धि गदिया गग.....हिंसादि
आमवेतु गदिया गग मुद्धिः” भू० । “इदमेव आराने इददर्शनानुपगमे प्रविताः सम्बद्धा.”
धी० ॥ ६. अमुर” सं १ । “कण्ठकानुवचमंति ठाना अमुरकिन्विमया, कण्ठपरिमाणः बालः
कण्ठ एव वा बालः । मिद्धिनि तमिद्धिनि म्यानम् । आमुनेपुवपन्ते किन्विमियेयु य” भू० ।
“कण्ठकालं प्रभूतकानुवचमन्ते संवदन्ति आमुता अमुरकानुवचमः कानुवचारादयः, तस्यापि
न प्रवताः, किं तर्हि? किन्विमियाः अपमा” धी० ॥ ७. मोऽमरणं सं १ । मो मरणं
पु १ । मो अमरणं भू० ॥ ८. सं० भू० धी० जिना—जन्म बालेऽवगीयति सं १,
२ पु १, २ सा० धी० । “कविरू पाठो जन्म बालेऽवगीयति नि यत्र अज्ञाने बालोऽहो
ममः सलवगीयति” धी० ॥ ९. देवग सं १ । अहिंसा पुं भू० । “हिंसा इवक्ता नमिति
वाक्यालङ्कारे” धी० ॥ १०. मित्रकिन्विमया मिया भू० । मिया विचोवदेमिया सं २ पु १,
२ सा० धी० । “मिया बद्धा.....गृहस्थाः, तेरा कृष्य.....भूतोपमर्दकारी व्यापारः,
तस्योपदेमः, तं मत्तन्तीनि कृष्योपदेमगाः कृष्योपदेमका वा । यदिवा मिया इति आर्येणाह
बहुवचनेन व्याख्यायते, सुः भवेयुः.....कृष्या गृहस्थाः, वेपामुवदेमः संतमममारम्भाऽऽरम्भ-
का, य विपये वेरां वे कृष्योपदेमियाः” धी० ॥

१०५ जइ कालुणियाणि कसिया, जइ 'रोवंति व पुत्तकारणा ।
दवियं भिक्खुं समुद्धितं, णो लब्धंति ण संठवित्तए ॥ १७ ॥

१०६ जइ वि य कामेहि लाविया, जइ नेजाहि ण बंधिउं घरं ।
जंति जीवित णावकंखए, णो लब्धंति ण संठवित्तए ॥ १८ ॥

१०७ सेहंति य णं ममाइणो, मांय पिया य सुता य भारिया ।
पांसाहि ने पासओ तुमं, 'लोगं परं पि जहाहि पोस ने ॥ १९ ॥

१०८ अन्ने अत्तेहि मुञ्छिता, मोहं जंति नैरा असंबुडा ।
विसमं विसमेहिं गाहिया, ते पावेहिं पुणो पगम्भिता ॥ २० ॥

१०९ तैम्हा दवि इक्ख पंडिए, पावाओ "विरतेऽभिनियुडे ।
पणया बीरा महाविहिं, सिद्धिपहं नेयाउयं धुवं ॥ २१ ॥

५

१०

१. कालुणियं अकसिया खं १ । कालुणियाइं से कए चू० ॥ २. "रोवंति य ति इदन्ति पुत्रकारणं हतनिमित्तम्" शी० । "पुत्रकारणाद् एवमपि तावत्" पुत्र जनयस्व" चू० ॥
३. लब्धंति खं १ पु २ । लब्धंति पु १ ला० । लब्धंति णं सण्णवित्तए चू० । "णो लब्धंति णं ति ण सहेति सण्णवेत्तए ति आणेत्तुं" चू० । "न लप्स्यन्ते न शक्नुवन्ति प्रव्रज्यातो अशयितुं," "नापि संस्थापयितुं एहस्यभावेन, द्रव्यलिङ्गात्तयावयितुमिति ।" शी० । तुलना सू० १०६ ॥ ४. न संयवित्तए खं १, २ ला० ॥ ५. जइ तं कामेहि खं १ पु १, २ । जइ नं कामेहि चू० । "जइ वि इत्यादि" शी० ॥ ६. "बंधिता वा घर आणेज्ज" चू०, एतदनुसारेण जइ आणेज्ज ण बंधिता घरं इत्यपि चू० सम्मतः पाठः संभवेत् । "यदि नयेपूर्वदृष्ट्वा एहम्, णमिति धान्यालक्षरे" शी० ॥ ७. नाविकंखए ला० । नाविकंखए शी० । नावकंखली ख १ पु १, २ । *तं जीवित नावकंखणं चू० ॥ ८. नो लब्धंति न संय(ठपु २)वित्तए खं १ पु २ । नो लब्धंति न संयवित्तए खं २ । "णो लब्धंति ण सण्णवित्तए, नोकारः प्रतिषेधे, लब्धंति ति ण ते लभते सण्णवेत्तए" चू० । "णो लब्धंति ति न लभन्ते न प्राप्नुवन्ति आत्मसात् वत्तुं, ण संठवित्तए ति नापि एहस्यभावेन संस्थापयितुमलमिति" शी० । तुलना सू० १०५ ॥ ९. माया खं २ ला० । माय पिया य मुन्हा य भारिया पु १ । "माति-पिति-खि-वति-मावरो" इति चूर्णवृ-
त्तेखदर्शनाद् माति पिति वि पत्नी य भावरो इति पाठोऽपि चू० सम्मतः स्यादिति भाति ॥ १०. पायाहि ण खं १ पु २ । "पायाहि ण पायओ तुमं, तुमं अतीव पासओ" "कहं अग्नेहिं दुक्खिताणि ण पासति" चू० । "एव नः अस्मान्" शी० ॥ ११. लोगं परं पि चयाहि पोस ने खं २ ला० । लोगं परं पि जहासि पोस ने पु १ । परलोगं पि जहाहि उत्तमं चू० । "नः अस्मान् पोषय, अन्यथा" "परलोकमपि त्व त्यजसि" शी० ॥ १२. असंबुडा नरा खं १ । इत्यन्ता सू० १८ ॥ १३. "दविण्ण ममिक्ख पंडिते" वृत्ताम् । दविक लङः, एवमनेन प्रकारेण" चू० । "द्रव्यभूतः" "सद् ईक्षस्व" शी० । तम्हा दवि इक्ख पंडिते चूपा० ॥ १४. विरए अभिं खं २ ॥ १५. पणए बीरे महावीहिं खं १ पु १, २ । "पणया बीरा महाविधिं" "महती बीही महावीरी," "पाठविशेषस्तु-पणया बीरेवऽणुत्तरं । एतदिति भावविधी

११६ पण्णसमत्ते सदा जए, सेमिया धम्ममुदाहरे सुणी ।
सुहुमे उ सदा अत्तए, णो हुँज्जे णो माणि माहणे ॥ ६ ॥

११७ षट्ठजणर्मणम्मि संवुडे, संव्वट्ठेहिं णरे अणिस्सिने ।
हँए व सँया अणाविले, धम्मं पादुरकासि कासवं ॥ ७ ॥

११८ षहवे पाणा पुढो सिया, पत्तेयं सँमयं उवेहिया ।
जे मोणपदं उचट्ठिते, विरतिं तँत्थमकासि पंडिते ॥ ८ ॥

११९ धम्मस्स य पारए सुणी, आरंभस्स य अँतए टिए ।
सोयंति य णं ममाइणो, नो य लभंति णियं परिग्गहं ॥ ९ ॥

१. “पण्णसमत्ते इत्यादि, प्रज्ञायां समाप्तः प्रज्ञासमाप्तः, षट्ठप्रज्ञः” शी० । पण्हसमत्थे
चू० शीपा० । “प्रप्रविषये प्रत्युत्तरदानसमर्थः” शी० । पण्हसमत्ते चूपा० । “समाप्तप्रज्ञ
इत्यर्थः” चू० ॥ २. “मदा जते सि ज्ञानवान् अप्रमत्तश्च” चू० । “सदा सर्वकाले जयेत्,
जयं कयायादिकमिति शेषः” शी० ॥ ३. “समिता णाम सम्मं धम्म उदाहरेत्” चू० ।
“समि(म-प्र०)या समता, तथा धर्मेण.....उदाहरेत्” शी० ॥ ४. सुहुमे खं २ ॥
५. अ पु २ । हु चू० । “सुहुमे तु” शी० ॥ ६. कचयंत्तो ण परं [सु] कोवये चूपा० ॥
७. कुये ला० चू० ॥ ८. “णमगंसि खं १ पु २ । “नमगति(वि ल्य०)भंजुडे खं २ ला० ॥
९. सव्वट्ठेसु सदा अणिस्सिते चू० ॥ १०. “हरदे वतुमे(पतुमे ?) अणाइले, हरदे ति
महासमुदः, स हि नकादिभि.....नाकुलत्रलो भवति,.....पञ्चमहापद्मादयो वा हुदा
.....अनाकुलाः, कोषादीहि वा अणाइलो, अथवा अणाइल इति निश्चयाभावः अनानुरो न
म्लायति धर्मे कथयन्” चू० । “हुइ हव स्वच्छान्मसा भूतं मदा अणाविल. अनेकमस्या-
दित्रलचरसंक्रमेणाप्यानाकुलोऽकल्पो वा” शी० ॥ ११. सिया खं २ । सया अणाइले खं
१ पु १ । सया अणाउले पु २ । इदयतामुपरितन टिप्पणम् ॥ १२. समियं उवेहाए चू० ।
समिया उवेहिया चूपा० ॥ १३. उवेहिया खं १ । शी० अनुमारेण समीहिया इति पाठः,
उवेहिया इति च पाठान्तरं भानि । “प्रत्येकं समतां दुःखद्वेषित्वं सुखप्रियत्वं च समीक्ष्य
इत्ता, यदिवा समतां माध्यस्थमुपेक्ष्य वो मौनीन्द्रपदमुपरिस्थतः” शी० । इदयतामुपरितनं
टिप्पणम् ॥ १४. चू० विना-विरयं पु २ । विरई पु १ । विरती ख १, २ ॥ १५. तथ्य
षकासि खं २ । तथ्यमकासि चू० ॥ १६. अँतिए टिए खं १, २ । अँतिए टितं चूपा० ॥
१७. सोयति खं १ । सोयति य णं ममायणो णो लभति मितियं परिग्गहं चू० । सोयंति
य णं ममाइणो णो लभंति मितियं परिग्गहं चूपा० ॥ १८. न लभंती निययं पु १ । णो
लभती णिययं खं १, णो लहई निययं पु २ । इदयतामुपरितन टिप्पणम् ॥ १९. “अमुमेवार्थे
नागार्हुनीया विकल्पयन्ति-सोऊण तयं उचट्ठितं केहि गिही विग्गेण उट्ठिता । धम्मम्मि हयं
अणुत्तरे तं पि जिग्गेज्झमेण पंडिते ॥” चू० । “अत्रान्तरे नागार्हुनीयास्तु पठन्ति-सोऊण
तयं उचट्ठितं केहि गिही विग्गेण उट्ठिया । धम्मम्मि अणुत्तरे सुणी तं पि जिग्गेज्झमेण
पंडिए ॥” शी० ॥

१२० इहलोग दुहावहं विऊ, परलोगे य दुहं दुहावहं ।
विद्धं सणधम्ममेव तं, इति विजं कोऽगारमावसे ॥ १० ॥

१२१ मंहयं पलिगोव जाणिया, जा वि य वंदण-पूयणा इहं ।
सुहुमे सत्ते डुरुद्धरे, विदुमं ता पणहेज संयव्वं ॥ ११ ॥

५ १२२ एगे चरे ठांगमासणे, सयणे एगे समाहिए सिया ।
भिक्षु उवधाणवीरिए, वइगुत्ते अंज्जप्पसंबुडे ॥ १२ ॥

१२३ णो पीहे णांवडवंगुणे, दारं सुन्नघरस्स संजते ।
पुटो णे उदाहरे वैयि, ने समुच्छे "नो य संयरे तणं ॥ १३ ॥

१२४ जत्यज्जयमिण् अंगाउले, सम-विसमांणि सुणीऽहियासए ।
१० चरगा अट्टवा वि भेरवा, अट्टवा तय सिरीसिवा सिया ॥ १४ ॥

१२५ "निरिया मंशुया ये दिव्वगा, उवसग्गा "तिविद्दाऽधियासिया ।
"लोमादीयं पि न हरिसे, सुत्तागारगते महासुणी ॥ १५ ॥

१. विद्या मे १ म० सू० ॥ "विज नि विद्याः जानीदि" शी० ॥ २. दुहा दुहावहा वृत्ता० ॥
३. "मेव च इति सु १, ११. "मेव वा इति मे १ सू० ॥ ४. महुया मे ११. "महुया पलिगोव
छत्ति" इत्यु. परिगोवो नाम परिगोव " सू० ॥ "महुयं (महुया प्र०) इत्यादि, महुयते
महुयिन् इत्यु. महुयन्ता इत्यु. वा महुयन्ते परिगोवो परिगोव इत्यु. पहादि, मातु-
लिया " इति सू० ५. दुहरे मे ११. दुहरे मे ११ ॥ ६. विदु मंता सू० ॥ इत्यु. मंता मे
विदुः ॥ ७. विदुः मंता मे ११ ॥ ८. "इत्येवं सत्ता विद्वात् पयदेज मंता मे ११ सू० ॥
९. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ १०. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
११. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ १२. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
१३. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ १४. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
१५. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ १६. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
१७. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ १८. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
१९. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ २०. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
२१. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ २२. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
२३. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ २४. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
२५. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ २६. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
२७. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ २८. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
२९. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ३०. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
३१. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ३२. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
३३. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ३४. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
३५. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ३६. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
३७. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ३८. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
३९. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ४०. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
४१. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ४२. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
४३. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ४४. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
४५. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ४६. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
४७. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ४८. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥
४९. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥ ५०. "मह विद्वात् मदमं विद्वात्" मे ११ सू० ॥

- १२६ णो आरडभिकंरो जीवियं, णो वि य प्यणरत्थण् मिया ।
अम्मत्थमुवेति मेरवा, मुत्तागारगयस्स भिस्सुणो ॥ १६ ॥
- १२७ उयणीननरस्स ताइणो, मयमाणस्स 'विवित्तमायणं ।
सामाइयमाहु तंस्स जं, जो अँप्पाणं भए ण 'दंसए ॥ १७ ॥
- १२८ उसिणोदगंतत्तभोइणो, पंम्मद्वियस्स मुणिस्स 'हीमनो ।
संसग्गि असाहु रांविहिं, अँसमाही उ तद्दागयस्स मि ॥ १८ ॥
- १२९ अँहिरणकडस्स भिस्सुणो, ययमाणस्स पँसज्ज दारणं ।
अट्टे परिहोयती पट्ट, अँहिरणं न करेज्ज पँटिए ॥ १९ ॥
- १३० सीओदगपडिदुगुंछिणो, आडिण्णस्स ऐंभावमहिणो ।
सामाइयमाहु तंस्स जं, जो गिहिमत्तेडसगं न भुंजती ॥ २० ॥
- १३१ न य "संखायमाहु जीवियं, तद् वि य घात्तज्जे पगम्भनी ।
घाने पावेहिं "मिज्जनी, इति "संखाय मुणी ण मज्जती ॥ २१ ॥

१. खं १ विना—ओ अभिकंरोज्ज त्रीं सं २ पु १ ला० । जो अभिकंरोइ जीं पु २ । "स तेमैर-
नैत्थुरमगैददीणैरिदुमनो भावमाणो वा नो आ(दा ।)वडभिकंय जीवियं० वृणम् अनुये मेवां
उरीणेः" वृ० । "जो आवडभि(वावडहि-प्र०)कंरोयेयादि, स तेमैरपेदमगैरदीणैस्तोपुय-
मानोऽपि जीवियं नाभिहाइते" वृ० । "नी वापि" इत्यस्य प्रकृते "जो वापि" इत्यपि भवतीति
ज्येष्ठम् ॥ २. "मुनिं पु १, २ । मुनिं सं १ । "अस्समयमुनिं मेरवा अम्मत्ता नाम
आठेविना.....अतः उवेति उपदान्ति भवान्वा", पट्टते य-अम्मत्थ(अम्मत्थ ! अण्यथ ?)-
मुनेति मेरवा, अस्स न पट्टः पिशाच-धाराद-स्थानादयः जीवितादयिवा उवेति, हीमो"नदा-
मवादादयस्स.....नीगजितवारणस्येव(वाड ?)मेरवा एव भवन्ति" वृ० । "मेरवा.....
अम्मत्थमावं इवातमात्तम् उयं यानीत्येन वाप्ति गवत्तन्ति, तावद्दनाय.....नीराजिनवाणस्येव
हीमोप्यादिमनिला उपगमो" मुगहा एव भवन्तीति भावः" वृ० ॥ ३. विवट्टं सं २ ला० ॥
४. तस्स सं वृ० ॥ ५. अप्पाण सं २ । यप्पाण सं १ ॥ ६. दंसए पु १ ॥ ७. "गमभं" सं २ ।
"गवत्तमोदणो धम्मट्ठस्स वृ० । "धम्मं मत्तापेः स भवति धम्मट्ठी" वृ० । "धम्मं स्थितस्स"
वृ० ॥ ८. धम्मट्ठियस्स पु १ ला० विना ॥ ९. हीमभो सं १ । हीमभो पु १ ला० । "हीमभो
(हीमभो-प्र०, हीमभो-प्र०) ति हीः अउयमं प्रति लज्जा, तद्वत्ताः" वृ० ॥ १०. राइहिं
पु १ । राइहिं सं २ पु २ ला० ॥ ११. अयमाहिं तु सं २ ॥ १२. अहिरणकडस्स सं १ पु १
ला० । अहिरणकरस्स वृ० । "अहिर(य प्र०)रण इत्यादि, अहिरणं कलहः, तत् करोति
दण्डीलवेत्यहिरणकर", तस्य" वृ० ॥ १३. ययज्ज सं १ ॥ १४. "हायने पुवं अहिरणं
ण करेज्ज संजते वृ० ॥ १५. अहिरणं सं १, २ पु १ ॥ १६. एवाविमहिणो सं १ पु २ ।
"एवं वमं, तस्मात् अवसहिणो नि अवपरिणः..... तत्परिहारिणः" वृ० ॥ १७. तस्स सं जं
गिहिमत्तेडमणं ण भवत्ति वृ० ॥ १८. संखजं सं १ । तुलना— "अउययं जीविय मा पमाएए"
उत्तरा० ४।१॥ १८. गिज्जनी सं २ । मज्जती पु १ ला० सूरा० ॥ १९. संखाय सं १ पु १ ॥

१३२ छिन्नं पेटेनिमा यया, बहुमाया मोक्षेण पाउडा ।
विपडं पटेनि माहने, सीउण्डं वयमाडदियासने ॥ २२ ॥

१३३ कुवर बागविर जहा, अस्तेहि कुमलेहि 'दिव्यं ।
कडमेव गडाय पो केहि, नो 'तेयं नो चेव दासरं ॥ २३ ॥

१३४ एवं तेदंति नैइला, सुंइण्डयं धम्मे अंशुतरे ।
न 'निग्ह दिवं नि उंनमं, कडमिव सेमज्जजय पंडिए ॥ २४ ॥

१३५ उल्ल म्मुत्ता अदिता, गानांम्मा इति मे अशुस्सुतं ।
वंदं विज्ज म्मुदिया, ज्ञानांम्म अशुस्मत्ताणि ॥ २५ ॥

१३६ ते 'दि वंदि पट्टिं, नैणेण मदता मोनिणा ।
ते उदिता ते म्मुदिया, मत्तोते मयेंति भम्मपो ॥ २६ ॥

१३७ अ 'रेव दूरा ज्ञाना, पविस्से उदिं पुंविणा ।
ते 'दूरादे नो ज्ञान, ते ज्ञानेति ममादिमादिने ॥ २७ ॥

- १३८ णो काहिण् होन संजण, पासणिण् ण य संपसारण ।
 णच्चा धम्मं अणुत्तरं, कयकिरिण् य ण यावि मांमण ॥ २८ ॥
- १३९ छण्णं च पसंस णो करे, न य उक्कास पंगास माहणे ।
 'तेसिं सुविवेगमाहिते, पणया जेहिं सुंज्झोसितं धुयं ॥ २९ ॥
- १४० अणिहे सहिए सुसंबुडे, धम्मट्ठी उवहाणवीरिए ।
 विदरेज समाहितिदिण्, आंयदियं खु दुहेण लब्धई ॥ ३० ॥
- १४१ ण हि णण पुरा भंणुस्सुतं, भंदुवा तं तद्द णो समुद्वियं ।
 सुणिणा सोमाइयाहितं, णैणं जगसच्चवदंसिणा ॥ ३१ ॥

१. णो काहिते खं १ । णो काहीण् ख० । तुलना—“से णो काहिण्, णो पासणिण्, णो संपसारण, णो मांमण, णो कयकिरिण्” भा० सू० १९५.१ दृश्यतां सू० ४५२.१ “कयकीरिण् कयिकाः.....पापणिणो नाम पिरीणं व्यवहारेण प्रस्तुतेषु पणियगादिस वा प्राप्तिवो न भवतिसंपसारको नाम सम्प्रसारकः, तथा-‘दमं वरिसं किं देवो वासिरसति ण व ति.....’ कयकिरिणो नाम कृतं परेः कर्म पुट्ठो अपुट्ठो वा भणति शोभनमशोभन वा.....मांमको नाम ममीकारं करेति” ख० । “कयया चरति काविकः.....”, प्रश्नेन राजादिकिरुतरूपेण दर्पणादि-प्रश्रानिमित्तरूपेण वा चरतीति प्राप्तिरुः,.....सम्प्रसारकः देवपृथ्वर्यवाण्यादिमूलकथा-विस्तारकः,.....कृता स्वभ्यस्ता क्रिया संयमानुष्ठानरूपा येन स कृतकियः, तथाभूतश्च न वापि मांमको ममेदमहमस्य स्त्रायीत्येते परिग्रहाग्रही” शी० । “से णो काहीण्,.....मिंमारवहा ण वहेयक्का । पासणिणं पि ण करेति, कयरी अग्ह सो (सा?) भवति दुमज्झिता वा कल्लकुल्ला वा.....सुमिणे वा पुच्छिओ वागरेद..... । संपसारतो नामा उवमसंतिया..... । एरिसिया मम माडजा भग्गी भग्वा वा.....ममीकारं करेद । कयकिरियो नाम के(क?)ते के(क?)ते किरियं करेद.....अहो सोमसि न वा सोमसि” भा० । “से णो काहिण्, स खीसज्जपरियागी लीनेरय्यकयां शृङ्गारकयां वा नो कुर्वान्..... । तथा णो पासणिण्, तासाम्..... अन्नप्रत्यक्षादिकं न पश्येन्..... । तथा नो संपसारणाए(राए-प्र०, रये-प्र०), तावि.....न सम्प्रसारणं पर्यालोचनमेकान्ते.....कुर्वान्.....तथा णो मांमये (मांमाए-प्र०), न ताव..... ममत्वं कुर्वान् । तथा णो कयकिरिण्, कृता..... मग्गनादिका क्रिया येन स कृतकिय इत्येवम्भूतो न भूयान्” भा० ॥ २. ‘पु वण तावि खं २ । ‘पु ण तावि ख १ ॥ ३. मांमते खं १ पु १ ॥ ४. छण्णं खं १ ॥ ५. पकाम खं १ ॥ ६. “तेसिं सुविवेकः” ख० । “तेषां कयायाणां..... विवेकः परित्याग आहितो जनित.....यदिवा तेषामेव सत्तुल्याणां सुष्ठु विवेकः परिज्ञानरूप आहितः प्रथितः” शी० ॥ ७. सुसो” पु २ ला० । “सुज्झोमितं ति, ‘जुवी प्रीति सेवनयोः’ [पा० धा० १२८८], धूयते ऽनेनेति धृत ज्ञानादि संयमो वा येषां सुज्झोमित स्वभ्यस्त तेसिं सुविवेगमाहिते” ख० । “यैः महात्मनैः सुष्ठु जुष्टं सेवित धूयते ऽष्टप्रकारं कर्म येन तद्वत् संयमानुष्ठानं, यदिवासुज्झोमित्यं ति सुष्ठु क्षपितं धृतनाईत्वाद् धृतं कथ्येति” शी० ॥ ८. अणहे शी० ॥ ९. भातहितं बुवहेण लब्धते ख० ॥ १०. अणुस्सयं खं १, २ । अणुस्सुतं ख० ॥ ११. अदुवाऽवितर्धं णो अधिहितं ख० । “अथवा धृतमपि तत् सामयिकादि यथा

१४२ एवं मत्ता महंतरं, धम्ममिणं सहिता बहू जणा ।
गुरुणो छंदायुवत्तगा, विस्ता तिण्णा महोपमाहितं ॥ ३२ ॥ ति पेमि ।

॥ पित्तियो उद्देसओ सम्मत्तो ॥

[तदथो उद्देसओ]

५. १४३ मंजुडकम्मस्स भिक्खुणो, जं दुक्खं पुट्टं अपोहिण ।
तं संजमेओज्जचिन्नइ, मरणं हेच्च वयंति पंडिता ॥ १ ॥
- १४४ जे विण्णवगोहिउज्जोमिया, संतिण्णेहि समं वियादिया ।
तेम्हा उट्टुं नि पासदा, भेइस्सु कामाई रोगवं ॥ २ ॥
- १४५ अगं वणिहिं ओहिंयं, धोरंति रौंइणिया इदं ।
१०. एणं पम्मा मइयत्ता, अस्सयाया उ सराइभोयणा ॥ ३ ॥
- १४६ जे इद माक्कानुगा पग, अज्जोयत्ता कामेसु मुच्छिया ।
"सिस्सेण मने पगम्मिया, न नि जागेनि समादिमादियं ॥ ४ ॥

अर्थः १४३ मत्ता मंजुडकम्, धम्ममिणं सहितं बहू जणा ।
१४४ एवं मत्ता महंतरं, धम्ममिणं सहिता बहू जणा ।
१४५ अगं वणिहिं ओहिंयं, धोरंति रौंइणिया इदं ।
१४६ जे इद माक्कानुगा पग, अज्जोयत्ता कामेसु मुच्छिया ।
"सिस्सेण मने पगम्मिया, न नि जागेनि समादिमादियं ॥ ४ ॥

अर्थः १४३ मत्ता मंजुडकम्, धम्ममिणं सहितं बहू जणा ।
१४४ एवं मत्ता महंतरं, धम्ममिणं सहिता बहू जणा ।
१४५ अगं वणिहिं ओहिंयं, धोरंति रौंइणिया इदं ।
१४६ जे इद माक्कानुगा पग, अज्जोयत्ता कामेसु मुच्छिया ।
"सिस्सेण मने पगम्मिया, न नि जागेनि समादिमादियं ॥ ४ ॥

- १४७ यादेण जहा य 'विच्छन्ते, अपत्ते होइ गवं पंचोइए ।
'से यंतसो अणयामए, नांतिवदति अपत्ते 'विमीयति ॥ ५ ॥
- १४८ एवं कामेयं विदू, अत्र सुए पयदेज संयवं ।
कामी कामे ण कामए, लद्धे वां वि अंतद्ध कन्हुइ ॥ ६ ॥
- १४९ मा पच्छ असाहुया भेरे, अघेही अणुसोस अप्पगं ।
अदियं च असाहु 'सोयती, से यगती पैरिदेवनी वहुं ॥ ७ ॥
- १५० इह जीवियमेव पोसदा, तंरुणए वामसयाउ तुट्ठी ।
इतरवंसे च पुज्जहा, गिद्धनए केमेसु मुच्छिया ॥ ८ ॥
- १५१ जे इह आरंभनिसिमा, आयदंड एगंतलूमगा ।
गंता ते पावलोमेंयं, 'चिरायं आसुरिये दिसं ॥ ९ ॥
- १५२ जे य संखयमाहु जीवियं, तद् वि य पालजणे पग्गम्मी ।
पनुपत्तेण करितं, के दहुं परलोगमागते ॥ १० ॥

१. विष्णु पु १। विष्णु सं २ ॥ २. पञ्चोचिते सं १० ३. सो सं २ ला०। तस्य तद्धि
अणयामणा अणयंतो सन्तु सेट्ठवीडति वू०। से अन्तए[अणयामए?] नातिअण अणसे
विमीयति वू०, "अयथा-से अन्तए अन्त्यायामप्यवरयाया अन्त्याः नातिअण ण सचेति
अणसे विमीयती एव। सो वि संयमादिनिरयमः" वू० ॥ ४. पार्थिवम(च ला० सं०)ए
सं २। पार्थिवए ला० सं०। पार्थिवसे पु १। पार्थिवइए पु २ ॥ ५. विमीयई सं २ पु
२ ला० ॥ ६ 'मने विद्ध पु २। "एवं कामेयना विदू० वृणम्। एवं अवधाने, उक्ता
कामेयना काममार्गना विदुरिति विद्वन्.....अवसोपनेन एवायम्-एवं कामेयनं विदू० वृणम्"
वू०। "दाशान्तिकमाह-एवं इत्यादि,.....कामाना.....माऽन्वेयणा तरया वर्तव्यायां
विद्वन्.....संखयं.....प्रज्ञाह" शी० ॥ ७. सुते सं १ पु १ ॥ ८. पयहामि वू० ॥
९. पावि सं १। आवि पु २ ॥ १०. अल्लु सं २ पु १ ला०। अल्ले वू० ॥ ११. तवे
वू०। "असाहुनामरणसत्ते तास्यते" शी० ॥ १२. 'तामे वू० ॥ १३. सोयती
सं १ पु १। सोयती ला० ॥ १४. परिपत्ती वू०। परिदेवनी वहु सं २ पु १, २ ॥
१५. पयसा वू० ॥ १६. तरणे वा० पु २। तरुणो वू०। तरुणए स वामपयस्य सं २
ला० पु १। "तरुणो अममूर्त्यया अन्यो वा कश्चिद्, पश्यते च-दुर्बलं वक्षामयं परमायुः,
एनो निजइति" वू०। "तरुण एव दुर्वैव क्षयज्ञानुरपि.....आयुषः पुन्यति प्रच्यवते,
पदिता सामग्र्यं वृद्धो अपि आदुर्बलश्च, तत्र तस्य सन्दत्ते पुन्यति" शी० ॥ १७. 'यासे
य सं २ पु १। 'वायं व वू०। "इतरवासकयं वर्तते" शी० ॥ १८. कामेहि सं १ पु
१, २। कामेहि विष्णिया वू० ॥ १९. 'लोगतं सं १ पु १। 'लोगतं वू० ॥ २०. चिरकालं
आसुरियं वू०। "न तस्य सृगे विजने" वू०। "असुराणामियमादुरी, तां दिशे यान्ति"
शी० ॥ २१. न त संखयमाहु सं १ ला० ॥

१८३ अण्णेगे पायओ 'दिस्स रोयंति पंरिवारिया ।
पांम वे तात पुट्ठोडमि कस्स तात चंपामि वे' ॥ २ ॥

१८४ तिता 'ने देवओ तात ससा ते सुट्ठिया इमा ।
मायगे ते मंगा तात सोदरा किं चंपामि वे' ॥ ३ ॥

१८५ मायरे तितं पांम पेवं 'लोपो भविस्सम् ।
पेवं सु नेद्वं तात 'जे पांमे पिउ-मायरे' ॥ ४ ॥

१८६ उन्नग म्भस्सगा पुत्ता ते तात सुट्ठया ।
म्भस्सि ते तात तात मा मे भंग्गं जां गमे ॥ ५ ॥

१८७ 'दिग्गं पांम पं वणो मा ते केयं मया वपं ।
'दिग्गं पांम पं वणो मा ते केयं मया वपं ॥ ६ ॥

१८८ 'दिग्गं पांम पं वणो मा ते केयं मया वपं ।
'दिग्गं पांम पं वणो मा ते केयं मया वपं ॥ ७ ॥

- १८९ जं किंचि अणमं तात तं पि सव्वं समीकतं ।
द्विण्णं वेवहारादी तं पि दासासु ते थयं ॥ ८ ॥
- १९० ईवेव णं सुमेहंति कालुणिया समुट्ठिया ।
विचद्धो नातिसंगेहिं ततोऽगारं पधावति ॥ ९ ॥
- १९१ जंहा रुक्खं वणे जायं मालुया पडिवंधति ।
एवं णं पडिवंधंति णातओ अंसमाहिणा ॥ १० ॥
- १९२ "विचद्धो णातिसंगेहिं हत्थी थो त्रि नवग्गहे ।
विट्ठतो परिसंणंति संत्तीगो व्व अदूग्गा ॥ ११ ॥
- १९३ एते संगा मणुस्साणं पाताला व अतारिमा ।
कीवा जेत्य य कीसंति नातिसंगेहिं मुच्छिता ॥ १२ ॥
- १९४ तं च भिक्खू परिणाय सव्वे संगा मद्दासवा ।
जीवितं नाहिकंखेजा सोवा धम्ममणुत्तरं ॥ १३ ॥
- १९५ अहिमे संति आवट्ठा कासवेण पवेदिता ।
मुट्ठा जेत्यावसणंति सीयंति अबुट्ठा जहिं ॥ १४ ॥

१०

१. समीकतं खं १। समीकयं खं २ ला० ॥ २. "हाराई खं २ ला० पु २। "हारायी खं १ चू० ॥ ३. दासासु चू० ॥ ४. इवेवं चू०। "इवेव णं इत्यादि, णमिति वाक्या-
सङ्करि, इत्येवं पूर्वोक्तया नीत्या" शी० ॥ ५. मुत्तिकवंतं चू०। सुमेहंति खं १ चूपा० ॥
६. कालुगीय समुट्ठिया खं २ ला०। कालुणिया समुवट्ठिया पु १। कालुगतो उवट्ठिया
चू०। "कादणिकैर्वोभिः कट्ठामुत्पादयन्तः स्वयं वा दैन्यमुपस्थिताः तं प्रजितं प्रजन्तं वा
सुसेहंति" शी० ॥ ७. निवद्धा पु १॥ ८. जायसं खं २॥ ९. जहा रुक्ख खं १।
वणे जायं जथा रुक्खं चू० ॥ १०. एव णं ख १, २ पु २। एवं स पु १। एवं [णं?] परि-
सेहंति चू०। "एवं णमिति वाक्यालङ्कारे शी० ॥ ११. अममाहिण पु १। अममावीण चू०।
अममायिआ चूपा० (?), "अवका अममायिआ" चू० ॥ १२. विचद्धा खं १। विचद्धे चू० ॥
१३. वा की पु १॥ १४. "सर्व्वणी खं २। ला० ॥ १५. मूनीय व्वं अदूग्ग खं १। सुईगो व्व
अदूग्ग खं २ ला० पु २। "सुत्थिय व्व अदूग्गो यथा तद्विनप्तिरा गृहिः" "पृष्ठतोऽनुमपेति"
चू०। "यथाऽभिनवप्रवृत्ता गो. अदूग्गा "परिसंति" शी० ॥ १६. जाय व(स ला०)
किस्संति खं २ ला०। "अव विस्सणोपी विस्सणं एससीति विस्सणोमी, "विस्सणा वा
आसंति विस्सणामी" अथवा—कीवा जग्गवकीसंति अवग्गवन्ते मोअगुणानो धम्मामो
वा" चू०। "यत्र च "स्त्रियमिति" शी०। दस्यता स० २४० ॥ १७. नातिकं खं १।
नावकं खं २ पु १ ला०। "नामिकाङ्केर" शी० ॥ १८. "पाठान्तरं वा—अदो इति, तच्च
विस्मये, इमे इति एते" शी० ॥ १९. जाय पव' खं १। "अवसंति नाम अवगच्छन्ति"
चू०। "अवसंति अग्रमततया तदूग्गामिनो भवन्ति" शी० ॥

२०३ एवं निमंतं लब्धं मुच्छिद्या गिद्ध ईत्थीसु ।
अज्ज्ञोववण्णा केमेहि चोइज्जंतो गिद्धं गय ॥ २२ ॥ ति धेमि ।

* ॥ उद्देश्यपरिष्ठाप्य विनिधो उद्देश्यो वदन्मत्तो ॥ *

[तदर्थो उद्देश्यो]

२०४ अद्वा संगामकैलम्मि पिट्ठतो भीरु पेहति ।
यत्थं गहणं नूमं को जाणेइ पराजयं ॥ १ ॥

२०५ मुहुत्ताणं मुहुत्तस्स मुहुत्तो "हानि तारिसे ।
परात्रिपाज्जमण्णामो इति भीरु उवेहेति ॥ २ ॥

२०६ एवं तु ममणा एगे अंयत्तं नच्चाण अण्णं ।
अणागतं मयं दिस्सिमा अवक्कणंतिमं सुयं ॥ ३ ॥

२०७ "को जाणति "विओवानं इत्थीओ उदगाओ वा ।
चोइज्जंता परस्सामो ने ने अत्थि पक्कणितं ॥ ४ ॥

२०८ इत्थेवं पडिलेहंति वेत्थइ पडिलेहिणो ।
"विनिगिळममावण्णा पंथाणं वे अकोविथा ॥ ५ ॥

१. एवं सू० । "एवं निमंतं नि जं हेट्ठा अगिरे" सू० । "एवं इत्यादि, एवं पूर्वोक्तया नीत्ता" टी० ॥ २. लब्धं सं १ पु २ । द्धं पु १ ॥ ३. इत्थिमु सं १ ॥ ४. कामेसु सू० ॥ ५. "जा मया गिद्धं ति सं २ ला० ॥ ६. * एतदन्वयतः पाठो नास्ति सं १ ॥ ७. कालमि सू० ॥ ८. "कोइ वयंनो भीरु पण्ठो उवेहति" सू०, एतदनुगारेण पण्ठो भीरु-वेहति इति पाठः सू० सम्मतः प्रतीयते ॥ ९. वेहती सं २ ला० । वेहं पु १ ॥ १०. जाणाइ सं १ ॥ ११. हवइ सं १ ॥ १२. इहं भीरु सं १ । इति भीरु सू० ॥ १३. "इती सं २ पु १ ला० ॥ १४. एवं सं १ ॥ १५. अहं सं १ ॥ १६. दिस्स सं २ ला० विवा ॥ १७. के जाणति विओवानं इत्थीओ उदगाओ वा इति ४१ नियुक्तिपाच्छणी पाठान्तरम्, सू० पृ० ७७ ॥ १८. विउवां सं २ । विओवानं सू० । "विओवानो नाम व्यापारः" सू० । "व्यापारं संमतीकृताद् अर्थम्" टी० । दुल्ला-आवा० सू० १९८ ॥ १९. जो ने पु १ । जा ने (न को ला०) अत्थि पक्कणितं सं २ ला० ॥ २०. इत्थेवं पडि" सं २ पु १ । "इत्थेव-मित्यादि" टी० ॥ २१. वट्ठाइ पु २ । छट्ठाइ पु १ ॥ २२. विनिगिळं मं सं २ । विनिगिळ मं ला० ॥ २३. वा मं २ ॥

- २१६ लिता तिच्चाभिनावेण उंजया असमाहिया ।
नातिकंडुद्धं सेयं अरुयस्सावरज्जती ॥ १३ ॥
- २१७ तत्तेण अणुसट्ठा ते अपडिण्णेण जाणया ।
ण एस 'णियए मग्गे असमिक्खा वई किंती ॥ १४ ॥
- २१८ ऐरिसा जा वई एसा अग्गे वेणु ध्व करिसिता ।
'गिहिणं अभिहडं सेयं भुंजितुं न तु भिक्खुणं ॥ १५ ॥
- २१९ धम्मपण्णवणां जा सा सारंभाण 'विसोहिया ।
न तु एताहिं दिट्ठीहिं पुंध्यमासि पकप्पियं ॥ १६ ॥
- २२० सव्वाहिं अणुजुत्तीहिं अंचयंता जैवितए ।
ततो वायं 'णिराक्खिवा ते भुज्जो 'वि पगम्भिता ॥ १७ ॥
- २२१ रागदोसाभिभूतप्पा मिच्छत्तेण अभिहुता ।
अंकोसे सरणं जंति टंकणा इव पव्वयं ॥ १८ ॥
- २२२ घट्टगुणंपगण्याइं कुज्जा अंतसमाहिए ।
जेणउण्णो ण विरुज्जेज्जा तेण सं तं समायरे ॥ १९ ॥

१. उज्जुण खं० २. ला० । उज्जुया पु २ । "उज्जाला नाम शुन्या" चू० । "उज्ज(जित्-प्र०)य
णि मद्दिवेकगुण्या" शी० । 'उज्जय' इति 'उज्जात' इति वा 'उज्जड'शब्दकद् कश्चिद्
देवयान्दः प्रतिभाति ॥ २. अरुयस्सवरज्जती खं० १ । "अरुक्खम अवरज्जति".....अपवा—
".....अवरज्जति अरुक्खम अरुअनस्स वा" चू० । "अरयो मगस्य अतिक्खणूविर्त्त न
श्रेयः".....अपि तु अपराप्यति" शी० ॥ ३. नित्तओ मग्गे खं० १ । निहओ मग्गे पु २ ।
गिहए मग्गे ख २ ला० । "ण एम गितिए मग्गे न एम भगवता नीतिवे मग्गे, नित्तो
नाम नित्तः" चू० । "न नियतो न निधित्तः" शी० ॥ ४. वत्ती खं० १ ॥ ५. ऐरिसा ते
वत्ती खं० २ । "ऐरिसा जा वई एसाअग्गे वेणु ध्व करिसिता, बिल्वो हि मूले स्थिरः,
अग्गे कर्पिनः ।अथवा—एरिसा मे वई एसा अग्गे वेणु ध्व करिसिति नि जथा य वसक-
डिडे वसो".....न शक्यतेऽपस्ताद् उपरिग्राह्य कर्पिणम्" चू० । "अग्गे वेणुवद् वंशवत् कर्पिता
दुर्वेदययै" शी० ॥ ६. वत्ती ख १, २ ॥ ७. गिहिणो खं० २ ला० चू० ॥ ८. भिक्खुणो
चू० ॥ ९. "णा एसा चू० ॥ १०. विमोहिता खं० १ ॥ ११. पुव्वु" खं० १ । पुव्वमासि पगप्पियं
खं० २ ला० ॥ १२. अचण्णा खं० २ ला० ॥ १३. जहित्तते खं० २ ॥ १४. विरे किडा
पु १ चू० । "विरे नाम पृष्ठतः बाधे निरे कृत्वा" चू० । "निराकृत्य" शी० । दयतां सू०
२४१, ५०८ ॥ १५. विपगदिमयं खं० २ ॥ १६. पु १ चू० विना—आलोसे खं० १ । आलोसे
ख २ पु २ ला० खं० ॥ १७. "णपकप्पाति" ख १ ॥ १८. आतलं चू० ॥ १९. "णे चू० ॥

- २२३ इमं च धम्ममांशाय कासवेग पवेइयं ।
कुञ्जा भिक्खू गिलागस्स अंगिलाय संमाहिने ॥ २० ॥
- २२४ संत्ताय वेमलं धम्मं दिट्ठिमं परिनिजुडे ।
उवमंगो नियामित्ता आंमोक्खत्ता परिचयज्जायि ॥ २१ ॥ ति २२०

॥ • तन्निमो उदेसमो समत्तो • ॥

[चउत्थो उदेसमो]

- २२५ सत्तु सत्तुग्गिमा पुत्ति तत्तातोत्ता ।
इत्ता सिद्धिमात्ता तत्ता मेदे तिभीत्ती ॥ १ ॥
- २२६ मेत्तिता मेत्ति तेदे ति मेत्तिमेत्ते य मेत्तिता ।
मेत्ति उदयं मेत्ति तत्ता मेत्तिमेत्ते तिभी ॥ २ ॥
- २२७ मेत्ति मेत्ति मेत्ति मेत्ति मेत्ति मेत्ति ।
मेत्ति मेत्ति मेत्ति मेत्ति मेत्ति मेत्ति ॥ ३ ॥

- २२८ एते पुंजं महापुरिमा आंदिता इह संमता ।
भोया भीभोदमं सिद्धा इति मेतमगुस्सुतं ॥ ४ ॥
- २२९ तस्य मंदा वितीयंति वाहच्छिन्ना य गदमा ।
‘विट्ठो परितप्पंति पीडयन्ती य संभमे ॥ ५ ॥
- २३० इदमेगे उ भांसंति सानं मानेण विज्जती ।
‘जे तस्य आरियं मगं परमे च मेमादियं ॥ ६ ॥
- २३१ मां एपं अवमेजंता भैष्येणं लुपहा पटुं ।
एतस्म अमोक्खाण भैषहारि प्व जूरहा ॥ ७ ॥

रत्नानि” ॥ १०॥ “आगित्ते इत्यादि, आगित्ते नाम महत्ति, तथा द्वाकिलो द्वैषादनव तथा वागवागवः” ॥ १०॥ अत्र दोषः आगित्तेषु पृथगुचिता इत्येते । अविभाषितेषु तु तृतीयं दृष्टिस्तत्रैव वर्तते, तत्र च “अमिण्ण द्वाकिलेगे अगहता इयिणा बुद्ध” इति अविभाषा ‘अमिण्ण’ इति गोत्रेण । प्रतीदते, अविभाषितेषु आगित्तनामकमन्त्रद्वयने न दृश्यते इति ध्येयम् । अगहतीत्यादां दृष्टमेऽप्येते “अवित्तो देवलो वपसः इत्ये नैव प्रतीयते ॥ ११ ॥” इति दृश्य इत्येन ध्येयम् ॥ १०॥ हीराण्यं च ॥ १॥

१. पुण्यं च २ सा० । पुण्यं ॥ १०॥ “पूर्वमिति पूर्वमिदं वाक्ये भेदादपरादी महापुरिमाः” आगित्ताः प्रत्यक्षा महर्षितेन” इत्यादि आर्हते प्रवचने अविभाषितादी केचन सम्मताः” ॥ १०॥ २. अगहता इह पु २ ॥ ३. सीतोदरं विद्धा अह मेतमगुस्सुतं ॥ १०॥ “अह मेतमगुस्सुतं इति मातृ-पुत्राणां” ॥ १०॥ ४. विट्ठो अणुपारंति ॥ १०॥ “पीडायां परिगर्जति पीडयन्ती, सम्प्रमन्त्रि तस्मिन्नि सम्प्रमः, प्रवचान्तरस्य स्वतन्त्रमणिमया परिगुह्यमानो हिन पीडयन्ती दृष्टोऽस्ति इति अर्थं धारयति विट्ठोऽणुपारति” ॥ १०॥ “यदा पृथग्विजो भानवत्तयोऽप्येति सम्प्रमः” “प्रवचनस्य पृथगः पश्चात् परिवर्तित” ॥ १०॥ ५. विट्ठयन्ती य पु २ । दृष्टनामुपरितने टिप्पणम् ॥ ६. मग्गंति ॥ १०॥ ७. “जित् त्व आपरिय मग्गं परमं, जिता नाम दुःखद्वयार्थं कुर्यात् अपि न मोक्षं गच्छन् तव तुल्येनैव मोक्षं गच्छाम इत्येनो भवन्ते जिताः, तेनारमदीकार्दमार्गेण वरमं नि समाधि[त] नि मनःसमाधिः परमा, अतमापीर चारीत्यादिना दुःखेनेत्यर्थः” ॥ १०॥ जित् त्व आपरियं मग्गं परमं च समाधिना इति अभेदव[त्]गाथा पूर्णा । “ये” “तत्र” “आर्थो मग्गः” “तं ये परिहरन्ति, तथा च परमं च समाधि” “ये त्यत्र नि तेऽहा संसारान्तर्गतितः सदा भवन्ति” ॥ १०॥ ८. आगित्ते च १ पु १, २ । आपरियं च २ ॥ ९. दृष्टनामुपरितने टिप्पणम् ॥ १०॥ १०. विना-समाहिते च २ सा० । समाधिपु १ । समाधिपु १ । दृष्टनामुपरितने टिप्पणम् ७ ॥ १०॥ मा तेनं च २ सा० ॥ ११. मेविता च १ ॥ १२. “आमानमात्मना यदु लुपय” एषस्य अमोक्खाण अपहारि इव जूरहा” ॥ १०॥ “अप्येन” “मा यदु” “लुपय”, एतस्य अणुपारंतिपुत्राणस्य अमोक्खे अपरित्यागे सति अमोहारीव (रि प्व-प्र०) जूरह इति आमानं यथैव अपरित्यागे केचम्” ॥ १०॥ १३. अमोहारी (रि ला०) मं २ सा० ॥

३३० सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ।
 सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ॥ ८ ॥

३३१ सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ।
 सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ॥ ९ ॥

३३२ सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ।
 सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ॥ १० ॥

३३३ सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ।
 सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ॥ ११ ॥

३३४ सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ।
 सुभाषितानि सुभाषितानि सुभाषितानि ॥ १२ ॥

- २३९ जेहि कले परेकं न पच्छा परितेप्पण् ।
ते 'पीरा' 'पंधुमुग्ग' नावकंति जीवियं ॥ १५ ॥
- २४० जहा नदी येपरणी दुत्तरा इह सम्मत्ता ।
एवं 'लोमं' नारीभो दुत्तरा अमतीमता ॥ १६ ॥
- २४१ जेहि नारीग 'भंजोगा' पूंण्णा पिट्ठो कता ।
सज्जमेयं "निराकिप्पा ते ठिता मुंममादिण् ॥ १७ ॥
- २४२ एते ओपं तरिस्संति संगुरं [व] ववदारिणो ।
जत्थ पाणा "सिस्सणा भं कंजंती सयकमुग्गणा ॥ १८ ॥
- २४३ तं च भिस्सु परिण्णाय सुज्जते ममिते चरे ।
मुग्गवायं "विज्जेज्जाडिण्णादाणाइ बोसिरे ॥ १९ ॥
- २४४ उंहुमदे तिरियं वा जे "कंइ तम-यावरा ।
संज्जत्थ विरतिं कुज्जा संनि नेव्वाणमाहितं ॥ २० ॥

१. परिच्छं सं २ ला० पु १, २ । "तेयमेहेतां सुट्ठं नाम आगच्छन्" सू० । एतदनुसारेण 'परिच्छं' सुट्ठं इति सामर्थ्यं । इति सू० सम्मतः पाठो भाति । "परावान्तम्" शी० ॥
२. "तन्नाइ" सं १ पु १, २ ॥ ३. बीरा सं १ पु १, २ ॥ ४. "ओमुग्ग" नावकंति जीवियं सं १ ॥ ५. दुत्तरा पु २ ॥ ६. लोमं पु १ ॥ ७. दुत्तरा पु २ ला० । दुत्तराभो सू० ॥ ८. जेहि ते नारिमं सू० ॥ ९. "संजोगा" सं १ ॥ १०. "पूण्णाशरीरपूजना,अवसापूजना. पातयन्ति धर्मां पातयन्ति वा चारियमिति पूजनाः, पूजाकर्तृभिः (नदी) स्वये." सू० ॥ ११. निरे किप्पा सं १ पु १ सू० । "निरे नाम पृष्ठं कृत्वा" सू० । इदमं सू० २२०, ५०८ । "निराकृत्वा" शी० ॥ १२. "हिते ला० सं २ । "लोमणां समाधीद" सू० । "दण्माधिता" शी० ॥ १३. "समुदं व वव-दारिणो गमुदमुग्गं समुद्वनं" सू० ॥ "समुदं लज्जमानमिव दया इयद्वारिणः" शी० । इदमं सू० ५०१ ॥ १४. "विषज्जमि सं १ विषज्जमसी करिम्प वन एते पाण्डा विषज्जिता विषया आगते गुदियथ, इह परम च कञ्चंती सह कम्मणा" सू० । "विषण्णाः मन्दाः कृपन्ते" पीट्यन्ते स्वहृत्तेन कर्मणा" शी० । इदमं सू० १५३ टि० १५ ॥ * किञ्ची पु १ ॥ १५. च वज्जेया ला० सं २ । "विहारेण वज्जिय" शी० । विषज्जेज्ज अदिण्णादि च बोसिरे सू० ॥ १६. दिप्पादागं च बोसिरे पु १ सं २ ला० ॥ १७. उहुं मदे सू० ॥ १८. केति सं १ ॥ १९. सम्ज्जत्थ विरती सं १ । "सर्वत्र सम्भार्य विभं विज्ञान सर्वत्र विरतिं सर्वविरतिं विज्ञान 'कुर्वाद्' इति वाक्यशेषः" सू० । एतदनुसारेण सम्ज्जत्थ विरतिं विभं इति सू० सम्मतः पाठो भाति । इदमं सू० ४२८ टि०, सू० ५०७ ॥

- २४५ इमं च धम्ममादाय कासवेण पवेदितं ।
कुत्रा भिक्खु गिलाणस्स अगिलाए सैमाहिते ॥ २१ ॥
- २४६ संखाय पेमलं धम्मं दिट्ठिमं परिनिव्वुडे ।
उवसग्गे ^१नियामिता आमोक्खाए परिव्वएजासि ॥ २२ ॥ ति वेमि ।
- ५ ॥ *^२ उवसग्गपट्ठिणा तइयं वज्झयणं सम्मत्तं * ॥

चउत्थं अङ्गयणं 'इत्थीपरिणा'

[पढमो उदेसओ]

- २४७ 'जे मातरं च पितरं च, विप्पजहाय पुव्वसंयोगं ।
एगे सहिते चरिस्सामि, आरतमेहुणे विवित्तेसी ॥ १ ॥
- २४८ सुहुमेण तं पैरक्कम्म, छन्नपदेण इत्थिओ मंदा ।
उवायं पि ताओ जार्णिमु, जह लिस्संति भिक्खुणो एगे ॥ २ ॥
- २४९ पासे भिसं 'निसीयंति, अभिक्खणं पोसवत्थं पैरिहिंति ।
कायं अहे वि दंसंति, वाहुमुद्धट्टु कंखमणुवजे ॥ ३ ॥
- २५० सयणा-SSसंणेण जोगे(गे)ण, इत्थीओ एगता निमंतंति ।
एताणि चेव "से जाणे, पासाणि विरूवरूवाणि ॥ ४ ॥
- २५१ नो तौसु चक्खु संपेजा, नो वि य साहसं संममिजाणे ।
नो संद्धियं पि विहरेजा, एवमप्पा सुरक्खिओ होइ ॥ ५ ॥

१. ये वृ० ॥ २. 'संजोगं खं १ विता ॥ ३. 'मेहुणे वृ० ॥ ४. "विविचान्येयतीति विवित्तेसी। अथवा कर्मविविगो मोक्षगो, तमेवमेयतीति विवित्तेसी" वृ० । विवित्तेसु शी०, विवित्तेसी शीपा० । "विवित्तेसु..... स्थानेषु.....। क्वचिद् पाठो विवित्तेसि ति, विवित्ते.....स्थानम्.....एवितुं शीलमस्य सथेति" शी० ॥ ५. परक्कम्मा खं २ । परिक्कम्म खं १ ला० । परक्कम्म पु १ । "परक्कम्म ति पराक्कम्प अन्धासमेत्य" वृ० । "पराक्कम्प तत्तमीपमागत्य यदिवा पराक्कम्पेति.....अभिभूय" शी० ॥ ६. जार्णिंति ता उवायं च वृ० । उवायं पि ताओ जार्णिंति (जार्णिमु शीपा०) शी० । "ता.....प्रतारणेपायमपि जानन्ति, पाटान्तरं वा ज्ञातव्यम्." शी० ॥ ७. एतो खं १ पु १ ॥ ८. निसीयंति खं १ ॥ ९. पोसवत्थं नाम निवसणं" वृ० । "वाम पुण्णातीति पोस.....शोमन-मित्यर्थ." शी० ॥ १०. परिहेवि खं २ । परिहेति पु १ । परिहंति पु २ ॥ ११. अहि वि दंसंति खं १ ॥ *दंसंति खं २ ला० ॥ १२. बाहुबहु खं २ । बाहुबहु ला० । बाहुबहु पु १ । बाहुबहु कर्त्तव्यं परामुमे वृ० (?) । "बाहुबहु उद्धट्टु नाम उत्तुङ्ग्य वहा पादुकादि" वृ० । "बाहुमुद्धट्टु वक्षामादर्य अनुकूल साधयिष्यन् भजेत्" शी० ॥ १३. मणुवजे खं ० । "मणुवजे खं ० । मणुवज्जे खं १ ॥ १५. 'सणेहिं जोगे(गे-वृ०)हिं खं १, २ पु १ ला० । 'अयनं पदं आदि आवरणं वा....., आपनम् आशन्दकादि, इत्येवमादिना योग्येन उपभोगार्थेण" शी० ॥ १६. सेजाणो मं २ ॥ १७. पासादि खं १ ॥ १८. तासि वृ० ॥ १९. "सममुत्तरीयम्" वृ० शी० । "सममुत्तरीयम्" वृ० । २०. सद्धियं खं १ ॥ २१. एवमप्पा रक्खिओ

- २५२ आमंनिय आंसविपं वा, भिंसुं आंतसा "निमंतंति ।
एताणि चेव से जेणे, सदाणि विरूवरूवाणि ॥ ६ ॥
- २५३ मयबंधेगेदि, जेगेदि, कलुगविगीयंमुवगमित्तगं ।
अदु मंजुत्तदं मामंनि, ओणवपंनि भिन्नकदादि ॥ ७ ॥
- २५४ मीदे बंदा व कुगिमेगं, गिम्मयेमेगचरं पासेगं ।
एविणिया उ "बंधंनि, संतुडं एगनिर्वमणगारं ॥ ८ ॥
- २५५ बड त-य पुगी मंमंनि, रहकोरु व "जेमि आणुपुत्ती ।
बदे निर व पामेगं, कंदने रि ण मुंयती तादे ॥ ९ ॥
- २५६ अर मेज्जुत्तसी पत्ता, भोवा पायसं व निममिस्से ।
एवं "विज्जन्ताण, भंगामो व केपती दणि ॥ १० ॥
- २५७ अत्ता उ "त्ता ई"री, विज्जितं व कंटये णवा ।
एवं "दुत्ता रत्ताणि, भंगामि न मे "नि विज्जये ॥ ११ ॥
- २५८ अत्ता उ "त्ता ई"री, भंगामि न मे "नि विज्जये ।
एवं "दुत्ता रत्ताणि, भंगामि न मे "नि विज्जये ॥ १२ ॥

- २५९ अवि धूयराहिं सुण्हाहिं, धातीहिं अदुव दासीहिं ।
महतीहिं वा कुमारीहिं, संयवं से नेव कुंजा अणगारे ॥ १३ ॥
- २६० अदु णातिणं व सुहिणं वा, अप्पियं ददु एगता होति ।
गिद्धा सत्ता कामेहिं, रक्खर्ण-पोमणे मणुस्सोऽसि ॥ १४ ॥
- २६१ संमणं पि ददुदासीणं, तत्थ वि ताव एंगे कुप्पंति ।
अदुवा भोयणेहिं णत्थेहिं, इत्थीदोसंसकिणो होति ॥ १५ ॥
- २६२ कुप्पंति संयवं ताहिं, पम्भट्टा समाहिजोमेहिं ।
तम्हा समगा ण संमेति, आतद्धिताय सण्णिसेजाओ ॥ १६ ॥
- २६३ घट्टे गिद्धां अवहट्टु, मिस्सीभावं पत्थुता एंगे ।
धुवमग्गमेव पवदंति, वायावीरियं कुसीलणं ॥ १७ ॥

पडिक्कणे वा स्वएहे, सहणं ति देयीमामा, सहेत्यर्थः" चू० । "स्त्रीभिः... "सह न विहरेत्
न क्वचिद् गच्छेद्, नापि सन्तिष्ठेत्, तृतीयायै सप्तमी, णमिति वास्यालद्वारे" शी० ॥

१. धूयराहिं खं १, २ पु १ ला० । "अवि धूयराहीत्यादि" ... , धूयराहिं पि दुहितृभिरपि"
शी० ॥ २. अदुवा खं १ ॥ ३. महतीहिं चू० ॥ ४. कुज खं १ ॥ ५. णातीणं व
सुदीणं चू० ॥ ६. अप्पियं खं १ ॥ ७. होदी खं १ ॥ ८. पोसण खं २ ॥ ९. मणुस्सेप्पि
नं १ ॥ १०. समणं ददुदुदासीणं खं १ पु २ शीपा० । समणं पि ददुदासीणा चूपा० ।
"उदुप्पीणा णाम वेपामायनौ मार्या न भवति" चू० ॥ ११. एगे पक्कं पु १ । एगे कुप्पती
ख १ ॥ १२. अदुवा ओं खं १ । अदु भो पु १, २ । अदु भो चू० । "अगवा" शी० ॥
१३. दोसं संकिणो होती खं १ । दोमसंकिणो भवति चू० ॥ १४. तम्हा समगा उ अद्दाहि
आयहिआओ सञ्चिसेजाओ शीपा० । तम्हा समगा उ जद्दाहि आतद्धि[या २]ओ सण्णिसेजाओ
चू० । "पठते च-तम्हा समगा ण समन्ति आतद्धि[या २]ओ...समिति समन्तात्...अपवा ण
समेन्ति ण समुपागन्तन्ति, आत्मने द्वितम् आत्महितम्, आत्मनि वा द्वितम्...सण्णिसेजा णाम
गिह्मिजा सयवसक्याओ य" चू० । "सत् शोभना...निपया इव निपया स्त्रीभिः कृता
माया यदिवा स्त्रीव्यतीरिति, आत्महिताय स्वहितं मन्यमाना, क्वचित् पथार्थमेव पठ्यते-
तम्हा समगा उ जद्दाहि आयहिआओ सञ्चिमेजाओ...तुदान्दो विशेषणार्थः, विशेषेण संनिपया-
स्त्रीव्यती-तत्कृतेष्वचाररूपा वा माया आत्महिताद् हेतोः जद्दाहि" शी० ॥ १५. समेन्ती
खं १ ॥ १६. हितान् य २ ला० पु १ ॥ १७. सेजाण् खं १, २ ॥ १८. गिह्मणि चू० ॥
१९. भावं एगता एगे पु १ । "भावपण्ड्या... , पण्ड्या नाम गौरिव प्रसूता" चू० ।
प्रसूता समनुगता." शी० ॥ २०. 'एगे' इति शब्दस्य चूर्णा कृत्वा बोलेव्यो न दप्यते ॥
२१. धुव खं १ पु १, २ । धुव खं २ । "धुवमगो णाम सज्जमो" चू० । "धुवो मोक्षः
संयमो वा, तन्मागमेव प्रवदन्ति" शी० ॥ २२. पवयंती खं २ पु १, २ । आसिमु चू० ॥

- २५२ आमन्ति य आंसवियं वा, भिक्खुं आतसा 'निमन्ति ।
एताणि चेव से जाणे, सदाणि विरूवरूपाणि ॥ ६ ॥
- २५३ मणवंधेणेहिं, णेगेहिं, कलुणविणीयमुवगसिताणं ।
अदु मंजुलाइं भासंति, ओणवयंति भिन्नकहाहिं ॥ ७ ॥
५. २५४ सीहं जंहा व कुणिमेणं, णिम्मयंमेगचरं पासेणं ।
एवित्थिया उ 'वंधंति, संवुडं एगतिंमणगारं ॥ ८ ॥
- २५५ अह तस्य पुणो नमयंति, रदकौरु च्व 'णमि आणुपुच्चीए ।
धद्रे मिए व पासेणं, फंदंते वि ण मुंधंती ताहे ॥ ९ ॥
- २५६ अह सेज्जुतण्णी पच्छा, भोद्या पायसं व विसमिस्सं ।
१०. एवं 'विनेगमायाए, संवासो न केप्पती दविए ॥ १० ॥
- २५७ तम्हा उं वज्जए इंधी, विमलितं व कंटगं णवा ।
भोर कुत्त्रणि वससती, ओपाति ण से 'वि णिगंये ॥ ११ ॥
- २५८ जे एयं 'उठं अणुगिद्धा, अण्णयरा हु ते कुमीलाणं ।
सोअरिअ णि ते निअ 'उं निअ -- विद्धि ॥ १२ ॥

- २५९ अवि धूयराहिं सुण्हाहिं, धातीहिं अंडुव दासीहिं ।
महतीहिं वा कुमारीहिं, संयवं से नेत्र कुञ्जा अणगारे ॥ १३ ॥
- २६० अडु णातिणं व सुहिणं वा, अप्पियं दडु एगता होति ।
गिद्धा सत्ता कमेहिं, रक्खर्ण-पोसणे मणुस्सोऽसि ॥ १४ ॥
- २६१ संमणं पि दडुदासीणं, तत्थ वि ताव एंगे कुप्पन्ति ।
अंडुवा मोयणेहिं नत्थेहिं, इत्थीदोसंसंकिणो होति ॥ १५ ॥
- २६२ कुप्पन्ति संयवं ताहिं, पम्भट्टा समादिजोगेहिं ।
तम्हा समणा ण संमेति, आतहिताय सण्णिसेज्जाओ ॥ १६ ॥
- २६३ वढवे गिद्दाइ अवहट्टु, मिस्सीभावं पत्थुता एंगे ।
धुवमग्गमेव पवदन्ति, वायावीरियं कुसीलणं ॥ १७ ॥

परिक्खणे वा स्वप्ने, सङ्गं ति देयीमासा, सदेत्यर्थः” चू० । “स्त्रीभिः” ...सह न विद्वरेत्
न क्वचिद् गच्छेत्, नापि सन्निष्टे, तृतीयार्थे सात्मी, जमिनि वात्स्यालहारे” शी० ॥

१. धूयराहिं खं १, २ पु १ ला० । “अवि धूयराहीत्यादि....., धूयराहि नि दुहिनुभिरपि”
शी० ॥ २. अडुवा खं १ ॥ ३. महतीहिं चू० ॥ ४. कुञ्जा खं १ ॥ ५. णातीणं व
सुहीणं चू० ॥ ६. अप्पियं खं १ ॥ ७. होती खं १ ॥ ८. पोसण स २ ॥ ९. मणुस्सेसि
खं १ ॥ १०. समणं दडुयुदामीणं य १ पु २ शीपा० । समणं पि दडुदामीणा चूपा० ।
“उदमीणा नाम वेपामप्यसौ भार्या न भवति” चू० ॥ ११. एंगे पडु पु १ । एंगे कुप्पती
खं १ ॥ १२. अडुवा मो खं १ । अडु मो पु १, २ । अडु मो चू० । “अववा” शी० ॥
१३. दोसं संकिणो होती खं १ । दोससंकिणो भवति चू० ॥ १४. तम्हा समणा उ जहाहि
आयहिजाओ सखिसेज्जाओ शीपा० । तम्हा समणा उ जहाहि आतहि[या ?]ओ सण्णिसेज्जाओ
चू० । “पठ्यते च-तम्हा समणा ण समिन्ति आतहि[या ?]ओ” समिति समन्तात्...अथवा ण
समेत्ति ण समुपागच्छन्ति, आत्मने हितम् आत्महितम्, आत्मनि वा हितम्, ...सण्णिसेज्जा नाम
गिहियेज्जा सयवसज्जाओ य” चू० । “सत् शोभना...निपया इव निपया स्त्रीभिः कृता
माया यदिवा स्त्रीवसमीरिति, आत्महिताय स्वहितं मन्यमाना, क्वचित् पथार्थमेवं पठ्यते-
तम्हा समणा उ जहाहि आयहिजाओ सखिसेज्जाओ...दुस्तन्त्रो विशेषणार्थ, विशेषेण संनिपचा-
स्त्रीवर्गा- तत्कृतेष्वपारूपा वा माया आत्महिताद् हेतोः जहाहि” शी० ॥ १५. ममेन्ती
खं १ ॥ १६. हित्वा य २ ला० पु १ ॥ १७. सेज्जा खं १, २ ॥ १८. गिद्दाणि चू० ॥
१९. भावं पणता एंगे पु १ । भावपण्ड्या..., पण्ड्या नाम गौरिव प्रस्तुता” चू० ।
प्रस्तुता समनुप्राता.” शी० ॥ २०. ‘एंगे’ इति शब्दस्य चूर्णी वृत्तौ बोद्धव्ये न दृश्यते ॥
२१. धुव यं १ पु १, २ । धुव खं २ । “धुवमग्गो नाम सज्जो” चू० । “धुवो मोक्ष-
संयमो वा, तन्मार्गमेव प्रवदन्ति” शी० ॥ २२. पवयन्ती खं २ पु १, २ । आसिंसु चू० ॥

२५९ अवि धूयराहिं सुण्हाहिं, धातीहिं अदुव दासीहिं ।
महतीहिं वा कुमारीहिं, संथवं से णेव कुंजा अणगारे ॥ १३ ॥

२६० अदु णातिणं व सुहिणं वा, अप्पियं ददु एगता हंति ।
गिद्धा सत्ता कामेहिं, रक्खणं-पोसणे मणुस्सोऽसि ॥ १४ ॥

२६१ संमणं पि ददुदासीणं, तत्थ वि ताव एंगे कुण्ति ।
अदुवा मोयणेहिं नत्थेहिं, इत्थीदोसंसंकिणो हंति ॥ १५ ॥

२६२ कुण्ति संयवं ताहिं, पग्गहा समाहिजोणेहिं ।
तग्गहा समणा ण संमेति, आतहिताय सण्णिसेज्जाओ ॥ १६ ॥

२६३ ग्रहवे गिहंइं अवहदु, मिस्सीभावं पत्थुता एंगे ।
धुंमग्गमेव पवदंति, वायावीरियं कुसीलणं ॥ १७ ॥

पदरिक्कणे वा स्वयहे, सद्वणं ति देवीमाया, सहेत्यर्थः "चू० । "स्त्रीभिः" ...सह न त्रिहरेत्
न क्वचिद् गच्छेद्, नापि यन्तिष्ठेत्, स्त्रीयार्थे सप्तमी, नमिनि वाज्यालक्षरे" शी० ॥

१. धूयराहिं सं १, २ पु १ ला० । "अवि धूयराहीत्यादि"....., धूयराहिं गि दुहितृभिरपि"
शी० ॥ २. अदुवा सं १ ॥ ३. महतीहिं चू० ॥ ४. कुज सं १ ॥ ५. नातीणं व
सुदीणं चू० ॥ ६. अप्पियं सं १ ॥ ७. होही सं १ ॥ ८. पोयण सं २ ॥ ९. मणुस्सेवि
सं १ ॥ १०. समणं ददुदासीणं सं १ पु २ शी० । समणं वि ददुदासीणा चूपा० ।
"उद्वीणा नाम येणामयनी भार्या न भवति" चू० ॥ ११. एगे वकुं पु १ । एगे कुण्ति
सं १ ॥ १२. अदुवा भो" सं १ । अदु भो" पु १, २ । अदु भो" चू० । "अयवा" शी० ॥
१३. "दोसं संकिणो हंती" ए १ । दोससंकिणो भवति चू० ॥ १४. तग्गहा समणा उ जहाहि
आयहिजाओ सञ्जिसेज्जाओ शी० । तग्गहा समणा उ जहाहि अलहि[या?]ओ सण्णिसेज्जाओ
चू० । "पत्थवे च-तग्गहा समणा ण समिन्ति आतहि[या?]ओ"समिति समन्तात्...अथवा ण
समेन्ति ण समुपागच्छन्ति, आत्मने हितम् आत्महितम्, आत्मनि वा हितम्, "सण्णिसेज्जा नाम
गिहिनेज्जा संयवसंक्काओ व" चू० । "सन् शोभना ...निपया इव निपया स्त्रीभिः कृता
माया यदिवा स्त्रीवतीरिति, आत्महिताय स्वहितं मन्यमाना, क्वचित् पथार्थमेव पत्थवे-
तग्गहा समणा उ जहाहि आयहिजाओ सञ्जिसेज्जाओ...तुशब्दो विशेषणार्थ, विशेषणे संनिपया-
स्त्रीवती- तत्कृत्रोपचाररूपा वा माया आत्महिताद् हेतो' जहाहि" शी० ॥ १५. समेन्ती
सं १ ॥ १६. "हिताए ए २ ला० पु १ ॥ १७. "सेजाए सं १, २ ॥ १८. गिहाणि चू० ॥
१९. "भावं पणया एगे पु १ । "आवपग्गहा", पग्गहा नाम गौरिव प्रस्तुता" चू० ।
प्रस्तुताः समनुप्राप्ताः" शी० ॥ २०. "एगे" इति शब्दस्य चूर्णी इती बोद्धव्यो न दृश्यते ॥
२१. धुव" सं १ पु १, २ । धुव" सं २ । "धुवमग्गो नाम संज्जो" चू० । "धुवो मोक्षः
संयमो वा, तन्मार्गमेव प्रवदन्ति" शी० ॥ २२. पवधंती सं २ पु १, २ । आसिमु चू० ॥

२७७ नीसारमेव मुञ्जेवा, णो इच्छे अंगारमगंतुं ।
 वंदे य विमज्जामेहिं, मोहमोहच्छत्री पुणो मंदे ॥ ३१ ॥ नि केनि ।

॥ इत्थिरत्तिगार पद्मो उदेसो सम्मसो ॥

[वीओ उदेसओ]

- ७ २७८ अंवि सदा व स्मेवा, मोगसमी पुंनो विस्मेवा ।
 वेने सत्तावा मुजेवा, अद भुंजंति भिरुपुणो एणे ॥ १ ॥
- २७९ अद व नुं भेदमात्तं, मुत्तिं "भिरुपुं काममतिट्टे ।
 रत्तिमिदंवा सो वणा, पादुपदु मुत्ति पत्तंनि ॥ २ ॥
- २८० अद केविसा स भिरु, णो विरे मंद पमिणीए ।
 २८१ अद वि वि द्द विस्मो, नउत्त य भाए पविजोगि ॥ ३ ॥
- २८२ अद व मे इत्थि उदमदो, "णो वेगेनि तामपेहिं ।
 उदमदो उदो, उदपुण उद पादगदि नि ॥ ४ ॥
- २८३ अद व मे उदमदो, व पओ वा भिरुपुणी राओ ।
 उदमदो उदमदो, उद व वा मे पदि उदमो ॥ ५ ॥

२७८ नीसारमेव मुञ्जेवा, णो इच्छे अंगारमगंतुं ।
 वंदे य विमज्जामेहिं, मोहमोहच्छत्री पुणो मंदे ॥ ३१ ॥ नि केनि ।
 २७९ अद व नुं भेदमात्तं, मुत्तिं "भिरुपुं काममतिट्टे ।
 रत्तिमिदंवा सो वणा, पादुपदु मुत्ति पत्तंनि ॥ २ ॥
 २८० अद केविसा स भिरु, णो विरे मंद पमिणीए ।
 २८१ अद वि वि द्द विस्मो, नउत्त य भाए पविजोगि ॥ ३ ॥
 २८२ अद व मे इत्थि उदमदो, "णो वेगेनि तामपेहिं ।
 उदमदो उदो, उदपुण उद पादगदि नि ॥ ४ ॥
 २८३ अद व मे उदमदो, व पओ वा भिरुपुणी राओ ।
 उदमदो उदमदो, उद व वा मे पदि उदमो ॥ ५ ॥

- २८३ यत्थाणि य मे पंडिलेहेहि, अन्नपाणं च आहराहि ति ।
गंधं च रओहरणं च, कासवगं च सँमणुजाणाहि ॥ ६ ॥
- २८४ अँदु अंजणि अलंकारं, कुँकुहयं च मे पयच्छाहि ।
लोदं च लोदकुसुमं च, वेणुपलासियं च गुलियं च ॥ ७ ॥
- २८५ कुट्टं अंगुहं तगरं च, संपिट्ठं सँमं उसीरेण ।
तेहं मुँदं भिलिजाए, वेणुफलाइं सन्निधाणाए ॥ ८ ॥
- २८६ नंदीचुण्णगाइं पँहराहि, छँतोवाहणं च जाणाहि ।
सत्थं च सूवच्छेयाए, आणीलं च वेत्थयं रयावेहि ॥ ९ ॥
- २८७ सुफणिं च सँगपागाए, अँमलगाइं दगाहरणं च ।
तिलंगकरणिमंजणसलागं, "धिंसु मे विधूणयं विजाणांहि ॥ १० ॥
- २८८ "संडासगं च फणिहं च, सीहलियासगं च आणाहि ।
अँदसँगं पयच्छाहि, दंतपक्खालणं पवेसेहि ॥ ११ ॥

१. पंडिल्ले चू० ॥ * अन्नं पाणसाहं खं २ । अन्न पाणं वाइं ला० । अण्णपाणं वा मे आहराहि चू० । "तथा अन्नपाणादिकमाहर" शी० ॥ २. "पठ्यते च गंधं च रओहरणं वा" चू० । "गन्धं कोष्ठपुटादिकं ग्रन्थं वा हिरण्यम्" शी० ॥ ३. रओहरणं ख २ ला० ॥ ४. "कारय" "धम्मगानुजानीहि" शी०, एतदनुसारेण समगऽणुजागाहि इति पाठः शी० सुंमनो भाति ॥ ५. अदु यंजणियलंकारं खं १ ॥ ६. कुकुहयं पु २ । "कुकुहय मंजवीणा" चू० । "कुकुह(क प्र०)य ति सुंगुणकम्" शी० ॥ ७. वेणुपलासिं चू० ॥ ८. स० विना-नगरं अंगुहं ख खं १, २ पु १ ला० चू० । अंगरं तगरं च पु २ । "तथा अंगुहं तगरं च" शी० ॥ ९. सइ पु १, २ । सइ ऊपीरेण ख १ । सँमं हिरिवेरेणं चू० ॥ १०. मुँदं मिलिगाए खं २ । मुँदं मिभिजाए पु २ । मुइमिलिजाए खं १ (?) । मुइ भिलगाय चू० । "सुउमाग्रित्य भिलिजाए ति अभ्यज्ञाय" शी० ॥ ११. वेणुपडाइं खं १ । वेणुफलाइं चू० । "वेणुफलाइं (वेणुपडाइं-प्र०) वेणुकार्वाणि करण्डक पेटिकादीनि" शी० ॥ १२. पहराहिं ख २ । पहराहि खं १ ॥ १३. चानुजणाहिं ला० । च जाणाहिं खं २ । च जाणाहि ख १ पु १ । छत्तं जागाहि उवाहणाउ वा चू० ॥ १४. वत्थं खं १ पु १, २ । वत्थय रयावेहिं ला० ॥ १५. सागपागाए खं १ पु १ । सूवपागाए चू० । सागपागाए पु २ ॥ १६. अम्मरुगा दगाहरणिं (दगारणि चू०) च चू० ॥ १७. तिलकरणिं अँजमिदळणं चू० ॥ १८. धिंसि खं १ पु २ । "धिसुमिति निम्हाणु" चू० । "धीमे" शी० ॥ १९. विधु(धु पु २)यण खं १ पु १, २ । विधुणं जागाहि चू० । "विधूतं वदजनकं विजानीहि ददक्खेति" शी० ॥ २०. "णाहिं खं २ ॥ २१. सँडासं च फणिहं च आणाहि सीहलियासगं च खं १ । सँडासगं च फणिग च सीहलियासगं च [आणाहि] चू० ॥ २२. अयंयगं खं १ पु १, २ । आउसगं चू० ॥ २३. "सगं पयच्छाहि खं १ । "सग च पयच्छाहि खं २ ला० ॥

- २९५ एवं बहुहिं कयपुव्वं, भोगत्थाए जेऽभियावन्ना ।
दासे भिए व 'पेस्से वा, पसुमूते वाँ से ण वा 'केइ ॥ १८ ॥
- २९६ एयं खु तासु विण्णप्यं, संयवं संवासं च चंएजा ।
तन्नातिया इमे कामा, वज्जकर्त्ता य एवमक्खाता ॥ १९ ॥
- २९७ एव भयं ण सेयाए, इति से अप्पयं निरुंभित्ता ।
'णो इत्थिं णो पसुं भिक्खू, णो सयपाणिणा 'गिल्लिजेज्जा ॥ २० ॥
- २९८ सुविसुद्धेस्से मेधावी, परक्खिरियं च वज्जते णाणी ।
मणसा वयंसा कायेणं, सव्वपाससहे अणगारे ॥ २१ ॥
- २९९ इच्चवमाहुं से वीरे, धूतरए धूयमोहे 'से भिक्खू ।
तम्हा अज्जत्थविमुद्धे, सुंविमुक्के आमोर्भंखाए पख्विज्जासि ॥ २२ ॥ १०
त्ति वेमि ।

॥ 'इत्थीपरिण्णा सम्मत्ता 'चउत्थमज्जयणं ॥

१. एवं बहुहिं पु १ । एनं बहुहिं कइपुव्वं वू० ॥ २. भोगत्थाए जेऽभिया' खं १ ।
"भोगकूले(भोगत्थाय-प्र०) कामभोगार्थम्" शी० । भोगत्थाए इत्थियाभिजावण्णा वू० ॥
३. पेस्से खं २ ला० पु १ ॥ ४. व ख २ ॥ ५. केवि खं १ पु २ । केवि वू० ॥ ६. तासि
शीपा० । एतं खु तासि वेण्णप्यं वू० ॥ ७. वज्जेजा खं २ ला० ॥ ८. 'हा व ए' खं १ ।
'हा ए' वू० ॥ ९. एवं भयं ण सेयाए इति (सेयाए इय ख २ ला०) से अप्पयं ख १, २
ला० । एत भयं ण सेयाए इह सेयऽप्ययं वू० ॥ १०. णो इत्थिं खं १ पु १ । णो इत्थिं
णो पसु वू० ॥ ११. गिल्लिजेज्जा खं १, २ पु २ ला० । "गिल्लेजं ति इत्थकम्म न कुयान्,
निलंजनं नाम करण, अथवा स्वेन पाणिना तं प्रदेशमयि न लयते" वू० ॥ १२. 'हेसे
ख २ ला० ॥ १३. वयम ख १ पु १, २ ॥ १४. धुवरए खं २ । धूतरापमार्गे वू० शीपा० ॥
१५. "सोभणो भिक्खु सभिक्खू" वू० ॥ १६. सुविसुक्के वूणौ न ददते । सुविसुक्के विहारे
णामुक्खाए ति वेमि पु १ ॥ १७. 'कजाय खं १ पु २ । 'कजाए पख्विजेज्जासि ख २ ला० ॥
१८. इदि' खं १ ॥ १९. चउत्थमज्जयणं समसिगिति ख २ ला० ॥

पंचमं अञ्जयणं 'णिरयविभत्ती'

[पठमो उद्देशो]

- ३०० पुच्छिस्स हं केवलियं महेसिं, कहं ऽभितावा णरगा पुरत्था ।
 ५ अजाणतो मे मुणि बूहि जाणं, कहं ण धाल णरगं उव्वेति ॥ १ ॥
- ३०१ एवं मेए पुट्टे मदाणुभोगे, ईणमच्चवी कामवे आमुण्णे ।
 'पवेदइस्सं दुदमट्टुग्गं, 'आदीणियं 'दुक्कडियं पुरत्था ॥ २ ॥
- ३०२ जे केइ चाला इइ "जीवियट्ठी, "पावाइं कम्माइं करंति रुदा ।
 ते घोररूवे "तिमिसंधयारे, "तिव्वाभितावे नरए पडंति ॥ ३ ॥
- ३०३ तिव्वं तसे पाणिणो धावरे य, जे हिंसती "आयसुहं पडुचा ।
 जे हँसए होति अदत्तहारी, ण "सिक्खती 'सेयवियस्स किंचि ॥ ४ ॥
- ३०४ पागन्नि पाणे वहुणं "तिवाती, अंणिव्वुडे पातमुवेति चाले ।
 "णिहो णिसं गच्छति अंतकाले, अहो सिरं कट्ठु उवेति दुग्गं ॥ ५ ॥

१. पुच्छिमु मू० । "पुच्छान्हमु" मू० शी० ॥ २. कहेहिं ता वा नारमा शं १ । "कयमिनि
 परियझे.....अलोपाइ भितावा" मू० । "कथं विम्भूता अभितापान्निवाः" शी० ॥
 ३. अविज्जानतो मू० ॥ ४. मते शं २ ला० । मया मू० ॥ ५. भावे शं २ ला० पु १, ३
 मू० । "महानरयानुभावः.....अनुमत्तमनुभावः, महान्ति वा ज्ञानादीनि भजते सेत
 शक्यः" मू० । "महान्.....अनुभागे माहात्म्यं अयं स तथा" शी० ॥ ६. इण्णोड शं १
 पु १ । "इदं कथयमाणं सो इति वाक्कालाहारे.....अमरीन्" शी०, कथयिन् प्रती 'सो इति
 वाक्कालाहारे' इति पाठो न विद्यते ॥ ७. पवेकयरमं शं १ ॥ ८. आदीणियं मू० । आदीणि
 मू० ॥ ९. शं विवा-दुक्कडियं शं १, २ पु १, २ ला० शीपा० मू० ॥ १०. जीवियट्ठा पु १ ॥
 ११. क्वाइं कम्माइं मू० ॥ १२. "निमिसंधयारे नाम अयं घोररिक्खणिं परल्लेखि.....हेमिक्ख
 वा" मू० । "निमिसंधयारे नि कट्ठवमोत्थयारे" शी० ॥ १३. निज्जणुभावे मू० ॥ १४. वापमु
 शं २ पु १ ला० ॥ १५. ह्दस्से मं १ पु १ ॥ १६. निक्खरी शं २ ॥ १७. "सेयवियस्स
 नि सेयवियस्स इति नाम सदानुदयस्य" मू० । "न विज्जिदसि आमेवते सेयमग्गं मू० ॥
 १८. निज्जरी शं १, २ ला० । निज्जरी पु ३ । तुलना-मू० ३८८ । "निज्जरी.....निज्ज
 वान्ति । निज्जरी वान्ति वानोक्तावधोनेति शब्दः" मू० । "अजिज्जरी" शी० ॥ १९. अजिज्जरी
 शं २ ला० । अजिज्जरी वान्ति वानोक्तावधोनेति शब्दः मू० ॥ २०. निज्जरी मू० (१) ॥

- ३०५ हण छिंदह भिंदह णं देदह, सरे सुंजेता परधम्मियाणं ।
ते नारगा ऊ भवभित्तमुण्णा, कंखंति कं नाम दिमं वयामो ॥ ६ ॥
- ३०६ इंगालासिं जलियं सजोनि, तंनोवमं मूमि अणोक्कमंता ।
ते डज्जमाणा कट्ठणं यगंति, अरहस्सरा तस्य चिरंहेत्तीया ॥ ७ ॥
- ३०७ जेइ ते सुता पेतरीणीमिदुग्गा, निमित्ता जहा सुर इव तिसखसंता ।
तरंति ते वैपरणिं भिदुग्गं, उंमुचोदिता मत्तिमु दम्ममाणा ॥ ८ ॥
- ३०८ "कोलेहिं विज्जंति असाहुक्कम्मो, नावं उंवंते सतिविण्हणा ।
अंजे स्य सुत्ताहिं *तिग्गुल्लियादि, दीहादिं विदूण अहे करंति ॥ ९ ॥
- ३०९ " * केयिच पंधितु गले मित्तओ, उदगंसि "पोलंति महालयंसि ।
कट्ठुपावाउप मुग्गुरे य, लोलंति पंधंनि या तस्य अजे ॥ १० ॥ *
- ३१० अंसुरियं नाम मंदम्मिनारं, अंधंतमं दुप्पतरं महंतं ।
उडुं अहे य तिरियं दिसामु, सुंमादितो जस्यज्जणी शिंथीनि ॥ ११ ॥
- ३११ "असि गुहाए जलणेउतियदे, अंजागओ डज्जति लुंतपण्णे ।
सया यं कंठुणं पुण घम्मज्जणं, गाहोवणीयं अतिदुक्खधम्मं ॥ १२ ॥

१. दहह गं १ । दहेह पु १ । दह पु २ । दहेहा ला० ॥ २. सुग्गं गं २ पु १ ला० ॥ ३. हयं
गं १ ॥ ४. भूमिमग्गं पु १ विना । "ततोवमं मूमि अणोक्कमंता लज्जा(पा०)यणवभणुत्तं"
सू० । "सेनोत्ता वरसाः सा लघुवसा" शी० ॥ द्रुमना-सू० ३३०, ३३१ ॥ ५. "द्वितीया
गं १ । द्यवता सू० ३३० ॥ ६. जति गं १, २ ला० ॥ ७. सुरो जया मित्तो विज्जमाणा
सू० ॥ ८. वेणसी भिदुग्गं गं १ पु २ ॥ ९. अतिपो' पु २ सू० ॥ १०. कीलेहिं ला० ।
कोलेहिं पु १ । "कोलेहिं विज्जंति असाहुक्कम्मो" कोलं नाम गलओ, उहे हि-पोलेनानुगत
विलम्ब" सू० । "को(की-प्र०)लेहीरमादि" कोलेपु वहेपु विभज्जि" शी० ॥ ११. "कम्म
गं २ पु १ ला० ॥ १२. उवंती गं १, २ पु २ । उवंती ला० । उवंति सं० । "उवंति
उवजियंति" सू० । "लपगल्लन" विभज्जि" शी० ॥ १३. निरेथ सू० ॥ * निमूलियादि
खं १ ॥ १४. * इयं गाथा पु २ मध्ये श्रुती च नास्ति ॥ १५. केयिचि खं २ पु १ ला० । "केयिच
इयादि, केयिचिआरवयगम्" शी० ॥ १६. "पोलंति नि निमसवन्ति" शी० ॥ १७. "रे वा
गं २ ला० । "रा ठे पु १ ॥ १८. पडल्लि गं १ ॥ १९. आम्हं खं २ । "असुरियं नाम
इणम् । यन सरो नास्ति" सू० । "आ(अ?)सुरियं इयादि, न विद्यते सरो यस्मिन् स
असुरीः" शी० ॥ २०. महाविमार्गं खं २ पु २ ला० सू० । इयतां सू० ३१३, ३१५ ॥
२१. अवंजमं खं २ ला० ॥ २२. अहे व खं २ ला० । अये वा सू० ॥ २३. समरंहे जय
खं १ । समुत्तिरे जय्य सू० शीपा० ॥ २४. शिवावी खं २ ॥ २५. जयी खं १ सू० । जंसि
गुहसे खं २ ला० । "असि गुहाए इयादि" शी० ॥ २६. जलणेउतियदे पु १ । जलणातिवदे
खं १ सू० । जलगाहउहे गं २ । जलगावउहे ला० । "जलणं भनि[मज्जि] अनो जलणातिवदे"

पंचमं अञ्जयणं 'णिरयविभक्ती'

[पढमो उद्देशो]

- ३०० पुच्छिस्स हं केवलियं महम्मि, कैहंमितावा णरगा पुरत्था ।
 ५ अजाणतो मे मुणि बूहि जाणं, कहं पु चाला णरगं उवेति ॥ १ ॥
- ३०१ एवं मैए पुट्ठे महाणुभोगे, इणमच्चवी कासवे आसुपण्णे ।
 'पवेदइस्सं दुहमदुहगं, 'आदीणियं 'दुक्कडियं पुरत्था ॥ २ ॥
- ३०२ जे केइ चाला इह 'जीवियट्ठी, 'पावाइं कम्माइं करेति रुदा ।
 ते धोरूवे 'तिमिसंधयारे, 'तिच्चाभित्तवे नरए पडंति ॥ ३ ॥
- १० ३०३ तिव्वं तसे पाणिणो थावरे य, जे हिंसती 'आयसुहं पडुचा ।
 जे त्सेए होति अदत्तहारी, ण 'सिक्खती 'सेयवियस्स किंचि ॥ ४ ॥
- ३०४ पागम्भि पाणे वहुणं 'तिवाती, अंणिव्वुडे घातमुवेति चाले ।
 'णिहो णिसं गच्छति अंतकाले, अहो सिरं कट्ठु उवेति दुग्गं ॥ ५ ॥

१. पुच्छिषु सू० । "पुट्ठवान्हम्" च० शी० ॥ २. कहेहिं ता था णरगा सं १ । "कथमिनि परिप्रश्ने.....अलोपाद् मितावा" सू० । "कथं किम्भूता अभितापान्विताः" शी० ॥ ३. अविजाणतो सू० ॥ ४. मते सं २ सा० । मया सू० ॥ ५. 'माये सं २ सा० पु १, २ पू० । "महात्तस्यानुभाषः.....अनुभवतमनुभाषः, महान्ति वा शतादीनि भजते सेव इत्यर्थः" सू० । "महान्.....अनुभाषो माहात्म्यं यस्य स तया" शी० ॥ ६. इणमोऽ सं २ पु १ । "इहं वयमणं सो इति वाक्यालङ्कारे.....अत्रवीन्" शी०, क्वचिद् प्रती 'सो इति वाक्यालङ्कारे' इति पाठो न विद्यते ॥ ७. पवेनयस्सं सं १ ॥ ८. आदीणियं सू० । आदीणियं पू० ॥ ९. सं० विना - दुक्कडियं सं १, २ पु १, २ सा० शीपा० सू० ॥ १०. जीवियट्ठा पु १ ॥ ११. कम्माइं सू० ॥ १२. "निमिसंधारो नाम जय धोरविरुद्धिं परसेति.....हेमिरा वा" सू० । "निमिसंधारे नि बहुलमोऽन्यकारे" शी० ॥ १३. तिच्चाणुमाये सू० ॥ १४. पायसुहं सं २ पु १ सा० ॥ १५. रुदने सं १ पु १ ॥ १६. निक्खती सं २ ॥ १७. 'सेयवियस्स नि छेदनीयमप्यर्थोऽनेति वा सदनुपेयस्य" सू० । "न तिच्छिदपि आयेनते सेयमरणं सू० ॥ १८. तिवाती सं १, २ सा० । तिवाइं पु २ । तुलना-सू० २८८ । "तिवादि.....तिवाः पण्डितं हिं मत्तो पण्डितं मनोवक्तायवो गेतिव्यर्थः" सू० । "अतिपाती" शी० ॥ १९. अणियुवे सं २ सा० । अणियुवे घट्ठणं उवेति सू० ॥ २०. णियोगं सू० (f) ॥

- ३०५ हण छिंदह भिंदह णं देहह, सदे सुणेत्ता परधम्मियाणं ।
ते नारगा ऊ भयभिन्नसण्णा, कंखंति कं नाम दिसं वयामो ॥ ६ ॥
- ३०६ इंगालरासिं जलियं सजोतिं, तंतोवमं भूमि अणोक्कमंता ।
ते डञ्जमाणा कलुणं थणंति, अरहस्सरा तत्थ चिरोट्ठितीया ॥ ७ ॥
- ३०७ जइ ते सुता येतरणीअभिदुग्गा, निसिनो जहा सुर इव तिक्खसोत्ता ।
तरंति ते वेयरणिं भिदुग्गं, उंसुचोदिता सत्तिसु हम्ममाणा ॥ ८ ॥
- ३०८ "कोलेहिं विज्झंति असाहुक्कमां, नावं उवेंते सतिविप्पहूणा ।
अन्ने त्थ सुलाहिं *तिसल्लियाहिं, दीहाहिं विद्वूण अहे करेति ॥ ९ ॥
- ३०९ " * 'केसिंच पंचित्तु गले सिलाओ, उदगंसि "बोलेंति महालयंसि ।
कलंबुयावालय मुमुरे य, लोलेंति पंचंति या तत्थ अन्ने ॥ १० ॥ *
- ३१० अंसुरियं नाम मेहम्मितावं, अंधंतमं दुप्पतरं महंतं ।
उडुं अहे य तिरियं दिसासु, सैमाहितो जत्थजणी जियेति ॥ ११ ॥
- ३११ "जंसि गुहाए जलणेडतियट्ठे, अंजाणओ डञ्जति लुंतपण्णे ।
सया ये कलुणं पुण घम्मठाणं, गाढोवणीयं अतिदुक्खधम्मं ॥ १२ ॥

१. दहह खं १। दहेह पु १। दह पु २। देहा ला० ॥ २. सुगेती मं २ पु १ ला० ॥ ३. हयं
ख १॥ ४. भूमिण्णु पु १ विना । "ततोवमं भूमि अणोक्कमंता सत्ता(ता?)यसकभउत्तं"
चू० । "सेनोपमा यस्या" रा तदुपमा" शी० ॥ तुलना-मू० ३३०, ३३१॥ ५. "द्वितीया
खं १। दयता सू० ३३७ ॥ ६. जति खं १, २ ला० ॥ ७. सुरो जग निमित्तो तिरिक्खोत्ता
चू० ॥ ८. येतरणी भिदुग्गं खं १ पु २ ॥ ९. अमिचो पु २ चू० ॥ १०. कोलेहि ला० ।
कोलेहि पु १ । "कोलेहि विज्झंति असाहुक्कमा" कोलं नाम गलओ, उकं हि-बोलेनानुगतं
विलम्" चू० । "को(की-प्र०)लेहीत्यादिकोलेषु षण्ठेषु विध्यन्ति" शी० ॥ ११. "कम्मी
खं २ पु १ ला० ॥ १२. उवेंती खं १, २ पु २ । उधंती ला० । उधंति स० । "उधंति
उधंतिर्यति" चू० । "उपगच्छतः.....विध्यन्ति" शी० ॥ १३. मिश्रेण चू० ॥ * निमूलियाहि
खं १ ॥ १४. * अइयं गाथा पु २ मध्ये चूर्णी च नास्ति ॥ १५. केसिंच खं २ पु १ ला० । "केसिंच
इत्यादि, केवाधिआरणाणाम्" शी० ॥ १६. "बोलेंति ति निमज्जयन्ति" शी० ॥ १७. "रे वा
खं २ ला० । "रा वे पु १ ॥ १८. पडलिति खं १ ॥ १९. आसू खं २ । "अमुरियं णाम०
वृत्तम् । यत्र सुरो नास्ति" चू० । "आ(अ?)सुरियं इत्यादि, न विद्यते सूर्यं यस्मिन् स'
अमूर्यः" शी० ॥ २०. महाभित्तावं खं २ पु २ ला० चू० । दयता सू० ३१३, ३१५ ॥
२१. अंधंतमं खं २ ला० ॥ २२. अहे व खं २ ला० । अहे वा चू० ॥ २३. सैमाहिं जत्थ
खं १ । समुत्ति जत्थ चू० ॥ शीपा० ॥ २४. शिवाली ख २ ॥ २५. जसी खं १ चू० । जंसि
गुहाते खं २ ला० । "जंसि गुहाए इत्यादि" शी० ॥ २६. जलणेडतियट्ठे पु १ । जलणातिवट्ठे
खं १ चू० । जलगड्डट्ठे ख २ । जलणावड्डे ला० । "जलग अनि[यड्ढि] अनो जलणातिवट्ठे"

स्यगाङ्गसुत्ते पदमे सुयस्खंवे

[सू० ३१२]

३१२ चत्वारि अगणीओ संपारमिता, जहिं कूरकम्माउभित्तंवेति थोलं ।
ते तस्य 'चिट्ठंनउभितप्पमाणा, मच्छा व जीवंतुवजातिगता ॥ १२ ॥

३१३ संतच्छणं नाम मंदम्भितावं, ते नारगा जस्य असाहुकम्मा ।
हत्थेहि पाएहि य पंधिऊणं, फलणं व तच्छंति कुदाडहत्था ॥ १४ ॥

३१४ रुद्धिरे पुणो वचसमूसियंगे, मिश्रत्तमंगे परिपत्तयंता ।
पयंति णं 'णेरइए पुरंतं, सँजीवमच्छं व अओकवत्ते ॥ १५ ॥

३१५ णो चंवे ते तस्य मयीमवंति, णं मिज्जती तिथंभिवेदणाए ।
तैमाणुभागं अणुवेदयंता, दुक्खंनि दुक्खी इह दुःखेण ॥ १६ ॥

३१६ तहिं च ते 'मोक्षणपंपगाढं, गाढं सुंतत्तं अगणिं वयंति ।
न तस्य मानं लंभतीउभिदुग्गे, अंरहितामितावा तद्वी तंवेति ॥ १७ ॥

३१७ मे सुव्वती नंगरवहे व सरे, दुद्धोवणीताण पद्दाण तस्य ।
उदिण्णकम्माग उदिण्णकम्मा, पुणो पुणो ते सँरेदं दुद्धेनि ॥ १८ ॥

१०. "अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
२१. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
२२. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
२३. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
२४. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
२५. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
२६. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
२७. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
२८. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
२९. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३०. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३१. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३२. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३३. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३४. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३५. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३६. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३७. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३८. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
३९. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४०. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४१. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४२. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४३. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४४. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४५. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४६. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४७. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४८. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
४९. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।
५०. अग्निं जलं भूतं अग्निं" शी० ॥ २०. अग्निजालो मे २ ला० पु १, २।

- ३१८ पाणेहि णं पाव भिज्जयंति, तं भे पयस्सामि जंहातहेणं ।
 "दंढेहिं तस्या सरयंति घाला, मय्येहिं दंढेहिं पुराकएहिं ॥ १९ ॥
- ३१९ 'ते हम्ममाणा णंए पडंवि, पुण्णे दुल्लवस्स मंदम्मितावे ।
 ते तय्य चिइंती दुल्लवमस्सी, तुट्ठंति कम्मोअगता किमीहिं ॥ २० ॥
- ३२० संदा कम्मिणं पुण पम्मज्जाणं, गादोवणीयं अनिदुक्खपम्मं ।
 "अंदमु पम्बिण्य "विट्तु देहं, वेदेण सीसं सेअभितावयंति ॥ २१ ॥
- ३२१ छिंदंति घालस्स गुरेण नैकं, उट्ठे वि छिंदंति दुवे नि कण्णे ।
 जिम्मं "विणिज्जस्स विदयिमेत्तं, तिस्र्खाहिं सुत्ताहिं "तिवातयंति ॥ २२ ॥
- ३२२ ते तिप्पमाणा तत्संपुडं प्य, सान्निदियं जत्थं थंणंति पांत्थ ।
 गेलंति ते सोगितपूयमंसं, पंजोविता सारंपेदिद्धितंगा ॥ २३ ॥
- ३२३ 'जइ ते सुत्ता लोहितपूयपाणी, घालागणीतेयपुणा पेरेणं ।
 कुंभी महंतापियेपोरुसीया, समुसिता लोहितपूयपुण्णा ॥ २४ ॥
- ३२४ पम्बिण्य तामुं पंयंति घाले, अट्टस्सरं ते कलुणं रसंते ।
 तंण्हाइता ते तंउ तंवतत्तं, पम्बिज्जमागडट्ठरं रसंति ॥ २५ ॥

१. तद्वत्तदेगं ए १ ॥ २. दंढेहिं ए १ । एवमेऽपि ॥ ३. सरयंति ए १ ॥ ४. घालं वृ० ॥
 ५. ते हम्ममाणे(णां) णरं उचंति पुण्णे दुल्लवस्स मंदम्मिताव वृ० ॥ ६. णरते ए १ ॥
 ७. मंदम्मितावे ए० १ ॥ ८. कम्मोअगता वृ० ॥ ९. सया य कं पु १ । सया कम्मिणं मुण
 पम्मं ए १ । दयता वृ० ३११, ३३९ ॥ १०. अंदम ए १ ॥ ११. विट्ठण्णु देहं वेदेण तं
 सेअभितावेंति सीसं ए १ पु १ । हणंति घालं वेचेहिं विंयंति (वेदेण तावेंति वृ०) विटाणि
 तेषि वृ० ॥ १२. नामं ए १ पु १ ॥ १३. उट्ठे व ए १ ॥ १४. विणिज्जस्स वृ० । "जिह्वा विट-
 त्तमाप्राप्ताहृत्" शी० ॥ १५. निवायवंति ए २ । "निवायवंति नि विंयति" वृ० । "अतिता-
 पयन्ति अतनयन्ति" शी० ॥ १६. तण्ठमंपुडव्व ए० । तण्ठमंपुडव्वा वृ० । "तलसंपुटिता
 णाम अदनवंधता हट्टयोः कृता...अथा सगरे मज्जति" वृ० । "तालसमुदा ह्व" शी० ॥
 १७. तण्य ए २ पु १ ए० वृ० । "यत्र सस्मिन् प्रदेसे" शी० ॥ १८. थंणंति ए २ ॥ १९. मंदा
 ए १ वृ० ॥ २०. समिदित्ता सदरिस्स-मंसदेहा पंजोविता सारपपरिच्छेता वृ० ॥ २१. "पूति"
 ए १ "पू" ए २ । "पूयं भाव्यं च" शी० ॥ २२. पजोइया ए० ॥ २३. पयच्छित्ता ए० २
 ए० । दयता टि० २० ॥ २४. जति ए १ ॥ २५. "तपूपायी ए २ । "तपूतिपायी ए १ ।
 "तपूपायी ए० । "तपूपाय" ए० । "तापागपायी वृ० । "लोहितस्यापाकः लोहितपाकः",
 पच्यते दग्धां येयं लोहिता[पाय]पायी" वृ० । "लोहित-पूयपायिनी" शी० ॥ २५. पोरि-
 मीणा ए १ पु १ ॥ २६. पुण्णुणा ए १ ॥ २७. पयतंति अट्टमत्तं ए १ । "अट्टस्सरं ति
 आर्तस्वरम्" वृ० । "आर्तस्वरान्" शी०, एतदनुसारेण अट्टस्सरं इति पाठो भवेत् ॥ २८.
 तंण्हाइया ए १ । "मृदनाः" शी० ॥ २९. तवतं वृ० ए १ । "तत्तं अयुः पाच्यते" शी० ॥

- ३३१ चाला चला भूमि अणोक्कमंता, पैविजलं लोहपहं व तत्तं ।
जंसीऽभिदुगंसि पवजमाणा, पेसे व दंडेहिं पुरा करंति ॥ ५ ॥
- ३३२ तं संपगोदंसि पवजमाणा, सिलाहिं हम्मंतिऽभिपांतिणीहिं ।
संतावणी नाम चिरंटितीया, संतर्पति जत्थ असाहुकंम्मा ॥ ६ ॥
- ३३३ कंदूसु पक्खिप्प पयंति घोलं, तंतो विड्डा पुंणरुपंतंति ।
ते उड्डकाएहिं पवजमाणा, अवरोहिं खनंति सण्फेएहिं ॥ ७ ॥
- ३३४ समूसितं नाम विधूमठाणं, 'जं सोगतत्ता कलुणं थणंति ।
अहो सिरं कट्टु "विगतिऊणं, अयं व सत्थेहिं संभोसवंति ॥ ८ ॥
- ३३५ समूसिया तत्थ विस्णुतिंगा, पक्खीहिं खनंति अयोमुद्देहिं ।
'संजीवणी नाम चिरंटितीया, जंसि पया हम्मति पावचेता ॥ ९ ॥
- ३३६ तिसखाहिं सुल्लेहिं मितावयंति, वसोवगं "सोअरियं व लड्डुं ।
ते सुल्लविद्धा कलुणं थणंति, एगंतदुक्खं दुहओ गिलाणा ॥ १० ॥

१. भूमिमणुक्कमंता ख १ चू० विना ॥ इदमपि सू० ३०६, ३३० ॥ २. "विविधेण प्रज्वल
नाम पिच्छलेण पूय भोगिण्य अणुलित्तत्ता, विगत उवल विज्जलं जलेज्ज, विज्जलाविष्टेन (विज्जला
विपुते(ले?)न-प्र०) जलेज्ज बसाय पूय भोगितेण" चू० । "पविजलं नि इधिर-पूयादिना
पिच्छित्ताम्" शी० ॥ ३. जंसीहिदुगसि ख १ । जंसीऽभिदुगो बहुकुरकम्मा चू० ॥ ४. पेन
एव दंडेहिं ख १ ॥ ५. "गादंसि ख २ ला० चू० ॥ ६. "पातिपाहिं खं १ पु २ । "पातिमाहिं
चू० । "अभिमुत्तादिनीभिः" शी० ॥ ७. "ट्टितीया खं १ ॥ ८. "प्पत्ते चू० ॥ ९. "कम्मी
खं १, २ ला० चू० ॥ १०. बाले ख १ ॥ ११. ततो(सो खं १) विड्डा पु २ ख १ । "बाला ते
अयनो भुज्जिगा इव ङ्गजमाणा उपकिञ्चति" चू० । "तत्तं पाकरयानां ते दग्धमानाधणका इव
भूज्यमाना ऊर्ध्वं पतन्ति उत्पतन्ति" शी० ॥ १२. पुण उपपयसि खं २ ला० ॥ १३. "प्फत्तेहिं
ख २ ला० चू० । "प्फत्तेहिं खं १ ॥ १४. जंमोविद्यत्ता ख १ । विगिद्धमाणा चू० । जमोविद्यत्ता
चूपा० । संसि विड्डंता चूपा० । "यत्त उविद्यत्ता लुभमाना इत्यर्थः, अथवा जंसि विड्डंता
विविधमनेकप्रकारं उत्पन्ना विड्डंता" चू० । "यत्त प्राप्य (यथा तत् प्राप्य-प्र०) शोकवितप्ता,
कद्वर्गं दानं स्तनन्ति" शी० ॥ १५. अहे खं २ ॥ १६. विद्यत्तिऊण ख १ पु १ ।
विगतिऊणं चू० ॥ १७. समोसवंति ला० खं २ । "समूयवंति छिदंति" चू० ॥ १८. संजीवणा
चू० । "संजीवन्तीति संजीविनः, सर्व एव नरका संजीवणा" चू० । "संजीवनी जीवनदात्री
नरकभूमिः" शी० ॥ १९. "हिं निवाययंति खं २ पु २ ला० । "हिं वरेणि बाला चू० । "अभि-
(नि-प्र०)पावयन्ति" शी० ॥ २०. सोव(य ला०)रय व खं २ ला० । सोवरियं व पु २ ॥
सोवरिया व चू० । सावरिया व चूपा० । "सोवरिका इत वशोपगं महिप वययन्ति । पठ्यते च-
वमोपगं सावरिया । व लड्डुं, शवरा भेच्छशालयः, ते यथा"विधति" चू० । "वशमुपगतं
धापदमिव कालवृष्ट्युत्तरादिकं स्वानन्देण लब्ध्वा कदयंन्ति" शी० । एतदनुसारेण सावय व
इत्यपि शी० सम्मलः पाठो भवेत् ॥ २१. सुल्लमिणा खं १ पु २ ॥

गुणगणनसूत्रे पञ्चमे गुणगणने

[गो ३४३-३४४]

३४७ मन्त्राय नमः नदी भिदुग्मा, पंक्तिरय नदीति लिता ।
जंभी भिदुग्मणि पञ्चमन्त्रा, पञ्चाङ्गाङ्गुस्मन् वर्येति ॥ २१ ॥

३४८ एषादं कृपादं पुमंति पार्श्वं, निरंतरं तय विरिद्धीयं ।
न हम्ममात्म तं ह्येति तापं, एगो मयं पञ्चपुरेति दुस्मं ॥ २२ ॥

३४९ जं जारिमं पुंनमस्तमि कम्पं, तदेव आगच्छति मंशय ।
एगंनदुस्मं ममविनिता, वेदेति दुस्मी तमयंनदुस्मं ॥ २३ ॥

३५० एतामि गोवा पणानि श्रीरे, न दिमने कंचन गयन्त्रोप ।
एगंनदिष्टी अरिगिदे उ, पुष्टिस्तन संपास वयं न गच्छे ॥ २४ ॥

३५१ एवं निरिस्मये मयुषामेयं, चतुर्लङ्गणं तदणुविमयं ।
म सत्यमेयं इति वेदयिता, कंठेन कर्तं पुत्रमाचरंतो ॥ २५ ॥

॥ नरगयिमरी मम्मता ॥

दियते, अथवा अक्षयं नि (न ८) कृतं पु इत्युक्तं मन्त्रि "वृ० । "मन्त्राक्षयं निरुद्धयिता" शी० ॥ २२. स्त्रायंति वृ० ॥ २३. अदुरण्य ११. "अदुरा. " शी० ॥
१. हिदुग्मा य १॥ २. पवित्रता वृ० शी० । पवित्रता शी० ॥ ३. एगाङ्गायुक् पु १ ।
एगाङ्गायुक् पु १ ला० । एगाङ्गायुक् मं १, २ । "एगाङ्गा अगहाया इ
अनुकमन्तीति अनुकमणम्" वृ० । "एगाङ्गा(इ)व नि एगाङ्गोऽप्राणा अनुकमयं तस्
पत्रनं कुर्वन्तीति" शी० ॥ ४. "द्वितीयं मं १ । "द्वितीया वृ० ॥ ५. जो मं १ पु १ ॥ ६. उ
तापं वृ० ॥ ७. पुष्टयुक्तानि कम्म तमेव मं २ पु १ ला० । "जारिमणि" मम्मणि ।
तं तथा अणुमयंति" वृ० । "मादरी इव बद्धं तत् तद्वदेव तीनमन्त्रमभ्यसित्वा वृ० उद
गच्छतीति" शी० ॥ ८. "उत्तीरा ११ ॥ ९. "राने मं २ पु १ ला० । "राने वृ० ॥ १०. "मज्ज
पु २ । "मज्जणिता ला० ॥ ११. वेदेति ला० । वेदंति पु २ । वेदेति एगो तमयंनदुस्मं वृ०
१. वरि मं १ ॥ २. जो वृ० ॥ ३. "लोने" मं २ पु १ ॥ ४. व वृ० । "तुष्टाङ्गा" शी०
५. "ज उ लो" मं १ ॥ ६. लोभम् वृ० ॥ ७. एयं निरिक्त्वेषु नि चापुरेति अगच्छते
तदणुविमयं वृ० ॥ ८. मणुगामं मं २ पु १ ॥ ९. तपणुवि(य मं २) वामं मं २ पु १ ॥
१०. सत्यमेयं इव वेदहता पु २ । सत्यमेव इव वेदहता वृ० ॥ ११. पुत्रमाचरते मं २ पु १ ।
पुत्र(य ला०)माचरंति वृ० ला० । पुत्रमाचरंति मं १ । "पुत्रनेऽनेन कर्म इति पुत्रं च श्रिणि
त्युक्तम्, आचार इति त्रिशदोने, आचर आचरंते वा चरणमिति" वृ० । "पुत्रं सत्यमाचर

छट्टं अञ्जयणं 'महावीरत्थवो'

- ३५२ पुच्छिसु णं समणा माहणा य, अगारिणो यं परतिथिया य ।
 'से के इणेगंतदिय धम्ममाहु, अणेसिं संधुसमिक्खयाए ॥ १ ॥
- ३५३ कहं चै णाणं कहं दंसणं से, सीलं कहं नातसुतस्म आसी ।
 जाणासि णं भिम्बु जैहातदेणं, अहासुतं वूहि जहा 'णिसंतं ॥ २ ॥
- ३५४ 'खेयणए 'से कुसले आसुपत्ते, अणंतणाणी य अणंतदंसी ।
 जसंसिणो चक्खुपदे ठियस्स, जाणाहि धम्मं च 'धिदं च पेहा ॥ ३ ॥
- ३५५ उट्ठं अहे य तिरियं दिसासु, तैसा य जे थावर जे य पाणा ।
 'से णिच्चणिच्चेहि समिक्ख पण्णे, दीवे व धम्मं संमियं उदाहु ॥ ४ ॥ १०
- ३५६ से सच्चदंसी अभिर्वय णाणी, निरामगंधे 'धिदं ठितप्पा ।
 अणुत्तरे सच्चजंगंसि विजं, 'गंधातीते अभए अणाऊ ॥ ५ ॥

१. पुच्छिसु खं २ ॥ २. बा ख १ पु १ ला० ॥ ३. से के इमं णितियं धम्ममाहु ख २ पु १ चू० । से के इमं हितगं धम्ममाहु चू० । से के तिमं गिहियं धम्ममाहु खं १ ॥ ४. साधु समिक्ख दाए खं १ चू० । "साधु प्रशंसायाम्, सम्यग् ईक्षित्वा समीक्षणं केवलज्ञानेन दाए दारिद्र्यं" चू० । "साधु चान्ते समीक्षा च साधुसमीक्षा यथावस्थितस्वरूपपरिनिर्वातं, तथा" जी० ॥ ५. 'साले खं २ । 'साले पु १ ला० ॥ ६. च पु २ चू० ॥ ७. अहासुतेणं पु २ । ८. 'मुई ला० ॥ ९. णिसंतं ख १ ॥ १०. खेयणे ख १, २ पु २ । खेयणे कुं चू० । "खेयणए से इत्यादि" जी० ॥ ११. से कुसले महेसी अणंतं खं १, २ पु १ ला० शीपा० । कुसले आसुपत्ते महेसी अणंतं चू० ॥ १२. विजं च पेहे खं १ । धीदं च पेहा ख २ ला० । धिदं च पेह पु २ । "विजं च पेवंजारिमो धम्मो वा धितो वा पेहा वा स तुम अवितथं जाणाहि" चू० । "जानीहि.....धर्म.....तथाधृति.....प्रेक्षस्व.....यविवातस्य.....धर्मं धृतिं च जानीये ततोऽस्माकं पेहि ति कथय" जी० ॥ १३. उट्ठे खं १ चू० ॥ "उट्ठं अहे य इत्यादि" जी० ॥ १४. अहेयं पु १ । अहे तिरियं ला० ॥ १५. ये स्यावरा. "ये च त्रयाः" चू०, एतदनुसारेण जे थावरा जे य तथा य पाणा इत्यपि च० सम्मत. पाठो भवेत् ॥ १६. से (स चू०) णिच्च-ऽणिच्चे य स' ख १ पु २ चू० । "स एव प्राज्ञो नित्या-नित्याभ्यां ' समीक्ष्य" जी० ॥ १७. समितं ख १ । "तथा अहेति वक्ष्यमाणान् 'दीवेण समो दीव्यमो, समियाए ति सम्यग्" चू०, एतदनुसारेण तहाऽऽह दीव्यमो समियाए इति पाठः चू० सम्मतो भाति ॥ १८. भूत ख २ ला० ॥ १९. धीमं खं २ ला० ॥ २०. अणुत्तरे ख २ पु १ । २१. 'जगमि खं १ । २२. चू० विना-गंधादीए खं १ । गंधादिए पु २ । गंधा अदीते अमते खं २ पु १ । गंधा अतीते अमते ला० । "गंधातीतो निर्गन्ध इत्यर्थः" जी० ॥

- ३७७ कोहं च भाणं च तदेव मायं, लोभं चउत्थं अज्झत्थंदोसा ।
एताणि वंता अरहा महेसी, ण कुब्बंति पावं ण कारवेती ॥ २६ ॥
- ३७८ 'किरियाकिरियं वेणइयाणुवायं, अण्णाणियाणं पेडियच्च उणं ।
'से सव्ववायं इति वेयइत्ता, उवड्डिते 'संजम दीहरायं ॥ २७ ॥
- ३७९ 'से वारिया इत्थि संराइमतं, उवहाणवं दुक्खखयंइयाए ।
लोमं विदित्ता औरं परं च, सव्वं पभु वारियं सव्ववारं ॥ २८ ॥
- ३८० सोच्चा य धम्मं अरहंतभासियं, समाहितं अट्ठपओवसुद्धं ।
'तं सदहंता य जणा अणोऊ, इंदा वे देवादिव आंगमिस्संति ॥ २९ ॥
ति वेमि ।

॥ * महावीरत्थतो सम्मत्तो । पष्ठमध्ययनं समाप्तम् * ॥

१०

१. "दोसं खं २ पु १ ला० । "आध्यात्मिकां क्षेते दोसा, मादा गृहादयः, एताणि चत्ता अरहा महेसी चत्ता नाम उट्ठिन्दा" चू० । "एतान्ध्यात्मदोषाधगुरोऽपि" "वान्वा परित्यज्य" शी० ॥ २. कुब्बइं खं २ पु १ । कुब्बइं पाव ण ला० ॥ ३. "किरियं अकिरियं वेणइयाणुवालं, दुवालसंगं गणपिपिण्णं वादो, सेसाणि तिणि तिसट्ठाणि अनुवादो, योवं वा अनुवादो" चू० ॥ ४. 'वानं ख० १ पु १ ला० ॥ ५. परियच्च ख १ ॥ ६. स सव्ववायं चू० । से सव्ववानं खं १ ॥ ७. इती खं १ । इय पु २ । इय चू० ॥ ८. धम्म स दी० खं १ पु २ । संजम दी० पु १ । "उवड्डिते सम्म स दीहरायं, उपस्थितो मोक्षाय सम्यगुपस्थित." चू० । "उपस्थित. सम्यगुत्थानेन सयमे व्यवस्थितो न तु यथान्ये" शी० ॥ ९. स पु २ चू० ॥ १०. ससाय(वि खं १)मत्तं ख १, २ पु १ ॥ ११. "ट्ठत्ति खं २ पु १ ला० ॥ १२. वारं परं च खं २ विना । अपरं परं च चू० । "आरम् दुल्लोकात्थं पा(प-प्र०) रं परलोकात्थं यदिवा आरं मनुजलोके पारं नारकादिक्कम्" शी० ॥ १३. सव्ववारी चू० । "सर्ववारणशील इत्यर्थः" शी० ॥ १४. "तं सदहंता[५५१]य" "अद्यापूर्वकमादाय, आदाय नाम गृहीत्वा कृत्वा च" चू० ॥ १५. अणाप्पं यंदा खं १ ॥ १६. वि खं २ ला० ॥ १७. आगमेस ति वेमि खं १ । आगमिस्सं ति वेमि पु २ । "आगमिष्वाति(प्येतेति-प्र०) आगमिस्सेण भवेयं सुकृतापणी ए सिज्झिस्संति" चू० । "देवाधिपा आगमिष्यन्तीति भविष्यन्ति, इति मवीमि" शी० ॥ १८. वीरस्तवायं पष्ठं पु १ । महावीरस्तवाययनं पष्ठम् पु २ । * * नान्ति ख १ ॥

सत्तमं अङ्गयणं 'कुसीलपरिभासियं'

- ३८१ पुढवी य आऊ अगणी य वाऊ, तण-रुसर-धीया य तसा य पाणा
जे अंडया जे य जराउ पाणा, संसेयया जे रसयाभिधाणा ॥ १ ॥
- ३८२ एताइं कायाइं पवेदियाइं, एतेसु जॉण पडिलेह सायं ।
एतेहिं कायेहि य आयइंडे, एतेसु पा विप्परियासुवेति ॥ २ ॥
- ३८३ जातीवहं अणुपरियट्टमाणे, तस-यावेहिं विणिचायमेति ।
'से जाति-जानी बहुकूरकम्मे, जं कुव्वती मिजेंति तेण घाटे ॥ ३ ॥

* "इदानीं कुसीलपरिभासिनं ति जस्य कुसीला सुगीला य परिभासितति...[५० ४]" अथ
परमात्मा कुसीलपरिभासितमित्यपदिश्यते [५० १३]" सू० पृ० १५१। "कुसीलपरिभास-
कृता, "कुसीलाः परिभास्यन्ते ।...नामनिष्पन्ने कुसीलपरिभासेति ।...कुसीलपरिभासादस्य
यनस्य...। इदमध्ययनं 'कुसीलपरिभासा' इत्युच्यते" शी०। एवं च सू० अनुगारेण 'कुसील-
परिभासिहं' इति नाम, एतदध्ययनान्ते प्रतिपु प्राय ईदृश एवोक्तेयः। शी० अनुगारेण दु-
'कुसीलपरिभासा' इति अस्याध्ययनस्य नामेति ज्ञेयम् ॥ १. पुढवी य आऊ य अ' पु १।
पुढवी भाउ य अ' खं २। "पुढवी य इत्यादि...खारः रगतमेदसेपूजनायः" शी० ॥
२. बीता स तसा खं २ पु १। बीता तसा ला० ॥ ३. रसयाभिधाणा रा १। रसपतिभ्रान्ता
रा २ पु १, २ ला० ॥ ४. जणे रां २ पु १, २ ला०। इत्यतां सू० १९९। आधाराजे सू० १११
पि० १९। "जाणं...जानतिजि जानकः प्राप्नुपेक्ष्य सानं...पडिलेहिता दुःखमेतां न कार्यम्"
सू०। "एतेसु...सार्त्तं सुखं जानीहि...ज्ञात्वा प्रप्नुपेक्षस्व...वर्षालोचय" शी०। आधाराजे सू०
"भूतानि अमृताः, तेसु 'प्रप्नुपेक्ष्य' पयोलोच्य...जानीहि...सानं' धाम्" इति ७९
तमस्य सूत्रस्य प्रती, "भूतानि चतुर्दश भूतमासाः, तैः सममात्मनः 'सानं' हने 'प्रप्नुपेक्ष्य'
पयोलोच्य जानीहि" इति च १९२ तमस्य सूत्रस्य प्रती शीलाह्वयार्थो विवृतवन्तः। इत्यतां सू०
१९९। "भूतेहि जाण पडिलेह सानं" इति आधाराजे सू० ७९, ११२ ॥ ५. एतेहि य का
रां २। एतेसु काणुसु सु भानुंके सू०। "एभिः कायैः समारब्धमाणैः...भारमदण्डो भवति
इत्यर्थः, अथवा एभिरेव कायेयै 'आयतदण्डाः' दीर्घदण्डाः..." शी० ॥ ६. एतेसु भा रिं
पु १। एतेसु भासु विं रां २। "एतेष्वेव पुनः पुनः विप्परियासुवेति" सू० ॥ ७. पुनेरी
रां १। "विप्परियासुवेति" इति आधाराजे सू० ७७, ७९, ८२, ९९, १४८। "विप्परि-
यासुवेति, विपरीतो नाम जन्म मरणे, संसारो वा विपरीतो भवति, अथवा...इत्यविपरीतार्थं
दुःखमज्ञानेति" सू०। "विपरीतमेवद्वारं वरि समन्ताद् आगु विपरीतं ज्ञा सान्नेयेव
वा(च १)ति अत्राति, तेवेव...भूयो भूवः समुत्पन्न इत्यर्थः, वरिवा विपरीतो व्याप्यः...
दुःखमेव वा वेत्ति" शी०। "विपरीतमुपेति" इति आधाराजे शीलाह्वयार्थः ॥ ८. जातिरां
ला०। जली(हे सू०)वरं रां १ सू०। जानिचरां रां २ शीरा०। "जानिचरी जन्म मरणे"

३८४ अस्मि च लोके अदुवा परं तथा, सतगसो वा तद् अन्नहा वा ।
संसारमावन्न परं परं ते, धंयंति वेयंति य दुण्णियाइं ॥ ४ ॥

३८५ जे मापरं च पियरं चं हेचा, समणव्वदे अगणि समारभेजा ।
अंहाहु से लोके कुसीलधम्मे, मूताइं जे हिंसति आतसाते ॥ ५ ॥

३८६ उज्जालओ पांण तिवातएजा, निव्वावंओ अगणि तिवातइजा ।
तंम्हा उ मेहावि समिक्ख धम्मं, ण पंडिते अगणि समारभेजा ॥ ६ ॥

३८७ पुढवी वि जीवा आऊ वि जीवा, पांणा य संपातिम संपयंति ।
संसेदया कट्टसमस्सिता धं, एते दहे अगणि समारभंते ॥ ७ ॥

३८८ हरिताणि भूताणि विलंघणाणि, आहारं देहाइं पुढो सिताइं ।
जे छिंदती आतसुहं पडुचा, पांगम्भि पाणे षडुणं तिवांती ॥ ८ ॥

चू० । “आइं पइमित्थादि, जातीनाम् पन्था जातिपय, यदिवा...जाति-वधम्” शी० ॥ ९. “वरेसुं विणिग्घलमेति चू० ॥ १०. जानिजाइं खं २ पु १ । जायजाइं पु २ । जातिं जाति ला० । “से जानिजालो परिमहमाणे जातिजातीति वीसार्थे.” चू० । “सः जातिं जानिम् उत्पत्तिमुत्पत्तिमवाप्य” शी० ॥ ११. मज्जे चूपा० । “मज्जे वा, निमज्ज इत्यर्थः” चू० ॥ १. पुत्थ्या खं २ पु २ ला० । परत्थ चू० ॥ २. अन्था खं २ पु १ ला० ॥ ३. परंपरेण खं चू० । “परंपरेणेति परमवे” चू० । “ते...संसारमापन्ना...परं परं प्रकटं प्रकटं दु खमनुभवन्ति” शी० ॥ ४. वेदिंति य दुण्णियाणि खं १ ॥ ५. वा खं २ पु १ ला० । “जे मापरं चे त्यादि” शी० ॥ ६. “व्वदु खं १ । “धमणत्तिनः धमण इति वा वदन्ति” चू० । “धमणत्ते” शी० ॥ ७. अहाह ला० । अहाह से लोके अगणधम्मे चू० । “अय...आहुरिति तीर्थकृद्-गणधरादयः” शी० ॥ ८. लोने खं २ पु १ ॥ ९. उज्जालतो खं २ पु १ ला० । उज्जालिया पाण तिवातइति निव्वाविया अगणि निपातएजा चू० । “उज्जाल(लि-प्र०)ओ इत्यादि” शी० ॥ १०. पाणे तिवातएजा खं २ । पाण इवातनेजा ला० । पाण इवातनेजा पु १ । पाण इवायएजा पु २ । इयतां टि० ९ । “प्राणिनोऽति (नो नि-प्र०) पाणयेद्, त्रिभ्यो वा...पाणयेद्” शी० ॥ ११. “वतो ला० पु १ ॥ १२. प्रतिपु पाठ—निव्वातइजा खं २ पु १ । निवायइजा पु २ । निवातइजा ला० । तिवापयेजा खं १ । इयतां टि० ९ । “निव्वाविया अगणिमेव निपातयंति” चू० । “अमिक्खयमुक्कादिना निवापयन् विधापयंस्तदा-भितानन्वाय प्राणिनोऽति(नो नि-प्र०)पाणयेद् त्रिपातयेद्वा” शी० ॥ १३. तम्हा हु वे वावि खं १ ॥ १४. पाणावि खं खं २ पु १ ला० । पाणाइ खं पु २ ॥ “प्राणाथ” चू० । “तदाधिनाथ प्राणाः” शी० ॥ १५. संसेय्या खं १ ॥ १६. त खं २ पु १ ला० ॥ १७. दिहाइं खं १ । “आहारमया हि देहा देहिनाम्, अन्नं वै प्राणाः, आहाराभावे हि वृक्षा हीयन्ते म्लायन्ते क्षुप्यन्ते च” चू० । “आहारार्थं देहोपवचार्थं वा वच्छिन्नति” शी० ॥ १८. ओ छिंदति आतसार्थं षडुच्च पागम्भिमण्णो षडुणं निवाती चू० ॥ १९. पगम्भि पु १ ॥ २०. तवादी खं १ ॥

सत्तमं अञ्जयणं 'कुशीलपरिभासियं'

- ३८१ पुंढवी य आऊ अगणी य वाऊ, तण-रुत्तल-वीया य तसा य पाणा ।
जे अंडया जे य जराउ पाणा, संसेयया जे रसयाभिधाणा ॥ १ ॥
- ५ ३८२ एताइं कायाइं पवेदियाइं, एतेसु जॉण पडिलेह सायं ।
एतेहिं कायेहि य आयदंडे, एतेसु या विप्परियासुवेति ॥ २ ॥
- ३८३ जॉतीवहं अणुपरियट्टमाणे, तस-यावेरेहिं विणिघायमेति ।
"से जाति-जाती घहुकूरकम्मे, जं कुव्वती मिज्जेति तेण घाले ॥ ३ ॥

* "इदानीं कुशीलपरिभासितं ति जत्थ कुशीला छमीला य परिभासिअति" [पं० ४] "अथ परमात् कुशीलपरिभाषितमित्यदिदश्यते [पं० २३]" सू० ५० १५१। "कुशीलपरिभाषा कृता, "कुशीलाः परिभाष्यन्ते । "नामनिष्पन्ने कुशीलपरिभाषेति । "कुशीलपरिभाषादस्माच्च यनस्य" । इदमध्ययनं 'कुशीलपरिभाषा' इत्युच्यते" शी० । एवं च सू० अनुसारेण 'कुशील परिभासियं' इति नाम, एतदध्ययनान्ते प्रतिपु श्राय ईदृश एवोक्तेयः । शी० अनुसारेण तु 'कुशीलपरिभाषा' इति अस्याध्ययनस्य नामेति ज्ञेयम् ॥ १. पुंढवी य आऊ य अं पु १। पुंढवी आऊ य अं सं २ । "पुंढवी य इत्यादि" "चकारः स्वगतमेदसंयुचनार्थः" शी० ॥ २. बीता त तसा सं २ पु १। बीता तसा ला० ॥ ३. रसताभिधाणा सं १। रसताभिधाणा सं २ पु १, २ ला० ॥ ४. जाले सं २ पु १, २ ला० । दयतां सू० १५५। आचाराणे सू० ११२ टि० १५१ । "जालं... ज्ञानविति ज्ञानकः प्रत्युपेक्ष्य सातं... पडिलेहिता दु.तामेदी न कार्यम्" सू० । "एतेषु "सार्धं सुखं जानीहि" "ज्ञात्वा प्रत्युपेक्षस्व" "पर्यालोचय" शी० । आचाराण्यसूत्रे "भूतानि अमुभूत", तेषु "प्रत्युपेक्ष्य" पर्यालोच्य "जानीहि" "सार्धं" श्रुयम्" इति ५६ तमस्य सूत्रस्य श्रुति, "भूतानि चतुर्दश भूतमात्मः, तैः सममात्मनः. 'सार्धं' श्रुति "प्रत्युपेक्ष्य" पर्यालोच्य जानीहि" इति च ११२ तमस्य सूत्रस्य श्रुती शिखाङ्गच्छार्था विवृतवन्तः । दयतां सू० १५५। "भूतेहिं आण पडिलेह सार्धं" इति आचाराणे सू० ७५, ११२ ॥ ५. एतेहिं य कां सं २। एतेसु कायसु तु अलदंडे सू० । "एभिः कायैः समारब्धमाणैः... आत्मदण्डो भवति इत्यर्थः, अथवा एभिरेव कायैर्ब 'आयतदण्डः' दीर्घदण्डः..." शी० ॥ ६. एतेसु या विं पु १। एतेसु आमु विं सं २ । "एतेष्वेव पुनः पुनः विप्परियासुवेति" सू० ॥ ७. "मुवेति सं १। "विप्परियासुवेति" इति आचाराणे सू० ७७, ७५, ८२, ९६, १४८। "विप्परियासुवेति, विपर्ययो नाम अज्य मरने, संसारो वा विपर्ययो भवति, अथवा "दुःखविपर्ययो भूत दुःखमपानोति" सू० । "विविधमनेच्छकारं परि समन्ताद् आमु शिष्यम् उप सानीयेन का(व १)लि ब्रह्मन्ति, सेवेह... भूयो भूयोः समुत्पद्यन्त इत्यर्थः, यदिवा विपर्ययो व्यत्ययः, "दुःखमपानोति" शी० । "विपर्ययो भूति" इति आचाराण्यश्रुती शीन्नाह्वानार्थाः ॥ ८. जानीधं आ० । जानी(हिं सू०)वहं सं १ सू० । जानीधं सं २ शी० ॥ "जानिधयो ज्ञम मरने"

- ३९५ मन्त्रा य कुम्मा य सिरीसिवा य, मंगू य उट्टा दगरक्खसा य ।
अट्टाणमेयं कुंसला वदन्ति, उदगेण 'जे' सिद्धिमुदाहरन्ति ॥ १५ ॥
- ३९६ उदगं जेती कम्ममलं हरेज्जा, एवं मुहं इच्छामेतता वा ।
अंपय्य नेयारमणुस्सरिता, पाणाणि चेवं विणिहन्ति मन्दा ॥ १६ ॥
- ३९७ पावाइं कम्माइं पकुप्पवतो हि, 'सिओदगं तु जैइ तं हरेज्जा ।
सिज्जिंसु ऐंगे दगसत्तपाती, मुसं वैंयंते जैलसिद्धिमाहु ॥ १७ ॥
- ३९८ हुतंण 'जे' सिद्धिमुदाहरन्ति, सोंयं च पातं अगणि पुसंता ।
एवं सिया सिद्धि हवेज्जे तम्हा, अगणि पुसंताण कुकम्मिणं पि ॥ १८ ॥
- ३९९ अंपरिक्ख दिट्ठं ण हु एव सिद्धी, एहिंति ते धांतमपुज्जमाणा ।
मूतेहिं जौण पडिलेह सातं, विजं गंदाय तस-भावेहिं ॥ १९ ॥
- ४०० यणंति लुपंति तमंति कम्मी, पुंढो जगा परिसंखाय भिक्खू ।
तम्हा विट्ठ विरते आयगुत्ते, दहुं तसे यं पडिसाहरेज्जा ॥ २० ॥

१. मंगू य उट्टा ५० । "मंगू नाम कम्ममेगा, उट्टा नाम मञ्जारपमाणा महानदीपु इदमन्ते उम्मुक्ख निमुक्खिवं करेमाणा" ५० । "मग्गवः, तथा उट्टा जलचरविशेषाः" ३१० ॥
२. कुमलं सं २ ॥ ३. "अरयानमेतत्-पट्टुदकेन द्वादिर्भवति" ५०, एतदनुसारेण "उदगेण जे सिद्धिमुदाहरन्ति" इत्यपि ५० सम्मान. पाठो भवेत् ॥ ४. सेहिमुं सं १ ॥ ५. जाति ५० ॥ ६. मं १ विना-मुहं इच्छामेतता वा सं २ सा० । मुहं इच्छामित्तमेयं पु १ । मुहं इच्छामित्तमो वा पु २ । "एवं पुण्यं पि चन्दनवर्द्धमतिनवान्(५१?), ओ वरं तनरने इच्छामात्रमिदम्" ५० । "एवं शुभमपि पुण्यमपहरेत्, अथ पुण्यं नापहरेत् एवं कर्ममलमपि नापहरेत्, अत इच्छामात्रमेवेतत् पट्टुदके जलं कर्मापहारीति" ३१० ॥ ७. अंधं व सा० । अंधव्य जसंधमणुं सं २ । "अंध व (अंधव १) नेयारमणुस्सरंते, अन्धेन पुण्यं अन्धवत्, यथा जात्यन्धो जात्यन्धं नेतारमणुस्सरंते, अनुस्सरंते नाम अनुगच्छन्ते "क्लेशमुच्छति" ५० । "यथा जात्यन्धा अपरं जात्यन्धमेव नेतारमणुगुत्थ गच्छन्तः कुपयन्ति(यु?)नदो भवन्ति" ३१० ॥ ८. "विहेयं(ड)वि, हेड विवाचने वापन्ते इत्यर्थः" ५० ॥ ९. सं १ विना-सीया दगं तु पु २ । सीओदगं तु पु १ सा० । सीओदगं तु सं २ । "तत् कर्म यदि उद्धमपहरेत्, यदेवं ह्यात्" ३१० ॥ १०. यति सं १ ॥ ११. पुने सं १ ॥ १२. वदंता सं १ ॥ १३. दगसिद्धिं न्व २, पु १, २ सा० । "ये जलावगा हन्ता पिद्धिमाहुः ते मूथा वदन्ति" ३१० ॥ १४. जे मोक्खमुदा" ५० ॥ १५. सानं च पानं सं १ ॥ १६. "जे तेपि ५०" ५० ॥ १७. अपरिक्ख सं २ । "अपरिक्ख दिट्ठिं अपरिच्छेति..... अपरीक्ष्य दृष्टिरिति दर्शनम्, अपरीक्षितदर्शनात्तामित्यर्थः" ५० । "अपरीक्ष्य दृष्टमेतत्" ३१० ॥ १८. यणमं ५० ॥ १९. जायं सं १ विना । "मूतेहिं जाण पडिलेह सातं" "जानीत इति जानकः" ५० । "मूते.....नवं गानं शुभमवाप्यते इत्येतत् प्रत्युपेक्ष्य जानीहि" ३१० । इदमन्तां ५० ३८२ टि० ४ ॥ २०. गहाय सं २ पु १ । गहाय ५० । गहाय सम्पं सा० । गहाय सम्पं पु २ ॥ २१. पुढो जगाइं पडिसंखाय भिक्खू ५० । "पृषक् पृषक् 'जगा' इति जन्तव इति एव

- ४०६ अन्नस्म पाणस्सिहल्लोइयस्म, अणुणियं मासति सेवमाणे ।
पासत्तयं चैव कुसीलयं च, निस्मारए होति जहा पुलए ॥ २६ ॥
- ४०७ अण्णातर्पिण्णेऽवियामएजा, नो पूयणं तवसा आवहेजा ।
संहेहिं रूवेहिं असज्जमाणे, सज्जेहिं कामेहिं विणीयं गेहिं ॥ २७ ॥
- ४०८ संज्वाइं संगाइं अइच्च 'धीरे, सज्वाइं दुक्खाइं तितिक्षमाणे ।
अखिले अगिद्धे अण्णिण्यचारी, अमयंकरे भिक्खु अण्णाविलप्पा ॥ २८ ॥
- ४०९ भारस्स जौता मुणि मुज्जेजा, कंठेज पावस्स विवेग भिक्खु ।
दुक्खेण पुट्ठे धुयमांतिएजा, संगामसीसे वं परं दमेजा ॥ २९ ॥
- ४१० अंवि हम्ममाणे फलगावतट्ठी, समागमं कंखति 'अंतगस्स ।
णिद्धूय कम्मं ण पंचुवेति, अक्खवक्खंए वा संगडं ति वेमि ॥ ३० ॥

* "॥ कुसीलपरिमांसियं सम्मत्तं । सत्तममध्ययनं समाप्तम् ॥ *

महा० पृ० ॥ २४. "अदूरेवेइति सं २ ला० । "अदूरे वा अचिरान् कालस्य प्राणजरो वा एवति घालमेव" अदूर एव घालमेव" पृ० । "अदूर एव शीघ्रमेव घालं (घटं नि—प्र०) विनाशम् एष्यति प्राप्स्यति एवकारोऽवधारणे" टी० ॥ २५. घटं सं १, २ ला० । दसतां पृ० ३९९ टि० १८ । घालमेवा पु १ ॥

१. पाणिस्सि सं २ ॥ २. 'छोयपस सं १ ॥ ३. 'रते होति जहा पुलाने सं २ पु १ ला० ॥ ४. 'दियामनेजा ला० । 'दियाएण(इ पु २)जा सं १ पु २ पृ० ॥ ५. ण पृ० ॥ ६. मावहुजा पृ० । गिद्धहेजा पृ० ॥ ७. अण्णे य पाणे य अण्णाणिट्ठो सज्जेमु कामेमु जियत्तएजा पृ० ॥ ८. वणीय सं २ ला० । "विनीय अवनीय" टी० ॥ ९. गेहिं सं १ ॥ १०. मज्जाणि संगानि पृ० ॥ ११. धरे सं २ ला० ॥ १२. "अनिवतुचारी" टी० ॥ १३. ण मिडोपकामी, परिक्खएजा पृ० । अण्णिण्यचारी पृ० नास्ति । अतः अगिद्धे अगिद्धे ण मिडोपकामी, परिक्खएजा भिक्खु अण्णविलप्पा इत्यपि पाठः पृ० संमनो भवेत् ॥ १४. अण्णाविलप्पा सं २ ला० ॥ १५. जसा सं २ पु १, २ ला० ॥ १६. मुज्जमाणे कंठेज सो पावविवेग भिक्खु पृ० ॥ १७. पुट्ठो सं १ ॥ १८. 'माइनेजा सं २ पु १ ला० । 'मा इएजा पु २ ॥ १९. वट्ठरे दमेइ पृ० । "दया.....छन्नामणिरस्यपण्ण दमेदति" पृ० ॥ २०. अणिहम्ममाणे पृ० ॥ २१. फलगावतट्ठी पृ० निता । "फलकवदपट्ट" पृ० । "फलकवदपट्टः दया फलक-मुमाभ्यामपि पार्श्वोभ्यां तटं पट्टं गत्तुं भवति" टी० । दसतां पृ० ३४० टि० १३ । "अवि हम्ममाणे फलगावतट्ठी कालोत्तरीये कंठेज बालं" इति भाषायाग्रन्थे पृ० १९८ ॥ २२. अंतगस्स सं १ ॥ २३. 'कल्ले सं २ पु १ ला० ॥ २४. मकडं सं १ ॥ २५. * एत-दन्तर्गतः पाठो नास्ति सं १ । * एतदर्थाने-कुसीलपरिमासियं सत्तममध्ययने ॥ ३० ॥ पृ० ३९९ टि० ॥ २६. 'आणियं सत्तममध्ययनं समाप्तं पु १ ॥

अट्टमं अञ्जयणं 'वीरियं'

- ४११ दुहा 'चेयं सुपसखायं, वीरियं ति पंगुवति ।
किं नु वीरस्म 'वीरत्तं, 'केण वीरो ति वुचति ॥ १ ॥
- ५ ४१२ कैम्ममेगे पवेदंति, अकम्मं वां वि सुव्वता ।
एतहिं दोहि ठणेहिं, जेहिं 'दिस्संति मंचिया ॥ २ ॥
- ४१३ पमायं कम्ममाहंसु, अपमायं तहाउरं ।
तन्भावादिसत्तो वां वि, घालं पंडितमेव वा ॥ ३ ॥
- ४१४ सैत्यमेगे सुसिक्खंति, अतिवैयाय पाणिणं ।
१० एंगे मंते अदिजंति, पाणमूर्धेविहेडिणो ॥ ४ ॥

१. चेयं ए १। चेनं समरत्तानं चू०। “चः पूरणे, एतदिति यदभिप्रेतम्” चू०। “दुहा चेयं (चेदं-प्र०) सुव्वत्खायमित्यादि।‘वो दास्यालदारे” शी० ॥ २. ए वुचती सं० १। ३. विरितं चू० शीपा०। “किण्णु[वीरस्म]विरितं केण वीरो ति वुचति.....किं तद् वीरस्म वीर्यम् केण वा कारणेण वीर इत्यभिधीयते” चू०। “किं नु वीरस्म दमटस्स वीरत्वम्? केण वा कारणेनासौ वीर इत्यभिधीयते; नुगन्दो विनकैवाची, एतद् विनकैयनि—किं तद् वीर्यम् वीरस्म वा किं तद् वीरत्वमिति” शी० ॥ ४. चू० वी० विना—कहं चेयं पंगुवति सं० २ पु १, २ ला०। फट्ठे चेव पमुचई ए १॥ ५. कम्ममेने सं० १। कम्ममेव शीपा० (!) “कम्ममेव परिण्णाय(ए १)० सिलोगी। क्रिया कर्म इत्यनर्थान्तरम्। क्रिया हि वीर्यम् एवं परिण्णाय एवं परिजानीहि।पज्यते च—कम्ममेव एभासंति।अकम्मं वा वि सुव्वता.....सुव्वताः सीर्यकरा प्रभायन्त इति वर्तते” चू०। “कर्म.....एके वीर्यमिति प्रवेदयन्ति, यदिवा कर्म अष्टप्रकारम्.....तदेव वीर्यमिति प्रवेदयन्ति” शी० ॥ ६. यावि शी० “अशब्दात्.....” हे सुव्वता.....‘जानीत.....य्यम्” शी० ॥ ७. “एते एव हे स्थां सं० कम्मवीरियं च अकम्मवीरियं च।अयवा द्वाविनि घातं पण्डितं च” चू०। एतद् एव कारणेण एव एव दुवे ठागा इति चू० सम्मन. पाठो भानि। “संतिमे व (सल्लु चू०) दुवे ठाग अशब्दाया मार्गेनिया” इति उत्तराध्ययनम् ५। २॥ ८. दिस्संति ला०। दीमंति सं० १ “दिस्संति नि अयदिदयन्ते दयन्ते वा” शी० ॥ ९. मचिया सं० १, २ पु १ ला० - १०. यावि सं० १॥ ११. अयं चू०। सन्धमेगे उ वि० सं० २ पु १, २ ला० ॥ १२. ‘आदय सं० २ पु १ ला०। ‘वायण् सं० १॥ १३. वेइ मंते चू० ॥ १४. ‘विहेडिणे सं० १ ‘विहेडिणे पु १॥

- ४१५ माइणो कट्टु मायाओ, कोमभोगे संमारभे ।
हंता छेता पक्कित्ता, आयसायाणुगामिणो ॥ ५ ॥
- ४१६ मणसा वयसा चेव, कायसा चेव अंतसो ।
आरतो परतो योवि, दुहा वि य असंजता ॥ ६ ॥
- ४१७ वेराई कुच्चती वेरी, तंतो वेरोहिं रनती ।
पावोवगा य आरंभा, दुक्खफासा य अंतसो ॥ ७ ॥
- ४१८ "संपरागं गियच्छंति, अंतदुक्खकारिणो ।
"रोग-दोसस्सिया चाला, पावं कुच्चंति ते वेहुं ॥ ८ ॥
- ४१९ * "एतं सकम्मविरियं, चाट्ठणं तु पवेदितं * ।
एंतो अकम्मविरियं पंडियाणं सुणेह "मे ॥ ९ ॥
- ४२० देविण् बंधेणुमुक्के, सच्चतो छिण्णबंधणे ।
पण्णोल पावगं कम्मं, सल्लं "कंतति अंतसो ॥ १० ॥
- ४२१ "जेयाउयं सुयक्खातं, उवादाय समीहंतो ।
मुजो मुजो दुहावासं, असुमत्तं तहा तहा ॥ ११ ॥

१. आरंभाय विउट्ठह चूपा० शीपा० । "आरम्भान् त्रिभिः काय-वाग्-मनोभिः आउट्ठीति विउट्ठति बहुवे जीवे" चू० । "पाटान्तरं वा—आरंभाय विउ(तिव-प्र०)ट्ठह त्रिभिः मनोवाक्कायै राग्ममार्थं वर्तते" शी० ॥ २. शी० पु २ विना—समाहरे ख १, २ पु १ ला० । "समारमग्गे सेवन्ते" शी० ॥ ३. पण्डिमत्ता खं० २ पु १ ला० ॥ ४. वा वि खं २ पु १, २ ला० ॥ ५. वेराठि खं १ । वेराई खं २ । वेराणि चू० ॥ ६. जेहिं वेरोहिं कच्चति चूपा० ॥ ७. संपराद्ग(गं पु १) गिवं पु १ ला० । संपरायं निवं पु २ । "संपरागः संसारः,..... निगच्छंति प्राप्नुवन्ति" चू० । "संपरायं गियच्छंतीत्यादि,.....सम्पराया आदरकपायाः । तेभ्य आगतं साम्प्रतयिक्कम् तव.....नियच्छंति वप्नन्ति" शी० ॥ ८. जत्ता खं १ चू० । "आग्री नाम विषय कथावाग्गं." चू० । "आमदुष्कृतकारिण. स्वपारविपायिन." शी० ॥ ९. रागदोमं खं २ ॥ १०. वहु खं १ ॥ ११. * इदं भास्ति ख १ ॥ १२. इत्तो पु २ ॥ १३. मी यं २ ॥ १४. दचित्ते खं २ पु १ ला० ॥ १५. बंधणं मुक्के ख २ पु १ ला० ॥ १६. पणोले चू० शी० विना । "पणोल...प्रणुय" चू० । "प्रणुय प्रेयं" शी० ॥ १७. कच्चति खं १ । कच्चति अपणो ॥ अंतसो इति वा पाठ. -पु २ । कंतइ अप्पणो शीपा० ॥ १८. जेयाउयं खं १ । "जेयाउयं इत्यादि, नयनशीलो नेता,....मोक्षं प्रति नेतारम्" शी० ॥ १९. इत्ते खं २ ॥

[illegible]

- ४२९ पाणे यं णांइवातेजा, अदिर्णं वि य णांदिण ।
सांदिंयं ण मुसं बूया, एस धम्मे वुसीमैतो ॥ १९ ॥
- ४३० अतिक्रमं ति वायाए, मणसा वि ण पत्थए ।
सव्वतो संवुडे दंते, आयाणं मुसमाहरे ॥ २० ॥
- ४३१ कडं च कजमाणं च, आंगमेसं च पावगं ।
सव्वं तं णाणुजाणंति, आतगुत्ता जिहंदिआ ॥ २१ ॥
- ४३२ 'जे याऽवुद्धा मंहानागा, 'वीरा अंसम्मत्तदंसिणी ।
असुद्धं तेसि परक्कंते, सफलं होइ सव्वसो ॥ २२ ॥

श्लोकस्य स्थाने—आयवट्ठं सुयादायं एयं वीरस्म विरियं सानागाखणिज्जुते उवसंते अणिहे चरे ॥—खं १। अणु मागं च माय च सं परिणाय पंदिए । आयवट्ठं सुयादाय (या खं २) एवं (एवं पु २) वीरस्म वीरियं ॥ सायागाखणिज्जुते उवसंते [ऽ]णिहे चरे ॥—ख २ पु १, २ ला० । अणिहे चरे ॥ पाटान्द—पु २ । चूर्णी तु अणु मागं च मायं च त परिणाय पंदिते । सुवं मे इहमेणेहि (वि) एवं (यं) वीरस्म वीरियं ॥ इति शः श्लोकः । “एकेयाम्, न सर्वयाम् एतद् धीर्यवनो वीरस्य पंडितवीरियं” चू० । तुलना सू० ४७२, ५३० ॥ १८. इत परम्—अट्टमं विरियं दिमासु जे पागा तप-यावरा । सव्वथ विरतिं कुजा संतिणित्वाणमाहितं ॥ इति एकोऽधिकः श्लोकः चूर्णी इत्येतं । तृतीयेऽध्ययने एकादशेऽपि च श्लोकोऽयं वर्तते, इत्यर्था सू० २४४, ५०७ । “अट्टमहे विरियं दिमासु (तिरिय वा-प्र०) जे पागा तपयावरा । सव्वथ विरतिं (वी-प्र०) कुजा मतिनि (जे-प्र०) ज्वाणमाहितं ॥” अर्थ च श्लोको न सुयादरेणु दट्ठः, टीकायां तु दट्ठ इति कृत्वा लिखितं उक्तानांर्थेति” शी० ॥

१. स खं २ । त पु १ ला० ॥ २. नादिवा' खं १ ॥ ३. नादए खं १ विना । “ण वा आदिण्णादायं आदिण्जा” चू० । “नादवीन” शी० ॥ ४. सानियं खं २ पु १ ला० । “मादियं नाम माया, सादिना योग. सादियोगः, सह आ(सा-प्र०)तिना सातियं” चू० । “सह 'आदिना' मायया वर्तत इति सादिकं समायम्” शी० ॥ ५. 'मने खं १, २ ला० । “मनो पु २ । “सुमीमड ति छान्दसत्वाजिरेशा(शोऽ)यैस्त्वयम्—वन्तू (म्) नि ज्ञानावीनि, तद्वनो ज्ञानादिमत इत्यर्थः यदिवा सुमीमड ति वदयस्व” शी० ॥ ६. अतिक्रमं ति वायाए खं २ ला० । अट्टमं ति वायाए पु २ । “अतिक्रमं निवायाए.....प्राणानिपातमधिकृत्यापदिदयते—विषदाए, विन्यः पातयतीति त्रिषात्ता, तद् मनसाऽपि न प्रार्थयेत्” चू० । “अतिक्रमं वीर्यादि, प्राणिनामतिक्रमं.....इत्येवमभूतमतिक्रम वाचा मनसाऽपि च न प्रार्थयेत्” शी० ॥ ७. अणामिम्मं खं १ पु २ ॥ ८. जे अवुद्धा खं १ पु २ । जे य वुद्धा पु १ । “जे पावुद्धा (अवुद्धा-प्र०) इत्यादि, ये केचन अवुद्धा” शी० ॥ ९. महामागा पु १, २ ला० । “महान्त्य ते नागाथ महानागा, नागशब्दः, पूजावचन. ततश्च महापूज्या इत्यर्थः” शी० ॥ १०. वीरा खं २ ॥ ११. अयमत्त' खं १ ॥

- ४३३ 'जे य धुद्धा मँहानागा, 'वीरा सम्मतदंसिणो ।
सुद्धं तेसि परक्कं, ओफलं होति सच्चसो ॥ २३ ॥
- ४३४ 'तेमि पि तवोऽमुद्धो, निस्खंता 'जे मँहाकुला ।
जं नेवउत्ते वियाणंति, न 'सिलोणं 'पवेदए ॥ २४ ॥
- ५ ४३५ अण्णिंइमि पाणासि, अप्पं मासेज्ज सुव्वने ।
खंनेऽभिनिचुडे दंते, 'वीतगेही सदा जते ॥ २५ ॥
- ४३६ शागत्रोणं समाहट्ठु, कायं "विउसेज्ज सग्गमो ।
'निनिस्सं परमं णच्चा, आमोस्सोणं परिव्वण्णामि ॥ २६ ॥ नि वेमि ।

॥ 'वीरिणं सम्मतं । - भेदमभाषयन् मंगलम् ॥

नवमं अङ्गयणं 'धम्मे'

- ४३७ कतरे धम्मे अक्खाते माहणेण मतीमता ।
अंजुं धम्मं अंदातच्चं जिणाणं तं सुणेह मे ॥ १ ॥
- ४३८ माहणा खतिया वेस्सा, चंडाला अंदु बोक्सा ।
ऐसिया वेसिया मुदा, जे य आरंभणिसिस्ता ॥ २ ॥
- ४३९ परिग्गहे निविट्ठाणं, वेरं तेसिं पवडुंई ।
आरंभसंभिया कामा, न ते दुक्खविमोयगा ॥ ३ ॥
- ४४० ओघातक्किमोधातुं नोयओ विसएसिणो ।
अन्ने हरंति तं वित्तं, कम्मिं कम्महिं क्वत्ति ॥ ४ ॥
- ४४१ माता पिता ण्हुसा भाया, भजा पुता य ओरसा ।
णालं ते तेव ताणाए, लुप्पंतस्स सकम्मुणा ॥ ५ ॥

१०

१. अक्खते खं १, २ पु २ ला० । आघते चू० ॥ २. अज्ज खं २ । अजे ला० । अज्ज धम्मं जहातव खं १ । अज्ज धम्मे जहा तथा चू० ॥ ३. "अद्धान्धमिणि (अद्धान्धं मे इति-ग्र०) यथाव स्थितं तं मम कथयन् धुणुन्" शी० ॥ ४. जणगा तं सुणेह मे शीपा० । जणगा तं सुणेध म्मे(मे) चूपा० । "आयन्त इति जनाः स्त्रोकाः, त एव जनकाः" शी० ॥ ५. वेसा खं २ पु १, २ ला० । "वेसाः" चू० शी० ॥ ६. अदुव बोक्सा खं १ ॥ ७. एसिता खं २ पु १ ला० । "एयन्तीति एषिका मृगलुब्धका हस्तितापसाश्च" । वैशिका वणिजः "अथवा वेदयात्रियो वैशिकाः" चू० । "एषिका मृगलुब्धका हस्तितापसाश्च" । वैशिका वणिजः "कलोपनीविनः" शी० । "एसिता द(व?)यिता, वैशिका रंगोदरविणो" भावू०, "एमिय ति गोठाः" वैश्या वणिजः "भाशी० सू० २३६ ॥ ८. पावं तेयिं शी० । वेरं तेमिं शीपा० । तेमिं पावं चू० ॥ ९. इद्वति खं १ ॥ १०. आरंभसंकिपा खं २ । आरंभसंबुडा चू० । आरंभसम्मुता चूपा० । "हिंसादिआरम्भेन" संभूताः, अथवा "आरम्भ एवा सम्मतः" चू० । "आरम्भैः सम्यग् मृता सम्भूता" शी० ॥ ११. आघातिं ख २ । आघातं पु १ । १२. माहेउं ख १ विता । माधेनुं चू० । "आघातो मरणम्, तस्मै तत्र वा कृत्यम्, तदायानुम् आयाय कृता" शी० ॥ १३. नायनो विमनेसिणो खं २ पु १ ला० ॥ १४. "कर्मा तत् कर्माऽऽशयः" तत्कर्मफल-मन्वेदति" चू०, एतदनुसारेण कम्मिं कम्मोऽऽय एवमिति ईदृश पाठोऽपि चू० सम्मतो भवेत् ॥ १५. ण्हउता पु १, २ ॥ १६. तव ताणाए पु २ । मम ताणाए चू० तथा उताणवयनसूत्रे । "णालं ते तव ताणाए वा सरणाए वा" —आजा० सू० ६४, ६६, ६७, ६९ । उताणवय-यनसूत्रेऽक्षरतः श्लोकोऽयं विद्यते ६।३ ॥

- ४४२ पदमंशु मोडाए, परमहायुगानिने ।
निम्नो निम्नो, चो निम्नो निम्नो ॥ ६ ॥
- ४४३ वेवा निने व पुने व, पादभी व परिमंशु ।
वेवा निने मोने निम्नो निम्नो ॥ ७ ॥
- ४४४ वेवा निने व पुने व, पादभी व परिमंशु ।
वेवा निने मोने निम्नो निम्नो ॥ ८ ॥
- ४४५ वेवा निने व पुने व, पादभी व परिमंशु ।
वेवा निने मोने निम्नो निम्नो ॥ ९ ॥
- ४४६ वेवा निने व पुने व, पादभी व परिमंशु ।
वेवा निने मोने निम्नो निम्नो ॥ १० ॥
- ४४७ वेवा निने व पुने व, पादभी व परिमंशु ।
वेवा निने मोने निम्नो निम्नो ॥ ११ ॥
- ४४८ वेवा निने व पुने व, पादभी व परिमंशु ।
वेवा निने मोने निम्नो निम्नो ॥ १२ ॥
- ४४९ वेवा निने व पुने व, पादभी व परिमंशु ।
वेवा निने मोने निम्नो निम्नो ॥ १३ ॥
- ४५० वेवा निने व पुने व, पादभी व परिमंशु ।
वेवा निने मोने निम्नो निम्नो ॥ १४ ॥

- ४५० उदेसियं कैतगडं, पामिहं चैव आहडं ।
पूतिं अणेसणिजं च, तं विजं परिजाणिया ॥ १४ ॥
- ४५१ आसुणिमन्त्रिरागं च, गिद्धवधायकम्मगं ।
उच्छोलणं च वेकं च, तं विजं परिजाणिया ॥ १५ ॥
- ४५२ संपमारी कैयकिरिओ, पसिणायनणाणि य ।
सागारिपिडं च, तं विजं परिजाणिया ॥ १६ ॥
- ४५३ अट्टापदं ण सिक्खेजा, वेधादीयं च णो वदे ।
इत्यकम्मं विवादं च, तं विजं परिजाणिया ॥ १७ ॥
- ४५४ पोंणहाओ ये छत्तं च, णालियं वालैवीयणं ।
परकिरियं अन्नमन्नं च, तं विजं परिजाणिया ॥ १८ ॥
- ४५५ उचारं पासवणं, हरितेसु ण करे मुणी ।
वियडेण यो वि सौहट्टु, णायमेज कयाई वि ॥ १९ ॥
- ४५६ परमते अन्नपाणं धं, ण भुंजेज कयाइ वि ।
पंवत्थमचेलो वि, तं विजं परिजाणिया ॥ २० ॥

१. कीयकडं स २ पु १ । कीयगडं पु २ ला० । कीयकडं चू० ॥ २. पइयं पेम्पं स २ पु १, २ ॥
३. आसुणिपमं चू० ॥ ४. गिद्धवधायकं ला० । गेद्धवधायकं स १ । “मेदिः बापुआभ्यन्तरे
वा वम्भुनि, उपोदातकर्म णाम परोपयान” चू० । “गृद्धिं गार्थं” ...उपघातकर्म पराप-
क्रिया” धी० ॥ ५. कहेण तं चू० (१) ॥ ६. इत्यतां सू० १३८ । संपमारी य कयं पु १
ला० । “संपमारी” ...संपसारणो णाम अमुंजताणं अमुंजमवज्जेसु णाम छदेनि उवदेस वा”
चू० । “अपिच-संपमारिय इत्यादि, अमुंदनैः सार्धं सम्पसारण पर्यालोचनं ‘परिहरेत्’ इति
वाक्येणः” धी० ॥ ७. कयकरीओ स १ । कयकिरीते स २ पु १ ला० । “कतकिरिण्” ...
कयकिरिओ णाम जो हि अत्तंजयाण किञ्चिद्वारभं ह्यन प्रशंसनि” चू० । “कयकिरिओ णाम
कृता घोमना गृहकरणदिश क्रिया येन स कृतक्रिय इत्येवमप्रयमानुष्ठानप्रशंसनम्” धी० ॥
८. पासणियां चू० । “पासणिओ णाम यः प्रभं छंदति” चू० । “प्रभस्य आदर्शप्रभादे-
आयननम् आविर्करणं कथनम्, यथाविवक्षितप्रभनिर्णयनानि वा धर्मावगमनानि” धी० । इत्यतां
सू० १३८ ॥ ९, १३. जाणिना स १ । जाणिना स २ । ला० ॥ १०. पाहणाओ स १ ।
उवाइगाड छत्तं च चू० ॥ ११. अ स २ पु १ ला० ॥ १२. धीयणी स १, २ पु १ ला० ।
“अप्यन्नकम्” धी० ॥ १४. यावि स १ ॥ १५. संहट्टु स २ पु १, २ ला० ॥ १६. नायमेज
ला० ॥ १७. कयाइ वि स २ पु १ ला० । कयाइ रि पु २ ॥ १८. परपते अण्ण-पाणं तु चू० ।
१९. च नास्ति स २ ॥ २०. परमथं स २ पु २ । परमथं च अचेले वि चू० ॥
घ. १

मृगगङ्गातुत्ते पद्मे मृगसर्पे

[मृ०]

४५७ आसंदी पलियंके य, 'गिसिजं च गिहंतरे ।
'संपुच्छणं च, सरणं च तं विजं परिजाणिया ॥ २१ ॥

४५८ जंसं किति मिलोमं च, जा य वंदणपूयणा ।
सर्व्वेलोयंसि जे कामा, तं विजं परिजाणिया ॥ २२ ॥

४५९ 'जेणेहं णिव्वदे भिक्खू, अन्न-पाणं तदाविहं ।
अणुप्पदाणमत्तेसिं, तं विजं परिजाणिया ॥ २३ ॥

४६० एवं उदाहु निगंथे, महावीरे महामुणी ।
अणंतणाणदंसी से, धम्मं 'देसितवं सुतं ॥ २४ ॥

४६१ भासमाणो न भासेज्जा, 'णेय वंकेज मम्मयं ।
मातिट्ठाणं विवजेज्जा, अणुविति 'वियागरे ॥ २५ ॥

१० ४६२ तंत्थिमा ततिया भासा, जं वेदिताडणुंतप्पती ।
'जं छन्नं तं न वत्तव्यं, एंसा आणा नियंठिया ॥ २६ ॥

४६३ होलावायं सदीवायं, 'गोतावायं च नो वदे ।
तुमं तुमं ति अणुण्णं, सव्वसो तं ण वत्तए ॥ २७ ॥

१. पलियंके या रा १ । पलियंके च वू० ॥ २. गिसिजं रां १ । "गिहंतरेजं च वहेज्जा"
वू० । "एदरयान्तर्मथे एदयोर्वा मथे निपया वाऽऽसने वा" शी० ॥ ३. प्रतिपु पण-
समुच्छणं च सरणं च रां १ । संपुच्छणं सरणं वा रां २ पु १, २ ला० । संपुच्छणं च सरणं
वा वू० । "कुगलादिपच्छनम् आत्मीयसारीतावयवपुच्छन वा, तथा पूर्व्वीहितम्मरणं सेवेयं
गरीं निद्रान्" शी० ॥ ४. जंसं किति मं २ पु १, २ । जयकिति वू० ॥ ५. 'लोयंसि
मं १ । 'लोमिणि पु १ ॥ ६. जेणेहि पु १ । जेणेहि मं २ । जेणिहं मं १ । जेणिहं वू० ॥
७. अणुप्पदाणं मं १ । पूर्णी * एतत्तरयाने सीलमने अमीले वा तेमि दाणं विवज्जु इति पाठो
व्याख्या ॥ ८. उदाहु मं १ ॥ ९. देविर्व सया मं १ ॥ १०. जेय व्वरेज मं १ ।
जे व्वरेज पु १ । जे व व्वरेज वू० ॥ ११. मामयं पु १ ला० शीया० । मम्मयं । मावदानं
मं १ ॥ १२. अणुणीय मं २, पु १, २ ला० ॥ १३. "अनुचित्तव बाहरे" वू० ।
"दाण विवज्जु ववनमुदाहरे" शी०, एतदनुसारेण उदाहरे इत्यपि पाठः शी० सम्मने
मं १ ॥ १४. "मंजना तथिया भासा, एतदनुसारेण उदाहरे इत्यपि पाठः शी० सम्मने
मं १ ॥ १५. "अणुविति पु १ । "गुणपति मं २ ॥ १६. जं
"वा विजा मं १ । चरुणा पु १ ॥ १७. "अणुविति पु १ । "गुणपति मं २ ॥ १८. जं
"एत इति वू०, दं इति वू० तत्र वक्तव्यम्" वू० । "छन्नं नि णण इति वू० ।
"वा वू० ॥ १९. गोय मं २ पु १, २ । गोतावायं वू० ।

- ६४ अकुसीले सया भिक्खू, णो य संसग्गियं भए ।
सुहरूपा तत्थुवस्सग्गा पैडिबुज्जेज्ज ते विद्द ॥ २८ ॥
- ६५ णण्णत्थ अंतराएणं, परगेहे ण णिसीयए ।
गोमकुमारियं किट्ठं, नातिवेलं हसे सुणी ॥ २९ ॥
- ६६ अणुस्सुओ उरालेसु, जयमाणो पैरिख्वए ।
चरियाए अण्णमतो, पुट्ठो तत्थउदियासते ॥ ३० ॥
- ६७ इम्ममाणो न कुप्पेजा, बुद्धमाणो न संजले ।
सुमाणो अदियासेजा, ण य कोलादलं करे ॥ ३१ ॥
- ६८ लंदे कामे ण पत्थेजा, विवेगे एसमाहिए ।
ओरियाईं सिक्खेजा, बुद्धाणं अंतिए सया ॥ ३२ ॥
- ६९ सुस्ससमाणो उवासेजा, सुण्णं सुतवस्सियं ।
वीरा जे अत्तपण्णेसी, "वित्तिमंता" जित्तिदिया ॥ ३३ ॥
- ७० गिहे दीवमैपस्संता, पुरिसादाणिया नरा ।
ते वीरा वंघणुमुक्का, नायकंखंति जीवितं ॥ ३४ ॥

“सोल्लासो प्रियभाष इव” वू० ॥ २१. अपडिण्णे वू० । “अपडिण्णे नाम साधुरेव” वू० ॥ २२. वत्ते तं १ । वए ला० । “ण वत्तए सर्वरास्सज्ज ब्रूयात्” वू० । “तत् साधूनां वत्तं न वर्तत इति” शी० ॥

१. नेव स २ पु १ ला० ॥ २. अये खं १ वू० ॥ ३. परिउं खं १ ॥ ४. णण्णत्थंतराएणं त्वं २ पु १ ला० । नण्णत्थ अंतराएण पु २ ॥ ५. गामं कु० खं १ ॥ ६. अणिसिम्भो शीपा० । अणिसिम्भो उरालेहि अपमतो परिख्वए । चरियाए अण्णमतो पुट्ठो सम्माधिवाएण ॥ वू० ॥ ७. परिख्वत्तं त १, २ पु १ ला० ॥ ८. चरियाय स १ ॥ ९. लंभीकामे वूपा० शीपा० ॥ १०. तेसमां स २ पु १ । “एव भाव विवेगो आण्णमात्रो भवति” वू०, “एवं च कुर्वतो भावविवेक आण्णमात्रः” शी०, एतदनुसारेण “विवेगो एवमाहिते” इति पाठ वू० शी० सम्मतो भाति ॥ ११. आयरियाईं खं २ पु १, २ ला० वू० शीपा० । “आयरियाईं सेवेज (मिक्खेजा) आचरणीयानि आयरियवाणि दुविधाए वि सिक्खाए” वू० । “आर्याणि आर्याणां कर्तव्यानि...यदिवा आचर्याणि...आचरणीयानि” शी० ॥ १२. बुद्धाणं अनियं सदा स २ पु १ ला० । बुद्धाणं अंतिए मिया तं १ । “केसामंतिगे ? सुउद्धाणं, सुउद्धाणं सुउद्धाणं गणधराया, यथा यदाकालमाचार्यो भवन्ति” वू०, एतदनुसारेण सुउद्धाणंतिगे सदा (यथा ?) इति पाठ वू० सम्मतो भाति ॥ १३. “माणो वामेजा खं २ पु १, २ । “माणो वामेजा सुपथं पु २ । “मुस्सय-माणो उवेहेज्ज (उवासेज्ज) • सिल्लो गो । श्रेष्ठमिच्छा द्रुध्वा.....तथेव उपासि(सी)न सुण्णं” वू० ॥ १४. विदीं खं २ पु १ ला० ॥ १५. जित्तिदिया ला० ॥ १६. “मपासंज स १ ला० ॥

४७१ अग्निदे सार्वभौमसु, आरंभेसु अग्निस्मिन्ने ।
मंत्रेणं मंत्रार्थानं, जमेनं त्वितं वहुं ॥ ३५ ॥

४७२ अग्निमानं च मयं च, तं परिष्ठाप्य पंडिते ।
गार्वाणि य गार्वाणि, निष्ठाप्य मंत्राणि सुनि ॥ ३६ ॥ नि षेति

॥ धर्मो धर्मलो । तयममप्ययनं ममानम् ॥

दसमं अङ्गयणं 'समाही'

- ४७३ आपं मेइमं अणुवीति धम्मं, अंजू समाहिं तमिणं सुणेइ ।
अपडिण्णे भिक्खु तुं समादिपत्ते, अणिवाणभूतेसु परियेएजा ॥ १ ॥
- ४७४ उडुङ्गं अहे य तिरिपं दिसासु, तमा र्यं जे थावर जे य पाणा ।
हत्थेहि पाएहि य "संजमेत्ता, अदिण्णमत्तेसु यं नो गहेत्ता ॥ २ ॥
- ४७५ सुंअक्खातधम्मे विनिगिच्छतिण्णे, लाहे चरे आयतुले पैयासु ।
आयं न कुजा इह जीवियट्ठी, चयं न कुजा सुतवस्सि भिक्खु ॥ ३ ॥
- ४७६ सव्विदिर्यंअमिनिवुडे पयासु, चरे सुणी सव्वता विप्पमुक्के ।
पासाहि पाणे य पुट्ठो "वि सत्ते, ठुंक्खेण अट्ठे पेरिचमाणे ॥ ४ ॥ १०
- ४७७ एतेसु पाळे य पकुञ्चमाणे, थावट्ठी कम्मसु पावएसु ।
अतिवाततो कीरति पावकम्मं, "निउंजमाणे उं करेति कम्मं ॥ ५ ॥
- ४७८ आदीणंभाइ वि करेति पावं, मंता तुं एगंतममाहिंभाहु ।
सुद्धे मैमाहीय रत्ते विवेगे, पाणातिपाता विरत्ते "ठितप्पा ॥ ६ ॥

१. मइ(ति वू०)मं मणुवीति सं १ वू० । मइमं अणुवीति(वीर पु २) ख २ पु २ । "आयं मइ(ई-प०)ममिन्वादि" शी० ॥ २. अंजू समाहिं तमिणं सुं वू० । "तथिकमिनि तथ्यम्" वू० ॥ ३. अपडिण्णं सं १, पु २ । अपडिण्ण पु १ ॥ ४. उ पु २ ला० वू० । तु भास्ति ग २ पु १ ॥ ५. अणिदाणिं सं १ । अणिवाणभूते सुपरि० शीपा० । अविदानभूते [सु]परि० वू० । अणिदाणभूतेसु परि० वूपा० ॥ ६. वएजा सं १ ला० ॥ ७. अहे सं सं २ पु १ । अहे न ला० ॥ अवे वा वू० । एयत्ता वू० ५.९३ ॥ ८. त सं १ ॥ ९. पातेहि सं २ पु १ ला० ॥ १०. संजमिणा सं १ पु २ । संजमेतो वू० ॥ ११. अ णो गइल सं १ ॥ १२. सुयक्खायधम्मे सं १ विना । सुयक्खायधम्मे विनिगिच्छतिण्णे वू० । "सुयक्खायधम्मे इत्थादि" शी० ॥ १३. पदाम्पु रा १ । पयामुं वू० ॥ १४. "वनिवुडे सं १ वू० । "सर्वाणिइन्द्रियाणि.....तेरभिनिर्गतः" शी० ॥ १५. विसण्णे वूपा० । विमंते वूपा० ॥ १६. दुक्खदिवा अट्ठे (हितउहे?) वूपा० ॥ १७. परितप्पमाणे वू० ॥ १८. एतेसु पाळे तु वू० । एवं तु पाळे वूपा० शीपा० ॥ १९. भाउट्ठी वूपा० शीपा० ॥ २०. कम्महिं पावएहि वू० ॥ २१. निउंजमाणे सं १ । २२. वि पु २ विना । "तुयान्दाद् मृदावाक् च कुर्वन्" शी० ॥ २३. णमोती ख १ । णविती शी०, णमोई शीपा० ॥ २४. उ सं १ विना । हु वू० ॥ २५. माहु सं १ ॥ २६. समाहीति सं १ । समाहीइ पु १, २ । समावीय वू० ॥ २७. ठितप्पा(वी?) वू० । "पाठान्तरं वा—ठिवधि(वी प्र०) ति.....रिथत्ताधिः" शी० ॥

- ४८४ एगत्तमेव अभिपत्त्यएजा, एवं पमोक्खो ण मुसं ति पास ।
एसप्पमोक्खो अमुसे धरे वी अकोहणे सव्वरते तवस्सी ॥ १२ ॥
- ४८५ इत्थीसु यो आरत 'मेहुणा उ, परिगहं चैव अकुच्चमाणे ।
उच्चावणमु विसणमु तंई, "णिस्संसयं भिक्खु समाहिपत्ते ॥ १३ ॥
- ४८६ अरतिं रतिं च अभिमूय भिक्खु, तंणाइफासं तह सीतफासं ।
उण्हं च दंसं च दियासंएजा, सुंमि च दुमि च तितिकव्वंएजा ॥ १४ ॥
- ४८७ गुत्तो वेईए य समाहिपत्ते, 'लेसं समाहट्ठं परिव्वएजा ।
गिहं न छाए ण वि छावएजा, 'संमिस्समावं पज्जे पेयासु ॥ १५ ॥
- ४८८ जे "केइ लोगंसि उ अकिरियाया, अण्णेण पुट्ठा धुतमांदिसंति ।
आरंभसत्ता गडिता य लोए, धम्मं न याणंति विमोअ्खहेउं ॥ १६ ॥

२३. अणुपेइमाणे खं २ पु १, २ । "धोतामि.....अनपेक्षमाणं धुनीहांति वर्तते" चू० ।
"यावितीयरणवदनपेक्ष(नुपेक्ष-प्र०)माणं शरीरकं धुनीयादिति सम्बन्धः" शी० । दृश्यता
पृ० ८६ टि० २० ॥

१ एगत्तमेवं पु १, २ ला० । एगंतमेवं खं २ । "एगंत(गत)मेवेत्यादि" शी० ॥ २. एवं
चू० । "एतं एकत्वम्" चू० ॥ ३. 'कखे ण खं १ चू० ॥ ४. उवरे चू० । "अय चापर'
प्रमोक्षक इति" चू० । तथा वरो(परो प्र०, उवरो-प्र०)ऽपि प्रथानोऽपि अयमेव, "....एय
एव प्रमोक्ष. अमुया सत्तो वरः प्रथानथ वर्तत इति" शी० ॥ ५. वा ख २ पु १, २ ला० चू० ।
आखं १ । "निविहामो इरियमाणो न रतः अरत." चू० । "इत्थीसु इत्यादि, "खीपु..... यत
मैयुनम्.....तस्माद् वा समन्ताद्, न रतः अरतो निवृत्त इत्यर्थः, तुसाप्ताद् प्राणातिपातादि-
निवृत्तश्च" शी० ॥ ६. मेहुणे उ ख २ पु २ ला० । मेहुणाओ खं १ । मेहुणे वा चू० । दृश्यतामुपरितनं
टिप्पणम् ॥ ७. गहं खं १ ॥ ८. अमायमीणि चू० ॥ ९. उच्चावणसु ख २ पु १, २ ला० ॥
उच्चावएहिं विपएहिं चू० ॥ १०. तापी खं १, २ पु १ । तापी ला० । "शायन इति आता"
चू० । "शायी" शी० । ११. ण संमय ख १ चू० शीपा० । "न संश्रयमानः, असंश्रयमान
एव च विपयान्" चू० । "नि संशयं.....भिद्धुसमाधिं प्राप्तो भवति उच्चावचेपु
वा विपयेपु..... न संश्रयं वाति" शी० ॥ १२. तणातिफासं खं २ पु १ ला० । तणादिफास
चू० ॥ १३. नेउं च ख १ । लेउं च सई च चू० ॥ १४. 'सवेज्जा खं २ पु १ ला० ॥
१५. मुहिं च खं १ ॥ १६. 'एया खं २ ॥ १७. वर्नीए खं १ ॥ १८. लिस्सं खं २ पु १,
२ ला० ॥ १९. 'हिट्ठु खं १ ॥ २०. छावणिज्जा खं १ । छावएजा चू० ॥ २१. संमिस्सिमावं
ख १ चू० शीपा० ॥ २२. पत्तासु ख १ ॥ २३. केति लोगंसि अकिं खं १ । केइ लोगंसि
पु अकिं चू० ॥ २४. 'मादियंवि चू० । "धुनं नाम वैराग्यम्, धुनमादिवति धुन पयसेन्नि"
चू० । "धूने मोक्षसद्भावमादिशन्ति प्रतिपादयन्ति" शी० ॥

- ४८९ पुढो य छेदा इह माणवा उ, किरियाकिरीणं च पुढो य वायं ।
जौयस्स बालस्स पकुव्व देहं, पवड्ढेती वेरमसंजतस्स ॥ १७ ॥
- ४९० आउकखयं 'चेव अबुज्झमाणे, मँमाति से साहसकारि मंदे ।
अहो यं रातो परितप्पमाणे, अंटे सुमूढे अंजरामरं व्व ॥ १८ ॥
- ४९१ जैहाहि वित्तं पसवो य सव्वे, जे बांधवा जे य 'पिता य मित्ता ।
लालप्पती 'सो वि य एइ मोहं, अन्ने जणा तं सि हरन्ति 'वित्तं ॥ १९ ॥
- ४९२ सीहं जहा खुँदमिगा चरंता, दूरे चरंती परिसंक्रमाणा ।
एवं तु मेधावि समिक्ख धम्मं, 'दूरेण पावं परिवज्जएजा ॥ २० ॥
- ४९३ संबुज्झमाणे तु णरे मतीमं, पाँचातो अप्पाण 'निवट्टएजा ।
हिंसप्पसुताँइ दुदाइं मंता, वेरौणुबंधीणि महम्मथाणि ॥ २१ ॥
- ४९४ मुसं न वूया मुणि अँत्तगामी, णिव्वाणमेयं कसिणं सँमाहिं ।
सयं न कुजा न 'वि कारवेजा, 'कैरंतमन्नं पि य नाणुजाणे ॥ २२ ॥

१. तेयि पुढो छेदा माणवाणं किरिया-उकिरियाण च पुढो वातं । सू० ॥ २. माणवाणो किं
सं २ पु १ ला० । "तुरक्खारणे" शी० ॥ ३. पुढो य वातं खं १ ॥ ४. जाणाण बालस्स
पगम्भणाए धूरा० । "जणानामिनि गर्भपाकानि सलानाम्, प्रगम्भं नाम धार्यम्" सू० ।
"पाटान्तरं वा-जाया[ए-मु०] बालस्य प्रगम्भणाए, बालस्य" "या जाया प्रगम्भता धार्यं
तया प्रगम्भतया वेरमेव प्रवर्धते" शी० ॥ ५. 'दुते सू० ॥ ६. वेरमं सं १ ॥ ७. ममाते माइं
सं १ । "ममाइ ति ममाइं" "महम्मदां दिगादीनि करोति मन्दमिति मन्दः" सू०, एतद
नुगारेण ममाइं[ति] महम्मकारी मंदे इति सू० सम्म३: पाटो मति । "ममाइ ति ममत्वान
.....मन् भठ सादमे क्खुं शीलमस्येति माह्यकारीति" शी० ॥ ८. त राभो परिं सं १ ।
च राभो य परिं सू० ॥ ९. सू० शी० विना-अट्टे ॥ १, २ पु १, २ ॥ १०. अयसं पु १ सं १ ।
अदरा सं २ ॥ ११ पु २ सं १ विना- मरि व्व सं २ पु १ ला० । "मरे वा सं १ ॥ १२. अयाए
विक्खेवतो व मय्यं सू० । अयाए ति त्यक्त्वा" सू० ॥ १३. पिता वि मित्ता सं १ ॥ १४. से सं १ ।
"ते वि सग्गे लक्खवत्ता येणमुत्तेवि, येनं संगार" सू०, एतदनुगारेण ते वि उव्वेति येनं सू० ।
"मद्वेज्जयध मंजुमुत्तेवि शी०, एतदनुगारेण सो वि उव्वेति(?) मोरं इत्यपि अरे ॥ १५. तिणे
सं १ ॥ १६. नुत्तमिवा अरंण दूरेण व' सू० । "दूरेण परिदृश्य करणि" शी० ॥ १७. पावाणि
दूरेण विक्खज्जएजा सू० ॥ १८. माणो व सू० ॥ १९. पावा व' सं १ ॥ २०. निवट्टं
सं २ पु १ ला० ॥ २१. ताजि दुदामि मत्ता सू० । "मत्ता (मत्ता २) मतिमानात्मानं पपाजि
वनेद्वेद्वे" इति ॥ २२. वेल्वाणमुत्ते व परिक्खएजा सू० । "पाटान्तरं वा-निक्खणभूए व' व-
मु०) परिक्खएजा" यवा दिदिद्वेद्वेएव माणुगणे परि मजे" शी० ॥ २३.
अज्जमन्ती जेव्वा सं १ । अज्जमन्ती सू० । "अज्जमन्ति येमममन्ती" सू० । "अज्जो अज्जमन्ति,
मज्जमन्ति" इति ॥ २४. मज्जमन्ती सं १ । "एव विक्खेण मममज्जमन्ति कस्मिन् इति मज्जमन्ति" सू० ।

- ४९५ सुद्धे सिया जाए न दूएजा, अमुच्छिते ण य अज्झोववण्णे ।
धितिमं विमुक्के ण य पूयण्ही, न सिलोयकामी य परिच्वएजा ॥ २३ ॥
- ४९६ निक्खम्म गेहाउ निरावकंखी, कायं विओसज नियाणछिण्णे ।
नो जीवितं नो मरणाभिकंखी, चरेज भिक्खू बैलया विमुक्के ॥ २४ ॥
ति वेमि । ५

॥ समाही सम्मत्ता । दशममध्ययनं समाप्तम् ॥

एतदनुगारेण निष्ठाणमेवं कसिणो समाही इत्यपि बू० सम्मत पाठः सम्भाव्यते । “एतदेव
“...हृत्स्ने संपूर्णं भावममार्थि निर्वाणं चाहुः” शी० ॥ २५. य खं २ पु १, २ ला० बू०
“नाप्यपरेण चारयेत्” शी० ॥ २६. करं वी बू० ॥

१. “सुद्धेसिया जायण तूपएजा” इति । सुद्धेसिया जादभोलद्ध एमणिजं च, अपवा हद्ध
अलेवकं एमणिजं अहासोहीए ह्नु तूपएजा अमुच्छितो जणज्झोववण्णो... धितिमं
विमुक्के” बू० । “सुद्धे निर्दोषे स्वात् कदाचित् ज्ञाने प्राप्ते पिण्डे सति साधू राग द्वेषाभ्यां
न रूपयेत्... अमुच्छितः... तथा अनञ्जयपत्रः” शी० ॥ २. गामी खं २ पु १, २ ला०
शी० । “सिलो गो ण कामेजा” बू० । “श्लोकः श्यावा कीर्तिः, न तद्गामी न तद्भिलाषुकः”
शी० ॥ ३. विओमेज ला० । विउसेज खं १, २ पु १ । विउसिज पु २ । “विसेण
उत्तम्य विओमेज” बू० । “व्युत्तम्य” शी० । तुलना-आत्वा० सू० ४८२ ॥ ४. तुलना
सू० ५५६, ५७९ ॥ ५. वलयाविमुक्के बू० । “वलद इति माया, तथा च(वि)मुक्तः” बू० ।
“वलयाण् ससारवलयाण् बर्मबन्धनाद्वा विप्रमुक्तः” शी० । हदयता सू० ५५६, ५७९ ॥
६. ** एतत्स्थाने—समाही दशममध्ययनं पु १ । समाधारस्य दशममध्ययनम् पु २ ।
समाही समत्ता खं १ ॥

- ४८९ पुंढो य छंदा इह मांणवा उ, किरियाकिरीणं च पुंढो य वायं ।
जौयस्स षालस्स पकुव्व देहं, पयड्ढुती वेरमसंजतस्स ॥ १७ ॥
- ४९० आउकखयं 'चेव अबुज्झमाणे, ममाति से साहसकरि मंदे ।
अहो य रातो परितप्पमाणे, अंटे सुमूढं अंजरामरे व्य ॥ १८ ॥
- ४९१ जंदादि वित्तं पसवो य सय्ये, जे बांधवा जे य 'पिता य मिता ।
लालप्पती 'सो वि य एइ मोहं, अत्ते जणा तं सि हरति' वित्तं ॥ १९ ॥
- ४९२ मीहं जहा सुँरमिगा चरंता, दूरे चरंती परिमंक्कमाणा ।
एवं तु मेधावि ममिक्ख धम्मं, 'देरेण पावं परिवज्जएवा ॥ २० ॥
- ४९३ मंभुज्झमांणे तु णं मतीमं, पांजातो अप्पाण 'निवट्ठएवा ।
दिमपमत्तां दुहाइं मंता, वेरांणुमंभीणि मदन्मयाणि ॥ २१ ॥
- ४९४ मुमं न वूसा मुनि अंतगामी, पिय्याणमेयं कमिणं ममादि ।
मनं न कुत्ता न 'रि कारेणा, 'कंरितमत्तं पि य नाणुजाणे ॥ २२ ॥

१. अंते पुंढो इह मांणवा उ किरिया किरियाणं च पुंढो य वायं । सू० ॥ २. माणवाणे डि
मं ३ सू १ ॥ ३. पुंढो य वायं ॥ ४. जालाणं कल्ल
कल्लं कल्लं सू० ॥ ५. 'अणुपणुपि' ममाति साजि माजिमा, प्रगच्छे काम धारणं' सू० ॥
६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ७. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ९. 'अणुपणुपि' सू० ॥
१०. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ११. 'अणुपणुपि' सू० ॥ १२. 'अणुपणुपि' सू० ॥ १३. 'अणुपणुपि' सू० ॥
१४. 'अणुपणुपि' सू० ॥ १५. 'अणुपणुपि' सू० ॥ १६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ १७. 'अणुपणुपि' सू० ॥
१८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ १९. 'अणुपणुपि' सू० ॥ २०. 'अणुपणुपि' सू० ॥ २१. 'अणुपणुपि' सू० ॥
२२. 'अणुपणुपि' सू० ॥ २३. 'अणुपणुपि' सू० ॥ २४. 'अणुपणुपि' सू० ॥ २५. 'अणुपणुपि' सू० ॥
२६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ २७. 'अणुपणुपि' सू० ॥ २८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ २९. 'अणुपणुपि' सू० ॥
३०. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ३१. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ३२. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ३३. 'अणुपणुपि' सू० ॥
३४. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ३५. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ३६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ३७. 'अणुपणुपि' सू० ॥
३८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ३९. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ४०. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ४१. 'अणुपणुपि' सू० ॥
४२. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ४३. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ४४. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ४५. 'अणुपणुपि' सू० ॥
४६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ४७. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ४८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ४९. 'अणुपणुपि' सू० ॥
५०. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ५१. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ५२. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ५३. 'अणुपणुपि' सू० ॥
५४. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ५५. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ५६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ५७. 'अणुपणुपि' सू० ॥
५८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ५९. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ६०. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ६१. 'अणुपणुपि' सू० ॥
६२. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ६३. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ६४. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ६५. 'अणुपणुपि' सू० ॥
६६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ६७. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ६८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ६९. 'अणुपणुपि' सू० ॥
७०. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ७१. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ७२. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ७३. 'अणुपणुपि' सू० ॥
७४. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ७५. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ७६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ७७. 'अणुपणुपि' सू० ॥
७८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ७९. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ८०. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ८१. 'अणुपणुपि' सू० ॥
८२. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ८३. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ८४. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ८५. 'अणुपणुपि' सू० ॥
८६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ८७. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ८८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ८९. 'अणुपणुपि' सू० ॥
९०. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ९१. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ९२. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ९३. 'अणुपणुपि' सू० ॥
९४. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ९५. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ९६. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ९७. 'अणुपणुपि' सू० ॥
९८. 'अणुपणुपि' सू० ॥ ९९. 'अणुपणुपि' सू० ॥ १००. 'अणुपणुपि' सू० ॥

- ५०४ अहावरा तसा पाणा, एवं छक्काय आहिया ।
इत्ताव ताव जीवकाए, नावरे विज्जती काए ॥ ८ ॥
- ५०५ सव्वाहिं अणुजुत्तीहिं, मत्तिमं पेडिलेहिया ।
सव्वे अकंतदुक्खा य, अतो सव्वे न हिंसया ॥ ९ ॥
- ५०६ एयं खु णाणिणो सारं, जं न हिंसति कंचणं ।
अहिंसा समयं चेव, एतावंतं विजाणिया ॥ १० ॥
- ५०७ उड्डं अहे तिरियं चे, "जे केइ तस-धावरा ।
सव्वस्य "विरतिं "विज्जा, संति "निच्चाणमाहियं ॥ ११ ॥
- ५०८ एमू दोसे निरौकिच्चा, ण विरुज्जेज्ज "केगति ।
मणसा वयसा चेव, कायसा चेव अंतसो ॥ १२ ॥
- ५०९ संयुडे 'से महापण्णे, "धीरे दत्तेसणं चरे ।
एसणासमिणं णिचं, वज्जयंते अणेसणं ॥ १३ ॥
- ५१० भूयाइं समारंम, सैमुदिस्स य जं कडं ।
तारिसं तु ण गेण्हेज्जा, अन्नं पाणं सुसंजते ॥ १४ ॥

१. धरे वू० ॥ २. इत्ताव एव जी० ख २ पु २ । इत्तावए(ये पु १) जी० पु १ ला ॥
एताव ता जी० वू० । तुलना-आवा० सू० ४४५, ६०८, ६२०, ७७४, ७७७, ७७९,
७८०, ७८३, ७८६ । "एतावान् एतद्देदात्मक एव सक्षेपतो जीविकाय" शी० ॥
३. जीवन्धकाए खं १ ॥ ४. कती रं १, २ ॥ ५. पेडिलेहिया खं १ ॥ ६. अकतं खं १,
२ पु २ ला० । सू० ८४ । ७. अहिंसया खं १ वू० ॥ ८. हिंसति किंचणं खं २ ॥ ९. एतावत
ख २ । एतावय विजाणिया ख १ ॥ १०. उड्डमहे ति० ख १ । उड्डमहं ति० वू० । उड्डं महे य
ति० खं २ ॥ ११. वा ला० । दययां सू० २४४, ४२८ टि० १८ ॥ १२. ये(जि वू०) केनि
खं १ वू० ॥ १३. विरहयं खं २ ॥ १४. कुज्जा वू० । दययां सू० २४४, ४२८ टि० १८ ॥
१५. नेच्चा० खं १ ॥ १६. णिरिक्खेत्ता खं २ । णिरे किच्चा वू० । दययां सू० २२०, २४१ ॥
१७. केगइ वू० । "केनचिद्" शी० ॥ १८. स खं १ । य वू० ॥ १९. धीरे वू० शी०
विजा । "धीरुद्धिरित्थनरान्तरम्" वू० । "धीरः अधोभ्यः" शी० । दययां सू० ५३४ ॥
२०. भूयाइं स० ख १ । भूयाइं च स० पु १ । भूयाणि स० वू० ॥ २१. समुदिस्सा खं १ ।
"साधुतुदित्थोपवत्पितम्" वू०, एतदनुसारेण साह उरिस्म दत्तपि वू० समतः पाठः
स्यात् । "तं साधुमुदित्य" शी०, एतदनुसारेण समुदिस्म इति शी० सम्मतः पाठो भाति ॥
२२. अण्णपाणं पु १, २ ला० ॥

५१९ बुज्झमाणाण पाणाणं, कच्चंताण सकम्मुणा ।
आधाति साहु तं दीवं, पतिट्ठेसा पवुच्चती ॥ २३ ॥

५२० आयगुत्ते सया दंतं, छिण्णसोए अण्णासवे ।
जे धम्मं सुद्धमक्खाति, पडिपुण्णमणेलिसं ॥ २४ ॥

५२१ तमेव अविजार्णता, अबुद्धा सुद्धमाणिणां ।
बुद्धा मो ति य मण्णंता, अंतए ते र्समाहिए ॥ २५ ॥

५२२ ते य बीओदगं चेव, तमुदिस्सा य जं कडं ।
भोच्चा ज्ञाणं जियायंति, अंखेतण्णा असमाहिता ॥ २६ ॥

५२३ जहा ढंका य कंका ये, कुल्ला मंगुक्का सिही ।
मच्छेसणं शियौयंति, ज्ञाणं ते कट्ठुसाधमं ॥ २७ ॥

५२४ एवं तु समणा एंगे, मिच्छदिट्ठी अणारिया ।
विसएसणं शियायंति, कंका या कट्ठुसाहेमा ॥ २८ ॥

५२५ * सुद्धं मग्गं विरादिता, इहमेगे उ दुम्मती ।
उम्मगंगता दुक्खं, पंतमेसंति ते तंथा ॥ २९ ॥ *

नञ्जनाणां..... अन्द्रमा. एवं बुद्धानां मग्गे ये निर्वाणमेवाभिमन्वाय प्रवृत्तास्त एव प्रधाना.
.....अदिश यया नञ्जनाणां अन्द्रमा. प्रधानभावमनुभवति एव लोकस्य निर्वाणं परम प्रधान-
मित्येवं बुद्धाः.....प्रतिपादयन्ति” शी०, एतेदनुगारेण ‘निष्ठाणपरमा बुद्धा’ ‘निष्ठाणं
परमं बुद्धा’ इति चोभयविध- पाठः शी० सम्मतो भवति ॥ २०. ‘ण चंदिमा खं १। ‘ण व
चंदिमा चू० । इत्यनुपरितनं टिप्पणम् ॥ २१. जेव्वा” खं १ चू० ॥

१. अधाति ख २। अधाति पु २। अज्झयानि चू० ॥ २. व म १ ॥ ३. छिण्णसोते चू० ॥
४. अणायते खं १ ॥ शिराम्मे चू० शी० ॥ ५. सुद्धमं मं १ ॥ ६. बुद्धादिणो चू० ॥
७. दूरतो ते चू० ॥ ८. समाहिते खं १, २ ला० ॥ ९. मुक्का मं २ पु १, २ ला० । ज्ञाण
नाम शियायंति चू० ॥ १०. अखेतण्णा समी” पु १। अखेतणा समी” पु २ ख १ ला० ॥
११. य पिज्जा मं चू० ॥ १२. मंडका ख १ पु २। महुका खं २। मणुक्का पु १ ला० ।
“मग्गुक्का. वावमज्जव” चू० ॥ १३. “यंते खं २ पु १ ला० ॥ १४. वेगे पु १ ॥ १५.
विपत्तेयणं खं २ पु १ ॥ १६. “हनं खं २ ॥ १७. सुद्धमगं खं २। * * अय श्लोकपूर्णा
न इत्येते ॥ १८. ‘मग्गा(म खं २)या पु १, २ ला० खं २ ॥ १९. धानमेसंति पु १। “घातं
अन्तस” ते तथा...एय(एय-प्र०)न्ति अन्येयन्ति” शी० ॥ २०. तं खं २ पु १, २ ला० ॥
२१. उहा खं १ पु १, २। तथा ला० ॥

- ५३३ अहं णं वतमावणं, फासा उच्चावया फुसे ।
 णं तेसु विणिहण्णेमा, वातेण्य महागिरी ॥ ३७ ॥
- ५३४ 'संबुद्धे से महापण्णे, धीरे दत्तेसणं चरे ।
 निव्वुद्धे काल्माकंखी, एवं केवल्लिणो मयं ॥ ३८ ॥ ति वेमि ।

॥ मग्गो समत्तो * एकादशमध्ययनम् * ॥

५

१. अहं णं वयमा^१ खं १ पु २ ला० । अवेणं भेदमावणं वूपा० ॥ २. णं तेहिं विणिहग्गेमा
 वू० ॥ ३. वातेण व पु १ ला० वू० ॥ ४. तुल्ला-सू० ५०९ ॥ ५. बुद्धे वू० । धीरे वूपा० ।
 "धीः बुद्धिः, तथा राजत इति धीरः, परीयहोपपणीक्षोभ्यो वा" शी० ॥ ६. "एतन् यन्....."
 प्रणिपादितम्" शी०, एतदनुसारेण एयं इति शी० सम्मतः पाठो भानि ॥ ७. मार्गावयमेका-
 दशमध्ययनम् पु २ ॥ ८. * एकादशमध्ययनं पु १ ॥ * नास्ति खं १ ॥

चारममं अञ्जयणं 'समोसरणं'

५३५ चत्तारि समोसरणाणिमाणि, पावाडुया जेइं पुढे वयं
किरियं अकिरियं विणयं ति तदयं, अण्णाणमाहंसु च

६ अण्णाणिया ता कुमला वि संता, अंसंथुया णो वित्तिमि
अंकोविया आहु अंकोवियाए, अणाणुंवीयीति मुसं वदंति
संचं असंचं इति चिंतयंता, असाहु साहु ति उदाहरंता ।
जेमे जणा वेणइया अणेगे, पुट्टा वि भावं "विणइंसु नोम ।
अणोवसंला इति ते उदाहु, अंटे स ओभासति अम्ह एंव ।
अणोवसंकी य अणागतेहिं, णो किरियमाहंसु अकिरियंआया ॥

५५ सम्मिस्सभांवं सगिरा गिहीते, से मुंमुई होति अण्णाणुवादी ।
इमं दुपक्खं इममेगपक्खं, आहंसु छलायतणं च कम्मं ॥ ५ ॥

१. जाई खं २ ॥ २. 'यं च अं पु १ ॥ ३. विणइ ति सं २ पु १, २ ला० ॥ ४. 'णिता
त २ पु १ । 'णिता ताव चू० ॥ ५. असंकया पु १ ॥ ६. 'गिच्छं खं २ पु १, २ ला०
७. अकोविता खं १ चू० ॥ ८. अकोवियाए तं १, अप्र लिप्पनुसारेण अकोवियाए इति पाठोऽ
पि भवेत् । अकोविण्ते तं २ पु १, २ । अकोविए वि ला० । "त एवं अकोविता ण त एवं
(ण न सय-प्र०) (एते सयं २) अकोविदा अकोविदानामेव वययन्ति" चू० । "तरेव
सर्वया तेऽज्ञानवादिनः अकोविदा... अकोविदेभ्य एव स्वशित्येभ्य आहुः कथितवन्तः",
छान्दसन्वाधैरुदचन सूये वृत्तमिति" शी०, एतदनुसारेण अकोवियाए(याव) इति पाठः शी०
सम्मतः संभाव्यते ॥ ९. 'वित्तित्तु मुसं त १ । 'वीइत्तु सं ला० । 'वीय ति मुसं चू० ॥ १०.
सयं सोमं इति चिंतयंता चू० । सयं मुसं ति इति अप्रयंता चूपा० ॥ ११. 'हरति स २ पु २
ला० । अयापु मापुं ति उदाहरंति(स्ता-प्र०) चू० । चूर्त्यनुसारेण एतत्पर्यन्तमाज्ञानविद्यानं
मान्, शी० अनुसारेण तु वैतथिकमर्तं वर्णितमत्र समयेऽपि श्लोके ॥ १२. 'इता सं २ पु १ ॥
१३. विजयमु ला० ॥ १४. नामा खं २ चू० ॥ १५. उदाहु म १ ॥ १६. अंटे स नो भासति
चूपा० । "न. प्रभासति" चू० ॥ १७. तेव स २ ला० । तेवापु १ ॥ १८. 'वयवही चू० ।
"सवन् कर्मवन्तार अवगवामो निशामो अवततामो" चू० । "सवं कर्म, तन्मादपरादेऽनु शी०
येतां ते सवापरादेः" शी० ॥ १९. 'ववादी स २ पु १, २ ला० । "अकिरिदमो आता
जेनि ते इमे अकिरियता" चू० । "अकिय आत्मा वेपाय्" शी० ॥ २०. 'भावं वरगितमि-
हीए सं १ ॥ २१. मुंमुई स २ ॥ २२. अणाणुवा(वी पु १) शी० सं २ पु १ ला० ॥

- ५४० ते एवमक्खंति अबुज्झमाणा, विरुवरूवाणि अकिरियाता ।
जैमादिदिता बहवो मणूसा, भमंति संसारमणोवैतग्गं ॥ ६ ॥
- ५४१ णाँइच्चो उदेति ण अत्थमेति, ण चंदिमा बड्ढुती हायती वा ।
सैल्ला ण संदंति ण वंति वाया, "बंझे णियते कसिणे हु" लोए ॥ ७ ॥
- ५४२ जैहा य अंधे सह 'जौतिणा वि, खँवाइं णो पैस्सति हीणनेते ।
'संतं पि ते एवमकिरियाता, किरियं ण पस्संति निरुद्धपण्णा ॥ ८ ॥
- ५४३ संवच्छरं सुविणं लक्खणं च, "निमित्तं देहं उप्पाइयं च ।
अट्ठंगमेतं बहवे अहिता, 'लोमंसि जाणंति अंगागताइं ॥ ९ ॥
- ५४४ "केइं निमित्ता तद्विया भवंति, "केसिंचि तं विप्पडिएति णाणं ।
ते "विज्जमायं अणहिवर्माणा, आहंसु विजापल्लिमोक्खमेव ॥ १० ॥

१०

१. मवुज्झ^० खं १ ॥ २. 'वाणिह अकिं' खं २ पु १, २ । "अवुज्झमाणा इह विनच्छत पडलोच्छण्णा.....विरुवरूवाणि दरिसणाणि" सू० ॥ ३. पू० विना-अकिरियाता खं १ । अकिरियवाइं खं २ पु १, २ ला० । "अकिरिओ आता जेणिं ते हौंति अकिरियाता" सू० । "अकिरियामानोऽक्रियावादिन इति" शी० ॥ ४. जेमापइत्ता खं २ पु २ । जमादइत्ता ला० । जमादत्ता पु १ । जमादिदिता सू० । "यद् दर्शनमादाय" शी० ॥ ५. बहवे खं २ पु १ ला० । बहवो मणूसा सू० ॥ ६. 'समग्गं पु २ । "अणवदग्गं समारं भमंति" सू० ॥ ७. उदेति सू० ॥ ८. बड्ढुति खं २ । बड्ढुइ पु १ ला० । बड्ढुई पु २ ॥ ९. सरिवोऽपि ण संदंति सू० । "न सल्लिज्जानि ह्यन्दन्ते" शी० ॥ १०. बज्जे हु एते खं २ । बंझे य नियए पु २ । बंझे गितिपु खं १ सू० । "बन्धो नाम शून्य.....निमित्तो नाम निरयकालमेव शून्यः,कसिणो नाम.....सर्वो दग्ग्य" सू० । "बन्धः अर्थशून्यः नियतो निश्चितः" शी० ॥ ११. लोते खं २ पु १ ला० ॥ १२. जहा हि पु २ ला० । जहा य अंधे इत्यादि" शी० ॥ १३. जोइणा पु १, २ । जोणिया खं २ ॥ १४. रूवाति खं १ । रूवाणि सू० ॥ १५. पणति खं १ पु २ ॥ १६. संतं पि ते एव अकिरियावाइं खं २ पु १, २ ला० । संतं पु ते एवं अकिरियाता सू० । "एवं तेऽप्यक्रियावादिनः सदपि.....वस्तु... न पश्यन्ति" शी० ॥ १७. निमित्तं देहं य उ^० खं २ पु १, २ ला० ॥ १८. अधिज्जिता सू० ॥ १९. लोमंसि पु १ सू० । लोमस्स खं १ ॥ २०. तवगाताणि सू० ॥ २१. वेयी निमित्ता तद्विया भवंति ० वृण्ण । केचिदिनि न सर्वे, अभिषदमपुविक्खो हेट्ठेण एत अट्ठंगं पि महाणिमित्तं अधीतुं गुणित्वा, अधित एवैव केचिद् परिणमवंति, ते पडुथेति निमित्ता तद्विया भवंति, केति पुण अविपुद्गलदोशमा विप्पडिएति णाणं,विपर्ययेण एति विप्पडिएति, कोट्ठयः २ विपर्ययज्ञानं भवति" सू० । "केइं इत्यादि, प्राकृतत्वात् छान्दसत्वात् प्राकृतैकत्वा वा छिन्नव्यत्ययः, वानिचिद् निमित्तानि तत्त्वानि सत्यानि भवन्ति, केवाच्चिपु तद् निमित्तज्ञान विपर्ययं व्यत्ययमेति" शी० । "केयं(केसिं ?) निमित्ता तद्वि(हि ?)या भवंति वेत्ति य सं विप्पडिएति णाणं" इति सू० ॥

- ५५० ते तीत-उप्पण-मणागताइं, लोगस्स जाणंति तद्दामताइं ।
गेतारो अण्णेसि अण्णणेया, सुद्धा हु ते अंतकडा भवंति ॥ १६ ॥
- ५५१ ते णेव कुब्बंति ण कार्वेति, भूताभिसंकाए दुगुंछमाणा ।
सया जता विप्पणमंति धीरा, विण्णत्तिधी(वी)रा य भवंति एगे ॥ १७ ॥
- ५५२ डहरे य पाणे बुद्धे य पाणे, ते आततो पासति सच्चलोए ।
उवेदती लोगमिणं महंतं, सुद्धउप्पमत्तेसु परिब्बएजा ॥ १८ ॥
- ५५३ जे आततो परतो यींवि णच्चा, अल्मप्पणो होति अठं परेसि ।
तं जोतिमूतं चं सता(सतता ?)ऽऽवसेजा,
“जे पादुकुजा अणुंवीयि धम्मं ॥ १९ ॥
- ५५४ अंत्ताण जो जाणति जो य लोगं, अंगइं च जो ज्ञाणइऽणायइं च ।
जो सासयं ज्ञाणइं असासयं च, जांती मरणं च जणोववातं ॥ २० ॥

१. “ण-अण” वू० ॥ २. दधामताणि वू० ॥ ३. मऽण्णेसि वू० ॥ ४. अण्णणेया खं २ पु १ ला० वू० । “न अन्धः तेपां नेता विद्यते.....इत्यनेो अण्णणेया” वू० । “न च ते.....अन्धेन नीयन्ते तस्मात्तद्वोधं कार्यन्त इति अनन्धनेया”,.....नान्यस्तेपां नेता विद्यत इति भावः” शी० ॥ ५. विण्णत्तिवीरा य भवंति एगे वूपा० शोपा० । “विदिशु वीरा विज्ञाय वीरा भवन्ति, ज्ञानादिभिर्वा राजन्तीति वीरा”, एके न सर्वे । पठ्यते च-विण्णत्तिवीरा य भवंति एगे विज्ञप्तिमात्रवीरा एवैके भवन्ति, न तु करणवीरा” वू० । चूर्णनुसारेण विदिशु वीरा [य? वि?] भवंति एगे इति पाठः प्रतीयते । “एके केचन हेयोपादेय विज्ञाय अपिशन्दात् सम्मक् परिज्ञाय वा ‘सदेव निःशङ्कं यज्जिनैः प्रवेदितम्’ इत्येवं वृत्तनिधयाः वीरा भवन्ति, यदिवा परीयहोपसर्गानीकविज्ञयाद् वीरा इति ।” शी०, एतदनुसारेण विज्ञाय वीरा वि भवंति एगे इति पाठोऽपि शी०सम्मतो भवेत् । “पाठान्तर वा-विण्णत्तिवीरा य (प्राचीनयोः प्रत्यन्तरयोः य नास्ति) भवंति एगे, एके.....विज्ञप्तिः शानं, तन्मात्रेणैव वीरा, नागुणानेन” शी० ॥ ६. तेगे खं २ पु १ ला० ॥ ७. जे वू० ॥ ८. आयको ख १ ॥ ९. पस्सति वू० ॥ १०. उग्गे खं २ ॥ ११. बुद्धेऽपमत्ते सुपरि° वू० । बुद्धे पमत्तेसु परि° वूपा० शोपा० ॥ १२. ञ्चदेजा ख १ ॥ १३. वावि पु १, २ ला० ॥ १४. च सता खं २ पु १ । च सया पु २ ला० ख १ । अत्र असता इत्यस्य स्थाने सतता इति सम्मक् समाख्यते चूर्णि-भूयदुसारेण । “तं जोतिमूतं.....सततं भावसेज्जमि ति भावजीवाए सेवेजा” वू० । “तं सर्वतं.....जोतिमूतं.....सततम् अनवरतम् भावसेव सेवेत” शी० ॥ १५. ये खं १ ॥ १६. वीइ पु १, २ ला० ॥ १७. अताण जे जाणति जे वू० ॥ १८. गइं च जो जां ख २ पु १, २ ला० । जे भागति जां वू० । “दध जीवानाम् भागति” “जाणति तथा भागति च” शी० ॥ १९. जाणतं खं १ ॥ २०. जाणयऽ सां खं १ । जाणमसां पु १, २ ला० । “जे सामयं जाणइं असाययं च” वू० ॥ २१. “जातिं मरणं च जानीते.....

५५५ अहो वि सताण विउट्टणं च, जो आसवं जाणति संवरं च ।
दुक्खं च जो जाणति निवरं च,
सो मांसितुमरिहति किरियनादं ॥ २।

५५६ सदेसु रुवेसु अंसजमाणे, गंधेसु रसेसु अंदुस्समाणे ।
५ गो जीवियं गो मरणाभिकंखी, आदाणगुते वट्ठ्यामिक्के ।

॥ संमोमरणं सम्मत्तं । * द्वांश्चशमभ्ययनं संमानम् * ॥

अहो वि सताण विउट्टणं च, जो आसवं जाणति संवरं च ।
दुक्खं च जो जाणति निवरं च, सो मांसितुमरिहति किरियनादं ॥ २॥
सदेसु रुवेसु अंसजमाणे, गंधेसु रसेसु अंदुस्समाणे ।
गो जीवियं गो मरणाभिकंखी, आदाणगुते वट्ठ्यामिक्के ।
॥ संमोमरणं सम्मत्तं । * द्वांश्चशमभ्ययनं संमानम् * ॥

तेरसमं अक्षयणं 'आहचहियं'

- ५५७ आहचहियं तु पवेयस्सं, नाण्येकारं पुरिमस्स जातं ।
सतो य धम्मं असतो य सीलं, संतिं असंतिं कैरिस्सामि पाउं ॥ १ ॥
- ५५८ अहो य रातो य समुट्ठिनेहिं, तद्दागतेहिं पडिलम्भ धम्मं ।
समादिमापातमेशोसयंता, सन्धारमेव करुसं वयंति ॥ २ ॥
- ५५९ विमोहियं ते अशुकाहयंते, जे आतमाणेण वियांगेज्जा ।
अट्टाणिह् होनि धंहुगुणानं, जे णाणमंवरणं मुमं वेदेज्जा ॥ ३ ॥
- ५६० जे योंवि पुट्टा पडिउंचयंति, ओंदाणमट्टं अणु वंचयंति ।
असाहुणो ते इह साधुमाणी, मौयणिण्णमिति अणनपत्तं ॥ ४ ॥
- ५६१ जे कोहणे होनि जेगट्टमामी, विओसियं जे उ उदीएज्जा ।
अंधे व से दंडपदं गहाय, अविओमिण्णं घांसति पावकम्मी ॥ ५ ॥

१. आहचहियं पु २ शी० । "आपत्तयिज्जं तु पवेयस्सं०" इत्यम् । दयानयमिति आपत्तयिज्जं दयानयमम् ॥ ५० । "आहचहियं इत्यादि,.....दयाउपायाको दयाउपायम्" शी० ॥
२. पवेयति (इ धं २) मं धं १, २ । पवेयस्सं पु १ । पवेयस्सं पु २ ला० । इत्यतां टि० १ ॥
३. "प्यगारं धं २ पु २ ला० ५० । "प्यवर्गं पु १ ॥ ४. "पुट्टस्स अन्तोर्दंजातम् उत्पन्नं तदं प्रवेदयिन्नामि.....नायाप्रकारं वा पुनरस्य स्वभावम्.....प्रवेदयिन्नामि" शी० । एतदनुगारेण 'पुरिमस्स माव' 'पुरिमस्समाव' इति वा पाठान्तरमपि शी० गम्भं भवेत् ॥ ५. करिस्सामि मं २ पु १, २ ला० ५० । करिस्सामि पातुं मं १ ॥ ६. "अतोमं" मं १ पु १ । "मस्य" ५० । "समधिमापातमेशोसयंता".....'जुरी प्रीतिष्ठेनयोः' [पा० धा० १२८८], न अक्षयवता ॥ ५० । "अतोपदन्तः अवेतन्तः" शी० । "समादिमापातमेशो(ओ-प्र०)पयंता सन्धारमेव करुसं वयंति" इति आचार्यगण्डे मू० १९०, तत्र "अतोपदन्तः अवेतमानाः" शी० ॥ ७. "मेव धं २ पु १, २ ला० ॥ ८. य धं १ । धा ५० । "ते स्वाग्रहमहमन्ताः" शी० ॥ ९. जे यालमा पु १ शी० । जे यालमायेण विवाग्गरेज्जा ला० । "ये धेयभूताः.....आयमायेन"

- ५६६ जे माहणे जातिए खल्लिए वा, तह उगगपुत्ते तह लेच्छती वा ।
जे पँव्यइते परदत्तेमोई, गोत्ते ण जे यँम्मति माणयद्धे ॥ १० ॥
- ५६७ ण तस्स जाती व कुलं व ताणं, णणत्थ विज्ञा-चरणं सुचिणं ।
णिकखम्म जे सेवतिउगारिकम्मं, णे से पारए होति विमोयणाए ॥ ११ ॥
- ५६८ "णिक्किंचणे भिक्खू सुट्ठहजीवी, जे गारवं होति सिलोयगांमी ।
आजीवमेयं तु अबुज्झमाणे, पुणो पुणो विप्परियांसुवेति ॥ १२ ॥
- ५६९ जे भासवं भिक्खु सुसाधुवादी, पडिहाणवं होति विसारँए य ।
आगाढपण्णे सुँविमावितप्पा, अण्णं जणं पण्णसा परिभवेज्जा ॥ १३ ॥
- ५७० एवं ण से होति समाहिपत्ते, जे पँणसा भिक्खु "विउक्कसेज्जा ।
अँहवा वि जे लोभमयावलित्ते, अण्णं जणं खिमति बालपण्णे ॥ १४ ॥ १०
- ५७१ पण्णामयं चेव तवोमयं च, णिण्णामए गोयमयं च भिक्खू ।
आजीवगं चेव चउत्थमाहु, से पंडिते उत्तमपोग्गले से ॥ १५ ॥
- ५७२ एँताइं मैदाइं विगिंच धीरे, णे ताणि सेवति सुँधीरधम्मा ।
ते सज्जंगीत्तावगता महेसी, उच्चं अँगोत्तं च गतिं वँयंति ॥ १६ ॥

१. 'णे खल्लिए जाइ(य-प १)ए वा ख १, २ । 'जे जातिए वा ला० । "माहण इति साधुरेव, जो वा पूर्वे ब्राह्मणभानिरासीन्, क्षत्रियो राजा तत्कुलीबोद्धन्मतरो वा" चू० । "यो हि जात्या ब्राह्मणे भवति धनियो वा" शी० ॥ २. तद्गुणं पु २ ॥ ३. लेच्छए खं २ पु १, २ ला० । "लेच्छवी (लेच्छपी-प्र०) चू० । "लेच्छइ ति क्षत्रियविशेष" शी० ॥ ४. एव्वतिए खं १ ॥ ५. 'भोमी खं १ । "परदत्तभोजी" शी० ॥ ६. गोत्ते जे चू० । "जो गोत्तेन जात्यादिना स्तभ्यते" चू० । "य...गोत्रे उच्चैर्गोत्रे" नैव स्तम्भ गर्वमुपयायादिति, किम्भूते गोत्रे इति ? मानवद्धे अभिमानास्पदे" शी० ॥ ७. यँम्मति ला० । वम्मति पु १ ॥ ८. गारिअगं शी० । "अगारिणं गृहस्थानामत्र कारणं ज्ञान्यादिक मदस्थानम्, पाठान्तरं वा अगारिकम्मं ति" शी० ॥ ९. ण से परे होति ख २ । "नानौ पारको भवति धर्मे समाधिमाणां विमोक्षस्य वा" चू० ॥ १०. णिणिगेह वि भिक्खू उ सुट्ठइं खं १ । णिणिगे वि या भिक्खू सुट्ठइं चू० । "णिक्किंचणे इत्यादि" शी० ॥ ११. 'वामी ला० ॥ १२. 'तापु' खं १ ॥ १३. 'रते ख १ ॥ १४. सुयमां खं २ पु १ ला० ॥ १५. पण्णवं खं १ ॥ १६. विमुक्कं खं १ । विउक्कसेवि चू० ॥ १७. अहवा वि जे लोभमयेण मत्ते चू० । अहवा वि जे जातिमयेण मत्ते चूपा० ॥ १८. लोभं ख २ पु २ ॥ १९. उच्चमे ख १ ॥ २०. एत्ताणि भद्राणि चू० ॥ २१. मैदाइं खं २ पु १, २ । मयाइं खं १ ॥ २२. "धीः बुद्धिः, तथा राजन्त इति धीराः" शी०, एतद्गुणारेण धीरा इत्यपि पाठो मके ॥ २३. ण ताणि खं १ ला० । ण ताणि सेवेज्ज चू० । "नैताणि ...सेवन्ति" शी० ॥ २४. सुवीरं खं १ ॥ २५. 'गोता' चू० ॥ २६. अगोत्ते चू० ॥ २७. उच्चंति ख १ ॥

- ५७८ न पूरणं चेव सिलोपेकामी, 'दियमपियं कस्सति णो वंदेजा ।
सज्जे अणद्धे परिवत्तयंते, अंणाउले या अंकेसाइ भिक्खू ॥ २२ ॥
- ५७९ आहत्तद्विषं समुपेदमाणे सज्जेहि पाणेहि 'निहाय दंडं ।
नो जीविषं नो मरणाभिकंसी, परिब्बण्जा वल्लयाविमुक्के ॥ २३ ॥

॥ आहत्तद्विषं सम्मत्तं । * अंयोदशमप्ययनम् * ॥

५

१. 'वगामी' खं २ पु १, २ ला० ॥ २. 'विउमणित्तं' खं २ पु १ ला० ॥ ३. 'करेजा' खं १ सू० ।
"न.....कुर्वाण" सू० । "न कपये" खी० ॥ ४. 'अनादित्ते' ख १ । 'अणाहत्ते' सू० ।
"अणाहत्ते णाम अनापुरः" सू० । "अनाकुलः स्यादादित्तत्तत्" खी० । 'ददतां' सू० ६०० ॥
५. 'अकमादि' खं १ । 'अकमाद' खं २ पु १, २ ला० । "अकपायसीलः अकपायी" सू० ।
"अकपायी मिमुमेवेदिति" खी० । 'हस्तलिपिनादरी' 'इ'रपाने 'ष'वारो बहुषु स्वानेषु
ददते, अतः अकमाद इति पाठोऽयं निर्दिष्टोऽस्माभिः । 'ददतां' सू० ६०० ॥ ६. 'आहत्तद्विषं'
खं १ । 'आपचभिन्नं समुपेदमाणे' सू० । 'ददतां' सू० ५५७ टि० १ ॥ ७. 'गित्तिप्य' सू० ॥
८. 'परिब्बण्जा वल्लयाविमुक्के' ख १ । "धरेज्ज मेधावी वल्लयाविमुक्को णि वल्लया माया, ताए
विमुक्कः" सू० । "धरेन्.....मेधावी.....वल्लयेन.....विषिषं प्रपणैण मुक्को विप्रमुक्क
इति" खी० । सू० खी० अनुसारेण 'धरेज्ज मेधावी वल्लयावि[प्य खी०]मुक्के' इति पाठः
प्रतीयते । 'ददतां' सू० ५५६, ५५६ ॥ ९. 'अहत्तद्विषं सम्मत्तं' खं २ पु १ ला० । 'अद्वानयात्त्यं'
पु २ ॥ १०. * * नाम्नि ख १ ॥

चट्टरममं अष्टाशतमं 'गंगो'

- ५८० गंगं 'विज्ञानं' इदं भिन्नमन्त्रो, उद्गातुं गुणभवेत् यमेजा ।
ओमान्तगी निगमं गुणितो, जे 'वि' निगमादं नकुजा ॥ १ ॥
- ५८१ जहा 'दियातोमान्तगां, मातामणा पविउं मण्णमाणा ।
तमचादयं नेरुणमानतां, हंसादि अन्तममं होजा ॥ २ ॥
- ५८२ एतं तु मेदं नि अपुद्गममे, निश्मारियं गुणिमं मण्णमाणा ।
दियम्म छांयं य आनजानं, हरिगु णं पायाम्मा अणेगे ॥ ३ ॥
- ५८३ ओमानमिन्ते मयुग ममादिं, अणोमिने णंनरेरे ति णवा ।
ओमासमानो दणियम्म पितं, ण निरमं पंदिता आसुण्णे ॥ ४ ॥
- ५८४ "जे ऐंगभो या मयणामणे या, परकमे याधि सुमाधुजुते ।
समिनीगु गुतीगु य ओयण्णे, "वियागरेते य पुढो वदेजा ॥ ५ ॥
- ५८५ संदाणि सोचा अदु भेरवाणि, अणासवे तेसु परिव्वएजा ।
"निदं च भिक्खू नपंमाय कुजा, कदं कदं "पी "वितिगिच्छनिण्णे ॥ ६ ॥
- ५८६ डहरेण बुद्धेणज्जुसासिते ऊ, रातिणिण्णावि समव्वएणं ।
संमं तगं धिरतो णामिगच्छे, जिजंतए या वि अपारए से ॥ ७ ॥

१. विहाइ खं २ ॥ २. इति चू० ॥ ३. उण्णाय चू० ॥ ४. छेदे खं १ । छेदे चू० ॥
५. दियापो' खं १ ॥ ६. तवा' चू० ॥ ७. तमचाइउ खं २ ॥ ८. तल[णमो]पखणं चू० ॥
९. एवं तु सिद्धे(मिक्खे)वि अपुद्गममे निस्वारं वुत्तिमं मण्णमाणा चू० ॥ १०. छाये खं १ ॥
११. "करे इ खं २ पु १, २ ला० । "करे ति चू० ॥ १२. वडिवा खं २ पु १, २ ला० ॥
१३. पयम-यउते चूणी व्यरयासेन वतेने ॥ १४. दाणए चू० ॥ १५. आसुण्णे खं २ पु १,
२ । "आगतप्रज्ञः" चू० शी० ॥ १६. "वियागरेति ति स.....यदा ताव व्यावरोति धर्मं
तदा ताव प्रज्ञापयति" चू० । "व्याकुर्वन्" शी० ॥ १७. सहाइ सोचा अदु भेरवाइ० इणम् ।
.....अनाधयो नाम अनाधयः तेषु अवेत्, अथवा आधय इति स्थानम्, न राय-वेकाधय
इत्यर्थः" चू० । चू० अनुसारेण अणासए इति पाठो भाति ॥ १८. निवे खं १ ॥
१९. पमाइएजा खं १ चू० ॥ २०. धी मं २ पु १, २ ला० । "कथं कयमिति" चू०,
एतदनुसारेण कदं कदं ति स्था ॥ २१. विहरिणं खं १ । निहिणं खं २ ॥ २२. "वदेने खं १ ॥
२३. समं तगं खं २ पु १, २ ला० । समं तगं खं १ ॥ २४. अपारते खं २ पु १ ला० ॥

- ५८७ विउड्ढितेणं समयाणुसंढे, ढहरेण खुड्डेण व चोतिते तु ।
अंशुड्ढिताए षडदोसिए वा, अगारिणं वा समयाणुसंढे ॥ ८ ॥
- ५८८ ण तेसु कुज्जे णं य पव्वहेज्जा, ण यावि किंचि फरुसं वेदेज्जा ।
तहा करिस्सं ति पडिस्सुंणेज्जा, सेयं खु "मेयं ण पमाद कुज्जा ॥ ९ ॥
- ५८९ वणंसि मूढस्स जहा अमूढा, मग्गाणुसासंति हितं पेयाणं ।
तेणावि मज्झं इणमेव सेयं, जं मे बुद्धा संम्मऽणुसासयंति ॥ १० ॥
- ५९० अंह तेण मूढेण अमूढगस्स, कायव्व पेया सविसेसजुत्ता ।
एतोवमं तत्थ उदाहु "वीरे, अणुगम्म अंत्यं उवणेति सम्मं ॥ ११ ॥
- ५९१ "णेया जहा अंधकारंसि राओ, मग्गं ण जौणाइ अपस्समाणे ।
से सुंरियस्स अन्मुग्गमेणं, मग्गं विजाणाति पेयासियंसि ॥ १२ ॥
- ५९२ एवं तु सेहे वि अपुट्ठधम्मे, धम्मं न जौणाति अबुज्झमाणे ।
से कोविए जिणवय्येणेण पच्छा, सूरुदए पासति चैक्खुणेव ॥ १३ ॥

१. "द्विपुणं ख १ ॥ २. "सिद्धे खं २ पु १, २ ला० ॥ ३. चोदितेसु खं २ पु १, २ ला० ॥
४. अमूढि" खं १, २ वू० । "अतीव उल्लिखिता अमूढिता" वू० । "अतीव.....
उल्लिखिता अमूढिता" शी० ॥ ५. "दामिते खं २ पु १ ला० ॥ ६. "सिद्धे खं २ पु १,
२ ला० ॥ ७. "कोपो नाम मनःप्रद्वेषं पडुब" वू०, एतदनुसारेण ण तेसु कुप्पे इत्यपि
वू० पाठः स्यात्, शीपा० । "ण तेसु कुज्जे (न य तेसु कुपिज्ज-प्र०) इत्यादि" शी० ॥
८. ण त प" वू० ॥ ९. किंचि खं २ पु १, २ ला० ॥ १०. वहेज्जा खं २ ॥ ११. "स्सुणेत्ता
वू० ॥ १२. एयं खं १ ॥ १३. "अमूढः कश्चिन् पुमात्" वू० ॥ १४. पडुण ख १ । एताणं
खं २ पु १ ला० ॥ १५. तेणेव मग्गं इणं खं २ पु १, २ ला० । तेणेव मे इणं वू० ।
"तेनापि असदनुत्तायिना चोदितेन न कुपितव्यम्" शी० ॥ १६. समणुं वू० शी० विना ।
"सम्मग्गनुशासयन्ति" शी० ॥ १७. तेणावि मूढेण अमूढयस्स वू० (१) । दृश्यतां वू०
पु० २३१ टि० ६ ॥ १८. एया ख १ ॥ १९. वू० विना एतोवमं खं २ पु १, २ ला०
शी० । एतोवमं खं १ । एवम् एतासुपमास् उदाहृतवान् शी० ॥ २०. वीरे वू० । "वीरः
(वीर-प्र०) तीर्यकरोऽप्यो वा गणधरादिक" शी० ॥ २१. अट्ठं उवणेंति वू० ॥ २२. नेथा
ला० । नेतं खं १ । निम्मा टं २ ॥ २३. जाणाति खं १ । जाणइ ख २ ॥ २४. वू० विना-
सुरितस्स(म्मा ला०) खं १, २ पु १ ला० । सुरियस्सा पु २ ॥ २५. विजाणाइ खं २
पु १, २ ला० ॥ २६. पेयासियंसि खं १ पु १ । पेयासियंसि वू० ॥ २७. पेयाणइ खं २
पु १, २ ला० ॥ २८. कोविने(नो वू०) ख २ पु १ ला० वू० ॥ २९. "ववणे वि
प" खं १ ॥ ३०. अन्मुग्गा वा खं १ वू० ॥

चउदगमं अङ्गमणं 'गंगो'

- ५८० गंगे 'विद्याय इदं गित्तममाणो, उद्गाय सुगमवेरं वमेजा ।
आतायस्सगी विनयं सुगित्तो, जे 'त्तं विनमादं ननुजा ॥ १ ॥
- ५८१ जहा 'दियातोवमातजातं, मातामणा पविउं मण्णमाणं ।
तमचादयं तमणमातजातं, ढंकादि अनतगमं हरेजा ॥ २ ॥
- ५८२ एवं तु गेहं ति अपुद्गम्मं, निम्मारियं सुभिं मण्णमाणं ।
दियस्म छेवं य आपतजानं, हरिं सु गं पावगम्मा अणेगे ॥ ३ ॥
- ५८३ ओसाणभिच्छे मणुए समाहिं, अणोमिते णंतरे ति णवा ।
ओमासमाणो दवियस्स पितं, ण निग्गमे पेदिता आसुपण्णे ॥ ४ ॥
- ५८४ "जे ठांणआं या सयणासणे या, परक्कमे यावि सुसाधुजुते ।
समितीसु गुत्तीसु य ओपपण्णे, "वियामरेते य पुढो वदेजा ॥ ५ ॥
- ५८५ संशणि सोचा अदु भेरवाणि, अणासवे तेसु परिव्वएजा ।
"निदं च भिक्खू न पेमाय कुजा, कहंकहं "पी "वित्तिमिच्छतिण्णे ॥ ६ ॥
- ५८६ डहरेण सुट्ठेणसुसासिते ऊ, रातिणिण्णावि समव्वएणं ।
सम्मं तगं थिरतो णाभिगच्छे, णिजंतए वा वि अपारए से ॥ ७ ॥

१. विहाइ छं २ ॥ २. इति चूपा ॥ ३. उत्थाय चू ॥ ४. छेदे छं १। छेदे चू ॥
५. दितायो छं १ ॥ ६. तत्ता चू ॥ ७. तमचाइ छं २ ॥ ८. तत्त[णम]पण्णं चू ॥
९. एवं तु सिद्धे(सिक्खे)वि अपुद्गम्मं निस्सयारं सुसिमं मण्णमाणो चू ॥ १०. छावं छं १ ॥
११. "करे इ छं २ पु १, २ सा ॥ "करे ति चू ॥ १२. पहिया छं २ पु १, २ सा ॥
१३. पयम-यट्ठते चूर्णी व्यत्यासेन वर्तेते ॥ १४. टाणए चू ॥ १५. आसुपण्णे छं २ पु १,
२ । "आगतप्रशः" चू ॥ १६. "वियामरेति ति रा.....वदा ताव व्याकरोति धर्मं
सदा छवं प्रहापयति" चू ॥ "व्याकुर्वन्" छी ॥ १७. सदाइ सोचा अदु भेरवाइ ॥ इणम् ।
.....अनाधयो नाम अनाधव. सेपु भवेत्, अथवा आधव इति स्थानम्, न राग-द्वेषाधव
इत्यर्थः" चू ॥ चू ॥ अनुसारेण अणासए इति पाठो भाति ॥ १८. नितं च छं १ ॥
१९. पमादएजा छं १ चू ॥ २०. छी छं २ पु १, २ सा ॥ "कथं वयमिति" चू,
एणदनुसारेण कहंकहं ति स्यात् ॥ २१. विहगिउं छं १ । तिगिउं छं २ ॥ २२. "व्वदेणं छं १ ॥
२३. सम्मं तगं छं २ पु १, २ सा ॥ सम्मं तगं छं १ ॥ २४. अपारते छं २ पु १ सा ॥

- ५९९ भूताभिसंकाए दुगुंछमाणो, ण णिव्वहे मंतपदेण गोतं ।
ण विंचिं मिच्छे मंणुओ पयासु, असाहुधम्माणि ण संवदेज्जा ॥ २० ॥
- ६०० हासं 'पि गो' संधये पांवधम्मे, 'ओए' तंहियं फेरुसं वियाणे ।
'नो तुच्छए' 'नो व विकंयतिज्जा, अंणाइले या अंक्साइ भिक्खू ॥ २१ ॥
- ६०१ संकेज्ज योऽसंकिताभाव भिक्खू, विमज्जवादे च 'वियागरेज्जा ।
भंसादुगं धम्म समुद्धितेहिं, वियागरेज्जा समया सुपण्णे ॥ २२ ॥
- ६०२ अणुगच्छमाणे वितहं भिजाणे, तद्वा तद्वा साहु अकक्कमेणं ।
ण कैत्थती भास विहिंसएज्जा, निरुद्धगं वा वि न 'दीहएज्जा ॥ २३ ॥
- ६०३ समालवेज्जा पडिपुण्णभासी, 'निसामिया समिया अट्टदंसी ।
आंणाए सुंद्धं वयणं 'भिउंजे, 'भिसंधए पात्रविवेग भिक्खू ॥ २४ ॥ १०

१. संकाइ खं २ पु १, २ ला० । "भूताभिसंकाए (इ-प्र०) इत्यादि" शी० ॥ २. 'माणे खं २ पु १, २ ला० ॥ ३. गोए खं १ । शुत्त खं २ पु १, २ ॥ ४. मच्छे खं २ ॥ ५. मणुते खं २ पु १, २ ला० ॥ ६. संवएज्जा खं २ पु १, २ ला० । संठवेज्जा च०, सग्गएज्जा च० ॥ ७. खं १ ॥ ८. संधये खं २ ला० । संधये पु १ । संधए पु २ च० । "न सन्धयेत्" शी० ॥ ९. पावधम्मं च० ॥ १०. ओये खं १ च० ला० । ओए य पु २ ॥ ११. तद्धं खं १ । उद्धितं खं २ पु १ । उद्धिते ला० ॥ १२. "कस्मं अभिजाणे ति" च० । च० अट्टसारेण कस्मं अभिजाणे इत्यपि पाठः स्यात् ॥ १३. ण खं १ ॥ १४. गो वि पकंयदेज्जा अणत्तिले वा अकक्कादि भिक्खू खं १ । "प्रकथनो नाम न" आत्मानं कथयति श्रवयतीत्यर्थः, अपरिच्छं वा नावकंयेति नमदय-सीत्यर्थः "अथवा न सुच्छेनात्मानं पदेन प्रकथयति" च० । "नो विवत्थयेत्" शी० ॥ १५. "अनाकुलो व्याख्यानावगरे धर्मव्यावगरे वाऽनावितो लाभानिरपेक्षो भवेत्" शी० । दयतां सु० ५७८ ॥ १६. अकक्काय पु २ ला० । दयतां सु० ५७८ । अविच्छेदसेवी च० । "अकक्कायी (यः-प्र०) कदायादितः" शी० ॥ १७. वा संकिवभावे खं १ । "वा किं पुण- (संकिव) भाव" "इहेन शङ्कितभाव", एवं तावद् ज्ञायते, अतः परं जिना जानन्ति" च० । "अदाहिनभावोऽपि शटेन औदार्यं परिहरत्" शी० ॥ १८. विक्काणं खं २ पु १ ला० ॥ १९. भासा (सं खं २) दुयं खं २ पु १ ला० ॥ २०. सम्मममुद्धिते हि वियागरेज्जा समयाऽऽमुपण्णे च० । "सम्मं समुद्धिते, ण मिच्छीवदिते, " "वाक्रेज्जा समये ति सम्मग्, आणुप्रल उक्कः" च० । "सम्यग् सत्संममानुष्ठानेनोत्थिताः समुत्थिताः, " "तैः सम्मगुत्थितैः सह दिहरत् समतया " "शोभनप्रज्ञो आपाद्वयोपेतः सम्मग् धर्मं व्याख्यायित्वा" शी० ॥ २१. समयासुपसे खं १ । समयासुपण्णे (शे ला०) खं २ ला० । समताए पण्ये पु १ ॥ २२. कथ्ये पु १ । कुच्छं खं २ पु १ ला० । "कुज्जि" च० शी० ॥ २३. दीहनिज्जा खं १ । दीहइज्जा पु २ ॥ २४. निपाप्पियं च० ॥ २५. भाणते खं २ पु १ ला० । भाणए पु २ ॥ २६. मिद्धं च० ॥ २७. "विदिथ जुजेज्ज" च०, एतदनुगारेण विजुजे इति च० सम्मनः पाठो भवेत् ॥ २८. संधेज्ज वा पाव" खं १ । कंठेज्ज वा पाव" च० । "पात्रविवेगं वाङ्ममाणो निर्दिष्टं वचनमभिमन्ययेदिति" शी० ॥

पण्णरसमं अङ्गयणं 'जंमतीतं'

- ६०७ जमतीतं पडुप्पणं, आगमिस्सं च णायगो ।
संख्वं मण्णति तं ताती, दंसणावरणंतेण ॥ १ ॥
- ६०८ अंतए वितिगिंछाए, से जाणति अणेल्हिसं ।
अणेल्हिसस्स अक्खाया, ण से होति तहिं तहिं ॥ २ ॥
- ६०९ तहिं तहिं सुयक्खायं, से य सवे सुयाहिए ।
संदा सवेण संपण्णे, मेत्ति भूतेहिं कप्पते ॥ ३ ॥
- ६१० भूतेहिं न विरुद्धेजा, एस धम्मे बुंसीमगो ।
बुसीमं जगं परिणोय, अस्सि जीवितमावणा ॥ ४ ॥
- ६११ भावणाजोगसुद्धप्पा, जले णावा व आहिया ।
नावा व तीरसंपत्ता, सव्वदुक्खा तिउट्ठति ॥ ५ ॥

५

१०

* “आयागिउत्तवणस्स वत्तारि अणुभोगहारो ।.....शामणिक्कणे तुविधं णाम आदाणिजं नि वा संकलितउत्तवणं ति वा.....जं पडमस्सतिमए वितियस्स तु तं भवेज्ज आदिम्मि । एतेणाऽऽ-
दाणिजं एगो अण्णो वि पज्जाओ ॥ १२६ ॥” वू० । “नामनिप्पणे तु निसेपे आदानीयमिनि
नाम, मोक्षार्थिना.....दज्झानादिक्कमादीयते तदत्र प्रतिपाद्यत इति कृत्वा आदानीयमिति नाम
संज्ञितम् ।.....अथवा आदानीयमिधानस्यान्यथा वा प्रवृत्तिनिमित्तमाह—यद् पदं प्रथमश्लोकस्य
तदर्थस्य च अन्ते पर्यन्ते तदेव पदं चाप्यन्तेऽर्थत उभयतश्च द्वितीयश्लोकादौ तदर्थस्य चादौ
भवति एतेन प्रक्षरेणायन्तपदगद्यत्वेनाऽऽदानीयं भवति.....जमनीयं नि अस्याप्ययनस्य
नाम, सत्तादानपदेन, आदावादीयत इत्यादानम्.....केचित्तु पुनरस्याप्ययनस्यान्ता-ऽऽदिपदयोः
संज्ञकानां संकलितेति नाम कुर्वते” वी० । “जमईए नि यमशीवं यमकनिबद्धमयम्” इति
[‘सोलस य गाहासोलसगा पण्णता’ इति] समवादात्मकस्य एतौ अभयदेवसुरिवादः । एवं
चास्याप्ययनस्य विविधानि नामानि पूर्वोक्तार्थैर्विवक्षणेण व्याख्यातानि विलोकयन्त इति ध्येयम् ॥
१. नातओ सं २ पु १ ला० । नायओ पु २ । जागति वू० ॥ २. सत्तं उ मं सं १ । सत्तं
मण्णति मेधावी, वू० ॥ ३. तेत्ते सं २ पु १ ॥ ४. अंतने ला० । अंतने(ए वू०) विति(वि
पु १)मिंडाए सं २ पु १ वू० ॥ ५. स जां सं १ । संजणति वू० ॥ ६. उल्लं सं २ ॥
७. सुण्णवत्तं से अ सवे अणेल्हियो वू० ॥ ८. सुयाहिए सं १ ॥ ९. सणा सं १ ॥ १०. भूतेसु
वू० । “भूतेसु जन्तुसु” वी० ॥ ११. भूतेसु वू० । “भूण्हिं इहादि” वी० ॥ १२. बुसीमने
(ए पु २) । बुसिमं सं २ पु १, २ ला० ॥ १३. णजाय सं १ ॥ १४. ‘संपण्णो सं २ पु १ ।
‘संपण्णो पु २ ला० । “सर्वधर्मो निउत्ति” वू०, एतदनुसारेण मत्तकम्मा इति वू० लम्मतः
पाठो माति ॥ १५. तिउट्ठति सं २ पु १, २ ला० ॥

६३० जं मतं सव्वसाहूणं, तं मयं सल्लकत्तणं ।

साहइत्ताण तं तिण्णा, देवा वा अभविसु ते ॥ २४ ॥

६३१ अभविसु पुरा वीरा, आगमिस्सा वि सुव्वता ।

दुण्णिवोहस्स मग्गस्स, अंतं पादुकरा तिण्ण ॥ २५ ॥ ति बेमि ।

॥ जमती[तं] सम्मत्तं पञ्चदशमध्ययनम् ॥

५

१. जं मयं ला० । तं मदं पु १ । सम्मत्तं ख २ पु २ । जं मतं सल्लकत्तणं खं १ । “अन्
सर्वमाधुमनं तदिदमेव” कर्मसत्यं कुन्तति” चू० । “सर्वमाधुनां यद् मतम् अमिषेन
तदेतन् सत्संयमस्त्वानम्” शी० । चू० शी० अनुमारेण समेन इत्यपि पाठोऽत्र संभवेत् ॥
२. साहइत्ताण खं १ । साहइत्ताण चू० ॥ ३. वीरा खं २ पु १, २ ला० । “विराजन्त इति
वीराः” चू० । “महावीरा. कर्मेविदारणमहिण्णव” शी० ॥ ४. बेमि। छ। जमती सम्मत्तं।
छ। १५। छ। —ख १। बेमि। जमई सम्मत्तं पंचदशमध्ययनं १५। ग्रंथ ७५०। —पु १।
बेमि। छ। पंचदशमध्ययनं—खं २। ला०
—पु २ ला० ॥

६३६ एत्थ वि भिक्खू अणुत्तए नावणए णामए दंते देविए वोसट्टकाए
संविधुणीय विरूवरूवे पंसीसहोयमग्गे अज्जप्पेजोगमुद्धाराणे उवट्ठिते
ठिनणा संखाए परदत्तभोई भिक्खु ति यथे ।

६३७ एत्थ वि णिमंथे एगे ऐगविऊ बुद्धे संछिण्णसोने सुमंजने सुममिते
सुसामाईए औपवायपत्ते य विद् दुहतां वि सोयपलिच्छिण्णे णो ५
पैया-सहार-त्थमट्ठी धम्मट्ठी धम्मविद् "णिपागपंडिवण्णे समियं चरे दंते
देविए वोसट्टकाए निमंथे ति यथे ।
"स एवमेव जाणह जमहं भयंतारो ति येमि ।

॥ गाथा पोड्डसामध्ययनं समाप्तम् ॥

॥ पदमो सुयस्संधो संम्मत्तो ॥

१०

आजो वू० ॥ १२. "सदेउं सं १ । "आत्मनः प्रद्वेषदेतून् परयति तरमाह" वू० । "आत्मनो-
ऽपार्थं परयति प्रद्वेषदेतून्" शी० ॥ २३. ततो आरां सं १ । "तन्मनः.....आदानाह"
शी० ॥ २४. पुण्व सं १ ॥ २५. पडिविरत्ते विरत्ते पाणाहवायाओ इत्ते सं २ पु १, २ ला० ।
पडिविरत्ते इत्ते सं १ । "पुण्वं पडिविरत्ते त्ति पूर्वमादावेउ ततो विरत्तो, भावनापानिपातवेरमणमनु-
बर्नेत्ते, एउप्रहणाव मयावादिदिविरत्तोऽपि" वू० । "पूर्वमेवप्रतिविरत्तो भवेह.....
वधवेभूतो दान्तः दुसो दम्बभूतो.....मुत्तुट्टाद्यः स धमणो वात्य " शी० । अत्र पूर्णि.
'सं २' इत्यादिनिर्दिष्टपाठानुगारिणी प्रतीयते, शी० इतिस्तु 'सं १' निर्दिष्टपाठानुगारिणीति
ध्येयम् ॥ २६. ति बुधे सं २ पु १ ला० । ति वधे पु २ ॥

१. नावणए मामते सं २ । विणीए मामते पु १, २ ला० । विणय सामए सं १ । "अणुण्णले
णावणले, न उण्णत्ते अणुण्णत्ते,.....अवनत्तोऽपि दारीरे अजितः, भावे तु दीनमना न स्याह"
वू० । वू० मये मामए नास्ति । "न उण्णत्तोऽणुण्णः.....विनीतारमया प्रथयवान् यतः,
एतदेवहा-विनयालङ्घनो गुर्वादी.....आत्मानं मामयतीति मामकः.....विनयेन वाङ्मयकारे
नामयति" शी० । "अणुण्णए नावणए महेसी" उत्तरा० २१।२० । "अणुण्णए नावणए
अण्वहिडे अणवत्ते" दशवे० ५।१।१३ ॥ २. दविते सं १ ॥ ३. पुणिय सं १ पु २ ॥
४. परिम्मं सं १ ॥ ५. "सोत" सं १ । "जोगा" सं २ ॥ ६. संखाय पु १ । संखल
सं २ पु २ ला० ॥ ७. भिक्खू सं २ पु १, २ ला० ॥ ८. एगंतिए विद् वू० । एगंतविद्
शी० । "यदिरैकान्तेन.....मौनीन्द्रमेव कामनं तथ्यवेणीति एकाग्रविद्" शी० ॥
९. बुद्धे छिण्णसोने वू० ॥ १०. इत्ते सं २ पु १, २ ला० ॥ ११. आपपवाणपत्ते अ
विद् सं २ । आपपवाण(द वू०)पत्ते विद् पु १, २ ला० वू० । "आत्मवादप्राप्तः.....,
तथा विद्वाह" शी० ॥ १२. पणगट्ठी घं सं १ । वज(व वू०)णट्ठी घं सं २ वू० । पयाडी
घं पु १ । "मो पूजा-सहार-त्थमार्था" शी० ॥ १३. तिक्काणं सं २ ॥ १४. पडिया-
वण्णे सं १ ॥ १५. दविते वोयट्टकाले सं १ ॥ १६. विज्जे वू० । "विजं ति विद्वाह" वू० ।
"वाण्यः" शी० ॥ १७. स एवमावाणह सं १ । "सैवमावाणव भयंतारो तिः" सं

॥ श्री वासुपूज्य स्वामिने नमः ॥

वीओ सुयकसंधो

१

पढमं अज्झयणं पोंडरीयं

॥ नमः श्रुतदेवतायै ॥

६३८. सुयं मे आउंसंतेण भगवता एवमक्खायं—इह खलु पोंडरीए णामं अज्झयणे, तस्स णं अयमट्ठे पण्णत्ते—से जहाणोमए^५ पोक्खरणी सिया वैहुउदगा वैहुसेया वैहुपुक्खला लद्धट्ठा 'पुंडरीगिणी पोंसादिया दंसिणीया अभिरूवा पडिरूवा ।

तीमे णं पुक्खरणीए तत्थ तत्थ देसे तहिं तहिं बह्वे पउमवरंपोंडरिया बुइया अणुपुब्बट्ठिया उंसिया रुंडला वण्णमंता गंधमंता रसमंता फोंसमंता पासादीया दरिसणीया अभिरूवा पडिरूवा ।

तीसे णं पुक्खरणीए बहुमज्झदेसभाणं एगे महं पउमवरंपोंडरीए बुइए

१. "गाहापोलसगणनं महज्झयणा । गाहासोत्तमगाई सुल्लगादे, महज्झयणाइ इमाइ महज्झराई" वू० । "प्रथमधुनइकन्धानन्तरं द्वितीयः समारभ्यते । अस्य धुनइकन्धस्य सम्बन्धीनि सप्त महाध्वयनानि प्रतिपादन्ते" शी० ॥ २. "मंतेण खं १ विना ॥ ३. "इहं सु अरिमन् प्रवचने" वू० । "खलुशब्दे वाक्यालङ्कारे" शी० ॥ ४. नाममज्झ^१ पा० खं २ । नामज्झ^२ पु १, २ ला० । "पोंडरीएण उवमा, अतः पुण्डरीनाध्वयनम्, आदाणपदेण वा पोंडरीअ" वू० । "पौण्डरीकाभिधानमप्ययनम्, पौण्डरीकेण सिलसानप्रेणाओपमा भविष्यतीति कृत्वा" शी० ॥ ५. "नामने खं २ पु १, २ ला० । "आमते पा० ॥ ६. पुक्खरणी खं १ पु २ वू० । पुक्खरिणी पु १ ला० ॥ ७. बहुइगा वू० ॥ ८. "सीदन्ति तस्मिन्निति ह्ये(सि ३)द, पड इत्थं" वू० । बहुः प्रचुरः सीदन्ते अवबन्धन्ते यस्मिन्नसौ सेयः कर्दमा, स यस्यां सा बहुसेया प्रचुरकर्दमा, बहुधेत-पप्रमद्धानां स्वच्छोदकसंभवाच्च बहुधेता वा" शी० ॥ ९. बहुपोक्खला खं २ पा० पु २ ला० । पूर्णाक्ख पदस्य व्याख्या न दृश्यते । "बहुपुक्खला बहुसंपूर्णा" शी० ॥ १०. पोंडरिक्किणी पा० खं २ पु १, २ ला० ॥ ११. पाप्पातिया खं १ । पाप्पादीया शी० ॥ १२. दरिसणिजा त १ वू० ॥ १३. रिणीते खं २ पा० पु १, २, ला० । "रणीए तत्थ तत्थ देसे २ खं १ ॥ १४. "पोंडरीया गु० । पुंडरिया बुतिया व १ ॥ १५. "उम्मिया जज्जतल्लं दूरमतिकम्भ उरिसता" वू० ॥ १६. रुइला खं १ । रुइला बह्वा जाव पडिरूवा स० ॥ १७. कायमता जाव पडिरूवा खं २ पा० पु १, २ ला० । कायमंता पाप्पादीया व० । पडिरूवा खं १ ॥ १८. रिणीते खं २ । रिणीते पु १, २ ला० ॥ १९. भाले एके खं २ पु १ । भाए एके पु २ ला० ॥ २०. पुइरीए खं १ । पोंडरीए कसिने रुइले वण्णमंते जाव पडिरूवे खं २ पा० पु १, २ ला० ॥

॥ धी यासुपूय स्यामिने नमः ॥

वीओ मुयक्खंधो

१

पट्टमं अञ्जयणं पोंडरीयं

॥ नमः भुत्तदेवतायै ॥

६३८. मुयं मे आउंसंतेण भगवता एवमस्खायं—इह खनु पोंडरीए णामं
अञ्जयणे, तस्स णं अयमट्टे पण्णते—से जहाणोमए पोंस्खरणी सिया धंहुउदगा ५
धंहुमेया धंहुपुस्खत्त लद्धत्ता "पुंडरीणिणी पोंस्वादिया दंसिणीया अभिरूवा
पडिरूवा ।

तीसे णं पुस्खरणीए तत्थ तत्थ देसे तहिं तहिं यहवे पउमवरंपोंडरिया
सुइया अणुपुब्बदिया उंसिया मेइला वण्णमंता गंधमंता रसमंता फोंसमंता
पायादीया दरिमणीया अभिरूवा पडिरूवा ।

१०

तीसे णं पुस्खरणीए पट्टमज्जदेममीए एगे भट्टं पउमवरंपोंडरीए सुइए

१. "गाहापोलमगाज्जरे महुत्तपणा । गाहापोलमगाई सुत्तुलगाई, महुत्तपणाई इमाइ महेत्त-
राई" ५० । "प्रथमभुत्तपण्णान्तरे द्वितीयः समारब्धतेः.....अस्य धुत्तस्खत्तस्य गम्भन्धीनि
सप्त महापयनानि प्रणिपाशन्ते" ६० ॥ २. "मंतेणं १५ विता ॥ ३. "इहं सु अय्यित प्रवचने"
५० । "अत्तुधन्दो बात्थालहारे" ६० ॥ ४. नाममज्जं पा० मं २ । नाममं पु १, २
ला० । "पोंडरीए उवमा, अनः पुग्गरीए पयनम्, आहाणवेण वा पोंडरीअं" ५० । "वोष्-
रीअणिधानमपयनम्, पोंडरीकेण गित्तानपवेणाप्रोपमा अभिन्धीति कुरत्ता" ६० ॥ ५. "नामने
मं २ पु १, २ ला० । नामने पा० ॥ ६. पुस्खरणी सं १ पु २ ५० । पुस्खरिणी पु १ ला० ॥
७. बहुरगा ५० ॥ ८. "सीदन्ति तस्मिन्नि स्वे(सि२)दः, पड इत्थयेः" ५० । बहुरः
प्रभुरः सीदन्ते अववण्णते दरिमणीये सेवः कर्दमा, ए यस्सा एा बहुरेया प्रभुरकर्दमा, बहुरेय-
पमसद्वावात् स्वत्तोदकसंभवात् बभूवेता वा" ६० ॥ ९. बहुरेयसत्ता सं २ पा० पु २ ला० ।
वूर्णादस्य पदस्य व्याख्या न दृश्यते । "बहुरपुष्कला बहुरेयणी" ६० ॥ १०. पोंडरिविणी पा०
सं २ पु १, २ ला० ॥ ११. पायानिया सं १ । पायादीया ६० ॥ १२. दरिमणिजा सं १
५० ॥ १३. रिणीते सं २ पा० पु १, २, ला० । "रणीए तत्थ तत्थ देसे २ सं १ ॥ १४.
पोंडरीया सु० । पुंडरिया बुत्तिया मं १ ॥ १५. "उत्थिता जटतलाइ दुरमत्तिकम्प उभिमत्ता"
५० ॥ १६. दइला सं १ । दइला बत्ता जाव पडिरूवा सं० ॥ १७. कायमंता जाव पडिरूवा
सं २ पा० पु १, २ ला० । कायमंता पायादीया ६० । १८. पडिरूवा सं १ ॥ १८. रणीते
सं २ । रिणीते पु १, २ ला० ॥ १९. भाने एके सं २ पु १ । भान् एके पु २ ला० ॥
२०. पुंडरीए सं १ । पोंडरीए कसिते दइले वण्णमने जाव पडिरूवे सं २ पा० पु १, २ ला० ॥

पुम्बखरणिं, जाव जावं च णं अभिंक्खे ताव तावं च णं महंते उदए, महंते सेए, पहीणि तीरं, अप्पत्ते पउमवरपोंडरीयं, णो हव्वाए णो पाराए, अंतरा पोक्खरणीए सेयंसि विसण्णे पढमे पुरिसजाए ।

६४०. अहावरे दोच्चे पुरिमंजाए । अह पुरिसे दक्खिणातो दिसातो आगम्म तं पुक्खरिणी तीसे पुंक्खरिणीए तीरे ठिवा पासति तं मैहं एगं पउमवर-
पोंडरीयं अणुपुब्बट्ठितं जाव पडिरूवं, तं च एत्थ एगं पुरिसजातं पासति पहीणं तीरं, अप्पत्तं पउमवरपोंडरीयं, णो हव्वाए णो पाराए, अंतरा पोक्खरणीए सेयंसि विसण्णं ।

तए णं से पुरिसे तं पुरिसं एवं वदासी—अहो णं ईमे पुरिसे अखेयणो अकुसले अपंडिते अवियत्ते अमेहावी वाले णो मग्गंत्थे णो मग्गविज्ज णो मग्गस्स गतिपरक्कमण्णू जं णं ऐसं पुरिसे "खेयत्ते कुसले जाव पउमवरपोंडरीयं

१. 'रणी' यं १ पा० । 'रिणिं' पु १ । 'रिणी' पु २ ला० ॥ २. 'क्खेइ' ताव तावं ख १ विना ॥ ३. उदए खं २ सं० ॥ ४. सेते चू० । "सेतो पंको" चू० । "सेय. कर्दमः" शी० ॥ ५. तीरं अतिकंठे अप्पत्ते खं १ । तीरे अप्पत्ते पा० । तीरं अप्पत्ते पु २ चू० ॥ ६. चूर्णनुसारेण पोंडरीयं णो हव्वाए सऽगो, अउत्तरा विसण्णे पढमे पुरिसे इति पाठो भाति, तथाहि— "अपत्ते पउमवरपोंडरीयं णो हव्वाए सऽगो, अ तरति एतुत्तरिउं परवूल वा वंतु" । अउत्तरा उदकतलमतिक्रम्य विसण्णे नि सेते खुते पढमे पुरिसे" चू० । "अप्रातश्च विवक्षितं पयवर-
पौण्डरीक तस्याः पुष्करिण्या तस्यां वा यं सेय. कर्दमस्तस्मिन् निपण्णो निमग्नः ततस्तीर-
पयमोरन्तराल एवावतिष्ठते, यत एवमतः नो हव्वाए त्ति नार्वाकृतवर्त्यमौ भवति । नो पाराए नि नामि विवक्षितप्रदेशप्राप्त्या पारगमनाय वा समर्थो भवति" अयं प्रथमः पुरुषः, पुरुष एव पुरणजातः" शी० । एतदनुसारेण पोंडरीय तीसे सेयंसि निमण्णे नो हव्वाए नो पाराए पढमे पुरिसजाए इति पाठः शी० सम्मतो भवेत् ॥ ७. पारामे खं २ पा० । पारामे पु १, २ ॥ ८. पोक्खरिणीए खं १ । पुक्खरिणीए पु १, २ । पोक्खरणी, पोक्खरिणी, पुक्खरणी, पुक्खरिणी इति अनेकधा पाठो हस्तालिखितादर्थेषूपलभ्यते, तत्र प्राचीनप्रतिपु प्राचुर्येण दर्शनात् प्रायशः पोक्खरणी इति पुक्खरणी इति वा पाठोऽस्माभिर्मूले गृहीतः ॥ ९. चू० अनुसारेणात्र 'विसण्ण' शब्दः, शी० अनुसारेण तु 'निमण्ण' शब्दः, इदयतां पृ० १२३ टि० ६ । १०. जाने पा० ख २ पु० २ ॥ ११. रिणिने ख २ पु २ पा० । रिणीतीरे यं १ ॥ १२. महंते पा० खं २ पु १, २ ॥ १३. तत्थ एगं खं २ पा० पु २ ला० । "अत्र च अस्मिन् तीरे व्यवस्थितं तं च पूर्वव्यवस्थितमेकं पुरय पदयति" शी० ॥ १४. पहीणतीरं ख २ पा० पु २ ॥ १५. अप्पत्तरडमं खं १ । अपत्तपउमं पा० पु १ ॥ १६. पु १ विना—निमण्णं खं १ । निमण्णे रं २ । विमञ्जे पा० सं० पु २ ला० । इदयतां पृ० १२३ टि० ९ ॥ १७. पुरिसे एवं खं १ ॥ १८. अयं पुं खं २ पा० पु २ ला० ॥ १९. एत्थे मग्गस्स गतिपरक्कमण्णे खं १ ॥ २०. एमे ख २ पा० पु २ ला० ॥ २१. खेयत्ते अहमेयं पउमं ख २ पा० पु २ । खेयत्ते कुसले अय(ह)मेयं पउमं ला० सं० । खेयणो कुसले जाव पउमं खं १ पु १ । "यद् यस्मादेव पुरुषः

६४२. अद्वावरे चउत्थे पुरिसजाए । अह पुरिसे उँत्तरातो दिसातो
आगम्म तं पुक्खरणिं तीसे पुक्खरणीए तीरे ठिच्चा पासति एगं पउमवरपोंडरीयं
अणुपुच्चट्ठितं जाव पडिरूवं । ते तत्थ तिण्णि पुरिसजाते पासति पहीणे तीरं
अप्पते जाव सेयंसि निसण्णे ।

तते णं से पुरिसे एवं वदासी—अहो णं इमे पुरिसां अखेतण्णा जाव णो
मग्गस्स गतिपरक्कमण्णू, जण्णं एते पुरिसा एवं मण्णे—अम्हेतं पउमवरपोंडरीयं
उण्णिक्खिस्सामो । णो खलु एयं पउमवरपोंडरीयं एवं उण्णिक्खेय्व्वं जहा णं एते
पुरिसा मण्णे ।

अहमंसि पुरिसे खेयण्णे जाव मग्गस्स गतिपरक्कमण्णू, अहमेयं पउमवरपोंडरीयं
उण्णिक्खिस्सामि इति वच्चा से पुरिसे अभिक्कमे तं पुक्खरणिं, जाव जावं च णं
अभिक्कमे ताव तावं च णं महेते उदए महेते सेते जाव विसण्णे चउत्थे पुरिसजाए ।

६४३. अह भिक्खू उदं तीरद्वी खेयण्णे कुसले पंडिते वियत्ते मेहावी अवाले
मग्गत्थे मग्गविदू मग्गस्स गतिपरक्कमण्णू अन्नतरीओ 'दिसाओ अणुदिसाओ वा
आगम्म तं पुक्खरणीं' तीसे पुक्खरणीए तीरे ठिच्चा पासति "तं महं एगं पउमवर-
पोंडरीयं जाव पडिरूवं," ते य चत्तारि पुरिसजाते पासति पहीणे तीरं अप्पते
जावं अंतरा पोक्खरणीए "सेयंसि" विसण्णे । तते णं से भिक्खू एवं वदासी—
अहो णं इमे पुरिसा अखेतण्णा जाव णो मग्गस्स गतिपरक्कमण्णू जं णं एते पुरिसा
एवं मत्ते "अम्हेयं पउमवरपोंडरीयं उँन्निक्खिस्सामो", णो य खलु एयं पउमवर-

१. मु० विना—उत्तरातो आगम्म खं १ पु १॥ २. पुरिसजाए एवं खं १॥ ३. 'सा खेतण्णा
ख १॥ ४. 'म' गतिं खं १॥ ५. 'मि ति कटु इति वच्चा मु० । दयतां पृ० १२२ प० ११,
पृ० १२४ टि० ६, पृ० १२४ टि० १५ । सु० ६४०-६४३ ॥ ७. मु० विना—'क' ममे खं १ पु १॥
८. खेतण्णे चू० । खेयणे (ण्ये पु १) जाव परक्कमण्णू खं १ पु १ । "तथा खेयणं खेदओ वा
पूर्वं व्याख्याताभ्येव विज्ञेयानि भावन्मार्गस्य गतिपरक्कमणः, स चान्यतरस्या दिशोऽनुदिशो
वाऽऽगम्य तां पुक्खरिणीं तस्याथ तीरे रिपत्वा" शी० ॥ ९. दिसाओ वा अणु० खं १ पु १
विनाऽन्यत्र ॥ * 'रिणिं पा० पु १ ला० ॥ १०. तीसे तीरे खं १ पु १ विना ॥ ११. तं पणं
महं ख २॥ १२. ते तत्थ चत्तारि खं १ पु १ । पावति ते चत्तारि पहीणे तीर० णो हव्वाए०
चू० । "तांथ चतुर" पुक्खान् पययति य(त)त्र च व्यवस्थितानिनि" शी० । १३. अप्पते
खं १ विना ॥ १४. जाव पउमवरपोंडरीयं नो हव्वाए नो पारए अंतरा ख १ पु १
विनाऽन्यत्र ॥ १५. सेयंसि खं १ पु १॥ १६. निसण्णे खं १ । दयतां पृ० १२३ टि० ९॥
१७. वदासि ख १ पु ३॥ १८. अम्हे पउमं खं १ विना ॥ १९. उण्णिस्सामो खं १॥
२०. एवं रं १ विना ॥

- 'निरंतरायलकखणविरातिर्यंगमंगे घहुजणवहुमाणपूनिते सच्चगुणममि
मुदिण मुद्धाभिसित्ते माउंपिउंमुजाण देयपत्ते सीमंकरे सीमंधरे मेमं
मणुस्मिदे जणवदपिया जणवदपुरादिते संउकरे केउकरे णरपव
पुरिसंसीद्धे पुरिसआसीवित्ते पुरिसवरपोंडरीण पुरिसवरगंधहत्थी अड्डे
५. विनियणविउलमवण-सयणा-उउमण-जाण-वाहणाइण्णे घहुधन-घहुज
आओणपओगमंपउत्ते विच्छट्ठियपउरमत-पाणे घहुदामी-दाम-गो-मरिम
मूते पडिपुण्णेकोम-कोट्टागागउहंधरे यलवं दुस्यत्थोवामिते
निहयकंटकं मत्थियकंटकं उद्धियकंटकं अंकंटयं ओहयमत्तु निहयमत्तु
उद्धियमत्तु निजियमत्तु पगइयमत्तु ववगयदुग्गिस्सामारिमयविपमुक्कं
१०. वेदा उववाइण जाव २० पैमंनडियडमं रत्तं पमोममाणे निहगति ।

६४७. तस्म जं गणो परिमा भवति—उग्गा उग्गपुत्ता भोग
इस्सग्गा इस्सग्गपुत्ता नाया नायपुत्ता कोरव्या कोरव्यपुत्ता भेदा मड

१. निरंतरायलकखणविरातिर्यंगमंगे घहुजणवहुमाणपूनिते सच्चगुणममि
मुदिण मुद्धाभिसित्ते माउंपिउंमुजाण देयपत्ते सीमंकरे सीमंधरे मेमं
मणुस्मिदे जणवदपिया जणवदपुरादिते संउकरे केउकरे णरपव
पुरिसंसीद्धे पुरिसआसीवित्ते पुरिसवरपोंडरीण पुरिसवरगंधहत्थी अड्डे
५. विनियणविउलमवण-सयणा-उउमण-जाण-वाहणाइण्णे घहुधन-घहुज
आओणपओगमंपउत्ते विच्छट्ठियपउरमत-पाणे घहुदामी-दाम-गो-मरिम
मूते पडिपुण्णेकोम-कोट्टागागउहंधरे यलवं दुस्यत्थोवामिते
निहयकंटकं मत्थियकंटकं उद्धियकंटकं अंकंटयं ओहयमत्तु निहयमत्तु
उद्धियमत्तु निजियमत्तु पगइयमत्तु ववगयदुग्गिस्सामारिमयविपमुक्कं
१०. वेदा उववाइण जाव २० पैमंनडियडमं रत्तं पमोममाणे निहगति ।
१. निरंतरायलकखणविरातिर्यंगमंगे घहुजणवहुमाणपूनिते सच्चगुणममि
मुदिण मुद्धाभिसित्ते माउंपिउंमुजाण देयपत्ते सीमंकरे सीमंधरे मेमं
मणुस्मिदे जणवदपिया जणवदपुरादिते संउकरे केउकरे णरपव
पुरिसंसीद्धे पुरिसआसीवित्ते पुरिसवरपोंडरीण पुरिसवरगंधहत्थी अड्डे
५. विनियणविउलमवण-सयणा-उउमण-जाण-वाहणाइण्णे घहुधन-घहुज
आओणपओगमंपउत्ते विच्छट्ठियपउरमत-पाणे घहुदामी-दाम-गो-मरिम
मूते पडिपुण्णेकोम-कोट्टागागउहंधरे यलवं दुस्यत्थोवामिते
निहयकंटकं मत्थियकंटकं उद्धियकंटकं अंकंटयं ओहयमत्तु निहयमत्तु
उद्धियमत्तु निजियमत्तु पगइयमत्तु ववगयदुग्गिस्सामारिमयविपमुक्कं
१०. वेदा उववाइण जाव २० पैमंनडियडमं रत्तं पमोममाणे निहगति ।

माहणपुत्ता 'लेच्छई लेच्छइपुत्ता पैसत्यारो पसत्यपुत्ता सेणावती सेणावतिपुत्ता ।
तेसिं च णं एंगतिए सङ्गी भवति, कामं तं समणा य माहणा य पेहारेसु गमणाए,
तत्पडन्नतरेणं धम्मेणं पण्णतारो वयमेतेणं धम्मेणं पण्णवइस्सामो, से एवमायणंह
मयंतारो जहा "मे एस धम्मे सुयक्खाते सुपण्णत्ते भवति ।

६४८. तंजहा—उड्डं पादतला भेदे केसुगमत्यया तिरियं तयपरियंते ५
जीवे, एस आयपज्जेव कसिणे, एस जीवे जीवति, एस मए णो जीवति, सरीरे
चैरमाणे चैरती, विणद्धमि य णो चैरति, ऐतंतं जीवितं भवति, आदहणाए पेहिं
णिज्जति, अगणिशामिते सरीरे कवोतवैण्णाणि अट्टीणि भवंति, आसंदीपंचमा
पुरिसा गांमं पचागच्छंति । एवं भैसतो असंविजमाणे ।

१. छिच्छई लि २ खं २ पा० पु १, २ ला० ॥ २. अथेद ध्येयम्—इच्छाणपुत्ता इत्यत
आरभ्य पुयान्तङ्गिनीयपदस्थाने '२' ईदगोऽङ्गः प्रतिपु द्दयत्वे, एवं चान्नापि खं १-२ मध्ये
एयण्णा(त्ता ख २)रो ए २ इति, खं १-२ विना एयण्यारो २ इति पाठ उपलभ्यते ॥ ३. एगइते
खं २ पु १ । एगइते पु २ ला० ॥ ४. समणा वा माहणा वा खं १ विना । द्दयतां
सू० ६५४, ६५९ ॥ ५. सू० विना पहरिणुं खं १ । संपणारिंसु अन्यत्र । "समणा पासडी
महणा पिहत्था पहरिंसु पत्थेति" सू० । "समप्रधारितवन्तः समालोचितवन्तः" शी० ।
दयतां सू० ६५४, ६५९ ॥ ६. समणत्ते खं २ पु १, २ ला० ॥ ७. पण्णत्ता वयं ख १ ।
दयतां सू० ६५४ टि० २१ ॥ ८. वयं एतेणं खं २ । वय इमेणं सु० । वयं सएणं धम्मेणं खं १ ।
"तत्पडण्णत्रेण नास्मकीयेन । वयस्सनेन स्वप्पणीतेन धम्मेण पण्णवइस्सामो" सू० ।
"तत्र चान्यत्रेण धम्मं" प्रज्ञापयितारो वयमित्येवं नाम संप्रधार्य त राजानं स्वकीयेन धम्मं
प्रज्ञापयिष्याम एवं संप्रधार्य राजोऽन्तिक गत्वेवमुचुः" शी० । दयतां सू० ६५४ ॥ ९. "ण्य
भयन्तारो जया खं १ ॥ १०. मए एय खं १ सु० । दयतां सू० ६५४, ६५९ । "जहा मेसे
धम्मे कम एय प्रत्यक्ष", हट्टु अत्रपात्ते सुपण्णत्ते" सू० । "मयैव धम्मे स्वाय्याणं सुप्रज्ञप्तो
भवतीति" शी० ॥ ११. बोद्धमन्यैः सहास्य दुल्लभा आचाराद्वपुत्रय पञ्चमे परिशिष्टे [पृ० ४०५]
द्रष्टव्या ॥ १२. "अजे केसग्गा, तिरियं दया, एतावनेव जीवति (जीवे ति) । एम दाविजनि
पज्जेवो प्रकारो कसिणं कृत्स्नं शरीरमात्मा । जीवे जीवइ ति सरीरे जीवति अन्यत्ते शरीरे
जीवति" सू० । "उपरि पादतलादप्यथ केशप्रभस्तकात् तिरियं च त्वक्पर्यन्तो जीवः ।"
एय आत्मा योऽयं वायः, जयमेव न तस्यात्मन पर्यव कृत्स्नः संपूर्णः" शी० ॥ १३. जाया
पज्जेव खं १ । उपरितनं टिप्पण द्रष्टव्यम् ॥ १४. धरं खं १ विना । "वावदिदं शरीरं...
वरति" शी० ॥ १५. धरइ ख १ विना ॥ १६. धरति खं १ विना ॥ १७. एतावंतं सू० ॥
१८. आदहणत्ते खं २ पा० पु १, २ ला० । "आदहणं दमसानं" सू० । "आ समन्ताद्
दहनार्थं दमसानादी" शी० ॥ १९. "वण्णाई ख २ पा० पु १, २ ला० ॥ २०. गांमं पचंति
सू० ॥ २१. असंते सु० । असतो अविजमाणे सू० ।

"इत्येवं शरीराद्भूमवतः शरीराद्देहि सति छेदे वा न दोषः पारात्मिकोऽस्ति अविद्यमानो
जीवः, अहंवा शरीराद्भूमविद्यमानः ।

६४९. 'जेसि तं सुयस्त्रायं मयि—' अतो भावि जीतो अतो मयि' तस्मा ते एव नो विपश्चेदिति—अयमाउसो ! आता दीदे ति वा ह्येमे ति वा पश्मिन्दे ति वा वेट् ति वा तंने ति वा चउंमे ति वा छंमे ति वा अंमे ति वा आपने ति वा क्किदे ति वा प्पिने ति वा सोहिने ति वा हातिरे ति वा सुत्ति
५. ति वा मुन्निगंने ति वा दुन्निगंने ति वा निने ति वा कट्टण ति वा केमाए ति वा अंभिने ति वा मट्टुरे ति वा कक्कण्डे ति वा मउए ति वा गरुण ति वा लट्टुए ति वा मिने ति वा उमिने ति वा 'जिदे ति वा लुरसे ति वा । एवममो असंविज्जमानो ।

६५०. जेसि तं सुयस्त्रायं मयि 'अतो जीतो अतो सरिरे', तस्मा ते णो एवं उवलभंति—

१०. [१] से जहान्नाम केइ पुरिसे 'कोसीनां अंमिं अभिनिज्जट्ठितानं उवदंसेवा—अयमाउसो ! असी, अये 'कोसीए, एवमेव णत्थि "केइ अभिनिज्जट्ठितानं उवदंसेति—अयमाउसो ! आता, अये सरिरे ।

जेसि तं सुयस्त्रायं, विमोक्षयाम् ? यथा अयमो जीतो अतो सरिरे, तस्मादप्येवा (१) दृश्यमानो नो विविध पदेदिति" सू० ।

"एवम्—असत् अविद्यमानः स तच्छब्दं गच्छन् असंवेद्यमानः अननुभूयमानः । येषामेव पञ्जरलेपाः सन् स्वाख्यातं भवति ।

येषां पुनः 'अन्यो जीवोऽन्यच्छरीरम्' एवम्भूतोऽप्रमाणक एवाभ्युपगमः तस्मान् ते स्वगुणप्रवर्तमानाः एवमिति वक्ष्यमाणं ते नैव विप्रतिषेदयन्ति जानन्ति" सी० । दृश्यतां सू० ११९ टि० ७, सू० १५० [८] टि० १३ ॥

१. जेसि ये एं १ । जेसि तं असतो असंविज्जमानो तेसिं तं सुयस्त्रायं एं १ विना । दृश्यामुपरितनं टिप्पणम् ॥ २. हुस्से एं १ सू० । "दीहं वा हुस्से वा जाव अट्टंमं वा क्किदे ति वा जाव लुरसे ति वा" सू० ॥ ३. वा भायते ति वा छलेंसिए ति वा अट्टेसे ति वा क्किदे सु० । वा भायते वा छलेंसे इ वा क्किदे इ वा जाव मुक्खिले एं १ विना । दृश्यामुपरितनं टिप्पणम् ॥ ४. वा भायंसे ति वा भायते ति वा एं १ । अयं भायंसे ति वा इत्यस्यार्थो न शायते, न च एं १ विना स दृश्यते, अतो मूलेऽस्माभिर्न निवेशितः स पाठः । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ ५. कटाए इ पु २ । कसतिए वा एं १ । कट्टण वा एं १ विना ॥ ६. जिदे [इ पु १, २] वा जाव लुरसे इ वा एं १ सु० विना ॥ ७. असतो अविज्जमानो एं १ । दृश्यां पु० १२९ पं० १, पु० १३१ पं० १८ । "असत्तसो, तथा केनापि प्रजारेणाऽसंवेद्यमानोऽपि । येषां सन् स्वाख्यातं भवति यथा—'अन्यो जीवोऽन्यच्छरीरम्' इत्यर्थं पठः तस्मान् दृश्यतामुपरितनान् ते शरीरान् दृश्यतामवादिनो नैव वक्ष्यमाणनीत्या आत्मानमुपलभन्ते" सी० ॥ ८. णामने एं १ विना ॥ ९. कोमिजो एं १ ॥ १०. असी एं १ पु १ सु० विना ॥ ११. कोमिए एव एं १ । कोमी एव पु १ सु० ॥ १२. केति उव एं १ । केइ पुरिसे अभिनिज्जट्ठितानं उवदंसेतातो अयमा एं २ ॥ १३. अयं सरिरे एं १ विना । इयं सरिरे सु० ॥

[२] 'से जहानामए केइ पुरिसे मुंजाओ इसीयं अभिनिव्वट्टित्ताणं उवदंसेजा—अयमाउसो ! मुंजो, अयं इसीया, < एवामेव नत्थि 'केति उवदंसेत्तारो अयमाउसो ! आया इदं सरीरं ।

[३] से जहानामए केति पुरिसे > मंसाओ अट्ठि अभिनिव्वट्टित्ताणं उवदंसेजा *—अयमाउसो ! मंसे, अयं अट्ठी, एवामेव नत्थि 'केति उवदंसेत्तारो ५
—अयमाउसो ! आया, इदं सरीरं ।

[४] से जहानामए केति पुरिसे करतलाओ आमलकं अभिनिव्वट्टित्ताणं उवदंसेजा—अयमाउसो ! करतले, अयं आमलए, एवामेव नत्थि 'केति उवदंसेत्तारो—अयमाउसो ! आया, इदं सरीरं ।

[५] से जहानामए केइ पुरिसे दहीओ णवणीयं अभिनिव्वट्टित्ताणं उवदं- १०
सेजा—अयमाउसो ! नवनीतं, अयं उदसी, एवामेव नत्थि 'केति उवदंसेत्तारो जाव सरीरं ।

[६] से जहानामए केति पुरिसे तिलेहिंत्तो तेलं अभिनिव्वट्टित्ताणं उवदंसेजा—अयमाउसो ! तेलं, अयं पिण्णाए, एवामेव जाव सरीरं ।

[७] से जहानामए केइ पुरिसे उँक्खुतो खोतरसं अभिनिव्वट्टित्ताणं उव- १५
दंसेजा—अयमाउसो ! खोतरसे, अयं 'छोए, एवामेव जाव सरीरं ।

[८] से जहानामए केइ पुरिसे अरणीतो अरिगं अभिनिव्वट्टित्ताणं उवदंसेजा—अयमाउसो ! अरणी, अयं अग्गी, एवामेव जाव सरीरं । * एवं अँसतो अँसंविज्जमाणे ।

१. से जहा व केति पुरिसे मंसाओ खं १ ॥ २. इसियं खं १ मु० ॥ ३. मुंजा अयं इसीया खं १ ॥ ४. < > एवदन्तर्गतः पाठो नास्ति खं १ मु० विना ॥ ५. केइ पुरिसे उव^० मु० ॥ ६. सर्वत्र खं १ मु० विना ॥ ७. एवदन्तर्गतपाठस्याने अयमाउसो मंसे अयमाउसो अट्ठी, करतलाओ आमलकं—अयमाउसो करतले अयं आमलए, दहीतो णवणीयं—अयमाउसो णवणीयं अयं उदसी, तिलेहिंत्तो तिलं—अयमाउसो तिलं अयं पिण्णाए, से जहानामते केइ पुरिसे उक्खुतो खोतरसं अभिनिव्वट्टित्ताणं उवदंसेजा अयमाउसो खोतरसे अयं छोए, एवामेव नत्थि केइ उवदंसेत्तारो अयमाउसो आया अयं सरीरे । से जहानामते केइ पुरिसे अरणीतो अरिगं अभिनिव्वट्टित्ताणं तदेव इति पाठः ॥ ७. अयं नारित मु० विना ॥ ८, ९. केइ पुरिसे उव^० मु० । दयतां सु० ६५० [१, २] ॥ १०. उक्खुतो खं १ । इक्खुतो मु० ॥ ११. छोए ख १ विना दयताम् आषा० सु० ४६२ टि० ८, ६२० टि० १३ ॥ १२. अस्तो खं १ । अस्ते मु० ॥ १३. अविज्जमाणे खं १ सु० । दयता पृ० १२९ वं ९ टि० २१, पृ० १३० वं ७ टि० ७ । "एवमादिभिर्दृष्टानैः सरीरदेहे सति हेदे वा को दोषः पापविषयोऽस्ति अविज्जमाणे जीवे,

सूयगडंगसुत्त धीए सुयक्खंधे

जेसिं तं सुयक्खातं भवति 'तं'—'अन्नो जीवो अन्नं सरीरं'

६५१. 'से हंता हणह खणह छणह दहह पयह आ
सहसकारेह विपरामुसह, एत्ताव ताव जीवे, णत्थि परलोए, ते णो
वेदेति, 'तं' किरिया इ वा अकिरिया इ वा सुकडे 'ति वा दुकडे ति
५ ति वा पावए ति वा साहू ति वा असाहू ति वा 'सिद्धी ति वा
वा निरए ति वा अनिरए ति वा। एवं ते विरूवरूवेहिं कम
विरूवरूवाइं कमभोगाइं समारंभंति भोयणाए।

६५२. एवं पेगे पागम्भिया निक्खम्म मामगं धम्मं पंणवेति तं स
तं पत्तियमाणीं तं रोएमाणा साधु सुयक्खाते समणे ति वा माहणे ति वा
१० खलु भाउसो! तुमं पूंयामो, तंजहा—असणेण वा पाणेण वा खोइमेण
साइमेण वा वत्थेण वा पडिग्गहेण वा कंवल्लेण वा पायपुंछणेण वा, तेद्वि
पूयणाए समाउट्टिमु, तत्थेगे पूयणाए "निगामइंसु।

अपरा शरीरादुद्देमविद्यमानो। जेसिं तं सुयक्खत्तं, विमल्लयातम्? यथा—अन्वो जीवोऽन्वयच्छरीरं
तथा तं विमल्लम्।" १०॥ "अनोऽयमन्वयात्मा शरीरात् पृथगमवेद्यमानश्चेति।.....एवं युक्तिभि
प्रतिरिद्धेति कायमात्रे येषां पृथगमसादिनां स्वस्वानुसारादेतत् स्वात्मार्थं भवति तद्यथा
अन्वो जीवः..... अन्वयः" शरीरम्, एतच्च पृथक् नोपलभ्यते तस्मात् तद् विमल्लम्" शी० ॥

१. इदं पञ्चमस्कन्धे विमल्लम् २. तं कायं ३. १ मु० विना। अत्र तं इत्यस्य तंजहा इति
तुं ४३ ४. इदं पञ्चमस्कन्धे विमल्लम् ५. २०५। से हंता हणह पयह ५००। से हंता ते हणह
॥ १ मु०। अन्वयः ॥ १ मु०। पादे तं इति संज्ञास्य पदस्य द्वायनुसारेण तंजहा इति
तुं ४३ इतिदं तत्पदं—"म भोशयतिक्" स्वतः इत्या....., अन्वयेणामपि—उपदेशं
इति, तद्यथा अन्वयः, अन्वय इत्यदि।" शी० ॥ ४. एताव ता जीवे ५००। से ५०० विना ॥
५. "विमल्लेति विमल्लं प्रोक्तम्" ५००। "विमल्लेतिदमपि अन्वयगच्छति" शी० ॥
६. तजहा इति तुं ४३ ४. इतः परं कायं निम्पाने इ ५०० विना ॥ ८. सेती वि का
अपेति वि ५०० १३ २. ५०० सेते वत्थमि वि ५०० ११। एवं एगे पणविधया नि ५०० १ विना ॥
७. ४३ १०. अन्वयवति ५०० ११. "एवं वे(वे)ग इत्यादि" ५०० ११। "प्रागदिभक्तः"
१०० ११. अन्वयवति ५०० ११. १३. "प्रागदिभक्तः" ५०० ११। "प्रागदिभक्तः" ५०० ११।

११. विमल्लम् ५०० ११। १२. अन्वयवति ५०० ११। १३. अन्वयवति ५०० ११। १४. अन्वयवति ५०० ११।
१५. अन्वयवति ५०० ११। १६. अन्वयवति ५०० ११। १७. अन्वयवति ५०० ११। १८. अन्वयवति ५०० ११।
१९. अन्वयवति ५०० ११। २०. अन्वयवति ५०० ११। २१. अन्वयवति ५०० ११। २२. अन्वयवति ५०० ११।
२३. अन्वयवति ५०० ११। २४. अन्वयवति ५०० ११। २५. अन्वयवति ५०० ११। २६. अन्वयवति ५०० ११।
२७. अन्वयवति ५०० ११। २८. अन्वयवति ५०० ११। २९. अन्वयवति ५०० ११। ३०. अन्वयवति ५०० ११।

६५३. पुत्रामेव तैसि णायं भवति—संमणा भविस्सामो अणगारा अकिंचणा अपुत्ता अपसू परदत्तंभोइणो भिस्सुणो पावं कम्मं णो करिस्सामो समुदाए ते अणणा अण्णडिविण्या भवंति, सयमाइयंति अन्ने वि आदियावेंति अन्नं वि आतिपंतं समणुजाजंति, एवामेव ते इत्थिकामभोगेहिं मुच्छिया गिद्धा गदिना अज्जोववन्ना लुद्धा रागंदोमत्ता, ते णो अप्पाणं समुच्छेदेंति, नो परं ५ संमुच्छेदेंति, नो अण्णाइं पाणाइं मूताइं जीवाइं मत्ताइं संमुच्छेदेंति, पहीणा पुय्वेमंयोगं, आयरियं मग्गं असंपत्ता, इति ते णो इव्वाए णो पाराए, अंतरा कम्मभोगेमु विमण्णा, इति पद्मे पुरिषंज्जाते तज्जीव-तस्सुरीरिए आहिते ।

६५४. अेहावरे दोवे पुरिसज्जाते पंचमहम्मूतिए ति आदिज्जाति । इह खलु पौंड्रिणं वा ४ सतेर्गतीया मणुस्मा भवंति अणुपुब्बेणं < "लोपं उववण्णा, तंजहा— १० आरिया" वेगे एवं जाव दुरुवा वेगे । तैमि च णं महं एगे राया भवती महया० एवं चेव भिरवसेयं जाव सेणावतिपुत्ता । तैमि च णं एगतीए सट्ठी भवति, कम्मं तं समणा य माहणा य पहारिमु गमणाए । तत्थज्जणयरेणं धम्मणेणं पंचतारो चयमिमंणं धम्मणेणं पन्नवंइस्सामो, से एवमापाणह भयंतारो ! जहा मे एस धम्मे सुअस्खाए > सुपण्णत्ते भवति— १५

६५५. इह खलु पंच महम्मूता "जेहिं नो कज्जाति" किरिया ति वा

१. दुल्ला—अण्णा० सू० ६०७, टि० १॥ २. "ओगी मि सं १॥ ३. अपडि" स १॥ ४. सइमा" स २ पा० ॥ ५. अण्णेहिं न आदियावेंति, आदिपंते [अण्णे] समणुजाजंति सू० ॥ ६. पादत्तं स १॥ ७. "दोमवपदा स १ विना । "रत्ता-द्वेषात्तो रागद्वेषवशाः" शी० । "रागद्वेषाभ्यां छादितमनस्त्वाद्गन्धाः" सू०, एतदनुसारेण भगवोवपदा इति पाठः सू० सम्मनो भानि ॥ ८. सु० विना—समुच्छेदंति स २ पु १, २ । समुच्छेदंति पा० । समुच्छेदंति ला० । नो परं समुच्छेदंति मास्ति स १ ॥ ९. पाणाइं जाव मत्ताइं स १ विना ॥ १०. समुच्छेदंति स २ ॥ ११. संयोगा स १ । "पूर्वमंयोगान् प्रहीणाः प्रघटाः" शी० । "पहीणा पुक्कसंभोगं गृह्णावसं णातिवाषं वा" सू० । दसनां सू० ६६६ ॥ १२. आयरियं पु १ । दसनां सू० ६६६ ॥ १३. "ओगेहिं स १ विना । "ओगंति सू० ॥ १४. "ज्जाते स २ पु १, २ ॥ १५. भा(अ सू०)पावो स २ पा० सू० ॥ १६. "इमूतिने भा स २ पा० ॥ १७. पावीर्यं स १ ॥ १८. "गतिया सु० । "गतिया स १ (स १ इति ५ संवयायोनकोऽक्षराट्ठः) जाव से एवमापाणह भयंतारो जहा मेसे धम्मे सुअस्खाते" सू० ॥ १९. < > एतदन्तर्गतपाठस्थाने स १ सु० विना जाव इत्येव पाठः । "अत्र च प्रथमपुरुषगमेन इह खलु पाईयं वा इत्यादिको ग्रन्थः सुपण्णत्ते भवति इत्येतत्पर्ववचनोऽवगन्तव्य इति" शी० । दसनां सू० ६४६ ॥ २०. वेगे अणारिया वेगे सु० ॥ २१. पछणा वयं स १ । दसनां सू० १२९ टि० ७ ॥ २२. "अविस्सामो स १ ॥ २३. जेहिंतो स २ पु २ ला० स ० । अयं पाठोऽपि समीचीनः प्रतीयते । जेहिं नो कज्जाहू सू० । "येहिं...नः अस्माकं क्रिया" अक्रिया वा "क्रियते" शी० ॥ २४. किरिया वा अकिरिया वा जाव निरए वा स १ सु० विना ॥

६५८. ते णो एतं विप्पडिवेदेति, तंजहा—किरिया 'ति वा जाव
अणिरए ति वा । एवामेव ते विरूवरूवेहिं कम्मममारंभेहिं विरूवरूवाइं कम्म-
भोगाईं समारंभंति भोयणाए । एवामेव ते अणारिया विप्पडिवण्णा तं सदहमाणा
एतियमाणा जाव इति ते णो हव्याए णो पाराए, अंतरा कम्मभोगेसु विमण्णा ।
दोवे पुरिसजाए पंचमदहभूतिण नि आहिते ।

६५९. अंदावरे तवे पुरिसजाते ईसरकारणि ए ति आहिज्झइ । इह खलु
पादीपं वा ' < ४ संतेगतिपा मणुस्सा मयंति अणुपुज्जेणं ' एणं उयवज्जा, तं-
जहा—आरिया वेगे जाव तेसिं च णं महंते एगे रापा भवति जाव सेणावतिपुत्ता ।
तेसिं च णं एगतीए सट्ठी भवति, कामं तं समगा य माहणा य पहारिंसु
गमणाए जाव जहा भे' एस धम्मे > सुअरुखाए सुपण्णते भवति ।

६६०. इह खलु धम्मा पुरिसादीया पुरिसोत्तरिया पुरिसण्णीयां पुरिस-
पेज्झोता पुरिमअभिसमण्णागता पुरिसमेव अभिमूय "चिट्ठंति ।

[१] से जहानोमए गंडे सिया सरिरे जाते सरिरे बुट्ठे सरिरे अभिसमण्णागते
सरीमेव अभिमूय चिट्ठंति * एवामेव धम्मा वि पुरिसादीया जाव पुरिसमेव
अभिमूय चिट्ठंति ।

[२] से जहानोमए अरई सिया सरिरे जाया सरिरे अभिसंबुट्ठा सरिरे

१. इ वा जाव निरए इ वा जाव विमण्णे दोवे पुरिसजाते एव (पंच पु० १) महदभूतिए
ग १ सु० विना ॥ २. एव ते सु० । गुलना सू० ६५१ ॥ ३. दयतां सू० ६५२-६५३ ॥
४. कम्मभोगेयंति विमण्णे दोवे पुरिसजाते सू० ॥ ५. आहा' रा २ पा० ॥ ६. पुरिसजाते
सं १ विना । पुरिसे इस्सरकारणे सू० ॥ ७. ईसरिका' सं २ पा० । इस्सरकारणिइ इति
आहिज्झी सं १ ॥ ८. < > एतदधामे केवलं जाव इत्येव वर्तते सं १ सु० विना ॥
दयतां सू० ६४६-६४७ ॥ ९. गतिजा सं १ ॥ १०. छोअयं सं १ । दयतां सू० ६४६,
६४४ ॥ ११. मए सु० । दयतां सू० ६४७ ॥ १२. दीया पा० पु २ ला० सं० ॥ १३.
पुरिमुत्तरि(री सं २ पु २ ला०)रा सं २ पा० पु १, २ ला० सं० । पुरिमण्णीया पुरि-
सोत्तमीया पुरिसपज्जो' सू० ॥ १४. "या पुरिममंभूता पुरिसपज्जो' रा २ पा० पु १ ला०
सं० ॥ १५. "पज्जोविना पुरिसाभमि" सं १ ॥ १६. "मेवा सं २ । "मेवाभिमूय पु १, २
ला० । "मेव अभिमूय सं १ ॥ १७. चेट्ठंति सं २ पु १, २ ला० ॥ १८. "णामने सं १
विना ॥ १९. अभिमूय सं १ । अभिमूय चेट्ठइ रा २ ॥ २०. एवमेव धम्मा वि पु' पु १
ला० । एवामेव धम्मा पु' सं १ । "एवामेव धमो इस्सराईभा, एव तेगाईं पि" सू० ।
* * एतदन्तर्गत. पाठो नास्ति पा० ॥ २१. "णामने रा २ ॥ २२. अरए सं २ । अरविइ
सं १ । दयताम् आषा० सू० ७१५ डि० १७ ॥ २३. "संबुट्ठा सं २ ॥

सूयगडंगसुत्ते धीण सुयस्सवे

[सू० ६६१-

अभिसमण्णागता सरीरमेव अभिभूय चिट्ठति * एवामेव धम्मा पुरिसादीया जाव पुरिसमेव अभिभूय चिट्ठति ।

[३] से जहाणामए वम्मिए "सिया पुढवीजाते पुढवीसंबुडे पुढवी-
अभिसमण्णागते पुढवीमेव अभिभूय चिट्ठति एवमेव धम्मा वि पुरिसादीया जाव
अभिभूय चिट्ठति ।

[४] से जहाणामए रुक्खे सिया पुढवीजाते पुढविसंबुडे पुढविअभि-
समण्णागते पुढविमेव अभिभूय चिट्ठति एवामेव धम्मा वि पुरिसादीया जाव
अभिभूय चिट्ठति ।

[५] से जहानांमए पुस्सरणी "सिया पुढविजाता जाव पुढविमेव अभि-
भूय चिट्ठति एवामेव धम्मा वि पुरिसादीया जाव पुरिसमेव अभिभूय चि
[६] से जहाणामए उदगपोकखले सिया उदगजाण जाव उ
अभिभूय चिट्ठति एवामेव धम्मा वि जाव पुरिसमेव अभिभूय चिट्ठति ।

[७] "ग जहाणामए उदगपुण्डुए सिया उदगजाण जाव उद-
अभिभूय चिट्ठति एवमेव धम्मा वि पुरिसादीया जाव पुरिसमेव अभि-
चिट्ठति ।

६६१. "अं नि य इमं समणायं विग्गंयाणं उट्ठिं विजंजियं दुवाय्मंगं
तनिदिग, तज्जहा—भासागे जाव दिट्ठितातो, सत्थमेयं सिन्हा, मे एतं तदिं.

१. ४. ६ 'अ' अ १४ २. पुनमेव अ १५ ३. पुनमेव धम्मा वि 'पु' पु० ॥ ३. 'माइवा
अ १५ ४. ५. 'सिया' अ १४ ६. पुनमेव अ १५ ७. पुनमेव अ १५ ८. 'माइवा
अ १५ ९. 'अ' अ १४ १०. 'माइवा' अ १४ ११. 'माइवा' अ १४ १२. 'माइवा' अ १४
१३. 'माइवा' अ १४ १४. 'माइवा' अ १४ १५. 'माइवा' अ १४ १६. 'माइवा' अ १४
१७. 'माइवा' अ १४ १८. 'माइवा' अ १४ १९. 'माइवा' अ १४ २०. 'माइवा' अ १४
२१. 'माइवा' अ १४ २२. 'माइवा' अ १४ २३. 'माइवा' अ १४ २४. 'माइवा' अ १४
२५. 'माइवा' अ १४ २६. 'माइवा' अ १४ २७. 'माइवा' अ १४ २८. 'माइवा' अ १४
२९. 'माइवा' अ १४ ३०. 'माइवा' अ १४ ३१. 'माइवा' अ १४ ३२. 'माइवा' अ १४
३३. 'माइवा' अ १४ ३४. 'माइवा' अ १४ ३५. 'माइवा' अ १४ ३६. 'माइवा' अ १४
३७. 'माइवा' अ १४ ३८. 'माइवा' अ १४ ३९. 'माइवा' अ १४ ४०. 'माइवा' अ १४
४१. 'माइवा' अ १४ ४२. 'माइवा' अ १४ ४३. 'माइवा' अ १४ ४४. 'माइवा' अ १४
४५. 'माइवा' अ १४ ४६. 'माइवा' अ १४ ४७. 'माइवा' अ १४ ४८. 'माइवा' अ १४
४९. 'माइवा' अ १४ ५०. 'माइवा' अ १४ ५१. 'माइवा' अ १४ ५२. 'माइवा' अ १४
५३. 'माइवा' अ १४ ५४. 'माइवा' अ १४ ५५. 'माइवा' अ १४ ५६. 'माइवा' अ १४
५७. 'माइवा' अ १४ ५८. 'माइवा' अ १४ ५९. 'माइवा' अ १४ ६०. 'माइवा' अ १४
६१. 'माइवा' अ १४ ६२. 'माइवा' अ १४ ६३. 'माइवा' अ १४ ६४. 'माइवा' अ १४
६५. 'माइवा' अ १४ ६६. 'माइवा' अ १४ ६७. 'माइवा' अ १४ ६८. 'माइवा' अ १४
६९. 'माइवा' अ १४ ७०. 'माइवा' अ १४ ७१. 'माइवा' अ १४ ७२. 'माइवा' अ १४
७३. 'माइवा' अ १४ ७४. 'माइवा' अ १४ ७५. 'माइवा' अ १४ ७६. 'माइवा' अ १४
७७. 'माइवा' अ १४ ७८. 'माइवा' अ १४ ७९. 'माइवा' अ १४ ८०. 'माइवा' अ १४
८१. 'माइवा' अ १४ ८२. 'माइवा' अ १४ ८३. 'माइवा' अ १४ ८४. 'माइवा' अ १४
८५. 'माइवा' अ १४ ८६. 'माइवा' अ १४ ८७. 'माइवा' अ १४ ८८. 'माइवा' अ १४
८९. 'माइवा' अ १४ ९०. 'माइवा' अ १४ ९१. 'माइवा' अ १४ ९२. 'माइवा' अ १४
९३. 'माइवा' अ १४ ९४. 'माइवा' अ १४ ९५. 'माइवा' अ १४ ९६. 'माइवा' अ १४
९७. 'माइवा' अ १४ ९८. 'माइवा' अ १४ ९९. 'माइवा' अ १४ १००. 'माइवा' अ १४

णे एवं आहृतहितं । इमं सचं, इमं तद्वितं, इमं आहृतहितं, ते एवं सण्णं कुर्वन्ति, ते एवं सण्णं संठवन्ति, * ते एवं सण्णं सोवद्वयन्ति *, तैमेवं ते तज्जातियं दुक्खं नातिउट्ठंति सउणी पंजरं जहा ।

६६२. ते णो [एतं] विप्पडिवेदेति तंजहा—किरिया ई वा जाव < अंगिरए ति वा एवामेव ते विरूवरूवेहिं कम्मसमारंभेहिं विरूवरूवाइं कामभोगाइं ५
समारभित्ता भोयणाए एवामेव ते अणारिया विप्पडिवण्णा, तं सदहमाणा जाव इति ते णो हव्वाए णो पैराए, > अंतरा कामभोगेसु "विसण्णा । तच्चे पुरिसज्जाते ईस्सरक्रोरणिए ति आहिते ।

६६३. अँहावरे चउत्थे पुरिसज्जाते "णियतिवातिए "ति आहिज्जति । इह खलु पार्इणं वीं ४ तदेव जाव सेणावतिपुत्ता वा, तेसिं च णं एगतिए सड्डी १०
भवति, कामं तं समणा य माहणा य संपहारिसु गमणाए जाव जहा मे एस धम्मे सुअक्खाते सुण्णत्ते भवति ।

६६४. इह खलु दुवे पुरिसा भवंति—एगे पुरिसे किरियमाइक्खति, एगे पुरिसे णोकिरियमाइक्खति । जे यं पुरिसे किरियमाइक्खइ, जे य पुरिसे णोकिरियमाइक्खइ, "दो वि ते पुरिसा तुहा एगट्ठा कारणमावज्जा । १०

१. ण तेनं खं २ पा० पु २ ॥ २. आ(अ पा०)हाउद्वियं पा० पु १, २ ला० सं० । आउद्वियं ख २ । आहृतधियं चू० ॥ ३. अहृतहितं खं १ विना । आयत्तधियं चू० ॥ ४. ते एवं सण्णं कुर्वन्ति नास्ति नं २ ॥ ५. सु० पु १ विना—संठवन्ति पा० पु २ ला० सं० । ठवन्ति खं २ । संठवन्ति खं १ । * * एतदन्तर्गतं पाठः खं १ मध्ये नास्ति । "त एवं मोहमोहिता. सण्णं कुर्वन्ति वायु तदेव ठवन्ति मुद्गु ठवन्ति...तेमि एवं रामो...भवन्ति" चू० । "ते...एवम्," सज्जनं संज्ञा, तामेव कुर्वन्ति, अन्येषां च...संज्ञां संस्थापयन्ति, तथा त एव एवभूतां संज्ञां सुपु उप सामीप्येन...स्थापयन्ति" शी० ॥ ६. सु० विना—सोवद्वयन्ति पा० पु २ । सोवद्वयन्ति खं २ ला० सं० । संठवन्ति पु १ । दयत्तामुपरितनं टिप्पणम् ॥ ७. तमेवं ते तज्जातीयं दुक्खं नातिउट्ठंति खं १ । तमेव ते तज्जातीयं दु.त्वं नातिवर्त्तन्ते सउणं पंजरं जहा चू० ॥ ८. शी० विना—एतं नास्ति । एवं सु० । "एतद् वक्ष्यमाणं" शी० । दयत्ता सू० ६५८ ॥ ९. दि वा जाव ख १ ॥ १०. ख २ पु २ पा० मध्ये < > एतदन्तर्गतं पाठो नास्ति । दयत्ता सू० ६५८ ॥ ११. पारत्ते खं १ ॥ १२. विसण्णे सि तच्चे खं १ विना । दयत्ता सू० ६५८ ॥ १३. ईसरं ख १ विना ॥ १४. रणी(णि पु १)ए आहिते खं २ । रणीए विआहिते पा० पु २ । रणीए ति आहिते आ० सं० ॥ १५. आहो" खं २ पा० ॥ १६. नियतिवाए ख १ पु १ विना । नियतिवाए पु १ । "नियतिवा जाव जहा मे एय धम्मे सुअक्खाते । फतरे धम्मे? नियतिवादे" चू० ॥ १७. सि खं १, २ विना ॥ १८. वा पडि(पडिणं) ४ खं १ । वा ४ जाव सुअक्खाने सु० खं १ विना । दयत्ता सू० ६४६-६४७ ॥ १९. जाव मए एस सु० ॥ २०. माविक्खति य १ ॥ २१. य से पु० खं २ ॥ २२. दो वेए पु० खं १ ॥

६८२. 'से भिवरू अकिरिए अंतुसए अकंदे अमाणे अमाए अलोमे उवसंते परिनिवुडे । णो आंससं पुरतो वरेजा—इमेण 'मे दिट्ठेण वा सुएण वा सुएण वा विण्णाएण वा इमेण वा सुंचरिय तय-नियम-वंभचेरवासेणं इमेण वा जायार्मातायुत्तिएणं धम्मेणं इतो चुते पेवा देवे भिया, कामभागा वंसवती, मिद्धे वा अदुक्खमसुभे, एत्थ वि सिवा, एत्थ वि णो सिंयो ।

६८३. 'से भिसू 'सेहेदिं अमुच्छिए, रुवेहिं अमुच्छिए, गंधेहिं अमुच्छिए, रसेहिं अमुच्छिए, फासेहिं अमुच्छिए, विरए कोदाओ माणाओ मायाओ लोभाओ पेजाओ दोसाओ कलहाओ अभ्भक्खाणाओ पेमुण्णाओ परपरिवायातो अरती-

२१॥ स्नेहास्ममिसंलतां विरेर प्रायोगिणीं गुणाम् गौरवं शिरसः शूलं पोममार्धव-
मेदवी ॥ २७ ॥ धूम्रानार प्रशम्यन्ति कलं भवति चाधिषम् ॥ ३१ ॥ ... चतुर्विंशतिकं
मेत्रं स्वायुर्जीविरेवने । द्वाविंशद्गुलं स्नेहे प्रयोगेऽप्यर्धमिव्यने । ऋतु त्रिशोऽकथित कोदास्प-
प्रशमयितम् ॥ ५० ॥ वस्तिनेयमद्रव्यं धूमनेत्रं प्रशम्यते ।" इति चरकसंहितायां पद्मेऽ-
ध्याये । "नेत्रं बलिघ्न" इति चरकामिदगविरचितायां चरकसंहिताटीकायाम् । "अनुज्ञानामि
मिक्षुत्वे धूमनेत्रं ति । तेन एते पन समयेन छम्पयिष्या भिक्षू उपायवति धूमनेत्रानि
पारेमि—सौवर्णमयं कपिस्मय ।" इति पालिनिपिटकान्तर्गते विजयपिटके महावग्गे १।२।७,
पृ० २२३ ॥

१. दसदां सू० ७५३ । "एव मूलगुणोपलक्षणेषु सुसंज्ञतामा से भिवरू" सू० । अत्रेदमवधेयम्-
इत् आरभ्य ६८८ सूत्रं दावत् से भिवरू इति पाठसूत्रेनुसारेण पूर्वउत्तरय तत्त्वप्रस्थान्ते वर्तते,
उत्तराध्यायनमूले पत्रद्वयेऽध्ययने दशद्वैकालिकाध्याये दशमेऽध्ययनेऽपि च से भिवरू इति पाठः
तत्त्वप्रस्थान्ते वर्तते, किन्तु वृत्तिकृद्भिः शीकाचार्यैः से भिवरू इति शब्दः सर्वत्र उत्तराध्यायनयो
प्रायो व्याख्यानः, यवचित् [६८४-६८६ सूत्रे] पूर्वप्रस्थान्तेऽपि व्याख्यातः । अस्मानिस्तु
दृष्टव्यनुसारेण प्रायः सर्वत्र सूत्रयो रपापिनः ॥ २. अल्पेन खं १ ॥ ३. मकोडे जाव लोमे
सू० ॥ ४. आर्यं पुरतो कुजा खं १ । आर्यं पुरतो हाडं विहेमा सू० ॥ ५. मे नास्ति
खं २ पु १, २ ॥ ६. सुवेण खं १ विना । मरणं सु० । "मन ज्ञाने [पा० पा० ११०६], सुवं
समयेव जातिस्मरणदिपिद्धि । तेदिं चेव दिट्ठ-गुण-मुत्तेहिं विविधं विमिद्ध वा ज्ञानं विण्णमं"
सू० । "सुएण व ति, मन ज्ञाने, जातिस्मरणदिना ज्ञातेन" टी० ॥ ७. सुचरिएण
खं १ ॥ ८. 'मायायुत्तीर्यं ख १ । "जातामातायुत्तिएण धम्मेण यात्रा-मात्रा यस्य
वृत्तिः स भवति यात्रा-मातावृत्तिकः, यात्रा नाम मोक्षयात्रा, मात्राऽध्यपरिमाणं वा
वृत्तिराहारादि" सू० ॥ ९. कामभोगाणं वसवत्ती ख १ विना । कामकामी वसवत्ती सू० ।
"कामकामि ति यानीयमान् कामान् वसवते तान् लभते, वसवसि ति वसे इदियाणि
जस्त चिट्ठि" सू० । "मे वदवर्त्तिनः कामभोगा भवेयुः" टी० ॥ १०. वामं खं १ ॥
११. सित्रा ख २ पा० ॥ १२. सरेमु अमुच्छित्ते जाव फायेमु अमुच्छित्ते विरते कोवाणो
जाव लोभाओ पेजाओ जाव मिग्गादवगज्जाओ खं १ सु० विना । सरेहं अमुच्छित्ते जव
फायेहिं, विरतो कोवाओ जाव मिग्गादवगज्जाओ सू० ॥ १३. 'ए गंधेहिं खं १ ॥

मृगार्द्धगुप्ते वीर्य सुयस्त्रये

[१११०]

स्त्रीषो मायानामाशो मिच्छादंसमस्ताशो, इति से मंदता आशक्तो उत्ते
उत्तुते पडितिते ।

६८४. से निम्न जे इमे तन-पावग पाया भांती ते को से
मनारमति, वो वज्जोदि मनारमतेति, अण्णे ममारमंते ति न मनुतात्
इति से मंदता आशक्तो उत्तुते पडितिते ।

६८५. से निम्न जे इमे काननोणा मंचिता वा अविता या ते को से
एणिन्नुदि, नेज्जोण एणिगिदोती, अण्णे एणिगिदोती "ति न मनुतात्
इति से मंदता आशक्तो उत्तुते पडितिते ।

६८६. से निम्न जे इमे "मंगदरं कम्पे कपद गो ते मं
इति से मंदता आशक्तो उत्तुते पडितिते, अण्णे मंगदरं कम्पे कपद गो ते मं
इति से मंदता आशक्तो उत्तुते पडितिते ।

६८७. से निम्न जे इमे "मंगदरं कम्पे कपद गो ते मं
इति से मंदता आशक्तो उत्तुते पडितिते, अण्णे मंगदरं कम्पे कपद गो ते मं
इति से मंदता आशक्तो उत्तुते पडितिते ।

६८८. से निम्न जे इमे "मंगदरं कम्पे कपद गो ते मं
इति से मंदता आशक्तो उत्तुते पडितिते, अण्णे मंगदरं कम्पे कपद गो ते मं
इति से मंदता आशक्तो उत्तुते पडितिते ।

वज्जेनं भुंजावेति, अन्नं पि भुञ्जतं न समगुञ्जांश्च, इति से महता आदायातो
उपसंते उवदिते पडिविरिते से भिस्सु ।

६८८. अइ पुणेवं जागेजा, 'तं०-विज्जति तेसिं परक्कमे जस्सट्ठते चेतितं
सिया, तंजहा-अण्णा 'से, पुत्ताणं, धूपाणं, सुग्घाणं, धाईणं, णाईणं, रोईणं,
दासाणं, दासीणं, कम्मकराणं, कम्मकरीणं, अदिसाए, पुद्दा पदेणाए, सामासाए, ५
पातरासाए, सण्णधिसंणिचए कच्चति इहमेवेसि माणवाणं भोयणाए । तस्य
भिस्सु परकड-परणिद्धितं उग्गमुप्पांयगेसुग्गामुद्धं सत्थातीतं सत्थपरिणामितं
अंविहिंसितं एसियं वेसियं सामुदाणियं पण्णमसुंणं कैरणट्ठा पमाणजुत्तं
अक्खोवंपेण-यगलेवणमुयं संजमजानामातावुत्तियं विल्लमि पत्तगभूतेणं अण्णाणेणं
आहारं आहारेजा, तंजहा-अन्नं अन्नकाले, पाणं पाणकाले, वत्थ वत्थकाले, १०
लेणं लेणकाले, सियं सयणकाले ।

६८९. से भिस्सु मातण्णे अण्णतरं 'दिंसं वा अणुदिसं वा पडिवण्णे
धम्मं आइस्से भिभं कित्ठे उवदितेमुं वा अणुवदितेमु वा सुस्सुसमाणेमु पवेदए
'संतिविरतिं उवसमं निज्जाणं सोपेयियं अज्जविपं मरविपं सोपेयियं अणतिवात्तियं
सज्जेसि पाणाणं सज्जेसि भूताणं जाय सत्ताणं अणुवीडं 'किट्ठए धम्मं । १५

१. 'आमति सं० १॥ २. तंजहा इति पूर्व. पाठः । तंजहा नास्ति सं० १ शी० विना । "तज्जा—
विज्जते" शी० ॥ ३. तुलना आत्मा० सू० ८७ । से नास्ति पा० । "आत्मनः स्वनिमित्तम्"
शी० ॥ ४. 'से से पुपाणं सं० १॥ ५. रायीणं सं० १॥ ६. आएवा पुद्दो सं० १ पा० सा० सं० ।
आएवाणं पुद्दो पु १, २॥ ७, ८. 'सते सं० १ मु० विना ॥ ९. 'ण्णे सं० १ मु० विना ॥
१०. 'प्याज्जेसणा' सं० १ पु १॥ ११. अवहिमितं सू० ॥ १२. पत्त (क?) मय्यं पु १, २
सा० सं० । पत्तं मय्यं पा० । "एतत् प्रहस्यमाणं विग्गहपिप्पस्येय्यं, अह्ना पण्णगह[णे]णं
कुण्णं पेपेति" सू० । "प्रज्जस्येदं प्राज्ञं गीतापेनोवात्तम्" शी० ॥ १३. कारणट्ठं सं० १ पु०
१ विना ॥ १४. मु० विनाऽप्यत्र—'जर्मवणलेवणं' सं० १ विना । 'जणवणानुलेवणं' सं० १ ।
'अन्नस्योवात्तनम् अन्नस्यो मगरय च तिरुने प्रलेयः, तनुपमया आहारमाहरेत्" शी० ॥ १५.
'वत्तियं सं० १ पु १ विना । दवत्तां सू० ९८२ टि० ८ । 'वत्तियं इत्यनोऽनन्तरं संजमभारवहणट्ठ-
पाए इत्यधिकः पाठः सं० १-पु १-मु० विना 'सं० २' प्रस्तुतिप्रतिपु दवत्ते, तथापि पूर्वीं वृत्तिं च
तद्व्याख्यानादर्धनात् स मूले न स्थापितोऽस्माभिः ॥ १६. सडुणं मडुनकाले सं० २ पा० पु २ ॥
१७. दिंसं वा पडि० सं० २ । 'दिंसं वा [अणुदिसं वा?] रीयमाणे आइक्खेज्ज धम्ममाइक्खे
जहा पुवे" सू० ॥ १८. धम्मं नास्ति सं० १ । तुलना—आत्मा० सू० १९६ ॥ १९. विभते सं० २
पा० पु २ ॥ २०. 'सु सुम्मु' सं० १ ॥ २१. संति सं०, आत्मा० सू० १९६ । "संतिविरट्ठं
इत्यादि, दान्तिः उपसमः तत्पथाना विरतिः दान्तिविरतिः, पडिवा
तस्ये विरतिः दान्तिविरतिः, ताम्" शी० ॥ २२-२५. 'विपं सं० १ ॥ २६. अण्णवाइयं
सं० १ पु १ मु० विना ॥ २७. कित्ठे सं० २ पा० पु २ सा० । कित्ठ पु १ ॥

स्यगङ्गासुते धीण सुयन्त्रधे

[सू० ११०-१]

६९०. से भिक्षू धम्मं 'किट्माणे णो अजस्स हेउं धम्मं अइस्सेवा, णो पायस्स हेउं धम्मं आइस्सेवा, णो वत्थस्स हेउं धम्मं आइस्सेवा, णो त्थेत्तं हेउं धम्मं आइस्सेवा, णो सयणस्स हेउं धम्मं आइस्सेवा, णो अत्तेत्ति तिउ-
स्साणं काममोमाणं हेउं धम्ममाइस्सेवा, अगियाए धम्ममदिस्सिवा, णो
५ कम्मनिज्जट्ठताए धम्मं आइस्सेवा ।

६९१. इह सलु तस्स भिक्षुस्स अंतियं धम्मं सोवा 'निम्म' उट्ठाप वीग अस्सि धम्मं समुट्ठिता, 'जे ते तस्स भिक्षुस्स अंतियं धम्मं सोवा 'निम्म' उट्ठापेणं उट्ठाप वीरां अस्सि धम्मं समुट्ठिता, ते एं हये वगता, ते एवं सञ्चोवता, 'ते एवं सञ्चोवसंता, ते एवं सञ्चोवताए परिनि-

६९२. एवं मे भित्त्तु धम्मदी धम्मदिद्द निवागपडिक्खणे, 'से वे' उट्ठापेणं उट्ठाप वीरां अस्सि धम्मं समुट्ठिता, ते एं हये वगता, ते एवं सञ्चोवता, 'ते एवं सञ्चोवसंता, ते एवं सञ्चोवताए परिनि-

६९३. एवं मे भित्त्तु धम्मदी धम्मदिद्द निवागपडिक्खणे, 'से वे' उट्ठापेणं उट्ठाप वीरां अस्सि धम्मं समुट्ठिता, ते एं हये वगता, ते एवं सञ्चोवता, 'ते एवं सञ्चोवसंता, ते एवं सञ्चोवताए परिनि-

६९४. एवं मे भित्त्तु धम्मदी धम्मदिद्द निवागपडिक्खणे, 'से वे' उट्ठापेणं उट्ठाप वीरां अस्सि धम्मं समुट्ठिता, ते एं हये वगता, ते एवं सञ्चोवता, 'ते एवं सञ्चोवसंता, ते एवं सञ्चोवताए परिनि-

[illegible][illegible][illegible][illegible]

अथर्ववेदोऽयं विद्वद्भिरुक्तो भोगार्थम् । नि आदिभक्तिः, ये अक्षय्यात् वेदं दुर्गो ज्ञानहेतुं वा
मार्गहेतुं वा अज्ञानहेतुं वा वर्गिकहेतुं वा एवमेव सर्वे वर्गिनः अन्तेन हि सर्वे वरादेव सर्वे

६९४. सुतं मे आउसंतेणं भगवता एवमक्खातं-इह खुलु किरियाठणं
 णाम अज्झयणे, तस्स णं अयमट्ठे-इह खुलु संजुहेणं दुवे ठाणा एवमादिजंति,
 तंजहा-धम्मे चेव अधम्मे चेव, उवसंते चेव अणुवसंते चेव । तत्थ णं जे ते
 ५ पढमस्स ठाणस्स अधम्मपक्खस्स विभंगे तस्स णं अयमट्ठे-इह खुलु पौर्णं वा
 ४ संतेगइया मणुस्सा भवंति, तंजहा-आरिया वेगे अणारिया वेगे, उवापोत्ता
 वेगे णीयागोता वेगे, कायमंता वेगे ईस्समंता वेगे, सुवण्णा वेगे दुवण्णा वेगे,
 सुरूढा वेगे दुरुढा वेगे ।
 'तेसिं च णं इमं एतत्तं'
 तिरिक्खजोणियं

१. "तेसिं च णं इमं एतारूवं दंडसमादाणं संबहाए, तंजहा-बोइएसु
तिरिक्खजोणिएसु भोंणुसंसु देवेसु जे यावत्ते तहप्पगारा पीणा विण्णू वेत्तं
वेदेंते तेसिं" पि य णं ईमाइं तेरस किरियाठाणाइं भेंवेंतीति अक्खाताइं, तंजहा-

- [illegible]

अट्टादंडे १ अणट्टादंडे २ हिंसादंडे ३ अकम्हादंडे ४ दिट्ठिविपरियासियादंडे ५ मोसवत्तिण ६ अदिन्नादाणवत्तिण ७ अज्झत्तिण ८ माणवत्तिण ९ मित्तदोस-
वत्तिण १० मोपावत्तिण ११ लोमवत्तिण १२ इरियावहिण १३ ।

६९५. षष्ठमे दंडसमादाणे अट्टादंडवत्तिणं ति आहिज्जति, से जहानामए
वेइ पुरिसे आतहेउं वा णाइहेउं वा अगारहेउं वा परिवारहेउं वा मित्तहेउं वा ५
णागहेउं वा भूतहेउं वा जक्खहेउं वा तं दंडं तस-थावरेहिं पाणेहिं सयमेव
णिसिरति, अण्णेण वि णिसिरावेति, अण्णं पि णिसिरंतं समणुजाणति, एवं खलु

नितिरिय डंडं छाएति, माथी असमाहडलेस्से दावि भवति, एव एलु तस्स तापत्तिवं सावजे ति
आहिज्जति, एकारसमे किरियट्टाणे मापावत्तिणं ति आहिंते ११॥

अथावरे बारसमे किरियट्टाणे लोमवत्तिणं ति आहिज्जति, जे इमे भवति भारणिया आव
सहिया गामपियेतिया कण्हुयीराहस्मिया नो बहुसज्जा णो बहुपडिविरता सब्बपाणभूतजीवसणेहिं
से अप्पणा सचामोसाई एवं विभुंवेति 'अहं न हत्तव्वे अण्णे हंतव्वा, अहं न अज्जावेत्तव्वो अण्णे
अज्जावेत्तव्वा, अहं न परिपेतव्वो अण्णे परिपेतव्वा, अहं न परित्तवेत्तव्वो अण्णे परित्तवेत्तव्वा, अहं
न उद्वेतव्वो अण्णे उद्वेतव्वा', एवामेव ते दत्तियकामेहिं मुच्छिता गिद्धा गट्ठिता अज्जोववणा
भुंजिता भोगाई कालमासे काले विचा अण्णतरेणु आसुरिणसु किञ्चिदसिणसु ठाणेसु उववत्तारो
भवन्ति, ततो वि विष्णुमुच्चमाणा भुञ्जो एलमूयताए पचायन्ति, एव खलु तरस तापत्तिवं सावजे ति
आहिज्जति, बारसमे किरियट्टाणे लोमवत्तिणं ति आहिंते १२॥ इत्थेताई बारस किरियट्टाणाई
दविण्यं समणेण वा माहणेण वा सम्म सुपरिज्ज्ञापितव्वाइ भवति ॥

अथावरे तेरसमे किरियट्टाणे इरियावहिणं ति आहिज्जति, इह खलु अत्ताए संवुडरस अणगरस्स
इरियासमियस्स भामासमियस्स एसणासमियस्स आदाणभंडमतणिकखेवणासमिवस्स लकार-
पासवणखेलमिधाणवत्तारिद्धावणियासमियस्स मणसमियस्स वडसमियस्स कायसमियस्स मणसुत्तस्स
वट्टसुत्तस्स कायसुत्तस्स गुणस्स गुणिदियस्स गुणवभचारिस्स आउत्तं सच्छमाणस्स वा विट्टमाणस्स वा
निसीयमाणस्स वा नुयसमाणस्स वा आउत्तं भुंजमाणस्स वा भासमाणस्स वा आउत्तं वर्यं पडिग्गाई
चंबलं पादुंछणे मेण्हमाणस्स वा निक्खिबमाणस्स वा जाव चक्खुपण्हनिवादमवि अत्थि वेमाता
धुमुमा किरिया इरियावहिया कज्जति, सा पटमसमये बडपुट्टा, पत्तियसमये वेदिता, तनियसमये
निज्जिणा, सा बडपुट्टा उदित्ता वेदिता निज्जिणा, सेयकाले अवग्गमे दावि भवति । एवं एलु तस्स
तापत्तिवं असावजे ति आहिज्जति, तेरसमे किरियट्टाणे इरियावहियवत्तिणं ति आहिंते १३॥ से
वेमि जे अनीदा जे य पणुपण्णा जे य आगनेस्सा अरहंता भगवंतो सव्वे ते एताई वेव तेरस
किरियाटाणाई भांसिन् वा भांसंति वा भासिम्भंति वा, एवं पण्णदिणु ३, एव चैव तेरसमे
किरियाटाणं सेविन् ३" इति छावइयकचूर्णी प्रतिवमणाव्ययने पृ० १२७-१३२॥

१४. चू० विना—भवन्ति अस्सताई पा० पु २ ला० सं० । भवन्तीति मज्जजायं सु० । भवन्तीति
मज्जजायं खं १ पु १ । भवन्ति तज्जहा खं २ । "भवन्तीतिवेवमाएदातम्" धी० । तुलना सु०
७१७ ॥ १५. तज्जहा भास्ति खं १ । तज्जहा अत्थादंडे जाव इरियावहियाय चू० ॥

१. मायव० खं १ ॥ २. ए आहिज्ज से खं १ ॥ ३. णावहेणुं चू० ॥ ४. पडियार० खं १ ।
परियार० चू० ॥ ५. थावरपाणेहिं खं १ सु० विना ॥

तस्स तंप्पत्तियं सांवजे ति आदिज्जति, पढमे दंडसमादाणे अट्टादंडवत्ति ए ति आदिजे ।

सय्यगडंगसुत्ते पीए सुयनत्तं पे [१०० ६९६-

६९६. [१] अहावरे दोबे दंडसमादाणे अणट्टादंडवत्ति ए ति आदिज्जति, से जहानामए केइ पुरिसे जे इमे तसा पाणा भवंति ते णो अचाए णो अजिणाए णो मसाए णो सोणियाए एवं हिययाए पित्ताए वसाए पिच्छाए पुंच्छाए वालाए "सिगाए विसाणाए दंताए दाढाए ण्ढाए ण्ढाए ण्ढाए ण्ढाए अट्टिभिंजोए, णो "हिंसिमु मे ति, णो हिंसांति मे ति, णो "हिंसिसंति मे ति, णो पुत्तपोसणयाए णो पुत्तपोसणयाए णो अगारपरिवृहणताए णो समणमाहण-वत्तियदेउं, णो तस्स सरीरगस्स "किंचि वि परियादिता भवति, से हंता छेता भेत्ता लुंपइत्ता विलुंपइत्ता उंइवइत्ता उज्जिउं चाले वेरस्स आभागी भवति, अणट्टादंडे ।

[२] से जंहाणामए केइ पुरिसे जे इमे यावरा पाणा भवंति, तंजडा—इंका इ वा कंकिणा इ वा जंतुगा इ वा परगा इं वा भोरका इ वा तथा इं वा कुसा इं

१. तंप्पत्तियं पा० खं २ पु २ ला० ॥ २. सावजं ति खं १ विना । अवेदं बोध्यम्-प्रयोदशतु क्रियास्थानेषु सर्वत्र खं १ सू० विना प्रायः सर्वासु प्रतिषु सावजं पाठो वर्तते, स्त्री० अनुसारेणापि सावजं पाठः । सु० विना द्वितीये क्रियास्थाने सर्वासु प्रतिषु सावजं पाठः । चतुर्थक्रियारथानत आरभ्य पु १ मध्येऽपि सावजे पाठः । आवरयनचूर्णावपि स एव पाठः । अतः सावजे इति पाठस्य प्राचीनता विभाव्य अस्माभिर्मूले स स्थापितः सर्वत्र ॥ ३. आदिजे खं १ पु० विना ॥ ४. अट्टादंडे ति खं १ पु० विना ॥ ५. वत्तिये ति खं १ पु० विना ॥ ६. मो अचाते णो अजिणते णो मंसाते णो सोणियाते एवं हिययाए खं १ पु० विना । दुलना-आपा० खं १ पु० विना ॥ ७. पिच्छाए खं १ पु० विना ॥ ८. पुंच्छाए खं १ पु० विना ॥ ९. वालाए खं १ पु० विना ॥ १०. सिगाए खं १ पु० विना ॥ ११. विसाणाए खं १ पु० विना ॥ १२. दंताए खं १ पु० विना ॥ १३. दाढाए खं १ पु० विना ॥ १४. ण्ढाए खं १ पु० विना ॥ १५. ण्ढाए खं १ पु० विना ॥ १६. ण्ढाए खं १ पु० विना ॥ १७. ण्ढाए खं १ पु० विना ॥ १८. अट्टिभिंजोए खं १ पु० विना ॥ १९. हिंसिमु मे ति खं १ पु० विना ॥ २०. हिंसांति मे ति खं १ पु० विना ॥ २१. हिंसिसंति मे ति खं १ पु० विना ॥ २२. पुत्तपोसणयाए खं १ पु० विना ॥ २३. पुत्तपोसणयाए खं १ पु० विना ॥ २४. अगारपरिवृहणताए खं १ पु० विना ॥ २५. समणमाहण-वत्तियदेउं खं १ पु० विना ॥ २६. छेता खं १ पु० विना ॥ २७. भेत्ता खं १ पु० विना ॥ २८. लुंपइत्ता खं १ पु० विना ॥ २९. विलुंपइत्ता खं १ पु० विना ॥ ३०. उंइवइत्ता खं १ पु० विना ॥ ३१. उज्जिउं खं १ पु० विना ॥ ३२. चाले खं १ पु० विना ॥ ३३. वेरस्स खं १ पु० विना ॥ ३४. आभागी खं १ पु० विना ॥ ३५. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ३६. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ३७. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ३८. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ३९. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४०. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४१. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४२. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४३. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४४. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४५. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४६. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४७. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४८. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ४९. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५०. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५१. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५२. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५३. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५४. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५५. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५६. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५७. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५८. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ५९. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६०. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६१. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६२. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६३. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६४. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६५. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६६. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६७. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६८. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ६९. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७०. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७१. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७२. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७३. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७४. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७५. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७६. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७७. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७८. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ७९. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८०. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८१. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८२. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८३. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८४. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८५. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८६. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८७. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८८. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ८९. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९०. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९१. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९२. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९३. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९४. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९५. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९६. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९७. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९८. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ ९९. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥ १००. अणट्टादंडे खं १ पु० विना ॥

वा कुचका इ वा पय्यगा ति वा पलाल इ वा, ते णो पुत्तपोसणयाए णो पमुपोसणयाए णो अंगारपोसणयाए णो समणमाहणपोसणयाए, णो तस्स सरिरास्स किंचि वि परियादिता भवति, से हंता छेता भेता लुपइत्ता विलुपइत्ता उदवइत्ता उज्झितं धाले घेरस्स आभागी भवति, अणट्टादंदे ।

[३] से जहाणामए केइ पुरिसे केच्छंसि वा दंहंसि वा दगंसि वा दवियंसि वा चलयंसि वा णूमंसि वा गहणंसि वा गहणविदुग्गंसि वा वणंसि वा वणविदुग्गंसि वा तणाइं उतसविय उतसविय सयमेव अगणिकीयं णिसिरति, अण्णेण वि अगणिकायं णिसिरावेति, अण्णं पि अगणिकीयं णिसिरितं समणुजाणति, अणट्टादंदे, एवं खलु तस्स तण्पतियं सावजे ति आदिजति, दोषे "दंडसमादाणे अणट्टादंडवत्तिए ति आदिते ।

६९७. अंहावरे तथे दंडसमादाणे हिंसादंडवत्तिए ति आदिजति । से जहाणामए केइ पुरिसे ममं वा ममि वा अघं वा अघिं वा हिंसि सु वा "हिंसइ वा "हिंसिस्सइ वा तं दंडं तसमावरेहिं पाणेहिं सयमेव णिसिरति, अण्णेण वि णिसिरावेति, अघं पि णिसिरितं समणुजाणति, हिंसादंदे, एवं खलु तस्स तण्पतियं सावजे ति आदिजइ, तथे दंडसमादाणे हिंसादंडवत्तिए ति आदिते ।

६९८. [१] अंहावरे चउत्थे दंडसमादाणे अकस्माद् दंडवत्तिए ति

१. कुचका सं १ विना । कुचका दि पय्यका ति वा पलाल इ ति वा सं १ । इत्यनाम् आवा० सू० ५५५ ॥ २. पय्यगा सं १ विना । (वय्यगा ?) ॥ ३. "सणए सं १ ॥ ४. अंगारपडिबुहणयाए सु० । तुलना-पृ० १५६ पं० ८ ॥ ५. किंचि वि परियादिता सं १ । किंचि परियादिता पा० । किंचि परियादिता सं १ पा० विना । इत्यतां पृ० १५६ पं० ९ ॥ ६. उदवेडं वू० ॥ ७. अणट्टादंदे वू० ॥ ८. अण्णामने वू० । जहा वा वेति सं १ । इत्यतां पृ० १५६ टि० २० ॥ ९. कच्छंसि वा जाव पय्यतदुग्गंसि वा वू० । "कच्छादिषु दसयु स्थानेषु वनदुर्गपर्यन्तेषु" शी० । तुलना-आवा० सू० ५०५, ६७४ । इत्यतां वू० ६९८ । तुलना-अणवतीसूत्रे प्रथमे षण्णकेऽष्टमे वरेषके ॥ १०. दंहंसि वा नास्ति सं १ सु० विना ॥ ११. वणविदुग्गंसि वा पय्यवंसि वा पय्यविदुग्गंसि वा सं १ शी० विना । आनन्दकण्णोवप्यं पाठः । इत्यनामुपरित्तं टिप्पणम् ९ । इत्यतां सू० ६९८ ॥ १२, १३ कथं सं २ पा० ॥ १४. पण्पतितं पा० सं २ पु २ ॥ १५. सावजं सु० । "तण्पतियं ति सावजे ति दोषे दंडसमादाणे" वू० । इत्यतां पृ० १५६ पं० १ ॥ १६. दंडसमादाणे पा० सं २ पु २ ॥ १७. आवावरे सं २ पा० । आहावरे सं १ ॥ १८. हिंसिषु पा० पु १ सं० सु० विना ॥ १९. हिंसति सं १ ॥ २०. हिंसितं ति पा० सं १, २ पु १ सं० ॥ २१. सावजे ति पा० । सावजं ति सं १ पा० विना । इत्यतां पृ० १५६ पं० १ ॥ २२. आवावरे पा० सं २ पु २ । आहावरे ता० ॥ २३. अकस्माद् दंडं पं १ पु १ विना । अकस्मा वत्तिए ति वू० । "इह च 'अकस्माद्' इत्ययं शब्दो मगधदेशे सर्वेणाप्यागोपालाश्रनादिना संस्कृत एवोच्चार्यत इति तद्विहायि नयाम्ना एवोचरित इति" शी० ॥

मडंघवातंसि वा दौणमुहवायंसि वा पट्टणवायंसि वा आपमघातंसि वा सन्निवेश-
पायंसि वा निगमघातंसि वा सयह्वाणिघातंसि वा अतेणं तेणमिति मन्त्रमाणे अतेणे
हयपुब्बे भवइ, दिट्ठीनिपरिपासियादंडे, एवं खलु तस्स तप्पत्तियं सावजे ति
आहिज्जति, पंचमे दंडसंमादणे दिट्ठीनिपरिपासियादंडे ति आहिंते ।

७००. अहावरे छट्टे किरियाठाणे मोसवत्तिए ति आहिज्जति, से जहानामए ५
केइ पुरिसे आयहेउं वा नायहेउं वा अगारहेउं वा परिवारहेउं वा सयमेव मुसं
वयति, अग्गेण वि मुसं वदावेति, मुसं वयंतं पि अण्णं समणुजाणति, एवं खलु
तस्स तप्पत्तियं सावजे ति आहिज्जति, छट्टे किरियाठाणे मोसवत्तिए ति आहिंते ।

७०१. अहावरे सत्तमे किरियाठाणे अदिण्णादाणवत्तिए ति आहिज्जति से १०
जहानामए केइ पुरिसे आयहेउं वा जाव परिवारहेउं वा सयमेव अदिण्णं आदियति,
अग्गेण वि अदिण्णं आदियावेति, अदिण्णं आदियंतं अण्णं समणुजाणति, एवं
खलु तस्स तप्पत्तियं सावजे ति आहिज्जति, सत्तमे किरियाठाणे अदिण्णादाण-
वत्तिए ति आहिंते ।

७०२. अहावरे अट्टमे किरियाठाणे अज्झत्थिए ति आहिज्जति, से १५
जहानामए केइ पुरिसे, "से णत्थि णं" केइ किंचि विसंवादेति, सयमेव हीणे दीणे
दुडे दुम्मेण ओदयमणसंक्रुप्पे चिंतासोगसागरसंपविट्ठे करतल्लखत्थमुहे अट्टज्झाणो-
वगते भूमिगतंदिट्ठीए शिंयाति, तस्स णं अज्झत्थिया असंसइया चत्तारि ठाणा

१. वा सन्निवेशं खं १॥ २. तप्पत्तिं सावजं ति ख १ पु १ विना । "तस्स तं सावजे ति
पक्कमा किरिया" ख० । दयथां पृ० १५६ पं० १॥ ३. समालणे खं २ पा० ॥ ४. किरियट्ठाणे
खं १ । एवमग्गेऽपि सर्वत्र ॥ ५. नाइहेउं मु० । "णायहेउं पुतो वा से अण्णे वा से बोइ" ख० ॥
६ तप्पत्तिं खं २॥ ७. सावजं ख १ पु १ विना । दयथां पृ० १५६ पं० १॥ ८. सावजं
खं १ पु १ विना । सावजं चि पा० । दयथां पृ० १५६ पं० १॥ ९. पु १ विना अज्झत्थवत्तिए
ति मु० । अज्झत्थिए ति नास्ति खं १ । अज्झत्थवत्तिए आहिं २१ विना । अज्झत्थिए,
से जथा० ख० । "आध्यात्मिकमिति" शी० । अत्र अग्गे च अज्झत्थं इति पाठोऽपि काष्ठविद्
प्रतिपु दयते ॥ १०. से नास्ति खं १ विना । से जथा० केइ पुरिसे जत्थि णं विसंवादेति ख० ।
"तथया नाम कथि१ पुठः..., तस्य च नास्ति कथि१ विधवादिता" शी० ॥ ११. केति
खं १॥ १२. दिट्ठिए खं १॥ १३. "विवाडसे" खं १ । "विवा असे खं १ विना । "विवा
असेऽविवा पु १ । "आत्मारिमका, अध्यात्मे संश्रिताः अज्झत्थसंवइया, अधवा मुक्कससयमेव
समानवीर्ये कृते अज्झत्थिया असंसइया, अहवा संसाद- अज्झाने भवे च, संश्रमं कु-
संसयिता" ख० । "आत्मारिमकाणि अन्तःकरणोद्भवानि मनःसंश्रितानि
शी० । ख० शी० जयगारेण 'अज्झत्थिया संवइया' इति '
ओभयविधः -आत्मा० ख० ६९० टि० १, २

ओवोलिता भवति, उसिणोदगवियडेणं वा कायं ओसिंचिता भवति, अगणि-
 कण्ण वा कायं उड्डहिता भवति, जंतेण वा वेत्तेण वा नेत्तेण वा तैया वा
 कमेण वा छिवाइ वा लयाए वा पौसाइ उड्डालेता भवति, दंडेण वा अट्टीण वा
 मुट्टीण वा लेट्टण वा क्वाल्लेण वा कायं ओउट्टिता भवति, तद्धपंकारे पुरिस-
 ज्ञाने संवसमाणे दुंम्मणा भवंति, पवसमाणे सुंम्मणा भवंति, तद्धपंकारे पुरिसज्ञाने ५
 दंडपासी दंडगुणए दंडपुरकखडे अहिए इमंसि लंगंसि अहिते पंसि लंगंसि
 संजलणे कोहणे "पिट्ठिमंसि यावि भवति, एवं खलु तस्स तप्पतियं सौवज्जे ति
 आदिज्जति, दैसमे किरियाठाणे मित्तदोसवत्तिए ति आहिते ।

७०५. अहावरे एकारसमे किरियाठाणे मायावत्तिए ति आदिज्जति, जे इमे
 भवंति—गुंदायारा तमोक्कमिया उल्लंगपत्तल्लुया पव्वयगुंरुंया, ते आरिया वि संता १०
 अणारियाओ भासाओ विउज्जंति, अत्तहा संतं अप्पाणं अत्तहा मज्जंति, अत्तं पुट्टा

१. "जे कायं उविचिता सं १ ॥ २. चू० विना—"काणं कायं उवड्डहिता पा० ॥ २ पु २ ला०
 सं० । "काणं कायं उड्डहिता भवती सं १ पु १ । "अगणिकण्ण वा उम्मुण्ण वा तणलोहेण
 वा कायं उड्डहिता भवति" चू० । "अग्निकायेन उन्मुकेन तातायया वा कायमुपदाहयिवा
 भवति" टी० ॥ ३. जंतेण वा वेत्तेण वा सं २ पु २ पा० ॥ ४. छवाइ वा मु० । तथा वा
 नास्ति सं १ । "खवा वा सुनादिक्क्या" टी० ॥ ५. टियाए सं १ विना । "टिक् पि हेमओ
 कपओ" चू० ॥ ६. पायायं सं २ पा० पु २ ला० ॥ ७. "उड्डालेत्ति ति चम्माइं लवा-
 वेत्ति" चू० । उड्डालयिंतु ति चर्माणि लम्बयिंतु भवति" टी० ॥ *मुट्टिणा वा लेट्टणा वा
 सं २ पु ला० सं० ॥ ८. मु० चू० विना—भाउडेत्ता सं १, आवययक्कूर्णी च । भाउरित्ता
 सं २ पा० पु २ ला० सं० । भाउंरित्ता पु १ । "कुट्टयतीति भाउडेत्ति" चू० । "कायमु-
 पताडयिवा भवति" टी० ॥ ९. प्पगारे पुरिसज्जाए सं २ पु २ पा० ला० ॥ १०. भंवाय
 सं १ ॥ ११. दुम्मणे भवति सं १ पु १ विना । दुम्मणा भवति मु० । दुड्डहिता भवति चू० ॥
 १२. सुग्मणो पा० ॥ २ पु २ ला० सं० ॥ १३. प्पगारे सं १ विना ॥ १४. पिट्ठी सं १ ॥
 १५. पावज्जे ति पा० सं १ चू० विना । सावज्जे ति मु० । दय्यां पृ० १५५ पं० १ ॥
 १६. "एवं पुग वेयि दोसवत्तिं अट्ठमं किरियट्ठाणं मज्झि पण्डा भर्णेन परदोसवत्तिं नवमं
 किरियट्ठाणं, पण्डा माणवत्तिं दशमं किरियट्ठाणं" चू० । "अपरे पुनरष्टमं किरियट्ठाणमागमदोस-
 प्रययिक्कमावज्जे, नवमं तु परदोसप्रत्ययिकं, दशमं पुनः प्राग(मान)वृत्तिकं किरियट्ठाणमिति"
 टी० ॥ १७. गुदागारा सं २ पु २ पा० । "गूडो आचारो जेमि" चू० । "गूड आचारो
 वेत्तामु" टी० ॥ १८. "कम्मिया सं १ पु १ विना । "काइया चू०, आवययक्कूर्णी च । "तमसि
 काया चेट्ठं कुर्वन्तीति तमोकाइया" चू० । "तमसि कपित्तं शीलं वेत्ता ते तमसि पाणिणः,
 त एव च वापिका, पराविज्जाला किया कुर्वन्तीत्यर्थः" टी० ॥ १९. उल्लुगं सं १ पु १ ।
 उल्लगपत्तल्लुए पव्वनगरए चू० ॥ २०. "गुरुत्ता सं १ पु १ । गुरुत्ता ने यारिया सं १ पु १
 विना ॥ २१. "यानो भायाओ उज्जति सं १ पु १ विना । "याओ भायाओ विपडज्जंति मु० ।
 नयारियाहिं विडंठति चू० । "अनार्यभावाः प्रपुज्जेते" टी० ॥

एवं विउजंति-अहं ण हंतव्यो अन्ने हंतव्या, अहं ण अजावेतव्यो अन्ने अजावेयव्या,
अहं ण परिघेतव्यो अन्ने परिघेतव्या, अहं ण परितवेयव्यो अन्ने परितवेयव्या,
अहं ण उदवेयव्यो अन्ने उदवेयव्या, एवमेव ते इत्थिकामेहिं मुच्छिया गिद्धा
गढिता गरहिता अञ्जोववणा जाव वासाई षउपंचमाई छदसमाई अप्पयो वा
भुज्ययो वा भुंजितुं भोगभोगाई कालमासे कालं किच्चा अन्नतरेसु आसुरिणसु
किंविंसिणसु ठाणेसु उववत्तारो भवन्ति, ततो विष्णुमुच्चमाणा भुजो भुजो एलमूयत्ताए
तमूयत्ताए जाइमूयत्ताए पंचायन्ति, एवं खलु तस्स तप्पत्तियं संपन्ने ति आहिनत्ति,
दुवालसमे किरियाठाणे लोभवत्ति ति आहिते । ईच्चताई दुवालस किरियाठाणाई
दविणं सपणेणं वा माहणेणं वा सैम्मं सुपरिजाणियव्वाई भवन्ति ।

७०७. अहावरे तेरसमे किरियाठाणे इरियावैदिए ति आहिनत्ति, इह खलु
अत्ताए संवुडस्स अणमारस्स इरियासमियस्स भासासमियस्स एसणासमियस्स
आयाणमंडमत्तणिस्से णासमियस्स उच्चार-पासवणे-खेल-सिंघाण-जल्लपारिद्धावणि-
समियस्स भगसमियस्स वैसमियस्स कायसमियस्स मणगुत्तस्स वैग्गुत्तस्स
कप्पगुत्तस्स गुत्तस्स गुत्तिदियस्स गुत्तवमचारिस्स आउत्तं गच्छमाणस्स आउत्तं

१. एतदन्तर्गतः पाठो नास्ति खं १, चू० अनुमारेण तु जन्ने परितवेयव्या इति पाठानन्तरं
आति ॥ २. पा० चू० विना-“विच” म २ पु २ । “पेठ” पु १ ला० सं० ॥ ३. “एवमेवेत्यादि”
शी० ॥ ४. ते नास्ति खं १ पु १ मु० शी० विना । “एमेव इत्थिकामेसु” “मुच्छिना गिद्धा
जाव भग्गोववणा चू० । “एवमेव” ते “श्रीप्रधाना” धामाः स्त्रीकामा, यदिवा स्त्रीषु कामेषु च
शब्दादिषु मूर्तिनाः गुदा प्रविता अभ्युपपन्नाः” शी० । “गरदिमा” इति पद चूर्णो शी० वृत्तौ च न
दृश्यते, दृश्यतां सू० ७१३ । गुलना-मात्वा० सू० ३०४, पु० ४०४ पं० १७ ॥ ५. “सु भोगाई
खं १ । दृश्यतां सू० ७१३ । “भुज्जा भोगभोगान् इति, स्त्रीभोगे सति अद्वयं शब्दादयो भोगा
भोगभोगाः, तान् भुज्जा” शी० ॥ ६. भासू खं १ । “आसुरिणसु” “जेयु सृगे नत्थि
ट्ठणे” चू० । “आसुरिकेयु” शी० ॥ ७. “तण्णु खं १ ॥ * भुजो २ गुल” खं १ । भुजो
एल” खं १ विना ॥ ८. समूयत्ताए जाइमूयत्ताए नास्ति खं १, आवश्यकचूर्णौ च । “तमो-
काइयत्ताए ति जाय्यव्यो भवति वादयो वा” चू० । “तमूयत्ताए ति तमस्त्वेन अत्यन्तान्य-
तममस्त्वेन आत्यन्ततया” शी० । दृश्यतां सू० ७१३, ८६१ ॥ ९. जाइमूयत्ताए नास्ति खं १, २
पु २ चू० ॥ १०. ते पच्चाय्ते खं २ ॥ ११. सावत्तं ति खं १ पु १ विना । मावजे ति पु १ ॥
१२. इच्छेताणि चू० । इच्छेताई खं १, २ पा० पु २ मु० । इच्छेताई ला० सं० ॥ १३. सग्गं
सुत्त(प पु १)रिक्कागियव्वाणि खं १ पु १ । सग्गं पडिलेहितव्याणि चू० ॥ १४. “वहिय ति
पा० खं २ पु २ स्स० खं ० ॥ १५. पा० पु २ मु० विना-“खेलविंघाणगपारि” खं १ । खेलजल-
विंघाणगपारि” खं २ ला० सं० । खेलजलविंघाणगपारि” पु १ खं १ ॥ १६. “वणिम” खं १ ।
पु १ चू० विना वयम” ॥ १७. वणिगुं खं १ ॥ १८. गुत्तस्स नास्ति खं १ विना । “पुनः पुत्ति(म)-
पण्णु एतावात् पुत्तिगोचर”, नात् पर पुत्तिरन्यापि दृश्यते” चू० । “तथा” “गुत्तस्स,

७०८. अदुतरं च नं पुरिमविजयविभंगमाइस्खिस्सामि । इदं खलु
 नाणाग्गानं नाणाङ्कदानं नाणासीलानं नाणादिद्वीणं नाणाकैर्द्धं नाणारंमाणं
 नाणाज्झवमाणसंभुतानं नाणाविदं पावमुयज्झयणं एवं भवति, तंजहो—भोम्मं
 उप्पायं सुविगं अंतन्निस्से भंगं सरलस्खणं वंजणं इत्थिलस्खणं पुरिसलस्खणं
 हयलस्खणं गयलस्खणं गोगयस्खणं भिदलस्खणं कुट्टडलस्खणं तित्थिलस्खणं
 पट्टगलस्खणं लावगलस्खणं चकलस्खणं उत्तलस्खणं चम्मलस्खणं दंडलस्खणं
 अग्गिलस्खणं मणिलस्खणं कैगिलस्खणं सुभगाकरं दुग्भगाकरं मेग्भगाकरं
 'भोहणसरं आहंस्वणि पागसासणि दप्पहोमं धित्थियविजं चंदचैरियं सूरचैरियं
 मुक्कचैरियं थंहस्मदचरियं उक्कापायं "दिमीदाहं मियचकं वायमपरिमंडलं पंमुवैट्ठिं
 केमवुट्ठिं मंमवुट्ठिं रुद्धिखुट्ठिं वेनालिं अद्धवेतालिं 'ओसोवणि तालुगुं पाडणि १०
 मोवाणि सानरिं दोंमिलिं काठिणिं गोारिं गंधारिं 'आवतणिं उप्पनणिं "जंमणिं

१. "द्वीणं भं १ पु० विना ॥ २. प्रत्यु पाडा—नागयस" भं १ । नाणाज्झ" सं २
 पा० पु २ सा० सं० । नागायस" पु १ पु० । रत्तनां सु० ७१८ ॥ ३. भोम्मं सं १ पु०
 विना ॥ ४. अंगपरल" सं २ । अंगपरं ल" सं १ । "अजे भवमाहम्", तथा स्वरलक्षणम्
 शी० ॥ ५. काठणि" सं १ ॥ ६. सुभगाकरं दुग्भ(इम पु १)गाकरं सं १ पु १ । "दुग्भ
 दुग्भे दुग्भे दुग्भे चरे" ॥ ७. "दुग्भेगमणि सुभगागागेति सुभगाकरं सुभगागणि दुग्भेगागागेति
 दुग्भेगागा" शी० ॥ ८. गम्भगाकरं सं १ पु २ विना । "गम्भेकरं गम्भेगागादिपाणिनीम्"
 शी० ॥ ९. मोहकरं पु २ । "मोहे मेहुणे वागीकरणम्" ॥ १०. "मोहो व्वाभोहो वेरोदयो वा,
 सत्करयसीलाम्" शी० ॥ ११. आहस्वणी सं० । आहस्वणी पा० । आहस्वणी पागयस्वणी सं २ ।
 "आपर्वणीम्" शी० ॥ १२. से(न)सविजं सं १ । "सविजान विजा लज्जविजा" ॥ १३.
 "सविजानां विजा धनुर्देशादि" ॥ १४. "चरियं सं १ पु १ पु० । "चंदचरियं
 इत्यादि, "चन्द्रचरितमिति" शी० ॥ १५. "चरियं पु १ पु० विना । "सूर्यचरिते तिवदम्"
 शी० ॥ १६. "मुक्कचित्ते मुक्कचारे" ॥ १७. "मुक्कचारे बीदीयद्वारादि" ॥ १८.
 सुहम्पनिच" सं १ । बिहम्पनिचरितं पु १ । "बहुरानी संवत्तरहाथी एकेक रातिं जमेण
 चरति" ॥ १९. "बृहस्पतिचार" ॥ शी० ॥ २०. दिपा" सं १ पु० विना ॥ २१. "विट्ठिं
 सं १ ॥ २२. ओसोवणि सं १ पु १ ॥ २३. "वायमि सोवति" सं १ ॥ २४. दामलिं
 पु १ । दामिल पु २ । दमलिं सं १ । "दमिनी दमिलभागा" ॥ २५. "आए उप्पति
 सयं अणं वा उप्पवावेति मा उप्पादगी, आए अभिमंनिणे निववति सयं अणं वा निवववेति
 सा निववणी" ॥ २६. "अवपणी उतरपणी" शी० ॥ २७. "जा विज्जमणि आए कंठावेति
 पागादं रुक्कं पुरिसं वा सा अंभिणी, आए यमिज्जमणि मा धंमगी", आए जंथा ऊरुणा य
 लेगिज्जमणि आगणे वा सत्थेय सदाज्जमिति सा सेवणी, आमयो नाम वापी जरमादि प्रहो वा
 साएति आमवकरणी, सयं पविट्ठं बीहरावेति सा पुन विजा ओसवी वा", अदिरयो आए
 भवति मा अंतद्वानि अंजणे वा एवमादिआओ विजाओ" ॥ २८. "जंमणी स्तम्भणी श्रेयणी
 आमवकरणी विजम्भकरणी प्रकाशणी अन्तर्धानकरणीत्येवमादिवा विजा अचीयवे" शी० ॥

- मंभति मेति धामरुहति विगच्छति पक्ष्मि भद्राति भान्ति
 एवमादिभाभो विगच्छो अन्त्य हेतुं पउंजंति, पायस्य हेतुं पउंजंति, वेदस्य
 हेतुं पउंजंति, लेपस्य हेतुं पउंजंति, मातास्य हेतुं पउंजंति, अन्तेयि वा विरु-
 रूयानं कर्मभोगाय हेतुं पउंजंति, तेहिंते ते रिजं मेति, भ्रमरिया निजि-
 ५ यत्ता ते कांशमागे कर्तुं किंच अण्णतगडं भोगुरियाइं मिनिमियाइं यगाइं
 उवरतारो मंभंति, ततो वि निण्णुनमाना भुजो एवमेवणाए तमअं प्याए पयापंति।

७०९. मे एगनिओ आयंहेतुं वा नायहेतुं वा अगायहेतुं वा परिवारहेतुं वा
 नायगं वा महवामियं वा "निस्माए अदुवा अणुगामिण १, अदुवा उववस २,
 अदुवा पोंडिपडिण ३, अदुवा मंथिन्नेदए ४, १ अदुवा "मंडिच्छेदए ५, १ अदुवा
 १० उरन्धिण ६, अदुवा मोवरिण ७, अदुवा वोंगुरिण ८, अदुवा साउणिण ९, अदुवा
 मच्छिण १०, अदुवा गोपालण ११, अदुवा गोपायण १२, अदुवा "सोगइए
 १३, अदुवा "सोरणिपंतिण १४।

से एगतिओ अणुगामियमावं "पंडिसंधाय तमेव अणुगमियाणुगमिय हंता

१. विमत्तिक्कं पं २ ॥ २. आयमणि पं १ वू० शी० मध्ये न दृश्यते ॥ ३. विज्जानो खं १, २
 पु २ ला० सं० ॥ ४. हेतुं विपुससि ति पागहेतुं विपुसंति खं १ ॥ ५. वत्थस्य लेणम्म सयणम्म
 अवेएणे पु १०)मि खं १ पु १। वत्थस्य हेतुं पउंजंति नास्मि खं २ पु २ ॥ ६. विउंजंति
 पु १ ॥ ७. विरिउं पं १ मु० ॥ "तिरिउं इत्यादि" शी० ॥ ८. ते जणां मु० ॥ ९. ते कस्मि
 मु० ॥ १०. आसुरित्ताइं पं १। आसुरित्ताइं किम्बिनिवटान्नाइं पु १ ॥ ११. "मुपपाए पा०
 खं २ ला०। "मुपत्ताए पु २ सं० ॥ १२. हेतुं वा सयणहेतुं वा अगाय सं २। हेतुं वा
 नायहेतुं वा सयणहेतुं वा अगायं मु०। दृश्यतां पृ० ६९५। "ज्ञानयः स्वजनाः, तन्निमित्तम्"
 शी० ॥ १३. निस्सते पं १ पु १ विना ॥ १४. आ(अ सं०)णुगामिने पा० खं २ पु २ सं०।
 अणुगामिओ वू०। "अनुगामुक." शी० ॥ १५. पाट्टिप(व पु १)धिण खं १ पु १। पंडिपडिने
 खं १ पु १ विना। इत आरभ्य सत्तापदान्ते एव द्याने पं १ पु १ मु० विना "ते इति कर्तते ॥
 १६. मंडिमेइते पं १ मु० विना। १ १ एतदन्तर्गतस्य पाठस्य पूर्वी शी० इतो वाच व्याख्या
 न दृश्यते। तथापि शी० इतो अये व्याख्या वर्तते, दृश्यतां पृ० १६७ टि० १२ ॥ १७. साउणिण
 अदुवा वागुरिण ए १ शी०। "अथवा.....शावुनिक", अथवा.....वागुरिकः" शी० ॥
 १८. अदुवा गोपालए ११ अदुवा गोपायए १२ मु०। "अथवा गोपालभावे प्रतिपद्यते, अथवा
 गोपायकः स्यात्" शी० ॥ १९. से(सो पु २)णयते पा० खं २ पु २ ला०। सेवणयते सं०।
 सोवणिण मु०। दृश्यतां पृ० १६८ पं० ११ टि० ८। "शौवनिकः इतो परिपालकः" शी० ॥
 २०. सोवणिणतिने खं १ पु १ मु० विना। दृश्यतां पृ० १६८ टि० ११। "सोवणिणतिने ति
 श्रमिः पायदि कुर्वन् मृगादीनामन्तं करोतीत्यर्थः" शी० ॥ २१. एगइतो माणुं खं १ पु १
 विना। "एगइर माणुं.....अनुगच्छतीत्यानुगामिकः" वू०। "अनुगामुकभावम्" शी० ॥
 २२. परिमं खं १ ॥ २३. अणुगामियां पं २ मु०। अणुगामिया अणुगमिन हंता खं १ पु १ ॥

मे एगतिओ मागुगिभावं पडिंताय भिगं वा अण्णतरं वा तमं पाणं हंता जाव उवस्साइत्ता भवति ८ ।

से एगतिओ माउगियभावं पडिंताय सउणिं वा अण्णतरं वा तमं पाणं हंता जाव उवस्साइत्ता भवति ९ ।

५ मे एगतिओ मच्छियभावं पडिसंघाय मच्छं वा अण्णतरं वा तमं पाणं हंता जाव उवस्साइत्ता भवति १० ।

से एगतिओ गोघातगमावं पडिसंघाय गोणं वा अण्णतरं वा तमं पाणं हंता जाव उवस्साइत्ता भवति ११ ।

१० से एगतिओ गोपालगमावं पडिसंघाय तमेव गोणं वा पैरिजविय परिवविय हंता जाव उवस्साइत्ता भवति १२ ।

से एगतिओ सोवणियभावं पडिसंघाय सुणगं वा अन्नयरं वा तमं पाणं हंता जाव उवस्साइत्ता भवति १३ ।

१५ से एगतिओ सोवणियंतिगमावं पडिसंघाय मणुस्सं वा अन्नयरं वा तमं पाणं हंता जाव आदारं आदारेति, इति से महता पवेहिं कम्मोहिं अत्ताणं उवस्साइत्ता भवति १४ ।

१. से तेगतो पा० खं २ ला० । से तेगहो सं० । से एगहो पु १ ॥ २. अत्रेई भ्येस्स-पूर्व [पृ० १६६ पं० ११] 'गोपालक'पदानन्तरं 'गोबानक'पदमुपन्यस्तम्, शी० बुगवणि तथैव व्याख्यातं तत्र अत्र च, सूत्रे तु अत्र कमविपर्यासो दृश्यते । धूणो तु 'गोपालक'पदस्य व्याख्यैव न दृश्यते, दृश्यतां पृ० १६७ टि० १६ । "अथैकः कथिद् गोपालकमावं प्रतिपद्य कस्याधिद् गोः दुपितः सन् तां गां परिविष्य पृथक् कृत्वा तस्या इन्ता.....भवति । अथैकः कथिद् कूरकर्मकारी गोघातकमावं प्रतिपद्य गामन्यतरं वा तसं प्राणिनं व्यापदयेत्" शी० ॥ ३. "एव तमेव गोणं मु० ॥ ४, ७, १० से तेगहो खं १ मु० विना ॥ ५. गोबानकं वा मु० ॥ ६. परिवविष्य परिवविष्य खं १ ॥ ८. "सोणहो आगामपाणं हंता व" धू० । दृश्यतां पृ० १६६ पं० ११ ॥ ९. "एव तमेव मु० मु० ॥ ११. सोवणियंतिगमावं पु १ । "सोवणियंतिगमां ति मुण्ण पयंती सोवागा, णि आधिक्ये, अंतेशु [गा]मादीनां वसंतीति अतिभा जप्ता पयंतिभा, एवं सोवागा नि, अधिये ति ओ शियतिओ सो पुण सोवागेहिं वि अनियतरो भवति" धू० । "अभिधरति शीवनिः, अन्तोऽस्यास्तीत्यन्तिकः, अन्ते वा धरति आन्तिकः पर्यन्तवाहीत्यर्थः.....शीवनिकान्तिकः कूरसारमेयरिग्रहः प्रत्यन्तनिवाणी च प्रत्यन्तनिवासिभिर्वा अभिधरणीति" शी० । दृश्यतां पृ० १६६ टि० २० ॥ १२. परिसं खं १ ॥ १३. पावकम्मोहिं खं १ ॥

७१०. 'से एगतिओ परिसामेज्जातो उट्ठिता अहमेयं' हंछामि ति कट्टु तित्तिरं वा वट्ठगं वा लावगं वा कवोयगं वा कविं वा कविजलं वा अण्णयरं वा तसं पाणं हंता जाव उवस्खाइता भवति ।

'से एगतिओ' केणइ आदाणेणं विरुद्धे समाणे अदुवा खलदाणेणं अदुवा सुरायोल्लणं गाहावतीणं वा गाहावद्विपुत्ताणं वा सयमेव अगणिकाएणं संस्साइं ज्ञामेति, अण्णेण वि अगणिकाएणं संस्साइं ज्ञामावेति, अगणिकाएणं संस्साइं ज्ञामंतं पि अण्णं समणुजाणति, इति से महता पौवेहिं कम्मेहिं अत्ताणं उवस्खाइता भवति ।

से एगतिओ 'केणइ आयाणेणं विरुद्धे समाणे अदुवा खलदाणेणं अदुवा सुरायोल्लणं गाहावतीणं वा गाहावद्विपुत्ताणं वा उट्ठाग वा गोणाण वा घोडगाण वा गदमाण वा सयमेव धूराओ कणेति, अण्णेण वि कप्पावेति, कप्पंतं पि अण्णं समणुजाणति, इति से महया जाव भवति ।

से 'एगतिओ' 'केणइ आदाणेणं विरुद्धे समाणे अदुवा खलदाणेणं अदुवा सुरायोल्लणं गाहावतीणं वा गाहावद्विपुत्ताणं वा उट्ठसालाओ वा 'गोणसालाओ वा घोडगसालाओ वा गदमसालाओ वा कंटमंघोदियाए पडिपेहिता सयमेव अगणिकाएणं ज्ञामेति, अण्णेण वि ज्ञामावेति, ज्ञामंतं पि अन्नं समणुजाणइ, इति से महया जाव भवति ।

१. से तेगइओ खं १ मु० विना ॥ २. 'मगहपओ उट्ठिता तं अहं' ख १ ॥ ३. जाहणामि खं १ च० विना ॥ ४. वा कविजलं खं १ विना । द्धमतां सू० १९८ ॥ ५. से तेगइओ खं १ मु० विना ॥ ६. केणपि खं १, २ पु १ ॥ ७. खल्लु' खं १ पु १ मु० विना । "खल्लु के दाणं खल्लुभिवन्न, तदणं दिण्णं न दिण्णं वा, तेण विरुद्धो" च० । "खल्लस्य बुभित्तादिविशिष्टस्य दानं खल्लके वाऽऽन्यान्यादेदानं खल्लदानम्, तेन कुपितः" शी० ॥ ८. 'वाल्' खं १ । "सुरायोल्लणं ति थालणेण द्वारा पिज्जति, तस्य परिवारीए आवेदुम्म चारे न दिण्णे उट्ठविनो वा, तेण विरुद्धो" च० । "सुरावा' स्थालक कोशकादि, तेन विवञ्जितलोभामावात्तं कुपितः" शी० ॥ ९. 'वतीपु' खं १ पु १ ॥ १०. सस्मानि खं १ ॥ ११. सायानि ख १ । सामाद्वयं खं २ । सस्मानाद्वयं ला० । सामाद्वयं पु २ ॥ १२. ज्ञामंतं समं खं १ । "ज्ञामित्ताइं अणुजाणति 'अट्टु धुमे जामित्ताइं' ति" च० ॥ १३. पत्तकम्मेहिं खं १ मु० ॥ १४. केणति खं १ ॥ १५. 'वाल्' खं १ ॥ १६. 'वतीपु' खं १ ॥ १७. सूणओ खं १ । "धूरीयाओ ति अट्ठा (हुंका-ग्र०) पल्लवा वा" शी० ॥ १८. से तेगइओ पु १, २ पा० ॥ १९. केणपि खं १ ॥ २०. 'गोणसालाओ वा' नास्ति ख २ पा० पु २ ला० ॥ २१. 'बोदियाइं पडि' ख १ । "कंटकबोदियाए ति कण्ठकशाखमिः" शी० ॥ २२. 'जाणति खं १ ॥

से एगतिओ णो 'वितिगिंछति, '[तं०-] गाहावतीण वा गाहावतिपुत्ताण वा कौण्डलं वा जाव मोतिपं वा सयमेव अवहरति जाव समणुजाणति ।

से एगतिओ णो 'वितिगिंछति, '[तं०-] समणाण वा माहणाण वा दंडगं वा जाव चम्मच्छेदणं वा सयमेव अवहरति जाव समणुजाणति, इति से महता जाव उवक्खाइत्ता भवति ।

‘से एगतिओ समणं वा माहणं वा ‘दिस्सा णाणाविधेहिं पावकम्मेहिं अत्ताणं उवक्खाइत्ता भवति, अदुवा णं अच्छंणं भैष्फालेत्ता भवति, अदुवा णं फरुसं वदिता भवति, कालेण “वि से अणुपविट्ठस्स असणं वा पाणं वा जाव णो दवावेत्ता भवति, जे इमे भवंति “वोणमंता भौरोकंता अलसगा वंसलगा किमणगा समणगां पव्वर्यंती ते इणमेव जीवितं “धिजीवितं संपडिबूहंति, नांइ ते पारलोइ[य]स्स अट्ठस्स किंचि वि “सिलिस्संति, ते दुक्खंति ते “सोयंति ते जूरंति ते तिप्पंति ते “पिट्ठं(ट्ठं)ति ते परितप्पंति ते दुक्खणं-सोयण-जूरण-तिप्पणं-पिट्ठ(ड्ठ)ण-परितप्पण-वह-वंधणपरिकिलेसातो अपडिविरता भवंति, ते महता आरंभेण ते महया

१, ४. विगिंछति खं १ ॥ २. तं० नास्ति मु० विना ॥ ३. कौण्डलं वा नास्ति खं १ विना ॥ ४. तं० नास्ति मु० विना ॥ ५. वा छत्तं वा दंडगं मु० । दयतां पृ० १७० पं० ६ ॥ ७. जाव छेदणं वा ख १ मु० विना ॥ ८. से तेगइओ खं १ मु० विना ॥ ९. दिस्स ख १ ॥ १०. “राते ख १ मु० विना । “अदुवा णं अच्छाए मज्झिमावे रोसेण वा जाव भणति, अच्छा णाम चप्पुडिया, ...अप्पोदेति ति भिगुदी कुंचितमिजाला फिड फिड भवंति” चू० । “अप्परायाः चप्पुडिकाया आस्सालयिना भवति” शी० ॥ ११. अकालेत्ता पु १ विना । अकालित्ता मु० ॥ १२. वि य से ख १ मु० विना ॥ १३. वा ४ जाव खं १ पु १ ॥ १४. “धुणमंतं ति धुयतेऽनेनेति धुणं कम्म तण कट्ठहारणादिकम्महता, अणुमेवां प्राणुपचिते पापकर्मभिर्हता पव्वर्यंति” चू० । “वोणं ति वृण-काण्डारादिकम्मधम्मं, तद् विद्यते येषां ते तद्वन्ताः” शी० । दयतां पृ० १७२ पं० १४, टि० २७ ॥ १५. “भरोहंतं ति कुट्टम्बमरेण अकता ण तरंति कुट्टानि पोसेरुं तो पव्वइता आलस्मिणा” चू० । “भारेण कुट्टम्बभारेण..... आकान्ताः” शी० ॥ १६. “वसलं ति वृपला.” चू० । “वमहणा ति वृपलाः” शी० ॥ १७. समणगा नास्ति खं १ मु० विना । चू० मय्येऽप्यस्य व्याख्या न दृश्यते । “कृपणा-क्लीक-अकिञ्चिकरा-धमणा भवन्ति प्रमज्जां गृह्णन्तीति” शी० ॥ १८. “वंति मु० ॥ १९. धीजीवितं खं १ मु० विना । इणमेव धिजीवितं चू० ॥ २०. नाइ (नाइ मु०) ते परलोमस्स अट्ठाए खं १ मु० । नाइते पारलोइ(लोय-पु १)स्स अट्ठस्स खं १ विना । “न परलौकिके किंचि वि अर्यं, किय आलिहने, न भिज्यन्ति, न साधयन्तीत्यर्थः” चू० । “नापि च ते पारलौकिक-स्वार्थस्य साधनमनुष्ठानं किञ्चिदपि स्वरूपमपि भिज्यन्ति समाश्रयन्ति” शी० ॥ २१. म्पिलीसेंति खं १ मु० ॥ २२. सोतेति खं १ मु० विना ॥ २३. पिडति ख १ । “स्वतः पीडयन्ते” शी० ॥ २४. जूरणसोयणतिं खं १ विना ॥ २५. “पिट्ठणं” खं १ ॥ २६. “तिप्पणं” खं १ विना ॥

- समारंभेण ते महता आरंभसमोरंभेण विरूवरूवेहिं पांचकम्मकिवेहिं उराय्यं म्मु-
 स्सगाइं भोगभोगाइं भुंजित्तारो भवंति, तंजहा—अंदां अन्नकाले, पाणं पाणकाले, वचं
 वर्यकाले, लेणं लेणकाले, सयणं सयणकाले, सपुब्बावरं च णं ण्हाते कतरिस्सिने
 कयकोउयमंगलपायच्छित्ते सिरसा ण्हाते कंठेमालकडे आविद्धमणिमुवग्गे कम्मिन्त्र-
 ५. मउली पडिबद्धसरीरे वग्घारियंसोणिमुत्तगमल्लदाम कलावे अहतवरयपरिहिते चंदने-
 मिखतगायमरीरे महति मेहालियाए कूडागारसालाए मदतिमहोत्थंमि संहामनंमि
 ईरथीगुम्मसंवरिवुडे मच्चरातिएणं जोइणा शियायमाणेणं मेहताहतनट्ठ-मीनं-वारी
 तंती-तल-ताल-तुंडिय-घण-मुइंगपडुप्पयाइतरेवेणं उरालाइं माणुस्मगाइं भोगभोगाइं
 भुंजमाणे विहरति, तस्स णं एगमवि आणवेमाणस्स जाव चत्तारि पंच अगा अउता
 १०. चेव अंभुंइति, भंग देवाणुंणिया ! किं करेमो ? किं ओहरोमो ? किं उवरोमो ?
 किं आवि द्वेमो ! किं भे "दियइच्छितं ? किं भे आसगस्स मेइ ? तेमो
 पाभिन्ता अप्पोरिया एवं वदंति—"देवे खलु अयं पुरिसे, देवमिणाए मउ अं
 पुग्गिमे, उवजीरगिजे खलु अयं पुरिसे, अंण्णे वि णं उवजीरंति, तेमो पाभिन्ता
 भागिया वदंति—अभिस्तंहरकम्मे मउ अयं पुरिसे अतिपुंन्ने अनिपापमो

१. भोगभोगा इति ॥ १ ॥ २. पांचकियेहिं म्मु ॥ ३. अन्नं वा अण्णं ॥ १ ॥ ४. म्मु ॥ ५. म्मु ॥ ६. म्मु ॥ ७. म्मु ॥ ८. म्मु ॥ ९. म्मु ॥ १०. म्मु ॥ ११. म्मु ॥ १२. म्मु ॥ १३. म्मु ॥ १४. म्मु ॥ १५. म्मु ॥ १६. म्मु ॥ १७. म्मु ॥ १८. म्मु ॥ १९. म्मु ॥ २०. म्मु ॥ २१. म्मु ॥ २२. म्मु ॥ २३. म्मु ॥ २४. म्मु ॥ २५. म्मु ॥ २६. म्मु ॥ २७. म्मु ॥ २८. म्मु ॥ २९. म्मु ॥ ३०. म्मु ॥ ३१. म्मु ॥ ३२. म्मु ॥ ३३. म्मु ॥ ३४. म्मु ॥ ३५. म्मु ॥ ३६. म्मु ॥ ३७. म्मु ॥ ३८. म्मु ॥ ३९. म्मु ॥ ४०. म्मु ॥ ४१. म्मु ॥ ४२. म्मु ॥ ४३. म्मु ॥ ४४. म्मु ॥ ४५. म्मु ॥ ४६. म्मु ॥ ४७. म्मु ॥ ४८. म्मु ॥ ४९. म्मु ॥ ५०. म्मु ॥ ५१. म्मु ॥ ५२. म्मु ॥ ५३. म्मु ॥ ५४. म्मु ॥ ५५. म्मु ॥ ५६. म्मु ॥ ५७. म्मु ॥ ५८. म्मु ॥ ५९. म्मु ॥ ६०. म्मु ॥ ६१. म्मु ॥ ६२. म्मु ॥ ६३. म्मु ॥ ६४. म्मु ॥ ६५. म्मु ॥ ६६. म्मु ॥ ६७. म्मु ॥ ६८. म्मु ॥ ६९. म्मु ॥ ७०. म्मु ॥ ७१. म्मु ॥ ७२. म्मु ॥ ७३. म्मु ॥ ७४. म्मु ॥ ७५. म्मु ॥ ७६. म्मु ॥ ७७. म्मु ॥ ७८. म्मु ॥ ७९. म्मु ॥ ८०. म्मु ॥ ८१. म्मु ॥ ८२. म्मु ॥ ८३. म्मु ॥ ८४. म्मु ॥ ८५. म्मु ॥ ८६. म्मु ॥ ८७. म्मु ॥ ८८. म्मु ॥ ८९. म्मु ॥ ९०. म्मु ॥ ९१. म्मु ॥ ९२. म्मु ॥ ९३. म्मु ॥ ९४. म्मु ॥ ९५. म्मु ॥ ९६. म्मु ॥ ९७. म्मु ॥ ९८. म्मु ॥ ९९. म्मु ॥ १००. म्मु ॥

दाहिणमांसिण नेरइए कण्हपक्खिए आगमिस्साणं दुत्तमंभोदिए यावि भविस्सइ ।

इचेयस्स ठाणस्स उट्ठिता वेगे अभिगिज्झंति, अणुट्ठिता 'वेगे अभिगिज्झंति, अभिगंशाउरा अभिगिज्झंति, एस ठाणे अणारिए अकेवले अप्पडिपुण्णे अणेआउए असंमुदे असल्लगतणे असिद्धिमग्गे अमुत्तिमग्गे अनिज्जाणमग्गे अणिज्जाणमग्गे असव्वदुक्खपदीणमग्गे एगंतमिच्छे असाहू । एस खलु पढमस्स ठाणस्स अधम्म-
पक्खस्स विभंगे एवमाहिते ।

७११. अहावरे दोच्चस्स ठाणस्स धम्मपक्खस्स विभंगे एवमादिज्झति—इह खलु पौंडीणं वा पडीणं वा उदीणं वा दाहिणं वा संतेर्यतिवा भणुस्सा भवंति, तं-
जहा—आरिया वेगे अणारिया वेगे, उच्चागोपा वेगे णीयागोपा वेगे, कयमंता वेगे हूस्समंता वेगे, सुवण्णा वेगे दुवण्णा वेगे, सुरूवा वेगे दुरूवा वेगे, तेसिं च णं
सेतवत्थुणि परिगहियाणि भवंति, एसो आलावगो तेहा नेतव्वो जहा पौंडरीए
जौव सव्वोवसंता सव्वताए परिनिव्वुड ति वेमि । एस ठाणे आरिए केवले जाव

“धूयते.....भाम्यते येन तद् धूनं वर्म, औणादिको नक् प्रत्ययः, अतीप वभूतं धूनं ‘‘दस्य सोऽतिधूनः’’ शी० । “इणसिम्विदीज्झमविज्झो भक्” इति उणादिमूले २८९ ॥

१. ‘‘मिते नेरतिए कण्हपक्खिते आगमेस्सणे दुत्तमं स १ ॥ २. ‘‘ओदियाए स २ पा० पु २ ला० सं० । ‘‘ओहिते यावि भवति य १ । ‘‘आगमिस्साणं(भेरमण-प्र०) तित्थमराणं तित्थे... माणुस्सं लमंति तत्थ वि दुत्तमभोधिए यावि भवति’’ सू० । ‘‘आगमिनि काले नरकादुद्गतो दुर्लभशेषिकश्चायं बाहुवेन भविष्यति’’ शी० । दस्यतां सू० ७५३ ॥ २. उट्ठिता णाम पव्वज्जाममुद्गाणेण समुट्ठिया परे पारंशदा तन्हा अभिगता लोमो प्रार्थनेत्वनयान्तरम् । मणुट्ठिता गिह एव’’ सू० । ‘‘एहे...पापण्डिकोत्थानेन उरियता...अभिगिज्झसति ति लोमवशगा मवन्तीत्यर्थं, तथा एके...अनुपरिधना गृहस्था एव सन्तः अभिगिज्झति (अभिगज्झसति—प्रत्यन्तरे) (अभिगिज्झंति ?) ति, सज्जा तुणा, तदाधुरा सन्तोऽर्थेषु अत्यन्तं लुब्धन्ते’’ शी० ॥ ४. वेगे गंशाउरा अभिगिज्झति खं १ । अयं पाठः शी० सम्मो भानि, दस्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ ५. अणेयाउए सु० । असंमुदे अणेमाउए असल्लं य १ सु० विना । ‘‘असंमुदे’’ इति ‘‘असंमुदे’’ इति पदस्य वा व्याख्या कूर्णी शी० इती च न दस्यते ॥ ६. अणिज्जाणमग्गे नास्ति खं २ पु १ ॥ ७. पदीगं खं १ ॥ ८. गइया खं १ सू० विना ॥ ९. मणुपा खं १ ॥ १०. आपरिया पा० स २ पु २ ला० सं० सू० ॥ ११. दुस्स खं १ ॥ १२. ‘‘वाइ भं’’ खं १ सु० ॥ १३. खं १ विना—तहा नेतव्वो जहा पौंडरीए इति पाठस्थाने जहा पुंडरीए उहा जेवव्वो तेणेव अभिल्लवेण इति सर्वत्र पाठः । दस्यतां सू० ६७२-६९१ ॥ १४. ख १ सु० विना—जाव सम्मताभो पु २ । जाव पव्वज्जो सम्मताभो पा० ला० म० । वण्णभो सम्मलो सम्मताभो पु १ । सम्मो सम्मताभो स २ । ‘‘यथा पौण्डरीकाभ्यस्यते तथेहाणि सर्वं निरवयव भणितव्यम् यावत् ते एव पूर्वोक्तं प्रकारेण सर्वेभ्यः पापस्थानेभ्य उपशान्ताः, तथा अत एव सर्वोपपत्त्या परिनिवृत्ताः’’ शी० ॥ १५. सज्जाए सु० । दस्यतां सू० ६९१ । दस्यतामुपरितनं टिप्पणम् । जाव सम्मदुक्खए परिणिव्वुदे सू० ॥ १६. ‘‘डि ति खं १ । ‘‘डे ति सु० सू० ॥

सन्वदुक्त्वर्णरीगमगे एगंतममे साह, दोगस्स ठाणस्स धम्मपसम्म विमंगे एवमाहिते ।

७१२. अहावरे तवस्स ठाणस्स 'मिस्सगस्स विमंगे एवमादिज्जति-जे इमे भवंति आरणिंया गोमणियंतिया केण्डुइगदस्मिता जाव ततो विण्णुबमाना
५. भुजो एलमूयत्ताए तमूयत्ताए पयायंति, एम ठाणे अगोसिण्ण अफेतते जाव अपुव-
दुक्त्वर्णरीगमगे एगंतमिच्छे अमाह, एम मलु तवस्स ठाणस्स 'मिस्सगस्स विमंगे एवमाहिते ।

७१३. अहावरे पढमस्स ठाणस्स अधम्मपक्खस्स विमंगे एवमादिज्जति-
इह खलु पैंदिणं या ४ संतंगंतिया मणुस्सा भवंति मेहिच्छा महारंभा

१. 'हीणे एगंत' स १ सु० विना ॥ २. साह नास्ति स १ ॥ ३. भीयगस्स स २ पु १, २ ला० सं० सू० ॥ ४. 'णिगता' स १ सु० विना ॥ ५. गमणियंतिया गोमणियंतिया स १ दयता सू० ७०६ टि० २२ ॥ ६. 'त्रिया' स १ सु० विना ॥ ७. कण्डूइ राइ' स २ पु १, २। कण्डूसि राइ' स १। कण्डूइराइ' सु०। दयता सू० ७०६ टि० २३ ॥ ८. जाव ते ततो स १ पु २ विना। दयता सू० ७०६ ॥ ९. 'ए मूयत्ता' स २ ला० ला० सं०। 'ए पयायंति' पु १, २। दयता पु० १६३ टि० ८ ॥ १०. रिने स १ ॥ ११. एगंतिमिच्छे स १ ॥ १२. मिय' स १। मीय' सू०। दयता टि० ३ ॥ १३. पदंतिं स १ ॥ १४. गइया स १ सु० विना ॥ १५. गिह(हि पु २)या महिच्छा पा० पु २ ला० सं० सु०। "तत्र च पाण्डमित्रा अधर्मिका उक्ताः, इह ये गृहस्था येव प्रायेणोच्यन्ते" सू०। "एते च भावो गृहस्था एव भवन्तीत्याह—महेच्छा इत्यादि ।" शी० ।

इत आरभ्य समप्रमपीदं ७१३ सूत्रं दशाध्वनस्कन्धे भूयमांसेन समानप्रारंभं कृते, दण्डि मुद्रिते दशाध्वनस्कन्धे क्वचिन् क्वचिदशुद्ध पाठो मुद्रितस्तथापि मुद्रितप्रत्ये यथोपन्यसेत प्रादन्-
पेक्षामोपन्यस्यते [अस्य विस्तारः शुद्धिरर्थपरिज्ञानं च दशाध्वनस्कन्धवृत्त्यनुसारेण त्रिशुभि-
कर्तव्यम्]—

"अकिरियावादी यादि भवति.....मे एववादी एवंरञ्जे एवंदिट्ठी एवंउंइ-रागमभिगित्ठे अवि भवति, ये य भवति महिच्छे महारंभे महापरिगही अहम्मिए अहम्मगुए अहम्मवेदी अहम्मिडे अधम्मकगारे अधम्मगगी अधम्मरठारे अधम्मजीवी अधम्मपत्तमणे अधम्मसीलममुतावारे अधम्मगे वेव विनि कपेमाणे विहरइ। इय डिइ भिन्द वेकए सोहिदण्णी येरे हो हो साहमिवो उइक्कए-वंक्कए-माया-निमडी-कूड-याति[सव?]सेपथोगक्कुले दुष्सीळे दुग्गिवा दुग्गुणेए दुक्कए दुग्गडिधानं दे निरसीळे निमणे निम्मरे निपक्कसागणेसदोक्कवे असाह। सक्कानो पाणाइसायानो अपडिक्कता जावजीवाए, एवं जाव सक्काओ केहाओ सक्कानो सक्कानो सक्कानो सक्कानो सोभानो सक्कानो पेमानो सोमानो कलहानो अम्मक्कणानो पेसुण-परपरिकारानो अररिगनि-साकामोसतानो भिवउदंगणगकानो अरडिक्कता जावजीवाए, सक्कानो कणाय ईनक्कड-
पुणुम्मए-[इसंभय-कणाय-?]विडिक्कए-करिग-रग-क्क रीध-अजाल हारानो अररिगए जावजीवाए, सक्कानो मगड-रह-जाग-दुग-गिगि-पिअ-सीया-संदमानिय-मदका-उडमव

जाण-बह्व-भोयमपरिवरविपीरो अपडिविरता जावजीवाए, असमिक्खियकारी, सव्वाओ
 आस-इत्थि-गो-महिंस-गवेल्ल-दासी-दास-कम्मकरपोहसातो अपडिविरया जावजीवाए,
 सव्वातो कय-विहय-मास-उदमाम-रुवणसंववहारानो अपडिविरया जावजीवाए, हिरण-मुवण्ण-
 घण-धन-मणि-भोतिय-संख-सिलप्पवालाओ अपडिविरया जावजीवाए, सव्वाओ वूडुल-
 कूडमागाओ अपडिविरया, सव्वाओ आरंभसमारभाओ अपडिविरया, सव्वाओ करण-
 धारावणाओ अपडिविरया, सव्वातो पयण-पयावणाओ अपडिविरया, सव्वातो कोट्ठण-पिट्ठणातो
 तज्जण-तालण-बंध बहुपरिकिटेसाओ अपडिविरता जावजीवाए, जे थावणे तहप्पगारे सावजा
 अवोधिभा कम्मता कम्मंति पराणपरिआवणकटा कज्जति ततो वि अ ण अपडिविरता जावजीवाए,
 से जहानामए केइ पुरिसे कल-मनूर-तिल-मुग्ग-मास-निष्काव-चण-[चण-नारित अन्थान्तरे]
 कुल्ल-भालिसंद-पलिसंध-जव एमाइएहि अजते कूरे मिच्छादंडं पंडेजइ, एवमेव तहप्पगारे
 पुरिसजाते तितिरि-बह्व-जावय-कपोत-कपिजल-मिय-महिम-वराइ-माह-गोध-कुम्म-
 विरीमवादिएहि अजते कूरे मिच्छादंडं पंडेजइ, जा वि य से वाहिरिया परिसा भवति, तं दासे ति
 वा पेसे ति वा मणए ति वा भाइं ति वा कम्मारेए (कम्मारे-प्र०) ति वा भोगपुरिसे ति वा, तेसिं
 पि य णं अण्णयरसि अण्णलुसंगंसि अण्णरांसि सयमेव गहयं दंडं वतेति, तंजहा-इम दंडेइ,
 इमं मुंडेइ, इमं तजेध, इमं तालेध, इमं अंडुवधणं करेइ, इमं नियलवधणं करेइ, इमं हडिधणं
 करेइ, इमं चारणवधणं करेइ, इमं नियलजुयलसुकोडियमोडितं करेइ, इमं इयच्छिजय करेइ, इमं
 पादच्छिजय करेइ, इमं कज्ज० इमं नक० इमं उट्ठ० इमं सीसच्छिजयं करेइ, इमं मुख० इमं वेय०
 इमं हितओपाटियं (हियउपाटियं-प्र०) करेइ, एवं नयण-दसण-वयण-जिक्कउपाटियं करेइ,
 इमं ओलंवेतं करेइ, इमं पसियय इमं पोलिततं, सल्लइतयं, इमं सल्लामिअ, इमं खारवतियं करेइ,
 इमं दम्मवतिय इमं सीहपुच्छतियं, इमं वणधनुच्छतियं, इमं कडमिगदहइयं, इमं वाकिणिमंखाविततं,
 इमं भतपाणनिहइय, इमं जावजीववंधणं करेइ, इमं अज्जतरेणं अनुमेणं कुमारेणं मारेइ, जा वि य
 से अर्भितरिया परिसा भवति तंजहा-माता ति वा पिता ति वा भाया इ वा भगिणी ति वा
 भजा ति वा पूया ति वा मुण्हा ति वा तेसिं पि य णं अण्णयरसि अण्णलुसंगंसि अवराइसि
 सयमेव गहयं दंडं वतेति, तंजहा-सीतोदणंसि कायं तो(ओ)वेलिआ भवति, उणिणेदगवियडेण
 कायं ओत्तिचिता भवति, अगणिक्कायेण कायं ओडहिता भवति, जोतेण वा नेणेण वा नेणेण
 वा वसेण वा छिवाहीए वा लताए वा पासाइ उल्लहिता भवति, ढंडेण वा अट्ठीण वा मुट्ठीण वा
 छेत्थएण वा क्खालेण वा कायं आउडिता (आउडिता-प्र०) भवति, तहप्पगारे पुरिसजाते
 सवममाणे दुमणा भवति, तहप्पगारे पुरिसजाए विप्पवसमाणे कुमणा भवति, तहप्पगारे
 पुरिसजाए दम्मसाी दंडणए दंडुपुरक्खडे अहिए अस्सिं सोयंसि अहिए परंसि सोयसि,
 [धंजलणे बोद्धे पिट्ठीमेसिते यावि भवति-बुध्यनुसारेण] से दुक्खेन्ति ते सोयंति एवं जूरंति
 तपेति पिंति परितपंति । ते दुक्खणसोयणद्धरणतिप्पणपिट्ठणपरितपणवहवधपरिकिटेसाओ
 अपडिविरया भवन्ति, एवमेव ते इत्थिकामभोगेहि मुच्छिता गिद्धा गदिया अज्जोववजा
 जाव वासाई चउपंचमाई छइसमाणि वा अप्पतरो वा भुज्जतरो वा वालं भुज्जिता भोगभोगाए
 पणविता वेरायतणाई सचिणिता बहुइ पावाइं कम्माई उसअ सभारकडेण कम्मुणा से जहा-
 नामए अयगोले ति वा सिलगोले इ वा उदयसि पक्खिते समणे उदगतलमनिवतिता अहे
 धणितलपतिट्ठणे भवति, एवमेव तहप्पगारे पुरिमजाए वज्जबहुले धुण्णबहुले परबहुले
 वेरबहुले दम-नियदि-अयसबहुले अप्पत्तिबहुले उस्सणं तसपाणपाटी कालमासे कालं
 केव्वा धणितलमनिवतिता अहे धरगतत्तपतिट्ठणे भवति । ते ण नरणा अतो वहा वाहि

गारे पुरिसनाते तित्तिर-वट्टग-लावग-कवोत-कविजल-मिय-महिस-वाइ-मद-
कुम्भ-सिरीसिवमादिणहिं अयते कूरे मिच्छादंडं पंडंजति ।

जा वि य से चाहिरिया परिसा भवति, तंजहा-दासे'ति वा पेमे नि वा मर
ति वा भाहले ति वा कम्मकैरए ति वा मोगपुरिसे ति वा तेसिं पि य मं अवगंति
५. अहान्तेहुसगंसि अवराहंसि सयमेव गैरुयं दंडं निव्यत्तेइ, तंजहा-इमं ईइइ.
इमं मुंडेह, इमं तजेह, इमं तालेह, इमं अंदुयबंधणं करेह, इमं नियत्तबंधणं करेह,
इमं दडिबंधणं करेह, इमं चारगबंधणं करेह, इमं नियत्तयत्तमं सोडिबंधणं करेह,
इमं हन्थेच्छिण्णयं करेह, इमं पायच्छिण्णयं करेह, \triangle इमं कायच्छिण्णयं
करेह, इमं मीम मुहच्छिण्णयं करेह, इमं नर-उद्धच्छिण्णयं करेह, "वेगन्ड [छिण्णयं

[illegible]

करेह,] दियपुष्पाडियं करेह, इमं नयपुष्पाडियं करेह, [इमे]
दमपुष्पाडियं करेह, इमं वसपुष्पाडियं करेह, जिन्मुष्पाडियं करेह,
ओलंविनयं करेह, उलंविनयं करेह, धंसियं करेह, धोलियं करेह, सुलाइयं
करेह, सुलभिण्यं करेह, खारवतियं करेह, वम्मवतियं करेह, दम्मवतियं
करेह, सीहपुच्छियं करेह, वसहपुच्छियं कडगिदइयं कागणिमंखावितयं ५

नि मुरओ गलपच्छिद्य, मासच्छिद्य नि मय उदरदेय, वडकपच्छिद्य नि उत्तरासहन्त्यायेन
विहारिताः, द्विचच्छिद्य नि उत्तराटितहदया भावृष्टाटितहदया इत्यर्थः" पृ० ८७ ॥

१. करेह नयपुष्पाडियं दमपुष्पाडियं वसपु० जिन्मुष्पाडियं ओलंविनयं उलंविनयं
धंसियं सुलाइयं सुलभिण्यं खारवणि(सि)यं वम्मवतियं सीहपुच्छियं वसहपुच्छियं
दवति(गि)दइयं कागणिमंखावितयं भत्तराणिनिद्वयं वं १ । करेह इमं नयपुष्पाडियं
करेह दमपुष्पाडियं करेह इमे वसपुष्पाडियं करेह जिन्मुष्पाडियं करेह ओलंविनं करेह
उलंविनं करेह धोलियं करेह सुलाइयं करेह भिण्यं करेह खारवतियं करेह वम्मवतियं
करेह दम्मवतियं करेह सीहपुच्छियं करेह वसहपुच्छियं [करेह पु१] कडगिदइयं
कागणिमंखावितयं भत्तराणिनिद्वयं वं १ विना । "ओलं(क-प्र०)विज्जिनि वृत्ते पवत-पदि-
तदिमादीय वा । उत्तंविज्जिनि इति जीवन्तो मारुं [वा-प्र०] । सुलाइयं हृत्ताए ओलंवि-
नयाने मूलं छोद्वेण मुदेण निहातिज्जति । सुलभिण्यो मज्जे सुलाए भिज्जति । सदेणं कपेत्तुं
खोग-खारादीहिं विज्जति । यदा अवकपिज्जति । पारदारिया सीहपुच्छियं, सीहो सीहीए सम
सावलयमओ अचछनि आव रयाभिगाणं दोह वि कइइताण छिण्णोता भवंति (°गेणो भवति-दया०
पु०), एवं कइय पुत्ता छंणं अपणए मुदे छुज्जति । कडएण वेडितुं पनीविज्जिनि कडगिदइयं ।
कागणिमं कागणिमेनाई ये साई मगाइ साविज्जिनि" वृ० । "नयपुष्पाडियं दमपुष्पाडियं
वसपुष्पाडियं... "कागणिमंखावितयं ओलंविनं धंसियं धंसियं धोलंविनं धोलंविनं... "सुलाइ-
यं सुलभिण्यं खारवतियं वम्मवतियं सीहपुच्छियं वसहपुच्छियं" इति औपपातिकसूत्रे
गृ० ३८ । अथ ममवेकवृत्तिरिति व्याख्या— "नयपुष्पाडियं नि उत्तराटितहदयाः....."
कागणिमंखावितयं नि काकणीमांयानि छेदोद्धूतपङ्कगमांयल्लज्जानि, तानि खादितः । उलं(ओलं)-
विनयं नि अवलंविनयं दग्धा वडा(दुहा) गनीदाववहारिताः..... । उलंविनयं नि सदशाखायां
बाहो वडाः । धंसियं नि पयिनायन्दनमिव दण्डि । धोलंविनयं नि धोलितया दधिपट इव पट इव
वा । "सुलाइयं नि सुलाचित्तयाः सुल्लिख्योताः । सुलभिण्यं नि मस्तकोपरि निर्गतल्लिखाः ।
खारवतियं नि धारेण धारे वा" वर्तिता इति वारिताः, तत्र छिप्ता इत्यर्थः, धारपात्रं वा कृताः
खारवात्रिणः, नं ओत्रताः तस्य वाट्टपात्राणां नीना इत्यर्थः । वम्मवतियं नि वोरंण सह इति
कारिताः वरंणवति वा, तेन वडा इत्यर्थः, उत्तराटितहदया वा । सीहपुच्छियं नि इह
पुच्छयन्दनं मेहनं विवक्षितम् उपचारम्, ततः सीहपुच्छं कृतं सेवार्थं वा येषां ते मिहपुच्छिताः,
त एव मिहपुच्छितकाः, मिहस्य हि पैपुनाल्लिख्यस्यापार्कण्यात् कदाचिद् मेहनं नुदयति, एवं
ये वचिदपारे गजपुणैस्तुटितमेहनाः क्षिन्ते ते मिहपुच्छितका अपदिदयन्त इति, अथवा
कदाचित्ततः पुत्रप्रेतं यावद् येषां वरं उक्त्यर्थं मिहपुच्छाकारं नियते ते तथोच्यन्त इति ।
वसहपुच्छियं नि दवाभि-दानालः, तेन ये दधारते तथोच्यन्ते" इति औपपातिकसूत्रेणैव
पृ० ८९-९० ॥

साश्चहुले अयसपहुले उरस्सणं तसपाणघाती कालमासे कालं किञ्चा धरणितल-
मतिर्वित्ता अहे णरगतलपतिट्ठाणं भवति ।

'ते णं णरगा अंतो वट्ठां पाहिं चउरंसा अहे खुरप्पसंजणसंठिता' गिबंधकारतमसा
ववगपगह-चंद-सूर-नरखत्त-त्रोतिसपहा भेद-वसा-मंम-रुहिर-पूयपडलंचिकरस-
लित्तणुलेवणतला अंसुई वीसा परमदुग्गिगंधा कांऊअगणिवण्णामा कक्खुडफासा ५

अणत्तिवदंभविदिमादिबहुले सं १ ॥ २०. निचइव' ख २ पा० पु २ ला० सं० ॥

१. उस्सण्णप' सं १ विना । उरप्पणं तगाती कालमासे ख १ ॥ २. चंदित्ता सं १ ॥

३. इह आरब्ध 'णरप्पु वेदणाभो' इतिवदन्तः पाठः प्रज्ञापनामूत्रेऽपि द्वितीये वदे वर्तते, तस्य
तत्र व्याख्या—“ते णं नरकावासा” इत्यादि, ते नरकावासाश्चतुरशीनित्युपपन्नाः सर्वेऽपि
प्रत्येकमन्ताः—अथभागे [इत्याः] वृणद्धाता, बहिर्भागे चतुरसा—चतुरसावासा, इदं च
पीडोपरिर्बर्त्तनं मय्यमागमधिकृत्य प्रोच्यते, सचलपीडापयेत्या स्वादिवाप्रविष्टा वृण-उच्य चतुरस्र-
संस्थाना, पुण्यवर्णीभ्यु मानासंस्थानाः प्रविष्टाभ्याः, “अहे सूरप्पसंजणसंठिता” इति अथो-
भूमितले सूरप्पस्येव प्रहण्यवितोष्य च सूरयानम्—आहारविशेषरतीक्ष्णतालमुणस्तेन
संदिष्टा, तथाहि—तेषु नरकावासेषु भूमितले मय्यनरवाभावनः शक्तिरिति वाद्ये न्यस्यमानेषु शर-
मात्रसंस्पर्शेऽपि सूरपेवेव पादाः कृत्यन्ते, “गिबंधदारतमसा” इति तमगा नित्यान्धकारा, उद्योता-
भावो यममं तदिह तम उच्यते, तेन तमगा नित्यं सर्वकालमन्धकारा, तत्रापवरकादिष्वपि
तमोऽन्धकारोऽस्ति केवलं बहिः सूर्यप्रकाशे मन्दतमो भवति, नरकेषु तु तीर्थक्षेत्रमदीयादिकाल-
व्यतिरेकेणान्यथा सर्वकालमयुद्गोचरेऽस्तस्याप्यभावो व्यात्यन्धस्येव मेघच्छन्नकालार्धरात्र इवातीव
बहुलवरो वर्तते तत्र उक्तं तमगा नित्यान्धकारा, तमश्च तत्र सदाऽवस्थितं, उद्योतवारिणाम-
संभवान्, तथा चाह—“ववगपगहचंदसूरनरखत्तत्रोतिसपहा”, अथगण—परिघटो ब्रह्मचन्द्र-
सूर्यनक्षत्ररूपणाम्, उपलक्षणमेतत् तारावृणानां च, उज्जोतिरकार्या ण्या—मार्गो येभ्यस्ते
व्यक्तमब्रह्मचन्द्रसूर्यनक्षत्रयोनिरुच्यताः, तथा “मेववरापूयधिरमासचिन्तितालित्तणुलेवणतला”
इति स्वभावसंप्रज्ञेर्मोदोव्याप्तिरधिरमासैर्व्यतिरिक्तः—वर्द्धमं तेन लित्तम्—उपदिग्धमनुलेषनेन
—गहृद् गिरास्य पुनं पुनरालेपनेन तर्क—भूमिका येषां ते मोदोव्याप्तिरधिरमासचिन्तिता-
लित्तानुलेपनताः, अत्र एवानुचयः—अपवित्रा बीभत्सा दग्निऽप्यतितुणुज्योत्पन्नं, क्वचिद्
“वीया” इति पाठः, तत्र विद्या—आमगन्धिकाः परमदुग्गिगन्धा मृत्तगवादिब्रह्मेवरेभ्योऽप्यलीषा-
निट्ठुरमिगन्धाः । “काउअगणिवण्णामा” इति सोहे धम्यमाने मादक् कपोनो बहुकृष्णरूपोऽ-
भेर्वेनं, किमुक्तं भवति—आरक्षी बहुकृष्णवर्णभूता अग्निज्वाला चित्तिर्गच्छतीति सादृश्याभा-
आकारो येषां ते कपोनादिकर्णाभाः धम्यमानलोहामिज्वालावल्पा इति भाव, मारुतोत्पत्तिर्यान-
व्यतिरेकेणान्यत्र सर्वत्राप्युष्णरूपरत्न । एतच्च पट-सप्तमट्ठ्वीवर्जमवशेषम्, तथाच वक्ष्यन्ति—
“नवरं छट्ठ तत्तमीय णं काउअगणिवण्णामा न भवंति” । तथा कर्त्तव्यं अनिदु-सहोऽसिपयस्येव
स्पर्शो येषु ते कर्त्तव्यस्पर्श, अत एव पुरदिवासा इति दु खेनाप्यात्मन्येव सहन्ते दुरप्यासा, अशुभा
दर्शनो नरका, तथा गन्ध-रस-स्पर्शान्देरशुभा अनीवासात्तस्या नरकेषु वेदनाः” इति प्रज्ञापना-
सूत्रस्य मूलपरिगिरिविचित्तायां वृत्तौ पृ० ८० ॥ ४. बहिं सं १ ॥ ५. सूरप्प' सं २ पु २ ।
सुदुग्गसंजणसंठिता ख १ ॥ ६. “गिबंधकारा...तमसा” सू० । “नित्यान्धतमसा, क्वचिद्
पाठो नित्यान्धकारतमसाः” शी० ॥ ७. “विषखळ” सं २ । “विषखळ” पु १ सु० ॥

यावऽण्णे तदण्णारा सावजा भोदिया कम्मता पराणपरितावणकरा कैजंति
तैतो वि पडिबिरता जावजीवाण् ।

मे जहानाम् अणगारा भगवंतो इरियासमिता भासासमिता एसणाममिता आयाण-
भंडमत्तणिस्खेवणाममिता उचार-पासवण-खेट-सिंघाण-जलपारिद्धावणियासमिता
मगसमिता वंदममिता कायसमिता मगगुता वंदगुता कायगुता गुता गुत्तिदिया ५
गुतवंभचारी अकोहा अमाणा अमाया अलोमा सेना पसंता उवसंता परिणिखुडा
अणासया अगंथा 'डिन्नसंता निरुवलेवा कंसपाई व मुक्ताया, संखा इव 'भिरंगणा,
'जीवो इव अप्पडिह्यगती, गगणतलं पि व निरालंयणा, बौसुखि अपडिबद्धा,
सारदमल्लिं व मुद्धदियया, पुक्खरपतं व निरुवलेवा, कुम्भो इव गुत्तिदिया,
विहग इव विष्णुमुक्का, खंगविमाणं व एगजाया, भोरंडपक्खी व अप्पमत्ता, १०
कुंजरो इव सौंडीग, वसभो इव ओतत्थामा, सीहो इव दुद्धरिमा, मंदरो इव
अप्पकंभा, सागरो इव गंभीग, चंदो इव सोमेल्लेमा, सूरं इव दित्ततेया, जव्वेणगं
व जातरूवा, वसुंधरा इव सच्चपासविसद्धा, सुहुतहुयासणो विव तंयसा जलंता ।

१. अकोहिमा सं ११ तुलना—पृ० १७७ प० ९॥ २. विमल्लि सं १॥ ३. सरो पडि^०
सं २॥ ४. 'वंतो रिता' सं १॥ इत आरभ्य औपपातिकमुद्देशि [मृ० १७] समानप्रायेऽयं
पात्रो व्याख्यया सह तत्र द्रष्टव्यः ॥ ५. 'परिद्धावणियासमिता' सं १॥ तुलना मृ० ७७७ ।
“अनगारा भगवन्तो भवन्तीति, ते पयभिः समितिभिः समिताः, एवमित्युपपदर्थेन,
औपपातिकम् आचाराङ्गम्बन्धि प्रथममुपाहृतम्, तत्र साउगुणः प्रबन्धेन व्याख्यन्ते, तदिहापि
सत्तेन प्रयेन द्रष्टव्यमित्यनिदेशः यावद् धूनमरणीय केस-दमधु-लोम-नन्दादिकं वैस्ते तथा”
शी० । एवं च शी० अनुगारेण इतः परं मगसमिता इत्यादिपाठस्थाने एवं जहोववाइए जाव
धूनकेयमसुरोमनहा इति पाठः शी० सम्मतो भानि । औपपातिकमुद्देशे [मृ० १९] पाठोऽयं
द्रष्टव्यः । “धुयकेयमसुलोम नि कवचिद् ददवते, तत्र धुनानि निप्रविर्कर्मन्वा ह्यपयनि केस-
दमधु-रोमाणि—येन स तथा” इति औपपातिकवृत्तौ पृ० ४० ॥ ६. वड्यम सं २ ।
वयपं पा० पु १, २, ला० सं० मु० । वलियं सं १॥ ७. वतिगुणा सं १ । वयगुणा
मु० ॥ ८. गुत्तिदिया सं १ । “गुता सर्वथा गुपत्या, गुत्तिदिय नि क्षन्दादिषु राणादिरहिता
इत्यर्थः, अपवा गुणगुणितय ति गुनानि क्षन्दादिषु राणादिनिरोधाद् अगुपानि च आगमश्रवणे-
र्गोमिन्यादिषु अनिरोधादिन्द्रियाणि येषां ते” इति औपपातिकमुद्देशौ पृ० ३५ । इत्यता
पृ० १६३ डि० १८॥ ९. छिण्णयोगा सं १ मु० विना । इत्यताम् भाषा० पृ० २७४ डि० ७॥
१०. 'पाडी तिव स १॥ ११. गिरंजणा सं १ विना ॥ १२. जीव इव सं १ विना ॥ १३. वाड
इव पु १॥ १४. गुत्तिदिया सं १॥ १५. खंगवि' मु० । “सत जीवः, तस्य विप्रायं
भूतं तदेकमेव भवति, सद्देकवान् एवभूतो १५. स्थानाङ्गमुद्देशौ
पृ० ४६४ ॥ १६. भोरंडपक्खी पा० सं ३, पु १ ५
१७. विव पा० सं २ पु २ ॥ १८. जातयामा सं
२०. लेमा सं १॥ २१. 'कचगा' सं २ पु १ ।

दुरंधियाया अमुमा नरगा, अमुमा नरणु वेदनाभो. नो चेव नं नरणु 'नेद' न
निरायेनि वा पण्ययेनि वा मोयं वा रतिं वा भित्तिं वा मतिं वा उवमंति, ते
नं तस्य उज्जलं विपुलं पगाढं कडुयं कससं चंडं दुस्सं दुग्गं तिच्चं दुग्गिच्चं
निरयवेदणं पणुभनमाणा विहरंति ।

५. से जहागमने रुक्खे मिया पचवतगे जाने मूले छिन्ने अगगे गरुा जगे
निजं जतो विसमं जतो दुग्गं ततो पवडति, एवामेव तहर्णगारे पुरिसजाने
गन्मातो गन्मं, जम्मातो जम्मं, माराओ मारं, नरगातो नरगं, दुस्सातो दुस्सं,
दादिणगामिणं नेरइए कण्हपेक्खिए आगमिस्साणं दुल्लभंवादिए यावि भवति, एव
ठाणे अणारिए अकेवले जाव असज्जदुक्खसप्पहीणमगगे एगंतमिच्छे अमाह ।
१०. पदमस्स ठाणस्स अधम्मपक्खस्स विमंगे एवमादिहे ।

७१४. अहावरे दोवस्स ठाणस्स धम्मपक्खस्स विमंगे एवमादिजइ-इह खठ
पार्श्वं वा ४ संतंगतिया मणुस्सा भवन्ति, तंजहा-अणारंमा अपरिग्गहा ४
धम्ममाणुया धम्मिद्धा जाव धम्मेणं चेव चित्तिं कप्पेमाणा विहरंति, सुंसील सु
सुण्डियाणंदो सुसाह संव्वातो पाणातिवायातो पडिविरता जावजीवाए जाव

८. अमुतो सं १ सु० विना ॥ ९. विस्सा सं १ ॥ १०. प्रतिपु पाठाः-काडमयं सं १
कण्हा भगं सं १ विना । "काड किण्ण अगणि० लोहे धम्ममाणे कालिदा अगणिज्जात्ता लिं
तारितो तेहि वण्णो" सू० । "कृष्णाग्निवणामो रूपतः" शी० । प्रहावनायूने दसाधुररुक्खे
१. "दियामाय १ ॥ २. नेरतिया निइवंति पणलोवंति वा सं १ ॥ ३. पा० विना-रतिं लोवे
वा रतिं वा सं १ । सोप वा रतिं वा पु १ । सोप वा रतिं वा पु २ । सपं वा रतिं वा सं १
सा० सं० । पुई वा रतिं वा सु० । दसाधुररुक्खेडि सुत्ति वा रतिं वा इति पाठः ॥
४. तथा सं १ ॥ ५. विडलं सं १ विना ॥ ६. दुग्गं नाति सं १ ॥ ७. नेरइए बेवणं वा
सं २ सा० सं० । नेरइया बेवणं पु १ सु० । "नरणु नेरइया निरयवेयं" इति दण
धुररुक्खे पाठः ॥ ८. "नामए सु० ॥ ९. "पवडति सं १ ॥ १०. "ए तेव ए कण्हं" सं १ ॥
११. "विमने पा० सं २ पु २ सा० सं० ॥ १२. "ओदि यावि भं" सं १ । "ओदिण
वि भं" सं २ सं० । "ओदिवाए यावि भं" पु १ । जाव दुल्लभंवादिए सू० । हरयतां सु० ५१०
पु० १०१ ५० १ डि० २ ॥ १३. जवनी सं १ ॥ १४. सू० सु० विना-गतिमा सं १, २ ।
पाइया सं १ विना ॥ १५. धम्ममाणुया सं १ सु० । हरयतां सु० ५११ पु० १०६ ५० १
डि० १ ॥ १६. मुरगिया सं १ ॥ १७. सं १ विना-वा मुरगहू सं २ पा० पु १
सा० । "वा साहू पु १ सु० । "मुवापवः" शी० । हरयतां पु० १०६ ५० ५, पु० १००
५० ७ ॥ १८. कण्णो सं १ । सव्वानो पाणातिवायातो पडिविरता जावजीवाए जे जावः जे
सव्वणारा सू० ॥

यावज्जणे तद्वपारा सावन्ना अंभोदिया कम्मन्ता परपाणपरितावगकरा कैज्जंति
तैतो वि पडिविरता जावजीवाए ।

मे अहानामए अणगारा भगवन्तो इरियासमिता मासासमिता एमणासमिता आयाण-
भंडमत्तणिकखेयणासमिता उच्चार-पासवग-खेल-सिंघाण-जहवारिद्वयणियासमिता ५
मगसमिता वेदसमिता कायसमिता मगगुत्ता वेदगुत्ता कायगुत्ता गुत्ता गुत्तिदिया
गुत्तपमचारी अकोहा अमाणा अमाया अटोमा संना पसन्ता उवसन्ता परिणिब्बुडा
अणामवा अगंथा 'छिन्नसोता निम्बलेवा कंसपोई व मुक्कन्ताया, संखो इव 'पिरंगणा,
'जीवो इव अपण्डिहयगती, गगणतलं पि व निगलंषणा, वीसुरिव अपडिपद्धा,
सारदसलिलं व सुद्धदियया, पुम्भरपत्तं व निम्बलेवा, कुम्भो इव गुत्तिदिया,
विहग इव विष्णुक्का, खिगविसाणं व एगजाया, भोरंडपक्खी व अप्पमत्ता, १०
कुंवरगे इव सोदीग, यमभो इव जेतियामा, सीहो इव दुद्धरिमा, मंदरो इव
अप्पकंसा, सागरो इव गंभीरा, चंदो इव सोमंलेमा, सरो इव दित्तयेया, जचकैणगं
व जातरूवा, वमुंधरा इव सव्यफासविसहा, सुंहुतहुपासणो विव तेयसा जलन्ता ।

१. अंभोदिया ख १ । नुलना—पृ० १७५ पं० ९ ॥ २. विज्जति खं १ ॥ ३. ततो पडि°
सं २ ॥ ४. 'वंतो रिवा' सं १ । इत आरब्ध औपपत्तिकमूत्रेऽपि [मृ० १७] समानशब्दोऽयं
पात्रो व्याख्येया सह तत्र द्रव्यः ॥ ५. 'परिद्वारिणियासमिता' सं १ । नुलना सू० ७०७ ।
“अनगारा भगवन्तो भवन्तीति, ते पद्मभिः समितिभिः समिताः, एवमित्युपदर्शने,
औपपत्तिकम् आचारात्रगम्यन्धि प्रथममुपागमू, तत्र साधुणाः प्रबन्धेन व्याख्येयं, तदिहापि
तेनैव शब्देन द्रव्यमित्यतिदेशः जावद् धूलमपनीन केन दम्भु-सोम-नमादिक येस्ते तथा”
शी० । एवं च शी० अनुगारेण इतः परं मगसमिता इत्यादिपाठस्याने एवं जहोववाइए जाव
पुत्रेयमसंमुगमनहा इति पाठः शी० सम्मनो भाति । औपपत्तिकमूत्रे [मृ० १९] पाठोऽयं
द्रव्यः । “पुत्रेयमसंमुलोम नि क्वचिद् द्रव्यते, तत्र पुनानि निःप्रतिकर्मन्वा त्यनानि केच-
दम्भु-रोमाणि...देन म तथा” इति औपपत्तिकमूत्रणौ पृ० ४० ॥ ६. वदयमं ख २ ।
वदयमं पा० पु १, २, ला० सं० मु० । वदियं खं १ ॥ ७. वनिगुत्ता खं १ । वयगुत्ता
मु० ॥ ८. गुत्तिदिया खं १ । “गुत्ता सर्वेषां गुत्तत्वात्, गुत्तिदियं ति शब्दादिषु रागादिरेहिता
इत्यर्थः, अथा गुत्तागुत्तिदयं नि गुत्तानि शब्दादिषु रागादिनिरोधाद् अगुत्तानि च आगमशब्दे-
योगमित्यादिषु अनिरोधादिन्द्रियाणि येषां ते” इति औपपत्तिकमूत्रणौ पृ० ३५ । इत्यतो
पृ० १६३ टि० १८ ॥ ९. छिन्नसोता सं १ मु० विना । इत्यसाम् भावा० पृ० २७४ टि० ७ ॥
१०. “पायी तिव खं १ ॥ ११. गिरंजया खं १ विना ॥ १२. जीव इव खं १ विना ॥ १३. वाड
इव पु १ ॥ १४. गुत्तिदिया सं १ ॥ १५. सुगिग्गिं मु० । “सत्र आटव्यो जीवः, तस्मै विधानं
युक्तं तदेकमेव भवति, तद्वदेकजान एकभूतो रागादिगहावकैरुत्थान्” इति स्थानात्तमूत्रणौ
पृ० ४६४ ॥ १६. भारंडपक्खी पा० सं २ पु १ सं० । स्थानात्तमूत्रणौ भारण्डशब्दः ॥
१७. विव पा० ख २ पु २ ॥ १८. जाययामा सं १ मु० विना ॥ १९. ‘री तिव खं १ ॥
२०. खेय्या सं १ ॥ २१. ‘कंचगां खं २ पु १ ॥ २२. सुंहुतहुपायां खं २ ॥

[illegible]

अपुट्टलभिया भिक्खलाभिया अभिक्खलाभिया अण्णातचरगा अन्न-
गिलातचरगा ओवणिहिता संखादत्तिया परिमितपिडवातिया सुद्धेसणिया
अंताहारा पंताहारा अरमाहारा विरसाहारा लूहाहारा तुच्छाहारा अंतजीवी
पंतजीवी पुंरिमड्डिया आयंविळिया निव्विगतिया अमज्ज-मंसासिणो णो गियाम-
रंसमोई ठाणादीता पैडिमट्टादी जेसज्जिया वीरोसणिया दंडायंतिया लगंडसोईणो
आयावणा अवाउडा अकंडुया अणिदुद्धा धुतकेमं-मंसु-रोम-नहा सव्वगायपडिकम्म-
विण्मुक्खा चिट्ठंति ।

“ते णं एतेणं विहारेणं विहरमाणा बहूइं वासाइं सामण्णपरियागं पाउणंति,
बहूइं वासाइं सामण्णपरियागं पाउणित्ता आवाहंसि उप्पण्णंसि वा अणुप्पण्णंसि
वा बहूइं भत्ताइं पैक्खत्ताइंति, [बहूइं भत्ताइं] पक्खित्ता बहूइं भत्ताइं अणसणाए १०
छेदंति, बहूणि [भत्ताइं] अणसणाए छेदेत्ता जस्सट्टाए कीरति नग्गभावे गुंडभावे
अण्णहाणो अंतवणो अउत्तए अणोवाहणए भूमिसेज्जा फैल्लसेज्जा कट्ठसेज्जा

१. भिक्खुं सं १ मु० विना । “भिक्खलाभियं ति मित्रेव भिक्षा, तुच्छमविज्ञानं वा, तस्माभो
प्राप्तया यस्यास्ति स भिक्षालाभिकः, अभिक्खलाभियं ति उक्तविपर्ययान्” इति औपपातिक-
सूत्रवृत्तौ पृ० ३९ ॥ २. अण्णातरचरगा ख १ ॥ ३. अण्णादल्लोचरगा ख २ पु २ ला० सं० ।
अण्णाश्लयचरगा पु १ । दस्यताम्—आवा० सू० ३१२ टि० ६ । “अण्णगिलायप्पं ति अन्न
भोजनं विना ग्लायति अन्नग्लायकः स चाभिप्रवृद्धिशेषान् प्राप्तरेव दोषाच्चमुगिति” इति
औपपातिकसूत्रवृत्तौ पृ० ३९ ॥ ४. उवं ला० विना । “ओवणिहिप्पं ति उपनिहितं यथा
कयन्निव प्रत्यावलीभूतं, तेन चरति यः स औपनिहितिकः, उपनिधिना वा चरतीत्यौपनिधिकः”
इति औपपातिकसूत्रवृत्तौ पृ० ३९ ॥ ५. वाइवा ख १ विना । “परिमितपिण्डपातं... यस्यास्ति
न तया” इति औपपातिकसूत्रवृत्तौ पृ० ३९ ॥ ६. “रा विरसाहारा आयंविळिया निव्विहया
खं १ ॥ ७. आयंविळिया पुंरिमड्डिया पु १, २ ला० सं० ॥ ८. निव्वित्ता ला० सं० ॥
९. नात्तामरसं खं २ । नो नित्तामरसं पा० पु २ ला० सं० । न नित्तामरसं पु १ ॥
१०. “स्मदोत्री जेसज्जिता खं १ ॥ ११. ठाणाइया पडिमट्टाणाइया उक्कडुआसणिया जेसज्जिया
मु० । “ठाणाइप्पं ति स्थानं कायोत्सर्गः, समतिगच्छति करोतीति स्थानादिगः... पडिमट्टाद
ति प्रतिमा भान्निः।यादयः” इति औपपातिकसूत्रवृत्तौ पृ० ४० ॥ १२. पडिमट्टादी इति प्रतिपु
पाठः, दस्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ १३. “णित्रा ख २ पा० ॥ १४. “नित्रा ख १ मु० विना ॥
१५. “सातिणो खं १ ॥ १६. अवाउडा अगत्तया अकं खं १ विना ॥ १७. “मंसं खं १
मु० विना ॥ १८. सव्व[गा]नपडिं ख १ ॥ १९. एतेणं एतेणं खं १ पु १ मु० विना ॥
२०. बहू २ आवां पु १, २ ला० सं० पा० । बहू २ चा आवां खं १ ॥ २१. पक्खित्ता
पक्खत्ताइया मु० । इत्थल्लिखितप्रतिपु पाठः—पक्खत्ताइंति सा बहूइं भत्ताइं अणसणाइं
छेदंति छेप्पं २ जस्सट्टाए खं १ । पक्खित्ता बहूइं वापाइं अणसणाए छेदंति

७२२ सुयं मे आउसंतेणं भगवता एवमकलातं-इह खलु आहारपरिणा नाम
अज्जयणे, तस्स णं अयमट्ठे-इह खलु पाईणं वा ४ संघातो सञ्जावन्ति सेयंवि
चत्तारि धीयकाया एवमादिज्जन्ति, तंजहा-अग्गेवीया मूलेवीया पोरवीया संघवीया।

७२३ [१] तेति च णं अट्ठाधीएणं अट्ठावगामेणं इह एगतिया सता पुढवि-
जोणिया पुढविस्संभवा पुढविचक्रमां तज्जोणिया तस्संभवा तच्चक्रमा कम्मोवणा कम्म-
जियाणेणं तेत्थवकम्म(चक्रमा) णाणाविहजोणियासु पुढवीसु रुक्खत्ताए विउट्ठंति ।

[illegible]

ते जीवा तांसि पाणाविहजोणियाणं पुढवीणं सिणेहमाहारेंति, ते जीवा आहारेंति पुढविसरीरं आउसरीरं तेउसरीरं वाउसरीरं वणस्सतिसरीरं नोणाविहाणं तस-यावराणं पोणाणं सरीरं अचित्तं कुब्बंति, परिविद्धत्थं तं सरीरगं पुव्वाहारियं तेषाहारियं विपरिणयं सारूविकडं संतं ॐ सव्वप्पणताए आहारे(रं ?)ति ॥ १ ॥ अवरे वि य णं "तेसि पुढविजोणियाणं रुक्खाणं सरीरा नाणावण्णा नाणागंधा नाणारसा ५ नाणाफासा नाणासंठाणसंठिया नाणाविहसरीरपोगलविउव्विता ते जीवा कम्मोववण्णगा भवंतीति मक्खायं ।

[२] अंहावरं पुँरक्खातं—इहेगँतिया सत्ता रुक्खजोणिया रुक्खसंभवा रँक्खवक्कमा तज्जोणिया तस्संभवा तँवक्कमा कम्मोवगा कम्मनिदाणेणं तँरथवक्कमा

मन्तरेण न शरीरोत्पत्तिः भवतीत्यत उच्यते—कम्मणिद्वारेण तथ्यवक्कमा" चू० । अस्मिन्प्रध्वसने पाठोऽयं पुनः पुनः समायति, 'तथ्यवक्कमा' इति 'तथ्यवक्कमा' इति 'तथ्यवक्कम्म' इति वा पाठस्तत्र तत्र दृश्यते खं १ मु० विना, खं १ मध्ये प्रायः 'तथ्य बुक्कमा' इति क्वचिच्च 'तथ्य बुक्कम्म' [सू० ७२४ [३]] इति पाठो दृश्यते । अत्र शी० वृत्तिकृता "तत्र" ...व्युत्क्रमा, समागताः सन्तः" इति व्याख्या कृता, अग्रे तु [सू० ७२८ म-ये] "तथोत्पत्तिस्वान उपक्रम्य आगत्य" इति, [सू० ७३९ म-ये तु] "तत्र तस्मिन् वातयोनिकेऽप्याये व्युत्क्रम्य आगत्य" इति व्याख्या कृता ॥ १. तेसि चू० शी० विना । "तासि सिणेहं.....सिणेहो णाम सरीरसारे, त आपिबवि" चू० । "तासो पृथिवीनां स्नेहं स्निग्धमावसाददते" शी० । दृश्यतां सू० ७४५, तत्र 'तेसि..... पुढवीणं' इति पाठोऽस्ति ॥ २. "पुढविसरीरं जाव सरीरमज्झिक्कटं आउक्कायं पितेउ वाउ.....वणम्मति" चू० ॥ ३. वणप्पकम्मं खं १ ॥ ४. "नागाजुनीयास्तु—अवरं च णं असंबद्धं पुढविसरीरं जाव पाणाविधानं तपथावराण अचित्तं मुक्खति" चू० ॥ ५. पाणाणं नास्ति खं १ मु० विना ॥ ६. सरीरं खं १ विना । "परिविद्धत्थं नि प्राक्तनेन जीवेन मुक्कम्, पुव्वाहारियं नि खं सरीरगं.....तथाहारियं विपरिणतं" चू० ॥ ७. उत्राहा? खं १ मु० विना ॥ ८. विप्परि? खं १ ॥ ९. सारूवियकडं ख २ मु० ॥ ॐ एतदन्नगंत-पाठो नास्ति चू० विना । "सारूविकडं ति समानम्बकडं सारूविकडं, वृक्षत्वेन परिणामितमित्यर्थः, सव्वप्पणताए आहारेति । नागाजुनीयास्तु एव सम्प्रतिपत्ताः—अवरं च णं, वतरे? संबद्धमसंबद्ध वा, जो पुढविवाद्यसरीरेहिं तस्यापि निभोगसंश्लेष इत्यर्थः, तेसि तप्पट्टमनाए भिणेहमाहारयति, असंबद्धं पुण नं पावतो पुढविसरीरं वा, ते पुण पण्णत्ती आलावगा वि भणंति तेसि पुराणवण-गुणे गंपरते" चू० । "स्वरूपतां नीने राए तन्मयतां प्रतिपन्ते" शी० । दृश्यतां सू० १९६ पं० ५ ॥ १०. तेसि नाणाविहजोणियाणं खं १ मु० विना ॥ ११. आहा? पं २ पु १ ॥ १२. पुव्वक्कसायं ला० पु २ पा० । पक्कसायं खं २ । पुणक्कसायं चूपा० शीपा० ॥ १३. गइणा ख १ मु० विना ॥ १४. रुक्खबुक्कमा खं १ मु० ॥ १५. प्रतिपु पाठा—व्युक्कमा खं १ । तवक्कमा खं २ । तथ्यक्कमा पु २ । तदुवक्कमा खं २ मु० । तवक्कमा नास्ति पा० पु १ ला० । दृश्यतां सू० १९४ पं० ५ ॥ १६. प्रतिपु पाठा—तथ्य बुक्कमा खं १ मु० । तथ्य विक्कम्म ख २ । तथ्य वक्कम्म पा० पु १, २ ला० । तथ्य विक्कमा खं १ । दृश्यतां सू० १९४ पं० ६ ॥

[४] अहावरं पुरस्खायं—इहेगइया सत्ता रुक्खजोणिया रुक्खसंभवा रुक्खवक्कमा तज्जोणिया तस्संभवा तंवक्कमा कम्मोवगा कम्मनिदाणेणं तत्थवक्कमा(मा) रुक्खजोणिएसु रुक्खेसु मूलताए कंदताए खंधत्ताए तयत्ताए सालत्ताए पवालत्ताए पत्तताए पुप्फत्ताए फलताए वीथत्ताए विउट्टंति, ते जीवा तेसिं रुक्खजोणियाणं रुक्खाणं सिणेहमाहारेति, ते जीवा आहारेति पुढविसरीरं आउ० तेउ० वाउ० वणस्मति०, नाणाविहाणं तस-त्थावराणं पाणाणं सरीरं अचित्तं कुव्वंति, परिविद्धत्थं तं सरीराणं जाव सारुक्किडं सत्तं, अवरे वि य णं तेमिं रुक्खजोणियाणं मूलाणं कंद्राणं खंधाणं तपाणं सालाणं पवालाणं जाव वीथाणं सरीरा नाणावग्गा नाणामेवा जाव नाणाविहसरीरपोगलविउध्विया, ते जीवा कम्मोव-धेण्णगा भवंतीति मन्खायं ।

१०

७२४ [१] अहावरं पुरस्खायं—इहेगइया सत्ता रुक्खजोणिया रुक्खसंभवा रुक्खवक्कमा तज्जोणिया तस्संभवा तंवक्कमा कम्मोवगा कम्मनिदाणेणं तत्थवक्कमा रुक्खजोणिएहिं रुक्खेहिं अज्झोरुहत्ताते विउट्टंति, ते जीवा तेसिं रुक्खजोणियाणं रुक्खाणं सिणेहमाहारेति, ते जीवा आहारेति पुढविसरीरं जाव सारुक्कि-

१. प्रतिपु पाठाः—इत्थवक्कमा खं १ मु० । रुक्खवक्कमा(कमा पु १ ला०स०, कमा पा०) खं २ पा० पु १, २ ला० स० ॥ २. तवुक्कमा खं १ । तवुक्कमा मु० । तवक्कमा पा० ॥ ३. पु १ विना—तत्थ वक्क(क पा० पु २ ला०)म्मा खं २ पा० पु २ ला० । तय विक्कमा स० । तत्थ वक्कमा खं १ मु० । इदयतां पृ० १९४ पं० ६ ॥ ४. “इक्खे ति अविशिष्टो वक्को पुनो, सो पुन विनेतिमइ—मूलताए” नू० ॥ ५. रा १ मु० विना—एति पुढविसरीरं आउ० पा० ख २ पु १, २ ला० स० ॥ ६. तेइवगस्सति ख १ । इदयतां पृ० १९६ टि० १६ ॥ ७. षण्णफइ खं २ पा० ॥ ८. इदयतां पृ० १९५ पं० ४, पृ० १९६ पं० ४ ॥ ९. मु० विना प्रतिपु पाठाः—नाणाविह-सरीरपोगला विउट्टिया खं १ । नाणाविहं सरीरं विउट्टिया खं १ विना ॥ १०. “वण्णा खं १ पा० ॥ ११. “वोक्कमा खं १ । “वक्कमा पा० ॥ १२. तवुक्कमा ख १ । तवक्कमा पा० ॥ १३. पु १ विना—तत्थ वक्कमा खं १ । तत्थ वक्कमा पा० पु २ स० । तत्थवक्कमा खं २ । तत्थ कमा ख० । इदयतां पृ० १९४ पं० ६ ॥ १४. रुक्खेहिं मारित रा १ पु २ पा० ॥ १५. प्रतिपु पाठाः—अज्झारहत्ताए खं १ मु० । अज्झोरुहत्ताते खं १ मु० विना । इदयतां पृ० १९० पं० ४, ९ । “एवमनयेव भग्या अज्झोरुहेन चत्तारि दंडगा ।” “रुक्खजोणिएसु रुक्खेसु अज्झारहत्ताए, इहं जम्मनि, अद्विय आरुइति नि अज्झारोइहा, इत्थस्स उवरिं अणो रुक्को” नू० । “इत्तेउ” उपरुपरि अप्पारोइन्नीत्थप्पारुइहाः, वृत्तोपरि जाता वृत्ता इत्थभिपीयन्ते” खी० । “हरिया अनेगविहा पत्तना, तज्जहा—अज्झोरुह बोइणे” “पणावणा० १ । अनेद बोधयम्—ख १ मु० खी० विना सर्वत्र अज्झो” इति पाठः, कवविइ खं १ म-वेइति [पृ० ७२९] तथा पाठः । म १ मु० म-वे प्रायः सर्वत्र अज्झो” इति पाठः । अस्माभिः अज्झो” इति पाठः सर्वत्र मूले निवेशितः ॥

७२५ [१] अद्यावत् पुरस्त्रातं इहेगतिया सत्ता पुदविजोगिया पुदविसंभवा जाव णाणाविहजोगियासु पुदवीसु तणत्ताए 'विउट्ठंति, ते जीवा तेसिं नाणाविहजोगियाणं पुदवीणं' भिणेहमाहारंति जाव <ने जीवा कम्मोववत्ता भवतीति मग्गयायं ।

[२] एवं पुदविजोगिएसु तणेसु तणत्ताए विउट्ठंति जाव मग्गयायं ।

[३] एवं तणजोगिएसु तणेसु तणत्ताए विउट्ठंति जाव मग्गयायं ।

[४] एवं तणजोगिएसु तणेसु मूलत्ताए जाव पीयत्ताए विउट्ठंति, ते जीवा जाव एवमग्गयायं ।

७२६. एवं ओसहीण वि चत्तारि आलावगा [४] ।

७२७. एवं हरियाण नि चत्तारि आलावगा [४] ।

७२८. अद्यावत् पुरस्त्रायं—इहेगतिया सत्ता पुदविजोगिया पुदविसंभवा जाव कम्मनियणेणं तत्थवेक्कमा नाणाविहजोगियासु पुदवीसु आयत्ताए वायत्ताए कयत्ताए कुट्ठत्ताए 'कंदुकत्ताए उच्चैहलियत्ताए "निच्चैहलियत्ताए सञ्जत्ताए सञ्जत्ताए उतगत्ताए यासाणियत्ताए कूत्ताए विउट्ठंति, ते जीवा तेसिं नाणाविहजोगियाणं पुदवीणं भिणेहमाहारंति, > ते जीवा आहारंति पुदविमतीरं जाव संतं, अयरे वि य णं "तेसिं पुदविजोगियाणं आयाणं जाव कुणं सरीरा नाणावण्णा जाव मग्गयायं, एंको चेव आलावगो[१], सेमा तिण्णि नत्थि ।

७२९. अद्यावत् पुरस्त्रायं—इहेगतिर्या सत्ता उदगजोगिया उदगसंभवा जाव कम्मनियणेणं तत्थवेक्कमा नाणाविहजोगिएसु उदगसु रुक्खत्ताए विउट्ठंति, ते जीवा तेसिं नाणाविहजोगियाणं उदगाणं भिणेहमाहारंति, "ते जीवा आहारंति

१. 'जोगिएसु' सं १ सु० विना ॥ २. 'विउ' सं २ पा० पु २ ला० ॥ ३. 'पुदवीमिणेह' सं १ सु० विना ॥ ४. < > एतदन्तर्गतः पाठः सं १ मध्ये नास्ति ॥ ५. 'ने' नास्ति सं २ ॥ ६. 'हरियाण वि एवं च' सं २ ॥ ७. पु १ विना—'वक्कमा' सं २ पा० पु १ ला० सं० ॥ ८. 'कुट्ठमा' सु० । 'इदमा' पु० १५४ पं० १ ॥ ९. 'कायत्ताए' नास्ति पु २ ॥ १०. 'कंदुकत्ताए' सं २ । "ते हि ते कुट्ठा ? कुट्ठा अगेगविहा वसणा, सं—आए काए कुट्ठे कुणके दग्गहट्ठिया सग्गए मग्गए सग्गेए वंसी कट्ठिया कुरए, जे वाक्के लहणपत्तारा से सं कुट्ठा । "....." सग्गए सग्गए उच्चैहलिया य कुट्ठा कंदुके । एए अर्गतजीवा कंदुके होइ भयणा उ ॥" इति प्रज्ञापनाग्गे प्रथमपदे ॥ १०. उच्चैहलियत्ताए निच्चैहलियत्ताए सु० ॥ ११. निच्चैहलियत्ताए नास्ति सं २ ला० सं० ॥ १२. 'आहारंति' सु० विना ॥ १३. 'तेसिं उदगजोगियाणं जाव कूत्ताए' सं १ सु० विना ॥ १४. 'एगो चेव' सं १ सु० ॥ १५. 'ए' सं १ सु० विना ॥ १६. 'ते जीवा आहारंति' नास्ति सं १ सु० विना ॥

पुद्विसरीरं जाय संतं, अग्रे वि य णं तेषि उदगजोणियाणं रुम्माणां मूला
णाणावण्णा जाय मक्खत्तायं, जहा पुद्विजोणियाणं रुक्खायं चत्तारि रत्ता[४]
अज्जोरुद्धाण वि तद्देव[४], तेणं ओसहीणं हरियाणं चत्तारि अत्ताण
भाणियत्ता एक्केके [४, ४, ४] ।

५. ७३० अहावरं पुरस्त्रायं— इहेगतिथा सत्ता उदगजोणिया उदगमन्ता का
कम्मनियामेणं तत्थय्येस्समा णाणाविहजोणिएसु उदगसु उदगताए अण्णाए
पणपताए म्वात्ताए, कट्ठेयुगताए ह्दत्ताए कम्ममंयताए कट्ठेमाणित्ताए
उण्णत्ताए पट्टमत्ताए कुमुदत्ताए नल्लिणत्ताए मुंभगं सोणंभियत्ताए पोडिणि-
महाणोडिणियं मयपत्तं सहम्मपत्तं एवं केत्ताए कोत्तंनं अविदत्ताए तमममत्ताए
भिमं भियमुत्ताए पुस्सगत्ताए पुस्संत्थियमगताए विउदंनि, ते जीरा तेषि
भाणाविहजोणियाणं उदगाणं भित्तेमाहोमंनि, ते जीरा आहोमंनि पुडिणियं
जातं भं, भं वि य णं तेषि उदगजोणियाणं उदगाणं जातं पुस्संभियमगताए
मग्गि त्ताए जातं मग्गायं, एहे चे आत्तामो [१] ।

१. अहावरं पुरस्त्रायं— इहेगतिथा सत्ता उदगजोणिया उदगमन्ता का
कम्मनियामेणं तत्थय्येस्समा णाणाविहजोणिएसु उदगसु उदगताए अण्णाए
पणपताए म्वात्ताए, कट्ठेयुगताए ह्दत्ताए कम्ममंयताए कट्ठेमाणित्ताए
उण्णत्ताए पट्टमत्ताए कुमुदत्ताए नल्लिणत्ताए मुंभगं सोणंभियत्ताए पोडिणि-
महाणोडिणियं मयपत्तं सहम्मपत्तं एवं केत्ताए कोत्तंनं अविदत्ताए तमममत्ताए
भिमं भियमुत्ताए पुस्सगत्ताए पुस्संत्थियमगताए विउदंनि, ते जीरा तेषि
भाणाविहजोणियाणं उदगाणं भित्तेमाहोमंनि, ते जीरा आहोमंनि पुडिणियं
जातं भं, भं वि य णं तेषि उदगजोणियाणं उदगाणं जातं पुस्संभियमगताए
मग्गि त्ताए जातं मग्गायं, एहे चे आत्तामो [१] ।

७३१ [१] अद्यायं पुक्खायं-इहेगतिया सत्ता 'तेहिं चं व पुढवि-
 जोणिण्हिं रुक्खेहिं, रुक्खजोणिण्हिं रुक्खेहिं, रुक्खजोणिण्हिं मूलेहिं जाव
 चीएहिं [३], रुक्खजोणिण्हिं अज्झोरुहेहिं, अज्झोरुहजोणिण्हिं अज्झोरुहेहिं,
 अज्झोरुहजोणिण्हिं मूलेहिं जाव चीएहिं [३], पुढविजोणिण्हिं तणेहिं,
 तणजोणिण्हिं तणेहिं, तणजोणिण्हिं मूलेहिं जाव चीएहिं [३], एवं ओमहीहिं ५
 तिणिण आलावगा [३], एवं हरिण्हिं वि तिणिण आलावगा [३]. पुढवि-
 जोणिण्हिं आएहिं कएहिं जाव "कूरेहिं [१], उदगजोणिण्हिं रुक्खेहिं, रुक्ख-
 जोणिण्हिं रुक्खेहिं, रुक्खजोणिण्हिं मूलेहिं जाव चीएहिं [३], एवं अज्झोरुहेहिं
 वि तिणिण [३], तणेहिं वि तिणिण आलावगा [३], ओसहीहिं वि तिणिण
 [३], हरितेहिं वि तिणिण [३], उदगजोणिण्हिं उदएहिं अं वएहिं जाव १०
 पुक्खलत्थिमएहिं [१] तसपाणत्ताए विउट्ठंति ।

[२] ते जीवा तेसिं पुढविजोणियाणं उदगजोणियाणं रुक्खजोणियाणं
 अज्झोरुहजोणियाणं तणजोणियाणं ओसहीजोणियाणं हियजोणियाणं रुदखाणं
 अज्झोरुहणं तणाणं ओसहीणं हरियाणं मूत्तणं जाव चीयाणं आयाणं कायाणं
 जाव कुंराणं उदगाणं अवगाणं जाव पुक्खलत्थिमगाणं सिणेहमाहारंति । ते जीवा १५

१. तेहिं चं व खं १ मु० । "रुक्खेहिं रुक्खजोणिण्हिं मूलेहिं जाव हरितेहिं वि तिणिण । अत्र
 द्वितीय मृत्तिकावेकमेवेति चतुर्थमृत्तिकाभावात्" ख० । "साम्प्रतमन्येन प्रकारेण वनस्पत्या
 भ्रममालाफक्कयं दर्शयितुमाह—तद्यथा—पृथिवीयोनिवैभूतेरुदगजोनिवैभूतेस्तथा पृथ्वीयोनिवैभूता-
 दिभिरिति, एवं पृथ्वीयोनिवैभूतेरुदगजोनिवैभूतेस्तथा पृथ्वीयोनिवैभूतादिभिरिति ।
 एवमन्येऽपि तुगादयो द्रष्टव्याः । एवमुदगजोनिवैभूतेषु पृथ्वीयोनिवैभूतेषु योजनीयम्" खी० ॥ २ मूल
 जाव ख १ ॥ ३-४. अज्झारो° खं १ मु० ॥ ५. अज्झारो° खं १ ॥ अज्झारो° मु० । अज्झोरुहेहिं
 अज्झोरुहजोणिण्हिं नास्ति खं २ पु १ ला० सं० ॥ ६. अज्झारु° खं १ ॥ अज्झारो° मु० ॥
 ७. मूलेहिं नास्ति खं १ मु० विना ॥ ८. तणेहिं तणजोणिण्हिं नास्ति ख १ ॥ ९. ओमहीण
 वि तिणिण खं १ । ओमहीहिं वि तिणिण मु० ॥ १०. कूरेहिं खं १ ॥ ११. रुक्खेहिं
 रुक्खजोणिण्हिं रुक्खेहिं नास्ति ख १ मु० विना ॥ १२. अज्झारु° खं १ मु० ॥ १३. ओसहीण
 वि ख १ । उदयत्ता टि० ५ ॥ १४. हरितेहिं वि तिणिण नास्ति खं १ ॥ १५. अं वएहिं
 ख १ ॥ १६. "छविउभ" खं २ ॥ १७. "तदेवं पृथिवीयोनिवैभूतेरुदगजोनिवैभूतेस्तथा
 भेदानुपदर्शयितुना तदनुवादेनोपसंश्रियमाह—'ते जीवा' इत्यादि, ते वनस्पतिपूत्पन्ना जीवाः
 पृथिवीयोनिकानां तयोदकपृष्ठाभ्यामद्वितीयोपधिहरितयोनिवैभूतेषु योजनीयं यान् स्नेहमाहारयन्तीत्ये
 तदाल्पयामिति । तथा प्रमाना प्राणिनां शरीरमाहारयन्त्येतदवल्लोके द्रष्टव्यमिति ।" खी० ॥
 १८. अज्झारो° ख १ मु० ॥ १९. अज्झारो° ख १ । अज्झोरु° मु० ॥ २०. कूरेवाणं खं १
 विना । दशवत्ता पु० १९५ प० ३ ॥ २१. उदगाणं जाव खं १ मु० विना ॥

ओयमाहारंति, अणुपुच्छेणं बुद्धा पत्तिगमणुचिन्ना ततो कायातो अभिनिव्वट्टमाणा इत्थि पेगता जणयंति पुरिसं पेगता जणयंति नपुंसगं पेगता जणयंति, ते जीवा डहरा समाणा मातुं खीरं सप्पि आहारंति, अणुपुच्छेणं बुद्धा ओयणं कुम्मासं तम-थावरे य पाणे, ते जीवा आहारंति पुढविसरीरं जैव सारुविकडं संतं, अवरे वि र्यं णं तेसि णाणाविहाणं मणुस्साणं कम्मभूमगाणं अकम्मभूमगाणं ५ अंतरदीवगाणं औरियाणं मिलक्खूणं मरीरा णाणावण्णा जाव मक्खायं ।

७३३ अहावरं पुरक्खायं—णाणाविहाणं जलचरपंचिंदियतिरिक्खजोणि पाणं, तंजहा—मच्छाणं जाव सुंसुमाराणं, तेसि च णं अहावीएणं अहावगासेणं इत्थि पुरिसस्स य कम्मं तदेव जैव ततो एगदेसेणं ओयमाहारंति, अणुपुच्छेणं बुद्धा पत्तिगमणुचिन्ना ततो कायातो अभिनिव्वट्टमाणा अंडं पेगता जणयंति, १० पेगता जणयंति, से अंडे उन्मिज्जमाणे इत्थि पेगता जणयंति पुरिसं पेगता जणयंति नपुंसगं पेगता जणयंति, ते जीवा डहरा समाणा आउसिणेहमाहारंति अणुपुच्छेणं बुद्धा वणस्सतिकायं तम-थावरे य पाणे, ते जीवा आहारंति पुढविसरीरं

१. णाणुं सु० । एवमपेऽपि ॥ २. मणुचिन्ना खं १ । मणुचिन्ना खं १ विना । इदयतां सु० ७३३ । मणुपुच्छा सु०, एवमपेऽपि । “गर्भपरिपाकं पुण मणुचरितं प्रायेत्यर्थः” सू० । “गर्भपरिपाकं गर्भनिष्पत्तिमनुप्रपन्ना” शी० ॥ ३. निवट्टं खं १ सु० शी० । निव्वट्टं खं १ सु० शी० विना । “ततो कायातो अभिनिव्वट्टमाणा इत्थि पेगता जणयन्ति” सू० । “मातु-कायादभिनिव्वर्तमानाः पृथग्भवन्तः सन्तः” शी० ॥ ४. वेगया सु० । वेगइया खं १ सु० विना । “एकदा नाम कदापि त्रिवं कदाचित् पुरुषं” सू० । “स्त्रीभावमप्येकदा जनयन्ति-केचन पुंभाव मपुंसकभावं च” शी० ॥ ५. वेगइया ख १ सु० विना ॥ ६. पगता खं १ । वेगया सु० । वेगइया खं १ सु० विना ॥ ७. डहर ख १ ॥ ८. खीरमाप्ति ख १ सु० खं १ विना ॥ ९. धर य ख १ । धरे य पाणा खं २ पु १, २ ला० ॥ १०. जाव सारुविं खं १ । इदयतां पृ० ११५ पं० २ ॥ ११. णं सं तेसि खं १ सु० विना ॥ १२. आवरियाणं खं १, २ सु० ॥ १३. वण्णा भवंदीलि जाव खं १ सु० विना । इदयतां पृ० ११६ पं० ६ ॥ १४. जलचराणं वं खं १ सु० विना । “जलचरपंचिंदियतिरिक्खजोणिया पंचविहा पञ्चता तं-जहा—मच्छा कच्छभा गाहा मगरा सुंसुमारा” इति प्रज्ञापनासूत्रे प्रथमे पदे ॥ १५. अहावीतेणं खं १ सु० विना ॥ १६. कम्मकडां सु० ॥ १७. जाव त एगं खं १ । इदयतां पृ० २०२ पं० १२ ॥ १८. पत्तिगमणं खं १ सु० विना ॥ १९. वट्टं ला० खं १ सु० । इदयतां पृ० २०२ पं० १ ॥ २०, २२. वेगइया खं १ सु० विना ॥ २१. पोवगं ख १ ॥ २३. जे अंडे उन्मे- (मिह गं २ पु १) मोइमणे पा० खं २ पु १, २ ला० । जे अंडे उन्मेज्जमाणा स० । सो अंडे उरिभज्जमाणा खं १ ॥ २४. जणयति खं १ ॥ २५. सु० विना—धावर य पाणा खं १ । धावरपाणे खं १ सु० विना ॥

ओयमाहारंति, अणुपुव्वेणं बुद्धा पलिपागमणुचिन्ता ततो कायातो अभिनिव्वट्टमाणा इत्थि पेगता जणयंति पुरिसं पेगता जणयंति णपुंसगं पेगता जणयंति, ते जीवा डहरा समाणा मातुं खीरं सप्पि आहारंति, अणुपुव्वेणं बुद्धा ओयणं कुम्मासं तस-धोवरे य पाणे, ते जीवा आहारंति पुट्टविसरीरं जाव सारूविकडं संतं, अवरे वि यं णं तेसिं णाणाविहाणं मणुस्माणं कम्ममूममाणं अकम्ममूममाणं ५ अंतरदीवमाणं औरियाणं मिलक्खूणं मरीरा णाणावण्णा जाव मक्खायं ।

७३३ अहावरं पुरक्खायं—णाणाविहाणं जलचरणंचिंदियतिरिक्खजोणि याणं, तंजहा-मच्छाणं जाव सुंसुमारानं, तेसिं च णं अहावीएणं अहावगासेणं इत्थीए पुरिसस्स य कम्मं तंहुव जाव ततो एगदेसेणं ओयमाहारंति, अणुपुव्वेणं बुद्धा पलिपागमणुचिन्ता ततो कायातो अभिनिव्वट्टमाणा अंडं पेगता जणयंति, १० "पोयं वेगता जणयंति, "से अंड उच्चिजमाणे इत्थि पेगता जणयंति पुरिसं पेगता जणयंति नपुंसगं पेगता जणयंति, ते जीवा डहरा समाणा आउसिणेहमाहारंति अणुपुव्वेणं बुद्धा वणस्पतिकायं तस-धोवरे य पाणे, ते जीवा आहारंति पुट्टविसरीरं

१. आणुं सु० । एवमपेऽपि ॥ २. मणुचिन्ता खं १ । मणुचिन्ता खं १ विना । दयतां सु० ७३३ । मणुपव्वत्ता सु०, एवमपेऽपि । "गर्भपरिपाकं पुण अणुचरितं आयेत्यर्थं" चू० । "गर्भपरिपाकं गर्भनिष्पत्तिमनुपपन्नाः" शी० ॥ ३. निवट्टं खं १ सु० शी० । निवट्टं ख १ सु० शी० विना । "ततो कायातो अभिनिव्वट्टमाणा इत्थि पेगता जनयन्ति" चू० । "मातुः कथादभिनिवर्तमानाः पृथग्भवन्तः सन्तः" शी० ॥ ४. वेगया सु० । वेगइया ख १ सु० विना । "एकदा नाम कदापि क्रिय कदाचिन् पुहप" चू० । "स्त्रीभावमात्रेकदा जनयन्ति" केचन पुंभाव नपुंसकभावं च" शी० ॥ ५. वेगइया खं १ सु० विना ॥ ६. पेगता खं १ । पेगया सु० । वेगइया खं १ सु० विना ॥ ७. डहर ख १ ॥ ८. खीरसप्पि खं १ सु० खं विना ॥ ९. वर य ख १ । वरे य पाणा खं २ पु १, २ ला० ॥ १०. जाव सरूविं ख १ । दयतां पु० १९५ पं० २ ॥ ११. ज सं तेमि खं १ सु० विना ॥ १२. आयरियाणं ख १, २ सु० ॥ १३. वण्णा भवन्तीवि जाव खं १ सु० विना । दयतां पु० १९६ पं० ६ ॥ १४. जलचरणं पं० खं १ सु० विना । "अंतरपंचिंदियतिरिक्खजोणिजा पंचविहा पत्रणा तंजहा-मच्छा कच्छभा गाहा मगरा सुंसुमारा" इति प्रज्ञापनासूत्रे प्रथमे पदे ॥ १५. अहावीणेण खं १ सु० विना ॥ १६. कम्मकडा खं सु० ॥ १७. जाव ख एगं ख १ । दयतां पु० २०२ पं० १२ ॥ १८. पलिमाणं ख १ सु० विना ॥ १९. वट्टं ला० खं सु० । दयतां पु० २०३ पं० १ ॥ २०, २२. वेगइया खं १ सु० विना ॥ २१. पोयणं खं १ ॥ २३. जे अंडे उन्ने- (डिम खं २ पु १) ओइमाणे पा० खं २ पु १, २ ला० । जे अंडे उन्नेजमाणे खं । सो अंडे उच्चिजमाणे खं १ ॥ २४. जणयति खं १ ॥ २५. सु० विना—धावर य पाणा ख १ । धावरपाणे खं १ सु० विना ॥

आहोरेति पुडविसरीरं जाव संतं, अहरे वि य णं तेसिं हूँखजोणियाणं अहोरे-
जोणियाणं तणजोणियाणं ओसहिजोणियाणं हरियजोणियाणं मूलजोणि-
कंदेजोणियाणं जाव धीयजोणियाणं आयजोणियाणं कायजोणियाणं जाव कूरजो-
याणं उदगजोणियाणं अवगजोणियाणं जाव पुँकखलत्थिमगजोणियाणं तसगा
५ सरीरा णाणावण्णा जाव मक्खायं ।

७३२ अहावरं पुरक्खायं—णाणाविहाणं मणुस्साणं, तंजहा—कम्मभू-
अकम्ममूमगाणं अंतरदीवगाणं आरियाणं मिल्लेखूणं, तेसिं च णं अहर्वा
अहावकासेणं इत्थीए पुरिसस्स य कम्मकडाए "जाणीए एत्थ णं मेदुणव-
नामं संयोगे समुप्पज्जति, ते दुहती" वि सिणेइं "संचिणंति, संचिणिता तथ
१० जीवा इत्थित्ताए पुरिसत्ताए णपुंसगत्ताए विउट्ठंति, ते जीवा मातुँओयं" ति
तं तदुमयं संसट्ठं कट्ठुसं किच्चिसं तण्णमयाए आदारमाहावेति, ततो पच्छा
से माता णाणाविहाओ रसंविहीओ(विगईओ) आदारमाहावेति ततो एते

१. इत्यन्तां पृ० १९५. पं० २ ॥ २. इतः परं तमयागाणं सरीरमाहोरेति इति पठ-
अनुगारेण कम्पनीयो न चेति एपीभिर्विवारणीयम् । इत्यन्तां पृ० २०१. डि० १
३. अत्र [पृ० २०२ पं० १२] पूर्ववत् [पुडविकोणियाणं उदगकोणियाणं] इति पाठः एतौ-
वेति गच्छेत्, एपीभिः सम्पद्य विचारणीयम् ॥ ४. अज्जातो' मे १ मु० ॥ ५. कंदजो-
ज्जा मासि मे १ मु० विना । इत्यन्तां पृ० १९५. पं० ३ ॥ ६. मु० विना ज्जा
जो' मे १ । ज्जा कूरजोणियाणं मासि मे १ मु० विना ॥ ७. पोसण' मे
पुण्णवत्थिज्जा' मे २ ॥ ८. पाणवरीत मे १ ॥ ९. आयवियाणं मे १ ॥ १०. मिकण-
मे १ विना ॥ ११. अहोरेति मे पा० पु १, २ ला० मे० ॥ १२. जोणिइ' मे १ वि
१३. 'कलिइ' मास मे १ ॥ कलियाइ' मास मे १ विना ॥ १४. वि मासि मे
१५. संविमण' संविमण्ण मे २ । संविमणि मे २ विना ॥ "ते दुहन्ती वि मिल्ले, वि
मास अन्ते-अण्णमूमगाणं, यथा पुण्णमेदं सुकालं नाहोदरमनुविकस्य मायोक्का
कट्ठुमहे तद' ओ मिल्लेओ अहोदकद' अण्णमूमणे संविमणि सुहाणीय्य' " पु० १ " ततो
च " अहोरे " उदगजो, ते च प्रथमदुमयाणि स्वेदमादि-वन्तः तत
कोट उदगजो स्वेदमादि-वन्तः । ततो वि कन्दे समुपज्जन्त इति वचनम् " श्री-
१६. अहोरे ओवे पा० पु १, २ ला० । "मातुँ ओवे मासि विउ' शुद्धम्" पु
१७. विउ' शुद्धम् पा० पु २ । विउ' शुद्धम् मे २ ला० । विउ' शुद्धम् पु ३
मु० । विउ' शुद्धम् मे १ । इत्यन्तां मक्खकट्ठुमि पृ० २०२. पं० १२. डि० ६, मण-
विक' उदगजो, अणव' मक्ख १ । २ । ३ ॥ १८. 'मक्खाइ' मे १ मु० । १९. विना
मे १ । विना मे १ विना । "मक्खाइ' मे १ विना मे १ विना । "मक्खाइ' मे १ विना मे १ विना ।
"मे १ विना मे १ विना । "मक्खाइ' मे १ विना मे १ विना । "मक्खाइ' मे १ विना मे १ विना ।
२०. 'इत्थीए' मु० विना ॥

ओयमाहारंति, अणुपुव्वेणं सुद्ध पलियागमणुचिन्ना ततो कायातो अभिनिव्वट्टमाणा इत्थि पेगता जणयंति पुरिसं वेगता जणयंति नपुंसगं पेगता जणयंति, ते जीवा डहरा समाणा मातुं खीरं सप्पि आहारंति, अणुपुव्वेणं सुद्ध ओयणं कुम्मासं तस-धावरे य पाणे, ते जीवा आहारंति पुढविसरीरं जाव सारुविकडं संतं, अवरे वि ये' णं तेसि णाणाविहाणं मणुस्साणं कम्ममूमगाणं अकम्ममूमगाणं ५
अंतरदीवगाणं औरियाणं मिलक्खुणं सरीरा णाणावेण्णा जाव मक्खायं ।

७३३ अहावरं पुरक्खायं—णाणाविहाणं जलरपंचिदियतिरिक्खजोणि याणं, तंजहा—मच्छाणं जाव सुसुमारणं, तेसि च णं अहाधीएणं अहावगासेणं इत्थि पुरिसस्स य कम्मं तदेव जाव ततो एगदेसेणं ओयमाहारंति, अणुपुव्वेणं सुद्ध पलियागमणुचिन्ना ततो कायातो अभिनिव्वट्टमाणा अंडं पेगता जणयंति, १०
पोयं वेगता जणयंति, से अंडे उम्भिज्जमाणे इत्थि पेगया जणयंति पुरिसं पेगया जणयंति नपुंसगं पेगया जणयंति, ते जीवा डहरा समाणा आउसिणेहमाहारंति अणुपुव्वेणं सुद्ध वणस्सतिकायं तस-धावरे य पाणे, ते जीवा आहारंति पुढविसरीरं

१. अणुं मु० । एवमपेऽपि ॥ २. मणुचिन्ना खं १ । मणुचिन्ना खं १ विना । दस्यतां सु० ७३३ । मणुपव्वेण मु०, एवमपेऽपि । “गर्भपरिपाकं पुण अणुवरित्तं प्रायेत्यर्थः” च० । “गर्भपरिपाकं गर्भनिष्पत्तिमनुप्रवक्षाः” शी० ॥ ३. निवट्टं खं १ मु० शी० । निवट्टं खं १ मु० शी० विना । “ततो कायातो अभिनिव्वट्टमाणा इत्थि पेगता जणयन्ति” च० । “मातुं कायादभिनिव्वट्टमाणा” पृथग्भवन्तः सन्तः” शी० ॥ ४. वेगया मु० । वेगइया खं १ मु० विना । “एड्डा नाम कदापि त्रियं कदाचिद् पुरुषं” च० । “ओभावमप्येकदा जनयन्ति” केचन पुंभाव नपुंसकभावं च” शी० ॥ ५. वेगइया खं १ मु० विना ॥ ६. पगता ख १ । वेगया मु० । वेगइया खं १ मु० विना ॥ ७. डहर खं १ ॥ ८. खीरमप्यि खं १ मु० सु० विना ॥ ९. वरे य ख १ । वरे य पाणा खं २ पु १, २ ला० ॥ १०. जाव सारुविं खं १ । दस्यतां पृ० १९५ पं० २ ॥ ११. णं से सेवि ख १ मु० विना ॥ १२. आयरियाणं ख १, २ मु० ॥ १३. वेग्गा भवन्तीति जाव खं १ मु० विना । दस्यतां पृ० १९६ पं० ६ ॥ १४. जलघराणं पं० ख १ मु० विना । “जलरपंचिदियतिरिक्खजोणिषा पचविहा पक्कता त-जहा—मच्छा कच्छभा माहा मगरा सुसुमार” इति प्रज्ञापनासूत्रे प्रथमे पदे ॥ १५. अहाधीतेणं खं १ मु० विना ॥ १६. कम्मकडा खं मु० ॥ १७. जाव स एणं खं १ । दस्यतां पृ० २०२ पं० १२ ॥ १८. पल्लिमाणं खं १ मु० विना ॥ १९. वट्टं ला० खं मु० । दस्यतां पृ० २०३ पं० १ ॥ २०, २२. वेगइया खं १ मु० विना ॥ २१. पोयणं खं १ ॥ २३. जे अंडे उम्मे- (भि) खं २ पु १)ओइमाणे पा० खं २ पु १, २ ला० । जे अंडे उम्मेज्जमाणा खं १ । सो अंडे उम्भिज्जमाणा खं १ ॥ २४. जणयन्ति खं १ ॥ २५. मु० विना—धावर य पाणा खं १ । धावरपाणे खं १ मु० विना ॥

सिगेहमाहारेति, ते जीवा आहारेति पुडविसरीरं जाव संतं, अत्रे वि य णं देहे तस-यावज्जोणियाणं अणुसूयाणं सरीरा नाणावण्णा जावमस्खाते ।

एवं दुरूवसंभवताए । एवं सुंदुगताए । अहारे पु-
कखायं—इहेगइया सत्ता नाणाविह० जाव केम्म० सुंदुगताए वक्खेति ।

७३९. अहारे पुरस्खाते—इहेगतिथा सत्ता नाणाविहजोणिया जाव कम्म-
निदानेने तथ्यवक्कमा नाणाविहाणं तस-यावराणं पाणाणं सरीरेसु संचितेसु वा
अंचितेसु वा, तं मगीरगं वीतसंसिद्धं यातसंगदितं वा वीतपरिगतं उडुं कोसु
उडुमागी भवइ अहे वातेसु अहेमागी भवइ तिरियं याणमु तिरियमागी मीह,
तंवदा—“ओमा” “दिमा” महिया करण द्रवणुए सुद्धोदए । ते जीम तेमि नाण-
विदानं तग-यावराणं पाणाणं सिगेहमाहारेति, [“ते जीवा आहारेति” पुडविसरीरं
जाव संतं, अत्रे वि य णं तेमि तम-यावज्जोणियाणं ओमाणं जाव सुद्धोराणं
मगीर पाणावण्णा जाव मस्खातं ।

१. एवं अहारेण ते जीवा आहारेति पुडविसरीरं जाव संतं, अत्रे वि य णं देहे तस-यावज्जोणियाणं अणुसूयाणं सरीरा नाणावण्णा जावमस्खाते ।
२. एवं दुरूवसंभवताए । एवं सुंदुगताए । अहारे पु-
कखायं—इहेगइया सत्ता नाणाविह० जाव केम्म० सुंदुगताए वक्खेति ।
३. अहारे पुरस्खाते—इहेगतिथा सत्ता नाणाविहजोणिया जाव कम्म-
निदानेने तथ्यवक्कमा नाणाविहाणं तस-यावराणं पाणाणं सरीरेसु संचितेसु वा
अंचितेसु वा, तं मगीरगं वीतसंसिद्धं यातसंगदितं वा वीतपरिगतं उडुं कोसु
उडुमागी भवइ अहे वातेसु अहेमागी भवइ तिरियं याणमु तिरियमागी मीह,
तंवदा—“ओमा” “दिमा” महिया करण द्रवणुए सुद्धोदए । ते जीम तेमि नाण-
विदानं तग-यावराणं पाणाणं सिगेहमाहारेति, [“ते जीवा आहारेति” पुडविसरीरं
जाव संतं, अत्रे वि य णं तेमि तम-यावज्जोणियाणं ओमाणं जाव सुद्धोराणं
मगीर पाणावण्णा जाव मस्खातं ।

७४० अहावरं पुरक्खातं—इहेगतिया सत्ता उदगजोणियां जाव कम्म-
नियानेणं तत्थेवक्कमा तस-थावरजोणिएसु उदएसु उदगत्ताए विउट्ठंति, ते जीवा
तेसिं तस-थावरजोणियाणं उदगाणं सिणेहमाहारंति, ते जीवा आहारंति
पुढविसरीरं जाव संतं, अवेरे वि य णं तेसिं तस-थावरजोणियाणं उदगाणं सरीरा
नाणावण्णा जाव मक्खायं ।

७४१ अहावरं पुरक्खातं—इहेगतिया सत्ता उदगजोणियाणं जाव
कम्मनिदानेणं तत्थेवक्कमा उदगजोणिएसु उदएसु उदगत्ताए विउट्ठंति, ते जीवा
तेसिं उदगजोणियाणं उदगाणं सिणेहमाहारंति, ते जीवा आहारंति
पुढविसरीरं जाव संतं, अवेरे वि य णं तेसिं उदगजोणियाणं उदगाणं सरीरा
नाणावण्णा जाव मक्खातं ।

७४२ अहावरं पुरक्खातं—इहेगतिया सत्ता उदगजोणिया जाव कम्म-
निदानेणं तत्थेवक्कमा उदगजोणिएसु उदएसु तसपाणत्ताए विउट्ठंति, ते जीवा
तेसिं उदगजोणियाणं उदगाणं सिणेहमाहारंति, ते जीवा आहारंति पुढविसरीरं
जाव संतं, अवेरे वि य णं तेसिं उदगजोणियाणं तसपाणाणं सरीरा नाणावण्णा
जाव मक्खातं ।

७४३ अहावरं पुरक्खातं—इहेगतिया सत्ता नाणाविहजोणिया जाव
कम्मनियानेणं तत्थेवक्कमा नाणाविहाणं तस-थावरणं पाणाणं सरीरेसु संचित्तसु वा
अचित्तसु वा अगणिक्कयत्ताए विउट्ठंति, ते जीवा तेसिं पाणाविहाणं तस-थावरणं
पाणाणं सिणेहमाहारंति, ते जीवा आहारंति पुढविसरीरं जाव संतं, अवेरे वि य
णं तेसिं तस-थावरजोणियाणं अगणीणं सरीरा नाणावण्णा जाव मक्खातं । सेसा
तिणि आलावगा जहा उदगाणं ।

७४४ अहावरं पुरक्खायं—इहेगतिया सत्ता नाणाविहजोणिया जाव कम्म-

१. ७४० सूत्रं ख १ मध्ये नास्ति ॥ २. 'या उदगसंभवा जाव मु० ॥ ३. पु १ ला० ख० विना—
'वक्कमा खं २ । 'बुक्कमा पा० पु २ । 'बुक्कमा मु० । द्दयनां पृ० १९४ पं० ६ ॥ ४. अत्र
सत्ता[जाव] उदगजोणियाणं उदगाणं सिणेहमाहारंति इति पाठश्चेत् कल्प्यते तदा खं १ प्रतिपाठः
समीचीनः । यत्ति तु खं २ प्रवृत्तिपाठोऽनुक्रियते तदा सत्ता उदगजोणिया जाव कम्मनिदानेणं इदं
एव पाठः शोभनः ॥ ५. < > एवदन्तर्गतः पाठः खं १ मध्ये नास्ति ॥ ६. 'बुक्कमा मु० ॥
७. उदभोतेसु कम्मपाणत्ताए विउट्ठंति मु० विना ॥ ८. ते जीवा आहारंति नास्ति खं १ मु०
विना ॥ ९. आहावरे वि य णं खं १ ॥ १०. बुक्कमा खं १ । 'बुक्कमा मु० । द्दयनां पृ० १९४
पं० ६ ॥ ११. ते जीवा आहारंति नास्ति खं १ मु० विना ॥ १२. 'बुक्कमा खं १ । 'बुक्कमा
मु० ॥ १३. सच्चिं खं १ ॥ १४. 'वरपालाणं खं १ मु० विना ॥ १५. ख ण खं १ ॥

चउत्थं अज्झयणं 'पंचकखाणकिरिया'

७४७ सुयं मे आउंसंतेणं भगवता एवमक्खातं-इह खलु पचक्खाणकिरिया
 नामज्झयणे, तस्स णं अयंमट्ठे—आया अपचक्खाणी यावि भवति, आया
 अकिरियाकुसले यावि भवति, आया मिच्छासंठिए यावि भवति, आया एगंतदंडे
 यावि भवति, आया एगंतचाले यावि भवति, आया एगंतसुते यावि भवति,
 ५. आया अवियारमण-वयस-काय-वक्के यावि भवति, आया अण्णडिहय-
 अचक्खायपावकम्मे यावि भवति, एस खलु भगवता अक्खाते असंजते अविस्से
 अण्णडिहयपचक्खायपावकम्मे सकिरिए असंबुडे एगंतदंडे एगंतचाले एगंतसुते, ते
 चाले अवियारमण-वयस-काय-वक्के सुविणमवि ण पस्सति, पावे से कम्मे कज्जति।

७४८. तत्थ चोदए पण्णवगं एवं वेंदासि-असंतएणं मणेणं पोंवएणं
 १० असंतियाए वेंतीए पावियाए असंतएणं काएणं पावएणं अहणंतस्स अमणस्सस्म
 अवियारमण-वयस-काय-वक्कस्स सुविणमवि अपस्सतो पावे कंम्मे नो कज्जति।

कस्स णं तं हेउं? 'चोदम एवं वेंवीति—अण्णयरेणं मणेणं पावएणं
 मणवत्तिए पावे कम्मे कज्जति, अण्णयरीए वेंतीए पावियाए वडवत्तिए पावे कम्मे
 कज्जति, अण्णयरेणं काएणं पोंवएणं कायवत्तिए पावे कम्मे कज्जति। इणंतस्स
 १५ समणस्सस्म सवियारमण-वयस-काय-वक्कस्स सुविणमवि पोंसओ एवंगुण-

१. "एतत्तुणा प्राणालिपावदिरमणादयं, तेषु 'प्रवृत्तम्' अधिकारः, प्राणालिपावदेः प्रवृत्तयानां
 कर्तव्यमिति यावत्, इह प्रत्यायानादिकयाभ्ययनेऽर्थाधिकारः" शी० ॥ २. "अनेण मे १। "इह
 मे आउंसंतेण इति" शी० ॥ ३. "वक्कायकि" मे १ ॥ ४. माममन्ना" पु १ ॥ ५. "मट्ठे एण्णमे
 मे १ मु० ॥ ६. "वक्काय" मे १ मु० विना ॥ ७, ८. "अण्णडि" मे १ मु० विना ॥ ९. "अण्णडि"
 मे १ मु० ॥ १०. मण्ये एवमपेट्ठि गयेव ॥ १०. वक्कावी मे १ मु० विना ॥ ११. पावनेते मे
 १ मु० विना ॥ १२. वट्ठे मे १ मु० विना ॥ १३. अण्ण" मे २ मु० मु० विना ॥ १४. कम्मे कज्जति
 मे १। "अण्ण कम्मे नो कज्जति" अण्णो न वुत्तः। कज्ज णं तं हेनु? कज्जदेनेतिवर्थः।
 अण्ण कज्जदेने कम्मे न कज्जते। अण्णने अपोलिक्कात्" मु० ॥ "पावे कर्त्तं न कज्जति इति
 वत्तः। कज्ज हेनो? केन वट्ठो केन अण्णो न कज्ज पाव कम्मे कज्जते?..... अण्णडि एव.....
 अण्ण—अण्णवरेणमेव" शी० ॥ १५. "पोंवए" मे १ विना ॥ १६. वरीति मे १ मु० ॥
 १७. वट्ठे मे १ मु० विना ॥ १८. पावकम्मे मे १ मु० विना ॥ १९. पावनेते मे १ मु०
 २०. वक्काय मे १ मु० विना।

जातीयस्स पावे कम्मे कज्जति । पुणरवि चोदग एवं व्वीति-— तत्थ णं जे ते एवमाहंसु 'असंतएणं मणेणं पावएणं असंतियाए व्वीए पावियाए असंतएणं काएणं पावएणं अहणंतस्स अमणक्खस्स अवियारमण-वयस-काय-वक्कस्स सुविणमवि अपस्सतो पावे कम्मे कज्जति', जे ते एवमाहंसु मिच्छा ते एवमाहंसु ।

७४९. < तत्थ पण्णवगे चोदगं एवं वदासी—'जं मए पुच्चुत्तं 'असंत- ५
एणं मणेणं पावएणं असंतियाए व्वीए पावियाए असंतएणं काएणं पावएणं
अहणंतस्स अमणक्खस्स अवियारमण-वयस-काय-वक्कस्स सुविणमवि अपस्सतो
पावे कम्मे कज्जति' तं सम्मं । > कस्स णं तं 'हेउं ? आचार्य आह—
तत्थ खलु भगवता छजीवनिकोया हेऊ पण्णत्ता, तंजहा—पुढविकाइया जाव
तमकाइया । इच्चेतेहिं छहिं जीवनिकोएहिं आया अप्पडिहयपच्चखायपावकम्मे १०
निच्चं पसदंविओवातचित्तदंडे, तंजहा—पाणाइवाए जाव परिग्गहे, कोहे जाव
मिच्छादंसणसल्ले । आचार्य आह—तत्थ खलु भगवता वहए दिट्ठंते पण्णत्ते,
से जहानामए वहए सिया गाहावत्तिस्स वा गाहावत्तिपुत्तस्स वा रण्णो वा
रायपुरिसस्स वा खणं "निदाए पविसिस्सामि ख्खंणं रुद्धूण वहेस्सामि पदारेमाणे, से
किं नु हु नोम से वहए तस्स वा गाहावत्तिस्स तस्स वा गाहावत्तिपुत्तस्स तस्स १५

१. चोयक खं १ विना । चोयए मु० ॥ २. व्वीति खं १ मु० ॥ ३. पावएणं मणेणं पावएणं
य १ मु० विना ॥ ४. वदए खं १ ॥ ५. पावतेणं खं १ मु० विना ॥ ६. अप्प' खं १ मु० विना ॥
७. कज्जइ तत्थ णं जे ते खं १ विना ॥ ८. 'माहंसु खं १ । 'माहंसु मिच्छं ते खं १ मु०
विना ॥ ९. तत्थ पण्णवगे ख १ । < > एतदन्तर्गतपाठस्थाने खं १ मु० विना 'तत्थ पञ्चवगे
एवं-व्वीइ—असंतएणं कज्जइ तं सम्मं' इति पाठः । "एवं वदंते चोदगं पण्णवगे एवं
वदामी—जं मया पुच्चुत्तं स्यात्, विमुक्तं । अस्मन्पण्ण मणेण पावएण जाव पावे कम्मे कज्जति
तत् सम्मं, न मिध्येत्यर्थः" चू० । "तत्थ पण्णवदइ दग्धादि, तत्राचार्य स्वमतमनूय तत्
मोक्षपतिक साधयितुमाह—ते सम्ममित्यादि" शी० ॥ १०. तं सम्मं णं मर पुच्चं वुत्तं
मु० ॥ ११. पावदेणं खं १ ॥ १२. 'मवि यपस्सतो पावकम्मे खं १ ॥ १३. हेऊ ख १ ॥
१४. 'काय हेऊ खं १ मु० । 'कोया हेऊ स० । 'काया हेतुं चू० ॥ १५. 'काइएहिं ख १ ॥
१६. अपडि' खं १ मु० विना ॥ १७. "वित्थो अनिपात", अनिशब्दस्य लोपे कृत्वा विधोपाने
इति भवति, तेन व्यापानचित्तदंडे" चू० । "व्यतिशान्ते" वित्थे यस्य स व्यतिपातविनः"
शी० ॥ १८. पाणाइवाए खं १ ॥ १९. खलु वधए चू० ॥ २०. गाहावत्तस्स वा नास्ति
खं २ पु २ ला० ॥ २१. निदाए खं १ विना । निदाय मु० । "वधवुण गिदए ति
अपणो खणं मत्ता" चू० । खणं निदाय (निदाय-प्र०, निदाय-प्र०) इत्यादि, धुणमवसरं
गिदाय(निदाय-प्र०) ति प्राप्य लब्ध्वा" शी० ॥ २२. वगं रुद्धूण पाहा' खं १ मु० विना ॥
२३. जामं खं १ ॥

वा ग्गो तम्म वा रापपुरिग्गम् गणं निदाए पविग्गिम्मामि गणं लद्धुं वेहम्मि
पहाग्गमाने दिया वा राओ वा सुते वा जागरमाणे वा अमितमूते मिच्छासंछित्ते निबं
पमदविओवातचित्तदंडे भवति ? एवं विपग्गमाने मभिगाए विपग्गरे चोप-इहा
भवति । आचार्य आह-जहा मे वहाए तम्म वा गाहाविस्म तम्म वा

५. गाहावतिपुत्तम्म तम्म वा ग्गो तम्म वा रापपुरिग्गम् गणं निदाए पविग्गिम्मामि
गणं लद्धुं वेहम्मामीति पहाग्गमाने दिया वा राओ वा सुते वा जागरमाणे वा
अमितमूते मिच्छासंछित्ते निबं पमदविओवातचित्तदंडे, एवामेव पाळे वि सव्वेहिं
पाणाणं जाव सत्ताणं दिया वा राओ वा सुते वा जागरमाणे वा अमितमूते
मिच्छासंछित्ते निबं पमदविओवातचित्तदंडे, तं० पाणाइवाते जाव मिच्छा-
१०. दंसणसत्ते, एवं खलु भगवता अस्सगाए भंस्संजने अवरिते अप्पडिइयपवस्सगाय-
पावकम्मे सँकिरिण अमंखुंड एगंतदंडे एगंतपाळे एगंतसुते यावि भवति, से बाले
अविपारमण-वयस-काय-वेगे सुविणमवि ण पस्मति, पावे य से कम्मे कज्जति ।
जहा से वेंहए तस्स वा गाहावतिस्स जाव तम्म वा रापपुरिस्सम्म पेत्यं पतेयं
चित्त समादाए दिया वा राओ वा सुते वा जागरमाणे वा अमितमूते मिच्छासंछित्ते,
१५. निबं पसदविओवातचित्तदंडे भवति, एवामेव पाळे सव्वेहिं पाणाणं जाव सव्वेहिं
सत्ताणं पेत्यं पतेयं चित्त समादाए दिया वा राओ वा सुते वा जागरमाणे वा
अमितमूते मिच्छासंछित्ते जाव चित्तदंडे भवइ ।

७५०. णो ईणट्टे समट्टे—चोदकः । इह खलु घट्ठे पाणा जे इमेण

१. रत्तो पुरिं खं १ ॥ २. निहाय सु० ॥ ३. बहिं खं १ पु १ विना ॥ ४. पाहां खं
१ सु० विना । “नागार्जुनीया—अप्पणो अक्खणत्ताए लस्स वा पुरिस्सम् वा छिदं अलममाणे
णो वहेति तं, जया मे खणो भविस्सति तस्स वा पुरिस्सम् छिदं लभिस्सामि तदा मे स
पुरित्ते अयस्स वधेनव्वे अविस्सति मूखं मणं पहारेमाणे नि” ५० । “नागार्जुनीयाए
पठन्ति—अप्पणो “पहारेमाणे ति सूयम्” शी० ॥ ५. चोत्तए खं १ ॥ ६. निहाए खं १
निहाय सु० । निहाए खं २ ॥ ७. बहिं खं १ पु १ विना ॥ ८. मीत्ति खं १ “मि ति सु० ।
मीत्ति पाहां खं १ सु० विना ॥ ९. “विनिवायवि” खं १ सु० विना ॥ १०. एवामेव
पाळे वि सव्वेहिं सत्ताणं खं १ ॥ ११. “विनोवाण” खं १ सु० विना ॥ १२. अस्मंजते अविरिते
अपडिं खं १ ॥ १३. सकिरिते खं १ ॥ १४. बहने खं १ सु० विना ॥ १५. पतेयं चित्त
खं १, २ पु १ । “पतेयं पतेयं बीक्का……तद्वयविधिं मनगा समादाय एहीलेदयं”
५० । “एवमेव……पावविधिं समादाय” शी० ॥ १६. वेंड वावि अवइ खं १ विना ॥
१७. पतेयं चित्त ॥ “पतेयं पतेयं चित्तं समादाय,……अपवविधिमित्तयं”
५० । “प्रत्येक व” ॥ १८. अवइ नास्मि खं १ ॥ १९. निवट्टे
खं २ ॥ २०. जे”

सरीरसमुत्सर्पणं णो दिट्ठा वां नो सुया वा नाभिमता वा विण्णाया वा जेसिं
णो पत्तेयं पत्तेयं चित्तं समादाए दिया वा रातो वा सुत्ते वा जागरमाणे वा
अमित्तमूत्ते मिच्छासंठिते निचं पसदविओवातचित्तदंडे, तं०—पाणातिवाए जाव
मिच्छादंसणसहे ।

७५१. आचार्य आह—तत्त्व खलु भगवता हुवे दिट्ठंता पण्णत्ता, तं०— ५
सन्निदिट्ठंते ये असण्णिदिट्ठंते य ।

[१] से किं 'तं सण्णिदिट्ठंते ? सण्णिदिट्ठंते जे इमे सण्णिपंचिंदिया पच्चत्तगा
एतेसिं णं छजीवनिकाए पडुच्च तं०— पुढविकायं जाव तसकायं, 'से एगतिओ
पुढविकाएण किञ्चं करेति वि कारवेति वि, तस्स णं एवं भवति—एवं खलु अहं
पुढविकाएणं किञ्चं करेमि 'वि कारवेमि वि, णो चेव णं से एवं भवति इमेण वा १०
इमेण वा, से य तेणं पुढविकाएणं किञ्चं करेइ वा कारवेइ वा, से य तातो पुढविकायातो
असंजयअविरयअपडिहयपच्चक्खायपावकम्मे यावि भवति, एवं जाव तसकायातो
ति माणियव्वं, से एगतिओ छेहिं जीवनिकाएहिं किञ्चं करेति वि कारवेति वि,
तस्स णं एवं भवति—एवं खलु छेहिं जीवनिकाएहिं किञ्चं करेमि वि कारवेमि वि, 'णो
चेव णं से एवं भवति—इमेहिं वा इमेहिं वा, से य तेहिं छेहिं जीवनिकाएहिं जाव कारवेति १५
वि, 'से य तेहिं छेहिं जीवनिकाएहिं असंजयअविरयअपडिहयपच्चक्खायपावकम्मे,
तं०— पाणातिवाते जाव मिच्छादंसणसहे, एस खलु भगवता अक्खाते असंजते

१. 'स्मतेण खं १ विना ॥ २. वा सुया खं १ विना । "विभि- चधु-श्रोमनोभयंवाविपर्व
दृष्ट-श्रुत-मैरपि विज्ञाना न भवन्ति ऋद्धा य ते तेण ण दिट्ठा वा सुत्ता वा विण्णाया वा" खू० ।
"म दृष्टा-...न श्रुताः... नाभिमताः... न च विज्ञाता " खी० ॥ ३. पत्तेयं चित्तं खं १
विना ॥ ४. आचार्य आह नास्ति ख १ ॥ ५. य नास्ति ख० मु० विना ॥ ६. ते अण्णि
खं २ पा० पु २ ला० । ते सखिं पु १ । तं असज्जिं ख० ॥ ७. 'दिट्ठंते २ जे इमे इति
प्रतिपु पाठः ॥ ८. से सेगइओ खं १० मु विना ॥ ९. एव नास्ति खं १ ॥ १०. वि नास्ति
खं १ ॥ ११. करेमि (करेइ—मु०) वि कारवेति वि से ख १ मु० ॥ १२. 'कायातो जसम'
खं १ ॥ १३. प्रतिपु पाठः—'कार'त्ति ख १ मु० । 'कायातो त्ति पु १ । 'कानो त्ति भाणियव्वं
से सेगइओ खं १ मु० विना । "स एवं तो पुढविकायातो सम्वातो चेव अपडिहूनपच्चक्खा-
तपावकम्मे यावि भवति । से एग० आउण्हाण-पियण-सेअण-अंजेवगरणधुवणादी ... तसकाएणं
वि-निंदिवादि समाणा-उममाणे विभाया" खू० । खू० अनुमारेण पृथिवीकायवत् अपकायादीनामपि
पृथक् पृथक् सूत्रालापका आत्मज्ञानि भाणि । "स तस्मात् पृथिवीकायादनिवृत्त " ... एवमते-
ओवापुवनस्पतिष्वपि वाच्यम् : एवं विक्खेन्द्रिय पचेन्द्रियेणपि आयोजयमिनि " खी० ॥
१४. छजीव' खं १ विना ॥ १५. ण पुणइं से एवं भवति खू० ॥ १६. छेहिं जाव खं १ ॥
१७. से य तेहिं असंजत्त जाव कम्मे खू० ॥ १८, १९. जसम' खं १, २ ॥

८१५. भिणायमाणं तु दुवे महस्से, जे भोयए 'णितिए भिक्खुमाणं ।
ते पुण्णखंधं सुमहड्ढिणिप्ता, भवन्ति आरोण्य महंतसत्ता ॥ २९ ॥
८१६. * अजंगरूवं इह संजयाणं, पावं तु पाणाण पसज्ज करउं ।
अथोदिए दोण्ह वि तं असाहु, वयंति जे यावि पडिस्सुणंति ॥ ३० ॥
८१७. उडुं अहे य तिरियं दिसामु, विण्णाय रिंमं तस-यावराणं ।
भैयाभिसंकाए दुगुंछमाणे, वदे करेजा वं कुओ विहउत्थी ॥ ३१ ॥
८१८. पुरिमे ति 'विण्णति ण एवमत्थि, अणाणि से पुरिसे तद्ध हु ।
को संभवो ? 'पिन्नगपिडियाए, वाया वि एसा खुइया असच्चा ॥ ३२ ॥
८१९. वायाभिओणेण जंया वहेजा, 'णो तारिसं वायमुदाहरेजा ।
अट्टाणमेयं वयणं गुणाणं, 'जे दिक्खिते धूय मुरालमेतं ॥ ३३ ॥

(मगी?) "मुडी पू० । "जानतेजसि अभावाइहय छलपिअधीयमिति मत्वा सतीं शोभनाम्" शी० ॥ २२. (मवि?) । इत्थलामुपरितन टिप्पणम् ॥ २३. तुट्टाण खं १ ॥

१. गियए मु० । "निजे शाक्यपुत्रोये धर्मे" शी० । इदयतां सु० ८२२ ॥ २. सुमहज्जणिप्ता खं १ विना । सुमहं जिणिप्ता मु० ॥ * इत आरब्ध सु० ८२८ पर्यन्तं चौद्धभिन्नं प्रति आर्द्रकस्य प्रतिवचनम् ॥ ३. असाहु मु० विना । "असाहु अगोभनम्" चू० ॥ ४. अहे य सं० मु० । इदयतां सु० ४०४, ५९३, ५०७ ॥ ५. भूयादिसं खं १ ॥ ६. विखं १ । "वदेज "करेज वा" कुत एतद् द्वयं च कुत्र कुत्र वा इह प्रवचनेऽस्ति" चू० । "वदेन् कुत्रापि, अतः कुनोऽस्तीह " दीपः" शी० ॥ ७. पिण्णति खं १ मु० विना । विण्णति ण दीप अन्धि खं १ । पुरिसे ति विण्णु ति "विज्ञानो विण्णु ति" चू० । "विज्ञातिरेव नास्ति" शी० ॥ ८. तथा हु पा० पु १, २ सा० सं० । तथा वट्ट स १ ॥ ९. पिण्णागट्टाए खं १ चू० । "कः संभवः पिष्ठाकपिण्डां पुराणुदेः" जी० । "को संभवो पिण्णागट्टाए ? संभवं संभूतं वा संभवः, धः पुराणे सचेतने पिण्णागवुद्धिमुत्पादयति" चू० ॥ १०. जमावं मु० शी० (१) । "वाया-भियोणेण ।...हवेम ति हवनि संयम (वहेज ति वहनि संयम) इति वाक्यशेषः, पिण्णार्थः— सवर्णा यदा वाचाभियोणेण ददा हवनि (वहनि) संयम, जया भणय 'मारो नो अदोसो' ति ण तारिसं वायमुदाहरेजा सारोदमिखर्थः" चू० । "वायाभिओण इत्यादि, वाचाभियोणे वागभियोण, तेनापि यद् यस्माद् अत्थहेत् पारं धर्म, अतो न पारसी अत्थामुदाहरेत् नामिदृच्छात्" शी० ॥ ११. न तारिसं मण उदां खं १ ॥ १२. णो निक्खिते "मु(सु?)-राल" खं १ । जो दिक्खिते धूयमुराल" पु १ । इदयतां टि० १३ । "अट्टाणमेतं" वयणं "अह्मिगकादीनां गुणानामवधानं अनवका[श]भाजनमिति जे वित्तरेण दिक्खितो मोक्खत्थं शुद्धिं निवृत्य शिरस्युत्पुण्डनं कृत्वा मूपाद् उरालमिति ओरालं एतन् रूपं हिंसवत्त्वात्" चू० । "अट्टाणमेतद् वचनं गुणानाम्, न हि प्रवजितो यथावस्थितार्थाभिप्रायी एतद् उदाहरं मुट्ठु परित्यूरं निःसारे निहवपतिकं वचनं ब्रूयात्" शी० ॥ १३. धूय सु(उ?)राल" आ० । धूय मुराल" सं० मु० शी० । धूय मुराल" खं २ । इदयतामुपरितन टिप्पणम् ॥

८२५. जे यावि भुजंति तहप्पगारं, सेवेति ते पावर्मज्जागमाणा ।
मणं न एयं कुमल कैंरिति, वाया वि एसा भुंरता तुं भिग्छा ॥ ३९ ॥
८२६. सन्नेमि जीवाण दयदयाण, सायमदोसं परिवज्जयंता ।
तस्संकिणो इसिणो नायपुत्ता, उदिट्ठमत्तं परिवज्जयंति ॥ ४० ॥
८२७. भूताभिसंकाए दुगुंछमाणा, सन्नेसि पाणाणमिदायदं ।
तम्हा ण भुजंति तहप्पकारं, एसोऽणुधम्मो इद सज्जयाणं ॥ ४१ ॥
८२८. 'निग्गंधधम्ममि ईमा समाही, अस्सि सुडिवा अणिदे चरेज्जा ।
सुद्धे गुणी सीलगुणोववेते ईधत्थतं पाउण्ठी सिलोणं ॥ ४२ ॥
८२९. "सिणायमाणं तु दुवे" सदस्से, जे भोयए "णितिए मादणाणं ।
ते पुण्णखंधं सुंगहऽज्जिणिता, भवंति देवा इति येयंवाओ ॥ ४३ ॥
८३०. सिणायमाणं तु दुवे सदस्से, जे भोयए "णितिए सुत्थालंथाणं ।
सेयंछति "लोलुपसंपगाडे, "तिग्गागितावी णरमोभिसेवी ॥ ४४ ॥

१. 'मयाण' पं १ सु० दिता ॥ २. "मंगगालेण पावं यज्जसि" "सेण ग्वाणं ण एवे बुद्धस्य
वदेति" ण एवं तस्य मणो कुर्वति, भुजितमित्यर्थः । मांसभक्षणे वा अथवा मणं न एतं द्रव्यं
कुशल्य जाणका, मन इति [पा० धा० ११७६], मणं पि कुर्वति हस्तपुत्रीयाः । वती वि एसा
'मंगमदोसं' नि सुद्धा लमया" नू० । "एतदेवभूते सोमादनामिदायक्यं मनाः" कुत्तादाः
न कुर्वन्ति" वी० । "सायमेवा" "जला मिदया, तुदायान्मनोऽपि" वी० ॥ ३. कैंरिति
सं १ सु० ॥ ४. सुद्धा पा० । सुद्धा री २ । सुद्धा री १ ॥ ५. उ री १, २ सु १ सं ॥
६. "भुजं री १ ॥ ७. 'मेहाति री २ सु १ । 'मेहाति पा० सु २ ला० सं ॥ ८. एता-
णुपमे(मो नू०) री १ नू० । इत्यन्तां पृ० २२८ टि० ८ ॥ ९. निग्गंधधम्ममण नू० ॥
१०. इमे समाहि पं १ सु० वी० । "निग्गंधधम्ममण० ।.....इमा इति प्रत्यक्षीकरणे, ममा
आधिः समाधिः मनःसमाधानमित्यर्थः" नू० । "निग्गंधधम्ममियादि,.....निर्मन्धधर्माः...
गर्वतोकाः, हरिमलेवभूते धर्मे व्यवहरिताः इमे पूर्वोक्तं समाधिगनुश्रुताः, अस्मिन्...एतद्...
रिपत्वा...अनिहः...चरेत्" वी० । इत्यन्तां मू० ८४९ ॥ ११. कज्जं मु० । "इतेरयं
इत्यर्थता श्लोकं च प्राप्नोति" नू० । "इत्येवगुणरज्जो(ने) । मोट्टि" इत्येवमं सर्वगुणानि-
सायिनी सर्वद्रव्योपरमण्या संनोपास्मिनां श्लाघां प्रयोगं श्लोके श्लोकोत्तरे वा(वा)वाप्नोति"
वी० ॥ १२. इव आरभ्य आर्द्धं प्रति मादणानां वचनं मू० ८१० पर्यन्तमू० १३. इदमगा री १
मु० दिता ॥ १४, १७. निदण् मु० । इत्यन्तां पृ० २२७ टि० १ । निदण् मिक्कपुत्ताणं री २
पा० सु २ ला० । "विग्गागिताविः परियायापदिदयते—.....मिणाणमाणे न दुवे सदहमे" नू० ।
"सायमि दिनातयः प्रोषुः—.....मिणायमाणं तु इत्यादि, मुगल्लो विरोधणार्थः" वी० ॥
१५. सुमहि री १ ॥ १६. वेदवानो सं १ सु० दिता । वेदवादी नू० ॥ १८. "काले मं १
मु० दिता । "इतिगं रीति मीयने वा [कुत्तादा] मारोराः" नू० । "मुत्तादा मारोराः",

८३१. 'दयावरं धम्मं दुग्गुंउमाणे, वहावहं धम्मं पसंसमाणे ।

एणं पि जे भोययनी असीलं, 'गिहो(गिधो) गिंसं जाति कंता[५]-

सुरेहिं ? ॥ ४५ ॥

कुलाटा इव कुमटा प्राप्ताणां, यदिवा कुलानि क्षत्रियादिगृहाणि, तानि नित्यमिन्द्रपातान्केषाम्
...आलये येषां ते कुलालयाः" शी० ॥ १९. गच्छपूरां १ सु० विना ॥ २०. छोलुप
सं० सं १। "ते गच्छन्ति छोलुप संसारादे, एवं हि स पाणे छोलुपः दुःखैः ...छोलुपन्ते
लोलाविम्वे वा भूयं वादं सप्रसादे तीव्रम्" सू० । "स...गच्छन्ति...बहुवेदनाम् गतिम् ।
किंभूतः सन् ? छोलुपैः आमिपग्दैः...सप्रसादो व्याप्त, यदिवा विभूते नरके दानि । छोलुपैः
आमिपग्दैः छोलुपैः आमिपग्नुभिरवमद्रिव्याप्ति यो नरकस्तरिमिति" शी० ॥ २१. "एवं
शीतायाः स्वाभाविका परकृता वा तीमानुभावा येपु...दुःखमनुभवन्तीत्यनुभावः नरक-
उक्तः । पश्यते च तीमाभित्वा(वी-प्र०)...तिमाभित्वा नरका, तीव्रमित्येकोऽर्थः ।
सेवि नि जथा सो कुललोभोशी नरकं गच्छति एवं जगिजा ते" सू० । "तीनः कण्ठो
योऽभितापः...म विपत्ते दस्यासी स तीमाभित्वासी...नरकाधित्वासी भवतीति" शी० ॥
२२. 'गाहिसेवी सं १ ॥

* प्राप्ताणां प्रति आर्कस्य प्रतिवचनम् ॥ १. दुग्गुंउमाणे सं १। दुग्गुंउमाणा वहावहं धम्म
पसंसमाणा सु० । "दयावरं धम्मं दूसेमाणा० । दया परा जस्स सो भवति दयावरः,"
दया वा वरा जस्स स भवति दयावरः, तं दुग्गुंउति । "....वधा वरो धम्मो, वधा परः,
वधादिति पद्यमी; वधाहि परो धर्मः, कयपू? आह हि—'हत्वा स्वयं महीयते' [] ।
.... तमेवं वधावरं धम्ममाणा एणं पि जो भोजयति कुमीलं, प्र[नि?]प्रहस्य प्रहस्य
कृतं भवति । दयावं पाठः—दयावरं धम्मं दुग्गुंउमाणा(गो—प्र०) वधावरं धम्ममाणा
एणं पि । अथवा दाता परिगृह्यते—द(दा-प्र०)यावरं धम्मं दुग्गुंउमाणा वधावरं धम्मं
धम्ममाणा एवप्रकारो दाता एणं पि एणं पि भोज(जो?) भोजयति कुमीलं....कुत्तिनशीलः
कुशीलः ।" सू० । "दयावरमित्यादि, दया प्राणिषु हृषा, तथा वरः," "तमेवंभूतं धर्मं
शुश्रूषमाणो निन्दन्, तथा वध प्राण्युपमर्मावहतीति वधावरः, तं तथाभूतं धर्मं प्रसंसन्
सुश्रूषकमपि असीलं यो भोजयेत्" शी० ॥ २. एणं व सं १ ॥ ३. गिहो गिंसं सं १
सु० । गिहो(गिधो सं २) गिधे सं १ सु० विना । "अणिधो गिधे पाप्म अपः ओमिंसं
अधिकारं, दुहन्ते नरकमिति वाक्यदोषः । अर्कका इति मरुत्कालः ।" सू० । सू० अनुगारेण
'गिहो गिंसं [गच्छन्ति?] अर्ककाले' इति पाठो भाति । "गुरो राक्ख्यो वा वः बोधरः.....
म वगरो निष्ठेय निदोप्यकारणाद् निरा नरकधूमिः, तां याति, कुप्पम्य अमुरेण्वि
अधमदेवेवपि प्रातिः" शी० । गिहो गिंसं इत्यस्य स्थाने सू० १०४ अनुगारेण गिहो
गिंसं इति पाठोऽत्र समीचीनः प्रतीयते, 'गिहो गिंसं गच्छन्ति अर्ककाले' इति हि तत्र
मृगसङ्गः, ईदृशी च तत्र धूमिः—'अर्ककाले, निरो गानिः—अपो गानि, अपो अर्कः
सिरोनिः—अप अर्कः गिहोनिः, अोजनं अर्ककापो अपो गच्छत्प.कारमित्यर्थः, अर्ककालो
नाम अर्ककालः" सू० । "अर्ककाले मरणकाले, तिहो नि अधमत्त, गिंसं नि अधमत्तम्,
अपोऽन्धकारं गच्छतीत्यर्थः" शी० । एवं च, अर्कमाणायां ह्वावरवने छकारवत् प्रपुद्गेण प्रयोगेण
इत्येवमपि गिहो गिंसं इति मरुत्क प्रतीयते ॥ ४. कथो अमुरेहिं सं १ । कथो गुरेहिं
सं १ विना ॥

८३२. *दुहतां वि धम्ममि समुट्ठिया मो, अस्सिं सुट्ठिवा तह ऐसकालं ।
आयारसीले बुइए[उ]ह नाणे, ण संपरायंसि विसेसमत्थि ॥ ४६ ॥
८३३. अव्वतरुवें पुरिसं महंतं, सणातणं अक्खयमव्वयं च ।
संवेमु भूतेमु वि सव्वतो सो, चंदो व्वं ताराहिं समत्तरुवो ॥ ४७ ॥
८३४. एवं न भिज्जंति न संसरंति, न माहणा खत्थिय 'वेस पेस्सा ।
कीडा य पक्खी य सिरीसिवा य, नरा य संवे तह देवलोणा ॥ ४८ ॥
८३५. लोपं अजाणित्तिह केवल्लेणं, कहंति जे धम्ममं जाणमाणा ।
नासंति अप्पाण परं च णडा, संसार धोरम्मि अणोरपारे ॥ ४९ ॥
८३६. लोपं विजाणंतिह केवल्लेणं, पुण्णेण णाणेण समाहिजुत्ता ।
धम्मं समत्तं च कहंति 'जे उ, तारंति अप्पाण परं च तिण्णा ॥ ५० ॥

* सू० ८३४ पर्यन्तं ब्राह्मणानामार्द्रकं प्रति वचनम् ॥ १. अस्मि ख १ ॥ २. एमकाले खं १ मु० विना । "एस्मकालं नि जानञ्जीवाए" चू० । "सुट्ठु स्थिता. पूर्वस्मिन् काले वर्तमाने एवै च" शी० ॥ ३. "आचारसीलं २ "बुद्धं बुद्धं, ज्ञानमुपदेश अथवा ज्ञानमिति भवतामपि चैतन्याद् ज्ञानमिष्ट द्वादशाङ्गं गणपिटक केवलं च, इहापि पटिनन्त्रं केवलज्ञानं च 'अविपर्ययाद्विशुद्धं केवलमुत्पद्यते ज्ञानम्' [साध्यकारिका] ।" चू० । "आचारप्रधानं शीलमुक्तम् अथानन्तरं ज्ञानं च मोक्षाज्ञानादभिहितम्" शी० ॥ ४. संपरायंसि विषेपो अशी रा १ मु० विना । "ण संपराय [स] विसेसमत्थि सगच्छ-गमुक्कयार्य." चू० । "संपराय. समार, तस्मिन्धावयोर्न विरोधोऽस्ति" शी० ॥ ५. अव्वतरुवत्तं खं १ । "अथयोऽपि, अथयोऽव्ययश्च" चू० । "अज्ञातं (अज्ञात-प्र०) केनचित् प्रदेशानां खण्डशः कर्तुमशक्तयत्नान्, तथा अप्ययम्" शी० ॥ ६. वा खं २ ॥ ७. सवेमु भूतेमु तु खं १ । "सर्वेऽपि भूतेषु" शी० । "से सव्वपाणेषु, म सर्वगतोऽसौ, सर्व प्राणाः कर्णात्मानः, अथवा आयुर्निद्रिय-शरीर-बुद्धि प्राणाः, से इति तस्यात्मनो निर्देशः, सर्वत्र इति सर्वोऽपि विस्तु सर्वकालं च नित्य इत्यर्थः । सांख्यप्रतियावादः । अथवा वैदिकानामय विश्रान्तः—अवचरुवत्तं सवेमु पाणेषु" चू० ॥ ८. व खं १ मु० ॥ ९. ईनी खं १ मु० ॥ १०. वेस्स पिस्सा खं २ पु १ । वेय वेम खं १ । ण वंमणे खत्थिय वेय वेसा चू० ॥ ११. सवे (१) चू० । "सर्वंतीति सर्वं नरः, अथवा देवलोकेषु भवा देवलोकिना अमरा इत्यर्थः" चू० । "नराश्च सर्वेऽपि देवलोकाश्च" शी० ॥ * सू० ८३८ पर्यन्त-मार्द्रककुमारस्य प्रतिवचनम् ॥ १२. अयाणिं खं १ विना ॥ १३. 'सव्वणं' खं १ विना ॥ १४. 'हि के' खं १ ॥ १५. पाणेषु (१) शी० । पुण्णेण (१) शी० । 'प्रकर्णेण जानाति प्रहः, पुण्यदेवत्वाद्वा पुण्यम्, तेन 'ज्ञानेन" शी० ॥ १६. जे उ खं १ मु० विना । जे नि चू० ॥

८३७. जे एदिनं अगमिहानंमि, जे पाणि लोण चणोरेया ।
उदाहटं तं तु गमं मे नि, अडाउमो निपगिपममे ॥ ५१ ॥

८३८. "मंरुच्छेगावि य एगमेगं, योणेण मागेउ मडागयं तु ।
मेगाण जीवाण दयदुयाए, वायं येयं विनि परुपयामो ॥ ५२ ॥

८३९. "मंरुच्छेगावि य एगमेगं, पायं हणंता अणियत्तदोमा ।
मेगाण जीवाण वंदे ण लमा, मिया य योतं गिहिणो ।
तम्हा ॥ ५३ ॥

८४०. मंरुच्छेगावि य एगमेगं, पाणं हणंते समणच्चंतेमु ।
आयोदितं मे पुरिमे अणजे, न तंमिमा केवलिणो भवंति ॥ ५४ ॥

८४१. बुद्धस्म आणाए ईमं ममादिं, अस्मि मुंठिआ निविहेण तंती ।
तंमिउं समुदं व मदाभवायं आयाणवं धम्ममुदाहरंजामि ॥ ५५ ॥

॥ अद्वयं समत्तं ॥

१. "वसंती सं १ मु० विना ॥ २. "वयेण नं १ । "वरणेण उववेति" वू० । "वरणेन.....
उपपेताः" शी० ॥ ३. "सत्रीणं नि बुदीए.....सत्रीए ति वा मनीए ति वा एगदं" वू० ।
"स्वमत्या स्वाभिप्रायेण" शी० ॥ ४. "यामुमेव न १ मु० विना । "अडाउसे विप्परिवापमेव, नव
इत्यानन्तये,..... आउसे ति हे आयुमन्तः । वि वियोगे, विपरीतो भागो विपयांमः" वू० ।
"अयवाऽऽयुमन्".....विपयांसमेव विपर्ययमेवोदाहरेत्" शी० ॥ * इस्तिनापमानामादकं
प्रति वचनम् ॥ ५. पाणेण मु० विना । "वाणेण सरेण विमन्तिनेण वा मम्मं येनि मारेउं महागजं"
वू० । "वाणप्रहारेण व्यापाय" शी० ॥ ६. वद वित्तं सं १ ॥ * इन अरभ्य आदं वजुमास्स
प्रतिवचनम् ॥ ७. वहेण(२) वू० । "सो हत्थी विद्धो .. जाव पंचिदिए पेग्नि,..... एवं
सेघाण जीवाण लमाय पाणाणिवाते । तिया य योचं.....सर्वमेतं योवमुत्तये । गिहिणो वि ते
बहुत्रीये जे ण मारेति.... "सो वि नाम धार्मिकः" वू० । "गृहस्था अपि... शेषाणां च जन्तुनां
.....वधे न प्रवृत्ता । यत् एवं तस्मात् स्वादेवम् स्तोत्रमिति स्वल्प यस्माद् ज्ञन्ति तनस्तेऽपि
दोषरहिता इति" शी० ॥ ८. पागे हणंते सं १ विना । पायं हणंता मु० । "संवरुद्धे । प्राणं
आरमनः अहितो.....गो णटो अण्ण पि णासेति..... । अणारिओ..... । ण तारियं धम्मं
दियं के केवलिणो भवन्ति कर्हेति वातदुत्तये—ण तारिया केवलिणो भवंति कर्हेति वा ।"
वू० । "संवरुद्धेण्यदि, अमणानां यतीनां मनानि अमणनानि, तेष्वपि व्यवस्थिताः सन्त
देवं संवसरंणापि ये ज्ञन्ति.....ते उनायां आरमनः परेषां चाहितारते पुरया [अ]-
वचनमारेत्तान्, न तारयाः केवलिनो भवन्ति" शी० ॥ ९. "व्वते तु मं १ यं मु० विना ।
व्वी तु वू०, इत्यनामुग्धसुखे निपणम् ॥ १०. "हिते ते पु० सं १ ॥ ११. तारियो मं २ । तारिये

मु० ॥ १२. आगच्छ खं १ मु० विना ॥ १३. इमा समाधी यं १। दयता मु० ८२८। "बुद्धस्य
 आगच्छ इमं समाधिं इवेवमेता भगवतो पुनरित्युपायं च समाधीं पुनो।
 अस्मिं समाधीं त्रिविधेषु मुदु स्थित्वा" सू०। "बुद्धः वीरवर्धमानस्त्वानी, तस्याहं
 दानेन इमं समाधिं सुदुर्भावातिशयम् अवश्य, अस्मिन् समाधीं द्रष्टुं स्थित्वा" शी० ॥
 १४. मुञ्चति त्रिवेदेन खं १ ॥ १५. तर्हि मु०। "आर्या ज्ञानशीलः, तापी वा गमनशीलो मोक्षं
 प्रति" शी० ॥ १६. तस्मिन् समुद्रे खं १ विना ॥ १७. मु० विना-आवाणधम्ममुदाहरेशा
 खं १। आवाणधम्ममुदाहरेशा खं १ विना। "आदागवं ति, आदीयते इत्यादानम्, एतन्नेव
 ज्ञान-दर्शन-चारित्र्याणि आदानं मुमुक्षोः क(च?)म्मं उदा [६] रेखा कथयेदित्यादि.....इति
 प्रवीमि नि अजयुधम्मो जंबुमावी भणति-इति उदाहरेशामि नि" सू०। "सूत्रस्यापि सूत्रेण-
 आदागवं धम्म उदाहरेशा" इति सप्तमाध्ययनप्रारम्भे पूर्णं। "आदानं सम्पददर्शन-ज्ञान
 चारित्र्यपुत्र, तद्विद्यते यस्याग्रावादानवान् साधुः.....धर्मेमुदाहरेशा व्यापृणीया.....इति
 परिसमाख्ये प्रवीमीति पूर्ववत्" शी० ॥ १८. ०जा ॥ ५५। चि वेमि मु०। दयतामुपरितन
 टिप्पणम् ॥

सत्तमं अज्ज्ञयणं 'पालंदइज्जं'

८४२. तेणं कालेणं तेणं समएणं रायगिदे नंमं नगरे होत्वा, 'सिद्धि-
 त्थिमितसंमिद्धे जाव पंडिरूवे । तस्स णं रायगिहस्स नगरस्स पेहिया उत्तरपुंरत्थिणे
 दिसीमाए, एत्थ णं नालंदा नामं बाहिरिया होत्वा अणेगमवणसयसन्नविद्धा जाव
 पंडिरूवा ।

८४३. तत्थ णं

८४३. तत्थ णं नालंदाए वाहिरियाए "लेप्प नामं गाहावती होत्था, अडे

दिते विते विरिषण्णविपुलभवणसयणासणजाणवांहाणाइण्णे बहुधण-बहुजातरूव-
रज्जे आओगपओगसंपउत्ते 'विच्छडितपउरभत्तपाणे बहुदासी-दास-गो-महिस-
गवेलगण्णमूत्तं बहुजणस्स अपरिभूत्तं यावि होत्था । 'से णं टेए गाहावती समणो
वासए यावि होत्था अभिगतजीवा-उजीवे जाव विहरति ।

१. दिते जाव अपरिभूत्ते खं १ मु० विना ॥ २. विच्छडितं खं १ । "विच्छडितं दीयमानं
भुज्यमानं वा भुक्तेरं च" ख० । ३. से [जं ते ?] ए गाहां खं १ । से णं लेट् समणोवत्तए
होत्था ख० ॥ ४. 'वस्यते खं १ ॥ ५. जाव भागमाणे विहरति खं १ मु० । दम्भनां ख० ७१५ ।
हस्तनिषिन्नादर्थेषु एतावानेव संक्षिप्तं पाठो लभ्यते, श्री० वृत्तौ तु अत्र विस्तरेण एवं च ण
विहरति इतिर्यन्तः पाठो व्याख्यातः, अत्र श्री० वृत्तिकृतां गमने सम्पूर्णं सूत्रपाठ आशीदिति
भाति । "एतदेव दर्शयति—अभिगमजीवाजीवेत्यादिना ग्रन्थेन यावत्पद्याधोऽपि देवमुगादिभि
र्देवगैरनतिक्रमणीयाः अनतिलङ्घनीयो धर्मादप्रच्यावनीय इति यावत् । " निगम्ये इत्यादि,
निर्मम्ये आर्हते प्रवचने निःशङ्कः..... निराकाङ्क्षः, .. भिर्विचिक्लिप्तः .. लज्जार्थो
ज्ञातत्वं इत्यर्थः, गृहीतार्थः पृष्टार्थः .. विनिश्चितार्थः .. अभिगतार्थः.
..... तथा अस्थिमिच्छा अस्थिमन्य यावत् ण धर्मे प्रेमानुरागेण शकः, .. अयमाउत्तो
इत्यादि, केनचिद् धर्मवर्षस्व पृष्ठं सत्तेनदाचष्टे, तदया—यो आयुष्मन् । इदं वैश्वं श्रीनीन्द्र-
प्रवचनसर्थः सङ्गतार्थः..... अयमेव परमार्थः, शेषस्तु सर्वोऽपि..... अत्यर्थः । उन्मिय
इत्यादि, उच्छृज्य प्रख्यात स्फटिकवद् निर्मलं यत्र यस्यासत्तुच्छितस्फटिकः, .. अप्रावृत्तद्वाराः
..... यद् प्रविश्य परतीर्थिकोऽपि यत्तु कथयति तदमौ कथयतु, न तस्य परिजनोंऽपि अन्यथा
भावयितुं..... शक्यते इति यावत् । तथा राज्ञां वत्तमान्तःपुरद्वारेषु प्रवेष्टुं शील यस्य स
तथा, प्रख्यातभावकाव्यगुणत्वेनास्त्रक्षितिप्रवेशः । तथा चतुर्दशष्टम्भादिषु निधिषु उपदि-
ष्टासु महाकल्पकमन्त्रिभ्यः पुण्यनिधिभ्यः प्रख्यातासु तथा वीर्यमावीषु च तिर्यग्यपि चतु
र्भासकत्रिंशद्वत्यर्थं, एवम्भूतेषु धर्मदेवसेषु सुषु अनिच्छयेन प्रतिपूर्णां यः पौषध .. तं
अनुपाशयन् समणे निर्गम्ये इत्यादि सुगमं यावत् पडिलमेमाणे नि..... बहूहिमित्यादि,
बहुभिः श्रीजनतनुगविरमणप्रत्याख्यानपीयधोपवात्तेस्तथा यथापरिगृहीतैश्च तपःकर्मभिरात्मानं
यावयन् एवं चानन्त्योक्त्या नीत्या विहरति धर्ममाचरन्तिष्ठति, च समुचये, नभिति वाक्या-
लङ्कारे" श्री० । श्री० अनुसारेणात्र 'अभिगमजीवाजीवे उवल्लङ्घपुण्णपावे आयव-संवर-वेरण-
गिहार-किरिय-अहिरण-वंच-मोहल्लङ्घपले अमहेज देवा-उसुर-आण-सुवण-जक्क-वम्भप-किन्नर-
किपुरिम-गरुल-ग-उच्छ-महोरगाइएहिं देवमण्डिं निमायाओ पावयणाओ अणत्तिक्कमणिजे
निगम्ये पावयणे निम्मंकिण्णिं निज्जित्तिण्णिं निज्जित्तिण्णिं लद्धे गहिण्णं पुच्छियट्ठे विजिच्छियट्ठे
अभिगमट्ठे अट्ठिज्जित्तिपेमाणुरात्तासे, अयमाउत्तो निगम्ये पावयणे अट्ठे जयं परमट्ठे सेसे अणट्ठे,
उन्मियकल्लिडे अराउवदुवारे विवत्तेउरदाण्यवेसे चाउडमट्ठमुद्धिउण्णमासिणोसु पडिपुण्णं
पोवहं सम्ममणुपादेमाणे समणे निगम्ये तद्वाउहेण एत्तविज्जेण अण-याग-आइ-म-साइमेणे
वत्त पडिगहं चवल पावपुण्णेण ओमह-नेमजेण पीड-फल्लग सेजासधारण पडिलामेमाणे
बहूहिं सीलव्यगुगवेरमणपक्कल्लगपोपहोवयासेहिं अहापरिगहिण्णिं तत्रोक्कमेहिं अप्पाण
भावेमाणे एव च णं विहरति" ईदृशा पाठः श्री० वृत्तिकृतां समधर्माशीदिति भाति । इत्यर्था
ख० ७१५ ॥

८४४. तस्य नं मेरुस्य गादातीस्य नादंदाय चादिरियाय वंदिया
उत्तपुगुणिये दिगीभाय एव नं मेरुस्य नाम उदगमाय होय
अनेगमंभमरमतिविद्दे पामादीया जाय पडिरुवा । तीये नं मेरुस्य
उदगमाय उत्तपुगुणिये दिगीभाय एव नं होयिजामे नाम वगमंडे होय
किह्दे, वगमओ वगमंडेस ।

१. सेरुस्य मं १ । सेरुस्य पु० ॥ २. वदिया नादंदाय १ ॥ ३. रियाभाय मं १ । पु
पाठ इत्युक्ते—दिवीभातो वयं न सेरुस्य गादातीस्य नादंदाय चादिरियाय वंदिया
किह्दे किह्दयाये । पामादीया । तस्य नं वदुमगादेगमाय सेरुस्य (सेरुस्य-प्र०) न
वन्मिस्स सेरुस्यिया नय उदगमाय होय । तस्य नं गिह्ददेसंमि भगवें गोमे विहरति
पु० ॥ ४. सेमेद मं १ । "शेवद्वेशाभिधाना, मुद्रोगुणोपनिषदे कृता शेवद्वेशा इत्ये
देकाभिधानमस्या" शी० ॥ ५. विद्वा जाय पडि" मं १ विना । "अनेगमंभमरमति
विद्वा प्रायादीया दर्शनीया अभिरुवा प्रविशेति" शी० ॥ ६. सेरुस्य मं १ ॥ ७. हुयिजा
मं १ । हुयिगयामे पु० । रम्यां टि० २ ॥ ८. कण्ठे वगमओ मं १ । "कृणः कृणावभाय
इत्यादिबर्णक" शी० । बर्णकं इत्यम् भीरुगानिगुणे विस्तरेण वर्णितः । तत्रत्यानां कतिपयादानां
पु० मध्ये व्याख्यातृनामृष्टिना समं विस्तृतं पाठ आसीदिति भाति । "किह्दे किह्दयाये
(व्याया प्र०), प्रायेय दि वृथायां मध्यमे वयसि पताभि किह्दाणि भवन्ति, तेभि किह्दायं
छाया किह्दछाया, कलिततगेय य आदित्यरदिमवारणा कृणो भवति, वात्यादतिकान्तानि वर्णानि
शीतलानि भवन्ति, यौक्ते तान्येव किमलयमतिकान्तानि रक्तां च ईषद्वरितालामानि पाण्डुनि
हरितानित्यपदिन्यन्ते, हरितानां छाया हरितच्छाया, तत एव कृण-नील-हरिता वर्णा वयाव
स्वे स्वे वर्णे अत्यर्यमुत्कटा भवन्ति स्निग्धाश्च, तेन निद्रो । पणकडितडिच्छाए नि अन्योन्द-
शास्त्राप्रशालानुप्रवेष्टा पणकडितडिच्छाए । रग्मे महामेघ० इति जलभारणामे प्रादुर्मेघ,
[निकुरम्बः] समूहः सघान इत्यन्यन्तरम् । मूलान्येवां बहूनि दुरावगाडानि च सन्तीति
मूलवन्तः, एवं शेयाण्यपि । गिदुदुर० ययपि पाण्डुरं भवन्तीति प्रशंसा, एवं जाय पामादीया" पु० ।
नेरुपभोगत्वाच्च वृथायां कालेनैव पाण्डुरा भवन्तीति प्रशंसा, एवं जाय पामादीया" पु० ।
पैवातिकमुदेयं धनराजबर्णक इत्ये वर्तते—"ते न वगमंडे किह्दे किह्दोभासे नीले नीलोभासे
रे हरिओभासे सीए सीओभासे निद्रो निद्रोभासे तिक्वे तिक्वोभासे किह्दे किह्दछाए नीले
रच्छाए हरिरे हरियच्छाए सीए सीयच्छाए निद्रो निद्रोभासे तिक्वे तिक्वोभासे किह्दे किह्दछाए नीले
रच्छाए रग्मे महामेघनिद्रुवभूए । ते न पायवा मूलमंतो कदमंतो खधमंतो तवामंतो
नी पवालमंतो पतमंतो पुष्कमंतो फलमंतो पीयमंतो अणपुववज्जायदलवद्वभावरिणया
अनेगताला अनेगतालपमाहविडिमा अनेगनरशाममुपसतारिअनेगेज्जपणविउलवद्वधं
पता अविलवता अवादेणता अणईअपता निद्रुयजरउंडुपता गवहरियभिउंतपतभार-
नीरदरितगिज्जा उवगिमायगवतगनपतपडिओमउज्जउज्जलंतकिमलयपुमुमालपवाल-
गुगतासिहरा गिचं कुमुमिया गिचं मादया गिच सवइया गिच ववइया गिचं गुलइया गिचं
गिच जमलिया गिचं जुवलिया गिचं विगमिया गिचं वगमिया गिचं कुमुमियमाइवलव-
वइयोउच्छिपजमलियपुउतिवगिमियवगिभतपिंडमंजरिबडिसवधरा ह्यवरहीण
तलोईवकमिगारुडोडलवहीवओइरुणसीमुहविलविगलपगारुवकवकवायकलईव-

८४५. तस्मिं च णं गिहपदेसंसि भगवं गौतमे विहरति, भगवं च णं अहे आरामंसि । अहे णं उदए पेढालपुत्ते पासावच्चिजे नियंते भेतजे गौतेणं जेणेव भगवं गौतमे तंणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता भगवं गौतमे एवं वदासी—आउसंतो गोयमा ! अत्थि खलु मे केइ पदेसे पुच्छियत्थे, तं च मे आउसो ! अहादरिमियमेव वियागरेदि । संवायं भगवं गौतमे उदयं पेढालपुत्तं एवं वदासी—अवियाइ आउसो ! सोच्चा निसंम्म जाणिस्सामो ।

८४६. [१] संवायं उदए पेढालपुत्ते भगवं गोयमं एवं वदासी—आउसंतो गौतमा ! अत्थि खलु कुंमारपुत्तिया नाम समणा निग्गंथा तुंम्भायं पक्कयणं पक्कयमाणा गाहावतिं समणोवामेगं एवं पक्कयसावंति—नत्तय अंभिजोएणं

सारथ्यभोगमउपवममिदुगविरडयउदएगइयमहुरसरणाए सुरमे मंजिउदरियभममहुकरिपह-
करपरितिन्ममणउपवइसुमासवलोमहुगुमगुमनेधुंजंतदेममागे अन्मत्तपुण्णगे बाहिर-
पणेच्छगे पवेदि य पुफेदि य उच्छण्णपोडधत्तिरच्छगे माउफले निरोयए अंस्टए
णाणाविहगुच्छगुम्ममंउवगम्ममोदिए विचित्तमुदकेउभूए बावीपुस्वरिणीरीद्वियाव य सुनिवेगिय
रम्मजालइए । विट्ठिमणीहारिममुमंघिपुहुगुरभिम्महुर च मइया मधदणि मुयता
णाणाविहगुच्छगुम्ममउवकपरकमुहसेउकेउवहत्ता अणेगरहजागमुम्ममिवियपविमोयणा सुरम्मा
पायादीवा दरिमणिजा अभिक्का पडिक्का" इति औत्तातिकम्पे ३ ॥

१. अहे णं नास्मि खं १ । अह उदए पेढालपुत्ते पासावच्चिजे निगाये खं ॥ २. पुत्त भगवं
वामा" खं १ खं विना ॥ ३. मेयजे सु० । "मेइयो गौतेण" खी० ॥ ४. जेणमेव खं १ ॥
५. "अत्थि खलु मे आउसो० प्रदिस्यते इति प्रदेष्टः" खं ॥ ६. मे वेइ खं १ सु० विना ।
"मम विहते कच्छि" खी० ॥ ७. अहामुवं अहादरिमियं मे विया" सु० । "यथा धुनं भवता यथा
च भगवता संदर्शितं तथैव" खी० ॥ ८. "गेहिं खं १ विना ॥ ९. मचाये खं १ खी०, सवायं
गीया० ॥ "सवायं गोमनवाक् सवाया" खं । "एवं पृष्ठः म चायं भगवान्, यदिहा सह
कादेन सवत् पृष्ठः, सुदानं वा शोभनमागतीकं वा ग्रथं पृष्ठः" खी० ॥ १०. निमग्गा खं १ ।
"भूदि, यदि धुत्वा जास्यामस्ततो वदधामः, न चेद् जास्यामो भगवन्तं पृच्छामहे इत्यर्थः"
खं । "शुश" निशम्य च अवधार्य च" जात्ये" खी० ॥ ११. सचायं उदय ये" खं १ ॥
१२. "पुत्ते एवं वदासी अत्थि खलु गौतमा कम्मरउत्तिया नाम समणोवायणा सुज्जमं पक्कयं
इति पाठपूर्वी इत्यर्थः ॥ १३. आउसं खं १ । आउसो सु० ॥ १४. "रुत्तिया खं १ । इत्यर्था
दि० १२ । "कम्मरउत्तिया नाम कर्म कोटीति कर्मचारः सत्तया तिप्परी वा, कर्मचारस्य पुत्रः
कर्मधारपुत्रा, कर्मधारपुत्राणामपत्यानि कर्मकारीयपुत्रा, समणे उवागच्छन्तीति समणोवामणा सुज्जमं
ति पुमांश्च प्रवचने मरुदित्तो वा वचनं प्रवचनम् गाजावति समणोवायणं एवं पक्कयसावंति"
खं । "मत्ति विज्जन्ते कुमारपुत्रा नाम निर्मत्ता सुम्मरीयं प्रवचनं प्रवदन्त", तपसा गृहपते
धम्मगोपमकमुपसम्पन्नं निदमायोत्थियमेवं प्रत्याववाप्सन्ति" खी० ॥ १५. पुम्हाणं खं १ ।
पुम्हाणं सु० । "पुम्हाणं ति पुमांश्च" खं ॥ १६. "सत्ता उक्कमंरत्तं एवं सु० । इत्तिहा
दीनावाधानामपि पाटोउदमसीटः क्पादिनि भाति, हादतामुपगतं टिप्पणम् १३ ॥ १७. एणं
पक्कयसावंती खं १ ॥ १८. आभिजोतेणं खं १ सु० विना ॥

पराशरिषु, ... "भोजनं नयपरीतो योपाडभो" सू० ॥ "अथमपि नः अस्मदीयोपदेशः
(शेडः) व्युत्पन्नः ... "मन्त्रां नो नैव मैतापिहो मन्त्रि" शी० ॥ १९. "वाडं खं १ ॥
२०. एवं एवं एवं रो" मं १ पा० पु १ ला० सं० ॥ "अविवाहं जाव रोचद् वृ० ॥ "अपि
पैतृशुभ्रं नौतय! तुभ्यमपि रोचते एवमेवद् यथा मया व्याख्यातम्" शी० ॥
१. मन्त्रायं मं. १ मु० विना ॥ २. "ती भाउमंनो उद्गा भो सनु अहं मं १ ॥ "नोतमो
मगवानाह—जो सनु भाउमो" पेडातरैतद् कथं न रोचते? उन्माग्वर्जनम्" वृ० ॥ "नो
सनु भाउमशुभ्रद अस्मभ्यम् एतदेव दद् यथा त्वयोऽप्ये हद्रोचत इति" शी० ॥ ३. एवं रो" मं १
शी० विना ॥ ४. समनमाहृण (१) वृ० ॥ "समना चेव माहृणा, सत्ययः समास" वृ० ॥
५. "मानिष्यंती" मं १ ॥ ६. पण्यंति वृ० ॥ ७. ते मन्त्रि मं १ वृ० ॥ ८. "अनुगमिषं
सनु कोर अनुगच्छन्ति संघातं सा अनुगमिषा भवति" वृ० ॥ "अनुतापयतीत्यनुगमिका,
ताम्" शी० ॥ ९. मे समनोवाप्य जेहि अ" मं १ ॥ "अभूतोद्गावनं अभ्याख्यानं भवति, ...
जे न पचकगणविधिं जानंति 'अहं पचकगणविधिं ज्ञाणा' ते समन ति ते जाययिषा
निस्सर्गं समगार्णं उचदिमंति अथा गावगार्णं एवं पचकस्तादेवाह ॥ जेहि वि अण्णेहिं पार्णहिं जाव
मणेहिं सयमंति ते वि" वृ० ॥ "ते हि मन्त्रिोपपत्त्याभ्यानवादिनो यथाकथितं प्रत्याख्यातं
दत्तं यातु एतदथ भ्रमोपासकान् व्याख्याति" शी० ॥ १०. "मव वा जेहिं मु० ॥ ११.
जीरंति पार्णेहिं भूतेहिं मत्तेहिं मं १ विना ॥ १२. वृ० मु० विना—कस्म नं हेउं मं १ ॥ कस्म नं
ते हेमू मं १ विना ॥ १३. पाणा नास्ति मं १ ॥ "मामारिषा. सनु प्रागाः परस्परकालिप्रक्रमण-
भाजो थनस्तनरप्रगाः प्राणिनः स्वावरैतं प्रत्यायान्ति" शी० ॥ १४. "कार्यमि पचयंति, सोसं
व मं २ पा० पु २ सं० ॥ १५. "अथनो अपाननीयमिष्यं" वृ० ॥ "अथाप्यमपाताह्व" वृ० ॥ १६. मन्त्रायं मं १ ॥ मन्त्रायं मं १ विना ॥ १७. सत्यपाणा २ सत्यारं मं १ ॥ १८. भाउ
अवहा मु० ॥ "उत अन्यथा" शी० ॥ १९. मन्त्रायं वृ० मु० विना ॥ २०. वनह द १ ॥

अभ्युवगतं भवति, तमाउयं च णं पल्लिखीणं भवति, तसक्ययद्वितीया ते ततो आउयं [विष्यजद्वितीया, ते ततो आउयं] विष्यजद्वितीया यावरत्ताए पचायंति । यावरा वि बुचंति यावरा यावरसंभारकडेणं कम्मुणा, णामं च णं अभ्युवगतं भवति, यावराउं च णं पल्लिखीणं भवति, यावरकायद्वितीया ते ततो आउयं विष्यजद्वितीया, ते ततो आउयं विष्यजद्वितीया भुजो परलोइयत्ताए पचायंति, ते पाणा वि बुचंति, ते तसा वि बुचंति, ते मंहाकया, ते चिरद्वितीया ।

८५१. सवायं उदए पेडालपुत्ते मगवं गोयमे एवं वदासी—आउसंतो गोत्ता ! नत्थि णं से" केइ परियाए जणं समणोवासगस्स एगपाणातिवायविरए वि दंढे "निकिखत्ते, कस्स णं तं" हेतुं ? संसारिया खलु पाणा, यावरा वि पाणा तसत्ताए पचायंति, तसा वि पाणा यावरत्ताए पचायंति, यावरकायातो विष्यमुचमाणा सव्ये तसक्ययंसि उववज्जंति, तसक्ययातो विष्यमुचमाणा सव्ये यावरक्ययंसि उववज्जंति, तेसि च णं यावरक्ययंसि उववज्जणं ठाणमेयं पंतं ।

८५२. सवायं मगवं गोयमे उदगं पेडालपुत्तं एवं वदासी—णो खलु आउसो ! अस्माकं वत्तव्वएणं, तुम्मं चैव अणुपुण्णोदेणं अत्थि णं से परियाए अंमि समणो-वासगस्स सव्वपाणेहिं सव्वमूत्तेहिं सव्वजीवेहिं सव्वसत्तेहिं दंढे निकिखत्ते, कस्स

शाणोवमाणि । नामाहुं नीयत्तु—आउउं च णं पल्लिखीणं भवति" सू० । द्दयतां पृ० २४१ टि० ४ । "अस्मानां प्रत्येकनाम इत्यादिकं नामकर्माभ्युपगतं भवति...यदा च तदापुः परिक्षीणं भवति, नमिन्ति वाक्यालङ्कारे" शी० ॥

१. तपादिमाउं च पल्लिखीणं भवती खं १ । द्दयतां टि० ५ ॥ २. आउं वि" खं १ । ३. [एतदन्तर्गत. पाठो मु० विना नास्ति । द्दयतां पं० ४ ॥ ४. "णामं च णं तसं विष्यजद्वितीया मीले दो आदेसा" सू० ॥ ५. यावरत्तामाउं खं १ । द्दयतां टि० १ ॥ ६. "द्वितीया जे जतो खं १ । "द्विइ ते ततो खं १ विना ॥ ७. आउं वि" खं १ विना । आउयं विष्यजद्वितीया खं १ ॥ ८. १०. ते नास्ति ख १ विना ॥ ९. परलोइयत्ताए खं १ । "पारलोइयत्ताए" शी० ॥ ११. मंहाकया खं १ ॥ १२. सवायं खं १ । सवायं खं २ । स (से पु १ ख० पं०) सवायं पा० पु १, २ आ० पं० ॥ १३. "से केयि जाव सव्वपाणेहिं से दंढे [न]निकिखत्ते" सू० । मध्यमाणचूर्णनुसारेण नत्थि णं से केइ परियाए जेण समणोवासगस्स एगपाणा वि दंढे निकिखत्ते, सव्वपाणेहिं से दंढे अनिक्खत्ते इति संपूर्ण. पाठोऽत्र नास्ति, द्दयतां पृ० २४५ टि० ८, पृ० २४५ टि० १५, पृ० २४२ पं० ८ ॥ १४. निक्खिखत्तुण्व खं १ । निक्खिखत्तुण्वे शी० । "निक्खिखत्तुण्वे परित्यक्तपूर्वः" शी० । १५. तम्म हेतुं खं १ ॥ १६. कावंमि पचायं ?]ति तस ० १ मु० विना ॥ १७. "अंमि पचायंति तेसि खं १ मु० विना ॥ १८. जणो सू० ॥ १९. "पाणेणं खं १ मु० विना ॥ २०. "वाले जे णं खं १ विना ॥

णं तं हेतुं ? संसारिया खलु पाणा, तसा वि पाणा यावरत्ताए पचायंति, यावरा वि पाणा तसत्ताए पचायंति, तसकायातो विप्पमुच्चमाणा सच्चे यावरकायंसि उववज्जंति, यावरकायाओ विप्पमुच्चमाणा सच्चे तसकायंसि उववज्जंति, तेसि च णं तसकायंसि उववज्जानं ठाणमेयं अंधत्तं, ते पाणा वि वुच्चंति, ते तसा वि वुच्चंति, ते महाकाया, ते चिरट्ठिइया, ते बहुतरगा पाणा जेहिं समणोवासगस्स सुपच्चखायं भवति, ते अप्पतरगा पाणा जेहिं समणोवासगस्स अपच्चखायं भवति, इति से महया तसकायाओ उवसंतस्स उवट्ठियस्स पडिविरयस्स जण्णं तुम्हे वा अन्नो वा एवं वदह—णत्थि 'णं से केइ परियाए जम्मि समणोवासगस्स एण-पाणाए वि दंडे णिक्खित्ते, अयं पि मे देसे णो णेयाउए भवति ।

१०. ८५३. भगवं च णं उदाहु—नियंठा खलु पुच्छियच्चा, आउसंनो नियंठा ! इह खलु संतंगतिया मणुस्सा भवंति, तेसि च णं एवं वुत्तपुव्वं भवति—जे इमे मुंडा भवित्ता अगारातो अणगारियं पव्वंइया एसिं च णं आमरणंताए दंडे णिक्खित्ते, जे इमे अगारमावसंति एतेसि णं आमरणंताए दंडे णो णिक्खित्ते, "केइ च णं समणा जाव यासाइं चउपंचमाइं उदसमाइं अप्पतरो वा भुज्जतरो वा देसं दूतिजित्ता अंगारं वण्जा ?" इत्ता वण्जा । तस्स णं "तं गारत्थं वदमाणस्स से पच्चखाणे भग्गे भवति ?" नेति । एवामेव समणोवासगस्स वि तसेहिं पाणेहिं दंडे णिक्खित्ते, यावरोहिं पाणेहिं "दंडे नो णिक्खित्ते, तस्स णं "तं यावरकायं

१. अण्णं ५० ॥ २. सुच्चंति ५१ सु० विना ॥ ३. ते नारित ५१ ॥ ४. सुप्पं ५१ ॥ "ते प्राणिनस्स जणुत्तमा भुविठा येः अमणोवासकरस्य सुपरयाववात् भवति, जणानुद्दिश्य तेन प्रत्या-न्यातरस्य महणा इवदन्तुपगमेन सारंरपावराणां असरवेनोरपणेः, अतरतेऽल्पतरकाः प्राणिनो येः कृष्णभूतैः धावकस्याप्याप्यात् भवति, इहमुत्तं भवति—अप्यतान्द्रस्याभाववाचित्वात् सत्यमेव ते वेपथ्वरदाभ्यागमिनि से तस्य अमणोवासकरस्य महत्तत्रसकायादुपसान्तस्स उपरतरस्य प्रतिविरतरस्य सतः सुप्यदास्यत्तं भवतीति सम्बन्धः" ५० ॥ ५. अण्णं ५१ ॥ ६. सु० विना—णं केइ ५१ ॥ ७. णं से परियाए ५१ ॥ ८. पाणा वि ५१ सु० विना । रत्थत्ता २४१ पं० ८ ॥ ९. उपाहु ५१ ॥ १०. सुत्तं ५१ ॥ ११. "इत्ता वण्जा ५१ ॥ १२. केहिं च णं समणे ५१ सु० विना ॥ १३. उदसमाइं ५१ ॥ १४. वदतां ५० ॥ १५. अंगारं वण्जा ५१ ॥ १६. अण्णमावसेजा ५१ सु० ५० ॥ "केइ पच्चखा...वदतां ते सण्णवण्जा" ५० ॥ "अण्णं सुपरयाववात्" ५० ॥ १७. इह वदतां ५१ ॥ १८. तज्जागरत्थं ५१ ॥ १९. अति पु १ सु० ॥ २०. नेति नारित ५१ ॥ "नेति" इत्येते नो निगटे मग्गे सु० ॥ २१. इह अन्तिविज्जते पु १ का० ५० ॥ २२. णिक्खित्ते ५१ ॥ यावरोमु पाणेमु इहे [नो] निक्खित्ते ५० ॥ २३. वं अन्ति ५१ सु० विना ॥

पदेभ्यस्तस्य से पवनखानं नो भगो भवति, से एवमापाणद भियंता १, 'सेवमा-
पाणियं' ।

८५४. भगवं च न उदाहु निपंता खलु पुच्छियञ्चा—माउसंता निपंता !
इह खलु गाहावती वा गाहावतिपुतो वा तदप्यगारेहिं कुठेहिं आगम धम्म-
सवगवतिपं उवसंक्रमेया १, 'हंता, उवसंक्रमेया । तैसि च न तदप्यगाराणं धम्मे
आशस्सियञ्चे १, 'हंता आशस्सियञ्चे, किं ते तदप्यगारं धम्मं सोचा 'निम्मम एवं
वदेया—इणमेव निगंयं पावपणं सत्त्वं अणुत्तरं केवलियं पडिपुणं 'जेयाउयं [सं]-
मुदं सत्तकत्तनं सिद्धिमगं मुत्तिमगं निज्जाणमगं 'निज्जाणमगं अंविनहमविमंभि
सज्जदुक्खलपणीमगं, एत्थं ठिया वीया 'सिग्गंति सुग्गंति मुग्गंति पेरिणिज्जायंति
सज्जदुक्खलं अंतं करेति, तमाणा सहा गच्छामो तदा चिट्ठामो तदा निसीयामो
तदा तुयट्ठामो तदा भुंजामो तदा भामामो तदहंमुट्ठामो तदा उट्ठाए उट्ठेइया पाणाणं
जाव सत्ताणं संजभेणं संजमामो ति वदेया १ हंता वदेया । किं ते तदप्यगारा कयंति

१. प्रतिपु पाठाः—लेखमापाणियं सं १ । एवमापाणियं सं १ विना । से एवमापाणियं
भी० ॥ २. मु० विना 'जलितो वा गाहा' सं १ । 'वती गाहा' सं १ विना । धर्मनुसारेण
ए० ११०-१११-११२ प्रवृत्तिपूजगो विस्तृतं सूत्रादभ्युक्तिं तावत्तमाहंति प्रतिभाति ।
अनेदसो धर्मि—“इह खलु गाहावति० तदप्यगारेहिं कुठेहिं आरेएहिं भोजिएहिं पन्नाव-
णाया, हेनं चय्यम्, अणुतो व्याधिः, कुट्टादिस्तु विनेयः, मन्था हावते, मनोऽमनः, दुष्खे
नो सुखे, अदि नि अहे तेन रोमादेवेण अनिभूतो वंचने (कामभोगे) भोगेया इत्यतः सम्प्रेषणे भवान्
आदत्तंति आतारो इमं दुष्कं परि० एवं मम अवेन-रक्षणादिशुभं भवतिमिममेव दुक्ख-
मुत्तिपं सो बाधते तद् भवन्त एव प्रदायिद(व)न्तु । इत्याह—अवेनरवारं कामभोगानामामन्त्रणे
[न विपत्ते, तत् उच्यते—दुक्ख-कारिका-मयूरा-उद्धाहीनामामन्त्रणमिदम्]” ए० । इत्यता
ए० ११९-१४० । “इह खलु गाहावती वा गाहावतिपुतो वा धम्मवचणवत्तयाए पणुत्ता-
सेया आह सत्तेव से जीवे जग्ग पुच्छि इहे गिक्खित्ते इयंति अणिविज्जे” इति [पागाव-
विमो..... ॥ २०५] निरुत्तिगापावाधुमी ॥ ३. धम्मं सं सं १ विना ॥ ४. हंता उव-
संक्रमेया नास्ति सं १ विना ॥ ५. आपवित्ठं सं १ मु० विना ॥ ६. हंता आहवित्त्वपये
नास्ति सं २ ॥ ७. निज्जमगा सं १ ॥ ८. जेयाउयं मुदं सत्तागत्तं सं १ मु० विना । संमुदं
जेयाउयं सत्तकत्तनं सं १ मु० । “जेयाउयं नि मैयायिक्कम्.....संमुदं.....अवित्थं
तप्यम्, एवं अविमंभि अक्खवत्तिणम्.....परिनिज्जायंति परिनिज्जुया भवति” इति
आनन्दकव्वी प्रतिक्रमगापयने ए० २४२ ॥ ९. जेज्जाणं सं १ ॥ १०. अवित्ठ अविमंभि सत्त-
वं १ । अवित्ठममंदिदं सत्तं सं १ विना । अत्र 'अवित्ठमविमंभि' इति साम्यं पाठः, इत्यता
टि० ८ ॥ ११. सिग्गंति जाव सज्जदुक्खलं अंतं करेति सं १ मु० विना ॥ १२. परिणमंति सं १ ॥
१३. निजियामो सं १ ॥ १४. तद् सं २ पा० पु २ हा० ॥ १५. तद् पु १ विना ॥ १६. तद्
अणुमुट्ठे तदा उट्ठाए उट्ठि पाणाणे भूतानं जाव सत्ताणं सं १ ॥

पञ्चावित्? हंता कर्णति। किं ते तदह्णगारा कर्णति भुञ्जवेत्त? हंता कर्णति।
 ८. किं ते तदह्णगारा कर्णति सिम्भवेत्त? हंता कर्णति। किं ते तदह्णगारा
 कर्णति उवद्वावेत्त? हंता कर्णति। किं ते तदह्णगारा कर्णति सिम्भवेत्त? हंता
 कर्णति। किं ते तदह्णगारा कर्णति उवद्वावेत्त? ९. हंता कर्णति। तेषि च
 ५. णं तदह्णगाराणं सञ्चपाणेहि जाव सञ्चसतेहि दंडे निक्खिते? हंता निक्खिते।
 से णं एतारूवेणं विहारेणं विहरमाणा जाव वासाइं चउणं चमादं छइसमाणि वा
 अप्पतरो वा भुञ्जतरो वा देसं दइजिता अगारं वएजा? हंता वएजा। तस्स
 णं सञ्चपाणेहि जाव सञ्चसतेहि दंडे निक्खिते? १०. "सेजेसे जीवे जस्स
 परेणं सञ्चपाणेहि जाव सञ्चसतेहि दंडे निक्खिते? ११. "सेजेसे जीवे जस्स
 १. आरेणं सञ्चपाणेहि जाव सञ्चसतेहि दंडे निक्खिते, "सेजेसे जीवे जस्स
 ईदार्णि सञ्चपाणेहि जाव सञ्चसतेहि दंडे निक्खिते, "सेजेसे जीवे जस्स
 आरेणं संजते, इयाणि अस्संजते, अस्संजयस्स णं सञ्चपाणेहि जाव सञ्चसतेहि
 दंडे णो निक्खिते भवति, "से एवमायाणह्णि यियंठा!, से एवमायाणितव्वं।

८५५. भगवं च णं उदाहु णियंठा खलु पुच्छितव्वा—आउसंतो णियंठा!
 इह खलु परिव्याया वा परिव्याइयाओ वा अन्नयरोहितो "तित्याययणेहिंतो आंगम्म
 धम्मसवणवत्तियं उवसंक्रमेजा? ८. हंता उवसंक्रमेजा। किं तेसि तदह्णगाराणं
 धम्मे आइक्खियव्वे? हंता आइक्खियव्वे। तं चेव ८. जाव उवद्वावेत्त? किं
 "ते तदह्णगारा कर्णति संभुजिते? हंता कर्णति। ते णं एयारूवेणं विहारेणं
 विहरमाणा तदेव जाव वएजा। ते णं तदह्णगारा कर्णति संभुजिते?

१. ८. एतदन्तर्गतपाठस्थाने पूर्व लिख्यावेत्तए उवद्वावेत्तए इति पाठः सं १ मु० विना॥
 २. जाव सत्तेहि सं १॥ ३. "माणे सं १॥ ४. "माई मु०। इदंतां पु० २४२ पं० १५॥ ५. हंता वएजा माहिं -
 ५. ७. वदेमा सं १। इदंतां पु० २४२ पं० १५॥ ६. जाव सत्तेहि सं २॥ ७. "जेति"स्थाने मु० मध्ये णो ति
 ८. जाव सत्तेहि सं २॥ ९. "जेति"स्थाने मु० मध्ये णो ति
 १०. इदंतां पु० २४२ पं० २॥ ११. आरेणं सं १॥ १२. १
 १४. इदंतां सं १ मु० विना॥ १५. सेवमा सं १॥ १६. सेवम
 १७. "पाणो सं १ मु० विना॥ १८. "हह खलु परिवागा चरगादवः, परि
 श्रियः" मु०॥ १९. तित्यायणे सं १॥ २०. अण्णत्तराई तित्यायवत्तए ते येइ पासंदिवा
 चरगादवः" मु०॥ २१. आगममा सं १॥ २२. ८. एतदन्तर्गतपाठस्थाने तदेव
 इति पाठः सं १ विना॥ २३. अत्रिक्खि सं १॥ २४. "विस्सने सं १ विना॥ २५. तेसि
 सं १ मु० विना॥ २६. संभुजि सं १ मु०। एवमवत्तए सर्वत्र॥ २७. एदेव जाव वएजा
 तेनं सं १ विना। तं चेव जाव अगारं वदेमा ते णं सं १। इदंतां पु० २४२ पं० १॥

'नो तिगट्ठे समट्ठे, सेजेसे जीवे जे † परेणं नो कप्पति संभुजितए, सेजे(जि)से जीवे जे अरेणं कप्पति संभुजितए, सेजे(जि)से जीवे जे † इदाणि णो कप्पति संभुजितए, परेणं अस्समणे, आरेणं समणे, इदाणि अस्समणे, अस्समणेणं सद्धिं णो कप्पति समणाणं णिग्गंयाणं संभुजितए, सेवमायाणह णियंठा !, 'से एवमायाणितव्वं ।

८५६. भगवं च णं उदाहु—संतेगतिया समणोवासगा भवंति, तेसिं च णं एवं वुत्तपुत्तं भवति—णो खलु वयं संचाएमो मुंडा भवित्ता अगारातो अणगारियं पव्वइत्तए, वयं णं चाउदसइमुद्धिपुण्णभासिणीसु पडिपुण्णं पोसयं सम्मं अणु-पालेमाणा विहरिस्सामो, धूलं पाणातिवायं पचाइक्खिस्सामो, "एवं धूलं सुमावादं धूलं अदिण्णादाणं धूलं मेहुणं धूलं परिगहं पचाइक्खिस्सामो, इच्छापरिमाणं करिस्सामो, दुविहं ति विहेणं, मा खलु मम अट्टाए किंचि वि करेह वा कारवेह वा, तत्थ वि पचाइक्खिस्सामो, ते" अमोच्चा अपेच्चा असिणाइत्ता

१. णो इण्टे सेजेसे जीवे जे इदाणि खं १ ॥ *एतदन्तर्गतं पाठः खं १ मध्ये नास्ति ॥
२. कयंवि खं २ ॥ ३. संभुजिं खं २ पा० पु २ ॥ ४. जे नास्ति मु० विना ॥ ५. अस्समणे खं १ मु० विना ॥ ६. समणे तेण सद्धिं खं १ मु० विना ॥ ७. सेवमां खं १ ॥ ८. 'समुद्धिं' खं १ ॥ "इदाणि जं वुणं 'अथि णं से केट्ठ परियाए जेण समणोवायगस्स एगपाणाए वि केडे णिविज्जे, सव्वपाणेहिं से दंदे अणिकिस्से' [ए० ८५१] तत्थ वुचति—ते दुविचा सावगा छाभिग्गहा [निरुत्तमग्गहा य], साभिग्गहे पडुव वुचति—भगवं च णं० । भगवं तित्थगरो, वसत्थेन शिष्या ये चान्ये तीर्थंकराः, भ्नेगसिया समणोवासगं० तेसि च णं० णो खलु वयं० पव्वइत्तए, वयं च णं चाउदसइमुद्धिपुण्णं पडिपुण्णं ति चतुर्विधम्, धूलं पाणातिवायं पचस्सामो जाव धूलं परिगहं" च० ॥ ९. पोसयं अणुं खं १ विना । "पोसयं सम्यग्गुणालयनः" शी० ॥ १०. एवं सुमावायं अदिण्णादाणं मेहुणं परिगहं खं १ मु० विना ॥ ११. अदिण्णं खं १ । इदमामपरितर्कं टिप्पणम् ॥ १२. पचाइक्खिस्सामो नारितं खं १ ॥ १३. ममट्टाए किंचि करेह वा कारवेह वा खं १ विना । इदमार्थं २४७५० २ । "मा पणु मम अट्टाए (ममट्टाए-प्र०) किंचि रंघण-ययण-गुणम्महण-विहेवणादिं करेह, महेत्थियं अणं वा भणति । कारवेहिं ति, इत्थमहिला दासीण महानसियाण वा संदेसण देति, तत्थ वि पचिस्सामो ति एवंपगारे संदेसए दातव्वे, अथवा यदन्त्यं मामाहयकदेण(ना?)वर्तव्यं तत्थ वि पचस्सामो करिस्सामो" च० । "मद्वयं पवन-पाचनादिकं पौष्टघट्टमस्य मम कृते मा वार्ह, तथा परेण मा कारयन, उत्रावि अनुमनावपि सर्वथा यदस्ममवि तत् प्रत्याख्यास्यामः" शी० ॥ १४. पचस्सामो खं १ मु० ॥ १५. तेणं अमोच्चा अपिच्चा खं १ विना । "ते अमोच नि अपेय ति आहारपोसधो गहिनो, असिणाइत्त ति सरीरसकारपोसधो, आमन्द-पडियंक्-दम्मसुआरगतो सकारपोसधो चैव, साणासोक्खाणुवंधो य हसिरं च । जे पुण ते तथा पोमधिया चैव कालं करेव आमुआरसेलणेण सुलाहिणा अहिदक्का य, णणु पोमधकरेण चैव दडणिव्हेतो । एवं सम्मपोसधे विज्जणीवत्तादिण वा वग्धासीव वा कुपणीव वा ते किं ति वत्तव्वा ? सम्मं कालाता, न बालमणेनेत्थर्यः । भागानुनीयास्तु सामाश्वकडे ति वार्तुं सव्वं पाणातिवत्त

आंसदिपेटियाओ पच्चोरमिता, ते तहा कालगंता किं वत्तञ्चं सिया? सम्मं कालगतं ति वत्तञ्चं सिया। \triangle ते पाणा वि बुच्चंति, ते तसा वि बुच्चंति, ते महाकाया, ते चिरट्टिइया, ते बहुतरगा पाणा जेहिं समणोवासगस्स अपच्चक्खायं भवति, इति भवति, ते अप्पयरागा पाणा जेहिं समणोवासगस्स अपच्चक्खायं भवति, इति ५. से महायाओ० जण्णं तुम्हे वेंयह तं चेंव जाव अयं पि भे देसे णो णेयाउए भवति। \triangle

८५७. भंगवं च णं उदाहु—संतंगतिया समणोवासगा भवंति, तेसिं च णं एवं वुत्तपुव्वं भवति, णो खलु वयं संचाएमो मुंडा भवित्ता अंगाराओ जाव पव्वहत्तए, णो खलु वयं संचाएमो चाउइंसंदमुदिट्टपुण्णमासिणीसु जाव अणुपाले-
१०. माणा विहरितए, वयं णं अपच्छिममारणंतियसंलेहणादंसणासिया मतपण-
पडियाइक्खिया कलं अणवकंखमाणा विहरित्सामो, सव्वं पाणातिवायं

पकाइक्खिस्सामो वद्विंसं। तलं हि—'सामादयम्मि उ कते' [आवदयक्खिणुंजो] दत्तथेवं तेण जं भगितं 'गच्छि णं से के पि परियाए जेग समणोवासगस्स एगपाणाए वि दंडे गिक्खिते' [सू० ८५१], णु पोत्तयइरणेण चेंव दंडणिस्सवेवो" सू०। "ते एवंभूतकृत्तप्रतिज्ञाः सन्तः धावता अमुक्खत्तपीत्वाऽऽस्तावता च पीयधोपेतत्वादासन्दीपीठिकातः प्रत्यारब्धा अवतीर्य सम्पक् वीयधं एतीत्वा कालं कृतवन्तः ते तथा प्रकारेण कृतकालाः सन्तः किं सम्पक् कृतकाला उता- सम्मगतिः? कथं वक्तव्यं स्यादिति? एवं पृष्टेर्निर्धन्यैरवदयमेवं वक्तव्यं स्यात् सम्पक् कृतकाला निदिरयता प्रत्याप्यानस्योपासकस्येति" सी० ॥
१. आसंदीपीठि" सं १ ॥ २. गता वि किं रा १ ॥ ३. गतं ति सु०। गइ ति सं १ विना। ददतां पृ० २४२ सं० ४-९। ददतां सु० ८५२ ॥ ५. वट्ठ सं १। ददता सु० ८५२ ॥ ६. उदाहु निरंदा सलु पुच्छियप्पा आइसंणो निरंदा इइ सलु स्तेंगतिया सं १ सु० विना। ददता सु० ८५१। "भगवं च णं उदाहु संमंगतिया समणोवासगा अयंति तेमि च सं पुरं० णो सलु० मुंडा भवित्ता० णो सलु वय अणुप्पनाइं मूळगुणं अणुपावेत्तए, णो सलु उप्पगुणं० चाउइयदमीसु पोत्तयं अणु० ववणं गमएगगमारा अपच्छिममारणंतिय० अण- वकंमेमाणा नि मा वु इतिअमि जोशमि इ, सव्वं पाणातिवतं पयग्यातिरमाभि।" सू०। "भगवं च भगिअदि। गौमसकाम्येवाइ, तपसा—सम्मि विदन्ते पंडे केवत्त अमणोपमका- सेनां चैतुसपूर्वं भवति" सी० ॥ ७. पुत्तं सं १ ॥ ८. एमो जाव पव्वइत्तए सं १ ददतामुत्तरिअन टिअवम् ॥ १०. इयणुण्णमासिणीसु जाव कलं सं १। ११. "अणुपाले- ददता सं १ विना। "सोमकासुमिअ जाव कलं सं १। "संलेखनधरणदा इयिअइइ- ददता" सुडेअनअवेयसा वेरवदा अवेय- गेविनाः" सी० ॥ १२. पालं सु०। "अणुपाले- ददता" सी० ॥

पञ्चाङ्गिस्त्रयस्यामो ८५८] जाव मयं परिगाहं पञ्चाङ्गिस्त्रयस्यामो तिविहं तिविहं,
मा मनु मम अष्टाए किंचि वि जाव अयंदिपेदियाथो पञ्चोरुहिता ते तदा कालगो
कि वत्तयं मिया? सनगा कालगो इति वत्तयं मिया। ८५९ ते पागा वि बुबंति
जाव अयं पि मे देसे नो नेयाउए भवति।

८५८. भगवं च न उदाहु—सनगनिया मनुस्त्रा मवंति महिच्छा महारंमा ५
महारिमहा बहम्मिया जाव दुषडियानंदा जाव सन्नातो परिगाहानो अपडिविरता
जावजीवार, जेहि सनगोवासगस्स भादगयो आमरणंताए दंडे 'गिक्खित्ते; ते
ततो आउगं विपजहंति, ते पइता मुजो सगमादाए दुग्गइयामिगो मवंति, 'ते
पागा वि बुबंति, ते तस्या वि बुबंति, ते महाकरपा, ते चिट्ठिइया, ते बहुतरणा
पागा जेहि सनगोवासगस्स मुपबक्खायं भवति, ते अप्पयरणा पागा जेहि १०
सनगोवासगस्स अपबक्खायं भवति, आदगयो इती मे महताउ० जं पं तुप्पे
पइद जाव अयं पि मे देसे नो नेयाउए भवति।

१. पञ्चाङ्गिस्त्रयस्यामो सं १४ २. ८५९ एतदन्तर्गतपाठस्यावे एवं जाव परिगाहं मा
मनु ममद्वारे किंचि केह वा कारवेह वा जाव मे तदा कालगो कि वत्तयं मिया? मम
इ वत्तयं मिया सं १ मु० विना ॥ ३. मु० विना तिविहरेणे तिविहं सं १४ ४. एतदां
पृ० २४९ पं० १०॥ ५. 'मनु त्ति किं सं १। एतदां पृ० २४९ पं० १४ ६. "सन्ना-
न्यः शोभनमनसस्ते कालगो इति" टी० ४ ७. महारंमा जाव सन्नातो सं १ मु० विना।
महारंमा महारिमहा अवविमया० सन्नातो पाण्डित्यज्ञानो अपडिविरता जाव परिगाहानो
पृ० १। "महारंमा महारिमहा इत्यादि दुग्गम्य" टी०। एतदां पृ० ४१२ पं० ८. "आदगयो नि
धम्मपददानं जाव कर्मादानप्रभृतं दियाना तेषु आमरणंताए दंडे गिक्खित्ते" पृ० १। "देहे
वा धम्मोकावच्छेद आदीपद इत्यादानं प्रब्रज्जतपहनं तत् कारव्य आमरणंताए दण्डो निजिमाः
परिदण्डो भवति" टी० ११ ९. प्रतिपु पाठा—गिक्खित्ते [ने पु १, २ ला०] ततो आउप
विपजहंति ते ततो आउप विपजहंति ते बइता मुजो सगमादाए दुग्गइयामिगो सं २ पा०
पु १, २ ला०। गिक्खित्ते ते ततो आउप विपजहंति, ते ततो आउप विपजहंति मुजो
सगमादाए दुग्गइयामिगो सं १। गिक्खित्ते ते ततो आउप विपजहंति(मि), ते ततो मुजो
सगमादाए दुग्गइयामिगो सं १। "सगमादाए स्वर्गं आउप दुग्गइयामिगो नि निरदुर्गं
गच्छंति" पृ० १। "एकस्मा च एवं जीविनं ते भूयः स्वर्गं स्वर्गं विविपमादाए एहीवा
दुग्गइयामिगो भवन्ति" टी० १०. पाठोप्यं पृ० २४२ पं० ४ पृ० २४६ पं० २ अनुसारेण,
सं १ मु० अनुसारेण च परिपूर्वं अत्रोक्तम्। अत्र प्रतीचीदृशाः पाठाः—ते पागा वि बुबंति
ते मया० ते महा० ते विर० पृ(ति) बहुतरणा आपागयो इती ते महापा० जं पं तुप्पे० नो
नेयाउए भवति जाव। भगवं च न उदाहु स्निगनिया सं १। ते पागा वि बुबंति, ते तस्या वि
बुबंति, ते महाकरपा ते चिट्ठिइया ते बहुतरणा आपागयो इति ते महापा० नं जाव तुप्पे
पइद सं चैव अयं पि मे देसे नो नेयाउए भवति। भगवं च न उदाहु स्निगइया मु० १। ते
पागा वि जाव नो नेयाउए। भगवं च न जाव स्निगइया सं १ मु० विना। "ते पागा वि बुबंति,

८५९. भगवं च णं उवाहु—संतेगतिया मणुस्सा भवंति अगारंभा अपरिग
धम्मिया धम्माणुआ जाव सव्वाभो परिग्गहातो पडिविरया जावजीवाए जे
समणोवामगस्स आदाणसो आमरणंताए दंडे निविस्सत्ते, ते ततो आउगं विप्पज
हंति, ते ततो भुज्जो सगमादाए सोग्गतिगामिणो भवंति, ते पाणा वि बुचं
जाव णो जेयाउए भवंति ।

८६०. भगवं च णं उवाहु—संतेगतिया मणुस्सा भवंति, तंजहा—अपि
अपारंभा अपपरिग्गहा धम्मिया धम्माणुआ जाव एगच्चातो परिग्गहातो अपरि
विरया जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो आमरणंताए दंडे निविस्सत्ते, ते ततो आ
विप्पजहंति, विप्पजहिता भुज्जो सगमादाए सोग्गतिगामिणो भवंति, ते पाणा
१० बुचंति जाव णो जेयाउए भवंति ।

ते तस्मा वि बुचंति जाव जेयाउए । जति सव्वे तस्से मरिउं दावरे उववज्जेण सो वि बुचंति
वयणं ण जेउमं होअ, जेण पुण केइ तस्सा तस्सेपु चेव उववज्जेण तेण अणेगंतो, अणेगंति
चायमणमू । भगवं च णं उवाहु संतेगतिया मणुस्सा अपरिगहा अधम्मिया जाव सगमा
सोग्गतिगामिणो" चु० । "ते च सामान्यसंज्ञया प्राणिनः, विशेषसंज्ञया त्रया महाका
धिरित्यविका इत्यादि पूर्ववद् साकं णो जेयाउए ति । पुनरप्यन्येन प्रकारेण...आह—भग
च णं उवाहु इत्यादि" वी० ॥

१. अपरिगहा जाव सव्वाभो पाणाइवायानो जेहिं समणोवासगस्स आदाणसो आमरणंताए
निविस्सत्ते, [ते] ततो आउगं जाव विप्पजहिता भुज्जो समगमाए (समागया भुज्जो
मे सं १) सुग्गगामिणो भवंति ते पाणा इ वि बुचंति जाव णो जेयाउं भगवं च णं उ
संतेगत्ता मणुस्सा भवंति अगारंभा अपरिग्गहा जाव सव्वाभो पाणाइवायानो परिग्गहातो जे
समणोवासगस्स आयाणसो आमरणंताए दंडे निविस्सत्ते ते ततो आउगं विप्पजहिता भुज्जो
समागयाते सुग्गगामिणो भवंति, ते पाणा वि जाव णो जेयाउए सं १ सु० विना० । कवदि
दिभूतोऽयं पाठः । "महारममहापरिग्रहवदादिभ्यो विपर्ययाः सुशोभाः सुवताः सुप्रयत्न
साधक इत्यादि सगम दावर्णो जेयाउए भवइ ति" वी० । इदंतां सू० ७१४ ॥ २. आउ गि
सं १ ॥ ३. सोगति" सं १ ॥ ४. भवति नास्ति सं १ सु० विना । भवति जाव सं १
५. णं जाव संतेगत्ता मणुस्सा जाव अपरिगहा जाव एगच्चातो सं १ सु० विना ॥ ६. उव
सं १ ॥ ७. अपरिह" सं १ पु १ सु० विना ॥ ८. "गम्य जाव भुज्जो समागयाए सोग्गगामि
सं १ सु० विना ॥ ९. भवति नास्ति सं १ सु० विना । भवति जाव सं १ । इदंतां सू० ८५५
"भगवं च णं संतेगतिया मणुस्सा अगारंभा अपरिग्गहा जाव एगच्चातो पाणातिपाणा
पडिविरया एगच्चातो अपरिहिरया ते उ साधया जेहिं समणोवासगस्स आदाणसो
निविस्सत्ते ते ततो आउगं सगमादाए सोग्गतिगामिणो भवंति जाव अणुणो

८६१. भगवं च नं उदाहु—संतेगतिया मणुस्सा भवंति, तं०—
णिगिया आवसहिंया गामणिंयतिंया कण्डुइरहस्सिया जेहिं समणोवासगस्स
पाणसो आमरणंताए दंडे णिक्खित्ते, णो बहुसंजया णो बहुपडिविरता पाण-
जीव-सत्तेहिं, ते अप्पणा सच्चामोसाइं एवं विप्पडिवेदेति—अहं ण हंतव्वे
णे हंतव्वा जेवं कालमासे कालं किञ्चा अण्णयराइं आसुरियाइं किन्दिसाइं जाव
वतारो हवंति, ततो विप्पमुच्चमाणा भुज्जो ऐलमूयत्ताए तमोरूवत्ताए पच्चायंति,
पाणा वि बुच्चंति जाव णो णेयाउए भवति ।

८६२. भगवं च नं उदाहु—संतेगतिया पाणा दीहाउया जेहिं
णोवासगस्स आयाणसो जाव णिक्खित्ते, < 'ते पच्छमेव कालं

भगवं च नं जाव संते° खं १ मु० विना । इत्यन्तां सू० ७०६ । भगवं च नं० मतेगह्या०
। “भगवं च नं उदाहु इत्यादि गौतमस्वाम्येव प्रत्याख्यानस्य विषय दर्शयितुमाह”
॥ २. उदाहु खं १ ॥ ३. गामतिंया खं १ विना । इत्यन्तां सू० ७०६ ।
गामनिमन्त्रिकाः” शी० ॥ ४. कण्डुविराहस्सिया खं १ । इत्यन्तां सू० ७०६ । “कण्डुइ-
स्सिय ति क्वचित् कार्ये रहस्सि(स्य-प्र०)काः क्वचिदहस्सि(स्य-प्र०)काः” शी० ॥
कण्डुसंज्ञाय खं १ ॥ ५. णो बहुपडिविरता नास्ति खं १ मु० विना ॥ ७. तो अप्पणा
॥ इत्यन्तां सू० ७०६ । सज्जत्ता खं १ विना । “स्वतोऽविरता आत्मना” शी० ॥
“साति खं १ ॥ ९. एवं विज्जंति शी०, इत्यन्तां सू० ७०६ । एवं विप्पडिवेदेति शीपा० ।
वमिति वक्ष्यमाणनीत्या विवृणन्ति, एवं विप्पडिवेदेति क्वचित् पाठः, अस्यायमर्थः—
वेधप्रकारेण परेषां प्रतिवेदयन्ति ज्ञापयन्ति” शी० ॥ १०. जावशब्दमाहः पाठः ७०६
द्रष्टव्यः । शी० मध्येऽयं सम्पूर्णः पाठो व्याख्यातः । “अइं नाज्ञापयितव्वं”, अन्वे पुनराज्ञा-
तव्वाः” इत्यादीन्पुनरेववाक्यानि ददति, ते चैवमेव श्रीकामेषु मूर्च्छिता गृह्णा अधुपपञ्चा-
दु कर्वाणि चतुःपञ्चमालि वा पद्दुमामानि वा अतोऽप्यन्यतरं वा प्रभूततरं वा कालं भुक्त्वा
प्या मोगा ओगमोगास्तान् ते.....कालमासे कालं कृत्वा अन्यतरेषु आसुरीयेषु स्थानेषु
स्वयेषु.....उपपत्तारो भवन्ति.....यदिवा असुर्येषु नित्यान्धकारेषु किन्चिद्विप्रधानेषु ते
त्यश्नन्ते,.....ततोऽपि.....एदमूकतया समुत्पद्यन्ते, तथा तमोरूवत्ताए ति अन्धवधिरतया
जायन्ति” शी० ॥ ११. “रित्ताइं खं १ ॥ १२. एल्लगभू° खं १ मु० विना ॥ १३. मु०
ग-पाणि बुच्चंति जाव खं १ । पाणा वि जाव खं १ विना ॥ १४. नं संतेगतिंया खं १ ।
भगवं च नं उदाहु इत्यादि” शी० ॥ १५. आयाणसो नास्ति खं १ मु० विना ।
याणसो आमरणंताए दंडो जाव णिक्खित्ते भवइ मु० ॥ १६. जाव णिक्खित्ते नास्ति
१ । इत्यन्तां सू० २४७ पं० ७ ॥ १७. < > एतदन्तर्गतपाठस्थाने से पुष्पामेव
कं करं(१)ति । ते पाणा वि बुच्चंति ते महाकाया ते चिरद्वितीया ते दीहाउया ते तत्रो
उवं विप्पज्जंति, ते चइत्ता भुज्जो पारलोइयत्ताए पच्चायंति, ते बहुतरा पाणा जेहिं समणो-
वगस्स दु(४१)प्यव्वत्तायं इति ते णो जेभाइयं इति खं १ विना पाठः । मु० मध्ये दु ‘ते
वामेव कालं करंति, करित्ता पारलोइयत्ताए पच्चायंति ते पाणा वि बुच्चंति, ते तया वि
रंति, ते महाकाया ते चिरद्विइया ते दीहाउया ते बहुतरा जेहिं समणोवापगतस्स सुपयस्सार्थ

तए णो खलु ययं संचारमो अपच्छिम जाव विहरितए, ययं णं सामादयं देमा-
वंचमियं पुररया पार्इणं पडीयं दाहिणं उदीणं गेत्ताव ताव सज्जपाणेहिं जाव
सज्जसतेहिं दंडे निमिखते सज्जपाण-मूय-जीव-सतेहिं खेमंकरे अहमंमि ।

[१] तस्य आरणं जे तस्मा पाणा जेहिं समगोवासगस्सं आयाणयो
आमरणंताए दंडे निमिखते ते ततो आउं विप्पजंइति, विप्पजदित्ता तस्य आरणं
चेव जे तस्मा पाणा जेहिं समगोवासगस्सं आयाणसो आमरणंताए दंडे निमिखते
तेसु पच्चायंति, तेहिं समगोवासगस्सं सुपच्चमयायं मवइ, ते पांणा वि बुचंति,
ते तस्मा वि बुचंती, ते महाकप्पा, ते चिरट्ठितीया जाव अयं पि मे देसे "णो
गेयाउए भवति ।

[२] "तस्य आरणं जे तस्मा पाणा जेहिं समगोवासगस्सं आयाणमो जाव
दंडे निमिखते ते ततो आउं विप्पजंइति, विप्पजदित्ता तस्य आरणं चेव जे
सोवय पाणा जेहिं समगोवासगस्सं अट्टाए दंडे अनिमिखते अणट्टाए "दंडे
निमिखते तेसु पच्चायंति, तेहिं समगोवासगस्सं अट्टाए दंडे अनिमिखते अणट्टाए
दंडे निमिखते, ते पाणा वि बुचंति, ते तस्मा वि बुचंति, ते चिरट्ठितीया जाव अयं
पि मे देसे णो गेयाउए भवति । ▷

१५

१. मू० विना—अपच्छिमो सं १। अपच्छिमं सं १ विना। दसयतां पृ० २४६ पं० १०॥
२. "पेगागियं सं १ मु० मू० ॥ ३. "पुरमो काउं पुरहइत्ता पार्इणं०" मू०। "पुररया
पार्इणमित्थादि, पुररयि मि प्रलरेव," प्राचीने पूर्वाभिमुत्तम्" शी० ॥ ४. पानीण ख १।
पार्इणं पडिणे सं १ भिन्ना। पार्इणं वा पडिणं वा दाहिणं वा उदीणं वा मु० ॥ ५. एतावता
जाव सज्जपाणेहिं जाव दंडे सं १ विना॥ ६. "गम्म जाव निमिखते ततो सं १ विना॥ ७.
जइयि २ तस्य सं १। "जइयि तस्य सं १ विना॥ ८. तस्यपाणा सं १॥ ९. आ० तेसु सं १।
आयाण तेसु सं १ विना। आयाणयो जाव तेसु मु० ॥ १०. पाणा वि पच्च अयं पि मे देसे०॥
सं १ मु०। ते पाणा वि बुचंति ते तस्य० महा० ते चिर० जाव अयं मे देसे णो० सं १ मु० विना॥
११. शी० अनुसारेण पुरिगेउयं पाठः। "वावरं णो गेयाउए भवति मि" शी०। पठ-सत्तम्हं
दण्डयोः सं १ विना इतः परं प्रायः सर्वत्र णो गेयाउए भवति इति पाठः प्रतिपुल्लिरितो नास्ति॥
१२. * एतावता जे ते आरणं तस्यपाणा सं १ मु० विना॥ १३. "मो जाव दंडे निमिखते सं १
विना। "तो आमरणस्ये जाव निमिखते सं १। "तो आमरणंताए जाव दंडे निमिखते मु०।
दसयतां पृ० २४७ पं० ५॥ १४. "जइयंति २ तस्यारेणं सं १ विना। "जइयि ते ततो २ तस्य
आरणं सं १॥ १५. वावर पाणा सं १ मु० विना॥ १६. ▷ एतदन्तर्गतपाठस्थाने सं १ मु०
विना आयाणयो तेसु पच्चायंति तेहिं समगोवासगस्सं सुपच्चमयायं इवइ अयं मे देसे णो
इति पाठः॥ १७. दंडे नि० सं १॥ १८. तेहिं सं १। तेहिं मु० मये एव वर्तते॥ १९. तस्मा से
चिर जाव अयं पि मे देसे० २ सं १॥

[३] तस्य 'जे ते आरेणं तसा पाणा जेहिं समणोवासगस्स आया
आमरणंताए दंडे निक्खित्ते ते ततो आउं विप्पजहंति, विप्पजहिता तस्य १
जे तस-यावरपाणा जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो आमरणंताए [दंडे निक्खित्ते
तेसु पचायंति, तेहिं समणोवासगस्स सुपच्चस्खातं भवति, ते पाणा वि जाव अयं
५ वि भे देसे णो णेयाउए भवति ।

[४] तस्य 'जे ते आरेणं यावरा पाणा जेहिं समणोवासगस्स अंडाए दंडे
अणिक्खित्ते अण्डाए 'निक्खित्ते ते ततो आउं विप्पजहंति, विप्पजहिता तस्य
आरेणं जे तसा पाणा जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो आमरणंताए दंडे
निक्खित्ते ८ तेसु पचायंति, 'तेहिं समणोवासगस्स सुपच्चस्खातं भवति, ते पाणा
१० वि जाव अयं वि भे देसे णो णेयाउए भवति ।

[५] तस्य जे ते आरेणं यावरा पाणा 'जेहिं समणोवासगस्स अंडाए दंडे
अणिक्खित्ते अण्डाए निक्खित्ते, ते ततो आउं विप्पजहंति, विप्पजहिता तस्य
आरेणं चेव जे यावरा पाणा 'जेहिं समणोवासगस्स अंडाए दंडे अणिक्खित्ते
अण्डाए निक्खित्ते तेसु पचायंति, तेहिं समणोवासगस्स सुपच्चस्खातं भवति, ते पाणा
१५ वि जाव अयं वि भे देसे णो णेयाउए भवति ।

[६] तस्य जे ते आरेणं यावरा पाणा जेहिं समणोवासगस्स अंडाए दंडे

१. जे आरेणं सं १ ॥ २. तसपाणा सं १ सु० विना ॥ ३. 'णसो ते ततो सं १ । 'णसो
आमरणंताए व दंडे निक्खित्ते ततो विप्प' सं १ सु० विना ॥ ४. पाणा जाव अयं वि भे दे
णो २ सं १ सु० विना । पाणा वि जाव अयं वि भे ३ सं १ ॥ ५. जे आरेणं सं १
सु० ॥ ६. अडादंडे अण्डाए ते ततो सं १ सु० विना ॥ ७. नि० ततो सं १ ॥
८. ८. एतस्सयाने सं १ सु० विना—ते तस्य आरेणं चेव जे यावरा पाणा जेहिं
अण्डाए दंडे निक्खित्ते ते ततो आउं विप्पजहंति तस्य आरेणं जे तसा पाणा सं २ । तस्य
आरेणं जे तसा पाणा पा० पु १, २ ला० सं ॥ ९. पचायंति सं १ ॥ १०. जेहिं पा०
सा० सं ॥ ११. तेसु सं १ सु० ॥ १२. अडादंडे अण्डाए ते ततो सं १ सु० विना ॥ १३.
सं १ विना ॥ १४. जेहिं सं १ ॥ १५. अडादंडे अण्डाए ते ततो सं १ सु० विना ॥ १६. जेहिं
दंडा जेहिं सं १ ॥ १७. अडादंडे अण्डाए ते ततो सं १ सु० विना ॥ १८. जेहिं पा०
विना । 'जहंति तस्य सं २ । सं १ अनुमारेण 'जहंति ते ततो सं १ सु० विना ॥ १९.
इत्यपि पूर्णं पाठोऽत्र भवेत् ॥ २०. जेहिं अण्डाए दंडे निक्खित्ते अण्डाए दंडे [अ] निक्खित्ते
तेसु सं १ सु० विना ॥ २१. तेसु व प सं १ ॥ २२. 'तस्य अण्डाए अणि० यडा(अण्डा)ए
सि० ते पाणा सं १ ॥ २३. पाणे जाव सं १ सु० विना ॥ २४. सं १ सु० विना ॥ २५.
[६] पउत्तमस्य आरित्ता । चित्तीया कर्त्तव्यं—तस्य जे ते पारेणं तस-यावरपाणा जेहिं
जेहिं समणोवासगस्स अण्डाए दंडे अणिक्खित्ते अण्डाए दंडे निक्खित्ते ते ततो आउं
विप्पजहंति, ३ [=विप्पजहिता] तस्य आरेणं जे तस-यावरपाणा जेहिं समणोवासगस्स

अणिक्खित्ते अणट्ठाए निक्खित्ते ते ततो आउं विप्पज्झंति, विप्पज्झित्ता तस्य परेणं चेव जे तस-यावरा पाणा 'जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो आमरणंताए दंडे निक्खित्ते तेसु पच्चायंति तेसु समणोवासगस्स सुपच्चक्खातं भवति, ते पाणा वि जाव अयं पि भे देसे णो णेपाउए भवति ।

[७] तस्य जे ते परेणं तस-यावरा पाणा 'जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो ५
[आमरणंताए दंडे निक्खित्ते] ते ततो आउं विप्पज्झंति, 'विप्पज्झित्ता तस्य आरेणं जे तसा पाणा 'जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो [आमरणंताए दंडे निक्खित्ते] तेसु पचायंति, 'तेहिं समणोवासगस्स सुपच्चक्खायं भवति, ते पाणा वि जाव अयं पि भे देसे णो णेपाउए भवति ।

[८] तस्य जे ते परेणं तस-यावरा पाणा जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो १०
[आमरणंताए दंडे निक्खित्ते] ते ततो आउं विप्पज्झंति, विप्पज्झित्ता तस्य आरेणं जे यावरा पाणा 'जेहिं समणोवासगस्स अट्ठाए दंडे अणिक्खित्ते अणट्ठाए

आयाणसो [आमरणंताए दंडे निक्खित्ते] तेसु पच्चायंति तेहिं समणोवासगस्स सुपच्चक्खायं भवति मे पाणा जाव अयं पि भे देसे १ पा० पु १, २ । ए० सु० मयेऽप्ययमेव पाठः, सिन्धु 'आयाणसो' पठन्तम्, तदन्तरं तु ते ततो विप्पज्झंति २ इत्येतावानेव तत्र पाठः । अत्रेदं ध्येयम्—पूर्वो वृत्तो च पठो दृग्ध इयं वर्जितः—“पद्योऽत्राभ्यन्तरावर्त्तनी रथावरः पद्योऽत्रोऽत्रोऽत्रो ये परेण वर्जन्ते अत्र—रथावरारतेपूतपदन्ते, एतौयः [आदिन पठः]..... अयं आचार्यः—पद्योऽत्राभ्यन्तरवर्त्तितु त्रयेषु सूत्रदण्ड[क]त्रयम्, एवं पद्योऽत्राभ्यन्तरवर्त्तितु रथावरेषु सूत्रदण्डकत्रयम्, तथा च पद्योऽत्राभ्यन्तरवर्त्तितो ये अत्र—रथावरारतेषु सूत्रदण्डकत्रयम्” ५० । “एतं एतं तु परेऽत्रवर्त्तितो ये रथावरारते सूत्रीनपरिमाणरयेषु अत्र—रथावरारतेषु सूत्रदण्डकत्रयम्” ५० । वर्जितः ५० मु० पाठोऽनुवृत्तः । ५० वर्जितः ५० मु० प्रवृत्तिर्ये पाठे सूत्रादौ ‘तस्य जे ते परेणं तस-यावरा पाणा.....’ इत्यस्य र्थात्ते तस्य जे ते परेणं यावरा पाणा..... इति पाठमाह्वय ५० २ प्रवृत्तिराह एव अनुवृत्त इति ध्येयम् ॥

१. अणिक्खित्ते ते ततो ५० १ ॥ २. जहति २ तस्य ५० १ ॥ ३. जेहिं ५० १ ॥ ४. आ० तेसु ५० १ ॥ ५. तेहिं सु० ॥ ६. सप्तमदण्डकत्रयमिदं ५० मु० विना ‘तस्य जे ते परेण तस-यावरा पाणा जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो [आमरणंताए दंडे निक्खित्ते] ते ततो [आउं] विप्पज्झंति, २ [= विप्पज्झित्ता] तस्य जे ते परेण तस-यावरा पाणा जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो [आमरणंताए दंडे निक्खित्ते] ते ततो [आउं] विप्पज्झंति, २ [= विप्पज्झित्ता] तस्य आरेणं जे तसा पाणा जेहिं समणोवासगस्स आयाणसो तेसु पच्चायंति भवति ते पाणा वि जाव अयं पि भे देसे ७’ इदं वांते ॥ ७. जेहिं ५० १ ॥ ८. वि २ का ८ (ते ?) तस्य ५० १ ॥ ९. जेहिं ५० १ ॥ १०. तेहिं ५० १ ॥ ११. पा० [मग पु १] आत्ता० ते ततो ५० २ पु १ । ‘आमरणस्य अट्ठात्ते ते ततो पा० ३ २ का० ८० ॥ १२. ‘जहति २ तस्य मु० विना । जहति तस्य ५० १ ॥ १३. जेहिं ५० १ ॥ १४. ‘ट्ठात्ते ५० १ मु० विना ॥ १५. ‘ट्ठात्ते ५० १ मु० विना । ‘ट्ठात्ते जि’ ५० १ मु० ॥

वा परिभासति मे' ति मण्णति आगमेत्ता णाणं आगमेत्ता दंसणं आगमेत्ता चरितं पावाणं कम्माणं अकरणयाए से खलु परलोगपल्लिमंयत्ताए चिट्ठइ, जे खलु समणं वा माहणं वा णो परिभासति मे ति मण्णति आगमेत्ता णाणं आगमेत्ता दंसणं आगमेत्ता चरितं पावाणं कम्माणं अकरणयाए से खलु परलोगविसुद्धीए चिट्ठति ।

८६८. तते णं से उदगे पेढालपुत्ते भगवं गोयमं अणादायमीणे जामेव 'दिसं पाउम्भूते तामेव 'दिसं संपहारेत्य गमणाए ।

८६९. भगवं च णं उंदाहु-ओउसंतो उदगा ! जे खलु तंदाभूतस्स समणस्स वा माहणस्स वा "अतिए एगमवि आरियं धम्मियं सुवयणं सोच्चा "निसम्म अप्पणो चैव मुंहुमाए पडिलेहाए अणुत्तरं "जोयक्खेमपयं

१०८५), हेइयमाणः परिभासति मनसा वि, सत्र वदता हरिषे स हूते, अडे भाषिअमाने यदि 'सत्यमेतद्' मनसा यद्वति तथावि बाहिरकरणेन वायाए न पवंसति यथा 'साधु साधु' इति, बायेण वि नाकुलिरकोटनादिभिः प्रसंसति, मनसा नास्य नेत्र-वक्त्रप्रमादो भवति, अधवा वायाए हेलयति विन्धतीति, तदा(हा) बायेण हस्ते विक्षिपति, मनसा नेत्र-वक्त्र-प्रमादो न भवति । आगमेत्ता णाणं मावाणं आणत्ताए आगमेत्ता दंसणं मावाणं दंसणत्ताए, आगमेत्ता चरितं मावाणं पावाणं अकरणत्ता, से खलु परलोए अपल्लिमंयत्ताए (१) चिट्ठति" ५० । "भगवं च णं उंदाहु इत्यादि, गौतमस्साम्पाह—आधुम्मज्जुदक । य. खलु धम्मण वा...माहने वा... परिभासते विन्दति मैत्री सम्प्रमानोऽपि तथा सम्यग् ज्ञानमागम्य तथा दर्शनं चारित्रं च पापानां कर्मणामकरणाय समुरिधत्तः, स खलु सधुप्रवृत्तिः पण्डितमन्य-परलोकरय सुगनितक्षणस्य लक्ष्यकरणस्य वा सत्संयमस्य पल्लिमयाय तद्विलोडनाय तद्विधाताय तिष्ठति" शी० ॥

१. परिहसति सं १ ॥ २. ५० पु १ विना—मिसि मण्णइ सं २ । मिसि मण्णइ पा० पु २ ला० । मिसि मण्णति सं १ सं० शी० । मिसि मण्णति मु० । हस्यतामुपरितनं टिण्णम् ॥ ३. 'णत्ताए सं १ मु० विना ॥ ४. परिमंयत्ताए सं १ ॥ ५. ५० विना—'भासति मिसि मण्णति सं १ शी० । 'भासेति मे ति मण्णति सं १ विना । 'भासइ मिसि मण्णति मु० । "प्रशस्तमिदानीम्—जो खलु समणो वा माहणो वा परिभासति परिभासेति मे ति मण्णति...परलोगविसुद्धि ति भोक्खं" ५० । "यस्तु पुनर्महासत्त्वोऽस्तावरश्च गम्भीरो न भ्रमणादीन् परिभाषते तेषु च परमा मैत्री मन्यते सम्यग्दर्शन-ज्ञान-चारित्र्याभ्युत्थगम्य तथा पापानां कर्मणामकरणापेरिधत्तः स खलु परलोकविसुद्ध्याऽवतिष्ठते" शी० । ५०. २५४ टि० १५ ॥ ६. णाणं जाव आगमेत्ता पावाणं सं १ ॥ ७. पुसे जामेव दिमं सं १ मु० विना । "किं कारणं अणादायमीणे प्ररिधत्तो ? जणो न जाणामि किं भगवं गोतमे णं मणिदिति" ५० ॥ ८. दिमा सं २ । दिमि मु० ॥ ९. दिसं पहारेण सं १ विना । "तामेव दिसं गमनाय सम्प्रधारितवान्" शी० ॥ १०. उंदाहु सं १ ॥ ११. आउसंतोदगा सं १ मु० विना । आउसो उदगा ५० ॥ १२. तथाक्खस्स ५० ॥ १३. अतिए एगमवि आरितं धम्मियं सं १ ॥ १४. निधम्मं सं १ ॥ १५. मुंहुमाने सं १ मु० विना ॥ १६. जोइक्खेमं सं १ मु० विना । जोयक्खेमं मु० ॥

प्रथमं परिशिष्टम्—विशिष्टशब्दसूचि :

[१] सूत्रकृताङ्गसूत्र[ग्रन्थगङ्गमुत्त]प्रथमश्रुतस्कन्धान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः ।

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
अक्ष	४०८	अद्येक्षण	५२२
अक्षुष्ट	४९	अगणी ३१०, ३१२, ३३७, ३८१, ३८५-	
अभोषवत्	३१४	३८७, ३९८, ४४४, ५०३	
अक्षुष्ट	६०२	अगार १९, १२०, १९०, १९९, २७३	
अक्षुष्टा	३३७	अगारवर्धन	२१०
अक्षुष्ट	४१२	अगारि	३५२, ५८७
अक्षुष्टविरिप	४१९	अगारिक्कम्	५६७
अक्षुष्टुणा	५४९	अगिद्ध	७९, ६०८, ४७१
अक्षुष्टग	३९	अगिताए	२२३, २४५
अक्षुष्टावि(६)	३५९, ५७८, ६००	अगुरु	२८५
अक्षुष्टग	१८८	अगोर्त	५७२
अक्षुष्टो	१३	अगम	१४५, २१८
अक्षुष्टा(वि)	६७, ११४, ११८, ३४९	अक्षुष्टता	२०१, २०३, २२०
अक्षिरिया	४८८, ५३५	अक्षुष्ट	१७६, ५८१
अक्षिरियाता(अक्षिरियाभाषा)	५३८, ५४०, ५४२	अक्षुष्टता	१७३
अक्षुष्टो(तो)	६१२, ६१३	अक्षुष्ट	२
अक्षुष्टमाण	४८५	अक्षुष्ट	४५६
अक्षुष्टील	४६६	अक्षुष्टिताए	०८७
अक्षुष्टिया ३८, ४५, ४९, ६१, २०८, ५३६		अक्षुष्टि	६१४
अक्षुष्ट	४८४	अक्षुष्टि	१४९
अक्षुष्ट	२२१	अक्षुष्टमर	४९०
अक्षुष्ट(कं)नदुस्खा	८४, ५०५	अक्षुष्टय	४४६
अक्षुष्ट	१३३	अक्षुष्ट	१७५
अक्षुष्टकक्षय	४१०	अक्षुष्टतो(ओ)	३००, ३११
अक्षुष्ट	३५९	अक्षुष्ट	१४८
अक्षुष्टा(त)	१४५, २९६, ४३७, ४९७, ६०८	अक्षुष्टिगता	३४९
अक्षुष्टादारी	७२	अक्षुष्टयप्राप्ता	३७७
अक्षुष्टराग	४५१	अक्षुष्टविशुद्ध	२९९
अक्षुष्टि	५४०, ५४७, ५९५, ६२५	अक्षुष्ट	४२६
अक्षुष्ट	४०८	अक्षुष्टप्रयोगशुद्धादाग	६३६
		अक्षुष्टप्रसेवुड	१२२

विनिष्ठाशब्दाः

मृदाः

विनिष्ठाशब्दाः

अगद्वभाभी

अगनी

अगभूनिपण

अगस्यवर्देनि

अचवगीप्

अगा २०, २०, ५७, १०४, ११३, ११३,
१७०, १८६, १८०, १९९, १९९

अणोवधान

अत ४३५, ५१८, ५५९, ५०३, ३१३,

अती

अनुकृभ

अमनीते

अमलोइयाया

अम्म

अम्मवाह

अयमाण

अयय

अरगव

अराउ

अराऊ

अरित

अउ

अलण

अलसिद्धि

अलियं(तं)(ते)

अलं

अविण

अविणप्

अतो

असं

असेमि

असिमे

अहातदेगं

अहानि

अहादि

अप्

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

अग

१३०, १४६, १०४, १०७, १४८,

१४०, १४३, १४६, १४६, १४६,

१४१, १४३, १४९, १४५, १४६,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

१४३, १४६, १४९, १४३, १४४,

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
जीवाजीव्यमात्रा	६५
जीवित इवणा	६१०
जीविय (त)ट्टी	३०२, ४७५, ४८२
जीविय(त)	५, ८६, ९८, १०६, १२६, १३१, १५०, १५२, १६४, २३९, ४७०, ४९६, ५५६, ५७९, ६१५, ६१६
जीवेज	४०२
जीवेज	३१२
जुंवेति	१७४
जुज्जेत	१६५
जुनीष	२५९
जुत	१५७, ३२९, ३३०
जुवनी	२७१
जुवागगा	३९०
जूरहा	३३१
जेने	१६५, १६६
जेहि	४
जोग	२५०
जोगव	९९
जोति	२७३, ५४२
जोतिभूत	५५३
जोतिमज्ज	३३८
जोष	८४
जोयति	३६४
जोयण	३६१
जोवण	२३८
जोह	३७३
जति	१४, ९८, १०८, १७१, २२१
जंदु(नु)	४९, ४६, ९४, ३९१, ५०२, ५७४
जं.ता	३१
जपति	१०
जसी(सि)	११५, ३३१, ३३५, ३३७, ३४४, ३६७, ३६९
ज्ञाण	५२२, ५२३
ज्ञाणजोग	

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
ज्ञाणवर	३६७
झियाति(ई)	३१०, ३६७
झियार्यति	५२२, ५२४
झीण	२३८
झुंमिय	१७२
झंकण	२२०
ठाण	२८, ७५, ८७, ९३, १२२, ३३७, ३७८, ४२३, ५१२, ५८४, ६२१, ६२५, ६२७
ठाणट्टित	१०४
ठाणी	४२२
ठित (व)	११९, २४१, ३५४, ३६२, ३६४
ठितप्पा	३७६, ४७८, ६३६
ठिति	३७५
ठज्ज-	३०६, ३११, ३३०
ठहर	९०, १०६, ५५३, ५८६, ५८७
ठंक	६२, ५२३
ठंकादि	५८१
णक्कता	५१८
णगसम्बसेट्ट	३६०
णगिंद	३६४
णत्त्वा	२०, २५, १३८, १५७, २५७, २७०, ४२४, ४३६, ५५३
णग्गकूटं	७४५
णग्गत्थ	४६५, ५६७
णत्थ	२६१
णम	३६२
णमी	२२६
णय	१३७
ण(न)र	४, ७६, ९३, ९८, १०८, ११७, १४६, १५५, ३९०, ४७७, ४९३,
णरगा	
ण(न)व	
णक्कणव	

प्रमाणे परिशिष्टे

विनिष्ठासङ्काः

पात्र

पात्रगण्य

पात्रमेका

पात्रादिह

पाणी ८५, २९८, ३५६, ३७५, ५०६,

पाणुत्रायति ४३१

पाण (पाण) ४१, ४३, ३५३, ३६८,

पातयो(ओ) १५८, १९१

पाती(नि)णं १८०, २६०

पाते ३६९, ३७३, ३७३

पादिप ४३९

पाभिमन्त्रे ५८६

पासप ६३६

पायपूहि ४३३

पायपुत १६४, ३७३, ३७५

पा(ना)यओ(गो) ११०, १८३, ४४०,

पायगा ४४३, ६०७

पायमेअ ५४६

पायभी ४५५

पालिय ४५४

पालं ४४, ४४७

पावसुवंगुणे १२३

पावा(नावा) ५८, ३०८, ५२६, ६११

पास २७३

पादिसि ९६

पिनी ४६

पिनामपूजा ४८३

पिनामयति ४८३

पिनामे ५८३

पिनिचने ५९८

पिनामम ५९७

पि(नि)गिण ९७, १३६

पि(नि)गोअ २५७, ४६०, ६३३, ६३३,

पिचव ६३७

पिचव ६८१

विनिष्ठासङ्काः

विनिष्ठासङ्काः

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

विनिष्ठा

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

मृदाः

विशिष्टादम्भः	मूलाः	विशिष्टादम्भः	मूलाः
निजोगदंसी	५९५	दकगुवाहित	१०३
निबानयंति	३२१	दग	२२७, २३५, २३६, ३९४
निबानी	३०८, ३८८	दगरकगम	३९५
निबादए	३	दगमनपानी	३९७
निबिह	१२५, १६३, ५९५	दगाहर्ण	२८७
निबभिवेदणा	३१५	दगमि	४०२
निबबाभिनात्र	२१६, ३०२	ददु(दु)	१५७, २६०, २६१, ३९१, ४००
निब्व	१०, ४५, ९०, ३०३	ददुधम्म	१६५
निमूलया	३०८	ददे	६१७
निहि	८७	दनेमणा	७९, १७०, ५०९, ५३४
तीन	११५	दमेजा	४०९
तीत-उपपण-मणागताई	५५०	दरिगण	१९
तीरसंपला	६११	दलाह	२१७
तुच्छए	६००	दवि	१०९
तुह	९०, ९४, १५०, ३९९	दविओवहाणवं	१०३
तुड	३२९	दविय	१०५, ११४, २५६, ४२०, ५८३, ५९४, ६३२, ६३३, ६३५-६३७
तेऊ	७, १८		१७२
तेऊपुट्टा	१७२	दसनि	३०५, ३८७
तेन्मो	८	दह	३७६, ५१६
तेय	१३३, २६७	दाण	५१४
तेऊ	२८५	दाण्डाए	२००
तंवनन	३२४	दाणि	१२३
तंचोल	२८९	दार	२९४
यगनी	१६९, ३०६	दारगं	१२९
यगियं	३७०	दारण	२८२
यगनि	३२७, ३३०, ३३४, ३३६, ३४६, ४००	दारुणि	१३३
	५६६	दावरं	२९२, २९५
यग्मनि	५२९	दास	१८९
याम		दासामु	२५९, २६१
यावर	८३, २४६, ३०३, ३५५, ३८३, ३९९, ६७६, ५०७, ५९३	दाधी	५०३
	२३५, २३६	दिट्ठपमे	२२४, २४६, ६०४
विमिन	३२८, ५८६	दिट्ठिमं	५७, २१९, ६०४
विर	३२९	दिट्ठी(टि)	१७६, ३९९
भुलं	१८४	दिट्ठे(टि)	५८२
धेरओ	३९०	दिदस्म	५८१
धेरगा	४६७	दिसापोन	३५८
धंदिपुग्गदण		दिधि	

सूत्ररुताङ्गसूत्रप्रथमधृतलक्ष्मणान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	
दिग्भगा	१२५	दुग्भगा	
दिग्भवे	१३३	दुग्भि	
दिग्मा	१५१, ३०५, ३१०, ३५५, ४०४, ५९३	दुग्भिगंध	
दिग्मा(रगा)	१८३, २०६	दुग्भोक्त्वं	
दिग्मति	४१२	दुग्मनि	४८
दीप	४०५, ४४९	दुग्दिमासया	
दीव	३१५, ४००, ५१५	दुग्गर	५९
दीवायन	२२७	दुग्गर	
दीपद्व	९	दुग्दिगु	
दीहएजा	६०२	दुग्भवस	
दीहराये	३७८	दुग्भमकम्पी	
दीहा	३०८	दुग्दिया	५८
दुग्दधम्मभारी	३२७	दुग्भ	६२३
दुग्दिगो	३४४	दुग्भा	
दुग्दिर्ब	३०१	दुग्भे(ए)	३२१
दुग्द	२६४, २९५, ३१५	दुग्भो(तो)	१६, ४५, ३३६, ५१७
दुग्मा	३१५	दुग्हा	४११
दुग्भग्नद्विदाए	३०९	दुग्हावह	
दुग्भवदमा	४१७	दुग्हावास	
दुग्भवविमोक्तया	३२	दुग्ही	
दुग्भवविमोयगा	४३९	दुग्हेनि	
दुग्भि(कम्पी)	९३, १५४, ३१५, ३४९	दुग्भोक्णीताण	
दुग्भे	२, १०, २४, २९, ३८, २९, ४९, ६९, १४३, १७०, ३४८, ४०८, ४०९, ४७६, ५२५, ५४५, ६२३	दुग्	१२०, १४०, १५९, १६०, ४८१
दुग्भुत्तमाणा	५५१, ५९९	दुग्भमाणा	
दुग्भुर्ग	२७९	दुग्	४०१, ४०३, ४६
दुग्मा	३०४	दुग्भग्न	
दुग्भिओह	६३१	दुग्भएजा	
दुग्भिवाइ	३८४	दुग्	९३, १५५, ३५८, ३८०, ५००, ६३२
दुग्गरा	२४०	दुग्भउग	
दुग्ग	४९७	दुग्वाहिणी	
दुग्भन्न	६०, २१४, ५३९	दुग्बिळे	
दुग्भोनिदया	१७०	दुग्भिनव	
दुग्भनरं	३१०	दुग्	१०२, ३२०, ३२८, ४८९
दुग्भल	२०१		

विनिष्टाः	गुणाः
देहनी	३५
देहि	८, १२, ९१
दो	४१२
दोष	५९७
दोष २००, २३४, २३६, ५०८, ६३४, ६३५	
दड १८०, ३१८, ३३१, ३३९, ५७९	
दंडपदं	५६१
दंतवक्त्रालनं	२८८, ४४९
दंतवक्त्र	३७३
दंतप	१२७
दंशणावरणंतप	६०७
दसणं	३५३, ३६८
दंसमसय	१७६
दंसैति	२५९
दंस	४८६
धन	४०३
धम्म ११५, ११६, ११७, ११९, १३४, १३६, १३८, १४३, १५४, २२३, २२४, २४५, २४६, २७१, ३५३, ३५४, ३५५, ३५८, ३६७, ३८०, ३८६, ४०४, ४२९, ४३७, ४६०, ४७३, ४८१, ४८८	
धम्मद्व	६२४
धम्मद्वि(द्वी)	१२८, १४०, १५७, ६३७
धम्मवणवणा	३८, २१९
धम्ममाराहुग	४७
धम्मलज्ज	४०१
धम्मविज्ज(व्)	२०, २५, ६३७
धम्मसार	४२४
धम्मामधम्म	४९
धम्मिय	९५
धम्मिद	३७१
धम्मिनल	३४५
धाउ	१८
धानी	२५९, २९४
धार	१४९
धादनि	४०१, ४०३, ४०४

विनिष्टाः	गुणाः
पिड	३५६
पिड(नि)मै	६३५, ४९७
पिनिर्मता	४६९
पीर ८१, ८२, २३९, ३५०, ३५७, ४०३, ४०८, ५०९, ५३४, ५४९, ५७७, ६२१	
धुण-	३७६, ४८१, ६२८
धुणिताप	११७
धुणिय	१०९
धुन	४८८
धुयं	१३९, ४०९
धुवमगा	२६३
धुव	९६, १०९, ३५१
धूल	४४७
धूलरय	२९९
धूलरादि	२५९
धूममोह	२९९
धूमजं	४४८
धंसयति	१०३
नञ्	३२१
न(ण)गर	१७१, ५१२, ५७३
नगरवहे	३१७
नवाण	२०६
नटसपहमन्भाष	३१३
नदी	२४०, ३४७
नमयति	२५५
न(ण)रय	३०२, ३११, ३४४
नवमाह	१९२
नवमुने	२९९
नाणापकारं	५५७
नाणा	९
नाल(ता)	१३६, २०९
नालपुन	३५३
ना(णा)निवेकं	४६५, ६०४
ना(णा)निर्मय	१९०, ११३, १९३
नाम ३३५, ३०५, ३१०, ३१३, ३३३, ३३४, ३३५, ३४३, ३४६, ३४७, ६१३	

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
माद्युत	२७, ३६५, ३७४	निबिडान	४३९
मारग	३०५, ३१३	नि(मि)व्वाण	४७२, ४९४, ५०७, ५१७, ५१८, ५३०
ना(ण)मी	२४०, २४१, २६६	निव्वाणमेदु	३७५
नाव६५	४७०, ६१५	निव्वावओ	३८६
नावणए	६३६	निथिंद	१५४
नाहिति	६९	नि(णि)व्युड	५३४, ६२७
निउंरमाण	४७७	निराद	३६६
निवाममीण	६८०	निगामिया	६०३
निवामगारी	४८०	निरामेवा	८०
निकम्भम्	४०५, ४९६	निउलो	३०७
निस्मंता	४३४	नि(णि)मीय-	२४९, ६६५
निज्जाय	६२८	निस्मारए	४०६
निउअरं	५५५	निस्मारियं	५८२
निडित्ठ	६२२	निहाय	५७९
निडं	६२७	निह	३३७
निहं	५८५	नीरय	७१
निमित्त	५४३, ५४४	नीवार	२००
निमंनयंति(तेति)	१९६, २००, २५०, २५२	नीवारगिद्ध	४०५
नि(मि)मतण	२०३, २७६	नदण	३६९
निम्ममो	४४२	नंदीजुण्णगाई	२८६
नियच्छद	१०	पइस्म	५६
नि(मि)यच्छनि	३६, ४४, ४५, ४१८	पकर्त्तता	४१५
नियतिभाव	१६	पवतति	३२९
निसम	१९९	पवत्थनी	२६५
नियणट्ठिअ	४९६	पकर्त्तपत(य)	२०७, २१९
नियामिणा	२२४, २४६	पक्कंति	५४९
नियावट्ठी	४७	पकुब्ब-	४७७, ४८०, ४८९
निर्वट्ठिया	४६२	पकुब्बनो	३९७
निरवेस्सो	४४३	पक्कम	९९
निरहंकारो	४४३	पक्खिअ	३२०, ३२४, ३३३
निरामगव	३५६	पक्खी	३७२
निरावकली	४९६	पल्लजमाण	३३३
निरमिणा	२९७	पगम्भनी	१३१, १५२
निरुद्धं	६०२	पगम्भणो	३४६
निरुद्धपण्णा	५४२	पगम्भिया(ता)	१३, १०८, १४६, २२०
निरुतरे	३४८	पगास	१३९, ३५७
निवहएवा	४९३		

विशिष्टशब्दाः	मूलाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	मूलाङ्काः
पगागणं	५९८	पडिगाहेआ	५००
पगामियंसि	५९९	पडिगाहेरेआ	४००
पचोइअ	११७	पडिगुणेआ	५८८
पच्चक्खायपावए	४२४	पडिगेइति	५१९
पच्चण्होति	३४८	पडिहागवं	५९९
पच्चुपअ	१५२	पट्टया	३०३, ३८८
पच्चुपअगवेमगा	२३८	पट्टाफण	६०७
पच्चंति	३०९	पगया	१०९, १३९
पच्छ	१४९	पगामाए	१३७
पच्छज्जमासी	६०५	पणोअ	४२०
पच्छा ७१, २३८, २३९, ३५६, २७९		पग्गवेति	२३३
पजहे	४८७	पग्गममण	११६
पजहेउअ	१२१	पगासमभित	२६६
पज्जिजमाण	३२४	पग्गसा	३५९, ५६९, ५७०
पज्जुवासिया	४८	पग्गाअयं	५७१
पज्जोओ	२८२	पग्गायने	३६४
पज्जोविता	३२२	पग्गे	३५५, ३६६, ५९८
पट्ठ	३२९	पग्गे	५९७
पट्ठि	२८२, ३४०	पतिट्ठा	५१९
पड	३०२, ३१९, ३८५	पतिट्ठाणं	५३२
पडिभाह	६३३	पतितं	३३८
पडिगाहे	२७६	पणे	३६८, ६१८
पडिपुण्य	५२०, ६२५	पनेय	११, ११८
पडिपुण्यभासी	६०३	पत्थए	१०४, ४३०, ५३१
पडिपुण्यवीरिय	३६०	पत्थुता	२६३
पडिपुअ	४६४	परपेआ	४६८
पडिअअ	१९१	पदाण	३१७
पडिभागवं	५९६	पदोगहेट्ठ	६३५
पडिमाअ	१७३	पधाअनि	१९०
पडिअअअ	३७८	पअयंति	३२४
पडिआएग	१७३	पअमट्ठा	२६३
पडिलेह २०८, २८३, ३८२, ३९९,		पभास	२१४
	५०५	पभू	३७५, ५०८
पडिलेहिओ	२०८	पमाअ(इ)	४१३, ५८५, ५८८
पडिअअअ	५०३	पमाअअअ	५९५
पडिआअअआ	६०५	पमोअओ	४८४, ५४५
पडिअअअ	६३५	पअअअ	२८४, २८८

सूत्रकृताङ्गसूत्रप्रथमधृतत्त्वान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
पदपान	३०, ३६	परिताग	
पदहेज	१४८	परितानिमाणि	
पदा १३२, १३५, १३५, ४३६, ४३७, ४८३, ५४६, ५४७, ५८९, ५९४, ५९५		परिदेव	
पदाना	१६६	परिनिष्ठुडे	२३६
पर्येति	३१८, ३३३	परिपचमाग	
परकिरिसा	२९८, ४५४	परिपीलेज	
परबम्म	१८८, २८८, ५८४	परिभव —	११२, ५९१
परङ्क	२३५, ४३२, ४३३	परिभाग	२११, ५९१
परगेह	४६५	परिहानी	
परतिरिसय	३०२	परियगवंगा	
परतो	४३६, ५५३	परियाय	६८, ५९१
परत्वा	३८४	परिबज्जए	
परदनभोइ	६३६	परिबज्जएजा	
परदारभोइ	५६६	परिवज्जयेते	
परपम्मिमाग	३०५	परिचारिय	
परपरिवाय	६३४	परिचिन्त	
परभोदण	४०५	परिष्वाएजा	४३३, ४८३, ४८७, ५९१, ५५२, ५५५, ५८५, ५९१
परम १४५, २३०, ३६८, ४३६, ५९८		परिष्वाएजानि	८८, २३६, २४६, २९१
परमट्ठणुणामिय	४४२	परिष्वाटे(ए)	७८, ११४, २१०, ५९१, ५९६, ५९८, ५९९
परमात्त	४५६	परितपति	११२, २९१
परमत्थि	३७५	परिसा	२९१
परमाययट्ठिण्	१५३	परिसकषाणा	४९१
परलोण	१२०, १५३	परिसंखाय	४९१
परकाय	४५६	परिहायनी	१९१
पराज्यं	२०८	परिहास	५९१
पराजिय	२०५	परिहृति	२९१
परिकाय	३९३	परिहेता	२९१
परिगिज्ज	२	परीसहोवणमो	६९१
परिगह	१११, २३२, ४३९, ६६२, ४६५, ४८०, ४८५	परे(परेण)	१७६, ३२३, ३९१
परिवहदी	४८५	परे १२, ४४, ५०, ५२, ५६, १००, ११२, १७६, २०५, ३४३, ३५१	
परिजाणिया	१, ४८५, ४८५, ४८६, ४८९		
परिणाम	४२७		
परिणाय	७७, ११४, २४३, ४०२,		

परितप

शब्दाः	सूयाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूयाङ्काः
	४९०	पिता(या)	९१, १०७, १८४, ४४१, ४९१
	३५६		
	५८, ५३६	पिय	४७९, ५७८, ६१४
	५६७	पिलाग	२३४
२३, २५, ११९, ५९७		पीडमन्पी	२२९
	३३७	पीहे	१२३
४७७		पुरठ	३००, ३५२, ४९९, ५००, ५९४
६८, ४७७, ६१२		पुड	५२, ११५, १२३, १४३, १६९, १७६, १८३, २७४, ३०१, ३६२, ४०९, ४६६, ४८८, ५३७, ५६०
५३, ५४, ५७, २७४, ४२०, ४२७, ४३१, ६१२		पुडवी	७, १८, ३८१, ३८७, ४४४
	३३५	पुडवीवीवा	५०३
	५८२, ६००	पुडवीधुभ	९
	१५१	पुडो	२८, ३०, ७२, ९२, ११८, १७०, ३८८, ४००, ४१६, ४८०, ४८९, ५०३, ५९४, ६१७
पावविवेम	६०३	पुडोबमे	३७६
पावसेउगा	२६८	पुडोमिया	५४७
पावाउया	७२	पुण(पुणो)	२६, २८, ७०, ७२, १०८, १५४, १८८, २५५, २६८, २७७, २७८, ३११, ३१४, ३१७, ३२०, ३३३, ३३९, ४७९, ५१७, ५४७, ६२३, ६२४
पावाडुया	५३७		८९
पाविद	११२	पुणरावि	१५
पावोवगा	४१७	पुणेगाऽऽडु	१२, ३१९, ५१३
पावेनि	६१६, ६२७	पुणा	५५, १६६, १८६, ४०३, ४४१, ४४३
पाव १६, १०७, १८७, २४९, २५०, २५४, २५५, ४७६, ४८६, ५९२		पुन	१०५
पावगित	१३८	पुनकारणा	२९२
पावरथपे	४०६	पुनदोहलडाए	२९३
पावग्वा	३२, २३३, २३७	पुनपोमिणो	३७३
पावबडा	४०	पुनक	५१
पासवण	४५५	पुनकवार्य	३००, ३०१
पासह	९०, १४४, १५०	पुनरथा	१३७, १४१, १६२, ३३१, ६३१
पागित	३४	पुरा	३१८
पिडमातरं	१८५	पुराकपदि	
पिडवाय	२१२		
पिडु १५२, २०४, २०९, २२९, २४१, ३२८			
पिडो	१७४		
पिडो	६१६		
पित(या)रं	१८५, २४७, ३८५, ४०३		

विशिष्टशब्दः	शृङ्खलाः	विशिष्टशब्दः	शृङ्खलाः
पुगकाः	७४	पेय	४४४
पुगि	१८, २१९	पेग मे)	१०२, १८१, १८९
पुगिगङ्गा	५६३	पेगकण	२४९
पुगिगङ्गागया	४३०	पेच	७, १०, १२
पुरेकड	३२७, ६१४	पेचम	७
पुन्या	४०६	पेचगिरा	३९०
पुण्य	३३५, ५०१	पेचमैवर मण्ड	८८
पुण्यवर्ग	६२८	पेचर	४९
पुण्यद्विगा	३२	पेचमवेचमैव	३६१
पुण्यमरी	३८५	पेचिन(म)	११, १०९, ११६, ११८, १२९, १३४, १४३, १८६, ४१३, ४१९, ४२५, ४२८, ४३३, ५३०, ५३१, ६२७, ६२८
पुण्यमैवो(यो)म	७६, २४७	पेचिममणिगो	३१, ७६
पुण्य	२१९, २२८, ३४९, ६३५	पेचगुणामी	४६
पुण्यिन	२२५	पेचगुणद्वि	१०३
पुण्ययामु	१९७, १९८	फणिह	२८८
पुनि	४५०	फहग	११५, १८१, ५५८, ५८८, ६००
पुनिकड	६०	फल	१८०, २९३
पुनिकम्म	५९१	फलग	३१३
पुण्यकामप	२७५	फलगाकतडा(टी)	३४०, ४१०
पुण्यगद्दी	४६५	फाम	१८१, ३२६, ३६८, ३९४, ५३३
पुण्यपरपय	१२६	पुरते	३१६
पुय(त)णा	१२१, १५४, २३७, २४१	फुग	३४८, ५३३
पुयणगते	६१७	फुसता	३९४, ३९८
पुयण	४०७, ५७८	फुसंताण	३९८
पुयफल	२८९	फंद	२५५
पुया	५९०, ६३७	फद	३६, २५५, २७०, ३४६
पेचच	८९, ९१	फला	३११, ३६२
पेचचा	११	फल	३६२
पेगत्र	६३४, ६३५	बहिगो	५८३
पेग	२८१, ३३१	बहिदं	४४६, ६३५
पेगपेगय	११३	बहु(हु)	११८, १२९, १४२, १६५, २३१, २६३, २९५, ३०८, ३८८, ३९४, ४१८, ४७३, ५४०
पेगमं	२२४, २६६, ५६३	बहुवरकम्मा	३२५, ३३७, ३४३, ३६६, ३८३
पेसाय	५३		
पेगुम	६३८		
पेरम	२९५		
पेह	११७, २०४		
पेहा	३५४		
पेहाहि	२८१		

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
बहुगुणपगम्पाई	२२२	बोलेति	३०९
बहुगुणमण	११७	बोहि	१६१
बहुगुणदण	३६२	बंध	१७९, २५४, ३८४
बहुमाया	१३२, २७०	बंधनं	१, २३९, ४२०, ४७०
बहुस्त्व	९५	बंधनच्युत	९४
बहुगुणाग	५५९	बंधगुम्मुका	२३९, ४२०, ६७०, ६१५
बहुगुणे	५७४	बंधितं	१०६
बावव	४९१	बध्नि	३०९
बाल	४, ११, १७, ३१, ७९, १३१, १५८, १७९, १८०, २३३, २६५, २७५, ३००, ३०२, ३०४, ३१२, ४१३, ४१८, ४१९, ४७७, ४८०, ६८९	बध्निगु	३१३, ३२८, ३३९
बालजग	१३१, १५२	बध्निगुणं	६४
बालगणे	५७०	बंमउग	७२
बालागणीतेयगुणा	३२३	बंमचेरे	१७७
बालिस	३९१	बंमचेरपराजिय	१५६
बाहु(ह)	२२६, २४९, ३२९	भगवानुसासणं	१६४, ६३२
बिंबभूतं	५६६	भगवं	४४१
वितियं	२७५	भजा	८६
बीओदर्भ	२१९, २३८, ५०२	भत्तपाण	२९१
बीयकंदानि	१८७, २२७, ३८१	भत्तं	७५
बीयं	३८९	भम	२९१
बीयाति	३८९	भय	९१, १२७, २०६, २९७, ३९१
बीयादि	१३४		४६४
बुए	८९, १५०, २७७	भयण	४४७
बुज्ज	१, ३५०	भयभिलसणा	३०५
बुज्जिज्ज	५२१, ५९१	भयमाण	१२७
बुद्ध	१९५, ४३३, ६६८, ४७८, ५९८, ५२१, ५९१	भयउल	१६०
बुद्धमणि	५२१	भयावह	५७७
बुयाऽबुयाणा	३९०	भयावह	२७१, ६३७
बुया	५८९	भयतारो	३४९
बुद्धि	६८, २७१, ४३९, ४९४	भव	१४९, १६२, ५९७
बुद्धि	३००, ६८८	भव-	१६३, ६३०, ६३१
बुद्धि		(भविंशु-अभविंशु)	५४८
बुद्धि		भक्ताहणं	३२५
बुद्धि		भवाहणे	१६२
बुद्धि		भविंशु	१८५, २८२
बुद्धि		भविस्सइ(ती)	
बुद्धि		भक्ता	

विनिष्टाद्वयः	सूत्राङ्काः	विनिष्टाद्वयः	सूत्राङ्काः
मार्गः	२६४	मार्गः	५०९, ५३४
मार्गः	५३, ५६, ११०, १३०, १९८, ४१६, ४३७, ४३०, ४८०, ५०८, ६१९	मार्गः	२२५, २३८
मार्गः	५९३	मार्गः	३०६
मार्गः	२५३	मार्गः	१२५, ६६०, ४९८, ६३३
मार्गः	९८, १२५, १३५, ५८३, ५९९	मार्गः	१६५
मार्गः	३५१	मार्गः	३०९
मार्गः	१९३, २६०, ६२०	मार्गः	४०५
मार्गः	५४०	मार्गः	१०९
मार्गः	३६४	मार्गः	२७, ४६०, ६१३, ६१४, ६२९
मार्गः	५७, १४८, १५९, १६५, १६७, ५८१, ५८३, ६०७	मार्गः	२६४
मार्गः	५२१	मार्गः	१९४
मार्गः	४३७, ४९७	मार्गः	३४६
मार्गः	१४२	मार्गः	३६२
मार्गः	५७३	मार्गः	३६४
मार्गः	१०७, ११९	मार्गः	१८६
मार्गः	४, ४९०	मार्गः	६६, १३६, ३००, ३६८, ३७७, ५७२
मार्गः	४६१	मार्गः	१४२
मार्गः	५३६, ६७९, ६३०	मार्गः	३५९
मार्गः	१४३, १७६, २०९, ५५६	मार्गः	११२
मार्गः	४९६, ५५६, ५७९	मार्गः	३१०, ३३७, ३४२, ३४४
मार्गः	४४९	मार्गः	१४२
मार्गः	३१५	मार्गः	३२३
मार्गः	१२१, १३६, ३६५	मार्गः	३३८
मार्गः	२७९	मार्गः	१३७
मार्गः	४९३, ५९३, ५२७	मार्गः	८१५
मार्गः	३१०, ३१३, ३१९, ३६३	मार्गः	२६४
मार्गः	७, ८, १५	मार्गः	५६५
मार्गः	१९७, २२७	मार्गः	५६६
मार्गः	१८९	मार्गः	६, ९०, ४८९, ५४६
मार्गः	४३६	मार्गः	११६, ६३४
मार्गः	५३३	मार्गः	३९१
मार्गः	५०१, ५२८	मार्गः	४९९, ५००
मार्गः	३०१, ३५८, ३७०	मार्गः	६२१
मार्गः	४३७, ४३३	मार्गः	३७७, ४२८, ५३१, ५९८, ६३५
		मार्गः	१८५, २४७, ३८५, ४०३

[illegible]

विशिष्टाभ्युत्थिता	सूयहृता	विशिष्टाभ्युत्थिता	सूयहृता
मोदितः	१०३	रागसोपाभिभूयता	२२१
मोदितः	२५३	रागि	८९
मोद	४१४	रागिर्द्वयं	३२२
मोद	५१५	रागिर्द्वयं	५८६
मोद(ली)	४१८, ४१९	रागि	१८२, १८४, ४१०, ५५८
मोद	२०५	रागगुण	२०६
मोद	१०, १४, ३५, ११८, ११९, १२१, १२२, १२५, १२७, १२९, २०२, २१५, २१९, २४८, २७३, ३१६, ४१०	राग	५२, ११६
मोद	३१५	रागगुण	११६
मोद	३१३	रागि	१२८
मोद	११६, ४८८	रागि	२२६
मोद	१५, ११३, ११८, ५८४	रागि	११५
मोद	१४३	रागि	१११, ३१५, ३८१, ४४४
मोद	३८३	रागि	३०२, ३४१
मोद-योग	२६०	राग	३३६
मोद	५३	राग	३१४, ३४५
मोद	५४३	राग	१८, ४०१, ५४२, ५५६, ५७७
मोद	२७८, ४१७	राग	४१८
मोद	११८	राग	१४४
मोद	११६	राग	१०५, १८३
मोद	४७८	राग	५४३
मोद	३६१, ३६५, ४८६, ५७४	राग	११३
मोद	४४८	राग	१४८, ४६८
मोद	३८२, ३८६	राग	५७६
मोद	१०३, ११३, ५१७, ६२९	राग	२०३, ३३६, ६२८
मोद	२१४	राग	१०४, १०६, ११५, १४०, ३१६
मोद	३२४, ४८४, ५५६	राग	३७५
मोद	३८१	राग	१३०
मोद	३७१	राग	५३८
मोद	३३८	राग	४७१
मोद	२५५	राग	३९३
मोद	२६४	राग	२८१
मोद	३२९	राग	४७५
मोद	१४५	राग	६३७
मोद	२५४, ५५१	राग	५७०
		राग	५१५
		राग	४९१
		राग	४०४

सूत्रकृतास्त्रप्रथमश्रुतस्वरूपान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्र
वदिमाणं	२६९	वारिषा	१
वदमाण	२७३	वारेडं	१
वदमंय	२६७	वालवीमण	१
वदं	३३८	वाउणय	१
वमणंजण	४४८	वासं	२९९, ३९६, १
वमंता	३४५	वाई	१
वय	१२९, १४३, २६५, ३०५, ३१६, ३१७, ५५८	वाडिउज	१
वयण	६०३	वाडि-मन्चु-जराकुल	
वयधा	११०, १२२, २९८, ४१६, ५०८, ६१९	विउङ्गम	
वयं	४७, १८७, १८९	विउङ्गसेवा	५६५, ७
वयन	१७, ४३	विउङ्गम	
वयि	१२३	विउङ्ग	७
वर	४८४	विउङ्गिसेणं	७
वलव	२०४, ४९६	विउङ्गज	१
वलम्पायताणं	३६६	विउङ्ग	
वउवाविमुक्के	५५६, ५७९	विउङ्गि(या)	६,
वलाइ	२०८	विउ(दु.)	७९, १२०, १४८, ०, ४००, ४६४, ६
ववहाराही	१८९	विओवान	१
ववहाही	२४२, ५०१	विओसज	१
वव	७२, २६६, ३५०, ५८०	विओमिय	७
ववकणी	७३, २५७	विंद	६
ववु	५६५	विकनंति	३
ववुम	५६४, ६१७	विकयदिआ	६
वयोवर्गं	३३६	विगतगेही	१
वद	३४०, ५१६	विगानिऊणं	१
वदति	३४१, ६२०	विगयगेही	
वाइ	१४, २०, २९	विनिच	५
वाउजीवा	५०३	विगिक्कए	
वाऊ	७, १८, ३८९, ४४४, ६१४	विगहीए	७
वात(य)	५३३, ५४१	विउठे	१
वाइ	५६४	वित्राणानि	४२, ८२, ७
वायावीरिय	२६३	वित्राणइ	६
वाय(या)	२२०, २७०, ४३०, ४८९, ६०५	वित्राणादि	०
वारिव	३७९	वित्रा(या)मिया	६९, ८५, १६१, ५
		वित्रा(या)मि	६८, ४
		वित्रोअदति	१

[illegible]

विशिष्टादः	सूत्राङ्काः	विशिष्टादः	सूत्राङ्काः
विरतसुवपावकम्	६३४	विसोद्वि	२१९, ५५९
विरम	९१	विहनु	३२०
विरायते(ती)	३६०, ३६३	विहत्विमेत	३२१
विशङ्का	५२५	विहन्न	३२८
विहृज्ज-	३२२, ५०८, ६१०, ६१९	विहर	९९, १४०, २५१, २५८, २८०
विह्वल	२५०, २५२, ५४०, ६३६	विहाय	५८०
विरेदण	४४८	विहारगमण	१९७
विलङ्गाणि	३८८	विहिसएजा	६०२
विज्जेमा	२४२, ४६१	विहृणिय	३९
विज्जपणसंभूत	३४२	वीतगेही	४३५
विवाद	८०	वीमसा	४४
विधिब	४५३	वीर	१, ९९, १००, १०९, २९९, ३०६, ४११, ४३२, ४३३, ४६९, ४७०
विधिब	५७७		४११
विधिब	१२७, २४७	वीरतं	३६०, ४११, ६२८
विधिब	४२२	वीरिय	३७३
विधिब(ग)	९६, २५६, ४०९, ४६८, ४७८	वीससेणु	४११, ४६७
विसएसणं	५२४	वुच	५१९
विसएमिणो	४४०	वुज्जमाण	५८६, ५८७, ५८८
विसण्णमेसी	४८०	वुड्ड	३८९
विसण्ण	२४२, ५४८	वुड्डि	४२, ६६
विसण्णे	२७५, ४७९	वुत्त	५८२, ६१०
विसम	६१, १०८, १२४, ३४४	वुत्ति(सी)मं	८६
विसमिरसं	२५६	वुत्तिय	४२९, ५११, ६१०
विसमत्त	३६	वुत्तीमनो(ओ)	३६७
विमय	४३, ४८५	वेगंतवदातमुक्क	५३७
विसयपास	२७७	वेणदया	३७८
विसयगणाहिं	५४८	वेणइयाणुवाय	२१८
विमलित	२५७	वेणु	३७२
विसारए	५६९	वेणुदेव	२८४
विसारवे	५९६	वेणुपलासियं	२८५
विसिद्ध	३५८	वेणुफलाई	३६९
वितीय	५८, १४७, १६८, १६९, १७१, १७२, १८२, २०१, २०२, २२५, २२६, ५२६	वेनयंती	३४३
विग्रह	१५६	वेनालिय	११०
विशृणित्वा	३३५	वेनालियमग	३६२
विमोहता	३६८	वेद	२८, ३०, ५२, ३२७, ३४९, ३५१
		वेदविना	२२६
		वेदेही	

विशिष्टनाम्नाः

शृङ्गा

विशिष्टनाम्नाः

सूचकः

वेपथ्वीय

४०३

गण्ये

१९७

वेपथ्वी

३७८

गण

१५६, ३३६, ५३७, ६०९

वेप(ग)वन्धी

२४०, ३०७

गण्यत

४८४

वेपथ्वीरु

३६५

गङ्गीयमण्ड

३१६

वेपथ्वी

३८६

गङ्गीय

३०६, ३३०

वेप

३, ४१०, ४३९, ४८९

गङ्गीयम

२९१

वेपथ्वीरु

४८१

गङ्गीय

६०, ५१३

वेपथ्वीरु

४९३

गङ्गीय

१६०

वेप

४९७

गङ्गीय

३३३

वेपथ्वीरु

६१, ६३

गङ्गीयमण्ड

५५५

वेपथ्वीरु

१६६

गङ्गीयम

२६२

वेपथ्वीरु

४३८

गङ्गीय

३२५, ३६१

वेपथ्वीरु

४३८

गङ्गीय

३८४

वेप

३२०

गङ्गीय

८०

वेपथ्वीरु

९६

गङ्गीयमण्ड

३०६

वेपथ्वीरु

५९६

गङ्गीय

४०४

वेपथ्वीरु ६३२, ६३३, ६३५, ६३६, ६३७

गङ्गीय ६, २६०, ४७६, ४८०, ५०३, ५५५

वेपथ्वीरु

२१०

गङ्गीय

३०७

वेपथ्वीरु

२४३

गङ्गीय

३३९

वेपथ्वीरु

३२५

गङ्गीय

११

वेपथ्वीरु

५६०

गङ्गीय

४४६

वेप

५४१

गङ्गीय

५५८

वेप

३७७

गङ्गीय

६०५

वेप

५४१

गङ्गीय

२८६, ३३४, ४१४

वेपथ्वीरु

१२१

गङ्गीय

८८, ११३, ११६, ११७, १५७, १६४, १७०, २७८, ३११, ३२०, ३३७, ३३९, ४३५, ४६४, ४६८, ५१८, ५२०, ५९३, ६०९, ६१८, ६३४

वेपथ्वीरु

४५८

गङ्गीय

३४७

वेपथ्वीरु

४६१

गङ्गीय

३५७

वेपथ्वीरु

४५, १०३

गङ्गीय

४७९

वेपथ्वीरु

४२६

गङ्गीय

४७९

वेपथ्वीरु

४२६

गङ्गीय

४७९

वेपथ्वीरु

३९१, ४४१, ५१९

गङ्गीय

४७९

वेप

३५९

गङ्गीय

३५७

वेप

६३७

गङ्गीय

४७९, ५५६, ५८५

वेप

४१०

गङ्गीय

४७९

वेप

३८६

गङ्गीय

३६३

वेप

५३९

गङ्गीय

३५७

विनिर्दिष्टता	मूल्य	विनिर्दिष्टता	मूल्य
गदगदम	२४३	गदगदमविनिर्दिष्टता	४१८
गदगदमविनिर्दिष्टता	१६५	गदगदमविनिर्दिष्टता	६११
गदगदम	११३, ११८, १००	गदगदमविनिर्दिष्टता	१०६
गदगदमविनिर्दिष्टता	५८८	गदगदमविनिर्दिष्टता	४२३
गदगदमविनिर्दिष्टता	३९७	गदगदमविनिर्दिष्टता	३४५
गदगदमविनिर्दिष्टता	३८६	गदगदमविनिर्दिष्टता	३९
गदगदमविनिर्दिष्टता	३, १०, १०, १० ४१, ४३, ५०, ६८, १३, १-३ ३४८, ४९४	गदगदमविनिर्दिष्टता	३९८
गदगदमविनिर्दिष्टता	५४५	गदगदमविनिर्दिष्टता	३५०, ४०८
गदगदमविनिर्दिष्टता	५४५	गदगदमविनिर्दिष्टता	३७८
गदगदमविनिर्दिष्टता	६६	गदगदमविनिर्दिष्टता	३७९
गदगदमविनिर्दिष्टता	३७१	गदगदमविनिर्दिष्टता	६३०
गदगदमविनिर्दिष्टता	३१३	गदगदमविनिर्दिष्टता	१००, ४३२, ४३३, ४३६, ४६३, ५११
गदगदमविनिर्दिष्टता	५७, ७६, १५८, १०९, २२१, ४१३	गदगदमविनिर्दिष्टता	१६
गदगदमविनिर्दिष्टता	१८०	गदगदमविनिर्दिष्टता	४७२
गदगदमविनिर्दिष्टता	३००	गदगदमविनिर्दिष्टता	३२०, ४०८, ५०५
गदगदमविनिर्दिष्टता	७१	गदगदमविनिर्दिष्टता	४७६
गदगदमविनिर्दिष्टता	३१८, ३२९	गदगदमविनिर्दिष्टता	१६, ४१, ७२, ८४, १६०, १९८, ३१८, ४९१, ५०५, ५७९
गदगदमविनिर्दिष्टता	१८१	गदगदमविनिर्दिष्टता	४२७
गदगदमविनिर्दिष्टता	३७९	गदगदमविनिर्दिष्टता	४०७
गदगदमविनिर्दिष्टता	१४९	गदगदमविनिर्दिष्टता	१९९
गदगदमविनिर्दिष्टता	२१३	गदगदमविनिर्दिष्टता	५, १३, २९, ४१, १५७, १८९, २४१, ३५१, ३७९, ४२०, ४३०, ४३१
गदगदमविनिर्दिष्टता	१२	गदगदमविनिर्दिष्टता	४७९
गदगदमविनिर्दिष्टता	३४५	गदगदमविनिर्दिष्टता	१८४
गदगदमविनिर्दिष्टता	५४१, ५४८	गदगदमविनिर्दिष्टता	३५८, ३८०
गदगदमविनिर्दिष्टता	३७३	गदगदमविनिर्दिष्टता	४२४
गदगदमविनिर्दिष्टता	१२१, ४२०	गदगदमविनिर्दिष्टता	३२५, ३४३, ३६१
गदगदमविनिर्दिष्टता	६३०	गदगदमविनिर्दिष्टता	३३८
गदगदमविनिर्दिष्टता	१६८	गदगदमविनिर्दिष्टता	६०
गदगदमविनिर्दिष्टता	५९०	गदगदमविनिर्दिष्टता	१८७
गदगदमविनिर्दिष्टता	७३	गदगदमविनिर्दिष्टता	१०१, १४०, १४२, १३४, १६१, २४७, ६३४
गदगदमविनिर्दिष्टता	५७२	गदगदमविनिर्दिष्टता	४६३
गदगदमविनिर्दिष्टता	३५६	गदगदमविनिर्दिष्टता	२६८
गदगदमविनिर्दिष्टता	४७		
गदगदमविनिर्दिष्टता	११७		
गदगदमविनिर्दिष्टता	४७६, ४८१, ५७७		
गदगदमविनिर्दिष्टता	८२, १५५, १५६, २४४, ५०७		

सूत्रशतिकासूत्रप्रथमधृतस्कान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचि।

२९९

विशिष्टशब्दाः	सूत्रांशः	विशिष्टशब्दाः	सूत्रांशः
साङ्ग(ङु)गाई	४०३, ४०४	मिद्वलं	४२५
सागपापाए	२८२, २८७	मिदिश्वसु	३९४, ३९७
सागर	२५९	सिणाणादि	४०२
सागरियविड	४५२	सिणाणं	४४९
सातागारवणिस्सित	५७	सिणाति	४०१
सातागारवणिहुत	४२८	सित(य)	८८, १०३, ३८८
सात(यं) २३०, ३१९, ३८२, ३९४,	३९८, ३९९	विद्व	७४, १६३, २२८
सादियं	४२९	सिद्धि	७३, ७४, २०५, ३६८, ३९४, ३९५, ३९८, ३९९
सायमिन्नी	२७२	सिद्धिपद	१०९
साधुमाणी	५६०	सिया	१४, ७६, ९५, ११३, ११८, १७६, १८८, २०९, २३४, २३६, ३९४
साधुमभिन्नवदाए	३५२	इत्यादि	
सामणिय	४०३	सिरीपु	३६४
सामणेराए	२९०	सिरीसिवा	९३, १२४, ३९५
सामटी	३६९	सिरे	३०४, ३३४
सामादय १२७, १३०, १४१		सिला	३०९, ३३२
सावणुगा	१४६	सिलोग(य)कामी	४७९, ४९७, ५७८
सार	८५, ५०६	सिलोग-पूयण	१५४
सारिनि	१३६	सिलोग	४३४, ४५८
सारक्ख	८६	सिलेयगानी	५६८
सारक्खण्डाए	५१४	मिब	१६४
सारेइ	२१२	सिद्धपाळ	१६५
सारंभा	७८, २१९	सिही	५२३
सावन्न	५२	सीङ्गहं	१३२
सावासणा	५८१	सीओदगपडिदुगुंछिणो	१३०
साघत(य) १५, ७४, ८१, ५४६, ५५४		सीतफास	४८६
साहइणाण	६३०	सीतोदगसेवण	३९२
साहहु	४०१, ४५५	सीतं	१६८
साहरे	४२७	सीय	१९५, २७२
साहस	२५१	सीलं	३५३, ३६८, ३६९, ५५७
साहसकारि	४९०	सीसं	३२०, ३४०
साहुनीवि	१९६, २११	सीहन्निपागण	२८८
साहु	५१९, ५३७	सीहं	२५४, ३४२, ४९२
साहेना	४९	मुअ(य)	१४८, २०६, ६०५
सि	३२५	सुअक्खानधम्म	४७५
सिओदण	३९७	सुअ(य)क्खार्यं	२६९, ४११, ४२१, ६०९
सिन्ध	३०३, ४२५, ४५३, ४६८, ५८०		

शब्दः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
गाई	४०३, ४०४	सिफलं	४२५
गए	२८२, २८७	सिञ्जित	३९४, ३९७
	२५९	सिणाणादि	४०२
गविड	४५२	सिणाण	४४९
गदणिसित	५७	सिणाति	४०१
गदणिश्रुत	४२८	सिन(य)	८८, १०३, ३८८
ग) २३०, ३१९, ३८२, ३९४,	३९८, ३९९	सिद्ध	७४, १६३, २२८
	४२९	सिद्धि	७३, ७४, २२५, ३६८, ३९४,
	२७२		३९५, ३९८, ३९९
गणी	५६०	सिद्धिपदं	१०९
गणी	३५२	मिद्या	१४, ७६, ९५, ११३, ११८, १७६,
गमिद्वयपाए	४०३		१८८, २०९, २३४, २३६, ३९४
गय	२९०		इत्यादि
गराए	३६९	सिरीए	३६४
ग्री	१२७, १३०, १४१	सिरीसिद्धा	९३, १२४, ३९५
गुग	१४६	सिरे	३०४, ३३४
गुग	८५, ५०६	सिला	३०९, ३३२
गुग	१३६	सिलो	४७९, ४९७, ५७८
गुग	८६	सिलोग(य)वामी	१५४
गुग	५१४	सिलोग-पूयण	४३४, ४५८
गुग	२१२	सिलोग	५६८
गुग	७८, २१९	सिले.यगामी	१६४
गुग	५२	मिबं	१६५
गुग	५८१	मिमुपाल	५२३
गुग(य)	१५, ७४, ८१, ५४६, ५५४	सिही	१३२
गुग	६३०	सीडण्ड	१३०
गुग	४०१, ४५५	सीओदगपडिगुण्डिणी	४८६
गुग	४२७	सीतफाम	३९२
गुग	२५१	सीतोदगसेवण	१६८
गुग	४९०	सीत	१९५, २७२
गुग	१९६, २११	सीय	३५३, ३६८, ३६९, ५७७
गुग	५१९, ५३७	सीलं	३२०, ३४०
गुग	४९	सीष	२८८
गुग	३२५	सीहन्निपासग	२५४, ३७२, ४९२
गुग	३९७	सीह	१४८, २०८, ६०५
गुग	३०३, ४२५, ४५३, ४६८, ५८०	सुअ(य)	४७५
		सुअकलातथम्म	२६९, ४११, ४२१, ६०९
		सुअ(य)क्खार्य	

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
साउ(गु)माई	४०३, ४०४	सिम्बं	४२५
सायपागापू	२८२, २८७	सिग्गिस्तु	३९४, ३९७
सायर्	३५९	सिणाणादि	४०२
सागारियविह	४५२	सिणाण	४४९
सातागानदणिसित्त	५७	सिणानि	४०१
सातागारवणिहुत	४२८	सित्त(य)	८८, १०३, ३८८
सात(वे)	३३०, ३१९, ३८२, ३९४, ३९८, ३९९	सिद्ध	७४, १६३, २२८
सादिवं	४२९	सिद्धि	७३, ७४, २२५, ३६८, ३९४, ३९५, ३९८, ३९९
साधम्मिणी	२७२	सिद्धियदं	१०९
साधुमाणी	५६०	मिया	१४, ७६, ९५, ११३, ११८, १७६, १८८, २०९, २३४, २३६, ३९४
साउयमिक्खदापू	३५७		इत्यादि
सामणिय	४०३	सिरीपू	३६४
सामनेरापू	२९०	सिरीमिवा	९३, १२४, ३९५
साम्भत्थी	३६९	सिरे	३०४, ३३४
साम्मादय	१२७, १३०, १४१	सिल्ला	३०९, ३३२
सायाणुपा	१४६	सिल्लोग(य)कामी	४७९, ४९७, ५७८
सार	८५, ५०६	सिल्लोग-पूयण	१५४
सारैनि	१३६	सिल्लोगं	४३४, ४५८
सारप्पस	८६	मिल्लेयगामी	५६८
सारप्पवणट्ठापू	५१४	मिबं	१६४
सारिह	२१२	सिमपाळ	१६५
सारभा	७८, २१९	सिही	५२३
सायज्ज	५२	सीडण्हं	१३३
सायासगा	५८१	सीओदगपडिदुमुळिणी	१३०
सामन(व)	१५, ७६, ८१, ५४६, ५५४	सीत्तफास	४८६
साहइणाण	६३०	सीनोदगसेवण	३९२
साहइ	४०१, ४५५	सीनं	१६८
साहरे	४२७	सीय	१९५, २७२
साहम	२५१	सीलं	२५३, ३६८, ३६९, ५५७
साहयकारि	४९०	सीखं	३२०, ३४०
साहुजीवि	१९६, २११	सीहत्तिपासग	२८८
साहु	५१९, ५३७	सीह	२५४, ३७२, ४९२
साहेता	४९	सुअ(य)	१४८, २०६, ६०९
सि	३२५	सुअकत्तातथम्म	४७५
सिओदग	३९७	सुअ(व)क्खार्थ	२६९, ४११, ४२१, ६०९
सिक्ख	२०३, ४२५, ४५३, ४६८, ५८०		

शब्दः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
गाई	४०३, ४०४	सिफुलं	४३५
गए	२८२, २८७	सिगिस्तु	३९४, ३९७
	२५९	सिगाणादि	४०२
गविड	४५२	सिगाणं	४४९
रगणिसिस्त	५७	सिगाणि	४०१
रगणिद्रुत	४२८	सित(य)	८८, १०३, ३८८
) २३०, ३१९, ३८२, ३९४,		सिद्ध	७४, १६३, २२८
३९८, ३९९		सिद्धि	७३, ७४, २०५, ३६८, ३९४,
	४२९		३९५, ३९८, ३९९
मणी	२७२	सिद्धिपद	१०९
णी	५६०	गिया	१४, ७६, ९५, ११३, ११८, १७६,
विश्वदाए	३५२		१८८, २०९, २३४, २३६, ३९४
गय	४०३		इत्यादि
गए	२९०	सिरीए	३६४
ग्री	३६९	सिरीसिवा	९३, १३४, ३९५
इय	१२७, १३०, १४१	सिरं	३०४, ३३४
गुगा	१४६	सिला	३०९, ३३२
	८५, ५०६	सिलोग(य)कामी	४७९, ४९७, ५७८
ति	१३६	सिलोन-पूरा	१५४
कल	८६	सिलोयं	४३४, ४५८
कलण्डाए	५१४	सिलोयगामी	५६८
दि	३१२	सिर्व	१६४
मा	७८, २१९	सिस्तपाल	१६५
यज	५२	सिही	५२३
वासगत	५८१	सीडण्ड	१३२
सित(य)	१५, ७४, ८१, ५४६, ५५४	सीओदगपडिद्रुछिणो	१३०
हिरगाण	६३०	सीतफास	४८६
हडु	४०१, ४५५	सीतोदगसेवण	३९२
हरे	४२७	सीतं	१६८
हस	२५१	सीय	१९५, २७२
गडमकारि	४९०	सीलं	३५३, ३६८, ३६९, ५५७
गडुवीवि	१९६, २११	सीस	३२०, ३४०
गाह	५१९, ५३७	सीहलिपासण	२८८
साहेता	४९	सीह	३५४, ३७२, ४९२
मि	३२५	सुअ(य)	१४८, २०६, ६०१
मिओदग	३९७	सुअकलातधम्म	४७५
सिक्क	३०३, ४२५, ४५३, ४६८, ५८०	सुअ(य)कलाय	२९९, ४११, ४२१, ६०९

विशिष्टशब्दः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दः	सूत्राङ्काः
साठ(डु)गाई	४०३, ४०४	सिक्ख	४२५
सागपागाए	२८२, २८७	सिण्हिस्सु	३९४, ३९७
सागर	२५९	सिणाणादि	४०३
सागारिवरिड	४५२	सिणाण	४४९
सातागारवणिस्सित	५७	सिणानि	४०१
सान्तागारवणिहुत्त	४२८	सित(य)	८८, १०३, ३८८
सार्व(य)	२३०, ३१६, ३८२, ३९४, ३९८, ३९९	सिद्ध	७४, १६३, २२८
सादिय	४३९	सिद्धि	७३, ७४, २२५, ३६८, ३९४, ३९५, ३९८, ३९९
साधम्मिणी	२७२	सिद्धिपइ	१०९
साधुमाणी	५६०	सिया	१४, ७६, ९५, ११३, ११८, १७६, १८८, २०९, २३४, २३६, ३९४
साधुभम्मिस्सयाए	३५२		इत्यादि
साम्माणिय	४०३	सिरीए	३६४
साम्मेराए	२९०	सिरीसिवा	९३, १२४, ३९५
साम्मली	३६९	सिरं	३०४, ३३४
साम्माइय	१२७, १३०, १४१	सिला	३०९, ३३२
सायाणुसा	१४६	सिलोग(य)कामी	४७९, ४९५, ५७८
सार	८५, ५०६	सिलोग-पूयण	१९४
सारोनि	१३६	सिलोग	४३४, ४९८
सारज्ज	८६	सिल्ले, यगामी	५६८
सारक्खण्डाए	५१४	सिर्ब	१६४
सारोह	२१२	सिस्सुपाल	१६५
सारंभा	७८, २१९	सिही	५२३
साधज्ज	५२	सीडण्ह	१३२
साकाशण	५८१	सीओदणपडिदुग्गुछिणो	१३०
सासत(य)	१५, ७४, ८१, ५४६, ५५४	सीनपास	४८६
साहइत्ताण	६३०	सीनोदणसेवण	३९२
साहहु	४०१, ४५५	सीतं	१६८
साहरे	४२७	सीय	१९५, २७२
साहस	२५१	सीलं	३५३, ३६८, ३६९, ५५७
साहसवारि	४९०	सीसं	३२०, ३४०
साहुजीवि	१९९, २११	सीहलिपासन	२८८
साहु	५१९, ५३७	सीहं	३५४, ३७२, ४९२
साहेत्ता	४९	सुअ(य)	१४८, २०९, ६०५
सि	३२५	सुअकलानपम्म	४७५
सिओदण	३९७	सुअ(य)कस्सार्थ	२६९, ४११, ४२१, ६०९
सिक्ख	३०३, ४२५, ४५३, ४६८, ५८०		

त्रिंशदशब्दाः	मूलपदाः	त्रिंशदशब्दाः	मूलपदाः
शयनम्	३४२	शयनदुःखविमोक्षणम्	४९८
शयनमात्रविषय	१६०	शयनदुःखा	६११
शयनम्	१२२, १९८, २५०	शयनदेगी	३९६
शयनासने	५८४	शयनभयम्	४२३
शयनाभि	२९७	शयनभयम्	३५९
शयनायकोवा	३४६	शयनपग	३९
शयं	३, १०, २९, ३० ४१, ४३, ५०, ६८, ७२, १८७ ३४८, ४९४	शयनहागसह	२९८
शयंरुः	५४५	शयनलोय	३५०, ४५८
शयथु	६६	शयनार्थ	३७८
शयंभू	३७१	शयनवारं	३७९
शयं	३१७	शयनभादु	६३०
शरणम्	५७, ७६, १५८, १५९, २२१, ४१७	शयनगो	१००, ४३२, ४३३, ४३६, ४६३, ५११
शरती	१८०	शयनहा	१६
शरपादम्	२९०	शयनाभि	४७२
शरम्	७१	शयनाहिं	२२०, ४०८, ५०५
शर्यंति	३१८, ३२९	शयनदिय	४७६
शरसंवीत	१८१	शयने	१६, ४१, ७२, ८४, १६०, १९४, ३१८, ४९१, ५०५, ५७५
शरादभारं	३७९	शयनदियाभि	४२७
शरादभोयण	१४५	शयनदि	४०७
शरागत्या	२१३	शयनी	१९९
शरीर	१२	शयनं	५, १३, ३९, ४१, १५७, १८९, २४१, ३५१, ३७९, ४२०, ४३०, ४३१
शरीरं	३४५		४०९
शरिल	५४१, ५४८		१८४
शरिलं	३७२	सहा	२५८, २८०
शरल	१२१, ४२०	सह	४२४
शरलकतण	६३०	सहसम्मुप	३२५, ३४३, ३६१
शरातम्	१६८	सहस	३३८
शरितेसशुता	५९०	सहसमनेता	६०
शयनरात्रामपिन	७३	सहसंतरिय	१८७
शयनगोभायगता	५७२	सहा	१८७
शयनजगति	३५६	सहिय(स)	१०१, १४०, १४२, १३४, १६१, २४७, ६३४
शयनजुय	४७		४६३
शयनद्व	११७	सादमर्णत	२९८
शयनो	४७६, ४८१, ५७७		
शयनय	८२, १५५, १५६, २४४, ५०७		

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
साउ(डु)गाइ	४०३, ४०४	सिन्धु	४२५
सागपागाए	३८२, ३८७	सिन्धुसु	३९४, ३९७
सागर	३५९	सिन्धुणादि	४०२
सागरिषर्दि	४५२	सिन्धुण	४४९
सातागारवर्णिस्वत	५७	सिन्धुति	४०१
सातागारवर्णिदुत	४२८	सित(य)	८८, १०३, ३८८
सानं(वै)	३३०, ३९६, ३८२, ३९४, ३९८, ३९९	सिद्ध	७४, १६३, २२८
सादिय	४२९	सिद्धि	७३, ७४, २२५, ३६८, ३९४, ३९५, ३९८, ३९९
साधमिणी	२७२	सिद्धिपद	१०९
साधुमाणी	५६०	सिद्धि	१४, ७६, ९५, ११३, ११८, १७६, १८८, २०९, २३४, २३६, ३९४
साधुमिस्वदाए	३५२	इत्यादि	३६४
सामणिय	४०३	सिरीए	९३, १२४, ३९५
सामणेराए	२९०	सिरीसिवा	३०४, ३३४
सामटी	३६९	सिरी	३०९, ३३२
सामादय	१२७, १३०, १४१	सिला	४७९, ४९७, ५७८
सायाणुगा	१४६	सिलोग(य)कामी	१५४
सार	८५, ५०६	सिलोग-पूयण	४३४, ४५८
सारेति	१३६	सिलोगं	५६८
सारस्व	८६	सिले, यगामी	१६४
सारस्वणट्टाए	५१४	सिर्व	१६५
सारेद	३१२	सिन्धुपाल	५२३
सारभा	७८, २१९	सिही	१३२
सावन्न	५२	सोउण्ह	१३०
सावामगा	५८१	सोओदगपडिदुगुलिणो	४८६
सासत(य)	१५, ७४, ८१, ५४६, ५५४	सीतफास	३९२
साहइलाण	६३०	सीनोदगसेवण	१६८
साहइ	४०१, ४५५	सीतं	१९५, २७२
साहरे	४२७	सीय	३५३, ३६८, ३६९, ५७७
साहस	३५१	सीलं	३२०, ३४०
साहमवारि	४९०	सीसं	२८८
साहुनीवि	१९६, २११	सीहलिपासग	३५४, ३७२, ४९२
साह	५१९, ५३७	सीहं	१४८, २०६, ६०५
साहेता	४९	सुम(य)	४७५
सि	३२५	सुमकखानपम्म	२६९, ४११, ४२१, ६०९
सिओदग	३९७	सुम(य)कसाय	
सिस्व	३०३, ४२५, ४५३, ४६८, ५८०		

विनिर्दिष्टा	ग्रामाः
गद्यसम्भ	२४३
गद्यसम्भविषय	१९०
गद्यग	१२३, १९८, २००
गद्यगामने	५८४
गद्यगामि	३९७
गद्यगामिका	३४६
गद्यं	३, १०, २९, ३०, ४१, ४३, ५०, ६८, ७३, १८७, ३४८, ४९४
गद्यसंज्ञ	५४९
गद्यभू	६६
गद्यभू	३७१
गद्यह	३१७
गद्यग	५७, ७६, १५८, १५९, २२१, ४१७
गद्यती	१८०
गद्यपादग	२९०
गद्यस्य	७१
गद्यसंज्ञा	३१८, ३२९
गद्यसंज्ञा	१८१
गद्यसंज्ञा	३७९
गद्यसंज्ञा	१४९
गद्यसंज्ञा	२१३
गद्यसंज्ञा	१२
गद्यसंज्ञा	३४९
गद्यसंज्ञा	५४१, ५४८
गद्यसंज्ञा	३७३
गद्यसंज्ञा	१२१, ४२०
गद्यसंज्ञा	६३०
गद्यसंज्ञा	१६८
गद्यसंज्ञा	५९०
गद्यसंज्ञा	७३
गद्यसंज्ञा	५७३
गद्यसंज्ञा	३५६
गद्यसंज्ञा	४७
गद्यसंज्ञा	११७
गद्यसंज्ञा	४७६, ४८१, ५७७
गद्यसंज्ञा	८२, १५५, १५६, २४४, ५०७

विनिर्दिष्टा	ग्रामाः
गद्यसंज्ञा	४९८
गद्यसंज्ञा	६११
गद्यसंज्ञा	३९६
गद्यसंज्ञा	४२३
गद्यसंज्ञा	३७५
गद्यसंज्ञा	३९
गद्यसंज्ञा	२९८
गद्यसंज्ञा	३५०, ४९८
गद्यसंज्ञा	३७८
गद्यसंज्ञा	३७९
गद्यसंज्ञा	६३०
गद्यसंज्ञा	१००, ४३२, ४३३, ४३६, ४६३, ५११
गद्यसंज्ञा	१६
गद्यसंज्ञा	४७२
गद्यसंज्ञा	२२०, ४०८, ५०५
गद्यसंज्ञा	४७६
गद्यसंज्ञा	१६, ४१, ७२, ८४, १६०, १९६, ३१८, ४९१, ५०५, ५७९
गद्यसंज्ञा	४२७
गद्यसंज्ञा	४०७
गद्यसंज्ञा	१९९
गद्यसंज्ञा	५, १३, ३९, ४१, १५७, १८६, २४१, ३५१, ३७९, ४२०, ४३०, ४३१
गद्यसंज्ञा	१८४
गद्यसंज्ञा	२५८, २८०
गद्यसंज्ञा	४२४
गद्यसंज्ञा	३२५, ३४३, ३६१
गद्यसंज्ञा	३३८
गद्यसंज्ञा	६०
गद्यसंज्ञा	१८७
गद्यसंज्ञा	१०१, १४०, १४३, १३४, १६१, २४७, ६३४
गद्यसंज्ञा	४६३
गद्यसंज्ञा	२६८

सूचकताः सूत्रप्रथमभूतस्फुटान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः

विशिष्टशब्दाः	मृदाः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राः
साउ(कु)गादे	४०३, ४०४	मिक्खं	४२
सागपागाए	२८२, २८७	मिञ्जिमु	३९४, ३९
सागर	२५९	मिणाणादि	४०
सागारियणि	४५२	मिणाण	४४
सातागावणिस्सत	५७	मिणाणि	४०
सातागावणिमुत्त	४२८	सित(य)	८८, १०३, ३८
सानं(यं)	२३०, ३१९, ३८२, ३९४, ३९८, ३९९	सिद्ध	७४, १६३, २२
सादिदं	४२९	सिद्धि	७३, ७४, २२५, ३६८, ३९, ३९५, ३९८, ३९
साधविमणी	२७२	सिद्धिदं	१०
साधुमणी	५६०	सिया	१४, ७६, ९५, ११३, ११८, १७५, १८८, २०९, २३४, २३६, ३९, ९९५
साधुमिस्सदाए	३५२	सिरीए	२६
सामणिय	४०३	सिरीसिवा	९३, १२४, ३९
सामनेराए	२९०	सिरं	३०४, ३३
सामती	३६९	सिला	३०९, ३३
सामादय	१२७, १३०, १४१	सिलोग(य)वामी	४०९, ४९७, ५७८
सावाणुगा	१४६	सिलोग-पूयण	१५१
सार	८५, ५०६	सिलोगं	६३४, ४५५
सारेति	१३६	सिलेयगामी	५६८
सारक्ख	८६	मिव	१६३
सारक्खण्डाए	५१४	मिमुपाल	१६५
सारेद्ध	२१२	सिद्धी	५२३
सारमा	७८, २१९	सीडण्डं	१३२
सावम	५२	सीओदगण्डिमुत्तिणो	१३०
सानासणा	७८१	सीलकास	४८६
सासत(य)	१५, ७४, ८१, ५४६, ५५४	सीनोदगसेवण	३९२
साहदत्ताण	६३०	सीनं	१६८
साहहु	४०१, ४५५	सीय	१९५, २७२
साहरे	४२७	सीखं	३५३, ३६८, ३६९, ५५७
साहस	२५१	सीसे	३२०, ३४७
साहसगारि	४९०	सीहडिपासण	२८८
साहुजीवि	१९६, २११	सीहं	२५४, ३७३, ४९२
साह	५१९, ५३७	सुअ(य)	१४८, २०६, ६०५
साहेला	४९	सुअकपातधम्म	४७५
सि	३२५	सुअ(य)क्खार्य	२६९, ४११, ४२१, ६०९
सिओदय	३९७		
मिक्ख	३०३, ४२७, ४५३, ४६८, ५८०		

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
साउ(हु)गाई	४०३, ४०४	मिकखं	४२५
सागपागाए	२८३, २८७	मिंजिअमु	३९४, ३९७
सागर	२५९	सिणागादि	४०३
सागारिबपिंड	४५३	सिणाण	४४९
सातागारबगिरिसत	५७	सिणाति	४०१
सानागारदण्डित	४२८	मित(य)	८८, १०३, ३८८
सानं(यं) २३०, ३१६, ३८२, ३९४,	३९८, ३९९	सिद्ध	७४, १६३, २२८
साक्षि	४२९	सिद्धि	७३, ७४, २२५, ३६८, ३९४, ३९५, ३९८, ३९९
साधमिणी	२७२	सिद्धिपद	१०९
साधुमाणी	५६०	मिया	१४, ७६, ९५, ११३, ११८, १७६, १८८, २०९, २३४, २३६, ३९४
साधुसामकधदाए	३५२	इत्यादि	
सामणिय	४०३	सिरीए	३६४
साधणेराए	२९०	सिरीसिवा	९३, १२४, ३९५
साम्पत्ती	३६९	सिरे	३०४, ३३४
सामादय	१२७, १३०, १४१	सिला	३०९, ३३२
सायागुग	१४९	सिलोग(य)वामी	४७९, ४९७, ५७८
सार	८५, ५०६	सिलोग-पूयण	१५४
सारंति	१३६	सिलोगं	४३४, ४५८
सारज्ज	८६	सिलेयगामी	५६८
सारक्खण्डाए	५१४	सिबं	१६४
सारेह	२१२	सिद्धपाल	१६५
सारंगा	७८, २१९	सिही	५२३
साविज्ज	५२	सीउण्ड	१३२
सावासगा	५८१	सीओदगपडिदुगुडिणो	१३०
सासत(य)	१५, ७४, ८१, ५४६, ५५४	सीतफास	४८६
साहइलाण	६३०	सीतोदगसेवण	३९२
माहहु	४०१, ४५५	सीतं	१६८
साहरे	४२७	सीय	१९५, २७२
साहस	२५१	सीलं	३५३, ३६८, ३६९, ५०७
साहसवारि	४९०	सीछं	३२०, ३४०
साहुबीवि	१९६, २११	सीहतिपासग	
साहु	५१९, ५३७	सीह	
साहंता	४९	स	
नि	३२५		
सिओदग	३९७		
मिस्व	३०३, ४२५, ४५३		

विशिष्टशब्दाः	मूलाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	मूलाङ्काः
सुत्रश्रुतारे	५६३	सुदातिः	६०९
सुहं	६०	सुर्गिगमय	२५१
सुगद	९१	सुग	५४३
सुविज्जं	५६७	सुगन्ध	३६०
सुसोमित	१३९	सुन्ध	८९, ९१, १६१
सुठिया	५९५	सुन्दरीती	५६८
सुण ४१९, ४२४, ४३७, ४७३, ५००, ५०२		सुनण	३६९
सुणी	१०२	सुविणं	५४३
सुणेत्ता	३०५	सुविभाविता	५६९
सुणेहा	२०८	सुविमुक्	२९९
सुण्हा	२५९	सुविमेग	१३९
सुन	१०५	सुविमुद्गलेरग	२९८
सुतनं	३१६	सुवत(य)	९१, १५०, १६२, १७९, १९९, २४३, ४१२, ४३५, ६३१
सुनवस्ति	२५८, ४६९, ४७५	सुवर्नी	३१७
सुता	३०७, ३२३	सुयमाहरे	४३०
सुनै	२६९, ४६०, ६२२	सुयमाहित	२६१
सुनं	६०५	सुयमित	६३७
सुदेसिय	१६४	सुयाधुजुते	५८४
सुदंसग	३६०, ३६५	सुयाधुवादी	५६९
सुदा	४३८	सुसामादय	६३७
सुधम्मा	३७५	सुनिकय	४१४, ५८०, ६०४
सुधीरधम्मा	५७२, ५७५	सुमुक्कुर्क	३६७
सुद्ध ७०, २६४, ४३३, ४९५, ५२०, ५२५, ५९६, ६०३, ६२५		सुसेदंति	१९०
सुद्धलेरग	३६४	सुसंजत	५१०, ६३७
सुद्धमुन	६०६	सुसंजुद्ध	११०, १४०
सुनिद्वन्द्वंश	१५३	सुरग	१०४
सुधपर	१२३	सुम्समान	४६९
सुधामारगत(य)	१२५, १२६	सुह	२८, २९, ३९६
सुध(प)ण	४६९, ६०१	सुहदुस्वगमज्जित	६५
सुधिवानिय	३६९	सुहम्मा	४६६
सुधुत्तरालम	२८९	सुहि	२६०, ४२९
सुधुत्ति	२८७	सुहिरीमणा	२९४
सुधुभयेरे	५८०	सुधुम	११६, १२१, १८२, २४६
सुधुभि	४८६	सुधुगम	१८९
सुधुगो	४६७	सुतीगो	१९२
सुधुड	४९०	सुधर	२००

विशेष-सूची	संख्या:	विशेष-सूची	संख्या:
अ	१६५-१६७	अंग	१६२, १६३, १६४, १६५
अनुप्रास	१६५	अंग-१	१६५
अभि	१६५, १६६, १६७, १६८	अंग-२	१६६, १६७
अभि-१	१६५	अंग-३	१६८, १६९
अभि-२	१६६	अंग-४	१६९
अभि-३	१६७, १६८, १६९	अंग-५	१७०, १७१, १७२, १७३
अभि-४	१६८	अंग-६	१७४, १७५, १७६
अभि-५	१६९	अंग-७	१७७, १७८, १७९
अभि-६	१७०	अंग-८	१८०, १८१, १८२
अभि-७	१७१	अंग-९	१८३, १८४, १८५
अभि-८	१७२	अंग-१०	१८६, १८७, १८८
अभि-९	१७३	अंग-११	१८९, १९०, १९१
अभि-१०	१७४	अंग-१२	१९२, १९३, १९४
अभि-११	१७५	अंग-१३	१९५, १९६, १९७
अभि-१२	१७६	अंग-१४	१९८, १९९, २००
अभि-१३	१७७	अंग-१५	२०१, २०२, २०३
अभि-१४	१७८	अंग-१६	२०४, २०५, २०६
अभि-१५	१७९	अंग-१७	२०७, २०८, २०९
अभि-१६	१८०	अंग-१८	२१०, २११, २१२
अभि-१७	१८१	अंग-१९	२१३, २१४, २१५
अभि-१८	१८२	अंग-२०	२१६, २१७, २१८
अभि-१९	१८३	अंग-२१	२१९, २२०, २२१
अभि-२०	१८४	अंग-२२	२२२, २२३, २२४
अभि-२१	१८५	अंग-२३	२२५, २२६, २२७
अभि-२२	१८६	अंग-२४	२२८, २२९, २३०
अभि-२३	१८७	अंग-२५	२३१, २३२, २३३
अभि-२४	१८८	अंग-२६	२३४, २३५, २३६
अभि-२५	१८९	अंग-२७	२३७, २३८, २३९
अभि-२६	१९०	अंग-२८	२४०, २४१, २४२
अभि-२७	१९१	अंग-२९	२४३, २४४, २४५
अभि-२८	१९२	अंग-३०	२४६, २४७, २४८
अभि-२९	१९३	अंग-३१	२४९, २५०, २५१
अभि-३०	१९४	अंग-३२	२५२, २५३, २५४
अभि-३१	१९५	अंग-३३	२५५, २५६, २५७
अभि-३२	१९६	अंग-३४	२५८, २५९, २६०
अभि-३३	१९७	अंग-३५	२६१, २६२, २६३
अभि-३४	१९८	अंग-३६	२६४, २६५, २६६
अभि-३५	१९९	अंग-३७	२६७, २६८, २६९
अभि-३६	२००	अंग-३८	२७०, २७१, २७२
अभि-३७	२०१	अंग-३९	२७३, २७४, २७५
अभि-३८	२०२	अंग-४०	२७६, २७७, २७८
अभि-३९	२०३	अंग-४१	२७९, २८०, २८१
अभि-४०	२०४	अंग-४२	२८२, २८३, २८४
अभि-४१	२०५	अंग-४३	२८५, २८६, २८७
अभि-४२	२०६	अंग-४४	२८८, २८९, २९०
अभि-४३	२०७	अंग-४५	२९१, २९२, २९३
अभि-४४	२०८	अंग-४६	२९४, २९५, २९६
अभि-४५	२०९	अंग-४७	२९७, २९८, २९९
अभि-४६	२१०	अंग-४८	३००, ३०१, ३०२
अभि-४७	२११	अंग-४९	३०३, ३०४, ३०५
अभि-४८	२१२	अंग-५०	३०६, ३०७, ३०८
अभि-४९	२१३	अंग-५१	३०९, ३१०, ३११
अभि-५०	२१४	अंग-५२	३१२, ३१३, ३१४
अभि-५१	२१५	अंग-५३	३१५, ३१६, ३१७
अभि-५२	२१६	अंग-५४	३१८, ३१९, ३२०
अभि-५३	२१७	अंग-५५	३२१, ३२२, ३२३
अभि-५४	२१८	अंग-५६	३२४, ३२५, ३२६
अभि-५५	२१९	अंग-५७	३२७, ३२८, ३२९
अभि-५६	२२०	अंग-५८	३३०, ३३१, ३३२
अभि-५७	२२१	अंग-५९	३३३, ३३४, ३३५
अभि-५८	२२२	अंग-६०	३३६, ३३७, ३३८
अभि-५९	२२३	अंग-६१	३३९, ३४०, ३४१
अभि-६०	२२४	अंग-६२	३४२, ३४३, ३४४
अभि-६१	२२५	अंग-६३	३४५, ३४६, ३४७
अभि-६२	२२६	अंग-६४	३४८, ३४९, ३५०
अभि-६३	२२७	अंग-६५	३५१, ३५२, ३५३
अभि-६४	२२८	अंग-६६	३५४, ३५५, ३५६
अभि-६५	२२९	अंग-६७	३५७, ३५८, ३५९
अभि-६६	२३०	अंग-६८	३६०, ३६१, ३६२
अभि-६७	२३१	अंग-६९	३६३, ३६४, ३६५
अभि-६८	२३२	अंग-७०	३६६, ३६७, ३६८
अभि-६९	२३३	अंग-७१	३६९, ३७०, ३७१
अभि-७०	२३४	अंग-७२	३७२, ३७३, ३७४
अभि-७१	२३५	अंग-७३	३७५, ३७६, ३७७
अभि-७२	२३६	अंग-७४	३७८, ३७९, ३८०
अभि-७३	२३७	अंग-७५	३८१, ३८२, ३८३
अभि-७४	२३८	अंग-७६	३८४, ३८५, ३८६
अभि-७५	२३९	अंग-७७	३८७, ३८८, ३८९
अभि-७६	२४०	अंग-७८	३९०, ३९१, ३९२
अभि-७७	२४१	अंग-७९	३९३, ३९४, ३९५
अभि-७८	२४२	अंग-८०	३९६, ३९७, ३९८
अभि-७९	२४३	अंग-८१	३९९, ४००, ४०१
अभि-८०	२४४	अंग-८२	४०२, ४०३, ४०४
अभि-८१	२४५	अंग-८३	४०५, ४०६, ४०७
अभि-८२	२४६	अंग-८४	४०८, ४०९, ४१०
अभि-८३	२४७	अंग-८५	४११, ४१२, ४१३
अभि-८४	२४८	अंग-८६	४१४, ४१५, ४१६
अभि-८५	२४९	अंग-८७	४१७, ४१८, ४१९
अभि-८६	२५०	अंग-८८	४२०, ४२१, ४२२
अभि-८७	२५१	अंग-८९	४२३, ४२४, ४२५
अभि-८८	२५२	अंग-९०	४२६, ४२७, ४२८
अभि-८९	२५३	अंग-९१	४२९, ४३०, ४३१
अभि-९०	२५४	अंग-९२	४३२, ४३३, ४३४
अभि-९१	२५५	अंग-९३	४३५, ४३६, ४३७
अभि-९२	२५६	अंग-९४	४३८, ४३९, ४४०
अभि-९३	२५७	अंग-९५	४४१, ४४२, ४४३
अभि-९४	२५८	अंग-९६	४४४, ४४५, ४४६
अभि-९५	२५९	अंग-९७	४४७, ४४८, ४४९
अभि-९६	२६०	अंग-९८	४५०, ४५१, ४५२
अभि-९७	२६१	अंग-९९	४५३, ४५४, ४५५
अभि-९८	२६२	अंग-१००	४५६, ४५७, ४५८
अभि-९९	२६३		
अभि-१००	२६४		

विशिष्टशब्दाः	मूलाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	मूलाङ्काः
मौल्यद्वयः	३४९, १८	मौल्यद्वयः	११८
मौल्यद्वयः	३८	मौल्यद्वयः	३८३
मौल्यद्वयः	१८	मौल्यद्वयः	४८८
मौल्यद्वयः	४८२	मौल्यद्वयः	३८३
मौल्यद्वयः	३८७	मौल्यद्वयः	५८७
मौल्यद्वयः	२८९	मौल्यद्वयः	१००, १८३, ३०५
मौल्यद्वयः	४८७	मौल्यद्वयः	३, ५३३
मौल्यद्वयः	४८९	मौल्यद्वयः	११९
मौल्यद्वयः	२१२	मौल्यद्वयः	३४८
मौल्यद्वयः	३४४	मौल्यद्वयः	३१३, ३२८, ३३९, ४२७, ४३८
मौल्यद्वयः	८९, ३९१, ४९३	मौल्यद्वयः	४५३
मौल्यद्वयः	२२९	मौल्यद्वयः	२६७
मौल्यद्वयः	२२८	मौल्यद्वयः	१९७
मौल्यद्वयः	४८७, ५३९	मौल्यद्वयः	३४१
मौल्यद्वयः	६१६, ६२९	मौल्यद्वयः	१८१, १९३, ३७३
मौल्यद्वयः	२७६	मौल्यद्वयः	३३३, ३३५, ३४३, ३४८, ५१४
मौल्यद्वयः	५४३	मौल्यद्वयः	३०७, ३१९, ४१०, ४६७
मौल्यद्वयः	५९९	मौल्यद्वयः	९०, ३९६, ३९७, ४४०, ४९१, ५८१, ५८३
मौल्यद्वयः	६९, ५५५	मौल्यद्वयः	११७
मौल्यद्वयः	४	मौल्यद्वयः	२२७, ३८८, ४५५
मौल्यद्वयः	२५९, २७२, २७३, २९६	मौल्यद्वयः	१२५
मौल्यद्वयः	१९९	मौल्यद्वयः	१७८
मौल्यद्वयः	६३६	मौल्यद्वयः	२९३, २९४
मौल्यद्वयः	१८०	मौल्यद्वयः	४६५
मौल्यद्वयः	७१, ११०, ११७, १६३, २५४, ४३०, ५०९, ५३४	मौल्यद्वयः	५६१
मौल्यद्वयः	१४३	मौल्यद्वयः	६००
मौल्यद्वयः	५६	मौल्यद्वयः	१६०
मौल्यद्वयः	१२८	मौल्यद्वयः	५२, ८५, ३०३, ३५०, ३८५
मौल्यद्वयः	४६४	मौल्यद्वयः	३८९, ५०७, ५०६
मौल्यद्वयः	४२२	मौल्यद्वयः	४८२
मौल्यद्वयः	५०, ५९, ११२, २१३, ३८४, ५४०	मौल्यद्वयः	४९३
मौल्यद्वयः	२६	मौल्यद्वयः	५७५
मौल्यद्वयः	५१	मौल्यद्वयः	१३४, ५४६, ५८९
मौल्यद्वयः	५९	मौल्यद्वयः	४८६
मौल्यद्वयः	२१	मौल्यद्वयः	१८९
		मौल्यद्वयः	५६२

गृहहन्ताङ्गप्रत्ययमधुतस्त्रयान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः

२०३

विशिष्टशब्दाः	शृङ्गाः	विशिष्टशब्दाः	शृङ्गाः
हीमनेम	५४३	हो(ति)	८, १३, ७१, ७३, १४३,
हीमने	११८		१०५, १५१, २६०, २८१,
हुण	११३, ११८		१०३, १८८, ४०६, ४३२,
हुण	४३, ८०४		८३३
हुण	१०	होति	२६१
हुण	११३, १८०, ४०३, ५१३,	होम	१३८
हुण	६२९	होमार्थ	४६३
हुण	१६१	हुण	४१५
हुण	११८	हुण	१५३
हुण	११३	हुण	११४

[२] गृहहन्ताङ्गप्रत्ययमधुतस्त्रयान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः

विशिष्टशब्दाः	शृङ्गाः	विशिष्टशब्दाः	शृङ्गाः
अभोयनेम	७१८	अभेद(त)ण'म	६४०, ६४१, ६४२, ६४३
अभुदा	६५६	अभेदि	७०८
अभुदामधुतार्थ	७३२	अभेदिवाएण (मं)	७०८, ७१०
अभुदाम	७०७	अभेदिवाएण	७८३
अभुदामि	६५४	अभेदिवाएण	६९६
अभुदामि	७०५, ८१७	अभेदिवाएण	६४८
अभुदामि	६९८	अभेदिवाएण	७८०, ७८४
अभेदिवा	६५३	अभेदिवाएण	८५३, ८५६
अभेदिवा	६८३	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा	६५३, ६५५	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा	७८७	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा	७१७	अभेदिवाएण	६९६
अभुगल	६४०, ६८१	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा	७१०, ७१२, ७१३	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा	६८३, ७१४	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा	६४६	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा	६६९	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा	८३३	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा(त)	७५३, ७८३	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवाएण-अभेदिवाएण	६८८	अभेदिवाएण	६९६
अभेदिवा	७९८	अभेदिवाएण	६९६

विशिष्टशब्दाः

अचित	६८५, ७३८-७३९, ७४३, ७४५
अचिपततेउरपरपथेया	७१५
अच्चीर्	७१४
अत्त्वंनविद्वद्रायकुलवंसःपयूते	६४६
अन्तराए	७१०
अन्तेउत्रं	६८७
अउमए	७१४
अत्रागमाणा	८२५, ८३५
अत्रागिनिह	८३५
अत्रिगाए	६९६
अत्रीवा	७६६
अत्रोगम्ब	८१६
अत्राये	६८९
अत्राये(न)व	६७९, ७०६, ७२०
असिगिण	८१०, ८२९
असो	८७१
असामिर्	६९४, ७०३
असामो	६३८, ६९४
असामोहोनिर्गु	७२४
असामोहोभिय	७२४, ७३१
असामोहोभिय	७२४
असामोहोभिय	७२४
असामोहोभिय	७२४, ७३१, ७३३
असामोहोभिय	७२४
असामोहोभिय	७२४
असामोहोभिय	७२४, ७३१, ८०८
असामोहोभिय	७०३, ७१४
असामोहोभिय	८०६, ८०७
असामोहोभिय	८१५
असामोहोभिय	८००
असामोहोभिय	८०६
असामोहोभिय	८०६, ८०७, ८०८, ८०९
असामोहोभिय	८१०
असामोहोभिय	८०६
असामोहोभिय	८०६, ८१०
असामोहोभिय	८०६

द्वितीय परिशिष्टे

सूत्राङ्काः

विशिष्टशब्दाः

अद्वे	६५३, ७०६
अगमार	७१५
अगमारियं	७१५
अगतधम्मा	७१५
अगजे	७१५
अगट्टाए	७१५
अगट्टादंज्वणिए	७१५
अगट्टादंजे	७१५
अगट्टे	७१५
अगणुनाविया	७१५
अगणित्तमणिवा	७१५
अगणित्तानियं	७१५
अगभिगमेगे	७१५
अगवदंस्तमाणा	७१५
अगवद(य)या	७१५
अगवल्लिगे	७१५
अगवगाए	७१५
अगगाने	७१५
अगाडावमीगे	७१५
अगानिय	७१५
अगादि(दी)य	७१५
अगायार	७१५, ७१६, ७१८, ७१९, ७२०, ७२१, ७२२, ७२३, ७२४, ७२५, ७२६, ७२७, ७२८, ७२९, ७३०, ७३१, ७३२, ७३३, ७३४, ७३५, ७३६, ७३७, ७३८, ७३९, ७४०, ७४१, ७४२, ७४३, ७४४, ७४५, ७४६, ७४७, ७४८, ७४९, ७५०, ७५१, ७५२, ७५३, ७५४, ७५५, ७५६, ७५७, ७५८, ७५९, ७६०, ७६१, ७६२, ७६३, ७६४, ७६५, ७६६, ७६७, ७६८, ७६९, ७७०, ७७१, ७७२, ७७३, ७७४, ७७५, ७७६, ७७७, ७७८, ७७९, ७८०, ७८१, ७८२, ७८३, ७८४, ७८५, ७८६, ७८७, ७८८, ७८९, ७९०, ७९१, ७९२, ७९३, ७९४, ७९५, ७९६, ७९७, ७९८, ७९९, ८००, ८०१, ८०२, ८०३, ८०४, ८०५, ८०६, ८०७, ८०८, ८०९, ८१०, ८११, ८१२, ८१३, ८१४, ८१५, ८१६, ८१७, ८१८, ८१९, ८२०, ८२१, ८२२, ८२३, ८२४, ८२५, ८२६, ८२७, ८२८, ८२९, ८३०, ८३१, ८३२, ८३३, ८३४, ८३५, ८३६, ८३७, ८३८, ८३९, ८४०, ८४१, ८४२, ८४३, ८४४, ८४५, ८४६, ८४७, ८४८, ८४९, ८५०, ८५१, ८५२, ८५३, ८५४, ८५५, ८५६, ८५७, ८५८, ८५९, ८६०, ८६१, ८६२, ८६३, ८६४, ८६५, ८६६, ८६७, ८६८, ८६९, ८७०, ८७१, ८७२, ८७३, ८७४, ८७५, ८७६, ८७७, ८७८, ८७९, ८८०, ८८१, ८८२, ८८३, ८८४, ८८५, ८८६, ८८७, ८८८, ८८९, ८९०, ८९१, ८९२, ८९३, ८९४, ८९५, ८९६, ८९७, ८९८, ८९९, ९००, ९०१, ९०२, ९०३, ९०४, ९०५, ९०६, ९०७, ९०८, ९०९, ९१०, ९११, ९१२, ९१३, ९१४, ९१५, ९१६, ९१७, ९१८, ९१९, ९२०, ९२१, ९२२, ९२३, ९२४, ९२५, ९२६, ९२७, ९२८, ९२९, ९३०, ९३१, ९३२, ९३३, ९३४, ९३५, ९३६, ९३७, ९३८, ९३९, ९४०, ९४१, ९४२, ९४३, ९४४, ९४५, ९४६, ९४७, ९४८, ९४९, ९५०, ९५१, ९५२, ९५३, ९५४, ९५५, ९५६, ९५७, ९५८, ९५९, ९६०, ९६१, ९६२, ९६३, ९६४, ९६५, ९६६, ९६७, ९६८, ९६९, ९७०, ९७१, ९७२, ९७३, ९७४, ९७५, ९७६, ९७७, ९७८, ९७९, ९८०, ९८१, ९८२, ९८३, ९८४, ९८५, ९८६, ९८७, ९८८, ९८९, ९९०, ९९१, ९९२, ९९३, ९९४, ९९५, ९९६, ९९७, ९९८, ९९९, १०००

सुन्दरताङ्गसूत्रद्वितीयधृतस्कन्धान्तर्गतविशिष्टशब्दस्विः

विशिष्टशब्दाः	सुत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
अनुमानिष्ट	७०९	अतिउत्ति	६
अनुमानियभाव	७०९	अतिपरति	८
अनुगन्तव्य	७४५	अनीन	६८०, ७
अनुद्विष्ट	७१०	अनेणं	६
अनुभावित्व	८४७	अप्री	८
अनुप	७९९, ८५४, ८६९	अरपेदि	८
अनुदिग्गो	६४३	अपिर	७
अनुरिक्त	६८९	अदिष्ट	८
अनुधम्मो	८२१, ८२७	अदिष्टलाभिया	७
अनुपरिपरिस्मृति	७१९-८२०	अदिष्णादान	८
अनुपविष्टम्	७१०	अदिष्णादानवतिष्ट	६९४, ७
अनुपलब्ध	८६५	अदिष्ण	७
अनुपलम्भा	७१५, ८५६, ८५७	अनुक्त	६
अनुपुच्छद्विष्ट(त)	६३८, ६४०, ६४१	अनुत्तर	७०८, ७
अनुपुच्छेष्ट(णं)	६४६, ७३२-७३५, ७३७, ८४८	अन्तवर्ण	७
अनुपपद्य	७१४	अद्भ्यम्	७
अनुपपद्यि	७१४, ७१५	अद्भ्यमिष्ट	७
अनुपवादेन	८५२	अद्भ्येतालि	७
अनुवर्तिता	६७७, ६८९	अधम्मस्साद	७
अनुवधारिण्य	८७०	अधम्मपञ्चमस	६९४, ७१०, ७१३, ७
अनुवर्दा	६७७	अधम्मपलोदणो	७
अनुवसले	६९४	अधम्मपायत्रीविणो	७
अनुवर्द्ध	६८९	अधम्मलक्षण	७
अनुवर्त्त	७९३	अधम्मगीलसमुदावारा	७
अनुप्यपाए—अनुप्यपाण	७३८	अधम्मशुदा	७
अणेमाउए	७१०	अधम्मिया	७
अणेगभयणसयसजिबिष्ट	८४३	अधम्म	६९४, ७१३, ७६
अणेलिष्ट	७५७	अनिरष्ट	६५
अणोरसारे	८३५	अनिरक्षणमगो	७
अणोवाहणए	७१४	अजउरियथा	६४
अणवृष्ट	७९६	अज्जकाले	६८८, ७
अणमण्य	७६१, ७८९	अज्जिलानवरणा	७
अणविहीष्ट	८२१	अज्जय	८५
अणाययाए	८७०	अज्ज (= अज)	६८८, ६९०, ७०८, ७
अणायियवार्दिणं	७१७	अज्ज (अन्य)	६९५
अणायवरणा	७१४	अन्य	१०५
अतिआतरक्वे	७१०	अति (अन्याम्)	६९५

विवरण	मूल्य	विवरण	मूल्य
अपत(य)र(रा)गा	७४७, ७४९, ७५१	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्यगा	८५२, ८५६, ८५८	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्यगो	८५२, ८५६, ८५८	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्यतरो	८५२, ८५६, ८५८	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्य(य)त	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्यपरिगहा	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्यमता	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्ययरा	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्याउया	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्याण(नं)	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्यारभा	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्याहृदु	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्यिपु	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्यिच्छा	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१
अप्यिचंवासाण	७४२, ८५२, ८५४	अभिगच्छा	७४९, ७५१

विशिष्टाङ्गः	सूत्राङ्कः	विशिष्टाङ्गः	सूत्राङ्कः
अमाग	१८२, ७१४	अविनष्ट	८५४
अमाया	७१४	अविष्णुया	७५२
अमान	७१८	अविष्णुहाय	८०७
अमितभूत	७१९-७५१	अविषय	६४०, ६४१
अनुगच्छ	६८२	अविदाई	८४९, ८४६
अनुगम्य	७१०	अवियारमग-वयस-वय-वद	७४७, ७४९, ७५२
अनुदार्ण	८७०		
अमेदावी	६४०-६४१	अविदे(अ)मसो	६५५, ६५७
अमोहगम	७८९	अविष्ट	७५२
अय	७४५	अविरति	७१६
अदगराण	७३५	अविरती	७१६
अदयोले	७१३	अविरते	७४७, ७४९, ७५१
अदोमर्ण	७१८	अविर्विचया	७५२
अई	६६०	अविर्विधि	८५४
अरणीनी	६५०	अविर्विमित	६८८
अरनीर-नीमो	६८३	अवस्था	६५६
अरविदत्ता	७३०	अव्यक्तत्व	८३३
अरनाहारा	७१४	अव्यय	८३३
अरुता	६८०, ७०७	अव्योगदान	८७०
अलगगा	७१०	अव्योविष्टमो	८६६, ८७०
अलाउय	८१०	असत्त्वा	८१८
अदग	६८७	असत्त-माग-सादम-सादमेग	७१५
अलोप	७६५	अगमेग	६५२
अलोम	६८३, ७१४	अगमिणाय	७५२
अदरुदि	७३१	अगमिणो	७५१-७५२
अदगमोनिदान	७३१	अगमिणिदिष्टे	७५१
अदगनाप	७३०	असमाहृष्टदलेसे	७०५
अदगण	७३१	असमगमने	७१०
अदगुनद्वारा	७१५	असमगमयाप	८७०
अवमग्नेनि	७०३	असिलकवर्ण	७०८
अवराहसि	७०४, ७१३	अष्टम	६६९, ७१३
अवर्	८२०	अष्टमुच्छ्रिया	७५२
अवहरति	७१०	अमकवदुक्कपहीणमग्ने	७१०, ७१२, ७१३, ७१६
अवहरावेनि	७१०		
अवाउडा	७१४	अमहिजदेवाऽमुर-नाग-गव्य-अकस-	
अविउत्सिया	८०९	रकस-विज्ञा-विपुस-गव्य-गव्य-	
अविष्णुयाण	८७०	महोरगादीर्घ	७१५

विविधशब्दः	गृह्यसूत्रः	विविधशब्दः	गृह्यसूत्रः
आयम्न	१४०-१४३, ८५४, ८५५	आयत्रीविदा	७८८
आगमे	१५६	आयश्रीमी	७२१
आगम्यागरे	८०१	आयश्रीनियोग	७११
आगम्यु	७२०	आयते	६४९
आगम्यु देवाय	७१९, ७२०	आयनाय	७२८
आगम्यु देवाय	७१९, ७२०	आयद्व	८०९, ८११, ८२७
आचार्य	७४९, ७५१, ७५३	आयनिकेदय	७२१
आद्यानि	८६९	आयनमवे	६४८
आणाय	८४१	आयमणि	७०८
आयवेमणदय	७१०	आयनमणये	७२१
आयुने	७२१	आयनिय	६५३
आयुनी	७२१	आयग	८०५, ८०७
आयपरवमे	७२१	आदा	७४७
आयहिने	७२१	आयणभंडमणिकोदनामिति(य)	७०७, ७१४
आयहेते	६९५		७१४
आय	६५०	आयणव	८४१
आयोजिममाणम	७५३	आयणह	८५३, ८५५
आयहणाय	६४८	आयणिकद्व	८५३, ८५५
आदा(या)यगो	८५८-८६२, ८६५	आयणुवंपय	७२१
आदागलो	६८३	आदाण	७३१
आदागेर	७१०	आदाण	६९८
आदाय	७५४	आदामेना	८३२
आदिदरा	७१८	आदायगीते	६६१
आदिदनि	७०१	आदायो	७१४
आदिदावेति	७०१	आदायगा	८७३
आदिदयनि	७०१	आदायिण	८४०
आदिदाय	६८८	आदायिते	७१४
आदायि	७१४	आदायित्या	७०६, ७१२, ८६१
आमागिभो	७१९, ७२०	आयणिया	८०१
आमागी	६९६	आरामागारे	७१४
आमयदरि	७०८	आराहिता	७१४
आमरणताय	८५३, ८५८, ८५९, ८६०, ८६१	आराहेति	७१४
	६५०	आरिप	७१४, ७१५, ७१६
आमणय	६५०	आरिय	६४६, ६६७, ७०५, ७११, ७३३, ८०३
आमनके	६४४		८१४
आमनित्या	६५६	आरहेता	८५४, ८५५
आयलदा		आरेण	८१५
		आरोप	

विनिष्टनाम्नाः	गुणाङ्काः	विनिष्टनाम्नाः	गुणाङ्काः
आरंभद्वारे	७१६	इमाणां	७१८
आरंभयं	८०९	इयन्ता	६९६
आरंभमारंभ	७१०, ७१३	इयन्तागुणा	६४७
आरंभमारंभद्वारे	७१६	इयन्तागु	६४७
आरंभेणे	७१०	इयन्तागु	८३८
आलाङ्ग	७११, ७२८, ७२९, ७४३, ७४६	इयन्तागु	७५३
आलिंसद्वय	७१३	इयन्तापरिमाणं	८५८
आलंघन	६५१	इयन्ताभो	८७३, ८७३
आलोदयपदिष्टता	७१५	इयन्ताभो	७१४
आलोएति	७०५	इयन्ताभो	७१०
आवसद्विया	७०६, ८६१	इयन्ताभो	७०९
आवसेति	८३७	इयन्ताभो	७०३
आवि द्वयेभो	७१०	इयन्ताभो	६५३
आविद्वयमणिमुद्रणे	७१०	इयन्ताभो	७१३
आसण	७१३	इयन्ताभो	७१४
आसमघातंति	६९९	इयन्ताभो	७१५
आसमस्त	७१०	इयन्ताभो	७१६
आसव-संवर-वेदण-णिज्जर विरिया-इदिकरण-		इयन्ताभो	७१७
बंध मोक्षकुमला	७१५	इयन्ताभो	७१८
आसालियानं	७३५	इयन्ताभो	७१९
आयुग्म्ये	७५४	इयन्ताभो	७२०
आयुर्गिण्यु	७०६	इयन्ताभो	७२१
आयुर्गिण्यु	७०८, ८६१	इयन्ताभो	७२२
आसदिपेद्वियाभो	८५६, ८५७	इयन्ताभो	७२३
आसंसं	६८३	इयन्ताभो	७२४
आदद्विमियं	६८७	इयन्ताभो	७२५
आदद्विमियं	७०८	इयन्ताभो	७२६
आहाय कर्म	७१३, ७१४	इयन्ताभो	७२७
आहारगुणे	७१७ (७४६)	इयन्ताभो	७२८
आहारपरिणाम	७२३	इयन्ताभो	७२९
आहारिया	८२१	इयन्ताभो	७३०
आहारिणि	७२३	इयन्ताभो	७३१
आहरेभो	७१०	इयन्ताभो	७३२
आहारोवचिच	६७५	इयन्ताभो	७३३
आदिमनि	६९६	इयन्ताभो	७३४
आदिमु	७४८	इयन्ताभो	७३५

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
उन्वागोता(या)	६४६, ६६७, ६९४	उदरं	६७५
उन्वारपासुवगखेलसिंघाणजलपारिह्रावगिया-		उदसी	६५०
समित(य)	७०६, ७१४	उदाहृष्टं	८३७
उन्वावया	७१४	उदाहरेजा	८१९
उन्वाया	७१८	उदाहरेजासि	८४१
उन्वावेमाणे	७१४	उदाहृ	८५३-८६७, ८६९
उन्वावे	६९६	उदीण	६४६, ८६५
उन्वावे	८५४	उदीरिया	७०७
उन्वाए	८५४	उद्य	८१०
उन्वाए	७०४	उद्य	६९६
उन्वाहृता	७३९	उद्यवृता	६७९
उन्वाभागी	७१०	उद्येयवृता	६७९
उन्वासाभाजी	७१०	उद्येयमाणसस	६७९, ७१३
उन्वासा	८००, ८१७	उद्येत(य)व्या(व्यो)	७०६, ७१९, ७२०
उन्वाहृ	६४२, ६४३	उद्येता	७०४
उन्वाविविस्सामो	८४२, ८४४	उद्येता	८२३, ८२६
उन्वापुरातिगमे	६४२	उद्येता	६४६
उन्वातो	७१३, ७२९, ७४०, ७४१, ७४२	उद्येता	६४६
उदग(=उदक)	८४७, ८४८, ८५२, ८६७-८६९	उद्येता	६३९-६४१, ६४३
उदग(पेडालपुत्रः)	६६०	उद्येता	६४०, ६४१, ६४२
उदगजाए	७२९, ७३०, ७४०, ७४१, ७४२	उद्येता	६४३
उदगजोणिय	७१३	उद्येता	७१४, ७१५
उदगलमनिवनिता	७३०, ७४०, ७४१	उद्येता	७३०
उदगताए	६६०	उद्येता	७०८
उदगपोखले	६६०	उद्येता	७३३, ६३५
उदगबुन्नुए	८४४	उद्येता	७३५
उदगसाला	७२९, ७३०	उद्येता	७३६, ७३७
उदगसंभवा	६३९, ६४०, ६४१, ६४५, ७२९, ७३०, ७३१, ७४०, ७४१, ७४८	उद्येता	७०९
उदय=उदक	८०९, ८१०	उद्येता	७०९
उदय	८४५, ८४७, ८४८, ८५१, ८५०-८५३	उद्येता	८२३
उदय (पेडालपुत्रः)	८०५, ८०६	उद्येता	७६३
उदयदी		उद्येता	७०५

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
किण्वे	६४९, ८४४	कुहणताए	७२८
किणिमा	६५६	कूड	७१३
किञ्चिसिद्य	७०६, ७०८	कूडुल	७१३
किञ्चिसाई	८६१	कूडमाणाओ	७१३
किञ्चिसं	७३२	कूडगारसालाए	७१०
किमणगा	७१०	कूरजोनियाणं	७३१
किरिया	६५१, ६५५, ६५८, ७७२	कूरेदिं	७३१
किरियायण	६९४, ७००, ७०२, ७०३, ७०५-७०७	केउकरे	६४६
किरिय	६६४	केवलिओ	८४०
कितामिज्जमाणस्स	६७९	केवलियं	८५४
किलामेनब्बा	७१९	केवलेणं	८३५, ८३६
कीडा	८३४	केवलवरनाण-दसणं	७१४
कीनें	६८७	केसगमत्थया	६४८
कुंडरो	७१४	केसलोए	७१४
कुंडल	७१०	केमजुडिं	७०८
कुण्डकडलवखण	७०८	केसा	६७५
कुचवा	६९६	कोकणत	७३०
कुच्चा	८०६	कोण्डलं	७१०
कुटथ	७१३	कोह्वं	६९८
कुमारए	८१२	कोरव्वपुता	६४७
कुमारकं(यं)	८१३, ८१४	कोरव्वा	६५०
कुमारपुत्तिया	८४६	कोमितो	६५०
कुमारेण	७१३	कोह	६८३, ७०२, ७१३, ७४९, ७७३, ८४६
कुमुदणाए	७३०	कोहणे	७०४
कुम्भ	७१३, ७१४	कगूणि	६९८
कुम्भासं	७३२	कंटक(ण)बोदियाए	७१०
कुरणाए	७२८	कंटेमालकडे	७१०
कुराणं	७३१	कंदजोनियाणं	७३१
कुल	८५४	खदताए	७२३
कुलत्थ	७१३	खंदार्ण	७२८
कुलमदेण	७०३	खंदुकताए	६५२, ७०७
कुलानुयाणं	८३०	खवल	७१४
कुल्लमागा	७१८	खंसपाई	६६८
कुल्लवं	७५३	खसं	७१४
कुल्ल	६४०, ६४१, ६४३, ८२५, ८४९	खगमिमाण	६५१
कुल्ला	६९६	खणह	

विशिष्टसम्बन्धः	सूत्राङ्कः	विशिष्टसम्बन्धः	सूत्राङ्कः
विशिष्टो	८३९	घाटगालाभो	७१०
गुणे	७१०, ७११, ८१९	घेरदिम	८३५
गुण	८१२, ७०७, ७१४, ८४९	घोलमाणं	७१९
गुणबन्धवारि	७०७, ७१४	घोलिधं	७१३
गुणिदिव	७०७, ७१४	घेगियं	७१३
गूढादारा	७०५	घरता	८५८
गोम्भान्तर	७०७	घटार्धे	६४२, ६४७, ६९८
गोम	७४९	घटपञ्चमाई	७०६, ७१३, ८५३, ८५४
गोपातगमार्ध	७०९	घटपञ्चमलवरपञ्चिदियनिरिक्ताभोनि	
गोष	७०९, ७१०	घाणं	७३४
गोगटङ्गणं	७०८	घाउम्मासिपू	७१४
गोदगालाभो	७१०	घाउरनताय	८०९
गोत(य)म	८४५, ८४६, ८४८, ८५१, ८५२, ८६८, ८७०-८७३	घाउरसु	६४९, ७१३
गोलेयं	८८५	घाउरिबहे	७१४
गोपालपू	७०९	घालनराणं	७०८
गोपालगमार्ध	७४९	घाउ	६७५
गोनेजपू	७०८	घाउपुपम्हनिवाउ	७०७
गोहिं	७१३, ७३९	घाउम	६९८
गोह	७०९	घाउरि	६४३, ७०२, ७१०
गोटिच्छेदपू	७०९	घामकोसे	७१०
गोटिच्छेदगमार्ध	७५७	घाम्मगं	७१०
गंडीपा	७३४	घाम्मच्छेदनं	७३७
गंडीपदानं	६६०	घाम्मपत्तीण	७०८
गडे	८०४	घाम्मलतराण	६७४
गंता	७१४	घायनि	६९३
गतारो	६३८	घरणकरणवारपिडु	८३७
गंयमेन	६६८, ७१३, ७१४	घरणोववेया	६४८
गंवा	७०८	घरमाणे	८६७
गंवारि	६८३	घरित	
गंविहिं	७१४	घाउरसुमुदिदुणमासिणीपू	७१५, ८५६, ८५७, ८६५
गंभीरा	८४६, ८५१	घाउपादयाण	७३६
घतं	७३६	घाउरंत	७२०, ७७६
घरकोदलार्ध	६७५	घाउरंतसंसारवतार	७१९
घाण	६५७	घाग्गवधे	७१३, ८७३
घातमाणे	७१०		७०२
घूराभो			

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
त्रिया	८०६	उभे	७१३
त्रिट्ति(इ)	८६७	उक्ताए	७०४
त्रिट्माणस्य	७०७	उत्ता	६९६
त्रिट्तामो	८५४	उत्त	७६७
त्रित	७४९, ७५०	उत्तवर्णम्	७१४
त्रित्तिनी(इ)या	८५०, ८५२, ८५६, ८५८, ८६२, ८६५	उत्त जागवय	६८५, ६९७
त्रिलिखिलम्	७१०	उत्तयंति	७३२-७३५
त्रेतिर्यं	६८७, ८६९	उत्तवदपिया	६४६
त्रेलम्	७१०	उत्तवदपुरोक्षिते	६४६
त्रोए	६५०	उत्ता	७१०
त्रोद(य)ए	७४८, ७४९	उत्तम्	७१३
त्रोदग(क)	७४८, ७५०	उत्तचरपंचिदियतिरिक्ताभोगियाणं	७३३
त्रोदसमे	७१४	उत्ताया(ना)मए	६३८, ७४५
त्रंदा	७१३	उत्ता(नि)-उत्ता-मरण-जोगिजम्भण-संगार-	
त्रंठं	७१३	पुगम्भव-गम्भवाम-भवपर्ववकलवली-	
त्रदचरियं	७०८	भाणिगो	७१९, ७२०
त्रंदण	७४५	आइमूयताए	७०६
त्रंदणोक्खितगायसरीरे	७१०	जागरमाणे	७४९-७५१
त्रंदप्पम	७४५	जाग	७१३, ७५१, ७५३
त्रदो	७१४, ८३३	जाणए	७५६
उत्तीवणि(नि)वाय	६७९, ७४९, ७५१	जाणणाए	८७०
उत्ते	७१४	जाणामो	६४४
उत्तह	६५१	जामित्थे	६४४
उत्तगताए	७२८	जाणिस्सामो	८४५
उत्तमं	७१०	जाणं	७५४
उत्तममाई(णि)	७१३, ८५३, ८५४	जाततेए	८१४
उत्तपभोपत्रीवी	८२१	जातत्यामा	७१४
उत्तमासिए	७१४	जातक्या	७१४
उत्तमे	६४९	जानिमरेण	७०३
उत्ति	७५१	जावति	६७४
उत्तणि	७०५	जावामानापुरित्ताएणं	६८२
उत्ताभो	६७५	जावामायाविणी	७१४
उत्ता	६७५	जामेव	८६८
उत्ताए	७१४	जाव-जाव	६३९-६४१
उत्ति	७१३	जाववीवाए	७१३, ८५८, ८५९
उत्तभाना	७१४	जिणिदिदेहिं	७६६
		जित्तिंदियम्म	७५१

प्रथमे परिशिष्टे

विशिष्टशब्दाः

शिशुवमागस्य

शिशुवृत्ती

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

शिशुवृत्ति

मूलाः

७०७

८२२

६६१

७०५

७१३

७०७

६८०, ८१०, ८२९, ८३०

७१३

६४९

७१३

७१३

७१३

६६३

७१८

७१४

८८०, ८५३, ८५४, ८५५

६५५

६५६

७१४

६९८

८३१

६९९, ६९९

६९९, ६९९

७०९

६९९, ६९९

६९९

७०९

६९९

७०९

६९९

६९९

६९९, ६९९, ७११

६९९

७०९

७०९

६९९

विशिष्टशब्दाः

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

गंग

मूलाः

८१०

७०६

८४८, ८५३, ८५४, ८५५-८५६

६९४

७१६

६९४

६३९, ६४०, ६४१

६३९, ६४०, ६४१

७१३

७१०

६९६

७०९

८०५

७११

६४१, ६४२

७१३, ७१४, ७१५

७१४

६७९

६७३

७१३

७३३-७३५, ७३६, ७३७

७३६, ७३७, ७३८, ७३९, ७४०

७३९

७३९

६५५, ६५६

६७९

७०९

७३३, ७३४, ७३५

७३६, ७३७, ७३८-७३९

६०६

७३३

७३३

६९९, ६९९, ७००, ७०१

६९९

६९९

७०९, ७१०

७०९, ७१०

७०९

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
समोरुक्ताणाम्	८६१	तायनि	८०६
समगाणाम्	७२३	तारादि	८३३
सम्परिवेते	६४८	तारिस	८१९, ८४०
सदा	६७५, ७०४, ७२३	तारिमगा	६७७
सदाहारिव	७२३	तारैनि	८३६
सगिर्ह	८४१	तालुडियवग	७१०
सल	७१०	तालण	७१३, ७१४, ७१९
सव	६८२, ७१४	ताडुग्याणि	७०८
सवमणम्	७०३	तालेह	७१३
सवोक्ता	७०५, ७१५	ताव ताव	६४०
सव्यकम्मा(मा)	७२३	तिक्कुणो	८७३
सव्य	६७६, ८४६, ८५१, ८५२, ८५६, ८६३, ८६५	तिण्डे	८५५
समकाम्(वि)या	७४६, ७५३, ७७९	तिण्णा	८३६
समकाम	७५१, ८४६, ८५१, ८५२	तिणि	६४२, ७३१
समकामद्वितीया	८५०	तिणि तेवद्वा	७१७
समगाणाम्	८४६, ८५१, ८५२	तिरि	६९८, ७१०, ७१३
समपावर	६६५, ६८४, ६९५, ६९७, ७२३, ८१७, ८६६	तिरिल्लक्सणं	७०८
समपावरजोणियाण	७३८-७४०, ७४३, ७४५	तिने	६५५
समपायपाती	७१३	तित्पाययण	६६४
समपायणाणाम्	७३१, ७४२	तिप्प	७१३, ७५१
समभूता	८४८	तिप्पणताण	६६४, ६६९, ७१३
समभूमाकरकेण	८५०	तिप्पामि	७१०
समाठयं	८५०	तिपंति	६९४
सस्संकिणो	८२६	तिरिक्खजोणिप्प	७३९
सस्संभवा	७२३, ७२४, ७३८	तिरियभागी	८००, ८१७
सहये	७९०	तिरियं	६५०
सहय्यगार	७९५, ८२५, ८५४, ८५५	तिळेहिंलो	८५७
सहभूल	८६९	तिळेहिण	८४१, ८५६, ८५७
साइ	८१०	तिष्वाभितावी	८३०
सादिज्जमाणस्स	६७९	तिष्वं	७१३
साणाणाम्	६७४	तीट्ठी	६९३
साती	८४१	तुच्छाहार	७१४
सातो	७५१	तुम्भं	८५२, ८६६, ८७३
सामरसताणाम्	७३०	तुम्भं	८४६
सामेव		तुम्भं	७०७
सु. ११		तुम्भं	८५४

गृह्यसूत्रात्तन्मृगश्रितीयधृतस्यन्धान्तर्गतविशिष्टाष्टसूचिः

विनिष्कृतम्	शृङ्गादुः	विनिष्कृतम्	शृङ्गादुः
दुस्तलम्	७५१	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	११४, ११५, १०२, ७१३	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	११४, ११५, १०३	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१५, ७२०	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७३४	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८००, ८१०, ८२०, ८३१	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८०८	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८१३	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७०२	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१४	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८०६	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८१३, ८१८	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८४८	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८१६	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७०८	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८४८	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७००, ७०४	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१३	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७३८	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८४६, ८५०, ८५४, ७११	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१०, ७१३	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८४६, ८५०, ८५४, ७११	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१४	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८१३	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८५६	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७५१	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१३	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१३	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१३, ७१४	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८०८	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८५३, ८५४	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८६८	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८५४, ७१०, ७३०	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१५	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१४, ७१५	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	७१४, ७१५	देवभोगा	७५१
दुस्तलम्	८६६	देवभोगा	७५१

विनिर्देशाधुत	सुप्रसिद्धः	विनिर्देशाधुतः	सुप्रसिद्धः
विनिर्देशाधुत	७५०	पदार्थ	८४६
विनिर्देशाधुत	८०२	पदार्थ	७१३
विनिर्देशाधुत	७७१	पदार्थ	७१०
विनिर्देशाधुत	८५४	पदार्थ	८१८-८४३, ८९२
विनिर्देशाधुत	८४६	पदार्थ	८१३
विनिर्देशाधुत	७७५	पदार्थ	८२३
विनिर्देशाधुत	८२२	पदार्थ	८३८
विनिर्देशाधुत	७४९	पदार्थ	७०८
विनिर्देशाधुत	७३९	पदार्थ	८०७, ८१३
विनिर्देशाधुत	७०५	पदार्थ	८८१
विनिर्देशाधुत	८८९	पदार्थ	७१३
विनिर्देशाधुत	७१३	पदार्थ	८३४
विनिर्देशाधुत	८९२	पदार्थ	८०५
विनिर्देशाधुत	७७५	पदार्थ	७१३
विनिर्देशाधुत	८५१	पदार्थ	७१४
विनिर्देशाधुत	७१४	पदार्थ	७१४, ७१५
विनिर्देशाधुत	७१४	पदार्थ	८५३
विनिर्देशाधुत	७१४	पदार्थ	७४७
विनिर्देशाधुत	८४६	पदार्थ	८६४
विनिर्देशाधुत	७१३	पदार्थ	८४६
विनिर्देशाधुत	७१४	पदार्थ	८४६
विनिर्देशाधुत	८८९, ७१३	पदार्थ	७१३
विनिर्देशाधुत	८५४	पदार्थ	८४६
विनिर्देशाधुत	७६५-७८१	पदार्थ	७१३
विनिर्देशाधुत	७१३	पदार्थ	८४६
विनिर्देशाधुत	७१४	पदार्थ	८५६, ८५७
विनिर्देशाधुत	७१५	पदार्थ	७०५
विनिर्देशाधुत	७२८	पदार्थ	७०६, ७०८, ८४६, ८४७, ८५०, ८५३, ८६१-८६४
विनिर्देशाधुत	८४१, ८४२	पदार्थ	८५६
विनिर्देशाधुत	८४९, ८५४, ८६९	पदार्थ	८५७
विनिर्देशाधुत	७१५	पदार्थ	७३२
विनिर्देशाधुत	८४६	पदार्थ	८६२
विनिर्देशाधुत	८४६	पदार्थ	७११
विनिर्देशाधुत	८५४	पदार्थ	८६९
विनिर्देशाधुत	७८३	पदार्थ	८९९
विनिर्देशाधुत	७१०	पदार्थ	७८८
विनिर्देशाधुत	८४५	पदार्थ	

वि. क्र. सं.	वि. क्र. सं.	वि. क्र. सं.	वि. क्र. सं.
१	२	३	४
५	६	७	८
९	१०	११	१२
१३	१४	१५	१६
१७	१८	१९	२०
२१	२२	२३	२४
२५	२६	२७	२८
२९	३०	३१	३२
३३	३४	३५	३६
३७	३८	३९	४०
४१	४२	४३	४४
४५	४६	४७	४८
४९	५०	५१	५२
५३	५४	५५	५६
५७	५८	५९	६०
६१	६२	६३	६४
६५	६६	६७	६८
६९	७०	७१	७२
७३	७४	७५	७६
७७	७८	७९	८०
८१	८२	८३	८४
८५	८६	८७	८८
८९	९०	९१	९२
९३	९४	९५	९६
९७	९८	९९	१००

सूत्रकृताङ्गसूत्रद्वितीयधृतस्कन्धान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
पिण्णापरिंदी	८१४
पिता	६७१, ७१३
पितिमरणार्ण	७१९
पितृही	७०४
पितृमुक्	७३२
पिताए	६९६
पिशागबुद्धीए	८१३
पिथविष्पभोगाणं	७१९
पिसितं	७२४
पीड फलग-सेजासधारणं	७१५
पुदरीगिणी	६३८
पु(पो)क्खरणी	६३८, ६६०
पुक्खरपत्तं	७१४
पुक्खलताए	७३०
पुक्खलत्थिमएहि	७३१
पुक्खलत्थिमगजोणियाणं	७३१
पुक्खलत्थिमगताए	७३०
पुक्खलत्थिमगाण	७३०, ७३१
पुच्छाए	६९६
पुच्छिबद्धा	७१५
पुच्छियब्ब	८४५, ८५३, ८५४, ८५५
पुच्छिदु	८०२
पुट्टलाभिया	७१४
पुट्टा	७०५
पुडविकइ(वि)या	६७९, ७१९, ७५१, ७५३
पुडविकाय	७५१
पुडविजोणिया	७२३, ७२५, ७२८, ७२९, ७३१
पुडविताए	७४५
पुडविक्कमा	७२३
पुडविसीरं	७२३, ७२४, ७३३, ७३५
पुडविर्म्मम	७२३, ७२५, ७२८
पुडवी	६५६, ७२३, ७२५, ७२८
पुडवीजाते	६६० [३]
पुडवीर्म्मपुड्ढा	६६०
पुडो	६८८

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
पुडोभूतसमवातं	६५६
पुण्णखंधं	८१५, ८२९
पुण्ण	७६९, ८३६
पुत्त	६७१, ६८८, ६९९, ७०४, ७१३
पुत्तमरणाग	७१९
पुत्तपोसणयाए	६९६ [३]
पुप्फगाए	७२३
पुरत्था	८६५
पुरत्थिमानो	६३९
पुराकडं	७८५
पुराण	८०६
पुरिमड्डिया	७१४
पुरिस	६३९, ७३२-७३६, ८१२, ८१३, ८१८, ८३३, ८४०
पुरिसअभिसमण्णागता	६६०
पुरिसअसीविसे	६४६
पुरिसआ(जा)ए(ते)	६३९, ६४०, ६४१, ७०४, ७१३
पुरिसताए	७३२, ७३३
पुरिसपजोइणा	६६०
पुरिसण्णीया	६६०
पुरिसलक्खण	७०८
पुरिसवरगधहरणी	६४६
पुरिसवरपोडरीए	६४६
पुरिसवरे	६४६
पुरिसविजियविभंगं	७०८
पुरिसदीहे	६४६
पुरिसादीया	६६०
पुरिसोत्तरिया	६६०
पुलए	७४५
पुल्लकम्मावसेसेणं	७१४
पुल्लसंयोगं	६५३
पुल्लामेव	८६१
पुल्लहारितं(य)	७२३
पुल्लिं	८७०
पुल्लुत्तं	७४४
पुल्लं	८२०

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
चिदीयगमप्	७०७	भटा	६४७
चित्तं	६८८	भण	७१०
चीर्णं	७३१	भत्तपाणनिरुद्धिर्घं	७१३
चीओदग	७९५	भत्तपाणपडियाङ्विसया	८५७
चीओदगभोनि	७९६	भतीप्	८३७
चीयद्याया	७२२	भते	७१४
चीयकायं	७९३, ७९४	भते	७१३
चीयत्रोपियाणं	७३१	भयप्	७५३
चीयत्ताप्	७२३-७२५	भयं	६४७
चीयाण	७२३, ७२४	भयंतारो	८५६, ८५७, ८६५
चुदय	६३८, ६४५	भविता	८६६
चुगानि	८५४	भविस्से	७१८, ७२०
चुज्जिंयु	७२१	भविस्मति(इ)	८७७
चुज्जिस्सेति	७१९	भव्व	७१९
चुज्जाति	७१४, ८५४	भाइमरणार्ण	७१३
चुतिर्व	६९२	भाइले	७०४
चुद	८१४, ८२१, ८२८	भाइहिं	७२९, ७३६
चुद्धिमता	८०२	भाणिदव्व	६९९
चूय	८१९	भातीहिं	६७१, ७१३
चोदीप्	८७०	भाया	७१०, ७१४
चपणपरिचित्त्यालो	७१३	भारोवता	७१४
चंथे	७६८	भारुडपक्खी	७१४
चंभवेर	६७७, ७९४	भावेमाणा	७०७
चंभवेरवासं	६८२, ७१४	भागमाणस्स	७१४
चंभवति	८०६	भासरपोदी	७०८, ८४७
भएणं	८०३	भासति	८४७
भगवता	६३८, ६९४, ७४९, ७९१, ७५२, ७५३,	भासं	७०५
भगवं	६४४, ८४५, ८४६, ८४७, ८४८, ८५१-८७३	भासाओ	८४६
भगवता	६८०, ७०७, ७१४,	भासापरकमे	८५४
भगिणी	६७१, ६९९, ७०४, ७१३	भामामो	७९१
भगिणीमरणार्ण	७१९	भामाय	७०७, ७१४
भगो	८५३	भासाममित(व)	७०७
भजा	६७१, ६९९, ७०४, ७१३	भाभिंयु	७०७
भजामरणार्ण	७१९	भासिरसति	७१३
भट्टपुता	६४७	भिंद	७१४
		भिक्षुलाभिया	६६७, ६६८
		भिक्षुस्यारियाण	८१५
		भिक्षुगणं	

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
मम	८५६, ८५७	महिच्छा	७१३, ८५८
ममायमीणा	८०७	महिङ्गुय	७१४, ७१५
ममं	६९७	महिया	७३९
ममि	६९७	महिष	७१३
मयगग	६९८	महुदे	६४९
मरइ	६७४	महोरगाण	७३५
मरयग	७४५	महं	६४०
मलियकंटकं	६४६	महत	६३९, ६४०, ६४१, ८३३
मलियमत्त	६४६	महंतसत्ता	८१५
मदालंकारातो	७१३	माइमरणणं	७१९
मसारगण्डे	७४५	माईहिं	६९८
ममूर	७१३	माउं ओयं	७३४
मइज्जुतिएसु	७१४, ७१५	माउं गाउसिणं	७३७
महज्जुतिपा	७१४	माउं पिउं सुगाए	६४६
महब्बलेसु	७१४	माणवतिए	६९४, ७०३
महन्भूत	६५५	माणाओ	६८३
महताउ	८५८	माणी	७०३
मइताहतनट्ठीत वाइय	७१०	माणे	७०२, ७७३
मइतिमहालियाए	७१०	माणुसेसु	६९४
मइतिमहालयंसि	७१०	माणुस्सगाई	७१०
मइया	८६४	मातणो	६८९
मइयाओ	८५७	माता	६७१, ७१३, ७३२
मइव्वते	७९२	मानुओयं	७३२-७३४
महाकाया	८५०, ८५२, ८५७, ८५८, ८६२-८६५	मातुंलीरे	७०४
महागयं	८३८	मातीहिं	६५२
महात्रसेसु	७१४	मामग	६८३ ७०२, ७१३, ७७४
महाणुभावेसु	७१४	माबा	६८३
महापरक्कमेसु	७१४	मायामोसाओ	६९४, ७०५
महापरिग्गहा	७१३, ८५८	मायावतिए	७०३, ७१३
महापोउरिय	७३०	मार	८२३
महाभवोय	८३१	मारियाणं	८३८
महारंभा	७१३, ८५८	मारेउ	७१३
महावीर	६४४, ८७३	मास	७१४
महाधुप्फा	७१४, ७१५	मासिए	
महासोक्खेसु	७१४	माइण	६४७, ६९३, ७०६, ७१०, ७११, ७९८, ८२९, ८३४, ८४७, ८६७, ८६९
महाहिंसकमलयमहिंदसारे	६४६		

सुब्रह्मण्यसूत्रद्वितीयधृतलक्ष्मणान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः

विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः	विशिष्टशब्दाः	सूत्राङ्काः
सङ्गरा	७८५	सपुष्पावरं	७९१
सङ्कारेड्	८१९	सपिप	७९२, ७९३
सङ्गाड	७९३	सपिप्पनीय	८२१
सङ्गमादाए	८५८, ८५९, ८६०	सप्पुरिसेहिं	७९५
सञ्चिग	६८५, ७३७, ७३९, ७४३, ७४४, ७४५	सभागती	७८८
सञ्चं	८५४	समपूर्ण	८४४
सञ्चामोसाई	७०६, ८६९	समष्टे	७५०, ८५५
सङ्गताए	७२८	समण	६४४, ६४७, ६९३, ७०९, ७१०, ७१९, ७८७, ७९०, ७९३, ७९५, ७९८, ८०५, ८०६, ८४६, ८४७, ८५५, ८०७, ८६७, ८६९, ८७३
सङ्गताए	७२८	समणवस्त	७४०
सङ्गती	६४७, ६५४, ६५९	समणगा	
सङ्गणक्याणं	७३४	समणमाहणपोराणयाए	६९६, ६९९
सङ्गातनी	८३३	समणमाहणवत्तिपहेउ	६९६
सङ्गा	६७४, ७५१	समणव्वतेस	८४५
सङ्गाध्यायो	७५२	समणाउमो	६४४, ६४५
सङ्गिकायं	७५२	समणुगम्ममाणा	७१७
सङ्गिणो	७५२	समणुगाहिज्जमाणा	७१७
सङ्गिदिट्ठे	७५१	समणोवासग	८४६, ८५१, ८५२, ८५३, ८५६-८६५
सङ्गिधिसणिवए	६८८	समणोवासाए	८४३, ८४७
सङ्गिपविदिया	७५१	समणोवासगपरियानं	७१५
सङ्गं	७६५, ७८१	सममेव	८६३
सङ्गि	८१८	सममत्तवो	८३३
सङ्गता	६५६	समर्त	८३६
सङ्गमे	७००	समाउआ	८६३
सङ्गपरिणामिड	६८८	समाउहिं	६५२
सङ्गतीन	६८८	समाण	७०३, ७३५, ७३७, ८६९
सङ्गारो	७५७	समादाए	७४५-७५०
सङ्गा अते	७४७ (७४६)	समापरता	८११
सङ्ग	६४३, ६६८, ६८३, ७१३	समारभते	८०७
सङ्गहामि	८७०	समारभवेति	६७७
सङ्गहादि	८७१	समारभेणं	७१०
सङ्गहित	८७०	समारभेति	६७७
सङ्गि	६९९, ७०४	समाहिं	८४१, ८४२
सङ्गिमित	६४४	समाहिजुता	८३६
सङ्गिवेसवापंमि	६९९		
सङ्गिङ्गमण	८७२, ८७३		
सङ्गिरिगहा	६७७, ६७८		

विशिष्टशब्दाः

सूत्राङ्काः

श्रुत	७४९, ७५०, ७५१, ८०२
सद्बहियया	७१४
सद्देशगिया	७१४
सद्देशगार्ण	७३९
सुपचक्ररायं	८५७, ८५७, ८५८, ८५९
सुपण्णते	६४७
सुपरिआणियक्काइं	७०६
सुपडियाणंदा	७१४-७१५
सुप्पणीयताए	८४८
सुम्भियंथे	६४९
सुभग०	७३०
सुभगाकरं	७०८
सुमणा	७०४
सुमइ	८१५, ८२९
सुयक्खाते	६४७
सुयमदेश	७०३
सुया	७५०
सुरायालएणं	७१०
सुरूवा	६४६, ६६७, ६९४, ७११
सुवण्ण	६४६, ६६७, ६६८, ६९४ ७११, ७१३, ७४५
सुवयणं	८६९
सुविचित्तयंता	८२०
सुविचित्तिए	८२०
सुविणं	७०८, ७४७, ७४९, ७५१, ७५२
सुव्वता(दा)	७१४, ७१५
सुव्वपीना	६७५
सुग्गहू	७१४
सुग्गीला	७१४, ७१५
सुग्गममण्णमु	६८९
सुग्गी	६७१
सुग्गुग्गुग्गुग्गो	७१४
सुग्गुग्गो	७०३, ८६९
सुग्ग	७१४, ८३१
सुग्गुग्गुग्गुग्गु	७००
सुग्गुग्गु	७००
सुग्गुग्गु	७००

विशिष्टशब्दाः

सूत्राङ्काः

सुग्ग	८१३
सुग्गाइयं	७१३
सुग्गाभिण्णयं	७१३
सुग्गवरे	६४६
सुग्ग	६३९, ६४०, ६४१
सुग्गोसे	८५४, ८५५
सुग्गावतिपुत्ता	६४७, ६५४, ६५५
सुग्गावती	६४७
सुग्गवले	७०७
सुग्गोत्त	७१३
सुग्गुत्त	७१३
सुग्गालताए	७३०
सुग्गिउ	७०७
सुग्गिउसंति	७०७
सुग्गुत्ति	७०७
सुग्ग	७०४, ८३८, ८३९
सुग्गदवियाए	८४४
सुग्गणं	७३६
सुग्गीरा	७१४
सुग्गधिए	७१५
सुग्गधिक्काए	७१०
सुग्गतिगामिणो	८५९, ८६०
सुग्गवा	८४५, ८६९
सुग्गइए	७०९
सुग्गियाए	६९६
सुग्गाओ	६७५
सुग्गवेसा	७१४
सुग्गइ	६६४
सुग्गण	७१०, ७१३
सुग्गणनाए	७५१
सुग्गुरियभावं	७०९
सुग्गुग्गु	६८९
सुग्गामि	६९४, ६९५
सुग्गु	६७५
सुग्गु	७१०, ७१३
सुग्गुग्गु	६६१
सुग्गुग्गु	८४९

द्वितीयं परिशिष्टं—यत्र कृताह्नसूत्रान्तर्गतश्लोकानामवसारादिक्रमः ।

आमकारादिबन्धः	सूत्राङ्कः	श्लोकाणामकारादिबन्धः	सूत्राङ्कः
विनिर्गिष्ठाए	६०८	अतिदम्भ नि वायाए	४३०
१ धीरा सेवति	६२१	अतिमाणं च मायं च	४७२
त्रैति दुक्तराणं	६२३	अतिमाणं च मायं च	५३०
अथ पदं गितो	१६	अगाण जो जाणति जो य सोग	५५४
इतो गवं नमिष्य	६१३	अनु अंजलि अलकारं	२८४
ते मदा भिगन्तु	४६४	अनु कण्ठ-गामिदाष्टम	२६८
मादसंता नि	१९	अनु जातिणं च मुदिणं वा	२६०
दे सहासेयु	४७१	अनु साधिया पवादेण	२७७
वगिएहि आहियं	१४५	अद्वयव दवन्तुवाहित	११३
देता व लहेण	२०२	अक्षरा पाणस्मिहलोद्वयस्स	८०६
गन्धं इह संवयाणं	८१६	अक्षे अनेहि मुच्छिता	१०८
पदं च गिकखेज्जा	४५३	अक्षं मणेण विरेंति	२७०
गयमपस्सेता	२३८	अपरिवत्त दिट्ठं ण हु एव भिटी	३९९
गरीयं परिज्जाय	७५५	अपरिमाण विज्जाणाति	८२
गविता नाम मदासियाला	३४६	अपरिमासि पाणासि	४३५
गहे सहिए सुसेनुदे	१४०	अप्येगे सुंसिय भिक्खु	१७२
गच्छमाणे वित्तं भिज्जाणे	६०२	अप्येगे जायओ दिस्स	१८३
गुराणं परम भवेवी	३६८	अप्येगे पडिभासेति	१७३
गुरं धम्ममिणं जिग्गाण	३५८	अप्येगे पट्ठियंनसि	१७५
गुरं धम्मसुहरेइता	३६७	अप्येगे वरं जुजंति	१७४
गुरं व उणे से	६२७	अप्येगे अप्यं इह वचइता	३२५
गुपुक्खेण महाघोरं	५०१	अवभासमिदमि वा दुहे	१५९
गु मायं च मायं च	४२८	अमविंसु पुरा धीरा	६३१
गुसासणं पुओ पाणे	६१७	अमविंसु पुरा वि भिक्खवो	१६२
गुस्सओ उरालेयु	४६६	अभिजुज्झिदा रुद अमाहुकम्मा	३४१
गेलिसम्भ सेतणे	६१९	अभुजिया णमी घेदेही	२२६
गणेवसप्ता इति ते वदाहु	५३८	अमणुज्जममुप्पादे	६९
गणत्ते मिति ए सोए	८१	अय व तत्त जलिनं सजोनिं	३३०
गण्णाणियाण बीमसा	४४	अरति रतिं च अभिभूय भिक्खू	४८६
गण्णाणिया ता कुसला वि संता	५३६	अरति रतिं च अभिभूय भिक्ख	५७४
गण्णाणपिडेणऽधियामएज्जा	४०७	अलमए णो पच्छणमासी	६०५
अतमिमु सरंतेगे	५०२	अवि धूयगहिं लण्हाहि	२५९

श्लोकानामकारादिक्रमः	सूत्राङ्कः	श्लोकानामकारादिक्रमः	सूत्राङ्कः
उच्चावयानि गच्छन्ता	२७	एते सग मनुस्साणं	१९३
उच्चावयानि पाप निवातएवा	३८६	एतेसु बाले य पकुम्बमाणे	४७७
उद्धितमणगारमेमणं	१०४	एतेहिं छहिं बाएहिं	४४५
उद्ध अहे तिरियं च	५०७	एतेहिं निहिं ठणेहिं	८७
उद्धमहे तिरियं वा	२४४	एतेहिं दोहिं ठणेहिं	७५६
उद्ध अहे य तिरियं दिसासु	३५५	एतेहिं दोहिं ठणेहिं	७५८
उद्ध अहे य तिरियं दिसासु	४७४	एतेहिं दोहिं ठणेहिं	७६०
उद्ध अहे य तिरियं दिसासु	५९३	एतेहिं दोहिं ठणेहिं	७६२
उद्ध अहे य तिरियं दिसासु	८००	एतेहिं दोहिं ठणेहिं	७६४
उद्ध अहे य तिरियं दिसासु	८१७	एतं सकम्मविरियं	४१५
उत्तर मनुयाण आहिया	१३५	एतं सु णाणिणो सार	८५
उत्तरा मनुयाणा	१८६	एतं सु णाणिणो सारं	५०६
उदग्गस्सऽप्यभावेण	६२	एतं सु तासु विण्णप्प	२९६
उदग्गेण जे निद्धिमुदाहरति	३९४	एयमद्वं सपेदाए	४४२
उदम जनी वम्मममलं हरेज्जा	३९६	एयाइ फासाइं फुसति बाल	३४८
उदेसिय कीतगडं	४१०	एरिसा जा वई एसा	२१८
उराल जवभो ओवं	८४	एवं उदाहु निग्गंये	४६०
उवणीनरस्स ताइणो	१२७	एव वामेसण विद्	१८८
उसिणोदगततमोइणो	१२८	एवं ण से होति समाहिपते	५७७
उसियावि इरियपोसेसु	२६६	एवं तक्काए साहिता	४९
एए गये विउक्कम्म	६	एवं तिरिक्खे मनुयामरेखं	३५१
एए उ तओ आयाणा	५४	एवं तुम्मे सरागत्था	२१३
एएहिं दोहिं ठणेहिं	७१८	एवं तु समणा एगे	३७
एएलकूडेण तु से पळेति	५६५	एव तु समणा एगे	५९
एएतमेव अदुवा वि इहिं	७८९	एवं तु समणा एगे	६३
एएतमेव अभिपत्थएवा	४८४	एवं तु समणा एगे	२०६
एगे चरे ठाणमासणे	१२२	एवं तु समणा एगे	५२४
एताइं कायाड पवेदियाइं	३८२	एवं तु समणा एगे	५२७
एताइ मदाइं विमिच धीरे	५७२	एवं तु सेइं पि अपुट्टधम्मं	५८२
एताणि नोच्चा णरणाणि धीरे	३५०	एवं तु सेइं वि अपुट्टधम्मं	५९२
एताणुनीति मेधावी	७२	एवं न मिज्जति न ससगि	८३४
एते ओपं तरिस्सति	२४२	एवं निमतणं लढु	७०३
एते जिठा भो न सरणं	७६	एवं बहुहिं वयपुब्बं	२९५
एते पुब्ब महापुरिसा	२२८	एवं भय ण सेवाए	२९७
एते पंच महम्मूया	८	एवं मए पुट्ठे महाणुभागे	३०१
एते भो वसिणा फासा	१८१	एव मता महेत्तरं	१४२
एते धरे अचार्यता	१७१	एवं लोगमि तादणा	१३४

श्लोकानामकारादिप्रमाणः	सूत्राङ्कः	श्लोकानामकारादिप्रमाणः	सूत्राङ्कः
अ णिं वि भयं तात	१८१	जीविनं विदुनो विवा	६१६
अ णिं वि वि पुनिरुह	१०	जुनी समनं वृदा उ	२७१
अ णिं पुनरुहं जने	४२५	जे आनने परतो दावि नया	५५३
अ णिं पुनरुहं जने	३४१	जे आवि आवे वपुमे नि मया	५६४
अ णिं पुनरुहं जने	१३०	जे इह आरंभनिविधया	१५१
अ णिं पुनरुहं जने	३११	जे इह आरंभनिविधया	१४६
अ णिं पुनरुहं जने	२३३	जे उ वृत्तामयापि	२०९
अ णिं पुनरुहं जने	१२४	जे एनं नाभिजायति	४०
अ णिं पुनरुहं जने	११८	जे एय वरति भावि	१३६
अ णिं पुनरुहं जने	१०७	जे एय उतं अपुगिदा	२५८
अ णिं पुनरुहं जने	५४८	जे केदं बाला इह जीविमही	३०२
अ णिं पुनरुहं जने	९२	जे केदं लोमं उ अन्तरियाया	४८८
अ णिं पुनरुहं जने	७६३	जे केति श्रुता पाणा	७५९
अ णिं पुनरुहं जने	९९	जे केति तया पाणा	८३
अ णिं पुनरुहं जने	३३	जे कोहने होति जगदुभासी	५६१
अ णिं पुनरुहं जने	४५८	जे मरुतिनं टाणमिदावसंति	८१७
अ णिं पुनरुहं जने	४	जे टाणो दा सयनाखणे दा	५८४
अ णिं पुनरुहं जने	५२६	जेनेदं निम्बदे भिन्न	४५९
अ णिं पुनरुहं जने	५८	जे ते उ वापुमे एय	१४
अ णिं पुनरुहं जने	४२६	जे धम्मं सुद्धमकपि	६२५
अ णिं पुनरुहं जने	२३४	जे धम्मलद वि निहाय भुजे	४०१
अ णिं पुनरुहं जने	५२३	जे भागवं भिन्नं सुगणुवादी	५६९
अ णिं पुनरुहं जने	५८१	जे मातरं च पिदरं च	२४७
अ णिं पुनरुहं जने	२४०	जे मातरं च पिदरं च हेवा	३८५
अ णिं पुनरुहं जने	२३५	जे मातरं च पिदरं च हेवा	४०३
अ णिं पुनरुहं जने	५४२	जे माहने जनिए सतिए वा	५६६
अ णिं पुनरुहं जने	९	जे य दाणं पसंसेति	५१६
अ णिं पुनरुहं जने	१९१	जे य बुद्धा अतिवर्णा	५३२
अ णिं पुनरुहं जने	२३६	जे य बुद्धा महानागा	४३२
अ णिं पुनरुहं जने	३७१	जे यादुबुद्धा महानागा	११३
अ णिं पुनरुहं जने	२०४	जे दावि अनायगे सिया	५६०
अ णिं पुनरुहं जने	४९१	जे दावि पुट्टा पलित्वायंति	९५
अ णिं पुनरुहं जने	५२	जे दावि वदुरदए सिया	७९६
अ णिं पुनरुहं जने	३८९	जे दावि बीओदगभोति भिन्न	८२५
अ णिं पुनरुहं जने	३८३	जे दावि भुञ्जति तहप्पगारं	५४७
अ णिं पुनरुहं जने	२९३	जे एक्खसाया अमलोदयाया	५६२
अ णिं पुनरुहं जने	८२१	जे निम्माहीए अनायभासी	

श्लोशानामशरादिकम्

गूणाः

एवं दिव्यद्विजगते
 एवं गमुद्विग भिन्नम्
 एव से उदाहु अनुतरनाणी
 एवं सेहे वि अपुष्टे
 एवमण्णाणिया नाण
 एवमायाय मेहाणी
 एवमेगे उ पागस्था
 एवमेगे उ पागस्था
 एवमेगे तु पागस्था
 एवमेगे ति जंवंति
 एवमेगे नियायट्टी
 एवमेगे वितकाई
 एवमेताई जंवंता
 एहि ताय धरे जामो
 ओजे सदा न रजेजा
 ओसाणमिच्छे मणुए समाहिं
 बंदसु पत्रिखण्ण पयंति बालं
 बंड च कज्जमाणं च
 कडेसु पासमेसेजा
 कम्ममेगे पवेदंति
 कम्मं च छंदं च विविंच धीरे
 कम्मं परिणाय दगंति धीरे
 कतारे धम्मं अकस्ताते
 कयरे मग्गे अकस्ताते
 कण्णे पावए वा वि
 कदं च णाणं बहं दंसणं से
 कामेदि य संयवेदि य
 कालेण पुच्छे समियं पयागु
 किरियाधिरियं वेणइयाणुवायं
 कुत्रए अजगत्रिए जडा
 कुट्ट अगुहं लगदं च
 कुतो बणाइ मेपावी
 कुलाइ जे थावनि सादुगाई
 कुत्तं च कारयं वेव
 कुत्तं च कारयं वेव
 कुत्तं च संयवं ताहि
 केहं निमिणा लडिया भवंति

१७५
 २१०
 १६४
 १६७
 ४३
 ४२३
 ३२
 २३७
 २३३
 १०
 ४७
 ४८
 ३१
 १८७
 २७८
 ५८३
 ३३३
 ४३१
 ७९
 ४१२
 ५७७
 ४०२
 ४३७
 ४९७
 ७८२
 ३५३
 ९४
 ५९४
 ३७८
 १३३
 २८५
 ६३६
 ४०४
 १३
 २७४
 २६३
 ५५४

श्लोशानामशरादिकम्

गूणाः

केविच घंथिगु गते मिलाओ
 केमिच तणाइ अवुग्ग भावं
 को जाणनि विओरां
 कोलेहि रिज्जंति अगादुवग्गमा
 कोहं च माणं च तहेव मायं
 मेयजए से कुगते आगुपणे
 गंता व तस्या अनुवा अगंता
 गंतुं तान पुणेऽऽगन्ते
 गधं विहाय इह मित्रमाणा
 गंध मत्र गिणणं च
 गग्गाइ मिज्जंति बुयाऽबुयाणा
 गारं पि य आवसे नरे
 गिरीवरे वा निगहाऽऽयानं
 गिहे दीवमपसंता
 गुतो वडंए य समादिपणे
 गोमेजए य रुयए अके
 पडिगं च संटिडिमयं च
 चंदण मेइय ईमगग्ग
 चदालगं च करगं च
 चत्तारि सगणीओ समारभिता
 चत्तारि समोसरणाणिमाणि
 चित्तमंतमचित्तं वा
 चित्ता महंतीउ समारभिता
 चिरं दूज्जमाणस्स
 चेया विनं च पुणे य
 चोडिता भिक्कुचमाए
 छंदेण पलेदिमा पया
 छणं च पसंता गो वरे
 छिंदंति बालम्म सुदेण मक्कं
 जइ कानुप्पिकाणि वागिदा
 जइ केगियाए मए भिन्नम्
 जइ ने केइ पुग्गिज्जा
 जइ से सुता छोटित्थपपणी
 जइ से सुता वेतरणीऽभिपुग्ग
 जइ वि य कामेइ छाडिया
 जइ वि य गिणिणे इट्ठे चरे
 जइ वो केइ पुत्तिज्जा

३०९
 ५७६
 २०७
 ३०८
 ३७७
 ३५४
 ८०४
 १८८
 ५८०
 ४४९
 ३९०
 १५५
 ३६६
 ४७०
 ४८७
 ७४९
 २९१
 ७४९
 २९०
 ३१२
 ५३५
 ३
 ३३८
 २००
 ४४३
 २०१
 १३३
 १३५
 ३२१
 १०५
 २८०
 ४९९
 ३९३
 ३०७
 १०६
 ९७

सूत्ररुताङ्गसूत्रान्तर्गतश्लोकानामकारादिक्रमः

श्लोकानामकारादिक्रमः

सूत्राङ्कः

श्लोकानामकारादिक्रमः

निरिया मणुषा च दिग्बगा
 विविहेण वि पाणि मा हणे
 तिम्भं तसे पाणिणो यावरे च
 दुग्मे भुञ्ज पाणु
 ते अणमणस्स वि सरहमाणा
 ते एवमक्खंति अबुद्धमाणा
 ते एवमक्खति समेच्च लोगं
 ते चक्खु लोगसिह पायगा तु
 ते णवि० न ते ओइतरा
 ते णवि० न ते चम्मस्स पारगा
 ते णवि० न ते जम्मस्स पारगा
 ते णाणि० न ते दुक्खस्स पारगा
 ते णवि० न ते मारस्स पारगा
 ते णवि० न ते संसारपारगा
 ते णेव कुब्बंति ण कारवेंति
 ते तिपमाणा तलसंपुटं च
 ते तीत-उप्पन्न-मणामताई
 ते य वीओदगं चेव
 ते संयगाडंसि पवज्जमाणा
 तेमि पि तवोऽमुद्धो
 ते इम्ममाणा णए पउति
 यणति दुप्पति तसति कम्भी
 यणियं च सदाण अणुतरे तु
 शूलं उरन्मं इह मारियाणं
 दक्खिक्काए पडिलंभो
 दयावरे घम्म दुग्गुलमाणे
 दसिए धणुमुत्थके
 दाणट्ठयाए जे पाणा
 दापाणा सेट्ठं अममपदार्ण
 दारुणि सागपागाए
 दीसंति समियात्तारु
 दुक्खी मोइ पुणे पुणो
 दुइओ ते ण किणस्सनि
 दुइओ पि ते ण भासति
 दुइतो वि घम्मम्मि समुट्ठिवा मो
 दुहां चेयं सुयक्खाय
 दुइं अणुपस्सिया मुणी

१२५
 १६३
 २०३
 २१५
 ७९८
 ५४०
 ५४५
 ५४६
 २०
 २२
 २३
 २४
 २५
 २१
 ५५१
 ३२२
 ५५०
 ५२२
 ३३२
 ४३६
 ३१९
 ४००
 ३७०
 ८२३
 ७८५
 ८३१
 ४२०
 ५१४
 ३७४
 २८२
 ७८४
 १५४
 १६
 ५१७
 ८३२
 ४११
 ११५

देवा गधब्ब रक्खगा
 धम्मं कहंतस्स उ णत्थि दोसो
 धम्मपणवणा जा सा
 धम्मणवणा जा सा
 धम्मसु य पारए मुणी
 धुणिया कुलियं च लेववं
 धोयणं रयणं चेव
 नंदीउण्णगाई पहरादि
 न कुळती महावीरे
 न तं सयकं दुक्खं
 नत्थि वल्लणे पावे वा
 नरिय साहू असाहू वा
 नत्थि सिद्धी नियं टाण
 न पूयणं चेव गिलोयवामी
 न मिज्जति महावीरे
 न य सेल्लयमाहु जीवियं
 नवं न कुआ विहुणे पुराणं
 न सय वट ण अजेहिं
 नाकामकिआ ण य चालकिआ
 निक्खम्म मेहाउ निरावकंवी
 निक्खम्म दीणे परभोयणमि
 निग्गंघधम्ममि इमा समाही
 निट्ठिनट्ठा व देवा वा
 नो छादते नो वि य खणएआ
 नो ताडु चक्खु सुवेआ
 पंच खंधे वयंतेगे
 पंडिए वीरिय लहे
 पक्खिअप ताट्ठे पययंति बाले
 पणसमतो सदा अए
 पण्णामयं चेव तवोमयं च
 पण जहा वणिए उदभट्ठी
 पत्तेयं कसिणे आया
 पभु दोसे निराकिआ
 पमायं वम्ममाईसु
 पयाला म्रा रणसीमि
 परमते अलपाणं च
 परिमाइ निविट्ठणं

भोक्तानामकारादिक्रमः

जे विष्णवणाहिऽउञ्जोगिया	१४४
जेसिं सं उवक्पंत	५१५
जेहिं बाले परवतं	२३९
जेहिं नारीण संजोगा	२४१
जो तुमे नियमो विष्णो	१९९
जो परिभवती परं जणं	११२
जोहेतु पाए जह वीससेने	३७३
ज्ञाणजोगं लयाहट्टु	४३६
ठाणी विविहठाणाणि	४३२
ठितीण सेट्ठा लवसत्तमा वा	३७५
हहरा पुद्गा य पासदा	९०
हहरे य पाणे पुद्दे य पाणे	५५२
हहरेण पुद्देणऽणुरासिते क	५८६
ण वम्मुणा कम्म रव्वंति माला	५४९
ण र्हिंवि रुवेणऽभिघारयामो	७९९
णणत्थ अंतराएण	४६५
ण तत्तज जाती व कुल व ताणं	५६७
ण तेमु कुउदे ण य पठवहेत्ता	५८८
णत्थि आसवे सुवरे वा	७७०
णत्थि काशणे पावे वा	७८१
णत्थि किरिया अकिरिया वा	७७२
णत्थि कोहे व माणे वा	७७३
णत्थि चाउरंते संसारे	७७६
णत्थि जीवा अजीवा वा	७६६
णत्थि देवो व देवी वा	७७७
णत्थि धम्मो अधम्मो वा	७६७
णत्थि पुण्यो व पावे वा	१२
णत्थि पुण्यो व पावे वा	७६९
णत्थि पेजे व दीसे वा	७७५
णत्थि बंधे व मोक्खे वा	७६८
णत्थि माया व सोमे वा	७७४
णत्थि ओए अलोए वा	७६५
णत्थि वेदणा निज्जरा वा	७७१
णत्थि छाहू अछाहू वा	७८०
णत्थि सिद्धी अगिद्धी वा	७७६
णत्थि गिद्धी निधं टाण	७७९
ण य संसदमादु जीविवं	१२३

सूयाः

भोक्तानामकारादिक्रमः

सूयाः

न य संसयमादु जीविवं	१३१
ण वि ता अहमेव लुपण	१०१
ण हि णूण पुग अणुम्वनं	१४१
णास्यो उदेति ण अत्यमेति	५४१
णाणाविहारं दुक्कादं	२६
णिकिक्कणे भिन्नू एहहजीवी	५६८
णिव्वार्ण परमं मुद्धा	५१८
णिसम्म से भिन्नू लयीहमदं	५९६
णीवारमेवं मुज्जेत्ता	२७७
णीवारे य न सीएत्ता	६१८
णेगंत णचंतिय उदये से	८१०
णेयाउयं सुयस्सत्तं	४२१
णेया जहा अंधकारंमि राओ	५९१
णो आवऽभिर्वसे जीविवं	१२६
णो काहिए होज संजए	१३८
णो चेव ते तत्त्व मसीमवेति	३१५
णो पीहे णावऽक्कुणे	१२३
तं व भिन्नू परिणाय	७७
तं व भिन्नू परिणाय	१९४
तं व भिन्नू परिणाय	२४३
तं भुंजमाणा पितितं पभूत	८२४
तं मग्गं अनुत्तरं दुदं	४९८
ततेण अनुसद्धा ते	२१७
तत्त्व दुंदेण संवीते	१८०
तत्त्व मंदा विसीयंति	२२९
तरियमा तत्तिया भासा	४६२
तमेगे परिभासंति	२११
तमेव अविज्जाणता	६१
तमेव अविज्जाणता	५२१
तग्हा उ वजए इत्थी	२५७
तग्हा इवि इत्थ पंचिए	१०९
तय सं व जहाति से रयं	१११
तहा गिरं समारंभ	५१३
तद्धि च ते ओल्लगसंपणादे	३१६
तद्धि तद्धि सुयस्सायं	६०९
तिउत्ति तु मेणासी	६१२
तिक्कत्ति सूयाहिं भित्तवर्षी	२३६

कतिपयानि विनिश्चयनिर्दिष्टपणानि

[illegible]

“अथ सो मे, भन्ते, गन्धर्वो वैष्णवद्वयो गन्धर्विकं नामान्वयम् पुद्गे गमनो विज्ञेयं
वेद्यवति, भन्ते, अथं वा पुद्गे लघुर्न व्यापरेण, लघुर्न वा पुद्गे अथं व्यापरेण, एवमे
मन्ते, गन्धर्वो वैष्णवद्वयो गन्धर्विकं नामान्वयम् पुद्गे, गमनो विज्ञेयं व्यापारि। तत्र म
एतदर्थे—‘अथं वा इदमेव नामान्वयम् गन्धर्वो गन्धर्वद्वयं। अथं हि नाम गन्धर्विकं
अथं पुद्गे गमनो विज्ञेयं व्यापारिगमनं’ नि। तत्र मन्ते, भन्ते, एतदर्थे—‘अथं हि न
अथं वा व्यापारं वा विज्ञेयं गमनं। अत्रादेवम् मन्ते’ नि। सो सो अहं भन्ते,
वैष्णवद्वयं गन्धर्वं मेव प्रविष्टं अन्विष्टेति। अन्विष्टेति अन्विष्टेति।
अन्विष्टेति अन्विष्टेति, एवमेव अथं अन्विष्टेति। अन्विष्टेति, एवमेव अथं अन्विष्टेति।

[illegible]

पृ० १ पं० १ जहा स पुष्पीधूमो..... । मुद्रा—पृ० ८३३-८३४ । “अग्निदीपो गुप्त
अग्निं अग्निं प्रजिहोति कर्तुः । एवमपि सर्वभूतान्तर्गताया अग्ने अग्ने प्रजिहोति कर्तुः ॥ १३९ ॥
करोत्यवपुः ।

५०३५०१ वेद्या ज ते संनि.....। मुद्रा—सू० ६४८-६५३। हरदा पृ० ३५७।
राधरत्ननियमसूत्रं। “गन्धेदे सममन्त्राणा एवंपादिनो एवंपादिनो—तं धीवं तं सरीरं, इदं
सोममन्त्रं” इति—मुद्रादिदे उक्तानं, परममन्त्रानि विष्टसूत्रं, पृ० १४३।

पृ० ३ पं० १४ मन्त्रि पद्य। मूलाना—मृ० ६५७। पृ० ३५१ पं० ७॥

५०५५०१ संक्षेपे.....। तुलना—“पश्चिमे, भिषगवे, उपादानरामन्था। बटमे पद्म
पादानरामन्थो, वैश्वरूपानरामन्थो, मन्त्रपादानरामन्थो, स्मृतापादानरामन्थो, विष्णुपादान
रामन्थो, भिषगवे, पद्मपादानरामन्था।” —एतद्विद्वे अंगुशरभिक्षापठि [भाग ४] मय
५०१११४

४०४ पं० ४ अथो अणो गेराऽऽह... ॥ तुलना—“अहं नो घनेन, आमुषो, एव

१. पुष्पा—“ये पुष्पद्वयं नो वन्द्यानिवासी, ये पुष्पद्वयं वन्द्यानिवासी”—भाष्याराधनम् ७०

कठिणपानि विनिष्ठापनटिप्पणानि

ओपपत्तिश्च...पे...अतिष्ठ मत्त ओपपत्तिश्च...पे...अतिष्ठ च नतिष्ठ च सत्ता
 पे...अतिष्ठ न नतिष्ठ मत्ता ओपपत्तिश्च...पे...अतिष्ठ सुखदुःखद्वयं कम्ममं प
 ...अतिष्ठ सुखदुःखद्वयं कम्ममं पत्तं विराजो...पे...अतिष्ठ च नतिष्ठ च सुखदुःखद्व
 विराजो...पे...अतिष्ठ न नतिष्ठ सुखदुःखद्वयं कम्ममं पत्तं विराजो...पे...होति
 मत्ता...पे...अतिष्ठ होति तत्तामो परं मत्ता...पे...होति च न होति च तत्तामो परं
 न होति न होति तत्तामो परं मत्ता नि इति पे मं पुण्डरी, न होति न न होति त
 नि इति पे मे मत्ता, न होति न न होति तत्तामो परं मत्ता नि इति ते नं व्याकरो
 मे नो, तथा ति ति मे नो, अत्ता ति पि मे नो, नो ति पि मे नो, नो नो ति पि मे न
 "इत्थं गो मे, भन्ते, मत्तयो वेत्तुगुणो मत्तिद्वि ६ मत्तमत्तत्तं पुटो समानो विर
 सेवपपि, भन्ते, अत्तं वा पुटो मत्तुत्तं व्याकरोत्य, मत्तुत्तं वा पुटो मत्तं व्याकरोत्य, त
 भन्ते, मत्तयो वेत्तुगुणो मत्तिद्वि ६ मत्तमत्तत्तं पुटो, समानो विरत्तेयं व्याधाति। त
 एतद्विमे—'अयं च इमेयं मत्तमत्तत्तत्तं मत्तमत्तत्तं मत्तमत्तत्तं। कर्त्तं दि नाम मत्ति
 कर्त्तं पुटो समानो विरत्तेयं व्याधिरिगती' नि। तस्म मत्तं, भन्ते, एतद्विमे—'अयं च
 मत्तं वा मत्तत्तं वा विरत्तेयं मत्तत्तं मत्तमत्तत्तं मत्तमत्तत्तं' ति। गो गो अहं, म
 वेत्तुगुणम मत्तिमं न हो अत्तिमत्तिद्वि मत्तिद्विमे। अत्तिमत्तिद्वि मत्तिद्विमे
 अत्तिमत्तत्तं अत्तिमत्तत्तं, तत्तं वात्तं अत्तिमत्तत्तं अत्तिमत्तत्तं, तत्तमत्तत्तं प

ओपपातिका... 'पे०... नरिष सत्ता ओपपातिका... पे०... अरिष च नरिष च सत्ता ओपपातिका... पे०... नैवरिष न नरिष सत्ता ओपपातिका... पे०... अरिष सुकतदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको... पे०... नरिष सुकतदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको... पे०... अरिष च नरिष च सुकतदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको... पे०... नैवरिष न नरिष सत्ता ओपपातिका... पे०... अरिष सुकतदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको... पे०... होति तथागतो परं मरणा... पे०... न होति तथागतो परं मरणा... पे०... होति च न होति च तथागतो परं मरणा... पे०... नैव होति न होति तथागतो परं मरणा ति इति चे मं पुच्छमि, नैव होति न न होति तथागतो परं मरणा ति इति चे मे अस्स, नैव होति न न होति तथागतो परं मरणा ति इति ते न व्याकरोम्यं। एवं ति पि मे नो, तथा ति पि मे नो, अज्जया ति पि मे नो, नो ति पि मे नो, नो नो ति पि मे नो' नि।

“इत्थं गो मे, भन्ते, सज्जयो बेलट्ठपुत्तो मन्दिट्टिकं सामन्त्यकलं पुट्टो समानो विक्खेपं व्याकासि। सेव्यथापि, भन्ते, अस्मं वा पुट्टो लवुज्ज व्याकरोम्यं, लवुज्जं वा पुट्टो अस्मं व्याकरोम्यं, एवमेव लो मे, भन्ते, सज्जयो बेलट्ठपुत्तो मन्दिट्टिकं सामन्त्यकलं पुट्टो, समानो विक्खेपं व्याकासि। तस्स मज्झं, भन्ते, एतद्वोसि—‘अयं च इमेसं सज्जयाद्याणानं सम्बन्धो सन्त्यब्बो। कथं हि नाम मन्दिट्टिकं सामन्त्यकलं पुट्टो समानो विक्खेपं व्याकरिस्सती’ ति। तस्स मज्झं, भन्ते, एतद्वोसि—‘कथं हि नाम मादिसो समणं वा ब्राह्मणं वा विजिते वसन्तं अपमादेतज्जं मज्जेया’ ति। सो लो अहं, भन्ते, सज्जयस्स बेलट्ठपुत्तस्स भमितं देव अभिनन्दि नपटिक्कोति। अनभिनन्दिस्वा अपटिक्कोमिस्वा अनममनो, अनत्तमनवाचं अनिच्छारेत्वा, तमेव वाचं अनुगमहेत्तो अनिक्कुज्जन्तो, तट्ठायासना पवमि।

[ब्रह्मचारी] सोहं, भन्ते, भगवन्तं पि पुच्छामि...। सका महाराज। तेन हि, महाराज, तज्जेवेय्यं पटिपुच्छिम्मामि... सो ते नो पुरिसो दासो कामकारो पुंस्सुट्ठायी पण्डानिपाती सिद्धारपटिग्गाली मनापचारी विषवादि मुलुजोक्कसो, सो देव केममस्य ओहारेत्ता कामायानि कथानि आच्छादेत्ता अगारस्मा अनमारिषं पञ्चजितो। सो एवं पञ्चजितो समानो कायेन संयुतो विहरति, वाचाय संयुतो विहरति, मनसा संयुतो विहरति, घामच्छादनपरमताय समुत्तो अभिरतो पवित्रेके’ ति। अपि तु त्वं एवं वदेय्यामि—‘एतु मे, भो, भो पुरिसो पुनदेव दोउ दासो...’ ति नोहेतं, भन्ते।... इदं सो ते, महाराज, पडमं दिट्ठेव धम्मे सन्दिट्टिकं सामन्त्यकलं पञ्चतं’ ति। —सुसपिट्ठे दीपनिकायपारल [भाग १] सामन्त्यकलपुन पृ० ४१-४३।

पृ० ३ पं० १ जहा य पुक्कीधूमे...। तुलना—पृ० ८१३-८१४। “अप्रियं यो भुवंतं प्रविशो रूपं रूपं प्रतिरूपो बभूव। एवस्तथा सर्वभूतान्तरात्मा रूपं रूपं प्रतिरूपो बह्विधा २।२९॥” —कटोपनिषद्।

पृ० ३ पं० ६ वेत्ता ण मे मंति...। तुलना—पृ० ६४८-६४९। इदं पृ० ३१७ पं० २११। राधमेणियमुत्तं। “सन्तेके समणशास्त्राणा एवंवादिनो एवंदिट्ठिनो—तं जीव तं सरीरं, इदमेव सयं मोधमज्झं’ ति”—सुसपिट्ठे उद्दलं, पडमनाजानिरिययपुन, पृ० १४२।

पृ० ३ पं० १४ संति पंच...। तुलना—पृ० ६५७। पृ० ३५६ पं० ७॥ पृ० ४ पं० ३ पंच मंथे...। तुलना—“पश्चिमे, भिक्खवे, उपादानकसन्धा। जने पञ्च १ कपु-पादानकसन्धो, वेदपुपादानकसन्धो, सज्जपुपादानकसन्धो, सद्धारपुपादानकसन्धो, विज्जापुपादानकसन्धो। इमे लो, भिक्खवे, पञ्चुपादानकसन्धा।” —सुसपिट्ठे अंगुत्तरनिकायपारल [भाग ४] मज्जनिपात पृ० १९२॥

पृ० ४ पं० ४ जज्जो अज्जो जेज्जो...। तुलना—“अहं सो जनेनं, आनुगो, एवं ज्ञावमि

१. तुलना—“मे पुण्डुर्दं नो वण्डानिपाती, मे पुण्डुर्दं वण्डानिपाती”—आचारान्नसूत्रम् पृ० १५८॥

ओपपानिच...पे०...नरिय सत्ता ओपपानिका...पे०...अरिय च नरिय च सत्ता ओपपानिका
पे०...नेवत्थि न नरिय सत्ता ओपपानिका...पे०...अरिय सुकतदुक्कटानं कम्मन फलं विपाको...
...नरिय सुकतदुक्कटानं कम्मनं फलं विपाको...पे०...अरिय च नरिय च सुकतदुक्कटानं कम्मनं
विपाको...पे०...नेवत्थि न नरिय सुकतदुक्कटानं कम्मनं फलं विपाको...पे०...होति तथागतो
माणा...पे०...न होति तथागतो परं मरणा...पे०...होति च न होति च तथागतो परं मरणा... पे०
नेव होति न होति तथागतो परं मरणा नि इति चे म पुच्छसि, नेव होति न न होति तथागतो परं मर
नि इति चे मे अस्स, नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा नि इति ते नं व्याकरोम्यं। एवं ति
मे नो, तथा ति पि मे नो, अप्पया ति पि मे नो, नो ति पि मे नो, नो नो ति पि मे नो' ति।

“इत्थं गो मे, भन्ते, सज्जयो बेलट्टपुत्तो मन्दिट्टिकं सामन्त्रफलं पुट्टो समानो विस्सेपं व्याकासि
सेय्यपापि, भन्ते, अयं वा पुट्टो लवुजं व्याकरोम्यं, लवुजं वा पुट्टो अयं व्याकरोम्यं, एवमेव खो मे
भन्ते, सज्जयो बेलट्टपुत्तो सन्दिट्टिकं सामन्त्रफलं पुट्टो, समानो विस्सेपं व्याकानि। तस्स मय्दं, भन्ते
एतदहोसि—‘अयं च इमेसं समणब्राह्मणानं राज्यवासो सन्त्यगूढो। कथं हि नाम सन्दिट्टिकं सामन्त्र
फलं पुट्टो समानो विस्सेपं व्याकस्मिती’ ति। तस्स मय्दं, भन्ते, एतदहोसि—‘कथं हि नाम मादिसं
समणं वा ब्राह्मणं वा विजित्ते वगन्तं अपमादेतत्त्वं मज्जेम्या’ ति। सो खो अहं, भन्ते, सज्जस्स
बेलट्टपुत्तस्स भागिनं नेव अभिनन्दि नपट्टिकोपि। अनभिनन्दिता अपट्टिकोतिरत्ता अनत्तमनो
अनत्तमनवाचं अनिच्छारेत्वा, तमेव वाचं अनुगण्हन्तो अनिज्जुज्जन्तो, सट्ठायासना पक्कमि।

[विद्वत्वाशे] सोहं, भन्ते, भगवन्तं पि पुच्छामि...। सत्ता महाराज। तेन हि, महाराज, तज्जेयेत्थं
पट्टिपुच्छिस्सामि...यो ते सो पुरिमो दासो कम्मकारो पुब्बुट्ठायी पच्छानिवायी किट्ठारपट्टिम्भावी
सनापकारी पियवादि मुल्लोक्कको, सो देव केममस्सु ओदारेत्वा बागायानि वर्यानि आच्छादेत्वा अगार-
स्सा अनगारियं पञ्चजितो। सो एवं पञ्चजितो समानो वायेन संवुतो विहरति, वाचाय संवुतो विहरति,
मनसा संवुतो विहरति, णासच्छादनपरमताय सन्तुट्ठो अभिरतो पविवेके’ ति। अपि तु एवं एवं वदेय्यामि
—‘एदं मे, भो, सो पुरिमो पुनदेव होतु दासो...’ ति? नोहेत, भन्ते।...इदं खो ते,
महाराज, पटम विट्ठेव धम्मो मन्दिट्टिकं सामन्त्रफलं पञ्चमं’ ति। —सुत्तपिटके दीघनिकायपाळि
[भाग १] सामन्त्रफलमुत्त पृ० ४१-४३।

पृ० ३ पं० १ जहा य पुक्खीधूमे ...। तुलना—मू० ८३३-८३४। “अग्निर्ययैवो भुजं प्रविष्टो
रूपं रूपं प्रतिक्रूरो बभूव। एकस्तथा सर्वभूतान्तरात्मा रूपं रूपं प्रतिक्रूरो बभूव॥ २।२९॥” —
कटोपनिषद्।

पृ० ३ पं० ६ पेक्षा ण ते मंति...। तुलना—मू० ६४८-६४९। इदं पृ० ३५७ पं० २१॥
रायपमेणियमुत्तं। “सन्तेके समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्ठिनो—सं जीव तं सरीरं, इदमेव सच
मोषमन्त्रं’ ति” —सुत्तपिटके उद्दानं, पटमनातान्तिथियवुत्तं, पृ० १४२।

पृ० ३ पं० १४ मंति पंच...। तुलना—मू० ६५७। पृ० ३५६ पं० ७॥

पृ० ४ पं० ३ पंच मंते...। तुलना—“पञ्चमे, भिक्खवे, उपादानकखन्धा। कतमे पञ्च? रूप-
पादायकखन्धो, वेदपुपादानकखन्धो, सन्नुपादानकखन्धो, सङ्गारुपादानकखन्धो, विज्जापुपादानकखन्धो।
इमे खो, भिक्खवे, पन्नुपादानकखन्धा।” —सुत्तपिटके अर्जुत्तरनिकायपाळि [भाग ४] नवकनिपात
पृ० १९२॥

पृ० ४ पं० ४ सज्जो अण्णो जेराऽऽहु...। तुलना—“अहं खो पनेन, आपुनो, एव जानामि

१. तुलना—“जे पुब्बुट्ठाई गो पच्छानिवायी, जे पुब्बुट्ठाई पच्छानिवायी”—भाचारान्नसूत्रम् सू० १५८॥

ओपपानिका...पे०...नरिय सगा ओपपानिका...पे०...अरिय च नरिय च सगा ओपपानिका...
पे०...नेवदिय न नरिय सगा ओपपानिका...पे०...अरिय चकतदुककटानं कम्मनं फलं विपाको...पे०...
...नरिय चकतदुककटानं कम्मनं फलं विपाको...पे०...अरिय च नरिय च चकतदुककटानं कम्मनं फलं
विपाको...पे०...नेवदिय न नरिय चकतदुककटानं कम्मनं फलं विपाको...पे०...होति तयागतो परं
मरणा...पे०...न होति तयागतो परं मरणा...पे०...होति च न होति च तयागतो परं मरणा...पे०...
नेव होति न होति तयागतो परं मरणा ति इति चे म पुच्छति, नेव होति न न होति तयागतो परं मरणा
ति इति चे मे अस्म, नेव होति न न होति तयागतो परं मरणा ति इति ते नं व्याकरोष्यं। एवं ति पि
मे नो, तथा ति पि मे नो, अप्यया ति पि मे नो, नो ति पि मे नो, नो नो ति पि मे नो' ति।

“इत्थं सो मे, भन्ते, सज्जयो बेलट्टुणो मन्दिट्टिकं सामन्त्यकलं पुट्टो समानो विस्सेयं व्यावसि।
सेवसापि, भन्ते, अयं वा पुट्टो लघुत्र व्याकरोष्य, लघुत्रं वा पुट्टो अयं व्याकरोष्य, एवमेव सो मे,
मन्ते, सज्जयो बेलट्टुणो मन्दिट्टिकं सामन्त्यकलं पुट्टो, समानो विस्सेयं व्यावसि। तस्म मण्हं, मन्ते,
एतद्दोहं—‘अयं च इमेम समगब्राह्मणानं सम्मवालो सज्जमूढो। क्वं हि नाम मन्दिट्टिकं सामन्त्य-
कलं पुट्टो समानो विस्सेयं व्यावसिग्गती’ ति। तस्म मण्हं, मन्ते, एतद्दोहं—‘क्वं हि नाम मादियो
समगं वा ब्राह्मणं वा विजिते वरान्तं अपपादेतव्यं मन्तेय्या’ ति। सो खो अहं, मन्ते, राजदग्ग
बेलट्टुणम्मा मासिर्ल नेव अभिनन्दि नपटिस्सोमि। अनभिनन्दिता अपटिस्सोमिरत्ता अनममनो,
अनसमनवाचं अनिच्छावेत्ता, तमेव वाचं अनुगमणन्तो अनिस्सुज्जन्तो, सट्ठादासना पयसि।

[बुद्धवासी] सोहं, मन्ते, भगवन्तं पि पुच्छामि...। सदा महाप्राज्ञ। तेन हि, महाप्राज्ञ, लक्ष्मेवेष
पटिपुच्छिस्सामि...यो ते मो पुरिमो दामो कम्मकारो पुण्डुहासी पण्डानिपासी विहारपटिस्सामी
मयाजारी पियवादि मुग्गोहको, सो देव केसमम्भं ओदारेत्ता वागादाति कत्तानि आच्छाडेत्ता धणा-
रमा अनगारियं पयस्सितो। सो एवं पयस्सितो समानो थायेन संजुनो विहरति, वाचाय संजुनो विहरति,
मया संजुनो विहरति, धामच्छादनपरमताय संजुनो शधिरतो पविरेके’ ति। अपि तु रं एवं वदेय्यामि
—‘एह मे, मो, सो पुरिमो पुनदेव होतु दामो...’ ति। नोहेतं, मन्ते।... “इदं सो ते,
महाप्राज्ञ, पयसं दिदेव धम्मे मन्दिट्टिकं सामन्त्यकलं पयसं” ति। —मुत्तपिटके दीपनिखायवालि
[भाग १] सामन्त्यकलमुल पृ० ४३-४३।

पृ० ३ पं० १ जहा य पुडुरीधुमे...। मुत्तना—पृ० ८३३-८३४। “अतिर्ययो भुवनं प्रविशो
रूपं रूपं प्रतिरूपो बभूव। एवमनया सर्वभूतान्तराया रूपं रूपं प्रतिरूपो बहिष्वा २।२९.१।” —
करोदनिपद।

पृ० ३ पं० ६ वेद्या ज ते मति...। मुत्तना—पृ० ६४८-६४९। इदं पृ० २०७ पं० २१॥
रापरमणिधमुनं। “मन्तेके समगब्राह्मणा एवंवादिनो एवदिट्ठिनो—तं धीयं तं ततीरं, इदमेव गध
मेधमन्तं” ति। —मुत्तपिटके उदानं, पटमकानातिरियदमुनं, पृ० १४२।

पृ० ३ पं० १४ मति पंच...। मुत्तना—पृ० ६५७। पृ० ३५६ पं० ७॥

पृ० ४ पं० २ पंच मदे...। मुत्तना—“पयिमे, भित्तये, उपादानकम्मा। कस्मे पय इ कपु-
पादानकम्मा, वेदपुपादानकम्मा, सन्मुपादानकम्मा, सट्ठादादानकम्मा, वि-मात्तुपादानकम्मा।
इमे लो, भित्तये, पन्नुपादानकम्मा।” —मुत्तपिटके अमुत्तपिटकायवालि [भाग ४] मज्झिम
पृ० १९२७

पृ० ४ पं० ४ जहो अयसो येराऽऽहु...। मुत्तना—“अहं सो पवेन, अणुगो, एवं कम्ममि

१. मुत्तना—“वे पुण्डुहं यो पण्डानिपासी, वे पुण्डुहं पण्डानिपासी”—आध्यात्मसूत्रम् पृ० १०८५

[illegible]

“अथ सो मे, भन्ते, मन्त्रयो वेदद्वन्द्वो गन्धर्विर्द्विंशं गन्धर्वजन्तुं पुत्रो समानो विजनेनं व्यावर्ति।
 वेदवर्ति, भन्ते, भानं वा पुत्रो सपुत्रं व्यावर्त्य, सपुत्रं वा पुत्रो आर्यं व्यावर्त्य, एवमेव सो मे,
 भन्ते, मन्त्रयो वेदद्वन्द्वो गन्धर्विर्द्विंशं गन्धर्वजन्तुं पुत्रो, समानो विजनेनं व्यावर्ति। तस्य मर्ह, भन्ते,
 एवद्विंशं—‘अथ के इमेनं गन्धर्वजन्तुं गन्धर्वजन्तुं गन्धर्वजन्तुं। कथं हि नाम सन्धर्विर्द्विंशं गन्धर्व-
 जन्तुं पुत्रो समानो विजनेनं व्यावर्तिगन्तुं’ नि। तस्य मर्ह, भन्ते, एवद्विंशं—‘कथं हि नाम सन्धर्विर्द्विंशं
 गन्धर्वं वा व्यावर्तिं वा विजनेनं गन्तुं अपवादित्वं मन्त्रेणा’ नि। सो मे अहं, भन्ते, गन्धर्वस्य
 वेदद्वन्द्वस्य भानं वेद भविष्यति गन्धर्विर्द्विंशं। अन्धविन्द्विंशं गन्धर्विर्द्विंशं गन्धर्वजन्तुं
 मन्त्रजन्तुं मन्त्रिजन्तुं, तमेव कथं अन्धगन्धर्वो कथिजन्तुं, उन्धगन्धर्वो कथिजन्तुं।

[उदघातो] सोई, भण्ठे, भगवन् वि पुच्छामि... । मया महाप्राण । तेन हि, महाप्राण, तमेवेक
पटितुनिष्पत्तामि... सो ते सो पुरिषो दागो कामरागे दुष्पुद्गायी पण्डितिपानी विद्वत्पटितुम्भानी
मन्यवर्णी रिपवदि मुमुक्षोश्चो, सो तेव केमन्मो ओहारेव वागादनि बापानि भावपादेव अगा-
रमा अनवर्षिषे पर्वत्रयो । सो एवं पर्वत्रयो समानो वादेन संयुतो विहरति, बाधाय संयुतो विहरति,
देवता संयुतो विहरति, बाधच्छादनपामगाय मन्त्रो अग्निरनो पथिदेव" नि । अपि तु एवं एवं वदेभ्यसि
— "एव मे, भो, सो पुरिषो पुनरेव होतु दागो" ति ? सोह्येन, भण्ठे ! इदं हो ते,
महाप्राण, पदम विदेव भग्ने मन्दिष्टिष्टे सामभ्यामभे पम्पन" नि । — मुत्तपिटके दीपनिकापपाळि
[भाग १] सामभ्यामभे पम्पन पृ. ४१-४२ ।

५०३ वं १ जहा व पुष्पधूये.....। मुज्जा—५०८११-८१४। “अमिदयैथो भुक्कं प्रविशो
 क्कं क्कं प्रतिक्को वग्गु। एकस्स वा सर्वभूतान्तरात्मा क्कं क्कं प्रतिक्को वदिथा। १।२९॥” —
 कटोपनिषद्।

पृ० ३ वं ६ पैदाज ले भेजि..... गुलना—मू० १४८-१५२। इदना पृ० ३५७ पं० २१॥
रायभोजियमुन। “गन्नेके सामगप्राप्ताग एवंपादिनो एवंपिठिनो—तं श्रीवं तं सरीरं, इदमेव गणं
भोगमयं” नि—“सुगणिके उद्यानं, पठमनातानिधियमुनं, पृ० १४२।

५० रे पं० १४ संति पं०.....। सुप्रज्ञा—मू० ६५७। ५० रे पं० ५०७॥

५०४५०३ संक्षेपे..... । मुद्रया—“वर्षिमे, भिक्षवे, उपादानकमन्या । कतमे पथे । कपु-
पादानकमन्यो, वेदनुपादानकमन्यो, राजनुपादानकमन्यो, ब्राह्मणुपादानकमन्यो, विज्जालुपादानकमन्यो ।
इमे गो, भिक्षवे, वन्नुपादानकमन्या ।” —सुनपिटके अंगुत्तरनिकायपण्डि [भाग ४] नवकनिपात
५०११२॥

४=५ पं=५ अग्रे भगवो बोधः इह... । दुलना—“अहं सो पतेतं, आनुतो, एवं जानामि

१ मुच्यते—“ये पुण्डरीकं गो वज्रप्राणिवादी, ते पुण्डरीकं वज्राणिकानी” —भाष्यारात्रिसूत्रम् पृ० १५८ ॥

पञ्चिकायो, आपोकायो, तेजोकायो, वायोकायो, सुखे, दुःखे, जीवे मरणे—इमे गण कदा अष्टा, अष्टविधा अनिमित्ता अनिमित्ता षड्धा कूटस्था एमिरष्टानिष्ठिता । ते न इच्छन्ति, न विरज्यमानेन, न अन्नमन्त्रं व्याकाशेति, नान्नं अन्नमन्त्रस्य सुगत्य वा दुःखाय वा सुगदुःखाय वा । तस्य नश्ये इत्य वा घातेना वा सोता वा मावेना वा विन्नाता वा विन्नापेना वा । यो हि तिष्ठेन सन्धेन मन्त्रे तिष्ठति, न कोचि किञ्चि जीविता वीरोपैति, सगत्रं त्वेव कायात्मन्तरेण गत्यं विहरामनुसूती हि ।

“इत्थं सो मे, भन्ते, पटुघो कथायनो सन्दिट्टिकं सामन्तकलं पुटो समानो अग्नेन अग्नें व्याशामि। सेय्ययापि भन्ते, अग्नें वा पुटो लवुजं व्याकरोय्य, लवुजं वा पुटो अग्नें व्याकरोय्य, एतेषां गो मे भन्ते, पटुघो कथायनो सन्दिट्टिकं सामन्तकलं पुटो समानो अग्नेन अग्नें व्याशामि। तस्य मर्हं, भन्ते, एतदहोमि—‘कथं हि नाम मदिमो समनं वा ब्राह्मणं वा चित्रितं वपनं आयदेवमे मन्तेत्या’ नि। सो सो अहं, भन्ते, पटुगस्य कथायनस्य भास्तिं मेव अभिनन्दि नापटिरोमि। अत भिनन्दिता अपटिरोमिता अतममनो, अतममनवाचं अन्तिगारेत्वा, तमेव वाचं अनुगमन्तो अन्तिकरुजन्तो, उद्वापयन्ता पटुमि।

[(*) मिगधनस्युज्ज्वारी] “एकमिदं, अन्ते समसं येन विगच्छी नामधुतो तेनुरनहति, उपरि
मिवा विगच्छेन आधुतेन सति सम्मोदिः। सम्मोदनीयं वयं शारणीयं कीर्तिपारयेना एवमन्तं निर्गच्छी।
एवमन्ते निर्गच्छी गो अहं, अन्ते, विगच्छे नामधुतं एवमन्तं—‘यथा नु गो इमानि, ओ अग्निप्रेम्यन्
पुनश्चिन्नकनन्ति’ ... दे० ... यथा नु गो, ओ अग्निप्रेम्यन्, एवमेव द्विजे घग्ने गर्ह्यते
गर्ह्यतम् वामदेव’ ॥

“एव बुद्धे, अन्ते, निगणो वायुधर्मो म एवदमेष—” इय, महात्त, निगणो वायुधर्मोवामेणुणे होति । एव च, महात्त, निगणो वायुधर्मोवामेणुणे होति । इय, महात्त, निगणो वायुधर्मोवामेणुणे च होति, एवदमेषुणे च, वायुधर्मेषुणे च, महात्त, निगणो वायुधर्मोवामेणुणे होति । इमे लो, महात्त, निगणो वायुधर्मोवामेणुणे होति । इमे लो, महात्त, निगणो वायुधर्मोवामेणुणे होति, अये वुचति, महात्त, निगणो वायुधर्मोवामेणुणे होति ।

[illegible][illegible]

1. 2019년 12월 31일 현재, 본회 회원 1,234명, 후원자 567명, 총 1,801명
 2. 2019년 12월 31일 현재, 본회 자산총액 1,234,567원, 부채총액 567,890원, 순자산총액 666,677원
 3. 2019년 12월 31일 현재, 본회 수익총액 1,234,567원, 손실총액 567,890원, 순수익총액 666,677원
 4. 2019년 12월 31일 현재, 본회 수익총액 1,234,567원, 손실총액 567,890원, 순수익총액 666,677원
 5. 2019년 12월 31일 현재, 본회 수익총액 1,234,567원, 손실총액 567,890원, 순수익총액 666,677원

पृ० २१ पं० ६ “‘विरिणि १००य अकासि’ इति पाठोऽत्र बोध्यः ।

पृ० २२ पं० ३ महर्ष पत्तिगोत्र जाणिया जा वि व बंदन वृषणा... । “महता पत्तिगोत्र जाणिया० वृषणा० परिगोत्रो नाम परिप्लवः, दम्बे परिगोत्रो पंरो, भावे अमिलापो वाक्काभ्यन्तरवस्तुपु” —चू० पृ० ६३ । तुलना—“एदोति हि न पवेष्टुं पापं बन्दनपूजना कुलेष्ट । मुसुम सतं दुरुवहं सङ्गारे कपुलिसेन दुज्जहो ॥” —सुत्तपिटके सुव्वनिपाये घोरगाथा पृ० २६३, ३१४, ३७२ ॥

पृ० २२ पं० ५ ‘एग चरे ठाणमागणे’ इति खं १ पाठः ‘सद्ये एग समाहिण’ इति पु २ पाठ्याय छन्दोऽपेक्षया समीचीनः । “एगे चरे ठाण आगणे० वृषम् ।” —चू० । “एगे चरे इत्यादि, ‘एहः’ अगदायः” —शी० ॥

पृ० २२ पं० १२ अत्र मु० मध्ये ‘लोमादीयं न हारिसे’ इति पाठः । छन्दोदृष्ट्या समीचीनोऽप्ये पाठः, किन्तुस्मृतिविवर्धनीयपु हस्तलिपिप्रतिपु न दृष्टः । “लोमादीयं पि न हारिसे” चू० । “लोमादिदृष्टमपि न हरेत्, भवेन रोमोद्गममपि न कुर्वीत्” —शी० ।

पृ० २३ पं० १ अत्र छन्दोऽपेक्षया णो अभिकंठेयं जीवियं इति म २ प्रभृति पाठो यद्यपि समीचीनः, तथापि पूर्व-वृत्तवृत्तगारेण णो आबडभिकंठं जीवियं इति पाठः समीचीनतरः । ख १ मध्ये णो आबडभिकंठं जीवियं इति पाठो वर्तन एवाम् ॥

पृ० २३ पं० ३ उवणीनतास्म तापुणो भवमाणस्य... । तुलना—“पतिहीनघारस्त भिक्खुनो भवमानस्य विवित्तमापन्नं । सामगियमाहु तस्य सं धो अत्तानं भवने न दसस्ये ॥ ४ ॥” इति सुत्तपिटके सुव्वनिपाये सुत्तनिपाते अट्ठकवगे पृ० ३९४, अस्य विस्तारेण व्याख्या सुत्तपिटके महानिरेसे [पृ० १०८] वर्तते ॥

पृ० २३ पं० ४ जो वप्याग इति खं १ पाठोऽत्र समीचीनतरः । अत्र जो अप्याण इति मु० पाठोऽपि छन्दोऽपेक्षया समीचीनः, वृत्ती तु [पृ० ६६] जो वप्याग इति खं १ पाठो व्याख्यातः—“वप्याग्माने मये परिप्लवसंग्रहनिने न दर्शयेत्” —शी० । “य आत्मान भये न दर्शयति” इति चूणी पृ० ६४ ॥

पृ० २३ पं० ५ हीमतो इति पाठोऽपि न छन्दोभद्रः, “— क) (प विमर्षाऽनुस्वारव्यञ्जन-हृदिस्थिते ॥ १ । ७ ॥ विद्वाप्स्वीये उपध्मानीये विसर्जनीये अनुस्वारे व्यञ्जने हृदिस्थिते संयोगे च परे ह्रस्वोऽपि णो भवति वक्ष्य ।” इति छन्दोऽनुशासनवचनान् ॥

पृ० २३ पं० ९ सीउदगं खं १ । “सीउदगं.....प्रतिदुगुडिणि गाम न पिबति” —चू० । “तथा श्रीउदग्म-अप्राप्तोदकं तत् प्रति जुगुप्सकस्य अप्राप्तोदकपरिहारिणः” —शी० । एवं च शी० अनुसारेण सीउदगं पठि दुगुडिणे इति पाठः ॥

पृ० २४ पं० ७ ‘गामवमसा ति’ इति खं २ प्रभृति पाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया समीचीनः ॥

पृ० २४ पं० ८ अनुवमचारिणो । तुलना—“अगवतो सावसा वियत्ता विनीता विसारदा” ... अनुवमचारितो” —सुत्तपिटके उद्धानं पृ० १२८ ॥

पृ० २५ पं० १ णो काहिण । “एदोनी पदान्ते प्राकृते ह्रस्वो वा” —छन्दोऽनुशासनम् १ । १० ॥

पृ० २५ पं० ४ सुत्तोस्तिव इति छन्दोऽपेक्षया समीचीनः पाठः ॥

पृ० २६ पं० १ विज्ज महोव इति पु १—मु० पाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया समीचीनः ॥

पृ० २६ पं० ७ ऽसोमिया इति शुद्धः पाठः ॥

पृ० २६ पं० ९ धारैनी मु० । अत्र पाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया शुद्धः । अस्य मावायाधूर्णी पूर्वदिक्-वाणिनामाचार्याणां मतेन प्रवीव्यापरदिक्निवाविनामाचार्याणां च मतेन अर्थभेदो निरूपितः ।

पृ० २६ पं० ७ वरणे वाप इति पु २ पाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया समीचीनः ॥

[illegible]

५०० १४ पं. १, काशी..... ॥ १०॥ — मनुस्मृति अ० १॥

एकदम ही लोकिम विहारी... ओ एकदम—समया अर्ध लोको पवित्र... ..

[illegible]

५० १० ५० ६ पूर्णम् ।

पृ० १०५, पं० १०५, १०६ । कुलका मू० ५०६ ।

पृ० १६ पं० ५, १३, गगने जलकंदुश्रवा... "गगने जलकंदुश्रवा य मये इत्यपरिशेषा, कालं
त्रियमिदम्, न जानामहन्त दुःख। अजन्तं" सू० । तुलना ए० ५, ५, ॥

५० १६ वं ४ संयुक्त हि व ॥

पृ० ११ पं० ८ मावादि विवादि । एतत्प्रायेण समाप्तम् ।

इहं सर्वं ज्ञानानुगमने सानुनामिकव्यवधानं ॥ १॥
 अन्वयः ॥

४ = १० पं० ५ पश्चिम साह्ये। अथ पश्चिम साह्य इति सु० भाष्ये पाठः, इन्द्रोऽप्येवमवा

५० १६ पं० १९ डा. ई. रसो मध्यकालीन रसगः ॥

पृ० १७ पं० २ 'दाया' के निम्नलिखित

५० १० ५० ३ अथ 'कामेति च संयमेति' इति पाठोऽयं छन्दोऽप्येवयानि समीचीनः।

उपेक्षया समीचीनः । उ १, २ मध्ये तत्र कामेहि य संयवेहि य, कम्ममहा इति सं १, २ तां वृ० पाठः उन्दी-
 हतो त्वय 'कामेः इच्छामदनकरुपेः, तथा र्भरतैः पूर्वापरभूतैः गृह्णा अश्रुपयभाः सन्तः कम्ममह ति
 कर्मविपाकमहिष्यन्' । [पृ० ५६] इति व्याख्यातम् ॥
 पृ० १७ पृ० २ ज्ञातिवत् ॥

५० १७ पं० ५ जइ वि य... तुलना—“मासे मासे तु जो बालो कुपगणे नु भुंजए । न सो
 लयकरायपम्मस कलं अपइ सोलनि ॥ ११४४ ॥”—उत्तराध्ययनमूत्र । “मासे मासे तुसगेन
 बालो भुजेव्य भोजनं । न तो सद्धपम्मनं कलं अपपति सोलनि ॥ ७० ॥”—धम्मपद । “इन्दुमालेन
 अरुहता इसिगा बुद्धं—”मासे मासे य जो बालो कुपगणे आहारए । ण से सुत्तायापम्मस अगघी
 सतिमं कल ॥ १३ ॥”—इविभागिण्डाई अ० १३, ५० १३ ।
 ५० १७ पं० २३-२५ ५० १३-१५

—इहं हि विष्णुमयं सर्वं यद्विद्यते ॥ इति श्रीमद्भगवद्गीता ॥

पृ० १९ पं० ६ 'पायाहि ण पापजो तुम, लोव परं दि जहाहि पोम ने' इति पाठोऽत्र
छन्दोऽपेक्षया समीचीनः॥

पृ० १९ पं० २८ 'लोक परं वि जहासि सोम मे पु १ शी० ॥' इति सम्यक्।
पृ० २० पं० ७ 'महासोमो भवति' इति।

पृ० १० पं० ७ 'अहंसेभ्यो अण्येभ्यः' इति ख० अनुवादी पाठः छन्दोऽपेक्षया समीचीनः। वी०
पृती [पृ० ११] तु "अथ अनन्तरमसौ अभ्येयसकरी पापकारिणी इतिरिति ति निन्दा" इति व्याख्यानम्।

पृ० २७ पं० २ नातिरहनि । “नातीर बोधुं शानोति” शी० ॥

पृ० २७ पं० १० अत्र छन्दोऽपेक्षया आसुरियं इति च० पाठः समीचीनः ॥

पृ० २८ पं० १ सद्दहम् इति सं २ प्रभूतिपाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया समीचीनः ॥

पृ० २८ पं० २ ‘मोहणिष्ण कडेग’ इति सं १ प्रतिस्थः पाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया समीचीनः ॥

पृ० ३० पं० २ छन्दोऽपेक्षया ते मिवे ॥ इति पु १ पाठः शोभनः ।

पृ० ३१ पं० १३ अपोदद् इति शुद्धम् ।

पृ० ३२ पं० १४ ‘मरुता विद्धा थ केयजे’ इति सं १ पु २ पाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया समीचीनतरः, चूर्णी खं २ पु १ ला०मध्ये तु पविद्धा इति पाठः, शी०मध्येऽपि [पृ० ८२] “यथा मत्स्याः केतने मत्स्यबन्धने प्रविष्टाः” इति व्याख्यातम् ।

पृ० ३६ पं० १ माहणाऽदुव इति पाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया समीचीनः ।

पृ० ३८ पं० १४ गिलागाभिहृदं ति थ इति खं २ पाठोऽत्र समीचीनः ॥

पृ० ४० पं० ९ अभुञ्जिया णमी येदेही । तुलना—“श्रीशुक उवाच—निमिरिश्वाकृतनयो वधिष्ठ-
मश्रुतिविजम् । आरभ्य सप्त सोऽस्याह शक्रेण प्राग् श्रुतोऽस्मि भो ॥ १ ॥ तं निर्वत्यागमि यामि तावन्मा
प्रतिपालय । तूष्णीमासीद् गृहपतिः सोऽपीन्द्रस्याकरोन्मत्स्यम् ॥ २ ॥ निमिथलमिदं विद्वान् सप्तमारमता-
त्मवान् । ऋतिवग्मिरपरैसावन्नागमद् यावता शुद्धः ॥ ३ ॥ निम्यव्यतिक्रमं वीक्ष्य निवर्त्य गुरुरागतः ।
अभान् पतताद् देहो निमेः पण्डितमानिनः ॥ ४ ॥ निमिः प्रतिददौ शापं गुरवेऽधर्मवर्तिने । तवापि
पतताद् देहो लोमाद् धर्ममजानतः ॥ ५ ॥ इत्युत्ससजं स्वं देहं निमिरभ्यात्मकोविदः । मित्रावरुणयोर्जे
ज्वरयोः प्रपितामहः ॥ ६ ॥ गन्धर्वस्तु तर्हेदं निधाय मुनिसत्तमाः । समाते सप्तयोगेऽथ देशान्त्रुः
समागतान् ॥ ७ ॥ रातो जीवतु देहोऽयं प्रसन्नाः प्रभवो यदि । तथेत्युक्ते निमिः प्राह मा मूमे देहं
बन्धनम् ॥ ८ ॥ यस्य योग न बाञ्छन्ति वियोगमयक्तातराः । भजन्ति चरणाभ्भोज मुनयो हरिमेवसः
॥ ९ ॥ देहं नावरुत्तेऽहं दुःखशोकभयाद्बहम् । सर्वत्रास्य यतो मृत्युर्मत्स्थानामुदके यथा ॥ १० ॥ देश
ऊचुः—विदेह उष्यता कामं लोचनेषु दासीरिणाम् । उन्मेषण-निमेषाभ्यां लक्षितोऽप्यात्मसंरिपतः ॥ ११ ॥
अराजकमयं नृणां मन्यमाना महर्षयः । देहं समन्युः स्म निमेः कुमारः समजायत ॥ १२ ॥ जन्मना
जनकः सोऽभूद् वैदेहस्तु विदेहजः । मिथिलो मयनाजानो मिथिष्ठा येन निर्मिता ॥” —भागवत०
९।१३।१-१३ ॥ “पुनरपि यदा होमि मिथिलार्थं पुस्तमे । निमि ज्ञान महाराजा पण्डितो कुमलत्विको
॥ १ ॥ तदाहं मापयित्वान् चतुस्सालं चतुष्मुख । तत्तव दानं पक्वतेभि मिगपत्रिपनरादिन ॥ २ ॥” —
सुतपिटके चरियापिठकपालि, निमिराजचरिया, पृ० ३९० ॥

पृ० ४० पं० ११, २९ आसिले देविले । अत्र महाभारते निर्दिष्टः आसिलो देवलः श्रुतिर्विहित
इति सम्भाव्यते । “आसिले देविले येव ति वषाणुत्रोमेण गर्तं, इतरथा हि देविलामिल इति वक्तव्यम्”
[पृ० ९६ पं० ३] इति चूर्णिश्रावचनमपि साभिप्रायम्, महाभारते “देवलं चापिर्षं मुनिम् [सभापर्व
२।४५।१०], देवलश्चर्मिलोऽनरीर [भीष्मपर्व ६।६४।६], अत्रैकोराहन्तीममितिहामं पुरातनम् ।
भारतस्य च संवादं देवलस्यामिनस्य च ॥” [शान्तिपर्व १२।२६७।१] इति पाठदर्शनम् ‘देवलः’ इति
गोत्रोल्लिखः ‘आसिलः’ इति तु ऋषेर्नाम सम्भाव्यते । सं १ मध्ये आसिले इति पाठ इत्यापि ‘येवम् ॥

“आसिलो नाम महर्षिः, तथा देविलो” इति शीलाचार्यविरचितहरद्वयकारेण तत्र आसिले इति
देविले इति च ऋषिद्वयं विवक्षितम्, वायुपुराणेऽपि ऋषिलक्षणे “कदम्बपर्व वनपारो विभ्रमो रैव
एव च । अमिनी देवलयेव पठेते प्रसवादिनः ॥ २६ ॥” इति अतिशय-देवलयोर्द्वयोरेवो ददयते ॥

पृ० ४० पं० ११-१२ दीवापणे महारिषी । वाराहरे । तुलना—“तथ सऽ इमे अत्र माहण-
परिष्ठापणा भवन्ति—एदे य करकंटे य अबडे म परामरे । कहे दीवापणे चैव देशपुने य नारद ॥

पुनः। महानारते द्वैपायनस्य नाम उपलभ्यते। 'स्यामः, पाराशरः' इत्यपि द्वैपायनस्यैव
रामुनः धीमान् स्यादो वाक्यमुवाच ह ॥"—महानारते शान्तिपर्व १२।३२।३०।

५. पात्रं मानेन विभजनी। तुलना—“अं मुहेन दुहं लद्ध अयन्तमुग्रमेव त। अं मुखेण
तेन समागमो ॥ १ ॥ स्यात्पुनेन मुहेन अरहता मुदते। मणुजं भोग्यं भुषा मणुज
पुनर्भि अगारंभि शानि भिक्कु समादिष्ट ॥ २ ॥ अमणुजं भोग्यं भुषा अमणुजं सय-
पुनर्भि गेदंभि दुक्खं भिक्कु निदायती ॥ ३ ॥”—इमिभामियाहं अ० ३८ पृ० ८५।
अन्तेनात्र शाक्यपुत्रो बुद्धो विवक्षितः, अथवा कपिमादिनदीकानुसारेण शारिपुत्रो बौद्धः
अत्र विवक्षितः ॥

दाहं, महानाम, समयं राजगहे विहरामि निजसदृशे पश्यते। तेन नो पत्र समयेन सम्बहुला
पत्तिनिपस्ते बाह्यगिलायं उम्भट्टा होन्ति आसन्नपटिन्मिता, ओपशमिका निष्ठा खग
ग वेदयन्ति। अथ सदाहं, महानाम, सायन्हममये.....ते निगण्डे एतद्वोधं—‘किमु
यो, निगण्डा.....कट्टा वेदना वेदयचा’ ति। एवं पुने, महानाम, ते निगण्डा मे
—निगण्डो, आधुमो, नापुणो मज्झिमु सज्जदम्मावी अपरिसेसं माणदस्सन पटिज्जानति।
यो, आधुमो गोत्रम, सुतेन सुखं अधिगन्तव्यं, दुस्सेन सो सुखं अधिगन्तव्यं; सुतेन,
तम, सुखं अधिगन्तव्यं अमविरस, राजा मागधो सेनियो विम्बिसारो सुणं अधिगच्छेय,
नो सेनियो विम्बिसारो सुवविहारितरो आयस्समा गोतमेना’ ति।”—सुत्तपिटके मज्झिम-

सि [भाग १] चूटदुग्गम्भन्धमुलं पृ० १२८-१२९ ॥
२ पं० ६, ८, १० विज्जवणिप्पीपु। “एवं विज्जवण त्वीमु, एव अनेन प्रसारेण विज्ञापना
भोगः एकादिशानि आसेवना, दोषं सत्र कुल स्यात्” —चू० पृ० ९७ पं० ६। “एवमप्रापि
पताया युवतिप्रार्थनायां.....दोषमत्र कुलः स्यात्” शी० पृ० ९८ ॥
४२ पं० १२ “पूयणा इव तरुण, पूयणा नाम औरणीया, तस्या अतीव तण्णगे छावके
—चू० पृ० ९८ पं० १७ ॥

४३ पं० ७ छन्दोऽपेक्षया समुहं चवहारिगे इति सर्वात् इत्यलिखितप्रतिपु दयमानः पाठः
न, चूर्णी तु ‘समुहं चवहारिगे’ इति पाठः ॥ इदं चू० ५०१ ॥
४३ पं० ८ कच्छती सयकम्मुणा। तुलना—“तेणे जहा संधिमुहे गहीए सक्कमुणा कवद
नी। एवं पया पेय इहं च लोए कट्ठाण कम्माण न मोक्खु अन्वि ॥ ४।३ ॥”—उत्तराज्ययन०।
ये यथा सन्धिमुखे गहीनो सक्कमुणा इत्यनेन पापयम्मो। एव पत्रा पेय परमिदं लोके सक्कमुणा
ने पापयम्मो ॥ ७८६ ॥”—सुत्तपिटके पुरस्कनिवाये खेरगाथा रट्टपालायेरगाथा पृ० ३४८ ॥
५४ पं० ४ केवलियं महेत्ति। तुलना—“अन्नेन च केवलियं महेत्ति” —सुत्तपिटके सुत्तनिपाणे
२८२ ॥

५४ पं० १३ जिहो जिमं। तुलना—चू० ८३१ ॥

५८ पं० १२ पक्कत्ति इति शुद्धम् ॥

६० पं० १७ फलगावत्तद्वा इति शुद्धम् ॥

६३ पं० ३ अगारिणे। “माहणाः धावका ब्राह्मणजातीया वा। अकारिणस्तु क्षत्रिय-विद-

ः” चू०। “माहणाः प्रपञ्चर्यानुष्ठाननिरता, तथा अगारिणः क्षत्रियादयः” शी० ॥

६३ पं० ९ चहं अहे व....। तुलना—चू० ४७४, ५०३ ॥

६४ पं० ७ ‘येवज्जप्पं से कुमलामुदके’ इति सु० मध्ये पाठः। “क्षेत्र जानानीनि क्षेत्रा”

६४ पं० १४३। “येद...जानातीति खेदजः....यदिवा क्षेत्रज्ञो यथावस्थितामस्वरूपपरिज्ञानादात्मज्ञ

इति। अपरा दोषमाहात्म्यं, गमाजानीति दोषतो घोषाद्योऽप्युक्तमिति शेषः।—शी० पृ० १४१॥

पृ० ६६ पं० ५ शीघ्रमेते। “विष्णुर्नारायणः कृष्णो नैऋत्यो विष्णुभक्ताः...पीताम्बरोऽन्युतः शार्ङ्गो विश्वरूपेणो जनार्दनः॥ इति अमरकोशे प्रथमः काण्डः। “विष्णुर्गर्भेन-नारायणो जलस्यो नागस्यः धीपतिः” इति अभिधानचिन्तामणौ श्लो० २१४॥ “विष्णोः...चक्रवर्ती, अपरा विश्वरूपेणः वायुदेवः” सू० पृ० १४८ पं० १५॥ “विष्णोः...शेना मर्य म विष्णोः चक्रवर्ती”—शी० पृ० १५०॥

पृ० ६६ पं० ६ दत्तपत्रे। “द्वान्तदायः चक्रवर्ती”—पृ०

पृ० १४८ पं० १७, शी० पृ० १५०॥ “द्वन्तरप्रथ नामागी” —महाभारत आदिपर्व १।६।१।५७; “अधिराजापि चंद्र दन्तवर्क महाहवे” —गभापर्व २।२।८।३॥

पृ० ७२ पं० ३ द्वांसि धीरे इति शुद्धपाठः॥

पृ० ७२ पं० ९ ‘मंगलि ओदरिया’ इति शुद्धम्। तुलना—“द्विधा गिहिनं अनरोमितो, सुगन्धद्वी ओदरिको कुसीतो। महाधराहो व निषावपुटो पुनपुनं गन्धमुपेति मंदो॥ १०१॥”—शुतपिटके घेरगाथा पृ० २५७॥

पृ० ७८ पं० ६ मदा जने। तुलना—“जयं चरे जयं चिद्रे जयमासे जयं सए। जयं भुंजते मांसेनो पारं कम्मं न मंधइ॥”—दशैकालिक ४।८॥ “यनं चरे यनं चिद्रे, यनं अन्ते यनं सये। यनं समिजये भिक्खु, यतमेनं पगारये॥”—शुतपिटके सुद्वकनिकाये इतिपुस्तके पृ० २६२॥

पृ० ७९ पं० ५ माहणा राक्षसा येस्मा...। तुलना—“राक्षसा माहणा वेरगा मुदा वण्डालमुदसा।”—शुतपिटके सुद्वकनिकाये जातकपालि (भाग १) पृ० ११९, २७८॥

पृ० ८० पं० १३ घट्योक्कम्म...। दस्यतां दशैकालिके तृतीयमध्ययनम् ३।२, ९। दस्यतां वस्यमाण पृ० ८१ पं० ७ टिप्पण पृ० १४६ पं० ७ इत्यस्य च टिप्पणम्।

पृ० ८१ पं० १ उडेतिसं...। दस्यतां दशैकालिके ३।२, ४।५५॥

पृ० ८१ पं० ७, पृ० ८२ पं० १ अट्टापदं...आसंदी...। दस्यतां दशैकालिके ३।४-५। तुलना—“सेय्यधिदं—अट्टापदं दसपदं आकाशं परिहारपथं सन्तिकं खलिकं पटिकं सत्ताकदंथं भक्त्वं पत्तचीरं चट्टकं मोक्षलचिकं चिन्तुलिकं पत्ताट्टहकं रथकं धनुकं अक्खरिकं मनेसिकं यथावजं इति वा इति, एकरूपा जूतप्पमादट्टानात्तुयोगा पटिविरतो समणो गोतमो ति।...सेय्यधिदं—आमन्द पल्लं गोनकं चित्तकं पटिकं पटलिकं तूलिकं चिकित्तिकं उल्लोमिं एक्कन्तलोमिं कट्टिस्सं कोसेय्यं वृत्तकं हयत्तरं अस्सत्तरं रयत्तरं अजिनप्पवेणिं कदलिमिगपवरपवत्तरं राउत्तरच्छद उमत्तोलोहितकूपानं इति वा इति, एकरूपा उच्चा-सयनमहासयना पटिविरतो समणो गोतमो ति। सेय्यधिदं—उच्चादानं परिमहं श्वापनं सम्भाहनं आदासे मालागन्धविलेपनं मुखपुणं मुखलेपनं हयकन्धं सिखाचन्धं दण्डं नाळिकं अमिं छणं चिन्तुपादनं अज्जनं उण्हीसं मणिं बालवीजनिं ओदात्तानि वरवानि वीषदमानि इति वा इति एकरूपा मण्डनविभूषणट्टा-नात्तुयोगा पटिविरतो समणो गोतमो ति—” शुतपिटके सुदीपनिकाये ब्राह्मजालमुने मज्झिमनीलपुणे पृ० ८-९॥

“न भिक्षवे उच्चासयनमहासयनानि धारेतञ्चानि, सेय्यधिदं—आमन्द, पट्टो, गोनको...” —विनयपिटके महावग्गो ५.१०, २० पृ० २११। “आमन्दी नाम अतिदन्तपमाणा पुषि, पल्लो नाम आहरिमेहि वादेहि कतो होति”—विनयपिटके पाचचित्तिपगानी ४.४३.१९३ पृ० ४०९॥

पृ० ८१ पं० १३ परमसे अङ्गणं, न भुंजिष्य इति वा २ पाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया समीचीनः। सूत्रो [पृ० १५९] “परमसे अङ्गणं पृ० परमसं पाथं सुदिमात्र इत्यर्थः” इति पाठः, इत्थी तु वररथ सुहस्वरथ अमरं भात्रं परामन्नम्, तत्र ..अन्नं पानं च न मुनिर्न कदाचिदपि शुभ्रीन। यदिवा पन्नम्पद-

[illegible]

१०-६५ ॥ ११ ॥ अथ विष्णोर्वाक्यं ॥ ११ ॥ ॥ अथ विष्णोर्वाक्यं ॥

१०. ८५. १०. ५. २५५३ ॥ २५५३ ॥ २५५३ ॥

[illegible][illegible]

१०. १०. १२ समुह... । ११५३। १०. ४३ १०. ७ इत्यादि विषयम्॥

२०. ११. १०. १. इत्याय ताव जीविकादः अत्र तन्मोक्षोपायानां इत्याय जीविकादः इति सा. पाठः निर्दिष्टः ॥

५० ११ वं २. काचरे विजयनी कावः। अत्र वं १-२ कावे काव इत्यस्य स्थाने कवी इति पाठः, “काचरे जीवराजः विजये कविर्दत्तः”-अं० पृ० २००, ए० क ए० इ० उपर्युक्तयोः अन्वयेऽप्येवमत्र काचरे विजयनी कवी इति पाठः समीचीनः प्रतिपाद्यः। अर्थात् [पृ० १९६] तु “यथावत् का जीवराजे न हि रामो विजये जीवराजः” इति व्याख्या दत्तये।

१० ११ पं० ५, पृष्ठ १३... । दुलसा-पृ० ८५, ८६

“अवेष्टया अत्रापया” सू० ५० २०३। “अवेष्टया अविपुताः” टी० ५० २०४॥

५० ११ पं० ३ अयोध्यास्थानि...। सुन्या-यानि च श्रीनि यानि च गतिः सम्यक्साधुभिस्तानि
सुनिश्चयः। गन्धर्वगन्धर्वानिभिस्तानि अयोध्यास्थानि विनश्य ओषधमगा ॥ १३७ ॥"—सुनपिटके
सुनिश्चयः ५० ३५३ ॥

५० १६ पं. ९ जडा कुम्भे ...। मुपना-“दुष्टते इति पंच रागदोगतंगमे। कुम्भे विष
सर्वागां वा देहमि साहरे ॥ १ ॥”-इति भागवता ॥ अ. १६, पृ. ३३। “यदा सहरते पार्थ
देहोऽज्ञानी च सर्वनाः। इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तनय प्रजा प्रतिष्ठिता ॥ २। ५८ ॥”-अगस्त्यविरचिता।

[illegible]

पृ० ९७ पं० ३ आश्रयो... गुण्यता—“एकं समये भगवा मावाधाय विहरति जेतवसे। भगवा एतदशेष—दिष्टिं नु सो, मिषन्वे, गति, किं उपादाय किं अभिनिविष्टम् एव दिष्टि उच्यते—‘न चापा धारयति, न जज्ञो सम्पन्नि, न सम्निविद्यो विज्ञादति, चन्द्रम-मरिचा उदेति वा अयेति वा

एतिरुद्राधिष्ठिता' नि ।"—गुप्तपिटके संयुक्तनिरायपत्रि पृ० ४१४ । "मन्त्राणां न क्षयन्ति न सन्दन्ति सन्ति यो । तानि अत्र परिस्मन्ति भुवं बुद्धो भविष्यति ॥ ८३ ॥"—गुप्तपिटके बुद्धेनो पृ० ३११ ॥

पृ० १०८ पं० ९ अकर्मणा कम्म गच्छन्ति धीरा इति तं २ प्रवृत्तिवतिरथः पाठोऽत्र छन्दोऽपेक्षया समीचीनतरः । "अकर्मणा तु आश्रयनिरोधेन कर्माणि क्षययन्ति धीराः...मेधाविजो लोभमयं(वी१), मेराधाविजो मेधाविजो, लोभमतीनाः लोभातीना पीतुराणा इत्यर्थः, एवं मायामतीता मायानीता वा" इति चूर्णो । धृती तु "अकर्मणा तु आश्रयनिरोधेन तु...कर्म क्षययन्ति धीराः (धीरा-सं १ विना) महासत्त्वाः...मेधाविजः...लोभमयं परिग्रहमेवातीता...अचिन् पाठः लोभमयादतीता, लोभय अयं च समाहारद्वन्द्वः, लोभाद्वा अयं तस्मादतीताः"—शी० पृ० २२१ ।

पृ० १०८ पं० १ उद्धं महेश... । तुलना सू० ३५५, ४७४ ॥

पृ० १०९ पं० ५ विमज्जवादे । "विमज्जवादो नाम भजनीयवादः । तत्र शङ्किते भजनीयवाद एव वक्ष्यः—अहं तावदेवं मन्ये, अतः परमन्ययापि पुच्छेयमिति । अथवा विमज्जवादो नाम अनेरान्तवादः" सू० पृ० २३५ । "विमज्जवादानं प्रथमार्थनिर्णयवादानं व्यापृणीयात्, यदिवा विमज्जवादाः—स्याद्वादः, तै... वदेत्, अथवा सम्मगर्वात् विमज्ज प्रथमकृत्वा तद्वादानं वदेत्, तद्यथा—नित्यवादं द्रव्यार्थतया पर्यावर्धनया स्वनित्यवादं वदेत्" शी० पृ० २५० । तुलना— "न गो, भन्ते, भगवा सत्त्वं तथं गृह्णति, न पि सत्त्वं तपस्विं लुब्धानीवि एकंसेन उपरोक्षति उपवदति । गारह्यं गो, भन्ते, भगवा गृह्णति, पसंसितत्वं पसंसति । गारह्यं गो, पन, भन्ते भगवा गृह्णन्तो पसंसितत्वं पसंसन्तो विमज्जवादो भगवा । न लो भगवा एव्य एकंसवादो ति"—गुप्तपिटके अंगुत्तरनिराये [भाग ४] दसवनिपाते पृ० २५३ ॥

"दोहि वि अतेहिं अदिस्समाणे"—सू० १७८ । आवासात् सू० १११ । "दोहि वि अतेहिं अदिस्समाणेहिं" आवासात् सू० ११३ । "उभो अन्ते अनुपगमम मज्जेन तयागतो मम्म देहेति"—गुप्तपिटके संयुक्तनिरायपत्रि [भाग २] पृ० ६६ । गुप्तपिटके उदाने जात्यन्वहस्तिदर्शोपमानेन एकान्तदर्शनानां स्वरूपमभिधाय "इमेसु किर सज्जन्ति एके समग्राद्गणा । विगम्यहं न विवदन्ति अत्र एकद्वयिणो ॥"—[पृ० १४५] इत्यभिहितम् ॥

पृ० ११२ पं० ४ तितुहंति पाव... । अत्र सु० मध्ये तुहंति इति पाठः । छन्दोऽपेक्षया तुहंते पाव इति पु १ पाठोऽपि समीचीनः । "पूर्वैरेचितानि कर्माणि भुज्यन्ति"—शी० पृ० २५६ ॥

पृ० ११४ पं० ९ तद्वागता अपपडिण्णा इति तद्वागता अपपडिण्णा इति वा सं २ प्रवृत्तिपठराध छन्दोऽपेक्षया समीचीनः । "उच्यते तयागता य अपपडिण्णा, तीर्थकरा, चप्रहणात् केवलिनं गणधराध अपपडिण्णा अपप्रतिष्ठाः, अनसंसित इत्यर्थः ।" सू० पृ० २४३ । "तथा तयागताः तीर्थकरा गणधराधः न विद्यते प्रतिष्ठा निदानरूपा येषां तेऽप्रतिष्ठाः निराशंगाः" शी० पृ० २६० ॥

पृ० १२८ पं० १२ अट्टा भट्टपुत्ता । सं १-२ प्रतिरथः मग । भट्टपुत्ता इति पाठोऽत्र समीचीनः भौवपातिकसूत्रेऽपि [सू० १३, २६] अथमेव पाठः ॥

पृ० १२९ पं० ५ उद्धं पावत्ता... । तुलना— "उद्धं पावत्ता अदे केगगमत्थका एव अनापराधे कसिमे तयपरिदण्ठे जीवे, एम जीवे जीवति, एने तं जीविने भवति । से जहानामते दग्धेय वीरुप न पुणो अंगुरापनी भवति, एवामेव दग्धे सरीरे न पुणो सरीरपनी भवति । तम्हा इणमेव जीविने, पतिव परलीरु, पतिव धक्कदुद्धराणे कम्ममाणं फलविनिविमेषे । जो पचामन्ति जोवा, जो कुण्ठन्ति पुण्णका, अरन्ते वज्जणसाव । तम्हा एन सारमं नि वेमि—उद्धं पावत्ता अदे केगगमत्थका एव अपपराधे क[सिमे] तयपरिदण्ठे एव जीवे, एम मडे जो [जीवति] एने तं [जीविने भवति]"—इतिपरिचितम् १९ उद्धलज्जादन, पृ० ३९ ।

पृ० १२९ पं० ७. आदृष्टात्...। तुलना पृ० १५७ पं० १९ ॥

पृ० १३० पं० १०. कोमीनो। तुलना—“सेय्यपापि, महाराज, पुरिसो मुग्रहा ईसिकं पवाहेव्य। तस्य एवमस—‘अयं मुग्रो, अयं ईसिक, अज्यो मुग्रो, अज्या ईसिका, मुज्ज्मा र्वेव ईसिका पवाहो’ ति। सेय्यपा वा पन, महाराज, पुरिसो अग्नि कोगिया पवाहेव्य। तस एवमस—‘अयं असि, अयं कोभि, अज्यो अभि, अज्या कोसि, कोसिया र्वेव असि पवाहो’ ति। सेय्यपा वा पन, महाराज, पुरिसो अहि काया उदरेव्य। तस एवमस—अयं अहि, अयं करणो, अज्यो अहि, अज्यो करणो, करण र्वेव अहि उग्रभो ति। एवमेव सो, महाराज, भिषणु एवं समाहिते विते परिद्वे परिबोदाते अनङ्गे विगृह्यतेसे मुद्रभूते कम्मनिये ठिते आनेज्जपणे मनोमयं काय अभिनिमिनाय विते अभिनीहरति अभिनिस्सामेति।”—एतपिटके दीपनिकायकाठि [भाग १] धीलकरानध्वगे सामञ्जसल-
पुं पृ० १८, समग्रं पृ० १७८)

पृ० १३१ पं० ८. ठमीव...। दयतां पृ० ७, ८। पृ० १५५ ॥

पृ० १३१ पं० ९. एवमहमूतिपु...। दयतां पृ० १५-१६। पृ० १५८ पं० १ ॥

पृ० १३४ पं० ७. तुलना पृ० १५७ पं० ३५। अत्र ‘सायता। १५७ आरुद्धा पुन एते एवमाहु’ इति पाठ्योक्त्या समीचीना प्रतीयते ॥

पृ० १३५ पं० ११ धम्मा पुरिसादीना ...। तुलना—“पुरिसादी कम्मे अपरिधादिणो बुद्धा, तम्हा सउ अपरिधादिणो बुद्धा गोबलपिप्पन्ति रणे पुत्तरपण ष वारिणा। दग्गमाहेण मरुता इसिणा दुरतं। पुरिसादीया धम्मा पुरिसवग्ग पुरिसवेत्ता पुरिमक्कपया पुरिमज्जोविता पुरिससमकाणता पुरिसमेव अभिजुज्झियानं चिट्ठन्ति। से जहाणामवे मरती तिया मरीरंसि जाना मरीरंसि बड्ठिदा मरीरसमकाणता मरीरं चैव अभिजुज्झियाण चिट्ठन्ति, एवमेव धम्मा वि पुरिसादीया जाव चिट्ठन्ति। एवं गढे धम्मीके म्मे र्वेव पगढे पुत्तरिणी, पवरं पुडवीय जाता भाणियक्का, उदणुत्तवे उदग्गे गेतव्वं। से जहाणामवे अपमिक्का सिया मरणीय जाते जाव मरणीं चैव अभिभूय चिट्ठन्ति एवमेव धम्मा वि पुरिसादीया तं चैव। धिनु देमिं गामणगणं जेहिं म्हिला पणयिहा। से बावि धिकिया पुरिमा जे इरधीण वस मता ॥ १ ॥”—इतिमासियाई अ० ३२ पृ० ४३।

पृ० १४० पं० १०. कमजुणं ...। दयतां पृ० २४३ टि० २ ॥

पृ० १४४ पं० ८. दोहिं वि...। दयतां पृ० ३६८ पं० १९ ॥

पृ० १४६ पं० ७. जो अज्जं...। तुलना—“सेय्यपिद—सन्तिकम्मं पणिधिकम्मं भूलकम्मं भूरिकम्मं वस्सकम्मं वोरुसकम्मं वत्तुकम्मं वत्थुपरिकम्मं आवमनं न्हापनं जुहनं वमनं विरेचनं उद्धविरेचनं अधो-विरेचनं सीसविरेचनं कण्ठोत्तं जेततपनं नत्थुकम्मं अज्जनं पवज्जनं साम्मायि सत्तकत्तिचं दारकत्तिचिच्छा मूज्जेसज्जनं अनुपपदानं ओसधीनं पटिमोक्खो इति वा इति, एवरूपाय तिरच्छानविजाय मिच्छाजीवा पटिविरतो समणे गोमो ति।”—एतपिटके दीपनिकाये [भाग १] ब्रह्मजालपुं पृ० १२।

पृ० १४७ पं० २. दिट्ठेण...। तुलना—“दिट्ठं सुतं सुत विज्जान” —एतपिटके संयुत्तनिकायो [भाग २] पृ० ४२५ ॥

पृ० १४९ पं० ९. अक्खोवज्जण इति शुद्धम् ॥

पृ० १५७ पं० १. कुचका इति शुद्धम् ॥

पृ० १६४ पं० ६. आवर्यकचूर्णि—सूत्रकान्तवर्ण्यनुसारेण अत्र अप्यावसे ति इत्येव शुद्धः पाठः ॥

पृ० १६५ पं० ३. भोम्मं उप्पायं...। तुलना “सेय्यपिदं—अङ्गे निमित्तं उप्पातं सुविणं लक्खणं सुसिक्खित्तं अविहोमं वज्जिहोमं पुसहोमं कण्होमं तण्डुलहोमं सत्पिहोमं तेलहोमं मुखहोमं ओहितहोमं अन्नविजा वत्थुविजा खेचविजा (खसविजा—पुस्तकान्तरे) विवविजा भूविजा भूरिविजा अहिविजा
४, १४

कतिपयानि विशिष्टानि टिप्पणानि

शोक्याई पीयूषाई सोहपुच्छणाई कडमिदाहणाई भक्तगणनिरोहणाई दोमचाई दोभताई दोमण
भक्तमरणाई भणिमरणाई पुतामरणाई भूयमरणाई भक्तमरणाई अण्णाणि य सयणमिणवंधुवग्गम
तेहिं च ण सोमचाई दोमचाई दोमणस्ताई अणियसंवासाई पियविपज्जोगाई हीलणाई विंत्तणाई गता
पञ्चइणाई परिमरणाई आगड्डणाई अण्णमराई च दुक्खदोमणस्माई पण्णुमवमाणे अण्णइय अण्ण
सोममई चाउरउपमारकाणरं अणुपरिवट्ठति ।” —इमिभाषियाई अ० ९ पृ० १६-१७ ॥

पृ० १८० पं० ५. तस्यं हंति इति शुद्धम् ॥

पृ० १८० पं० १४. मिषदि..... । दयतां पृ० ३७० प० ३० ॥

पृ० १८१ पं० १०. लग्गविमाणं..... । तुलना—“सज्जेसु भूतेषु निघाय दण्ड एको
लग्गविमाणकण्ठो ॥ १ ॥” इति सुत्तपिटके सुत्तनिकाये लग्गविमाणकण्ठसुते ७४ वारं लग्गविमाण
इति शब्दो वर्तते पृ० २७६-२८० ॥

पृ० १८६ पं० ९, १०. महासोस्तेषु महामुखा..... । अथ महामुखेषु..... महोत्सव
संघं प्रतिपाठः सम्यग् भाति । तुलना—“सो सो मतो पदमं उपपन्नो सो दीघायुस्सरो च हं
वग्गन्तवो च महोत्सवतो च” —दीघनिकाये [भाग १] ब्रह्मजालसुते पृ० १८ ॥ “महोत्स
अन्नतरोमि यस्सो” सुत्तपिटके सुद्धनिकाये जात्रके [भाग २] भूरिदण्णसुते पृ० २३१ ॥

पृ० १८८ पं० २. पुच्छिपट्ठा इति शुद्धम् ॥

पृ० १८८ पं० ५. चाउरइय... । तुलना—“चाउरइमि पञ्चदसिं वा च पक्खस्स अट्ठरी । पा
हारिपक्खं च अट्ठगमुपपागतं । उपोषयं उपवसामि सदा भीलेसु संतुता ॥” —सुत्तपिटके सुद्धनिका
जात्रके [भाग १] पृ० २८४ ॥

पृ० १९१ पं० १२. एम तुला... । तुलना—“एमा, भिक्खवे तुला, एतं पमाणं मम सावक
भिक्खुरे यद्विद सारिपुत्त-मोमगलाना” —सुत्तपिटके संयुत्तनिकाये [भाग १] पृ० १९६ ॥

पृ० १९२ पं० ७, पृ० १९३ पं० १, पृ० २१७ पं० २. अणवदग्गं । तुलना—“अनमता
सो समारो, पुञ्चा कोटि न पन्नायति अविजा जीवरणानं सत्ताणं तण्हासंभोजनानं सन्धावत्तं ससरत्तं
—सुत्तपिटके संयुत्तनिकायो [भाग ४] पृ० १९६ ॥

पृ० १९४ पं० ३, १०, १२. अगवीज... । तुलना—दशवेकालिकसूत्रे चतुर्थोप्ययने । “मूल
पोरवीजं कंदा तद्दं चंदवीजवीजकट्ठा । संमुत्तिमा य भणिया पत्तोयान्तकाया य ॥ १८६ ॥” इ
सोममटमारो जीवकाण्डे । “पत्तिमानि, भिक्खवे, बीजजातानि । कलमानि पद्ममूलवीजं सन्धवी
अगवीजं पलुवीजं (कलवीजं—पुस्तकान्तरे) बीजवीजमेव पथमं” —सुत्तपिटके संयुत्तनिका
[भाग २] पृ० २८४ । “सुत्तपिटके—मूलवीजं सन्धवीजं पलुवीजं (कलवीजं—पुस्तकान्तरे) अगवी
बीजवीजमेव पथमं, इति एवरूपा बीजनाम-भूतनामसमारम्भापट्टिविरतो सम्मो मोलमो” —सुत्तपिटके
दीघनिकाये [भाग २] ब्रह्मजालसुते पृ० ७ ॥

“भूतनामो नाम पञ्च बीजजातानि—मूलवीजं, सन्धवीजं, पलुवीजं, अगवीजं, बीजवीजमे
पञ्चमं । मूलवीजं नाम—इन्द्रि, मित्रिवेरं, बच्चं, बच्चय, अतिविधं, बडुफरोहिणी, उरीरं, भद्रमूलकं
यानि वा पनन्थानि पि अरिय मूले जायन्ति, मूले सज्जायन्ति, एतं मूलवीजं नाम । सन्धवीजं नाम—
अस्सथो, मिथोथो, पिल्लो, उट्ठमरो, कण्ठरो, कपिल्लो, यानि वा पनन्थानि पि अस्सथ सन्ध
जायन्ति, सन्धे सज्जायन्ति, एतं सन्धवीजं नाम । पलुवीजं नाम—उच्चु, वेत्तु, नलो, यानि वा
पनन्थानि पि अस्सथ पञ्चे जायन्ति, पञ्चे सज्जायन्ति, एतं पलुवीजं नाम । अगवीजं नाम—अज्जु
फणिज्जं, हिरिवेरं, यानि वा पनन्थानि पि अरिय अग्गे जायन्ति, अग्गे सज्जायन्ति, एतं अगवीजं
नाम । बीजवीजं नाम—पुञ्जणं, अपरणा, यानि वा पनन्थानि पि अस्सथ बीजे जायन्ति, बीजे

कतिपयानि विशिष्टानि टिप्पणानि

भाष्यारथान् उपपत्त्या चतुर्विधः ॥ ३ । ३ ॥” इति अभिधर्मकोशकारिकाया भाष्येऽप्यस्य वर्णनः

पृ० २१८ पं० ५-१० । तुल्या—“अथ खो सीहो सेनापति अन्तरं पुरिसं आणापेसि-
मये, पवणमसं जानाही” ति । अथ खो सीहो सेनापति तस्मा रतिया अबयेन पणीन
सोसनीय पटियादयेत्वा मयवरो कालं आरोचापेसि—“वाळो, भन्ते, निद्रित भर्त”
खो भगवा पुग्गदसमये निवामेत्वा पणचीवरमादाय येन सीहस्स सेनापतिस्स निवेगन
उपसङ्गित्वा पन्नये आसने निसीदि सद्धिं भिस्सुमहेन ।

येन खो एन समयेन सम्मदुत्ता निगण्ठा वेवाजियं रथिकाय रथिकं सिङ्गाटकेन सिङ्गाटक
कन्दन्ति—“अथ सीहेन सेनापतिना धूलं पवुं वणित्वा समणस्स गोतमस्स भर्तं कत,
गोतमो जायं उदिरस्-कं मसं परिमुञ्चति पटिक्कम्म” ति । अथ खो अन्तरतो पुरिसो
सेनापति वेत्तुपप्रदुमि, उपसङ्गित्वा सीहस्स सेनापतिस्स उपकण्ठके आरोवेसि—“अथे, भन्ते,
एते सम्मदुत्ता निगण्ठा वेवाजियं रथिकाय रथिकं सिङ्गाटकेन सिङ्गाटकं बाहा पग्गद्वं कन्दन्ति
सीहेन सेनापतिना धूलं पवुं वणित्वा समणस्स गोतमस्स भर्तं कतं, तं समणो गोतमो जायं
मसं परिमुञ्चति पटिक्कम्म” ति । अलं अप्यो, दीपरतं पि ते आदस्सन्ता अवण्णकाम
अवण्णकामा चम्मस्स, अवण्णकामा सङ्गस्स, न च एन ते आदस्सन्ता जीरन्ति तं ममावन्तं अम
गुया अभुतेन अस्माचिक्खन्ता, न च मयं जीवितहेतुं पि सञ्चिच पाणं जीविता घोरोपेय्यामा
खो सीहो सेनापति बुद्धपमुञ्च मिक्खण्णहे पणीतेन आदनीयेन भोजनीयेन सदरत्वा सन्तप्पेत्वा स
मणवन्तं भुतादिं ओनीनवतापयि एकमन्तं निसीदि । एरमन्तं निसिच्च एते सीहं सेनाप
यमिया कयाव सन्दस्सेत्वा समादयेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पदंसेत्वा उद्दायाम्मा पणामि । अथ
एरमि निदाने एरमि पकरणे चरिमि कथं कत्वा मिक्खु आमन्तेसि—“न, मिक्खवे, जा
कं मसं परिमुञ्जियं । यो परिमुञ्जेय आपति दुक्कटस । अलुत्तामि, भिस्सवे, ति
मच्छमसं—अदिदु अनुनं अपरिसद्धिं ति ।”—इति विनयपिटके महावगो पृ० २५२-२५
पिटके सुद्धनिकथये अद्भुत्तरनिकाये अद्भुत्तरपाठे पृ० २९९-३०० ।

“तेषु सुदिनं सुनुते सुविद्ध ये सङ्गमुदिरस् ददन्ति दानं । सा पक्खिणा सङ्गता पणिट्ठिना
सोक्खिदुल वणिता ॥ ६४४ ॥”—सुतपिटके विमानवत्थु पृ० ५४ इत्यादि ॥

पृ० २३४ पं० २. सिद्धिरिमित । “भूतपूर्वं भिक्षुकोऽवीताष्वनि उत्तरापथे मद्रि
नगरी राजधानी अपूर, कदा न स्त्रीया च सेमा च श्रमिथा च आकीर्णवहुजनमनुष्या
दिन्यावदाने [बौद्धसंस्कृतग्रन्थावली] पृ० २९५, पृ० १८० ॥

पृ० २४३ पं० ११. तद्दस्समुद्दामो, उद्दाण उद्देहत्ता पाणायं जाव सत्तायं इति बुद्ध
हम्मलिखितप्रतिपु ईदस् पाये विद्यते, दस्सतां बुद्धि-बुद्धिरयके । मुद्रितं तु ‘उहा अन्मुद्दामो स
उद्देमो नि पाणाय मूयार्ण त्रोवाण सत्तायं’ इति पाठः ॥

पृ० २४३ पं० २३. ‘दंते अणिविखसे इदणि अणिविखसे’ इति मुद्रितनृष्यपेक्षया बुद्ध
‘दंते अणिविखसे इदणि अणिविखसे’ इति मुद्रितराजीपुण्यविजयबीमहाराजसंशोधितार्था चूर्ण

पृ० २४३ पं० ३१-३२. अथ १६ टिप्पणसिन्धुं द्रष्टव्यम्—१६. तद्दस्समुद्देमो उद्दाण उद्दे
पाणाय जाव सत्तायं खं २ । तद्दा उद्दाण उद्दिण पाणायं भूतायं जाव सत्ताय ग १ ॥

पृ० २४५ पं० १२. ‘† † पतदन्तर्गत. पाठः’ इति शुद्धम् ॥

पृ० २४८ पं० १३. अपरिमया चम्मिया इति शुद्धम् ॥

पृ० २५२ पं० ६. तथ इति शुद्धम् ॥

पृ० २५५ पं० ५. चरिचं इति शुद्धम् ॥

शुद्धि-वृद्धिपत्रकम्

[अत्रेदमवधेयम्—अस्मत्सविधकर्त्तृनीपु हस्तलिखितप्रतिपु विद्यमानः कश्चित् पाठोऽस्माभिर्मूर्ते स्थापितः, अत्ररे तु पाठभेदा अपस्ततात् टिप्पणेपु दर्शिताः । किन्तु एतद्वन्यमुद्रणानन्तरं टिप्पणे स्थापिता अपि केचित् पाठभेदाः छन्दआद्यपेशया समीचीनतराः शुद्धतरा वा इति अस्माकं प्रतिमात्रं तादृश अपि पाठाः ॥ एतादृशेन चिह्नेन सह अत्र शुद्धि-वृद्धिपत्रके निर्दिष्टाः । यस्तु पाठो मूले टिप्पणेपु वा वर्तितः स $\triangleleft \triangleright$ एतादृशचिह्नान्तर्निवेशितोऽत्र ।

अत्र शुद्ध एव पाठः प्रदर्शितः पृष्ठ-पञ्चम्याद्यनुसारेण, अशुद्धपाठस्तु तत्रैव पृष्ठ-पञ्चम्यादौ निवेद्यतेऽत्र]

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः	पृ०	पं०	अशुद्ध उपादेयो वा पाठः
१	१	आमागा	२६	२०	३ दिवस पु १ पु ३
१	३२	किमंग [पु]नरपुत्रे	२८	१	३ दिवस *
११	२	वेचालिना	२८	२	नोत्तरेण
१५	१३	पु १ \triangleleft वृ० \triangleright दत्त० ३	२८	११	अन्तःपु १, २ १
१५	१६	शी० १ \triangleleft दत्त० ३	३०	१३	अन्तःपु
		५०५ $\triangleleft \triangleright$	३२	२१	३० \triangleleft वृ० \triangleright १
१६	११	दत्त०, ३	३८	२३	३० \triangleleft वृ० \triangleright १
१७	२	३ दिवस वे दि वरुण *	३८	२५	३० \triangleleft वृ० \triangleright १
१७	३	३ दिवस			
१७	४	३ दिवस			
१७	२८	३ दिवस			
१९	६	३ दिवस ३ दिवस ३ दिवस *			
१९	६	३ दिवस			
२०	७	३ दिवस ३ दिवस *			
२१	६	३ दिवस ३ दिवस			
२३	७	३ दिवस *			
२३	८	३ दिवस *			
२३	१३	३० \triangleleft वृ० \triangleright १			
२३	१६	३ दिवस ३ दिवस ३ दिवस *			
२३	२३	३ दिवस ३ दिवस ३ दिवस *			
		३ दिवस ३ दिवस *			
२४	७	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	८	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	५	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	६	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	७	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	८	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	९	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	१०	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	११	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	१२	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	१३	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	१४	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	१५	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	१६	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	१७	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	१८	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	१९	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२०	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२१	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२२	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२३	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२४	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२५	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२६	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२७	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२८	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	२९	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३०	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३१	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३२	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३३	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३४	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३५	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३६	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३७	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३८	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	३९	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४०	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४१	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४२	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४३	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४४	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४५	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४६	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४७	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४८	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	४९	३ दिवस ३ दिवस *			
२४	५०	३ दिवस ३ दिवस *			

शुद्धि-वृद्धयादिपत्रकम्

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः
११	१९	खं २ ॥ < हरयतां
		सू० ८५ ॥ >
११	२७	उत्तिष्ठ < अं कटे >
		इत्यपि
१४	३	रिट्टी
१४	६	°स्वेष्ट
१४	७	विरले गामधम्मेट्टि अे "केदु
		अंगणी अगा
१०६	४	न कुञ्जा
११८	५	शी० ।
१३१	२	एवामेव
१३१	३	आता,
१३४	७-९	सामता ।
		६५७, अण्डा पुं० एते
१३४	३०	पु १ ॥ १२ पुणव
१४०	४	विपुलघण-
१४५	१	तत्प मलु
१४६	७	पो अजगं, "पो वमणं
१४७	३	सुवरियनव-
१४७	१२	चत्सदितिया
		< सूत्रस्थाने >
१४७	१४	नि। तेन छा पत्र
१४९	९	अस्सोर्वर्गण-
१४९	२०	पत्त(अ)मसणं
१५५	२०	"समियस्स
१५७	१	कुंयका
१७२	६	महतिमहालिदाय
१७२	१२	"देवे
१८०	५	गैह्यं दुंद
१८५	२	संखादत्तिया
१८८	३	पुच्छिचट्टा
१८९	२	पाण-खादम-
२००	१०	विवद्वति
२०१	१३	हमियजोणियाण कक्कालं
२०१	३२	पं० १३
२०३	३	मातुर्वीरे
२०३	७	"जोणि-

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः
२०३	२५	अलपरपंविदितिरिक्ख
२०४	९	मातुर्वीरे
२०४	१२	जाव मक्कमार्य
२०५	९	मोउगावणिगं
२०६	२	जाव मक्कालं
२०६	११	"धार्वरैजोणियाण
२१५	९	"णिर्वाया हेउ
२२१	८	अणाया०
२२१	९	पृ० । < णिहुअय
		शीपा० ॥ >
२३१	२७	८३७ पर्यन्त-
२३४	८	गणधरेण
२३५	३	समणो-
२४०	२०	नंदघ
२४३	११	तहउल्लुडामो उट्टाए उट्टे
२४३	२३	दडे क्षणिकिस्सते इदा
		णिक्खिस्से
२४३	३२	१९ तहम्मुट्टेमो उट्टाए उ
		२ का पाणानं जाव सत्त
		खं२। तहा उट्टाए उट्टि
		पाणानं भूतानं जाव सत्त
		खं १॥ तहम्मुट्टायो उ
		इत्ता पाणानं जाव सत्त
		पु २। तहा अम्मुट्टामो उट्टाए
		उट्टेइत्ता पाणानं जाव सत्ता
		पु १।
२४५	१२	↑ ↑ एतदन्तर्गतः
२४५	३४	पाणातिवात
२४८	१३	अपरिगघा घम्मिया
२५२	६	तण्ड
२५५	४	आगमेता वरिस्सं
२५८	८	१६६००
२५८	९	"वदि २ रवा०
२६५	३८	आराहिदं
२७२	१९	गाड
२७४	१०	५९३, ६१७
२७६	८	णिद्धय

शुद्धि-शुद्धिपत्रकम्

[illegible]

५०. मुद्र उपादेशो ना पाठः
१. भाषाया
१. किमय [पु]नस्तु
१. येवादिदा
११. तु १ \triangle पू० \triangle शीता० ॥
१६. शी० १ \triangle हयना० सू०
५०५ ॥ \triangle

१५ ५०५॥ ▷

१७ गाहती, णो

१७ २ 'टागा ते वि चयति *

१७ ३ कैम्मगहा

४ संपण°

१८ मुन्ठिया

६ पापाणि ण पासओ तुमं, *

६ लोय परं

१९ पासादि ण पासओ मुमं
 २० लोय परं
 २१ अहउसेओ अवेसि *
 २२ सैय्य अकासि
 २३ भिकंज *
 २४ अप्पाण *
 २५ ला० \triangle मु० \triangle ।
 २६ कात्तेत् शी० । 'नो चापि'
 २७ अप्पाण मु० । यप्पाण स्तं १
 २८ शी० ॥

२४ शी० ॥
 २५ ७ गामयमो नि *
 २६ ४ ईशोसित
 २६ २ तिस मंदोष०
 २६ ७ ईशोसिया
 २६ ९ धारेती *
 पाठो वं केवलं मु० मध्ये दृश्यते ॥

१० पं० सुद उपादेयो वा पाठः
२९ ३०

२६	२०	उर उपाधयो वा
२८	१	'विश्व पु १ पु० ॥
२८	२	गोहृन्
२८	२	मोहणिपण
२०	११	मदन्तु पु १, २।
२०	१२	मणोदए
२२	२९	मं १ \triangle पु २ \triangle ।
२८	१२	११

४३ १८-१९
गिलाणाभिहट्टं,
एशियैकानि आसेवना,
दोषस्तत्र

४३	२०	दोषस्तत्र
४२	२४	स्त्रीविज्ञापनायां...दोषः
४३	२३	विष्णा लीसु सः २।
४६	३	सः १। "विसृज्यासी
८	११	मयसंभवेहि नेगेहि

५८ १ मयवंधेहि जेने
६० ११ पकसंति
६२ १० फलगावतु
१८ खेसण्णे कुं धू.
२ ११ शीपां ॥

१९ "होयन्नए

१ २४९

१ २४९
२ २४९

१. दगंसि धीरे,
२. माहसंयति

मुहमंगलि जोहू

उपनिषद् भाष्य
पाठभेदेन श्रुते

पाठभेदन श्लोको
अणपल्लवस्य

अणपल्लै संघं
१८०७/१९०७

१८० \triangle परपस्ते कापी

व सरणं च,

रसगा,

संस्था,
भावविज्ञान

भावविशेषो
पितृवोदकः

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः
९१	१९	खं २ ॥ < दृश्यतां
		सू० ८५ ॥ >
९१	२७	उरिस्म < जं कड >
		इत्यपि
९४	२	दिट्टे
९४	६	°ज्वैए
९४	७	विरते गामधम्मैहि जे °केड
		जमेती जगा
१०६	४	न कुब्जा
११८	५	शी० ।
१३१	२	एवामेव
१३१	३	आता,
१३४	७-९	साधता ।
		६५७, आणकट्टा पुं० एते
१३४	३०	पु १ ॥ १२ एतावं
१४०	४	विपुलधन-
१४५	१	तत्थ खलु
१४६	७	णो अत्रणं, °जो वमणं
१४७	३	चैवरियतव-
१४७	१२	चरकसंहितायां
		< सूत्रस्थाने >
१४७	१४	ति। तेन खो दन
१४९	९	अन्नरोचंज्ज-
१४९	२०	यत्त(स)ममणं
१५५	२०	°सम्मिपस्स
५७	१	कुचका
७२	६	महतिमहात्तियार
७२	१२	°देवे
८०	५	गैद्वं वं
८५	२	संखादत्तिया
८८	३	पुच्छिउयट्ठा
८९	२	पाण-खादम-
९०	१०	विउट्ठति
९१	१३	हरियओणियाणं रुक्खाणं
९१	३२	पं० १३
९३	३	मातुर्वीर
९३	७	°जोमि-

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः
२०३	२५	जलयरपच्चिदित्तिरिक्ख°
२०४	९	मातुर्वीर
२०४	१२	जाव मक्खत्तायं
२०५	९	भौउंगाउसिणं
२०६	२	जाव मक्खत्ता
२०६	११	°शार्वरजोणियाण
२१५	९	°जिक्खाया हेऊ
२२१	८	अणायार°
२२१	९	चू० । < जिहुअणाय
		शीपा० ॥ >
२३१	२७	८३७ पर्यन्त-
२३४	८	गणधरेण
२३५	३	समणो-
२४०	२०	मंदध
२४३	११	तहऽअमुट्ठामो उट्ठाए उट्ठेत्ता
२४३	२३	ददे कणिकिखत्ते इदाणि
		णिक्खिणे
२४३	३२	१६ तहऽअमुट्ठामो उट्ठाए उट्ठेत्ता
		२ त्ता पाणाणं जाव सत्ताणं
		४२। तहा उट्ठाए उट्ठिए
		पाणाणं भूत्ताणं जाव सत्ताणं
		खं १॥ तहऽअमुट्ठामो उट्ठे-
		इत्ता पाणाणं जाव सत्ताणं
		पु २। तहा अमुट्ठामो उट्ठामो
		उट्ठेइत्ता पाणाणं जाव सत्ताणं
		पु १।
२४५	१२	↑ ↑ एतदन्तर्गतः
२४५	३४	पाणातिघातं
२४८	१३	अपरिग्गधा धम्मिया
२५२	६	तत्थ
२५५	४	आगमेणा परिचं
२५८	८	१६६००
२५८	९	°वदि २ रवा°
२६५	३८	आराहिउं
२७२	१९	गाड
२७४	१०	५९३, ६१७
२७६	८	जिहुय

शुद्धि-वृत्तिवचनम्

(भवेत्तद्विषयः—अस्माकं विद्यायां विद्यमानः कश्चित् पाठोऽस्माभिर्वि-
 रचितः, अस्मै तु पाठभेदा अपाठान् विद्यमाने वर्तमानः । इत्यु पाठान्तरमुद्रणानन्तरं टिप्पणे स्वयन्त
 अत्र केचित् पाठभेदाः सुन्दरभाष्येऽसौ समीचीनतया सुदराया वा इति अस्माकं प्रथिभान् तादृशा अपि
 पाठाः ॥ एतन्मतेन निरुद्धेन सदा अत्र शुद्धि वृत्तिवचने निर्दिष्टाः । सद्यः पाठो मूले टिप्पणे वा वर्तितः
 स ॥ एतद्विषयविवक्षन्तः विवेचयन्तेऽत्र ।
 अथ शुद्ध एव पाठः प्रसिद्धः एतत् पञ्चपाठानुसारेण, अनुसूचितानुसारी एतत् पदपदादौ विवेचनीयः)

१० शुद्ध उपादेशो वा पाठः

- १ आद्यागा
- १ २२ किमग [१] गगपुत्रे
- ११ २ येकालिदा
- १५ ११ पु १ ॥ शु ॥ ॥ शीपा ॥
- १५ १५ शी ॥ ॥ ॥ दयतां शु ॥
- ५० ५ ॥ ॥ ॥

- १५ ११ ग्राहती, गो
- १७ २ टागा से वि चयति *
- १७ २ केम्भसहा
- १७ ४ चयण
- १७ १८ मुच्छित्या
- १९ ६ पासादि ण पासओ मुमं, *
- १९ ६ लोय परं
- २० ७ अहऽसेओ अमेति *
- २१ ६ सैय्य अकासि
- २२ १ भिकंत्व *
- २२ ४ अप्पाण *
- २२ ११ ला ॥ ॥ शु ॥ ॥
- २२ १५ 'काद्धेत' शी ॥ 'मो चापि'
- २२ २१ 'अप्पाण मु ॥ यप्पाण खं १
- २२ १० ॥
- २४ ७ गामधर्मो ति *
- २५ ४ सुमोति
- २६ २ 'विश्र भद्रोप'
- २६ ७ सुमोसिया
- २६ १ धारंती *

पाठो सं केवलं मु ॥ मध्ये दृश्यते ॥

१० शुद्ध उपादेशो वा पाठः

- २६ २० 'निष्ठ पु १ मु ॥
- २८ १ शैवम् *
- २८ २ मोहनिष्पन्न
- २८ ११ अद्वय पु १, २।
- २८ ११ अप्पोदए
- २८ २१ स १ ॥ पु २ ॥
- २८ ११ 'मिलानाभिहटं *
- ४२ १८-१९ एवाधिकांति आसेवना,
- ४२ २० श्रीविज्ञापनाया... दोष
- ४२ २४ 'यणा लीमु खं २।
- ४२ २१ नं १। 'विसज्जानी
- ४६ २ मयधनेदि जेगेदि
- ५८ ११ पकसंति
- ६० १७ फलगावत्तद्वा
- ६२ १८ सेसण्णे कुं शु ॥
- ६२ १९ '॥ शीपा ॥ ॥
- ६२ १९ '॥ शेयसए
- ६५ १ २४९
- ७२ २ दगंसि धीरे,
- ७२ १ मुहमंगलि भोद
- ७६ २५ पाठभेदेन ओको
- ८० २९ 'अणपलीमथे
- ८१ २९ १८ ॥ परपत्ते शीपा ॥ ॥
- ८२ २ च सरणं च,
- ८२ २ 'दसग्गा,
- ८३ २१ भावविषयो
- ८७ ११ वाचितोपह

शुद्धि-वृद्धपादिपत्रकम्

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः
११	१५	खं २ ॥ < हरयता
		सू० ८५ ॥ >
११	२७	उदिस्स < जं कडं > इत्यपि
१४	३	रिद्धि
१४	६	°व्यंष्ट
१४	७	विरवे गामधम्मोहिं जे 'केद अप्यती जया
१०६	४	न कुञ्जा
११८	५	शी० ।
१११	२	एवामेव
१११	३	भाता,
११४	७-९	सासता । ६५७, भाषट्ठा पुंश एते
११४	३०	पु १ ॥ १२ एताव
१४०	४	विपुळपण-
१४५	१	तत्त्व स्वतु
१४६	७	णो अंजणं, 'णो वमणं
१४७	३	सैचरियतव-
१४७	१२	चरकसंहितायां < सत्तस्थाने >
१४७	१४	नि । तेन सो पन
१४९	९	अक्खोवैज्जण-
१४९	२०	वत्त(श्च)मरणं
१४९	२०	°समिपस्स
१४७	१	कुंबका
१७२	६	मदतिमहलियाए
१७२	१३	°देवे
१८०	५	गैर्यं दंड
१८५	२	संखादतिया
१८८	३	पुच्छिपट्टा
१८९	२	पाण-यादम-
२००	१०	विउद्धति
२०१	१३	हरियज्जोणियार्णं क्वस्ताणं
२०१	३२	पं० १३
२०३	३	मानुरवीर
२०३	७	°जोमि-

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः
२०३	३५	जलसरपंविदिदतिरिक्ख
२०४	९	मानुरवीर
२०४	१२	जाव मक्खाय
२०५	९	मौडगाउसिणं
२०६	२	जाव मक्खाय
२०६	११	°मार्थरज्जोणियार्णं
२१५	९	°णिक्का हेऊ
२२१	८	अणायार°
२२१	९	पू० । < निट्टमण शीपा० ॥ >
२३१	२७	८३७ पर्यन्त-
२३४	८	गणधरेण
२३५	३	समणो-
२४०	२०	मंदव
२४३	११	तहउम्मुट्टामो उट्ठाए उट्ठेइ
२४३	२३	दडे अणिकिरते इदा निकिरते
२४३	३२	१९ तहउम्मुट्टामो उट्ठाए उट्ठेइ २ सा पाणार्णं जाव सत्ता खं २ । तहा उट्ठाए उट्ठेइ पाणार्णं भूठाणं जाव सत्ता खं १ ॥ तहउम्मुट्टामो उट्ठेइ इत्ता पाणार्णं जाव सत्ता पु २ । तहा उम्मुट्टामो उट्ठाए उट्ठेइत्ता पाणार्णं जाव सत्ता पु १ ।
२४५	१२	↑ ↑ एतदन्तर्गत-
२४५	३४	पाणानिधानं
२४८	१३	अपरिगमा धम्मिया
२५२	६	तत्त्व
२५५	४	आगमेता चरितं
२५८	८	१६६००
२५८	९	°विदि २ रवा°
२६५	३८	आराहित
२७२	१९	पाठ
२७४	१०	५९३, ६१७
२७६	८	विट्ठव

शुद्धि-वृद्धिपत्रकम्

[अथ महावृत्त-अष्टावक्र-विधिः] इति विधानं विद्वान् कविः पाठोऽस्माभिः
 स्थापितः, अथ तु पाठोऽस्य अष्टावक्र-विधानेन वर्तितः । इति एतत्पत्रमुद्दिश्यन्तः विधानं स्थापितं
 अपि केचित् पाठोऽस्य अष्टावक्र-विधानेन वर्तितः । इति एतत्पत्रमुद्दिश्यन्तः विधानं स्थापितं
 पाठः ॥ एतत्पत्रं विदितं ननु अपि शुद्धि-वृद्धिपत्रके निर्दिष्टः । यत् पाठो मूले विधानेन वा वर्तितः
 न Δ एतत्पत्रं विदितं ननु अपि शुद्धि-वृद्धिपत्रके निर्दिष्टः । यत् पाठो मूले विधानेन वा वर्तितः
 अथ शुद्ध एव पाठः वर्तितः । इति एतत्पत्रमुद्दिश्यन्तः विधानं स्थापितं

१०. १. शुद्ध उपादेशो वा पाठः
 १. १. अष्टावक्र
 १. १. इति विधानं

१०. १. शुद्ध उपादेशो मूल इति एतत्पत्रमुद्दिश्यन्तः विधानं स्थापितं

२४ शी० ॥
७ गामपद्मौ ति *
४ सुसोवितं
२ विष मद्दोषं
७ सुसोसिया
९ धारैती *

५२ भावविवेको
१२ सावित्रीपङ्क^०

शुद्धि-सूत्रपादिप्रकरणम्

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः
९१	१९	सं २ ॥ ८५ ॥ ८५ ॥ ८५ ॥ ८५ ॥
९१	२०	उद्दिष्टम् ८५ ॥ ८५ ॥ ८५ ॥ ८५ ॥
९४	१	इत्यपि
९४	२	रिद्धि
९४	३	°स्वेष्ट
९४	४	विरते गामधम्मदि जे 'केद
१०६	४	संयती बया
११८	५	न कुम्भा
११९	५	शी० ।
११९	२	पूर्वामेष
११९	३	आता,
११४	७-९	सापता ।
११४	१०	१५७, आसुद्धा पुं० एते
१४०	४	पु १ ॥ १२ पलाय
१४५	१	विपुलपण-
१४६	७	तत्प खलु
१४७	१	जो संजगं, 'जो वमणं
१४७	१२	संवरियण-
१४७	१३	वरकसंहितायां
१४७	१४	८५ ॥ ८५ ॥ ८५ ॥ ८५ ॥
१४९	९	ति। तेन सो पन
१४९	२०	अस्त्वोवर्तण-
१४९	२०	पस(४)मयणं
१४९	२०	°समियस
१४७	१	कुंभका
१४२	६	मदतिमहालिपाट
१४२	१३	'देवे
१८०	५	गोदयं दंड
१८५	२	संज्ञादणिया
१८८	३	पुच्छिपट्टा
१८९	२	पाण-आदम-
२००	१०	विडंति
२०१	१३	हरियत्रोणियाणं वृत्तानं
२०१	३२	पं० १३
२०२	२	मानुर्वीरे
२०३	७	°जोणि-

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः
२०३	२५	अलवरपंविदिमतिरिक्त्वा°
२०४	९	मानुर्वीरे
२०४	१२	आव मक्कया
२०५	९	सोउगाठमिणं
२०६	२	आव मक्कया
२०६	११	°पार्थरौणियाण
२१५	९	°जिर्वाया हेऊ
२२१	८	अणाया°
२२१	९	वृ० । ८५ ॥ ८५ ॥ ८५ ॥ ८५ ॥
२२१	२७	८३७ पदन्त-
२२४	८	गणधरेण
२२५	३	समणो-
२४०	२०	संदध
२४३	११	तद्दम्भुद्धामो उद्धाए उद्धे
२४३	२३	संदे अणिमिरतो इदा
२४३	३२	जिक्खितो
२४३	३२	१६ तद्दम्भुद्धामो उद्धाए उद्धे
२४५	१२	१ १ पदन्तगतः
२४५	३४	पाणातिपातं
२४८	१३	अपरिगावा धम्मिया
२५३	६	तण्व
२५५	४	आगनेता चरितं
२५८	८	१६६००
२५८	९	°विदि २ रवा°
२६५	३८	आराहिं
२७२	१९	गार्ड
२७४	१०	५९३, ६१७
२७६	८	जिदुस

शुद्धि-वृद्धिपत्रकम्

[अवेदमन्त्रधेयम् — अम्मत्तगविधर्षिनीषु हस्तलिखितप्रतिषु विद्यमानः कश्चित् पाठोऽस्माभिर्मूले स्थापितः, अग्रे तु पाठभेदा अधस्तान् टिप्पणेषु दर्शिताः । किन्तु एतद्वन्धमुद्रणानन्तरं टिप्पणे स्थापिता अपि केचित् पाठभेदाः छन्दःप्रायपेक्षया समीचीनतराः शुद्धतरा वा इति अस्माकं प्रतिमानं तादृशं अपि पाठाः * एतादृशेन चिह्नेन सह अत्र शुद्धि-वृद्धिपत्रके निर्दिष्टाः । यन्तु पाठो मूले टिप्पणेषु वा वर्धितः स < > एतादृशचिह्नान्तर्निवेशितोऽत्र ।

अत्र शुद्ध एव पाठः प्रदर्शितः पृष्ठ-पङ्क्त्याद्यनुगारेण, अशुद्धपाठस्तु तत्रैव पृष्ठ-पङ्क्त्यादौ विनोदनीयः]

पृ० पं० शुद्ध उपादेशो वा पाठः

९	९	आथागा
९	३२	किमंग [पु]गरपुनं
११	२	वेपालिया
१५	१३	पु १ < चू > शीपा० ॥
१५	१६	शी० । < दश्यतां सू० ५०५ ॥ >
१६	११	गाहती, णो
१७	२	* टागा ते वि चर्यति *
१७	३	कैम्मसहा
१७	४	बंधण°
१७	१८	मुच्छिडया
१९	६	पासाहि ण पासओ तुमं, *
१९	६	लोय परे
२०	७	अहउमेओ असेसि *
२१	६	संथे अछामि
२३	१	* भिकंज *
२३	८	अप्याज *
२३	१३	सा० < मु० >
२३	१६	* 'साल्लेन' शी० । 'नो चापि'
२३	२३	* 'अप्याज' मु० । 'अप्याज' सं १ शी० ॥
२४	७	गामधम्मो नि *
२५	४	* 'ओमिनि'
२६	२	* 'निच' मंदोप°
२६	७	* 'ओमिनि' या
२६	९	धरेत्ती *

पृ० पं० शुद्ध उपादेशो वा पाठः

२६	२०	* 'विद्य' पु १ मु० ॥
२८	१	सैहम् *
२८	२	मोहणिण्ण
२८	११	अद्वस्तु पु १, २ ।
३०	१३	अप्पोदए
३२	२९	सं १ < पु २ > ।
३८	१३	* 'मिळ्ळामिह' *
४२ १८-१९		एकधियानि आयेत्ता, दोवस्तम
४२	२०	स्त्रीविज्ञापनायां... 'दोव°'
४२	२४	* 'वगा' ल्पिमु सं २ ।
४३	२३	सं १ । "विमग्गामी
४६	३	मगवंधेहि मेमेहि
५८	११	पक्कंति
६०	१७	फलगावण्डा
६३	१८	सेत्तणो कुं पू० < शीपा० > ॥
६३	१९	" 'मेयसण्'
६५	९	३६९
७२	३	दमंमि धीरे,
७२	९	मुहमंमि ओद°
७६	२५	पाठभेदेन ओओ
८०	२९	* 'अणान' धयं
८१	२९	१८ < पारणे शीपा० ।
८३	३	अ सरंमं च,
८३	२	* 'समग्ग,
८३	२२	आव'विरो
८७	१२	अ'विरोड°

१ पाठो व देवदं मु० मध्ये दृश्यते ॥

शेखराई पीठगाई सीहपुत्रगाई कडिगदाहगाई भक्तानगिनोहगाई शोगवाई शोमगाई शोमनगाई
माउमरगाई भद्रगिरगाई पुनमगाई धूपधरगाई भक्तमरगाई अज्जानि य सवगमितनंभुवगमरगाई
तेति व बं शोगवाई शोमगाई शोमनगाई भक्तिपयवासाई गिरिबिन्दुभोगाई हीलगाई गिरगाई गरहगाई
पञ्चगाई परिमवगाई भाषद्गाई भक्तवराई व दुर्जनशोमनगाई पञ्चभक्तमणि अगाईय भक्तवराई
दीहमई वाडरगदाहगाई अनुसरिदति ।"—इतिमायिकाई अ० ९ पृ० १६-१७ ॥

पृ० १८० पं० ५. गदयं दं इति दृढम् ॥

पृ० १८० पं० १४. गिरिदृष्टिः..... । दृष्टतां पृ० ३७० पं० ३० ॥

पृ० १८१ पं० १०. गगनविमाने । तुलना—“सन्धेय भूनेषु निधाय दण्डं पक्षी चरे
सगन्धिवानप्रभो ॥ १ ॥” इति सुगण्डिके सुतन्त्रिनामे गगनविमानकल्पने ७४ वारं गगनविमानकल्पने
इति शब्दो वर्तते पृ० २७४-२८० ॥

पृ० १८६ पं० ९, १०. महायोगेश्वरेषु महागुरुणा..... । अत्र महेश्वरेषु..... महेश्वरणा इति
संज्ञाप्रतिपादः सम्पदू भक्ति । तुलना—“सो सो सप्तो पञ्चमं उपको सो दीपापुत्रतरो च होति
व्यवस्तुतरो च महेश्वरणातो च” —दीपनिकाये [भाग १] ब्रह्मजालगुणे पृ० १८ ॥ “महेश्वरको
भक्तवरोति वक्तो” सुगण्डिके गुरुनिकाये जात्रके [भाग २] भूरिदण्डजालके पृ० २११ ॥

पृ० १८८ पं० ३. पुष्टिपट्टा इति शुद्धम् ॥

पृ० १८८ पं० ५. वाडह्य..... । तुलना—“वाडुमि पञ्चदयि वा न पञ्चमस अद्वयी । पाटि-
हरिपञ्चकं च अर्जुनमुगमार्गनं । ज्ञेयं यं उपवसामि सदा सीलेषु संतुता ॥”—सुगण्डिके दाहनिवाये
जात्रके [भाग १] पृ० २८४ ॥

पृ० १९१ पं० १२. एव मुक्ता..... । तुलना—“एता, भिक्खवे तुला, एतं पमाणं मम साधनानं
भिक्षुनं यदिदं गारिपुन-भोगमयाना” —सुगण्डिके संयुक्तनिकाये [भाग १] पृ० १९६ ॥

पृ० १९२ पं० ७, पृ० १९३ पं० १, पृ० २१७ पं० ३. अजगद्वृत्तिः । तुलना—“अजगद्वृत्ति
गो भृगवो, पुत्रा कोटि न पञ्चायनि अविद्या बीजरणानं सत्ताणं तन्हासंयोजनानं सन्धावनं संसरत”
—सुगण्डिके संयुक्तनिकाये [भाग ४] पृ० १९६ ॥

पृ० १९४ पं० ३, १०, ११. अगवीज..... । तुलना—दशवेद्यालिकमूये चतुर्धोष्यये । “मूलग-
घोरवीजं मन्दा तद् ध्वजवीजवीजदहा । संमुच्छिन्ना य भगिन्या पतैवाकन्तवाया य ॥ १८६ ॥” इति
शेखरगादे जीवकाण्डे । “पश्चिमानि, भिक्षुधै, बीजजालानि । कतमानि पञ्चमूलवीजं सन्धवीज
अगवीजं फलुवीज (फलवीज—पुस्तकान्तरे) बीजवीजमेव पञ्चमे” —सुगण्डिके संयुक्तनिकाये
[भाग २] पृ० २८४ । “सेष्यविद—मूलवीजं सन्धवीजं फलुवीजं (फलवीजं—पुस्तकान्तरे) अगवीजं
बीजवीजमेव पञ्चमे, इति एवका बीजगाम-भूतगामसमाराधनापटिविरतो ममणो गौतमो” —सुगण्डिके
दीपनिकाये [भाग २] ब्रह्मजालगुणे पृ० ५ ॥

“भूतगामो नाम पञ्च बीजजालानि—मूलवीजं, सन्धवीजं, फलुवीजं, अगवीजं, बीजवीजमेव
पञ्चमे । मूलवीजं नाम—इष्टिर्हि, सितिर्वै, वचं, वचप, अतिविषं, बटुकरोहिणी, वसीर, भरपूष्क,
यानि वा पञ्चानि पि अति मूले जायन्ति, मूले सज्जायन्ति, एतं मूलवीजं नाम । सन्धवीजं नाम—
अस्मत्को, निषीको, पिलस्को, उडुम्बरो, कच्छको, कपिलको, यानि वा पञ्चानि पि अतिवत् सन्धे
जायन्ति, सन्धे सज्जायन्ति, एतं सन्धवीजं नाम । फलुवीजं नाम—उच्छु, वेडु, नलो, यानि वा
पञ्चानि पि अति पञ्चे जायन्ति, पञ्चे सज्जायन्ति, एतं फलुवीजं नाम । अगवीजं नाम—अज्जुर्क,
कपिज्जक, हिरिवै, यानि वा पञ्चानि पि अति अग्रे जायन्ति, अग्रे सज्जायन्ति, एतं अगवीजं
नाम । बीजवीजं नाम—पुत्राणं, उपरणा, यानि वा पञ्चानि पि अति बीजे जायन्ति, बीजे

घोमगाईं घीनगाईं गौहपुच्छगाईं कश्मिरदाहगाईं भत्तरागनिगोहगाईं दोगघाईं दोमगाईं दोमगरगाईं माङ्गरगाईं मङ्गियरागाईं पुनमगाईं धूममरगाईं भूममरगाईं अग्गाणि य तयमभितम्बुधरमरगाईं सेति च नं दोगघाईं दोमगाईं दोमगरगाईं अण्विमम्बुवासाईं विमविष्मभोगाईं हीलगाईं िगगाईं गरहगाईं पारहगाईं परिमरगाईं भागहृगाईं अग्यराईं च दुक्कदोमगरगाईं पञ्चभुमवमाणे अगाइयं अपवदगो दौमरं वाडरं नयमारगाईं अनुपरिवरति ।” —हमिभायियाईं अ० ९ पृ० १९-१७ ॥

पृ० १८० पं० ५. गत्यं दंष्ट इति शुद्धम् ॥

पृ० १८० पं० १४. गिचिहि..... । दरयतां पृ० १७० पं० १० ॥

पृ० १८१ पं० १०. न्यागिजिजागं..... । तुलना—“सन्धेय भूतेषु निधाय दण्डं.....एको चरे खगविपाणकण्ठो ॥ १ ॥” इति सुनपिटके सुत्तनिगाये सारगविपाणकण्ठमुने ७४ कारं खगविपाणकण्ठो इति चान्दो वर्तते पृ० २७४-२८० ॥

पृ० १८१ पं० ९, १०. महापोषलेषु महामुक्ता..... । अत्र महैमस्तेषु.....महैमक्त्वा इति गी१ त्रिपाटः सम्पद्य भाति । तुलना—“सो सो सत्तो पइमं ठपणो सो दीपापुत्तरो च दोलि ण्णक्कन्नरो च महैमक्कन्नरो च” —दीघनिकाये [भाग १] ब्रह्मजालमुने पृ० १८ ॥ “महैमस्तेषु भज्जन्तोमि दक्खो” सुनपिटके गुरुहलिघाये जात्रके [भाग २] भूरिदण्णालके पृ० २११ ॥

पृ० १८८ पं० ३. पुच्छिपट्ठा इति शुद्धम् ॥

पृ० १८८ पं० ५. वाडह्य... । तुलना—“वाडुह्वि पयद्वि या च पक्खस्म अट्ठी । पाटि-हरिपक्खं च अट्ठगणुममाणं । उलोपयं उपवमामि सदा सीलेषु संजुता ॥” —सुत्तपिटके सुत्तनिकाये जात्रके [भाग १] पृ० २८४ ॥

पृ० १९१ पं० १२. एव तुळा... । तुलना—“एगा, भिक्खवे तुळा, एतं पमाणे भम सावराजं भिक्खुत्त वदिदं मारिपुत्त-मोक्कलाना” —सुत्तपिटके संयुत्तनिकाये [भाग १] पृ० १९६ ॥

पृ० १९२ पं० ७, पृ० १९३ पं० १, पृ० २१७ पं० ३. अगवद्वगं । तुलना—“अगमत्तगो सो संमारो, पुञ्जा कोटि न पञ्चायनि अविजा भीवरणानं सत्ताणं तण्हासंवीजनानं सन्धावत्तं संसरत्तं” —सुत्तपिटके संयुत्तनिकायो [भाग ४] पृ० १९६ ॥

पृ० १९४ पं० ३, १०, १३. अगवीया... । तुलना—दशदेशलिकम्बूये चतुर्धाप्यदने । “मूलग-पोरवीजा बंदा तह संदवीजवीजरहा । संमुत्तिमा य भगिया पत्तेयाणत्तकाया य ॥ १८९ ॥” इति गोम्मटगारे जीववाण्डे । “पञ्चिमाणि, भिक्खवे, बीजजातानि । फलमानि पद्ममूलवीजं सन्धवीजं अगवीजं फलवीज (फलवीजं—पुस्तकान्तरे) बीजवीजस्येव पद्मम्” —सुत्तपिटके संयुत्तनिकाये [भाग २] पृ० २८४ । “सेत्थविद्—मूलवीजं सन्धवीजं फलवीजं (फलवीजं—पुस्तकान्तरे) अगवीजं बीजवीजमेव पद्मम्, इति एकस्मा बीजगाम-भूतगामसमारम्भापटिविरतो सम्पणो पोत्तमो” —सुत्तपिटके दीघनिकाये [भाग २] ब्रह्मजालमुने पृ० ७ ॥

“भूतगामो नाम पञ्च बीजजातानि—मूलवीज, सन्धवीजं, फलवीजं, अगवीजं, बीजवीजमेव पञ्चम् । मूलवीजं नाम—हट्टिहि, मिजिबेरं, वर्रं, वचत्थ, भत्तिविच्छं, चट्ठारोहिणी, उमीरे, भद्दमूर्त्तं, यानि वा पनञ्चानि पि अरिप भूले जायन्ति, मूले सज्जायन्ति, एतं मूलवीजं नाम । सन्धवीजं नाम—अस्सत्तो, निघोयो, पिलक्खो, उडुम्भगे, कच्छछो, कपिरत्थो, यानि वा पनञ्चानि पि अस्थित खन्धे जायन्ति, खन्धे सज्जायन्ति, एतं सन्धवीजं नाम । फलवीजं नाम—उच्चु, वेत्तु, नलो, यानि वा पनञ्चानि पि अस्थि पञ्चे जायन्ति, पञ्चे सज्जायन्ति, एतं फलवीजं नाम । अगवीजं नाम—अज्जुक्कं, फणिज्जकं, हिरिवेरं, यानि वा पनञ्चानि पि अरिप अग्गे जायन्ति, अग्गे सज्जायन्ति, एतं अगवीजं । बीजवीजं नाम—पुण्डर्र्गं, अपरण्णं, यानि वा पनञ्चानि पि अस्थि बीजे जायन्ति, बीजे

मज्जापिट्ठे, एं पीत्तरीं नाम ।” —विनयपिटके पाचिमिपिटके पृ० ५५-५६ । पृ० ११४ पं० ५, २१ तुलना — “गर्भावशात्तद्विषयः” —अभिधर्मकोशः ३।१५॥

पृ० ११७ पं० १२, २६-३१. अज्ञातद्विधाने । प्राचीने पाचिमिपिटके ‘अज्ञातद्व’ शब्द उपलभ्यत इति ध्येयम्, तथाहि — “अज्ञातद्वभिरुद्दिष्टं प्रदत्तं वि वनस्पतिः” इति गुणपिटके ४१२ जायसे [भाग १, पृ० १९९] पठः । “गन्ति, भिक्खवे, महादक्का अनुपीसा महादक्का दक्कानं अज्ञातद्व येहि दक्का अज्ञातद्व आभीमगविमग्गा विपत्तिता सेनि । वत्तमे व ते, भिक्खवे, महादक्का ‘अज्ञातद्व’ सेनि ? अरुत्थो निपोपो पिन्नरुत्थो उदुम्बरो कण्डर्रो कण्ठियो । इमे सो ते, भिक्खवे, महादक्का ‘अज्ञातद्व’ सेन्ति ।” पच्चिमे, भिक्खवे, आवरणा नीवरणा चेतुगो अकारहा पञ्चाय दुव्ववीरुणा” —गुणपिटके संयुत्तनिकाये [भाग ४] महापागे पृ० ८८ ॥

पृ० २०० पं० १०. विउट्ठंति इति शुद्धम् ॥

पृ० २०१ पं० १२. द्विपञ्चमियागं । अत्र ‘हरिपञ्चमियागं’ इति शुद्धम् ॥

पृ० २०८ पं० ६ — पृ० २०९ पं० ९, १९. पुट्टी “सूतंते यः । “इह च पृथिव्यादयश्चतुर्दश हरितालदयोऽथै गोमेखकादयश्च क्वि कश्यक् कपच्चिदन्तर्भाक् चतुर्दश इत्यमी मीलिताः पट्थिस्तु भवन्ति” —उत्तराण्ययनगुप्याद्वयटीका ३६।७२-७६ ॥

पृ० २१० पं० ६ असंजने... । तुलना — “तए णं अण्णं परिक्खाए जोगंधरायणं एवं वयासी — ‘मणे मे विरहे भो देवानुप्पिओ गन्धरागाहि, वहे म तुमं धम्मयारि ? तए णं जोगंधरायणे अण्णं परिक्खायणं एवं वयासी... एवमेव ते अस्मज्जा अविरता अप्पट्ठितापक्कातपावक्कम्मा सकिरिदा असंजुता एकन्तदण्ण एकन्तधाला षट्ठं पावं वम्मं कल्लिजुपं समञ्जिण्णा इतो गुता दुग्गतिगामिणो भवन्ति । एहि हारिता आयाणाहि ।” —इत्थिमायिवाद् अ० २५ पृ० ५३ ॥

पृ० २१५ पं० ९. ‘छञ्जीवणिकाया द्वेऊ’ इति शुद्धम् ॥

पृ० २२१ पं० ८. अणायारसुपं इति शुद्धम् ॥

पृ० २२१ पं० १, ९. दीर्घंति समियाचारा । “निमृगः संयत आत्मा येषां ते निमृगान्नमः, क्वचि पाठः समियाचार ति, सम्यक् स्वशास्त्रविहितानुष्ठानादविपरीत आचारोऽनुष्ठानं येषां ते समिताचारा” —दी० पृ० ३८४ ॥

पृ० २२६ पं० ५. पिण्णान... । “यो वन भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता घोरोपेत्थ पाचित्थं ति ।” “सञ्चिच्च ति जानन्तो सजानन्तो चेप अभिवितरित्वा पीतिस्सो । पाणे नाम तिरच्छानगत-पाणो वुचति । जीविता घोरोपेत्थ ति जीवितिन्द्रियं उपच्छिन्दति उपरोपेति सन्तति विघोपेति, आपति पाचित्थिरस्स । पाणे पाणसञ्जी जीविता घोरोपेति, आपति पाचित्थिरस्स । पाणे वेमत्तिघो जीविता घोरोपेति, आपति दुक्कटस्स । पाणे अप्पाणसञ्जी, अनापति । अप्पाणे पाणसञ्जी, आपति दुक्कटस्स । अप्पाणे वेमत्तिके, आपति दुक्कटस्स । अप्पाणे अप्पाणसञ्जी, अनापति ।” इति विनयपिटके पाचित्थियपालि पृ० १९९ ॥ द्रव्यतां पृ० ३६० पं० ३७ ॥

पृ० २२७ पं० २. आतोप्प... । “आतोप्पं, ते हि प्रसीधकस्मययाः चतुःप्रकारा आरोप्या देवाः ते भवन्ति — १ आकाशोपका, २ विज्ञानोपकाः, ३ अक्षिमिकाः, ४ जोसण्णिणो गोमसण्णिणो, दातारः सर्वोत्तमां देवगतिं गच्छन्तीत्यर्थः” —धू० । “तेन च पुण्यस्कन्धेन आरोप्याख्या देवा भवन्ति आकाशोपकाः, सर्वोत्तमां देवगतिं गच्छन्तीत्यर्थः” —दी० पृ० ३९७ ॥

“तयोमे, आनुमो, भवा — कामभवो रूपभवो अरूपभवो ।” इति सुत्तपिटके संयुत्तनिकाये [भाग ३] पृ० २३०, [भाग ४] पृ० ५५ । विमुक्षिमयो आरोपनिहेस्ते आकाशानन्त्यायतन-विज्ञानानन्त्यायतन-आविश्यायतन-नैरसंशानार्शायतनाख्यानां चतुर्णाम् आरूप्याणां विस्तरैर्ग वर्णनं वर्तते । “आरूप्य-

चतुरस्रपान उपरत्वा चतुर्विधः ॥ ३ । ३ ॥” इति अमिधर्मकोशकारिकाया भाष्येऽप्यस्य वर्णनमुपलभ्यते ।

पृ० २१८ पं० ५-१० । तुलना—“अथ खो सीहो सेनापति अञ्जतरो पुरिंस आगापेति—“मच्छ, भये, पश्चमसे जानाही” नि । अथ खो सीहो सेनापति तस्या रतिमा अबयेन पणीनं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेति—“बालो, मन्ते, निद्रित भतं” ति । अथ खो भगवा पुत्रबहुसमयं निद्रामेत्वा पत्नीवरमादाय येन सीहस्य सेनापतिस्य निवेदनं तेनुपमङ्गलि उपमङ्गलित्वा पञ्चते आमने निसीदि सद्धिं भिक्षुमद्वेन ।

तेन खो पत्नी समयेन सम्बुद्धा निगच्छा वेपथिजं रथिकाय रथिकं सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं बाहा पगगद्द कन्दन्ति—“अज सीहेन सेनापतिना थूलं पत्नी वधित्वा समणस्स गोतमस्स भतं कत्तं, तं समणो गोतमो जानं उद्दिस्स-कत्तं मंस परिमुञ्जति पटिबकम्मं” ति । अथ खो अञ्जतरो पुरिंसो येन सीहो सेनापति तेनुपमङ्गलि, उपमङ्गलित्वा सीहस्य सेनापतिस्य उपकरणके आरोचेति—इत्थे, मन्ते, जानेप्प्यासि, एते सम्बुद्धा निगच्छा वेपथिजं रथिकाय रथिकं सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं बाहा पगगद्द कन्दन्ति—“अज सीहेन सेनापतिना थूलं पत्नी वधित्वा समणस्स गोतमस्स भतं कत्तं, तं समणो गोतमो जानं उद्दिस्स-कत्तं मंस परिमुञ्जति पटिबकम्मं” ति । अलं अप्पो, दीघरात् पि ते आवस्सन्ता अवण्णकामा बुद्धस्स, अवण्णकामा धम्मस्स, अवण्णकामा सत्तुस्स, न च पत्नी आवस्सन्ता जीरन्ति तं भगवन्तं वसतां तुच्छा मुखा अभूतंन अवमाचिक्खन्ता, न च मये जीवितहेतुं पि सखिब पार्ण जीविता बोरोपेप्प्यामा ति । अथ खो सीहो सेनापति बुद्धपमुच्छं भिक्षुमद्वेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहसा सन्तापेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुगतिं ओतीतपत्ताणि एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिज खो सीहो सेनापति भगवा पम्मिया कणाव सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुतेजेत्वा सम्पइसेत्वा उट्ठावामना पञ्चामि । अथ खो भगवा पण्डितं निदाने एण्डिमि पण्डितो धम्मि वये कत्वा भिक्षू आमन्तेसि—“न, भिक्षवे, जानं उद्दिस्स-कत्तं मंस परिमुञ्जित्वं । खो परिमुञ्जेय आपाति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्षवे, तिक्कोटिपरिमुद्धं मन्तमंसं—अदिदं अपुनं अपरिसद्धिं नि ।” —इति विनयपिटके महावग्गो पृ० २५२-२५३ । एण पिटके सुद्धकनिकाये अट्ठसरनिकाये अट्ठहनिपाठे पृ० २९९-३०० ।

“तेषु सदिनं सहुनं सुविद्धं ये सद्धमुदिस्स ददन्ति दानं । सा पक्खिणा सङ्गता पविट्ठि । महप्पत्ता सोक्खिण्ण वणिग्ता ॥ ६४४ ॥” —सुत्तपिटके विमानवग्गु पृ० ५४ इत्यादि ॥

पृ० २३४ पं० २. रिद्धिन्विमिह “ । “भूतपूर्वं भिक्षुबोऽतीतापनि उत्तरापन्ने भद्रतिला नाम नगरी राजधानी अभूत्, कदा च इदीया च सेना च इमिशा च आकीर्णबहुजनमनुप्या च” — दिग्भाषदाने [बौद्धसंस्कृतप्रत्यावर्ती] पृ० २९५, पृ० १८० ॥

पृ० २४३ पं० ११. गइडम्मुदामो, उट्ठाए उट्ठेत्ता पाणानं जाव सत्ताणं इति शुद्धः पाठः, हसलित्तित्तित्तु इदं पाठो विपत्तं, हसतां शुद्धिं बुद्धिपयके । मुद्रिते तु ‘तदा अनुदामो तदा उट्ठाए उट्ठेत्तो नि पाणानं भूतार्ण जीवानं सत्ताणं’ इति पाठः ॥

पृ० २४३ पं० २३. ‘दंढे अजिक्खित्ते इदंणि जिक्खित्ते’ इति मुद्रितपूर्वपेक्षया शुद्धः पाठः । ‘दंढे अजिक्खित्ते इदंणि अजिक्खित्ते’ इति मुद्रितपक्षेऽपि पुराणव्याख्यामहाशयश्रीधरदासोपाध्यायः पूर्णो पाठः ॥

पृ० २४३ पं० ३२-३३. अज १९ टिप्पणमिन्ध इत्यम्—१९. सहस्रमुदामो उट्ठाए उट्ठेत्ता । सा पाणानं जाव सत्ताणं सं २ । तदा उट्ठाए उट्ठेत्ता पाणानं भूतार्ण जाव सत्ताणं सं १ ॥

पृ० २४५ पं० १२. ‘ । । एतदन्तर्गतः पाठः’ इति शुद्धम् ॥

पृ० २४८ पं० १३. अपरिगम्या धम्मिणा इति शुद्धम् ॥

पृ० २५२ पं० ६. तथ इति शुद्धम् ॥

पृ० २५५ पं० ५. चरितं इति शुद्धम् ॥

मज्जायन्ति, एतं पीत्रोर्वं नाम ।” — विनयपिटके पाचित्तियसालि पृ० ५५-५६ । पृ० १९४ पं० ५, २१ तुलना — “गर्भावक्रान्तपस्तिराः” — अभिधर्मकोशः ३ । १० ॥

पृ० १९७ पं० १३, २६-३१. अज्झारुद्धित्ते । प्राचीने पालिप्रिपिटके ‘अज्झारुह’ शब्द उपलभ्यत इति ध्येयम्, तथाहि — “अज्झारुहाभिवद्दन्ति ब्रह्मन् पि वनस्पतिं ।” इति उपपिटके ४१२ जातके [भाग १, पृ० १६२] पाठः । “सन्ति, भिक्षव, महाकृपा अनुवीमा महावादा रक्खानं अज्झारुहा येहि रक्खा अज्झारुद्धा ओमगविभग्गा विपतिता सेन्ति । वत्ते च ते, भिक्षव, महाकृपा “अज्झारुहा” सेन्ति ? अस्सत्थो निप्रोथो पिलक्खो उदुम्बरो कच्छको वपिप्पयो । इमे वो ते, भिक्षव, महाकृपा “अज्झारुहा” सेन्ति ।” पत्थिमे, भिक्षव, आवरणा नीवरणा चेतसो अज्झारुहा पञ्चाय दुब्बलीकरणा” — सुत्तपिटके संयुत्तनिकाये [भाग ४] महावग्गे पृ० ८८ ॥

पृ० २०० पं० १०. विउदंति इति शुद्धम् ॥

पृ० २०१ पं० १३. हियजोणियागं । अत्र ‘हरियजोणियागं’ इति शुद्धम् ॥

पृ० २०८ पं० ६ — पृ० २०९ पं० ६, १९. पुद्वी... सूक्कंते व । “इह च पृथिव्यादयश्चतुर्दश हरितालादयोऽष्टौ गोमेजकादयश्च ऋचिर् कश्मकिर् कपन्चिदन्तर्मावात् चतुर्दश इत्यमी मीलिता पट्त्रिंशद् भवन्ति” — उत्तराध्ययनसूत्रपाइयटीका ३६।७३-७६ ॥

पृ० २१० पं० ६. अमंजने... । तुलना — “तए णं अमंजने परिव्वायए जोगं वरायणं एवं वयासी — ‘मगे मे विरुद्धं भो देवाणुपिओ गम्भवामाहि, कहं न तुमं वम्भवारि ? तए णं जोगंधरायणे अमंजं परिव्वायणं एवं वयासी... एवमेव ते अमंजज्जा अविरता अप्पडिहापवक्कज्जातपावग्ग्मा सकिरिमा असंयुता एकन्तदण्ण एकन्तशाला बहु पावं वम्मं कलिकत्तुपं समज्जिण्णा इतो नुना दुग्गनिगामिणो भवन्ति । एहि हरिता आमाणाहि ।” — इप्पिमाविवाहं अ० २५ पृ० ५३ ॥

पृ० २१५ पं० ९. ‘सुमोवणिकाया हेऊ’ इति शुद्धम् ॥

पृ० २२१ पं० ८. अणायारसुपं इति शुद्धम् ॥

पृ० २२१ पं० १, ९. दीसंति समियाचारा । “निष्ठनः संयत आरमा येषां ते निष्ठुणामनः, ऋचिर् पाठः समियाचार ति, सम्यक् स्वशास्त्रविहितानुष्ठानादविपरीत आचारेऽनुष्ठानं येषां ते समियाचारा” — टी० पृ० ३८४ ॥

पृ० २२६ पं० ५. पिण्णाम... । “यो वन भिक्षु सञ्चिच्च पाणं जीविता चोरोपेय पाचित्तयं ति । मञ्चिणा नि जानन्तो मञ्चानन्तो चेप अभिवितरिका वीतिइमो । पाणो नाम निरच्छानगत-पाणो पुषति । जीविता चोरोपेया नि जीविनिन्द्रिय उपच्छिन्दन्ति उपरोपेति सन्तति विरोपेति, आपनि पाचित्तियस्स । पाणे पाणमञ्जी जीविता चोरोपेति, आपति पाचित्तियस्स । पाणे वेमतिको जीविता चोरोपेति, आपनि दुद्धस्स । पाणे अपाणमञ्जी, अनापनि । अपाणे पाणमञ्जी, आपनि दुद्धस्स । अपाणे वेमतिको, आपनि दुद्धस्स । अपाणे अपाणमञ्जी, अनापनि ।” इति विनयपिटके पाचित्तियपट्ठे पृ० १६९ ॥ एवमां पृ० ३६० पं० ३७ ॥

पृ० २२७ पं० २ आरोप्य... । “आरोप्यं, ते हि ब्रह्मीणस्सवपायाः अनुपकारा आगेवा देवा ते भवन्ति — १ आद्याशोरकाः, २ विज्ञानोपकाः, ३ अद्विष्टाणिवा, ४ जीवन्निगो गोमगंणनो, दानारः सर्वेण्मा देवगणि गच्छन्तीत्यर्थः” — टी० । “तेन च पुण्यमज्जेन आगेव्याख्या देवा भवन्ति आकाशदेवताः, सर्वेण्मा देवगणि गच्छन्तीत्यर्थः” — टी० पृ० ३९७ ॥

“एदोमे, अनुभो, भवा — काममवो कपमवो अकपमवो ।” इति उपपिटके संयुत्तनिकाये [भाग ३] पृ० २३०, [भाग ४] पृ० ५९ । विमुद्धिमते आरोपनिदेवे आद्याशानकथावन विज्ञानानन्वयवन अद्विष्टादेवतेनैवमज्ञानमज्ञानाद्वयवत्तं अनुभुत्तं आकाशानो विम्वरेण वर्तते वति । “आकाश-

कतिपयानि विशिष्टानि टिप्पणानि

चतुरस्थान उपपत्त्या चतुर्विधः ॥ २ ॥ २ ॥” इति अभिधर्मकोशकारिकाया भाष्येऽप्यस्य वर्णनमुपलभ्य
 पृ० २२८ पं० ५-१० । तुलना—“अथ खो सीहो सेनापति अन्नतरे पुरिसे आणायेसि—“अ
 भने, पत्रतमसे जानाही” ति । अथ खो सीहो सेनापति तस्या रतिया अबयेन पगीने आथ
 भोजनीये पटियादायेसः भगवतो काल आरोचायेसि—“कालो, भन्ते, निड्डित भन्” ति ।
 खो भगवा पुज्जइसमये निरासेत्ता पत्रचीरमादाथ येन सीहस्स सेनागतिय निवेसन तेनुपस
 उपसइमित्वा पन्नसे आसने निसीदि सद्धि निक्खनुमहेन ।

येन खो पत्र समयेन सम्बुत्ता निगळा वेणालियं रथिकाय रथिकं सिद्धाटकेन सिद्धाटकं बाह्या प
 कन्दन्ति—“अन् सीहेन सेनापतिना धूलं पथुं वधित्वा समणस्स गोतमस्स भगं कतं, तं स
 गोतमो जाने उदिरस्स-कत्ते मंसे परिमुञ्जति पटिचकम्भं” ति । अथ खो अन्नतरे पुरिसे येन
 सेनापति तेनुपसइमि, उपसइमित्वा सीहस्स सेनापतेस्स उपक्कण्णे आरोचेमि—“वधे, भन्ते, जानेय्या
 पूते सम्बुत्ता निगळा वेणालियं रथिकाय रथिकं सिद्धाटकेन सिद्धाटकं बाह्या पग्गपइ कन्दन्ति—“
 सीहेन सेनापतिना धूलं पथुं वधित्वा समणस्स गोतमस्स भगं कतं, तं समणो गोतमो जाने उदिरस्स-
 मंसे परिमुञ्जति पटिचकम्भं” ति । अलं अब्बो, दीपरत्तं पि ते आयस्सन्ता अवणकामा बुद्धा
 अवणकामा धम्मस्स, अवणकामा महुस्स, न च पन ते आयस्सन्ता जीग्गन्ति तं भगवन्तं असत्ता तु
 मुत्ता अभूदेन अन्नाविक्खन्ता, न च मये जीवितहेतु पि सच्चिक्क पाणं जीविता कोतोपेय्यामा ति ।
 खो सीहो सेनापति बुद्धायमुखं भिक्खुमुत्तुं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन महत्त्वा सन्तप्पेत्ता मग्गदारे
 मग्गन्त भुगारि जीनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिक्ख खो सीहं सेनापति भ
 धम्मिया कयाय सन्दसेत्ता समादयेत्ता समुनेत्तेत्वा सम्पइसेत्वा उट्ठायासना पणामि । अथ खो भ
 एतस्मि निदाने एउस्मि पकरणे धम्मि कये क्वा भिक्खु आमन्तेसि—“न, भिक्खवे, जान उदिर
 कन्तं मंसे परिमुञ्जित्वं । खो परिमुञ्जेय आपाते हुक्कस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, निक्कोटिपरि
 मग्गमंसे—अदिदं असत्तं अपरिमद्दिनं ति ।”—इति विनयपिटके महावग्गे पृ० २५२-२५३ । अ
 पिटके सुदक्कनिकये अट्ठत्तरनिकाये अट्ठत्तरिपाठे पृ० २९९-३०० ।

“तेसे सुदिसं सुदुत्तं सुमिद्धं ये ससमुदिसं ददन्ति दानं । सा पक्खिणा सङ्गता पतिट्ठिना महान्
 लोक्कित्तुलं वणिता ॥ ६४४ ॥”—अपिटके विमानवत्थु पृ० ५४ इत्यादि ॥

पृ० २३४ पं० २. हिदिहिस्मिन्—“भूतपूर्वं भिज्जोऽतीनाम्वनि उत्तरापणे अदशिय न
 नगरी रात्रधानी अभूत्, ऋदा च स्त्रीणा च भेमा च सुमिधा च आचीर्णबहुजनमनुया च”—
 दिग्वावदाने [बौद्धसंस्कृतग्रन्थावली] पृ० २९५, पृ० १८० ॥

पृ० २४३ पं० ११. तइस्समुत्तामो, उट्ठाए उट्ठेइत्ता पाणाने जाव सत्ताणं इति शुद्धः पाठ
 इन्नलिखितप्रतिपु ईदथ पाठो विपठे, दवत्ता शुद्धि-इतिपत्रके । मुद्रिते तु ‘तथा अमुत्तामो तथा उट्ठा
 उट्ठेमो ति पाणान भूषाणं जीवाणं सत्ताणं’ इति पाठः ॥

पृ० २४३ पं० १३. ‘दडे अणिकिञ्चते इदंणि णिकिञ्चते’ इति मुद्रितवृत्त्यनुसारं शुद्धः पाठः
 ‘दडे अणिकिञ्चते इदंणि अणिकिञ्चते’ इति मुनिराजग्रीवुय्यविजयमीमहारजसंशोधितया वृत्ती पाठः

पृ० २४३ पं० २२-२३. अथ ३६ टिप्पणमित्थं ३६-३६. तइस्समुत्तामो उट्ठाए उट्ठेइ १
 पाणान जाव सत्ताणं सं २ । तथा उट्ठाए उट्ठेइ पाणानं भूषाणं जाव सत्ताणं सं ३ ॥

पृ० २४५ पं० १२. ‘† † एतदन्तर्गतः पाठः’ इति शुद्धम् ॥

पृ० २४८ पं० १३. अपरिग्गवा धम्मिया इति शुद्धम् ॥

पृ० २५२ पं० ६. तथ इति शुद्धम् ॥

पृ० २५५ पं० ५. चरितं इति शुद्धम् ॥

शुद्धि-वृद्धिपत्रकम्

[अवेदमन्त्रेषाम्—अस्मात्प्रविशन्निनीषु हस्तलिखितपत्रेषु विद्यमानः कश्चित् पाठोऽस्माभिर्मते स्थापितः, अररे तु पाठभेदा अभस्तान् टिप्पणेषु दर्शिताः । किन्तु एतद्वन्वयमुद्गणानन्तरं टिप्पणे स्थापिता अपि केचिद् पाठभेदाः छन्द्भाष्येभ्यो गमनीयानवराः शुद्धता वा इति अस्माकं प्रतिभानं तादृशा अपि पाठाः ॥ एतादृशेन चिद्देन सह अत्र शुद्धि-वृद्धिपत्रके निर्दिष्टाः । यस्तु पाठो गूढे टिप्पणेषु वा वर्धितः स ◁▷ एतादृशचिद्वान्तर्निवेशितोऽत्र ।

अत्र शुद्ध एव पाठः प्रदर्शितः पृष्ठ-वृत्तवाच्यपुनरावेष्टेन, अशुद्धपाठस्तु तत्रैव पृष्ठ-पदतयादौ विनोक्तनीयः]

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः
९	९	आयागा
९	१२	किमंग [पु]णरपुनं
११	२	वैपालिया
१५	१३	पु १ ◁ चू ◯ शीपा० ॥
१५	१६	शी० । ◁ ददयतां सू० ५०५ ॥ ▷
१६	११	गाहती, गो
१७	२	३ टाणा ते वि चर्यन्ति *
१७	३	कैम्मसहा
१७	४	बंधण०
१७	१८	मुच्छिठया
१९	६	पासाहि ण पासओ तुमं, *
१९	६	लोय परं
२०	७	अद्दसेओ अलेसि *
२१	६	सैथ्य अकासि
२३	१	० भिकंल *
२३	४	अप्पाण *
२३	१३	ला० ◁ मु० ▷ ।
२३	१६	० 'काह्लेत' शी० । 'नो चापि'
२३	२३	० 'अप्पाण मु० । यप्पाण खं १ शी० ॥
२४	७	गामपग्गमा ति *
२५	४	दुत्तरोत्तितं
२६	२	३ तिष्ठ मद्दोष०
२६	७	० उत्तरोत्तिया
२६	९	पारैती *

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः
२६	२०	३ तिष्ठ पु १ मु० ॥
२८	१	सैरुहम् *
२८	२	मोहणिण्ण
२८	११	मदग्गु पु १, २ ।
३०	१३	अप्पोदए
३२	२९	खं १ ◁ पु २ ▷ ।
३८	१३	० 'मिलणाभिहं ०
४२ १८-१९		एकारिक्खानि आसेवना, दोपस्तत्र
४२	२०	खीयिणापनायां...दोष०
४२	२४	० वणा खीयु खं २ ।
४३	२३	खं १ । ० 'विसण्णासी
४६	३	मण ० भेहिं भेहिं
५८	११	पक्कन्ति
६०	१७	फलगावणाद्वा
६३	१८	खेत्तण्णे कुं चू० ◁ शीपा० ▷ ॥
६२	१९	० 'खेयक्कए
६५	९	२६९
७२	३	दग्गंसी पीरे,
७२	९	मुहम्मगलि मोद०
७६	२५	पाठभेदेन ओओ
८०	२९	० 'जणपल्लोमर्ष
८१	२९	१८ ◁ परपत्ते शीपा० । ▷
८२	२	ख सरणं ख,
८३	२	० 'सत्तग्गा,
८३	२२	भावविषेणो
८७	१२	याचितोपठ०

१ पाठो वं केवलं मु० मध्ये ददयने ॥

शुद्धि-चूडपादिपत्रकम्

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः
११	१९	सं २ ॥ ०८० हृदयता
		सं ८५ ॥ ०८०
११	२०	चरितम् ॥ जं कडं ॥ हृत्पति
१४	२	हिंदी
१४	६	०८५
१४	७	विरते गामधमेहि जे "केइ भोगी जगा
१०६	४	म कुत्ता
११८	५	शी० ।
१११	२	पूवामेव
१११	२	आता,
११४	७-९	मापता । १५७, भोवड्डा पुं० एगे
११४	२०	पु १ ॥ १२ एतावं
१४०	४	विपुलधन-
१४१	१	तत्त्व खनु
१४६	७	जो अंजने, 'जो वमण
१४७	३	द्वैचरियतव-
१४७	११	वरचंद्रिताया ॥ सप्रस्थाने ॥
१४७	१४	नि। तेन छो पन
१४९	९	अकलोपत्रेण-
१४९	२०	पत्त(अ)मसर्ग
१४९	२०	०समिधस्त
१५७	१	पुंथका
१७२	६	महतिर्महालियाए
१७२	१२	०८५
१८०	५	गैत्यं देडं
१८५	२	संपादितया
१८८	३	पुच्छिषड्वा
१८९	२	पाण-खाइम-
२००	१०	विडईति
२०१	१२	हरिमजोमियाणं रुक्काणं
२०१	२२	पं० १३
२०३	२	मातुरवीरे
२०३	७	०जोति-

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः
२०३	२५	अजयरपविदियतिरिक्ख
२०४	९	मातुरवीरे
२०४	१२	जाव मक्खाय
२०५	९	मैउगाउसिणं
२०६	२	जाव मक्खालं
२०६	११	०बावैरैजोणियाणं
२१५	९	०पिकिया हेळ
२२१	८	अणायार
२२१	९	सू० । ॥ जिहुअप्या मीपा० ॥ ०८०
२२१	२७	८३७ पर्यन्त-
२२४	८	गणधरेण
२२५	२	समणो-
२४०	२०	मंदय
२४३	११	तहडम्भुडामो उट्टाए उट्टेस
२४३	२३	६६६ अणिक्खितो इदा जिक्खितो
२४३	३२	११ तहडम्भुडामो उट्टाए उट्टे २ सा पाणाणं जाव सत्ताणं सं२। तहा उट्टाए उट्टेस पाणाणं भूताणं जाव सत्ताणं सं १॥ तहडम्भुडामो उट्टे इत्ता पाणाणं जाव सत्ताणं पु २। तहा वडम्भुडामो उट्टाओ उट्टेइत्ता पाणाणं जाव सत्ताणं पु १ ।
२४५	१२	↑ ↑ एतदन्तरितः
२४५	३४	पाणातिवालं
२४८	१३	अपरिग्गधा धम्मिया
२५१	६	तत्त्व
२५५	४	आगमेता वरितं
२५८	८	१६६००
२५८	९	०बदि २ रवा
२६५	२८	वाराहिर्व
२७३	१९	गाड
२७४	१०	५९३, ६९७
२७६	८	जिद्व

शुद्धि-वृद्धिपत्रकम्

[अत्रेदमवधेयम्—अस्मत्सविधवर्तिनीषु हस्तलिखितप्रतिषु विद्यमानः कश्चिन् पाठोऽस्माभिर्लिखितः, अत्रे तु पाठभेदा अभवन्तः टिप्पणेषु दर्शिताः । किन्तु एतद्व्यमुद्रणानन्तरं टिप्पणे स्थापिता अपि केचिन् पाठभेदाः छन्दःआद्यपेक्षया समीचीनतराः शुद्धतरा वा इति अस्माकं प्रतिभान् तादृशा अपि पाठाः * एतादृशेन चिह्नेन सह अत्र शुद्धि-वृद्धिपत्रके निर्दिष्टाः । यस्तु पाठो मूले टिप्पणेषु वा वर्धितः स $\triangleleft \triangleright$ एतादृशचिह्नान्तर्निवेशितोऽयम् ।

अत्र शुद्ध एव पाठः प्रदर्शितः पृष्ठ-पञ्चयाद्यनुसारेण, अशुद्धपाठस्तु तत्रैव पृष्ठ-पञ्चयादौ विचोक्तनीयः]

पृ० पं० शुद्ध उपादेशो वा पाठः

९	९	आवाणा
९	३२	किमंग [पु]गरपुनं
११	२	वैयालिया
१५	१३	पु १ \triangleleft चू० \triangleright शीपा० ॥
१५	१६	शी० । \triangleleft दृश्यता सू० ५०५ ॥ \triangleright
१६	११	गाहती, णो
१७	२	३ टागा से वि चयंति *
१७	३	कैम्मसहा
१७	४	चयण०
१७	१८	सुनिष्ठया
१९	६	पागाहि ण पागभो नुमं, *
१९	६	सोय परं
२०	७	अदृमेभो अभेगि *
२१	६	मंथे अकागि
२२	१	० निदंष्ट्र *
२३	८	अपाण *
२३	१३	सा० \triangleleft मु० \triangleright ।
२३	१६	० बाह्वेन' शी० । 'मो बावि'
२३	२३	० अयण मु० । अयण मं १ शी० ॥
२४	७	गच्छादंमो नि *
२५	४	० मोमं
२६	२	० निच द्रोप
२६	७	० मोमदा
२६	९	चरेती *

पृ० पं० शुद्ध उपादेशो वा पाठः

२६	२०	१ विष्ट पु १ मु० ॥
२८	१	सैदहम् *
२८	२	मोहणिण
२८	११	अद्वस्तु पु १, २ ।
३०	१३	अपोदए
३२	२९	सं १ \triangleleft पु २ \triangleright ।
३८	१३	१ गिलाणाभिहृष्ट *
४२ १८-१९		एकार्थिज्ञानि आमेवना, दोषस्तत्र
४२	२०	श्रीरिज्ञानावा...दोष०
४२	२४	० वणा लीमु मे २ ।
४३	२३	मं १ । " विगुणाभी
४६	३	मनरभेहि मेगेहि
५८	११	पक्षसंति
६०	१७	कलगाकण्टा
६३	१८	रोसण्णे कुं चू० \triangleleft शीपा० \triangleright ॥
६३	१९	॥ अयण
६५	९	३९९
७२	३	दंति पीरे,
७२	९	मुहमालि मोद०
७६	२५	पाठभेदेन ओहो
८०	२९	० अयणमं
८१	२९	१८ \triangleleft वरुणे शीपा० । \triangleright
८३	२	च ममे च,
८३	२	० अयण,
८३	१३	आयं मे
८७	१३	० अयण

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः	पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः
११	१९	खं २ ॥ < दृश्यतां	२०३	२५	जमघरपविद्विचतिरिक्त्वा°
		सू० ८५ ॥ >	२०४	९	मातुरीवीरे
११	२७	उदिसस < जं कटं >	२०४	१२	जाय मक्त्वायं
		इत्यणि	२०५	९	भैरुंगाराडिसणं
१४	३	दिद्वी	२०६	२	जाय मक्त्वातं
१४	६	°ध्वेष	२०६	११	°धार्वरौजोनिद्याण
१४	७	विरते गामधम्मोहि जे °केइ	२१५	९	°णिक्कैया डेऊ
		बैगती जगा	२२१	८	अणायार°
१०६	४	न कुञ्जा	२२१	९	चू० । < णिहुअप्पण
११८	५	शी० ।			शीपा० ॥ >
१११	२	एवायेव	२३१	२७	८३७ पर्दन्त-
१११	३	आता,	२३४	८	गणधरेण
११४	७-९	सापता ।	२३५	३	समणो-
		इ५७, भायळट्टा पुंण एरो	२४०	२०	नंदध
११४	३०	पु १ ॥ १२ पत्ताव	२४३	११	तद्वद्भुद्दामो उद्दाम् उद्देइता
१८०	४	विपुक्कण-	२४३	२२	दडे अणिकिरते इदाणि
१४५	१	तत्त्व खलु			णिकिरतो
१४६	७	णो अंजण, °णो वमण	२४३	३२	१६ तद्वद्भुद्दामो उद्दाम् उद्देइ
१४७	३	द्वैचरियतव-			२ चा पाणानं जाव सत्ताणं
१४७	१२	वत्तसंदितायां			खं २ । तदा उद्दाम् उद्दिप्प
		< सूत्रपाणे >			पाणानं भूतानं जाव सत्ताणं
१४७	१४	ति । तेन खो पन			खं १ ॥ तद्वद्भुद्दामो उद्दे-
१४९	९	अत्तखोवर्जण-			इत्ता पाणानं जाव सत्ताणं
१४९	२०	पत्त(घ)अमणं			पु २ । तदा अद्भुद्दामो उद्दाम्
१५५	२०	°समियस्स			उद्देइत्ता पाणानं जाव सत्ताणं
१५७	१	कुञ्जका			पु १ ।
१७३	६	महत्तिमहालियाप्प	२४५	१२	↑ ↑ एलदन्तर्गतः
१७३	१२	°देवे	२४५	१४	पाणातिपातं
१८०	५	गैरुव दंड	२४८	१३	अपरिगणा धम्मिया
१८५	२	संखादणिया	२५२	६	तत्त्व
१८८	३	पुच्छियट्ठा	२५५	४	आगमेणा चरिसे
१८९	२	पाण-आदम-	२५८	८	१६६००
२००	१०	विउइति	२५८	९	°दि २ रवा°
२०१	१३	हरियजोनिद्याणं हवसाणं	२६५	३८	आरादिधं
२०१	३१	प० १३	२७३	१९	गाड
२०३	३	मातुरीवीरे	२७४	१०	५९३, ६१७
२०३	७	°ओमि-	२७६	८	णिदूय

शुद्धि-वृत्तिपत्रकम्

[अनेदमनेवन्—अस्माकं गोपनीयं दृष्टान्तिनाम्नि निगमानः कश्चि पाठोऽस्माभिर्मूले
स्थापितः, अने तु पाठभेदा अपस्तम्बे टिप्पणे दर्शिताः । किन्तु एतद्व्यमुद्रणानन्तरं टिप्पणे स्थापिता
अपि केचि पाठभेदाः छन्दभागेभ्यो समीचीनतराः शुद्धता वा इति अस्माकं प्रीतिभावं तादृशा अपि
पाठाः ० एताश्च निवेदनं सद्यः अत्र शुद्धि-वृत्तिपत्रके निरदिष्टाः । यन्तु पाठो मूले टिप्पणे वा वर्तितः
स < > एतादृशान्तिमान्तिनिवेदितोऽन्यः ।

अत्र शुद्ध एव पाठः प्रदर्शितः पृष्ठ-पङ्क्त्यापानुसारेण, अनुसृतपाठानु तथैव पृष्ठ पङ्क्त्यादौ विनोदनीयः]

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः	पृ०	पं०	शुद्ध उपादेयो वा पाठः
९	९	आयागा	२६	२०	“तिष्ठ पु १ मु० ॥
९	३२	किमग [पु]गरपुत्रे	२८	१	गैहम् *
११	२	वेपाकिया	२८	२	मोहनिष्ण
१५	१३	पु १ < च० > शीपा० ॥	२८	११	अद्वयु पु १, २ ।
१५	१६	शी० । < दस्यतां सु० ५०५ ॥ >	३०	१३	अप्पोदए
१६	११	गाहती, गो	३२	२९	खं १ < पु २ > ।
१७	२	“ठागा ते वि जयति *	३८	१३	“मिलणाभिहरे *
१७	३	कैम्मसहा	४२ १८-१९		एताधिकानि आसेवना, दोषस्तत्र
१७	४	बंधण०	४२	२०	स्त्रीविज्ञापनायो***दोष०
१७	१८	मुच्छिद्या	४२	२४	“वणा लीसु खं २ ।
१९	६	पासाहि ण पासओ तुमं, *	४३	२३	रं १ । “विमग्गाली
१९	६	लोय परे	४६	३	मणबंधेणेहि नेगेहि
२०	७	अद्वसेओ असेसि *	५८	११	एकत्तंति
२१	६	सैथे अकासि	६०	१७	फलगावतट्टा
२३	१	“भिकेख *	६३	१८	सेत्तण्णे कुं च० < शीपा० > ॥
२३	४	अप्पाण *	६२	१९	“सेयधए
२३	१३	ला० < मु० > ।	६५	९	२६९
२३	१६	“काह्वेत’ शी० । ‘नो चापि’	७२	३	दगंसि धीरे,
२३	२३	“अप्पाण मु० । मप्पाण खं १ शी० ॥	७२	९	मुहमंगलि ओद०
२४	७	गामभम्मै ति *	७६	२५	पाठभेदेन ओको
२५	४	उंझोसितं	८०	२९	“जणपलीमंथं
२६	२	“तिष्ठ मंहोप०	८१	२९	१८ < परपत्ते शीपा० । >
२६	७	“उंझोसिया	८२	२	अ सरणं ख,
२६	९	भारैती *	८३	३	“हसग्गा,
			८३	१२	भाषविचो
			८७	१३	यापिनोपक०

१ पाठो यं केवलं मु० मध्ये दृश्यते ॥

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः
९१	१९	सं २ ॥ \triangleleft दृश्यतां
		सू० ८५ ॥ \triangleright
९१	२७	उद्दिष्टम् \triangleleft अं कटे \triangleright
		इत्यपि
९४	३	रिष्टी
९४	६	°ध्वंस्
९४	७	विरते गामधम्मेहिं जे °केद
		भगती जगा
१०६	४	न कुत्वा
११८	५	शी० ।
१११	२	एवामेव
१११	३	आता,
११४	५-९	सामवा ।
		६५७, आद्यट्टा पुंश्च एते
११४	३०	पु १ ॥ १२ एतावं
१४०	४	विपुलधन-
१४५	१	तस्य खलु
१४६	७	णो अत्रण, °जो वमणं
१४७	३	हुंचरियतव-
१४७	१२	चरकसंहितायां
		\triangleleft सूत्रस्थाने \triangleright
१४७	१४	नि । तेन को धन
१४९	९	अक्खोवंगण-
१४९	२०	पत्त(अ)मसणं
१५५	२०	°समियस्स
१५७	१	कुंबका
१५२	६	महनिमिहात्तिपाए
१५२	१२	°देवे
१८०	५	गौर्यं दृष्टं
१८५	२	संज्ञादत्तिदा
१८८	३	पुच्छियट्ठा
१८९	२	पाण-खादुम-
२००	१०	विउडंनि
२०१	११	हरियओणियाणं रुक्खानं
२०१	१२	पं० १३
२०३	३	मातुर्वीर
२०३	७	°जोवि-

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः
२०३	२५	जलयरपविंदियतिरिक्खं°
२०४	९	मातुर्वीर
२०४	१२	जाव मक्खत्तायं
२०५	९	माउंगाउसिणं
२०६	२	जाव मक्खत्तायं
२०६	११	°थावेरओणियाण
२१५	९	°णिकैया हेऊ
२२१	८	अणायार°
२२१	९	चू० । \triangleleft गिद्धअप्पाणा
		जीपा० ॥ \triangleright
२३१	२७	८३७ पर्यन्त-
२३४	८	गणधरेण
२३५	३	समणो-
२४०	२०	नंदध
२४३	११	तद्दअम्भुट्टामो उट्टाप उट्टेहता
२४३	२३	दंटे अणिकित्तो इदाणि
		णिकित्तो
२४३	३२	१६ तद्दअम्भुट्टामो उट्टाप उट्टेह
		२ चा पाणाणं जाव सत्ताणं
		खं२ । तद्दा उट्टाप उट्टेह
		पाणाणं मूत्ताणं जाव सत्ताणं
		खं १ ॥ तद्दअम्भुट्टामो उट्टे-
		हत्ता पाणाणं जाव सत्ताणं
		पु २ । तद्दा अम्भुट्टामो उट्टाभो
		उट्टेहत्ता पाणाणं जाव सत्ताणं
		पु १ ।
२४५	१२	↑ ↑ एतदन्तर्गतः
२४५	३४	पाणातिवातं
२४८	१३	अपरिरग्घा घम्मिया
२५२	६	तस्य
२५५	४	आगमेता चरिणं
२५८	८	१६६००
२५८	९	°वदि २ रवा°
२६५	३८	आराहिउं
२७२	१९	गाटे
२७४	१०	५९३, ६१७
२७६	८	गिद्धव

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो या पाठः	पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो या पाठः
२७८	१६	३१९	३६४	१३	निर्वर्त्या ^०
२८४	३४	पाद(य)	३६४	१५	निर्वर्त्य
२८६	८	पंचसंवरसंयुत	३६६	२८	अजनं माला ^०
२८८	३४	भुंज	३६६	२८-२९	चित्रपाद्मं तन्हीमं
२९५	१७	वीससेण	३६६	३०	मुणपिटके वीपनिकाये
२९६	१	३५३	३६७	४	अद्दे य
२९७	२९	समुत्सव	३६८	१०	अद्दे य
३०३		७४३-७४४	३६८	३२	पायतला

—३६६३६६—

प्रस्तावनां शुद्धि-वृद्धिपत्रक

पृ० ४ पं० ३१ ३४. ५ नरकान्तर, ६ वीरस्मृति, ७ कुर्मालपरिभाषा(सि?)ए (कुर्मालपरिभाषित), ८ वीर्य, ९ धर्म, १० अग्नि (आप?), ११ मार्ग, १२ समवसरण, १३ त्रिकाल, १४ प्रवृद्धि, १५ आदा(हा?)तदित्य, १६ गाथा, १७ पुण्डरीक, १८ विद्यास्थान, १९ आहारकपरिणाम, २० प्रत्याख्यान, २१ अनगारगुणक्रीतिधुन, २२ अत्य (अद्?) , २३ जालंद.

प्रतिभम्भुत्तनी दिग्भरायार्थ प्रभायन्दविरचितवृत्तिभां नीये प्रभाये नम्भु आयाओ छे—

समए वेदादिमे एतो लवगम इतिपरिणामे ।

गरयंनर वीर्युदी कुर्मालपरिभाषा(सि?)ए वीरिए ॥ १ ॥

धम्मो य अग्नि (आप?) मग्ने समोवसरणं त्रिकालं प्रवृद्धिदे ।

आदा(हा?) तदित्य गाथा पुण्डरीको किरियठाने य ॥ २ ॥

आहारकपरिणामे पचकक्षण अनगारगुणकिति ।

एद अत्य (अद्?) जालंदे मुद्दवउग्राणाणि लेवीमं ॥ ३ ॥

४० ३१ पं० १५ सुविनिश्चित.

शुद्धि-वृद्धिपत्रकम्

[अत्रेदमवधेयम् — अस्मत्सविधवर्तिनीषु हस्तलिखितप्रतिषु विद्यमानः कश्चिन् पाठोऽस्माभिर्मूले स्थापितः, अत्रे तु पाठभेदा अधस्तात् टिप्पणेषु दर्शिताः । किन्तु एतद्वन्ममुद्रणानन्तरं टिप्पणे स्थापिता अपि केचिन् पाठभेदाः छन्दआद्यपेक्षया समीचीनतराः शुद्धतरा वा इति अस्माकं प्रतिभातं तादृशा अपि पाठाः ॥ एतादृशेन चिन्नेन सह अत्र शुद्धि-वृद्धिपत्रके निर्दिष्टाः । यस्तु पाठो मूले टिप्पणेषु वा वर्धितः स $\triangleleft \triangleright$ एतादृशचिह्नान्तर्निवेशितोऽयम् ।

अत्र शुद्ध एव पाठः प्रदर्शितः पृष्ठ-पङ्क्त्यायनुसारेण, अशुद्धपाठस्तु तत्रैव पृष्ठ-पङ्क्त्यादौ बिलोकनीयः]

पृ० प० शुद्ध उपादेयो वा पाठः

९	९	आवाणा
९	३२	किमंग [पु]णरपुने
११	२	वेवालिया
१५	१३	पु १ \triangleleft चू \triangleright शीपा० ॥
१५	१६	शी० । \triangleleft द्यतां सु० ५०५ ॥ \triangleright
१६	११	गाहती, गो
१७	२	३ टाणा ते वि चयंति *
१७	३	कैम्मसहा
१७	४	धंधण०
१७	१८	मुच्छिष्टया
१९	६	पागाहि ण पासओ तुमं, *
१९	६	ओय परं
२०	७	अहमेओ अणेसि *
२१	६	सेथे अझामि
२३	१	० भिकंय *
२३	४	अप्पाण *
२३	१३	सा० \triangleleft सु० \triangleright ।
२३	१६	० 'कालेन' शी० । 'मो चापि'
२३	२३	० 'अप्पाण मु० । अप्याग सं १ शी० ॥
२४	७	गामधर्मो नि *
२५	४	० 'अप्पाण' नि *
२६	२	० 'निच' 'होप'
२६	७	० 'अप्पाण' नि *
१२६	९	चारेमी *

१ द्यतां व दोषं सु० मध्ये द्यतने ॥

पृ० प० शुद्ध उपादेयो वा पाठः

२६	२०	३ तिच पु १ सु० ॥
२८	१	सैद्धम् *
२८	२	मोहणिण
२८	११	अद्वस्तु पु १, २ ।
३०	१३	अप्पोदए
३२	२९	सं १ \triangleleft पु २ \triangleright ।
३८	१३	११ 'मिलाणाभिहृष्टं *
४२ १८-१९		एकार्थिकानि आसेवना, दोपस्तत्र
४२	२०	स्त्रीमिज्ञापनायां... 'दोप'
४२	२४	'विणा स्थीमु सं २ ।
४३	२३	सं १ । 'विमण्णामी
४६	३	मगवण्णेहिं गेगेहिं
५८	११	पकसेति
६०	१७	कलगावनाट्टा
६३	१८	ऐसण्णे कुं सु० \triangleleft शीपा० \triangleright ॥
६३	१९	११ 'मेयणए
६५	९	३३९
७२	३	दग्गि धीरे,
७२	९	मुहमंगलि ओद'
७६	२५	पाठभेदेन ओओ
८०	२९	० 'अप्पाण' नि *
८१	२९	१८ \triangleleft परवणे शीपा० । \triangleright
८३	२	च सार्गं च,
८३	२	० 'समगा,
८३	२३	आन' 'वेगो
८७	११	वा' नि' 'ओ' ०

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः
११	११	सं २ ॥ < दस्यतां
		सू० ८५ ॥ >
११	२७	उद्दिष्ट < जं कटं >
		इत्यपि
१४	३	दिष्टी
१४	६	°स्वप्
१४	७	विरते गामधम्मेहि जे °केह
		जंगती जगा
१०६	४	न कुशा
११८	५	शी० ।
१३१	२	एदामेव
१३१	३	आता,
१३४	७-९	सामता ।
		६५७, आयच्छा पुं० एमे
१३४	३०	पु १ ॥ १२ एतावं
१४०	४	विपुलपण-
१४५	१	तत्प खलु
१४६	७	जो अंजगं, °जो वमणं
१४७	३	एववरियनव-
१४७	१२	वरकसहितार्था
		< सूत्रस्थाने >
१४७	१४	ति । तेन ह्यो पन
१४९	९	अस्त्वोर्वर्जण-
१४९	२०	पत्त(७)ममणं
१५५	२०	°समियस्स
१५७	१	कुणका
१७२	६	महत्तिर्महात्तियाए
१७२	१२	°देवे
१८०	५	मैदयं दंढं
१८५	२	संखादतिथा
१८८	३	पुच्छियद्धा
१८९	२	पाण-आइम-
२००	१०	विउहति
२०१	१३	हरियजोनियाणं हवखानं
२०१	३२	प० १३
२०३	३	मानुर्वीरे
२०३	७	°जोनि-

पृ०	पं०	शुद्ध उपादेशो वा पाठः
२०३	२५	जलयरपंचिदियतिरिक्क°
२०४	९	मानुर्वीरे
२०४	१२	जाव मक्खार्य
२०५	९	मौउंगाउसिणं
२०६	२	आव मक्खातं
२०६	११	°यावैरैजोनियाणं
२१५	९	°णिक्कया हेऊ
२२१	८	अणायार°
२२१	९	चू० । < शिद्धअणायार
		शीपा० ॥ >
२३१	२७	८३७ पदन्त-
२३४	८	गणधरेण
२३५	३	समणो-
२४०	२०	नंदध
२४३	११	तहउम्मुट्टामो उट्टाप उट्टेत्ता
२४३	२३	दडे अणिकिखतो इदाणि
		णिकिखतो
२४३	३२	१६ तहउम्मुट्टेमो उट्टाप उट्टेह
		२ ता पागणं जाव सत्ताणं
		खं२ । तहा उट्टाप उट्टिप्प
		पागणं भूताणं जाव सत्ताणं
		खं १ ॥ तहउम्मुट्टामो उट्टे-
		इत्ता पागणं जाव सत्ताणं
		पु २ । तहा अम्मुट्टामो उट्टाको
		उट्टेहत्ता पागणं जाव सत्ताणं
		पु १ ।
२४५	१२	↑ ↑ एतदन्तर्गतः
२४५	३४	पाणातिषाणं
२४८	१३	अपरिग्गधा धम्मिया
२५२	६	तत्प
२५५	४	आगमेत्ता वरिणं
२५८	८	१६६००
२५८	९	°विदि २ हवा°
२६५	३८	आराद्धि
२७२	१९	गाढं
२७४	१०	५९३, ६१७
२७६	८	शिद्धय